1837
ARTES VERITAS SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

Digitized by Google

B
778
.G3
A221

Digitized by Google

1837
ARTES VERITAS SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

Google

B
778
.G3
A221

Digitized by Google

Digitized by Google

VITÆ
GERMANORUM PHILOSOPHORUM:
QVI
SECULO SUPERIORI, ET QUOD EXCURRIT, PHILOSOPHICIS AC HUMANIORIBUS LITERIS clari floruerunt.

COLLECTÆ

A

MELCHIORE ADAMO.

Cum Indice triplici : perſonarum gemino, tertio rerum

E Libris
Josephi Dixo

HAIDELBERGÆ
Impenſis JONÆ ROSÆ Librarij Francof.
Typis Johannis Lacellori, *Acad Typograph.*
ANNO clↄIↄc XV.

[illegible] Google

VITÆ GERMANORUM PHILOSOPHORUM:

QVI

SECULO SUPERIORI, ET QUOD EXCURRIT, PHILOSOPHICIS AC HUMANIORIBUS LITERIS clari floruerunt.

E Libris
Josephi Dixon

COLLECTÆ

A

MELCHIORE ADAMO.

Cum Indice triplici: perſonarum gemino, tertio rerum

HAIDELBERGÆ

Impenſis JONÆ ROSÆ Librarij Francof.

Typis Johannis Lancelloti, *Acad. Typograph.*

ANNO cIↄ Iↄc XV.

IN

VITAS

PHILOSOPHORUM GERMANORUM

à

MELCHIORE ADAMO

concinnatas

JANI GRUTERI

Trochaicum.

DVM tu, ADAME, faſcem in unum luculenter collegis
Aliteis Apollinares oſcineſq́; Palladis,
Queis adhuc ſuperbus eſt fons Pegaſi, ac biverticis
Quos adhuc crebris ſuſurris arbores jugi ſonant:
Dumq́; eorum item in tabellis floruleata publicas
Inde vitas, inde ſcripta; non modo tuos facis
Aliteis Apollinares Oſcineſq́; Palladis,
Queis adhuc ſuperbus eſt fons Pegaſi ac biverticis
Quos adhuc crebris ſuſurris arbores jugi ſonant;
Inſolubili at queq; illos demereris vinculo,
Quos modo per antra Pindi, perq́; Daphnes laureas
Fax rapit ſacra Minervæ, ter triumq́; virginum.
Quare & iſti & illi utrinq; profitentur publice,
Vitam item tuam Moneta literis ſmaragdinis
Marmore aureo inſcribendam, fas cui ac jus vivere
Orbe donec literato hoc noſtro erunt ſuperſtites
Alites Apollinares, Oſcineſq́; Palladis.

ILLVST.

ILLUST. GENEROSIS,
MAGNIFICIS
AC
NOBILISSIMIS VIRIS,
MELCHIORI à RECHENBERG
L. B. IN WARTEMBERG, SLAVA,
ROTENBURGI; Sacræ Cæſ. Maieſt.
Conſiliario:

CHRISTOPHORO GEORGIO
A BERG,
IN HERNDORFF & CLADEN; FREIWALDÆ & BURÆ hæreditario,
Tribunalis GLOGOVICI adſeſſori regio:

JOANNI A BERG IN HERNDORFF ET CLADEN:

TOBIÆ DE BREGOSCHUTZ
ET SCHWANENSEE cognomento
SCULTETO:

Bellaquimontij & Hirsfeldæ hæreditario:

S. Cæſar. Majeſt. conſiliario & commiſſario:

S. Palatij Comiti, Fiſciq; regij per Sileſiam & Luſatiam inferiorem PATRONO

MAGNIFICIS MUSARUM FAUtoribus ac Promotoribus

Cum cultu & obſequio perpet.
L. M. Q. D. D. C.

MELCHIOR ADAMUS.

Ref- St. Bibl. ... 9-12-25 12229

IN VITAS PHILOSOPHORUM GERMANORUM

à

MELCHIORE ADAMO

concinnatas

JANI GRUTERI

Trochaicum.

DVM tu, ADAME, faſcem in unum luculenter colligis
Aliteis Apollinares, oſcineſq; Palladis,
Queis adhuc ſuperbus eſt fons Pegaſi, ac biverticis
Quos adhuc crebris ſuſurris arbores jugi ſonant:
Dumq; eorum item in tabella florulenta publicas
Inde vitas, inde ſcripta; non modo tuos facis
Aliteis Apollinares, Oſcineſq; Palladis,
Queis adhuc ſuperbus eſt fons Pegaſi ac biverticis
Quos adhuc crebris ſuſurris arbores jugi ſonant;
Inſolubili at quoq; illos demereris vinculo,
Quos modò per antra Pindi, perq; Daphnes laureas
Fax rapit ſacra Minerva, ter triumq; virginum.
Quare & iſti & illi utrinq; profitentur publice,
Vitam item tuam Monetæ literis ſmaragdinis
Marmore aureo inſcribendam, fas cui ac jus vivere
Orbe donec literato hoc noſtro erunt ſuperſtites
Alites Apollinares, Oſcineſq; Palladis.

ILLVST.

ILLVST. GENEROSIS,
MAGNIFICIS
AC
NOBILISSIMIS VIRIS,
MELCHIORI à RECHENBERG
L. B. IN WARTEMBERG, SLAVA,
ROTENBURGI; Sacræ Cæſ. Maieſt.
Conſiliario:

CHRISTOPHORO GEORGIO
A BERG,
IN HERNDORFF & CLADEN; FREI-
WALDÆ & BURÆ hæreditario,
Tribunalis GLOGOVIENSI adſeſſori regio:

JOANNI A BERG IN HERN-
DORFF ET CLADEN:

TOBIÆ DE BREGOSCHUTZ
ET SCHWANENSEE cognomento
SCULTETO:

Bellaquimontij & Hirsfeldæ hæreditario:
S. Cæſar. Majeſt. conſiliario & commiſ-
ſario:
S. Palatij Comiti, Fiſciq; regij per Sileſiam
& Luſatiam inferiorem PATRONO

*MAGNIFICIS MVSARVM FAV-
toribus ac Promotoribus*
Cum cultu & obſequio perpet.
L. M. Q. D. D. C.

MELCHIOR ADAMUS.

Ref. St. Bulgaradijs 9-12-25 12229

IN

VITAS

PHILOSOPHORUM GERMANORUM

à

MELCHIORE ADAMO

concinnatas

JANI GRUTERI

Trochaicum.

DVM tu, ADAME, faſcem in unum luculenter colligis
Aliteis Apollinares, oſcineſq; Palladis,
Queis adhuc ſuperbus eſt fons Pegaſi, ac biverticis
Quos adhuc crebris ſuſurris arbores jugi ſonant:
Dumq; eorum item in tabella florulenta publicas
Inde vitas, inde ſcripta; non modo tuos facis
Aliteis Apollinares, Oſcineſq; Palladis,
Queis adhuc ſuperbus eſt fons Pegaſi ac biverticis
Quos adhuc crebris ſuſurris arbores jugi ſonant;
Inſolubili at quoq; illos demereris vinculo,
Quos modò per antra Pindi, perq; Daphnes laureas
Fax rapit ſacra Minervæ, ter triumq; virginum.
Quare & iſti & illi utrinq; profitentur publice,
Vitam item tuam Monetæ literis ſmaragdinis
Marmore aureo inſcribendam, fas cui ac jus vivere
Orbe donec literato hoc noſtro erunt ſuperſtites
Alites Apollinares, Oſcineſq; Palladis.

ILLVST.

ILLVST. GENEROSIS,
MAGNIFICIS
AC
NOBILISSIMIS VIRIS,
MELCHIORI à RECHENBERG
L. B. IN WARTEMBERG, SLAVA,
ROTENBURGI; Sacræ Cæſ. Maieſt.
Conſiliario:

CHRISTOPHORO GEORGIO
A BERG,
IN HERNDORFF & CLADEN; FREIWALDÆ & BURÆ hæreditario,
Tribunalis GLOGOVIEI adſeſſori regio:

JOANNI A BERG IN HERNDORFF ET CLADEN:

TOBIÆ DE BREGOSCHUTZ
ET SCHWANENSEE cognomento
SCULTETO:

Bellaquimontij & Hirsfeldæ hæreditario:
S. Cæſar. Majeſt. conſiliario & commiſſario:
S. Palatij Comiti, Fiſciq; regij per Sileſiam & Luſatiam inferiorem PATRONO

MAGNIFICIS MVSARVM FAVtoribus ac Promotoribus

Cum cultu & obſequio perpet.
L. M. Q. D. D. C.

MELCHIOR ADAMUS.

GRAVISSIMÈ ſemper à ſententioſiſſimo illo *Senecâ* cordati omnes ſcriptũ exiſtimarunt: *Hoc debemus virtutibus: ut non præſentes ſolùm illas, ſed etiam ablatas è conſpectu colamus.* Nam, ut idem ait, *eſſe plures bonos juvat: ſi gratia bonorum non cum ipſis cadat*: & exempla in utramq; partem valere plurimùm, vel unus *Flaccus* confirmat, dum ita de ſeſe:

———inſuevit pater optimus hoc me
Vt fugerem, exemplis vitiorum quæq; notando.

Exemplis nimirum & virtutes cum oblectatione implantantur, benigneque foventur: & vitia cum pudore exſtirpantur: ſeveréq; vindicantur.

Hoc fine à compluſculis jam annis id mihi ſtudio inter alia habui: ut GERMANORUM vitas, res geſtas, ſcripta, virtutes, nec non & vitia, qui ſuperiore illo, & quod excurrit, ſeculo eruditæ doctrinæ nomine floruerunt; deque poſteris nobis benè meriti ſunt; unde unde poſſem, conquirerem; ac certis voluminibus, juxta diſciplinarum genera, obſervatâ temporum ſerie, ſtylo ſimplici ac compendioſo complecterer, & ſummatim, non in ocio Jovij Nuceriniano coagmentarem. *Primum* igitur *volumen* PHILOSOPHIS, & qui ad eos, PHILOLOGIS, POETIS, ORATORIBUS, HISTORI-

STORICIS, MATHEMATICIS, ac ſi qui alij in talium cenſu, eſt adſignatum: *alterum* MEDICIS clinicis, & elegantibus chirurgis: *tertium* JURECONSULTIS & POLITICIS: *ultimum* ac ſupremum THEOLOGIS tribuitur: qui regnum CHRISTI voce atque ſcriptis propugnarunt & propagarunt. Verſati quidem ante nos hoc in ſtadio fuerunt & alii: ſed, quod modeſtè dixerim, nec ita plenè, nec hoc ordine. Ego ſanè hac quali quali opellâ nihil aliud quæro; niſi æterni Numinis gloriam, à cujus bonitate hi boni & magni viri: niſi Virtutis & Doctrinæ exempla, quæ nobis itidem earum rerum ſint incentivum: niſi chariſſimæ patriæ, quæ maximam noſtri ortus partem ſibi vendicat, encomium & decus, ſi fas ſic loqui, ſempiternum.

Illuſtr. autem VESTRÆ MAGNIF.tiæ ac GENEROSIT.tis nomen primo huic PHILOSOPHORUM volumini præſcribere viſum eſt: *primum* ut patrocinium libro contra dentes Theoninos atq; Zoilos, ſi qui futuri ſunt, invenirem: & auctoritate Veſtrâ communirem. *Deinde*, quæ verè princeps eſt cauſa, ut pro beneficiis ſummis, à ſingulari munificentiâ magnifici illius JOACHIMI BERGERI, nunc ἐν ἁγίοις, & à me ſine piâ obſervantiâ nunquã nominandi, in ſtudia mea, quem nunquam vidit, liberaliſſimè profectis, aliquam ſaltem grati

animi ederem ſigni ficationem. Qua enim heros ille fuit pietate in Deum, amore in eccleſias, in ſcholas remq́; literariam univerſam, non ſolum dum vixit ingenuos juvenes, honeſtarum artium ſtudiis deditos ſuis ſtipendiis munificè fovit: in Academiarum ſpaciis excolendos curavit: excultos & præparatos, vel eccleſiis verbo paſcendis, vel ſcholis diſciplinâ regendis præfecit, aliisq́; preficiendos commendavit; verùm etiam ut perpetuum Reipubl. Chriſtianæ, & SILESIÆ noſtræ dulciſſimę patrię, id beneficium eſſet: teſtamentum legitimè fecit: grandem pecunię vim alendis tenuioris fortunę ſtudioſis eo legavit: & diſpoſitionem illam voluntatis ſuę ſummi Magiſtratus RODOLPHI 2. Auguſti adſenſu & approbatione confirmavit: Vosq́;, Viri illuſtr. & magnif. executores eius poſt obitum ſuum nominavit. Dignus certè, dignus hic heros, & nutricius eccleſiarum atque ſcholarum, alterq́; *Abdias* eſt; qui memoriâ celebretur immortali: à quo immortalia in eccleſiam orthodoxam, in rem literariam, in tenuiores omnes, merita. Nec dubium eſt ullum; quin ſanctiſſima & beatiſſima eius anima, nunc non in Elyſiis & fictitiis poëtarum campis; ſed in concilio beatorum angelorum, atque electorum hominum, ævum agat æternum: &, amarantinâ gloriæ coronâ illuſtris, ſummo triumphet gaudio,

gaudio, inter principes Joſias eccleſiæ nutricios, inter Chriſtianos *Ebdemelechos*: qui prophetas in nomine prophetæ recepe-runt: qui *Eliis* egentibus & *Ieremiis* vexatis ſubvenerunt: aut ut *Maronis* verſu dicam, quem *Auguſtinus* alicubi in Aeneide reperiri miratur;

Quiq; ſui memores alios fecère merendo.

Hic hic eſt divitiarum maximus & veriſſimus fructus: hoc eſt, in arcam DEI divitias ſuas conferre: hoc eſt, fluxum & fragile bonum facere ſempiternum; adeoq; theſauros ſuos cuſtodi DEO credere: ubi non furem timeas, non rubiginem, non tyrannum.

Quid jam, quæ tertiq me loco ad hoc, quod feci, faciendum invitarũt, quid dicam de Veſtrâ, Viri illuſtr. & magnifici, ſingulorum ſummâ præſtantiâ? quid de virtutum ſplendore & magnificentiâ? quid de ſingulari doctrinæ rariſſimæ copia? quid de prolixâ in literas ac literarum cultores beneficentiâ? Voluminis hoc, non epiſtolæ argumentum eſſet: & alibi fortaſſis etiam à nobis exequendum. Nunc ſatius fuerit, opinor, rectiusvè fecero; ſi planè hcic tacuero; quàm ſi parcè aut jejunè laudaro: aut fortè illud audire cogar; quod cuidam virum extra controverſiam egregiũ laudanti, alius hiſce occinuit: *ecquis enim verò eum vituperat?*

Accipite ergo, Viri illuſtres ac generoſi, Mæcenateſque magnifici, & ſerenâ fronte accipite, ſcriptum hoc bono à me conſilio, bonorumq; ſubſidio collectum: quod volo eſſe teſtem Bergerianorum meritorum, meæque in nobiliſſimam ac generoſiſſimam familiam pietatis nunquam intermoriturę pignus: & tuemini mihi, ô Muſarum antiſtites, viros iſtos GERMANOS heic deſcriptos:

Quos prior eſt mirata, ſequens mirabitur ætas:
In quorum plauſus docta theatra ſonant.

Sic DEUS JEHOVA, V.ras Generoſit.tes & Magnific.tias, quàm diutiſſimè eccleſiæ & reipubl. Chriſtianæ conſervet! Haidelbergæ d. 2. Septembr. Jul. clↃ IↃ CXV.

V. G. & Magn.

Obſervans

MELCHIOR ADAMUS.

INDEX

INDEX EORVM, QVORVM VITAE HOC VOLVMImine deſcribuntur, juxta numerum annorum emortualium.

Ioan. Fauſtus Ioan. Guttenberg	typogr. primi. 1440.	Pag. 1
Georgius Purbachius	1461. die 8. April.	4
Joannes Regiomontanus	1470.	5
Alexander Hegius	circa annum 1483. fl.	12
Rodolphus Agricola	1485. d. 28. Octobr.	13
Weſſelus Gansfortius	1489.	21
Petrus Schottus	1491.	24
Henricus Bebelius	1500.	26
Joannes Nauclerus	1490. circiter fl.	27
Conradus Celtes	1508. die 4. Febr.	29
Joannes Murmelius	1517. d. 2. Octobr.	32
Albertus Crantzius	1517. d. 7. Decembr.	33
Rodolphus Langius	1519.	35
Joannes Capnio	1521. d. 30. Junij.	37
Chriſtophorus Longolius	1522. d. 7. Sept.	45
Petrus Moſellanus	1524. d. 19. April.	57
Joannes Frobenius	1527.	63
Albertus Durerus	1528. d. 6. April.	66
Joannes Cuſpinianus	1529.	71
Joannes Stöflerus	1531. d. 16. Febr.	73
Joannes Aventinus	1534. d. 9. Jan.	75
Hermannus Buſchius	1535.	79
Conradus Goclenius	1535. d. 24. Januar.	80
Joach. Fortius Ringelbergius	1536. circiter	81

Eraſmus Roterodamus 1536. d. 12 Iulij. 86
Ioannes Secundus 1536. d. 1. Octob. 101
Joannes Cario 1538. 104
Eobanus Heſſus 1540. d. 5. Octobr. 105
Simon Grynæus 1541. d. 1. Auguſt. 118
Alardus Amſtelrodamus 1541. 121
Adrianus Barlandus 1542. 122
Nicolaus Clenardus 1542. 123
Nicolaus Copernicus 1543. 126
Hieronymus Gemuſæus 1145. d. 29. Ian. 129
Ioannes Schônerus 1547. d. 16. Ian. 131
Beatus Rhenanus 1547. d. 20. Maii. 132
Bernhardus Zigler 1552. d. 1. Ian. 140
Petrus Apianus 1552. d. 21. April. 141
Sebaſtianus Münſterus 1552. d. 23: Maii. 143
Ioannes Marcellus 1552. d. 25. Decembr. 145
Ioannes Rivius 1553. d 1. Ian. 147
Xyſtus Betuleius 1554. d. 19. Iun. 160
Olympia Fulvia. 1555. d. 26. Octobr. 162
Valentinus Trocedorfius 1556. d. 26. April. 167
Ioannes Sleidanus 1556. d. 31. Octobr. 176
Petrus Nannius 1557. d. 21. Iul. 178
Iacobus Micyllus 1558 d. 28. Ian. 179
Georgius Macropedius 1558. menſe Iul. 182
Caſpar Bruſchius 1559. 182
Philippus Melanchthon 1560 d. 19. April. 184
Ioannes Sapidus 1560. d. 8, Iun. 205
Petrus Lotichius. 1560 d. 7. Novemb. 206
Georgius Sabinus. 1560. d. 2. Decemb. 223
Melchior Volmarius 1561. 232
Ioannes Stigelius 1562. d. 11. Febr. 234
Henricus Glareanus 1563. d 28. Martij 236
Wolffgangus Lazius 1565. 240
Ioannes Oporinus 1568. d. 6. Iulij. 242
Ioannes Lonicerus 1569. d. 20. Iulii. 248
Christophorus Wirſungus 1571. d. 25. Ian. 252
Geor-

Georgius Fabricius 1571. d. 13. Iul.	253
Ioachimus Camerarius 1574. d. 17. April.	258
Iuſtus Vulteius 1575. d. 31. Martij.	266
Guilielmus Canterus 1575. d. 18. Maii.	272
Guilielmus Xylander 1576. d. 10. Febr.	289
Valentinus Erythræus 1576. d. 29. Martij.	292
Georg. Ioachimus Rheticus 1576. d. 4. Dec.	293
Lambertus Hortenſius 1577.	295
Martinus Smetius circa annum 1578.	297
Cornelius Valerius 1578. d. 11. Auguſt.	298
Eraſmus Oswald. Schrekenfuchs. 1579.	299
Ioannes Hartungus 1579. d. 16. Iunij.	300
Ioannes Stadius 1579. d. 17. Iunii.	302
Hieronymus Wolfius 1580, d 8. Octob.	304
Lucas Loſſius 1582. d. 8. Iulii.	309
Hubertus Goltzius 1583. d. 24. Martii.	309
Ianus Guilielmus 1584. d. 10. Septembr.	317
Ioannes Schoſſerus 1585. d. 3. Iul.	319
Sixtus ab Hemminga 1586.	322
Ioachimus Meiſterus 1587. d. 10. Febr.	325
Michael Beutherus 1587. d. 27. Octobr.	328
Petreius Tiara 1588. d. 8. Febr.	340
Ioannes Sturmius 1589. d. 3. Martii.	342
Philippus Apianus 1589. d. 14. Novemb.	347
Georgius Tilenus 1590. d. 4. Martii.	354
Nicodemus Friſchlinus 1590. d. 29. Novemb.	356
Ioannes Poſſelius 1591. d. 15. Auguſt.	368
Eſromus Rudingerus 1591. d. 2. Decemb.	372
Samuel Hailandus 1592. pridie Pentecoſt.	373
Ioannes Leonclavius 1593.	379
Orlandus de Laſſo 1593. d. 13. Iunii	381
Laurentius Ludovicus 1594. d. 15. April.	382
Gerardus Mercator 1594. d. 2. Decemb.	392
Henricus Pantaleon 1595. d. 3. Martii.	396
Michael Neander 1595. d. 26. April.	395
Hartvicus Smidenſtet 1595. d. 31. Iul.	403

Petrus

Eraſmus Roterodamus 1536. d. 12 Iulij. 86
Ioannes Secundus 1536. d. 1. Octob. 101
Ioannes Cario 1538. 104
Eobanus Heſſus 1540. d. 5. Octobr. 105
Simon Grynæus 1541. d. 1. Auguſt. 118
Alardus Amſtelrodamus 1541. 121
Adrianus Barlandus 1542. 122
Nicolaus Clenardus 1542. 123
Nicolaus Copernicus 1543. 126
Hieronymus Gemuſæus 1145. d. 29. Ian. 129
Ioannes Schönerus 1547. d. 16. Ian. 131
Beatus Rhenanus 1547. d. 20. Maii. 132
Bernhardus Zigler 1552. d. 1. Ian. 140
Petrus Apianus 1552. d. 21. April. 141
Sebaſtianus Münſterus 1552. d. 23. Maii. 143
Ioannes Marcellus 1552. d. 25. Decembr. 145
Ioannes Rivius 1553. d. 1. Ian. 147
Xyſtus Betuleius 1554. d. 19. Iun. 160
Olympia Fulvia. 1555. d. 26. Octobr. 162
Valentinus Trocedorfius 1556. d. 26. April. 167
Ioannes Sleidanus 1556. d. 31. Octobr. 176
Petrus Nannius 1557. d. 21. Iul. 178
Iacobus Micyllus 1558 d. 28. Ian. 179
Georgius Macropedius 1558. menſe Iul. 182
Caſpar Bruſchius 1559. 182
Philippus Melanchthon 1560 d. 19. April. 184
Ioannes Sapidus 1560. d. 8, Iun. 205
Petrus Lotichius. 1560 d. 7. Novemb. 206
Georgius Sabinus. 1560. d. 2. Decemb. 223
Melchior Volmarius 1561. 232
Ioannes Stigelius 1562. d. 11. Febr. 234
Henricus Glareanus 1563. d 28. Martij 236
Wolffgangus Lazius 1565. 240
Ioannes Oporinus 1568. d. 6. Iulij. 242
Ioannes Lonicerus 1569. d. 20. Iulii. 248
Chriſtophorus Wirſungus 1571. d. 25. Ian. 252

Geor-

Georgius Fabricius 1571. d. 13. Iul.	253
Ioachimus Camerarius 1574. d. 17. April.	258
Iuſtus Vulteius 1575. d. 31. Martij.	266
Guilielmus Canterus 1575. d. 18. Maii.	272
Guilielmus Xylander 1576. d. 10. Febr.	289
Valentinus Erythræus 1576. d. 29. Martij.	292
Georg. Ioachimus Rheticus 1576. d. 4. Dec.	293
Lambertus Hortenſius 1577.	295
Martinus Smetius circa annum 1578.	297
Cornelius Valerius 1578. d. 11. Auguſt.	298
Eraſmus Oswald. Schrekenfuchs. 1579.	299
Ioannes Hartungus 1579. d. 16. Iunij.	300
Ioannes Stadius 1579. d. 17. Iunii.	302
Hieronymus Wolfius 1580, d 8. Octob.	304
Lucas Loſſius 1582. d. 8. Iulii.	309
Hubertus Goltzius 1583. d. 24. Martii.	309
Ianus Guilielmus 1584. d. 10. Septembr.	317
Ioannes Schoſſerus 1585. d. 3. Iul.	319
Sixtus ab Hemminga 1586.	322
Ioachimus Meiſterus 1587. d. 10. Febr.	325
Michael Beutherus 1587. d. 27. Octobr.	328
Petreius Tiara 1588. d. 8. Febr.	340
Ioannes Sturmius 1589. d. 3. Martii.	342
Philippus Apianus 1589. d. 14. Novemb.	347
Georgius Tilenus 1590. d. 4. Martii.	354
Nicodemus Friſchlinus 1590. d. 29. Novemb.	356
Ioannes Poſſelius 1591. d. 15. Auguſt.	368
Efromus Rudingerus 1591. d. 2. Decemb.	372
Samuel Hailandus 1592. pridie Pentecoſt.	373
Ioannes Leonclavius 1593.	379
Orlandus de Laſſo 1593. d. 13. Iunii	381
Laurentius Ludovicus 1594. d. 15. April.	382
Gerardus Mercator 1594. d. 2. Decemb.	392
Henricus Pantaleon 1595. d. 3. Martii.	396
Michael Neander 1595. d. 26. April.	395
Hartvicus Smidenſtet 1595. d. 31. Iul.	403

Petrus

Petrus Opmeerus 1595. d. 10. Novembr. 405
Georgius Calaminus 1595. d. 1. Decemb. 407
Lambertus Ludolfus Pithopæus 1596. d. 29. Januarij. 411
Fridericus Sylburgius 1596. d. 16 Febr. 416
Petrus Lindebergius 1596 d. 16. Febr. 418
Suffridus Petri 1597. menſe Febr. 422
Franciſcus Raphelengius 1597. d. 20. Jul. 423
Franciſcus Modius 1598. 425
Abrahamus Ortelius 1598. d. 29. Jun. 429
Laurentius Circlerus 1598. d. 28. Julij. 433
Huldericus Schoberus 1598 d. 2. Octobr. 437
Conradus Daſypodius 1600. d. 22. April. 441
Carolus Utenhouius 1600. d. 1. Auguſt. 443
Paulus Meliſſus 1602. d. 3. Febr. 446
Hermannus Wittekindus 1603. d. 7. Febr. 453
Melchior Junius 1604. d 23. Jan. 455
Elias Putſchius 1606. d. 9 Martij. 457
Juſtus Lipſius 1606. d. 13. Martij. 465
Martinus Cruſius 1607. d. 25. Febr. 481
Matthæus Dreſſerus 1607. d. 5. Octobr. 495
Joannes Bochius 1609. d. 13. Jan. 497
Bartholomæus Keckermannus 1609. d. 25. Jul. 499
Gregorius Berſmannus 1611. d. 5. Octobr. 503
Rodolphus Snellius 1613. d. 2. Martii. 507.
Fridericus Taubmannus 1613. d. 24. Martij. 509
Joannes Caſſelius 1613. d. 9. April. 514
Jacobus Chriſtman. 1613. d. 16. Junij. 518
Dominicus Baudius 1613. d. 22. Auguſt. 522
Bonaventura Vulcanius 1614. 523.

FINIS.

ELEN-

ELENCHUS NOMINA EORUM, QUORUM heic vitæ habentur, recenſens ſecundum Alphabetum.

A.

Abraham. Ortelius Pag. 429
Adrianus Barlandus 122
Alardus Amſtelrodamus 121
Albertus Crantzius 53
Albertus Durerus 66
Alexander Hegius 12

B.

Bartholomaus Keckermannus 499
Beatus Rhenanus 132
Bernhardus Zigler 140
Bonaventura Vulcanius 523

C.

Carolus Vtenhovius 443
Caſpar Bruſchius 182
Chriſtophorus Longolius 45
Chriſtophorus Wirſungus 225
Conradus Celtes 29
Conradus Daſypodius 441
Conradus Goclenius 80
Cornelius Valerius 298

D.

Dominicus Baudius 522

E.

Elias Putſchius 457
Eobanus Heſſus 105
Eraſmus Roterodamus 86
Eraſmus Oſwald Schreckenfuchſius 299
Eſromus Rudingerus. 372

F.

Franciſcus Modius 425
Franciſcus Raphelengius 423
Frideri-

Fridericus Sylburgius	416
Fridericus Taubmannus	509
G.	
Georgius Calaminus	407
Georgius Fabricius	253
Georgius Macropedius	182
Georgius Purbachius	4
Georgius Ioachimus Rheticus	293
Georgius Sabinus	223
Georgius Tilenus	354
Gerardus Mercator	392
Gregorius Berſmannus	503
Guilielmus Canterus	272
Guilielmus Xylander	289
H.	
Hartwicus Smidenfeld.	403
Henricus Bebelius	26
Henricus Glareanus	238
Henricus Pantaleon	396
Hermannus Buſchius	79
Hermannus Witekindus	453
Hieronymus Gemuſæus	129
Hieronymus Wolſius	304
Hubertus Goltzius	309
Huldericus Schoberus	437
I.	
Iacobus Chriſtmannus	318
Iacobus Micyllus	179
Ianus Guilielmus	317
Ioachimus Camerarius	258
Ioachimus Meiſterus	325
Ioachimus Fortius Ringelbergius	81
Ioannes Aventinus	75
Ioannes Bochius	497
Ioannes Capnio	37
Ioannes Cario	104
Ioannes Caſelius	514
Ioannes Cuſpinianus	71

Ioannes

Ioannes Fauſtus	1
Ioannes Frobenius	63
Ioannes Guttenberger	1
Ioannes Hartungus	300
Ioannes Leonclavius	379
Ioannes Lonicerus	248
Ioannes Marcellus	145
Ioannes Müller alias Regiomontanus	5
Ioannes Murmelius	32
Ioannes Nauclerus	27
Ioannes Oporinus	242
Ioannes Poſſelius	368
Ioannes Rivius	147
Ioannes Sapidus	205
Ioannes Schönerus	131
Ioannes Schoſſerus	319
Ioannes Secundus	101
Ioannes Sleidanus	176
Ioannes Stadius	302
Ioannes Stigelius	234
Ioannes Stöflerus	73
Ioannes Sturmius	342
Iuſtus Lipſius	465
Iuſtus Vulteius	266
L.	
Lambertus Hortenſius	295
Lambert. Ludolf. Pithopæus	411
Laurentius Circlerus	433
Laurentius Ludovicus	392
Lucas Loſsius.	309
M.	
Martinus Cruſius	431
Martinus Smetius	297
Matthæus Dreſſerus	495
Melchior Iunius	455
Melchior Volmarius	232
Michael Beutherus	328
Michael Neander.	395

N. Nico-

N.

Nicodemus Friſchlinus 326
Nicolaus Clenardus 123
Nicolaus Copernicus 126

O.

Olympia Fulvia Morata 162
Orlandus de Laſſo 381

P.

Paulus Meliſſus 446
Petreius Tiara 340
Petrus Apianus 141
Petrus Lindebergius 418
Petrus Lotichius 206
Petrus Moſellanus 57
Petrus Nannius 178
Petrus Opmeerus 405
Petrus Schottus 24
Philippus Apianus 147
Philippus Melanchthon. 184

R.

Rodolphus Agricola 13
Rodolphus Langius 35
Rodolphus Snellius 507

S.

Samuel Heilandus 373
Sebaſtianus Münſterus 143
Simon Grynæus 118
Sixtus ab Hemminga 322
Suffridus Petri 422

V.

Valentinus Erythræus 292
Valentinus Trocedorſius 167

W.

Weſſelus Gransfortius 21
Wolffgangus Lazius 240

X

Xyſtus Betuleius. 160

JOAN-

IOANNES FAVSTVS,

Inclaruerunt circa annum 1440. vel 1450.

&

IOANNES GVTTENBERG.

Nomina ſæpe ſunt ominoſa in vtramque partem.

NOMINA haud rarò aliquid portendere, iam olim non vno exemplo confirmatum ſcimus. Ita enim, vt de ſacris nihil dicamus, *D. Octauius*, Monarchiæ Romanæ confirmator, vero augendi omine, volente Senatu, *Auguſti* cognomen adſumſit: ſicut contrà *Auguſtuli*, malè ominoſo nomine appellatus eſt * vltimus in Italiâ Occidentis Imperator.

** Anno Chriſti quadringenteſimo, ſeptuageſimo quinto.*

Hac ratione & *Iohanni* illi, *Fauſti nomen* fatale non abſurdê dixerim; qui primus vel artem typographicam inuenit, vel ſaltem inuentam adiuuit & feliciter abſoluit. Fuit* is *Fauſtus* Germanus, ciuis Moguntinus; qui, diuino haud dubiê inſtinctu agitatus, ingenij ſagacitate plus quam Dædaléa aut Cadmea, nouum ſcribendi genus adinuenit; quam chalcographiam, typographiam, Græcê; artem impreſſoriam excuſoriamve Latinê nominamus. Factum id *Friderico III.* Auguſto imperante, ſub annum Chriſti milleſimum, quadringenteſimum, quinquageſimum. Verum hic ſum diuortia hiſtoriarum.

Ioannes Fauſtus, typograph. autor.

** Aliqui Fuſtum nominant.*

Typographia quando inuenta.

Alii enim, iſque non poſtremæ notæ hiſtorici, * *Ioann[e]* *Guttenbergero* Argentinenſi, equeſtris ordinis viro, acceptam hanc artem ferunt, idque decennio ante, anno nempe milleſimo, quadringenteſimo, quadrageſimo, atque ſic narrant: *Ioannem* illum cum ſuo puero *Scheffero*, diu multumque de tali artificio cogitaſſe; tandemq; literis vel cõpoſitis, vel in aſſeres tabulasve inſculptis, artis ſpecimen quale quale exhibuiſſe: ei poſtea opibus & conſilio adiutores fuiſſe *Ioannem Fauſtum*,

** Sunt qui Petrum, ſunt qui Iacobum nuncupent.*

Ioan. Guttenberg.

Ioannem Medinbachium, alios. Sunt è diuerſo, qui aſſerant à *Fauſto, & Petro Scheffero, de Gerensheim*, genero illius, cui vnicam filiam Chriſtinam deſponderat, hoc diuiniſſimum munus inter ſecreta adactis omnibus σωεγγεῖς iuriſiurandi religione ad ſilentii fidem, aliquantiſper habitum literaſq; in ſacculis clanculum in officinas importatas, rurſumque ita exportatas: donec poſtea decennio exacto *Fauſti* miniſter, *Ioannes* ille *Guttenberger*, in Germaniâ vulgarit. Sed quicquid huius ſit, id tamen in confeſſo apud omnes eſt, Germanos artificij huius, nunquam ſatis laudati, primos eſſe auctores. Deinde & hoc conſtat, vt omnium aliarum rerum, ita & typographicæ artis tenuia initio fuiſſe exordia, quæ progreſſu temporis magis magiſque fuerunt aucta â diuerſis & exculta. Nam integras paginas inciderunt primum in lignum, deinde chartis commiſerunt literas ibidem inciſas & literæ primum ê ligno factæ ſunt; deinde ex orichalco, tandem ê ſtanno. Et cum, vt Philoſophus ait, *facilius ſit inuentis addere, quam inuenire*: municipes illorum duûm annis ſequentibus adeò id artificij genus expoliuerunt; vt quid in eo deſiderari hodie poſſit, ne Momus quidem facile inueniat. *Vldericus Han*, quod nomen Latinis * gallum gallinaceum ſignificat, natione Germanus, formas librarias Romam, rem inauditam, nec vnquam Romanis viſam, circa annum ſexageſimum ſupra milleſimum quadringenteſimum intuliſſe fertur. Venetiis eandem occeperunt *Hanſon Hamman*, dictus Herzog, & *Octauianus Scotus*, vt etiãnum libri impreſſi teſtantur. Anno autem milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo primo, *Sixtus Ruſiger*, Argentorato oriundus Neapoli libros primus cepit excudere. In Galliâ *Nicolaus Ienſon* librariam iſtam artem excoluit; quâ, vt *Campani*, Aprutini præſulis, verſu vtar,

Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.

Per Germaniam autem paſſim. exercuerunt eam artifices in pleriſque celebrioribus vrbibus: vt Auguſtæ *Iohan. Bemler* Biblia Latina excudit anno 1466. Eslingæ typographus fuit an. 1475. *Conrad Finer*: Vlmæ circa eadẽ tempora *Ioan. Zainer & Conrad Denckmuth*: Coloniæ Anno 1490. *Henricus Quenter*; Baſileæ eodem anno *Nicolaus Keſler*: Noribergæ *Antonius Koburger*. Petrus Ramus exemplum habuit officiorum Ciceronis, in membranis impreſſorum; qui ad finem hanc continuerunt adſcriptionẽ: *Præſens M. Tullii clariſſimum opus Ioannes Fuſt, Moguntinus ciuis, non atramento plumali, cannâ neque areâ, ſed arte quadam perpulcra, manu Petri de Gernsheim, pueri mei, feliciter effeci. Finitum anno M. CCCCLXVI quarta die menſis Februarii.*

Huius artis periti erant primum ſummo in precio, diuitiiſque

Ioann. Medinbach.
Petrus Scheffer.
Primordia omnium artium tenuia.
Typographia progreſſus.
Vldericus Han.
** Hinc Campanus & alii, natione Gallum finxerunt.*
Sixtus Ruſiger.
Nicolaus Ienſon.
In Germania primi typographi, varius in vrbibus.
Officia Ciceronis primũ typis exſcripta.
Honos typographis habitus.

que affluebant, & magno ære opera eorum conducebatur. Argentinæ *Ioannes Mentel* id artificij genus inceptans, multis voluminibus caſtigatê & politê impreſſis, factus eſt breui opulentiſſimus. Sed vt in alijs etiam fit rebus, ita hodierna die, cum immenſa ſit librorum copia, ars hæc quoque vtiliſſima vileſcit: & præter labores vix aliud typothetis & impreſſoribus relictum eſt, omni quæſtu ad officinarum dominos ac bibliopolas redundante.

Ioan. Mentel

Omne vulgare minus carum.

Cæterum *Pomponius Lætus* maiorum memoria, & poſt eum *Paulus Iouius*, hoc inuento Germanos fraudare malâ fide conati ſunt. *Ludouicus* etiam *Guicciardinus*, in deſcriptione inferioris Germaniæ, Harlemi in Hollandia typographiam primum inuentam, Moguntiam inde exportatam inclareſcere cepiſſe, vulgari fama Harlemenſium ſcribit. *Hadrianus* item *Iunius* in Batauiæ * hiſtoria, autorem eius quendam *Laurentium Ioannem*, cognomento æditiuum ſeu cuſtodem Harlemi laudat, verboſeque archetypi formam, cui titulus, *Speculum ſalutis* fuerit, ſibi viſum, deſcribit. Qua de re candidis lectoribus iudicium relinquimus. Illud admiratione maiore dignum eſt, quod hiſtoriæ Indiarum orientalium * teſtantur, apud *Chinenſes* cum *typographiam*, tum *tormentariam* ante multa ſecula cognitam vſurpatamque. Ita enim inter alia *Ioannes Hugo* * *Lintſcotanus* αὐτόπτης de Chinenſibus: *typographia, bombarda, tormenta bellica, puluis tormentarius, & ſi quæ alia huc pertinent, fuerunt illis in vſu ante aliquot ſecula: nec viuit inter illos, qui memoria repetere poſſit: quando eiuſmodi quicquam inuentum ſit apud ipſos. Habent libros excuſos annis quingentis ſexcentisve prius, quam in Europa id inuentum fuit. Sunt ibi bibliothecæ refertiſſimæ.* Hæc ille. Sed hinc euincitur hoc ſaltem: verum eſſe illud Ariſtotelis pronunciatum: *nihil prohibet, eaſdem artes à diuerſis, vel eodem vel etiam diuerſo tempore, citra vllam communicationem, inueniri.* Nos hoc artificium, vt vir magnus grauiter monet, agnoſcamus eſſe donum diuinitus generi humano communicatum hoc ſeneſcentis mundi, vel potius ætate iam effæti ac fatiſcentis ſeculo: vt renaſcentis in Eccleſia ſincerioris doctrinæ, & aliarum neceſſariarum artium ſtudia, prolatis in lucem ê tenebris omnis generis codicibus vetuſtis, inſtruerentur copioſa ſupellectile optimorum ſcriptorum, quorum fuit autoritas ἀξιόπιστος; & ſubleuaretur imbecillitas & ignauia hominum, fatali languore torpeſcentium. Grati etiam vtamur tanto DEI munere, non ad obſcurandam, ſed illuſtrandam DEI gloriam; non ad diſiungendas, ſed ad copulandas Eccleſias. Vtinam vero, vtinam artificium hoc vel in populo DEI,

Typographiæ inuentio aliis adſcripta.

* *pag. 155.*

* *Hieronym. Oſorius lib. 11. de reb. Emanuelis. Iouius, alij.*

* *Parte 2. Indiæ orientalis cap. 26.*

Chinenſes vel Sinenſes typographiæ periti.

Typographia DEI donum.

Ea quomodo vtendum.

vel literis in Græcia ac Latio floreſcentibus, notum fuiſſet quàm multi auctores, quà ſacri quà profani, vel non interc diſſent prorſum, vel ſaltem non ita manci atque mutili ad nc perueniſſent? Sed querelam abrumpo, & epigrammate, à *Sebaſtiano Brand* Iureconſulto, in laudem præſtantiſſimæ huiu artis ſcripto, materiam hanc finio. Carmen eſt eius modi.

Sebaſtian. Brand epigramma in typographiā.

Nuper ab ingenio Rhenana gentis, & arte,
Librorum emerſit copia larga nimis.
Et qui diuitibus, vix regi obuenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur eſſe caſa.
Gratia diis primum, mox impreſſoribus aqua
Gratia: quorum opera hac prima reperta via eſt.
Qua doctos latuit Græcos, Italosq; peritos:
Ars noua Germano venit ab ingenio.

Wimpfeling c. 65. Polydòr. Virgil. l. 2. cap. 7. Sabellic. l. 6 Ennead. 10. Huldericus Mutius Chronic. German. lib. 28 Paulus Langius in Chronico Citizenſi pag. 865. Zwinger. in Theatro & alii.

O. 1462. d 8. April. ætat. 37.

GEORGIVS PVRBACHIVS.

Patria & natalis.

HIC ad limites Bauariæ & Auſtriæ, anno à Chriſto nato, *milleſimo. quadringenteſimo, viceſimo tertio*, die *trigeſimo* Maij, hòra poſt meridiem tertia, editus; qua erat ingenij felicitate, atque in literarum ſtudio adſiduitate, omnes quæ ad humanitatem pertinent artes, quanquam aſpero adhuc & rudi ſeculo, promptê hauſit. Itaque & Philoſophicis doctrinis excelluit; & in Mathematicis omnes ſibi συγχρόνους multis paraſangis anteiuit.

Ingenium & Studia.

Docet Vienna.

Exin *Vienna* Auſtriæ cum profeſſio Mathematum ordinaria ei fuiſſet demandata: magna cum laude diſciplinas abſtruſiores ibi inſtaurauit; atque tandem rediuiuas à mortuis quaſi in lucem reduxit. Fuitque magnum Purbachij tunc nomen non ſolum apud noſtræ nationis homines; verum etiam apud exteros: ac ingenium eius & Galli & Itali admirati ſunt. Nec admirati hi ſolum: verum & *Friderici* III. Auguſti præclara in Purbachium extitit munificentia; *Purbachium Ladiſlaus* Pannoniæ rex aſtronomū ſibi è non multis delegit: *Purbachium*, Cardinalis D. Petri ad vincula, in familiam ſuam recepti vnice voluit: *Purbachium Ioannes* Varadienſis Epiſcopus eximie dilexit; & Mathematicis, quibus delectabatur, ſtudiis præceptorem optauit.

Fama Purbachii, & æſtimatio.

Beſſarion in Italiam pellicit Purbachium.

Apud *Beſſarionem* verò Cardinalem, qui legatum Vienna ſu

ſub id tempus forte agebat, magna inprimis in æſtimatione eſt habitus. Hic ad ſuos rediturus, indignumque arbitratus tantum ingenium apud noſtros ſubobſcure agere; ſecum in Italiam, ſtudiorum nempe tunc parentem, vt proficiſci vellet, tandem perſuaſit. Ergo dum ad iter ſe parat, DEO ita diſponente, morbo victus, viam vniuerſæ carnis ingreditur *Viennæ* Auſtriacorum, anno *ſexageſimo ſecundo*, ſupra *milleſimum quadringenteſimum* die *octauo* Aprilis, ætatis *trigeſimo ſeptimo*; relictis poſt ſe diſcipulis innumeris, quorum primus *Ioannes Regiomontanus* ὁμότεχνος qui γνήσιον ſe eius diſcipulum deinceps reipſa luculente demonſtrauit, vti mox dicemus.

Purbach. abitum dum molitur, moritur.

Reliquit *Purbachius* varia ingenij perſpicacis monumenta; quæ diligentia *Andreæ Stiborii* ad poſteros peruenerunt; inter quæ *theoricæ Planetarum* eminent, opus vere inſigne; quod & ſuperiori, & noſtro ſeculo paſſim publica Academiarum auditoria perſonat. Prudentiſſime enim in epitomen contraxit Ptolomæi doctrinam, de omnium orbium cæleſtium motibus; vt Philomathematicis aditum ad integras diſputationes patefaceret. Prodeſt enim ad longas & difficiles controuerſias afferre ſummam negotii, velut argumentum. Atque cognitis elementis iſtis; planetarum motus ex tabulis, ad id compoſitis, computari facile poſſunt. Calculauit & *Almanach* pro annis pluribus: fecit *ſphæras ſolidas*; & alia inſtrumenta complura. De reliquis videantur bibliothecæ. *Philippus Melanchthon, Geſnerus in bibliotheca, Zwingerus in theatro, & alii.*

Scripta. Theoricæ planetarum. Compendia antiqua proſunt.

IOANNES MVLLERVS REGIOMONTANVS.

O. 1470. æt. 34. vel 41. vt quidam volunt.

Natus eſt Iohann. Müllerus, dictus Regiomontanus, in oppido Franciæ, cui nomen eſt Mons regius. Parentes eius tradunt fuiſſe honeſtos, & facultates habuiſſe mediocres; vt ſunt res in noſtris municipiis; vnde vtcunque liberos educare & erudire potuerunt.

Patria Regiomontani. Parentes.

Cum autem res oſtendat, ingenia ſumere impetus aliquos à cæleſtibus cauſſis: operæ precium vi detur, recitare tempus, quo in lucem editus eſt, & ſiderum poſitum, quæ naſcenti fulſerunt. Natus igitur eſt Regiomontanus, iuxta veritatam numerandi rationem, anno *milleſimo, quadringenteſimo, ſexto & triceſimo*, die *ſexto* Iunii, *quarta* hora poſt meridiem, minutó quadrages. Fuit horoſcopus 15. gradus Scorpii; Sol, Luna, Mars, & Mercurius ſimul in Geminis: quod ſignum minime ſignificat feritatem, ſed naturam moderatam, docilem,

Thema genethliacum Regiomontani.

& diſciplinis idoneam: in qua cum & lumina conuenerint, & Mars, & Mercurius: fuit ingenium neque hebes neque ſegne, & bonitatem temperamenti augent Iupiter in Libra, & Venus in Cancro. Sed eruditi vident, qui poſitus vitæ minitentur.

Labores & opera Regiomontani.

Fuerint autem læta ſane naturæ ſemina, fuerit ingenium docile & acre: tamen ſine afflatu diuino, nec tot tamque varias artes penitus percipere, tot linguas diſcere, tantos perferre labores diſcendi, docendi, fabricandi machinas, ſpectandi ſtellarum loca, ſcribendi erudítiſſimas enarrationes, euoluendi tot labyrinthos, edendi tabulas tum ſuas tum alienas, item ephemerides: hæc inquam omnia præſtare non potuiſſet, præſertim in tam * *breui vitæ curriculo*: niſi illa mentis & pectoris incendia DEVS & fouiſſet & adiuuiſſet: vt ſolet immenſa bonitate ad reſtituendas & conſeruandas artes vitæ neceſſarias, in omni genere ſubinde excitare & adiuuare artifices. Profecto DEI æterni, qui fons eſt omnis ſapientiæ, beneficium eſt artium & doctrinarum in genere humano conſeruatio. Vult autem ad ſuam liberalitatem mediocrem etiam in nobis accedere diligentiam & ſedulitatem: vult non faſtidio ac contemptu abjici ſua munera, quod in parabola de negociantibus etiam in argumento grauiore ſignificatur. Nec abſurde dictum eſt à Platone: ὡς Θεὸς μὲν καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι, τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην, id eſt: *Deus quidem & occaſio vniuerſi operu ſummam gubernant: ſed tamen mitius eſt concedere tertium artem videlicet quoque adiungendam eſſe.* Vt in naui etſi tempeſtas dominatur: tamen non ſint ocioſi remiges: ita & nos dona diuina reuerenter habeamus & quantum poſſumus diligentia tueamur ac augeamus, vt ſcriptum eſt: *hoc flagitatur, vt fideles ſimus.*

** Triginta quatuor annorum, & quod excurrit.*

Ingenij bona ſunt excolenda.

Plato l. 4. de legibus.

Studia Regiomontani.

Itaque & Regiomontanus, etſi ei Deus ingenii & corporis vires diſcenti neceſſarias dederat: tamen adiumenta non neglexit, non vt multi voluptates aut diuitias ſectatus eſt: ſed omnibus ingenii atque animi viribus ad ſtudia incubuit, vbique eruditos quæſiuit, quorum ſapientia erudiretur: & quantum potuit ſuis laboribus artes illuſtrauit. Poſtquam enim in patria Grammaticen didicit: puer adhuc venit in Academiam Lipſicam: vbi Dialecticen & elementa Sphærica auidiſſime arripuit. Sed natura, flagrans diſcendi cupiditate, requirebat huius ſtudii duces, ac ſocios pulcherrimi laboris: & Viennam audierat præcipuum eſſe domicilium eius philoſophiæ. Quare in Auſtriam admodum adoleſcens proficiſcitur. Ibi inuenit *G. Purbachium Bauarum*, ingenioſiſſimum virum, & ætate ac autoritate florentem. Hic com-

G. Purbach. præceptor Regiomontani.

complexus Regiomontanum, cum naturæ vim & voluntatem adoleſcentis conſideraſſet: non ſolum hortator, ſed etiam dux fuit in ipſa adyta ſacratiſſima harum artium. Sic *Theletem*, *Metonem & Eudoxum* erudierunt ſacerdotes Ægyptij, *Eudoxus Platonem*. Sic antea *Atlas* dicitur *Oroni* hanc doctrinam tradidiſſe: imo ſic longæui illi primis mundi temporibus *Adam*, *Noha*, *Sem*, *Ioſeph* poſteris hanc doctrinam tradiderunt, ac poſſeſſio eius in Ægypto retenta eſt inde à *Ioſephi* ad *Ptolemai* vſque ætatem & aliquanto amplius, plus duobus millibus annorum.

Artes ab aliis ad alios propagantur.

Cum autem Regiomontano ſumma eſſet familiaritas cum Purbachio, & aſſidua ſententiarum collatio circiter decennium: multas obſcuras materias, vt fit σύν τε δύ' ἐρχομένω, illuſtrant, vel obſeruant motus, ac deprehendunt, Martis motum non congruere ad tabulas: ſed duorum nonnunquam graduum errorem eſſe. Incipiunt igitur tabularum emendationem.

Forte autem *Beſſarion*, vir Græcus doctrina excellens, cum eſſet Cardinalis, tunc ad *Fridericum* Imperatorem legatus erat. Is cum de Ptolemæi doctrina *Purbachium* multa ſciſcitatus eſſet, & dexteritatem eius in explicando admiraretur: petiuit ab eo, vt epitomen componeret eius libri, cui titulus eſt, μεγάλη συνταξις. Id opus interruptum morte Purbachij Regiomontanus abſoluit: quia, vt ipſe narrat, moriturus Purbachius inter extrema mandata id petiuerat.

Beſſarion legatus ad Cæſarem.

Epitome Purbachii in μεγάλην σύνταξιν Ptolemai.

Qua in re valde mirandum eſt, tunc ſine Græcis fontibus ſententiam eos ex illis Arabicæ verſionis tenebris eruere potuiſſe. Id vero fieri nequaquam potuiſſet: niſi propter magnum vſum in toto illo artium orbe, demonſtrationes eis obuiæ & facile penetrabiles fuiſſent. Sed tamen hoc ipſum opus Regiomontanus poſtea Romæ, cum Græce didiciſſet, & Theonem contuliſſet, emendauit. Extat etiam *epiſtola Regiomontani*, plena pietatis, in qua Purbachij præceptoris mortem deflet: & eius ingenium ita prædicat, vt omnibus ætatis ſuæ Mathematicis anteferat.

Epiſtola Regiomontani de morte Purbachii.

Inceſſerat autem vtrique cupiditas adeundæ Ital[illegible] *Purbachio & Regiomontano*: tum vt doctos viros, inter quo[illegible]*chinus*, audirent; tum vt Græcæ linguæ, in qua fonte[illegible]carum artium contineri ſciebant, operam d[illegible] Ptolemæum ſua lingua loquentem intelligerent, cr[illegible]que hortator *Beſſarion*, vt ſecum proficiſcerentur. Narrat R[illegible]giomontanus, ſe adoleſcentem, cum videret duos ingen[illegible]iſſimos viros, *Purbachium & Franciſum Mantuanum*, in verſionibus Ptolemæi hærere propter inſcitiam Græcæ linguæ: valde doluiſſe, quod

Græca linguæ ſtudium.

Danubii deſcriptio non rectè ab interpretibus Ptolemæi tradita.

fontes inſpicere non poſſet, nec Græcæ linguæ præceptores haberet, eamque ob cauſam decreuiſſe aliquando Italiam adire. Moleſtè tulerat adoleſcens, in verſione deſcriptionis Danubij toties erratum eſſe. Nam cum in textu ſit ἐκτροπή, quæ eſt meatus, vbi influit alius amnis; vt ad Patauium Oenus influit in Danubium: verterat interpres multis locis ſciſſiones; quaſi cætera flumina ſint Danubii brachia. Simili hallucinatione deſcriptio Padi obſcurata eſt. Sed Purbachij conſilium de hac peregrinatione mors immatura anteuertit: quo extincto luctus etiam Regiomontanum mouit, vt facilius Viennam relinqueret.

Regiomontanus in Italiam cum Beſſarione proficiſcitur.

Comitatur igitur *Beſſarionem*, redeuntem in Italiam, cum iam non procul â triceſimo anno abeſſet. Romæ cum *Trapezontio* ſæpè congreſſus eſt: luſtrauit & Bibliothecas, quæ magis accenderunt eum, vt Græcæ linguæ operam daret. Ardens itaque eâ cupiditate multa ſuâ manu deſcripſit, & Ptolemæi libros ſibi familiares lectione aſſiduâ fecit. Tunc & dialogum contra Cremonenſis Theoricas ſcripſit. Aliquanto poſt Ferrariam ſe contulit, vbi tunc erant *Blanchinus & Theodorus Gaza*, & *Guarinus*, qui ibi Græce docebat. Hic nauauit egregiam operam in Græcâ linguâ, amplius anno: tantumque didicit, vt & verſus Græcè ſcriberet, qui adhuc extant; & expeditè verſari in philoſophis Græcis poſſet. Hic etiam Ptolomæum & Theonis commentarios conferre cæpit Aliquantò pòſt diſcedens *Ferraria* venit in Academiam *Patauinam*: vbi â philoſophiæ ſtudioſis rogatus, *Alfraganum* publicê enarrauit. Extat præfatio ibi recitata: in quâ non ſolum diſciplinas prædicat, ſed etiã magno candore celebrat Mathematicos, qui tunc in Italiâ clari fuerunt; & quos ſibi deuinxerat amicitiâ propter ſocietatem ſtudiorum & virtutem.

Ferrariam ſe confert.

Inde Patauium; vbi explicat Alfraganum.

Abſolutâ enarratione Alfragani, cûm iam Beſſarion ex Græciâ redijſſet: contulit ſe Regiomontanus Venetias Anno 1464. Hic & librum *de triangulis* magnâ diligentâ conſcripſit, & Refutationes *quadraturæ circuli*, quam *Nicolaus Chuſanus* demonſtraſſe putabatur. Romam poſtea rediit: vbi libros Græcos & Latinos partim ſuâ manu deſcripſit (pinxit enim literarum figuras & venuſtate & facilitate magnâ) partim magna pecuniâ deſcribi curauit. Hic & certamina ei cum *Trapezontio* acerrima fuerunt, cuius hallucinationes, cum Theonem reprehendiſſent, ingenue refutauit.

De triangulis liber Regiomontani.

Romam redit.

Trapezontium refutat.

Peragratâ Italiâ rediit *Viennam*: vbi etſi docere ceperat: tamen euocatus â rege *Matthia*, & ab epiſcopo Strigonienſi, magnis ab vtroque præmiis donatus eſt. Rex etiam ei penſionem annuam decreuit *aureos* Hungaricos *ducentos* Hic & regi & epiſcopo inſtrumenta fabricauit ad obſeruandos motus.

Viennam Auſtriæ redit.

A rege Matthia euocatur.

tus. Nam epiſcopi magna erat eruditio in his diſciplinis. Et rex, quamuis nemo principum eius ætatis bellicoſior erat: tamen non erat rudis doctrinæ de motibus cœleſtibus. Et Regiomontanum tanti fecit: vt crebrò ipſum eruditorum colloquiorum cauſa menſæ ſuæ adhiberet. Narrant & grauiſſimo morbo ſeruatum eſſe Mathematici conſilio. Nam cùm Medici nullam in humoribus cauſam morbi deprehenderent; ac animaduertiſſent, tantùm mirificum eſſe languorem cordis: Mathematicus monuit, propter Eclipſin, quæ minata fuerat regis vitæ, hanc imbecillitatem virtutum vitalium extitiſſe; nec cauſam in humoribus quærendam eſſe: ſed tantùm cordis vires rebus ſuauibus fouendas. Ita rex conualuit. *Mathematici conſilio morbo liberatus rex Matthias.*

Eo tempore Regiomontanus & epiſcopo illi *tabulas directionum* conſcripſit: quarum initia etiamſi ab aliis ſumſit: tamen magna pars lucubrationis huius eſt ipſius propria. Et hæc laborum communicatio iuſta, & laude digniſſima eſt: priores artium ſemina tradere poſteris, & poſteros ea fideliter conſeruare & illuſtrare. *Tabula directionum Regiomontani.*

Eo ipſo tempore rex Pannoniæ *Matthias* bellum mouit aduerſus Bohemos: quæ res multarum vicinarum regionum tranquillitatem turbauit. Bohemi partim Caſimirum, Poloniæ regem accerſebant: partim regnum duci Saxoniæ Alberto tradere conabantur: partim inuitabant Matthiam: qui, vt erat acerrimus, anteuertit cæteros. Cùm igitur Pannonia, Auſtria, & tota vicinia, plenæ eſſent tumultuum: *Regiomontanus*, tranquillam ſedem ſtudiis ſuis quærens, anno 1471. *Noribergam* ſe confert. In hac vrbe vt mallet reliquum ſuæ ætatis conſumere, ipſe has cauſas recitabat: *quòd* artifices ibi eſſent idonei ad fabricandas machinas, huic arti neceſſarias: deinde *quòd* per mercatores facilius in alias regiones inde literas tranſmittere poſſet. Cùm enim iam præclarè inſtructus eſſet doctrinâ, & cæterorum iudicia exploraſſet, & ſe, quantum potuit, ad Mathemata illuſtrandâ & propaganda præparaſſet: conſtituerat, & veteres ſcriptores edere, & ſuas enarrationes publicare. Ad hanc rem inſtruxit officinam typographicam, & nomenclaturam propoſuit librorum, quos editurus erat, quæ adhuc extat. Et quidem auſpicato exorſus ea ab editione Ephemeridum annorum triginta: fuitque tam gratus labor eo tempore; vt *ſingula exemplaria duodecim aureis* Hungaricis venderentur, & quidem appeterentur ab omnium gentium hominibus. Nemo Italus, Gallus, Pannonius, Sarmata, aut Germanus, ſimile calendarium viderat. Veneti etiam in Græciam inuehebant. Cyclopes [illegible]unt; qui harum artium ſtudia vel oderunt, vel contemnunt. Edidit & commentaria ſubtiliſſima in *μεγάλῃ συντάξει* Ptolemæi, quam *almagestum* vocant. *Noribergam concedit ob bellicos tumultus.* *Inſtruit officinam typographicam.* *Ephemerides Regiomontani quartis vendita.* *Almageſtū Ptolemai qu[illegible]ti [illegible]n[illegible]ium.*

cant. Quod opus Græcum à Beſſarione Cardinale, natione Græco, acceptum, Noribergam attulit: vnde traditum eſt typographo. Id opus Beſſarion tanti feciſſe fertur: vt vnâ totâ prouinciâ æſtimare non dubitarit: quod in epiſtolâ nuncupatoriâ ad Senatum Noribergenſem Ioachimus Camerarius teſtatus eſt.

Bernardus VValterus.

Sumtus autem ad inſtruendam officinam typographicam præcipuê contulit *Bernardus VValterus*; è cuius familiâ Walteri ſunt, in Saxoniâ non ignoti: qui & facultates habebat ampliſſimas, & colebat doctrinæ cœleſtis ſtudia. Inuitauit idem & aliorum multorum ciuium voluntates; vt has diſciplinas deguſtare & cognoſcere inciperent. Hæc ſeminaria

Noribergenſes Philomathematici.

huius doctrinæ primùm Noribergæ ſparſa ſunt. Quare vſque ad hæc tempora eâ in vrbe magis harum artium ſtudia florent: quàm in plerîſque Academijs. Et ſapientiſſimi Senatus conſilio ſtipendium certum artium ſtudioſis conſtitutum eſt: vt ad earum cognitionem iuuentus aſſuefiat. Ac poſtea multorum ibi ſtudia excitauit vir doctus & honeſtiſſimus *Ioannes Schönerus*.

Regiomontani ſcripta.

Vide autem quantam rem molitus ſit Regiomontanus. Nouas verſiones inſtituit *Ptolemai*, magnæ conſtructionis & Geographiæ. Adornabat & ſuarum emendationum confirmationes. Obiter & aliæ naturæ opera ſcrutatur & patefacit.

Vapores quâ altè ſupra terram vehantur.

Inquirit quàm altê vehantur ſupra terram vapores: & mirabili ſolertiâ deprehendit, non ampliùs *duodecim milliaribus Germanicis* eos ab horizonte diſtare. Legimus autem eo tempore duobus continuis annis 1471. ac rurſus 1472. arſiſſe duos

Duo cometæ duobus continuis annis.

cometas: quos tanta ſiccitas ſecuta eſt; vt fluminum & fontium venæ exaruerint. Nominatim etiam narrant, multorum oppidorum conflagrationem ſecutam eſſe. Et dimicarunt inter ſe de Bohemiâ Hungari & Poloni: & Mahometes Turcicus tyrannus in Europâ Walachiam occupauit; in Aſia Trapezuntinum regnum: vt alia omittantur.

De loco & magnitudine cometarum.

M. Chriſtianus Mathemat. Erfordia.

Cùm igitur Regiomontanus ſciret, non ſæpe duobus continuis annis incenſos eſſe cometas, & moueretur magnitudine euentuum, qui ſecuti erant: edidit *mirandum opus de vero loco & magnitudine cometarum*. Fuit eodem tempore Erfordiæ vir doctiſſimus in his diſciplinis, M. *Chriſtianus*: cui quantum tribuerit Regiomontanus, ex eius epiſtolâ apparet, in quâ ſcribit; *ſe mouentem editione vtilium ſcriptorum, hanc ob cauſam libentiùs migraſſe Noribergam; ne procul ab ipſo abeſſet, quòd maximê ſe ab eo adiuuari, & iudicio ipſius cenſuráq; in multis materiis vti cupiat.* Laudandus nimirum artificis præſtantiſſimi candor; quòd alienus fuit ab obtrectatione, & â maleuolentiâ erga ſuæ artis profeſſores: & quæſiuit proculdubio ſeriò ſui

pulcer-

pulcerrimi laboris ſocios, & magni artificis cenſuram.

Grata fuerat Romæ inprimis editio Ephemeridum: & viri docti, qui eius ingenium & eruditionem norant: in Italiam eum retrahi cupiebant; vt frui eius doctrinâ poſſent. Hi ſunt hortatores, vt Pontifex *Sixtus* eum Romam accerſat: & cauſa recenſetur, quòd *de emendatione calendarii* deliberationes futuræ eſſent. Etſi autem ægrè patiebatur auelli ſe Regiomontanus ab officinâ, & â Ptolemæi editione; & præſagiens ſuam mortem, vt narrant, querebatur, ſe grauatim hoc iter ſuſcipere: vicit tamen Pontificis autoritas. Et cauſa propoſita erat, quæ virum cupientem vtilitati communi ſeruire, mouebat. Sciunt enim omnes, quantum proſit, habere rationem anni rectè ordinatam & emendatam. Huic negotio tanto tamque vtili deeſſe noluit. Credibile eſt etiam, eò minùs abhorruiſſe ab hoc itinere: quia expetebat eruditorum colloquia, & inuitabant eum bibliothecæ. *Romam reuocatur à Pontifice Regiomontanus.*

Redit igitur Romam: vbi cùm non diu fuiſſet, mortuus eſt anno* milleſimo, quadringenteſimo & ſeptuageſimo. Quis autem non doleat, tanto ingenio non contigiſſe vitam longiorem, præſertim molienti res vtiliſſimas? Extinctus eſt enim cùm iam ingreſſus eſſet * quartum & trigeſimum annum. Fama eſt, venenum ei datum eſſe à *Trapezontii* filiis, quia & verſionem Ptolemæi taxauerat, & errata in commentario & reprehenſiones Theonis refutauerat. Ac geneſis non ſolùm hominem βιοθάνατον ſignificat; ſed etiam ingenuum & pugnacem. Quare fortaſſis ei linguæ libertas nocuit. Sed quoquo modo extinctus ſit; mors immatura fuit, ac etiamnum lugenda; propterea quòd iis operibus, quæ iam inchoarat, carendum eſt. *Vbi moritur.* ** alii 1477. vt Bucholzerus: alii 1489. vt Crentzheim.* ** alii 41.* *Veneno extinctum fama eſt.* *Mores Regiomontani.*

Non prætereundum eſt autem, quòd ad tantam eruditionem, & ad alias virtutes adiunxit pietatem erga Deum: ac vt verâ agnitione eum & inuocatione coleret, *nouum Teſtamentum* integrum Græcè ſuâ manu elegantiſſimè deſcripſit: quem codicem *Melanththoni Schönerus* inter alia eius monumenta monſtrauit. Et conſentaneum eſt, tales viros, qui vbique veſtigia diuinitatis impreſſa rerum naturæ vident, & propter eruditionem attentè conſiderant: his teſtimoniis valdè moueri, vt multò firmiùs ſtatuant, hunc mundum ab æterna mente architectatrice conditum eſſe & gubernari; quàm alios homines, alienos ab hoc ſtudio conſiderandi tam multa & illuſtria veſtigia DEI in natura. Equidem pia mens non poteſt non cohorreſcere, quòd cùm tam multis teſtimoniis veriſſimè oſtendat DEVS ſe propè adeſſe, & ſpectatorem ac iudicem eſſe omnium noſtratum actionum: tamen eum pectora noſtra languidiùs metuunt, & non ardent fiduciâ eius. Quaqua te vertis in hac *Virtutes, Pietas, N. Teſtam. ſua manu deſcripſit.* *Natura conſideratio inuitat ad pietatem.*

in hac tota rerum natura, vel cœli figuram, motus, & harmoniam cum elementis conſiderans, vel mirandam artem in opificio noſtri corporis, & terræ fœcunditatem intuens: ordo in omnibus rebus clamitat, eſſe mentem æternam architectatricem. Et hæc agnoſcenda eſt, vt ſe in Eccleſia patefecit. Quod cùm fecerit Regiomontanus, nunc eum exiſtimemus, & in ipſo DEO cernere ideam totius mundi, & cauſas, cur hoc modo omnia condita ſint: & coràm aſpicere cœleſtia corpora, & ſæpe cum primis patribus de inuentione harum artium, & ipſorum obſeruationibus, tanquam συμφιλοσόφοις dulciſſimè colloqui, & Deum autorem celebrare.

Bibliotheca Regiomontani à VValtero emta.

Bibliothecam Regiomontani Walterus ille ciuis Noribergenſis, de quo antea, redemit: quo mortuo aſſeruari reliquias Senatus ibidem curauit: ex quibus vir doctiſſimus Schonerus quædam vtilia ſcripta edidit: ſed plura alia & longè vtiliora haberemus; niſi triſti fato autor ante tempus extinctus eſſet. *Ex tomo 3. declamat. Melanchthonis.*

ALEXANDER HEGIVS.

Floruit circa an. 1483.
Præceptor Hegii Agricola.
Hegius ſchola Dauentrienſi præficitur.
Alumni illius ſcholæ.

ALEXANDER HEGIVS Weſtphalus fuit, in diœceſi Monaſterienſi ex pago Heck propè Horſtmariam, natus. Præceptorem nactus eſt *Rodolphum Agricolam*, linguarum & ſcientiarum omnium eruditum virum; cuius magiſtri non degener ipſe exſtitit diſcipulus. Ludo Dauentrienſi, omnium eâ ætate in illis gentibus celeberrimo, præfectus, *triginta ipſos annos* magna cum laude eum rexit. Nam ipſo docente ibi, illa ſchola, ante Monaſterienſem, velut ſeminarium fuit politiorum literarum & linguarum; quas illius alumni, *Eraſmus Roterodamus, Iohannes Murmelius, Hermannus Torrentinus, Hermannus Buſchius, Iohannes Caſarius Iuliacenſis, Conradus Goclenius Padebornenſis, Iacobus Montanus Spirenſis, Ioan. Peringius, Gerardus Liſtrius, Matthæus Friſſemius*, & alii; longè lateque, in tota Germania & Belgico propagarunt. De Eraſmo quod Dauentriæ contigit, hoc memoriâ dignum eſt. Venit aliquando *Rodolphus Agricola* in Hegij ſcholam: ibi cum ei diſcipulorum ſcripta Hegius monſtraſſet; prætulit *Rodolphus* Eraſmicum ſcriptum cæteris propter inuentionis acumen, orationis puritatem, & figuras, certos floſculos aptè interſperſos; eoque adeò delectatus eſt, vt accerſito ad ſe Eraſmo, dixerit. *Tu eris olim magnus: quod omen eum minimè feſellit.* Facit huius Hegij non vno in loco epiſtolarum * honorificam mentionem Eraſmus.

Agricola de Eraſmo præſagium.

** Vide & in vita Agricola.*

Hoc D[au]id *Chytræus* confirmat; *Alexandrum Hegium & Ro-*

dolphum

d. l hum Langium, Monaſterienſium ac Weſtphalorum primos fuiſſe; qui in Germania poëmatis elegantibus editis clari ſua ætate fuerunt; & meliorem diſcendi ordinem, & puriorem Latinæ orationis formam monſtrarunt. Tanta enim elegantia Hegius veterum expreſſit dicendi ſtylum; vt Eraſmi iudicio, ſi deſit carmini titulus; in autore facilè erraueris, nec alius in proſa fuit, nec Græcarum literarum ignarus. *Alex. Hegius & Rodolph. Langius ex VVeſtphalia primi literarum inſtauratores.*

Idem Hegius adeò fuit φιλομαθὴς, vt etiam tùm, cum Rectorem ſcholæ Dauentrienſis ageret, non dedecori ſibi duxerit, ex Agricola, quæ ignoraret, aut de quibus dubitaret, ſciſcitari ac diſcere; ſæpiùs etiam rogare, vt literis ſuis limam adhiberet. Fecit id Rudolphus candidè, &, qua fuit modeſtia, eandem cenſuram ab Hegio petiit. Explicat ipſi Agricola in epiſtola quadam, quid inter *m.mum* & *hiſtrionem* ſit diſcriminis, item quid *perſona*, & vnde dicta: tum quid *ſcurra, paraſitus, nebulo, nepos*; vnde αὐθέντης dicatur: quid *aurora*, quid *Veſpera*, quid *tignum. aſſer, d.œ ιſis*: docet, rectius dici: *vt plura paucis complectar*, quàm *vt plura breuibus complectar*; monet, Latinius dici: *mira . . . ut poſt quantum tempus rediturus*: quàm *quanto tempore*, &c. Vnde tùm ardor proficiendi, tùm candor in communicando, & animorum, ſtudiorumque ſocietas elucet. *Hegii cupiditas diſcendi.*

Scripſit multa, quæ maxima ex parte dicuntur poſt eius mortem prodiiſſe, vel inuito illo edita eſſe: vt ſunt *dialogi multi, epiſtolæ, carmi . . .* & *epigrammata* ad ſanctos, quæ in bibliotheca à Geſnero recenſentur. Confectus ſenio ſacerdos eſt factus Dauentriæ. Inter alias virtutes, quibus à DEO ornatus fuit, celebratur eius liberalitas in pauperes ſcholaſticos: quos & ope & opera pro virili iuuit. *Ex epiſtolis Agricolæ, & Chytræi Saxonia.* *Scripta Hegii.*

RODOLPHVS AGRICOLA.

O 1485. d. 28. Octob. ætat. 42. menſ. 2.

AGricolarum familia apud Friſios inter honoratiores ſemper habita eſt: ex hac vir incomparabilis *Rodolphus Agricola* originem duxit propè* Groningam, nobilem illam Friſiorum metropolim circa annum 1442. natus, ibidemque educatus.

** Pago nomẽ eſt Baſſlon duobus milliarib. Groninga & ſt. Suffrid.*

In ipſa infantia haud obſcura ingenij ac memoriæ ſpecimina edidit: cum libellis & chartis . . . delectari: & . . . ticularum quoque blandimenta balbutiens lingua felici . . . exprimeret. Puer admodum in ludum literarium miſſus, non ſolum coætaneos, verùm etiam multos natu maiores . . . cendo præcurrit: ita vt ludimagiſter, ſi quis ignauiæ tarditatiſque arguendus eſſet, Rodolph. alacritatem, ſtudium, diligentiam illi ob oculos poneret. *Educatio Agricolæ. Studia & felix ingenium*

Breui

Breui itaque in Grammaticis tantum profecit; vt præceptoris iudicio aptus haberetur, qui ad Academiam aliquam celebriorem mitteretur.

Louanium Academia celebris.

Eo tempore *Louanii*, quæ eſt Brabantiæ primaria ciuitas, bonæ artes, vocatis ad hoc amplis ſtipendiis doctiſſimis quibusque Philoſophiæ profeſſoribus miro ſtudio docebantur. Præterea adoleſcentum mores ingenti cura formabantur ea ratione; vt propius ad ſeueritatem, quàm ad indulgentiam accederetur. Qua re factum eſt, vt tota ferè ſecunda Germania, vna cum bona Galliæ Belgicæ parte, cùm adoleſcentes *Lutetiæ Pariſiorum*, & *Coloniæ agrippinæ* licentius laſciuiusque viuere didiciſſent, inde auocatos Louanium, tanquam ad quoddam bonorum morum, ſolidæque eruditionis, emporium mittendos cenſeret.

Eò Agricola mittitur.

Venit ergo & *Agricola* Louanium, nomenque dedit inter eos, qui in pædagogio, vt loquebantur tunc *Cacabi*, deinde *Falconis* inſtituebantur. Hic vix dialectices elementa deguſtarat, & mox commilitones, ſtupentibus præceptoribus, præuertere cæpit. Quæ à magiſtris audiebat; non tantum memoriæ, ſed literis etiam commendabat. Puer enim didicerat illud Ciceronis: *Stylum eſſe optimum dicendi magiſtrum.* Erant tum Louanii nonnulli, qui Latinæ dictionis puritatem amare cæperant.

Studet generi orationis elegantiori.

His ſe Rodolphus fato quodam familiarius adiungebat; ſuffuraturque nonnihil tempuſculi, quo ab Ariſtotelicis laboribus vacans *Ciceronem Quintilianumque* legendo percurreret.

Agricolæ ratio diſputandi.

In ſcholaſticis diſputationibus ſedato animo, ore verecundo aduerſariorum argumenta ſemel atque iterum repetebat, ſingulasque partes accuratè introſpiciens, ſumma arte, ſi quid refellendum eſſet, refellebat. Sua verò neruoſè, acriter, magna certæ victoriæ ſpe, & proponebat, & defendebat. Præceptores quoque quæſtionibus quibuſdam contra receptum Ariſtotelicum docendi ordinem interdum exercere ſolebat. Meditabatur enim adoleſcens ex obſeruatione Ciceronis & Quintiliani ea, quæ hodieque magna eruditorum approbatione leguntur.

Poſthæc in examine & cenſura eruditionis publica, inter multos competitores modeſtia ac liberalium artium cognitione antecelluit, primasque magiſterii artium, quod ſummi honoris eſt Louanii, obtinuit. Mox cepit Rodolphi Friſij nomen per totam Academiam finitimasque ciuitates diuulgari. Ac potuiſſet docendi conditiones adipiſci honeſtiſſimas: ſi nō diuinus egregii adoleſcentis animus ad altiora anhelaſſet.

Gallicam linguam vſu diſcit.

Cùm in pædagogio illo inter Belgas, qui Gallica lingua vtebantur, & ad Muſicen natura propenſiores erant, habitaret: Gallicam linguam ita didicit, vt Hannoniorum ſimplicem ruſti-

ruſticitatem deuitaret; aulicamque eius linguæ elegantiam feliciter imitaretur.

Muſices verò ea fundamenta iiſdem annis iecit: quibus abſolutam eius artis peritiam poſtea ſuperſtruxit. Canebat enim voce, flatu, pulſu. Literas pingebat elegantiſſimè, à quarum pictura ad ipſam pictoriam artem, non ſine maxima laude aditum ſibi parauit.

Muſices peritia.

Καλλιγραφία.

Louanii vixit honeſtiſſimè ab omni compotatione ac comeſſatione, contra gentis ſuæ morem, alieniſſimus. Tantus erat in eo bonarum literarum amor, tam indefeſſum ſtudium: vt turpis Veneris fornices & luſtra ne nouerit quidem.

Modeſtia & temperantia.

Cùm autem nihil eſſet antiquius ei; quàm vt ad veram politæ doctrinæ gloriam perueniret: relicto Louanio *Gallias* adijt; vt vel ibi diſceret, quod ſibi deeſſe ſentiebat. Hinc in *Italiam*, vbi, capto * *Byzantio*, à Græcis exilibus philoſophiam & eloquentiam audierat renouari, profectus, Græcè Latineque diſcendo pariter atque docendo tantum nominis eſt adeptus: vt Italorum nonnulli inuiderent, alii dolerent, deflerentque, Latij gloriam in Germaniam penitiorem iam mox demigraturam. *Ferrariæ* vno atque altero anno, nimirum mileſimo quadringenteſimo ſeptuageſimo ſexto, & ſequent. loci amœnitate, ſtudioſorum ac nobilium quorundam Muſicorum frequentia, ipſius quoque principis, *Herculis Eſtenſis*, Ferrarienſis ducis, liberalitate detentus eſt.

In Gallias abit.

Mox & Italiam.

* *An. 1453. d. 29. Maii.*

Agit Ferrariæ.

Hercules Eſtenſis.

Ibi *Theodorum Gazam*, Ariſtotelis ſcripta enarrantem, diligenter audiuit: magna cum laude ingenij acuminis & dexteritatis diſputauit: enarrauit vtriuſque linguæ autores; habuit publice orationes magna cum auditorum approbatione. Et verò tunc non fuit exigua laus homini Germano, non ſolùm eruditione & genere ſermonis; ſed etiam venuſtate actionis ſatisfacere Italiæ, moroſè ac faſtidioſè iudicanti. *Eraſmum* accepimus, ſæpe in Italia rogatum fuiſſe; vt ſpecimen ſuæ eruditionis ac facundiæ prælectione publica præberet: ſed, vt hac in re amicis morem gereret, adduci nunquam potuiſſe; veritum ne ab Italis pronunciatio hominis Germani derideretur. Sed Muſicæ naturæ ad actionem & pronunciationem aptiores ſunt cæteris.

Docet & perorat ibi, cum Italorum applauſu.

Redijt tandem in patriam: ibique honeſtiſſimis officiis *Rodolphum* ſuum honorare ac detinere prudentiſſimus Senatus anniſus eſt: verùm cui omnia, præter literas ſordebant; perſuaderi nulla ratione poterat, vt à ſemel adamata ſapientia vel pilum latum diſcederet. Verſatus eſt aliquandiu *Nouiomagi*, Batauorum ciuitate; in qua præter ſummos honores, ampliſſimum quoque ſtipendium facile conſecutus fuiſſet: ſi Reipublicæ ſeſe addicere vnquam voluiſſet.

Redit in patriam.

Vbi à multis opera eius expetita, ſed fruſtra.

Gronin-

Groningana tamen Reipublicæ vel Syndicus, vel conſiliarius fuit: cuius nomine aulam *Maximiliani I.* dimidio anno ſecutum ſe ſcribit: & cauſam quidem patriæ feliciter egiſſe, gratiam autem à ciuibus ſperatam minimè retuliſſe. Peruenit in aula Auguſta in arctiſſimam familiaritatem cancellariorum duûm *Burgundiæ* & *Brabantiæ*: qui ſummopere conati ſunt eum inſerere familiæ *Maximiliani*, præmiis ampliſſimis propoſitis: ſed ipſe pro iudicio eorum de ſe honorifico gratias egit: & obligatione priori excuſauit. Maluit nempe retinere quietem, & in libertate permanere. Fuit ei etiam oblata *Antuerpiæ* conditio, ſcholæ ibidem gubernatio, cum ſtipendio trecentorum Rhenenſium annuorum: verùm & hanc recuſauit: vt rem ſtudiis ſuis multum impedimenti allaturam. Crebrò loca mutabat; quod tamen non leuitatis nec inconſtantiæ, ſed iudicii erat, Alte enim illud Flacci infixerat animo:

Amat locorum mutationes.

Dic mihi Muſa virum, capta poſt tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Libri eidem comites & cari.

In itineribus vnum ſaltem famulum comitem habebat. *Plinii* autem *natur alem hiſtoriam* è ſinu nunquam deponebat: iunioris *Plinii epiſtolas*, *Quintiliani* de oratoria inſtitutione libros ſua manu deſcripſerat; quibus *Platonis* quædam & *Ciceronis* ſelectiora addiderat. Hanc bibliothecam ſemper circumferre ſecum ſolebat: cæteros libros apud amicos relinquere: amicorum libris bona fide vti; gratus omnibus, grauis nemini.

Accerſitur Heidelbergã à Dalburgio.

Ne perpetuò peregrinaretur, doctiſſimus Princeps *Ioannes Camerarius Dalburgius*, Vangionum Antiſtes, quem in Græcis diſcipulum habuerat, ſua liberali humanitate tandem effecit. Cùm hoc enim ab anno 1482. partim *Haidelbergæ*, partim *VVormatiæ*, ad vltimum vitæ actum vſque vixit coniunctiſſimè. Scribit quidem *Rodolphus* ad fratrem *Ioannem*, ſe prorſus contra animum ſuum principiò ibi fuiſſe: ſed vicit tandem conſtantia, & id quod mutare citra leuitatis notam non poterat, aſſuetudine iucundum reddidit. Haidelbergæ quidem vixit in ædibus viri equeſtri loco nati, principi ſuo tum, & aulicis omnibus grati, *Theodorici Pheningeri*, quam *Plinium* ipſe nominat: quo & antè Ferrariæ erat familiariter vſus.

Aula Haidelbergenſis eidem grata.

Placuit ipſi multum aula *Haidelbergenſis*. cùm ſumma principis Electoris manſuetudine, & ingenii ſuauitate, tum amicorum omnium modeſtia, concordiaque vitæ. Cumque ibi, vt fit, incideret mentio veterum imperiorum; & *Rodolphus* commemoraret vel Græcas vel Romanas hiſtorias: princeps* & verti ſibi multa, non ſolùm ex hiſtoriis, ſed etiam ex poëtis iuſſit: & petiuit ſibi contexi integram ſeriem quatuor Monarchiarum.

** Philippus Elector Palat.*

Epitomen hiſtoricam contexit Agricola.

Contexuit igitur eruditiſſimam epitomen, ex Bibliis & *Herodoto* de Aſſyriorum & Perſarum imperio; de ciuilibus diſcordiis Græ-

dijs Græcarum ciuitatum, ex *Thucydide* & *Xenophonte*: de Philippo & Alexandro & ſucceſſoribus, ex *Diodoro* & *Polybio*: deinde lectiſſima quæque excerpſit ex hiſtorijs Romanis: poſtremo & Germanici imperij res præcipuas collegit. Ac eo in ſcripto non ſolùm res ſummas perſpicuè narrat: ſed etiam principem de pleriſque monet, vnde apparet, non ſolùm literis, ſed etiam ciuili prudentia eum excelluiſſe.

VVormatiæ autem etiam publicè docuit. Fuitque ei auditorium, vt illo loco, ſatis frequens: ſed eiuſmodi ferè auditores, qui propenſius cuperent, quàm commodiùs poſſent illas literas diſcere.

Docet VVormatiæ.

Maxima enim pars erant Magiſtri, aut ſcholaſtici, vti appellabant, artium: quibus neceſſe fuit omne ferè tempus cauillationibus ſuis impendere: minimum & velut ſubſeciuum in ſtudia humaniora, quæ vrgebat Rodolphus, concedebatur.

Multas præclaras orationes, & in Academijs frequentibus, & coram maximis Chriſtiani orbis Monarchis, non minore prudentia, quàm facundia habuit. Et cùm *Haidelbergæ* conſuetudo eſſet, plena humanitatis; vt in publicis diſputationibus profeſſores, ſi quando hæreret diſputator, interfarentur: ipſe ſæpe difficiles nodos perſpicuè explicauit. Conſulebatur ſæpe ab eruditioribus tum in Philoſophia, tum in alijs artibus. Multa ex Ariſtotele vertebat & interpretabatur ijs, qui eius ſententiam ſciſcitabantur. Et quia nemo tunc viderat *libros Ariſtotelis de animalibus*: pergratum accidebat eius officium doctioribus; ſi quando inſignem aliquem locum inde proferebat: vt cùm de immortalitate animæ hominis diſputaretur, quid ſenſiſſet Ariſtoteles; magna cum admiratione excepta eſt illa ſententia prolata ex libro * de generatione animalium: *Λείπεται τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. Mens extrinſecus accedit, & eſt diuinum quid, nec naſcitur ex materia corporum.* Interdum aliquid ex *Arato*, de ſiderum poſitu, ortu, & occaſu, ſtudioſis impertiebat. Nec deerat eius officium profeſſoribus aliarum diſciplinarum. Forte inciderat diſputatio inter Theologos & Iuriſconſultos de hoc dicto: *Fruſtra ſeruat Euangelium, qui non ſeruat canones Synodorum.* Hoc cùm alij ad confirmandam ſuperſtitionem in ceremonijs detorquerent, *...ρητὸν* eſſe durius quererentur, & mitigandum aliqua interpretatione dicerent: Rodolphus admonuit; canonas à veteribus vocatos Synodis tantùm articulos doctrinæ dijudicatos in Synodis; non traditiones de ceremoniis. *Verum eſt*, inquit, *Euangelium non ſeruari ab iis, qui adſpernantur decreta contra Samoſatenum, aut Arium, aut Macedonium facta. Nam veteres Synodi propter controuerſias dogmatum conuocabantur; non de ceremoniis cumulandis. Quàm indigna vox eſſet dicere, Chriſti fidem inutilem*

Haidelbergæ quomodo verſatus.

Libri Ariſtotelis de animalibus.

* *l. 2. c. 3.*

Ariſtotelis de anima hominis ſententia.

& inanem eſſe, ſine obſeruatione omnium rituum humanorum! Lucem & vitam æternam in mentibus inchoatam extingui, ſi aliqua ridicula ceremonia negligeretur! Addebat tales ritus ſępe ſine vllo peccato omitti poſſe. Hac tam dextra interpretatione facile ſatisfecit omnibus. Sæpe & in iure ciuili ea, quæ ab hiſtorijs petenda ſunt, explicabat interrogantibus; vt locum *de vſuris centeſimis*: item *quid ſit* ἰσημν δὶκ; qui fuiſſent *gradus* veterum Romanorum *iudiciorum*, & talia permulta. In Theologia quid deſiderauerit; teſtatus eſt *Iolquinus Groningenſis*; qui ſcripſit, ſe adoleſcentem interfuiſſe ſermonibus Rodolphi & Weſſeli: in quibus deplorarint Eccleſiæ tenebras, & reprehenderint profanationem Cœnæ in Miſſis, ac cælibatum: item diſputauerint, de iuſtitia fidei, quid ſit, quod Paulus toties inculcat: *Homines fide iuſtos eſſe, non operibus*: atque apertè reieciſſe monachorum opinionem, quæ fingit, homines operibus iuſtos eſſe.

In Theologia quid deſiderarit.

Mores Agricolæ.

Cætera erat vir prudens, liberæ & veraciſſimæ linguæ moribus grauis; à liuore, maleuolentia ac petulantia alienus. Nec ſolebat irritare moroſos, & φιλονίκους, intempeſtiuis reprehenſionibus, ne quid certaminum ſereret in ſchola; ſæpe recitans Græcum verſum:

Ζεῖνον δὲ οἰδᾶν κρῆττον, ἢ κεκράγεναι.

Iocis eruditis gaudebat plurimum: ſcurrantem nemo audiuit vnquam. Non veſtiebatur ſplendide; ſed honeſte & iucunde. Natura negligentior, vt ſolet fere hoc genus hominum, ac paulò inciuilior, in conuiuijs præcipue, citra tamen cuiuſquā offenſam, habitus eſt. Cogitabundus enim menſæ innitens vngues demordebat. Puellas amare ſe nonnunquam ſimulabat: verùm nunquam deperibat. In earum gratiam vernacula lingua quædam carmina ſcripſit elegantiſſime: quæ virginibus primarijſque amicis præſentibus voce & teſtudine modulatiſſime canebat. Huiuſmodi cantionibus animum intentiore ſtudio grauatum interdum remittebat.

Studium ſacrarum literarum: &

Cùm iam in ipſo vigore ætatis, nec procul à quadrageſimo anno abeſſet; & eruditionis ac eloquentiæ gloria per Germanias, Gallias, & Italiam ab optimis quibusque celebraretur: non ignorans Vir vere pius vereque Chriſtianus illud Platonis: *Omnem ſcientiam magis obeſſe, quàm prodeſſe; ſi deſit ſcientia optimi*: magno animi ardore ſeſe ſacris literis addixit. Has nocturna, has diurna verſare manu, delitias ſuas ducebat: in ſolis his venam ſcientiæ & intellectus, imo fontem aquæ viuæ, ſalientis in vitam æternam, ſe reperiſſe gloriabatur.

Lingua Hebræa.

Verùm, vt erat iudicij exactiſſimi, ad ſacras literas penitius intelligendas, ſanctæ Hebrææ linguæ cognitionem neceſſariam eſſe, facile intellexit. Studia itaque Hebræa aggreſſus eſt; quæ primùm ei plurimum negotij, vti ſcribit ipſe, exhibuerunt:

runt:

runt: vt ſibi videretur cum Antæo luctari. Sed poſtea nactus Iudæum, eius linguæ vtcunque peritum, paucis menſibus tantum profecit: vt aliquot Pſalmos Dauidicos in Latinam linguam citra culpam tranſtulerit. Iam totus videbatur alius factus. Immutauerat enim cor eius Verbum DEI viuum & efficax.

Iam Chriſtum Ieſum ſpirabat animus: loquebatur lingua: manus ſcribebat. Et ecce adeſt ipſe Chriſtus: qui conſecratum ſibi pectus ex hoc errorum pelago in veræ ſapientiæ portum tranſuecturus erat. Correptus itaque febri, etiam prius, quàm medicorum auxilia aduocarentur; totum ſe Chriſto Seruatori commendarat: ſuperanteq; vi morbi, animam ſuam Chriſtianâ alacritate vitæ datori Chriſto reddidit; annum quadrageſimum ſecundum egreſſus, anno Domini 1485. d. 28. Octobr. Ingenti ſtudioſorum & doctorum omnium mœrore Haidelbergæ apud Minoritas, in *habitu Franciſcano* ſepultus. *Morbus & mors Agricola.*

Fratres habuit duos vterinos *Ioannem* & *Henricum*: quorum ille Secretarius, vt videtur, fuit Dominæ Auricenſis: hunc adoleſcentem ſtudijs informandum Hegio commendauit. *Fratres eiuſdem.*

Vxorem nunquam duxit: quanquam in priore ætate ducturum deſtinarat. Sed poſteaquam incepit diligentius ſe ipſe introſpicere; auerſus eſt ab eo conſilio, non incommodis rei Oeconomicæ; ſed deterruit ipſum genus vitæ ſuæ, & animus leuiſſimis etiam curis impar, καὶ φιλήσυχόν τι τῆς φύσεως (verba ſunt ipſius epiſtola quadam ad Capnionem) ἦγε μᾶλλον ἀπραγμοσύνη, καὶ ῥᾳθυμία τις παντὸς τοῦ βίου. Amicos habuit præter *Ioannem Dalburgium*, hominem apprimè nobilem & egregiè eruditum, primùm Illuſtriſſimi Principis Palatini Electoris Cancellarium, poſtea Vangionum præſulem, & *Theodoricum Plenningerum*: item *Adolphum Occonem* Friſium, Auguſtanæ ciuitatis medicum, quem & bibliothecæ ſuæ heredem ſcripſerat: *Veſſelum Gansfortium*, popularem ſuum; *Rodolphum Langium*, nobilem illum Canonicum Monaſterienſem: *Iacobum Barbirianum*, muſicum nobiliſſimum: *Alexandrum Hegium*, quem Græcas literas docuerat. Hic ſæpe cum natu grandiores ad literarum ſtudia hortaretur, & ne deſperarent, admoneret; eius meminit: *Ego*, inquit, *liberalium artium Magiſter, & quadragenarius, tum quoque barbarus, perueni ad Agricolam adoleſcentem, præceptorem meum, à quo quicquid in Latinis & Græcis literis ſcio, aut alii me ſcire credunt, didici.* *Amici.* *Alex. Hegius* ὀψιμαθής.

Scripſit Agticola tum proſa, tum carmine multa: quæ omnia *Alardus Amſtelrodamus* in duos Tomos redegit: & excuſa ſunt Coloniæ apud Ioannnem Gymnicum anno 1539. Videatur Geſneri Bibliotheca, & alij. Lubet hic addere elogium, quod Rodolpho poſuit Eraſmus in adagio, *quid cani cum balneo?* *Scripta Agricolæ. Eraſmi de Agricola iudicium.*

balneo: quodque hodie in editione Manutiana, ex decreto Synodi Tridentinæ perpurgatâ, nuſpiam apparet. Ita igitur Eraſmus: *Hoc equidem adagium eò libentius refero, quòd mihi refricat renouatque memoriam pariter ac deſiderium Rodolphi Agricolæ: quem ego virum totius tum Germaniæ tum Italiæ publico ſummoq; honore nomino: illius, quæ genuerit; huius, quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim vnquam hoc Ciſalpinus orbis produxit omnibus literariis dotibus abſolutius, abſit inuidia dicto. Nulla erat honeſta diſciplina, in qua vir ille non poterat cum ſummis artificibus contendere. Inter Græcos Græciſſimus: inter Latinos Latiniſſimus: in carmine Maronem alterum dixiſſes; in oratione Politianum quendam lepore referebat, maieſtate ſuperabat. Oratio vel extemporalis adeo pura, adeo germana: vt non Friſium quempiam, ſed vrbis Romanæ vernaculum loqui contenderes. Eloquentiæ tam abſolutæ parem adiunxerat eruditionem, Philoſophiæ myſteria omnia penetrauerat. Nulla pars Muſices, quam non exactiſſimè calleret. Extremo vitæ tempore ad literas Hebraicas ac ſcripturam diuinam, totum animum appulerat. Atque hæc conantem fatorum inuidia virum terris eripuit, nondum annos natum * quadraginta.*

* 43. *opinor.*

*Extant paucula quædam illius monimenta; epiſtolæ quædam; carmina item varii generis; Axiochus Platonis Latinus factus; Iſocrates ad Demonicum verſus; tum vna atque altera oratio, habita in publico ſcholaſticorum Ferrarienſium cœtu. Nam illic & didicit, & publicè docuit. Latitant apud neſcio quos commentarii * Dialectices. Verterat & Luciani dialogos aliquot; ſed vt ipſe erat gloriæ negligens; & plerique mortales alienam ſanè quàm indiligenter curare ſolent: nondum in lucem emerſerunt. Quanquam hæc ipſa, quæ extant, etſi ne edita quidem ab ipſo; planè diuinitatem quandam hominis præ ſe ferunt.*

* *poſt editi.*

Verùm, ne videar homo Germanus immodico patriæ ſtudio excutire; Hermolai Barbari Veneti de eo epitaphium ſubſcribam, elegantiſſimum profectò; & de quo dubites, vtro ſit dignius, perſone qui ſcripſit, an hoc, quem eo exornauit. Eſt autem huiuſmodi:

Epitaphium Agricolæ ab Hermol. Barbaro poſitum.

Inuida clauſerunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Friſij ſpemque decuſque ſoli.
Scilicet hoc viuo meruit Germania, laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Quæſo quid noſtro Rodolpho potuit amplius, aut omninò magnificentius contingere, quàm teſtimonium tam ſplendidum, tam plenum? idq; redditum non viuo, ſed iam vita defuncto; ne quis ab amore magis, quàm à iudicio profectum cauſari poſſit. Deinde ab eo viro, qui non ſolùm Italiam ſuam; verùm etiam omne ſæculum hoc noſtrum illuſtrarit: cuius tanta eſt apud omnes eruditos autoritas; vt impudentiſſimum ſit ab eo diſſentire; tam inſignis in reſtituendis literis vtilitas; vt aut à literis omnibus alieniſſimus, aut certè ingratiſſi-

tiſſimus habeatur ; apud quem Hermolai memoria non ſit ſacroſancta.

His itaque tam plenis tam abſoluti Viri laudibus equidem fateor, me peculiariùs etiam atque impenſiùs fauere : quòd mihi admodum adhuc puero contigit vti præceptore huius diſcipulo, Alexandro Hegio VVeſtfalo, qui ludũ aliquando celebrĩ oppidi Dauentrienſis moderabatur : in quo nos olim admodum pueri Vtriuſq; linguæ prima didicimus elementa : Vir (vt paucis dicam) præceptoru ſui ſimilimus, tam inculpatæ vitæ, quàm doctrinæ non triuialis ; in quo Vnum illud Vel Momus ipſe calumniari fortaſſe potuiſſet, quòd famæ plus æquo neglegens, nullam poſteritatis haberet rationem. Proinde ſi qua ſcripſit, ita ſcripſit, Vt rem ludicram, haud ſeriam egiſſe Videatur. Quanquam vel ſic ſcripta ſunt eiuſmodi, Vt eruditorum calculis immortalitatem promereantur. Itaque in hanc digreſſionem non temere ſum exſpatiatus ; non vt glorioſe Germaniæ laudes iactarem ; ſed vt grati diſcipuli Vicibus fungerer, & Vtriuſque memoriæ debitum officium Vtcumque perſoluerem : propterea quòd alteri Veluti filii debeam pietatem, alteri tanquam nepotis charitatem. Hactenus Eraſinus: Cuius ſententiæ *Petrus Montanus*, Philoſophus Platonicus & poëta Satyricus his verbis ſubſcripſit: *Agricolam ſolum ex Germanis ſcriptoribus inſolenti Græciæ, aut procaci Italiæ obiicere poſſumus. In oratione enim pedeſtri mihi effinxiſſe videtur ſonum Lactantii, lenitatem & rotunditatem Plinii, lumen Senecæ, Tullianam quoque redolet Vbertatem, & acumen oſtentat Quintiliani, vehementiamq; & obliquitatem Cypriani referre Videtur.* Ex Geldenhaurio, & orat. de Agric. tomo 2. Philippi, & aliis.

Alexander Hegius.

Petri Montani de Agricola.

WESSELVS GANSFORTIVS.

Ob. 1489. ætat. 70.

WESSELVS cognomento *Gansfortius*, Græcis *Baſilius* appellatus, *Groninga*, quæ Oſtfriſiorum ciuitas eſt, honeſtis parentibus circa annum milleſimum, quadringenteſimum decimum nonum natus; literis in patria, pro ſeculi illius barbarie, operam dedit. Cumque ingenio eſſet præſtantiſſimo, diligentia autem incredibili, tandem hoc aſſecutus eſt : vt non ſolum *Theologicæ* ſcientiæ lauream meruerit; ſed *Iureconſultis* iuxta & *medicis* doctoribus annumeratus fuerit.

Poſtea in Græciam profectus, Ariſtotelem Græcè, & quicquid eo ſeculo in Græcia docebatur, ſumma induſtria ac labore didicit: ibique cum eruditis, quos inuenit viris, linguæ potiſſimum & philoſophiæ gratia verſatus, *Baſilii* nomine, ob excellentiam ingenij opinor, ab iiſdem donatus eſt.

Reuerſus inde, Germaniæ, Galliæ, Italiæque Academias perluſtrauit: in quibus linguarum Hebreæ, Græcæ & Latinæ ſcien-

Groninga patria VVeſſeli.

Trium facultatum doctor VVeſſelus.

Peregrinatio VVeſſeli in Græciam.

Baſilius cur dictus à Græcis.

Redit in Europam.

ſcientia, diſputationum acumine, docendi denique dexteritate, tantam nominis famam adeptus eſt; vt *lux mundi* vulgo diceretur. Docebat enim clarius, & diſputabat euidentius; quàm reliquum profeſſorum vulgus: cum inſtructus eſſet à Logicis artibus; quæ alijs recte explicandis comparatæ ſunt. Docuit autem *Colonia, Haidelbergæ*, & *Lutetiæ* Pariſiorum.

Lux mundi dictus.

Docet in variis Academiis.

Platoni addictior.

Et cum Platonicæ Philoſophiæ, vt *diuinioris atque Chriſtianiſmo propioris*, ſummus admirator eſſet; acerbius interdum in Ariſtotelem inuectus eſt; quàm teneræ ſcholaſticorum doctorum aures ferre poſſent. Hinc factum, vt & odio ab illis haberetur, qui hactenus in ſumma fuerant auctoritate, cum ſe à iuuentute deſtitui, illum coli animaduerterent; & vulgo *magiſter contradictionis* appellaretur.

Diſputandi modus.

In diſputationibus Theologicis magnos titulos Doctorum contemnebat, ſolis diuinis literis firmiter adhærens. Quare ſi quis forte inter diſputandum, vt fieri ſolebat, ei obijceret; *hoc dicit Doctor Sanctus: hoc Seraphicus*: ipſe reſpondere ſolebat: *Thomas fuit Doctor, quid tum poſtea? Et ego Doctor ſum. Thomas vix Latine intellexit, & vnilinguis fuit: Ego trium principalium linguarum mediocrem peritiam aſſecutus ſum: Thomas vix vmbram Ariſtotelicam vidit; Ego Ariſtotelem Græcum in ipſa Græcia didici.*

Irritat monachos VVeſſelus.

Ioan. Veſalienſis.

Dauid de Burgundia patronus VVeſſeli.

VVeſſelus nō metitur preces ſphærulis.

Hac loquendi libertate incitauit aduerſus ſe Prædicatorij Ordinis Fratres, hæreticæ prauitatis inquiſitores, qui eo tempore aduerſus *Ioannem Veſalienſem* Theologum, & inſignem concionatorem, tyrannidem ſuam exercebant. Sed quo minus palam Weſſelum perſecuti ſint, in cauſa fuit reuerendiſſimus & illuſtriſſimus princeps, *Dauid* à *Burgundia*, Vltraiectinus Epiſcopus, cuius medicus tum Weſſelus erat. Verſabatur crebrò apud Canonicos, quos regulares vocant, montis Sanctæ Agnetis, non procul ab oppido Suolla. Ibi cum neque horario, neq; roſario vti cum obſeruaſſent: Interrogatus, vtrum nihil oraret? Reſpondit, ſe quidem, gratia Dei, adhuc conari, vt perpetuò orare poſſet; nihilominus tamen etſi ſingulis diebus Orationem Dominicam ſemel recitaret; ſperare, ... am orationis paucitatem Deo placere.

Redit Groningam.

Ingraueſcentibus annis in patriam redijt: ibique ſcribendo ſuo more, & docendo & ſibi, & ſuis vixit. Commendatus enim fuit Virginibus ſpiritualibus Groningæ à *Dauide Burgundo* Epiſcopo Vltraiectino: cuius ad Weſſelum datæ literæ, cum aliorum quoque magnatum & doctorum virorum, ibi adſeruantur.

Ibi virginib. ſpiritualib. ſe adiungit.

Incertum tamen eſt, vtrum ipſe, an eius nomine Epiſcopus virginibus expenſas pro conuictu ſoluerit; an verò gratis ab illis alitus fuerit.

Vixit

Vixit Groningæ diu charus omnibus: tandem cum ætatis annum *ſeptuageſimum** attigiſſet, integro viſu & auditu: ita vt nunquam ocularijs ſpecillis opus habuerit, minutiſſimasque literas & commode legeret, & pulchrè ipſe pingeret, in morbum incidit; qui ei & vitæ finem attulit. Hîc cum amicus quidam doctus inuiſendi gratia eum conueniſſet, & vt valeret, interrogaſſet? reſpondit, *ſe pro ſua ætate & morbi moleſtia vtcunque valere; ſed vnum admodum moleſtum ſibi eſſe; quòd variis cogitationibus & argumentationibus circumactus, de veritate Chriſtianæ religionis ſubdubitare inciperet.* Obſtupeſcebat ille, ac hortari ægrum cepit; vt omnes cogitationes ſuas in Chriſtum Seruatorem vnicum reijceret. Sed cum huiuſmodi admonitionem ei moleſtiorem eſſe ſenſiſſet: triſtis tum abijt. Poſt vnam atque alteram horam reuerſum ad ſe, vbi Weſſelus vidit: alacri animo, &, quantum valetudo ſinebat, exultans dixit: *Gratias ago DEO; omnes illæ vanæ diſputationes abierunt: iam nihil ſcio, niſi IESVM, & hunc crucifixum.* Hac in confeſſione animam DEO reddidit.

Ætas VVeſſeli, & Valetudo.

** Alii nonageſimum, ſed calculus non conuenit.*

Tentationes in morbo.

Deceſſit anno milleſimo, quadringenteſimo, octogeſimo nono, die Franciſci: ſepultus Groningæ in monaſterio, quod ſpiritualium virginum dicitur. In libro memoriali templi illius hæc leguntur:

Obitus.

Anno Domini milleſimo quadringenteſimo octogeſimo nono obiit Venerabilis M. VVeſſelus Hermanni, egregius Doctor ſacræ Theologiæ, & in Latina, & Græca, & Hebræa linguis multum eruditus, & in tota Philoſophia quaſi vniuerſalis. Epitaphium ei huiuſmodi poſitum prope monumentum fuit:

Epitaphium.

Pallida Veſſeli ſaxum hoc tegit oſſa magiſtri,
Philoſophos inter qui leo fortis erat.
Illum lingua triplex, Hebræa, Pelaſga, Latina,
Inclita doctorum ſcandere pulpita dedit;
Agrippina & Pariſium, duo regna Mineruæ,
Senſere ingenii vimq; decuſq; ſui:
At laus ſumma viro, quia totum flebile ſciuit,
Et vitio infectis malleus ipſe fuit.
Arx Friſia cineres, Germania tollit honores:
Dic ferat omnipotens, lector amice, animam.

Inter familiares & amicos, quos multos Groningæ habuit, maximi fecit *Rodolphum Agricolam*, & M. *Ioannem Oeſtendorpium*, poſtea Canonicum Dauentriæ ad S. Lebuinum. Hic cum Weſſelum, natu grandiorem, aliquando conueniſſet; deque ordine ſtudiorum conſuluiſſet: inter cætera ſtudioſum eruditumque iuuenem, hortatus eſt, vt veteres ſcriptores, tam ſacros, quàm profanos, neotericis ſcholaſticis, Theologicis præſertim, anteferret.

Amici.

Veteres auctores neotericis præferendi.

Futu-

Præſagium Weſſeli. Futurum enim breui; vt doctores illi irrefragabiles, cucullati, atrati, & albati, in ordinem ſe dignum redigerentur. Romanæ Eccleſiæ errores ſæpiùs deplorauit; atque gratuitam noſtri iuſtificationem per fidem in Chriſtum, inculcauit: purgatorium & indulgentias διαῤῥήδην improbauit. *Scripta.* Multa *ſcripſit* in Theologia; ſed *quæ à Catholicis*, vt Suffridus ait, *non probantur*. Anno decimo quarto ſupra milleſimum ſexcenteſimum, opera eius omnia, quæ inueniri ſaltem potuerunt, excuſa ſunt Arnhemiæ. *Geldenhaur. Nouiomag. l. 1. de viris illuſtribus inferioris Germaniæ; Suffridus Petr. decad. 8. de ſcriptorib. Friſiæ cap. 4.*

O. 1491.

PETRVS SCHOTTVS.

PETRVS SCHOTTVS Argentinam nactus eſt patriam, vrbem Germaniæ nobiliſſimam, ſub annum Chriſti quinquageſimum nonum ſupra mille quadringentos. Pater eius fuit vir ea in Republica tum omnibus notus, ſummi conſilij, ſummæque induſtriæ. Qui cùm ob publicas occupationes minimè ea cura, qua cupiebat, filium educare poſſet: tradidit eum in diſciplinam grauiſſimo atque integerrimo viro *Iohanni Müllero* de Raſteten. *Ioan. Müller præceptor Schotti.* Is nullum laborem prætermiſit, quo diſcipulus ad doctrinam & virtutem inſtitueretur. Erat inter eos certamen quoddam atque contentio. Præceptor enim diligebat eum tanquam filium: contra diſcipulus præceptorem non minus, quàm parentem venerabatur & colebat: dictoq; eius ita audiens erat, vt ſimul ac quid mandaſſet, dicto citiùs effectum daret. Sæpe percunctabatur ex magiſtro varia, & vix pro captu ætatis.

Poſtquam prima rudimenta & Grammaticen in patria didicerat: *Pariſios* cum illo præceptore profectus eſt. *Schottus Lutetiam petit.* Ibi quantum doctrinæ, pro eo tempore, breui conſecutus fuerit; incredibile eſt dictu. Nihil in Logicis tam erat ſpinoſum ac contritum: quod non explicaret: nihil in Phyſicis tam reconditum, quod non erueret, & diſputando clarum redderet: nihil in Ethicis tam anceps, quod nō apertiſſimè explanaret. Erat ei ingenium ſummum, memoria tenaciſſima, ſermonis mira ſuauitas. Itaq; & audita faciliter percipiebat, & percepta fideliter retinebat, & retenta elegantiſſimè pronunciabat. Eminebat igitur inter æquales, & ſuo ſtudio eos incitabat: nec tamen cuiquam ideò minus gratus, virtute ſuperante inuidiam. Laudatus nunquā intumeſcebat: tardiores non contemnebat: de alterius inuento non minus quàm de ſuo gaudebat, & puer ferè ſenilem præ ſe ſapientiam ferebat. Itaq; cùm omnibus illius Gymnaſij magiſtris carus eſſet; conſenſu omnium decretum eſt, vt baccalaureatus inſigniretur titulo: ac, pro more Academiæ, antea in *Baccalaureus creatur* diſpu-

diſputatione variis argumentis, alijs inextricabilibus, eum adorti ſunt: ſed ex quibus Schottus ſe argutè expediret adeo; vt non iam tyro, ſed veteranus videretur. Fama hæc ingenij eius Pariſijs degentis etiam in patria Argentorati increbuit: & expectationem ſummam excitauit. Lutetia deinde ad ſuos reuerſus vix tres menſes ibi hæſit; cùm pater eum *Bononiam*, ſtudiorum matrem, miſit. Hic cum primò ſeſe poëticæ atq; oratoriæ dedidiſſet: adeò celeriter & feliciter eas arripuit, vt omnes in admirationẽ ſui adduceret. Contulit ſe demum ad ius ciuile: in quo indefeſſo labore tantum profecit, vt nullus nodus in iure tam eſſet implicatus, quem non ſolueret. Inde ad ius Canonicum tranſiit, vt non ſolum ea quæ ad opes conſequendas, ſed etiam quæ ad animæ ſalutem faciunt, condiſceret. In Græcis Bononiæ anno 1487. præceptorem habuit *Antonium Britonienſem*: vſusque eſt conſuetudine ac familiaritate arctiſſima *Bohuslai Haſſenſteinii Bohemi*, quem etiam verſibus celebrauit: qui ei par retulit, oratione pro ipſo ad Argentinenſes dicta & ſcripta. In patriam ex Italia reuerſus Schottus, canonicus S Petri eſt electus quo in officio ſumma cũ innocentia ita verſatus eſt, vt ab omnibus præcipuo in honore fuerit habitus. Scripſit aliquot opuſcula tàm metro quàm pedeſtri ſermone, vt ſunt vitæ *Iohannis Apoſtoli, Iohannis Baptiſtæ & Chryſoſtomi* carmine elegiaco conſcriptæ Item laudes *Iohannis Gerſon*, & epiſtolæ.

Bononiam mittitur.

Ex Italia redux Canonicus Argentinæ deſignatus.

Scripta Schotti.

In exercitationibus & ſtudijs aſſiduus fuit: quippe qui nec conuiuia humanioribus diſciplinis vacare paſſus eſt: Semper aliquid ſiue in poëtica, ſiue oratoria, ſiue in legibus proponebat: audiebat alios libenter, placideque omnibus reſpondebat: recte dicta gratiſſimo animo ſuſcipiebat: praua non acriter refutabat: diſputantes contra ſe docere potius, quam vincere nitebatur. Concurrebant itaque ad eum familiares, nunc qua oratione vtendum, quærentes, nunc quibus argumentis aliquis oppugnandus eſſet, inueſtigantes: & omnes omnia eius dicta, tanquam Apollinis oracula, obſeruabant, nec vnquam cum eo quiſquam collocutus eſt, qui non doctior diſceſſerit. Quæ præterea eius tum in omni vita, tum præcipue in cibo potuque moderatio fuerit; vel ex eo apparet, quod in Italia, vbi etiam indigenæ aliquando aëris intemperantiam vix tolerant, adeo proſpera valetudine vſus ſit, vt nunquam aliquo corporis dolore affectus fuerit.

Mores & ingenium.

Cum autem in medio vitæ curſu & ipſo ætatis flore eſſet: mors eum rebus humanis exemit, ætatis, vt volunt, anno 31. Chriſti vero 1491 vel 92. Argentinæ, vbi in æde S. Petri eſt ſepultus. *Bohuslaus Haſſenſtein. & Pantaleon.*

Obitus.

Claruit circa annum milleſimum quingenteſimum.

Inſtauratoribus doctrinarũ gratia debetur.

Inter eos Bebelius.

Iuſtinga.

HENRICVS BEBELIVS.

QVI in Germania viri boni & eruditi ſeculo præcedente, Romanæ linguæ vſum, temporum iniuria, pariterque hominum incuria neglectum, reducere ac genuino nitori reſtituere conati ſunt: ij æternam à grata poſteritate laudem ſuo merito inierunt. Talibus inter primos accenſendus venit *Henricus Bebelius*: qui Iuſtingæ, quæ pagus & arx Sueuiæ eſt, parentibus ruſticanis quidem, ſed honeſtis eſt prognatus: id quod ipſe his carminibus fatetur:

Si non criminibus poterit mea vita notari,
Non curo indocti verba profana viri.
Cum referam proavos, fateor, charosq; parentes:
Ruſticus, & duri ruris alumnus ero.

A puero omne ſtudium omnemque laborem ad literarum optimarum adipiſcendam cognitionem contulit; iurique ciuili ſimul operam dedit; vnde ipſe;

Solus ego cœpi ciuiles diſcere leges;
Palladiasque ſequi non rudis ipſe ſcholas.

A Cæſare poëta coronatur. Maximil. I. Aug.

Cumque ad carmen fundendum venam nactus eſſet nõ infelicem; eamque vno alteroque ſpecimine probatum iuiſſet: laurea & inſignibus, à *Maximiliano* primo Auguſto, qui in Germania ſuperiori ſeculo ingenia mirifice excitauit & munifico iuuit, donatus eſt. Ita enim ipſe in quodam ad Zoilum carmine:

Glorior hinc humili quod ſurgam ſanguine primus;
Atque meum veniat nomen in ora virum.
Namq; adoleſcentis lauro mea tempora Cæſar
Cinxerat, ex hedera conſpicuumq; caput.
Contulit & nobis armorum inſignia; laus eſt
Induperatori me placuiſſe meo.

Bebelius Tubingam vocatur.

Anno nonageſimo ſeptimo, ſupra mille quadringentos, in Tubingenſem Academiam accitus eſt; vt politiorem ibi doceret literaturam. Frequenti itaque auditorio poëtas, oratores, ac hiſtoricos explicuit; craſſamque barbariem ſuo loco pro virili exegit. Quanquam quale fuerit tunc literarum ex barbarici abyſſo emergentium, quaſi crepuſculum; vel hinc apparet; quod anno primo ſupra ſeſquimilleſimum, per literas ex *Ioanne Capnione* ſciſcitari ac diſcere non dubitauit; *eleiſon*, trium, ne, an quatuor ſyllabarum eſſet?

Græcæ linguæ ignorantia.

Scripta Bebelii.

Libellum facetiarum anno milleſimo quingenteſimo ſexto edidit; eumque *Petro Iacobo Arlunenſi* Iureconſulto, Præpoſito Backnaugenſi, canonico Stutgardiano, dedicauit: in quo

&

& auctor ipſe, & alii non iniuria reprehendunt, & ſublata optant omnia; quæ pias ac honeſtas aures offendunt. Scripſit & *de magiſtratibus Romanorum, de nominibus artificum, de nominibus morborum corporis humani Græcis & Latinis, de nominibus ſanctorum*, cum eorum interpretatione, *de pagis Sueuorum, & Neccaro flumine*; hisque ſimilia, vno volumine impreſſa Argentinæ in officina Schureriana, anno milleſimo quingenteſimo decimo tertio. Exſtat in primo tomo ſcriptorum Germaniæ, à D. Schardio collectorũ Bebelii *oratio* ad Maximilianum primũ Cæſarẽ, *de* eius & *Germaniæ laudibus*. Item *demonſtratio* Germanos eſſe *αὐτόχθονας*: *Apologiam* etiam ſcripſit pro defenſione Imperatorum contra Leonhardum Iuſtinianum & alios, qui, nomen Imperatorum extenuant, & coronationem eorundem inceſſunt ac derident. Idem edidit tractatum: Imperatorem Chriſtianorum iure Chriſtianiſſimum eſſe dicendum. Scripſit & de laude, antiquitate, imperio, victoriis rebusque geſtis veterum Germanorum. Item epitomen laudum Sueuorum, atque principis Wirtembergici Vlrici: de proditione ducis Mediolani: & de mendaciis quorundam hiſtoricorum. Plura, quæ poſteritati elucubrauit, recenſet Geſnerus, & Bibliothecæ. *Cruſius in annalibus Sueuicis, Schardius, alii.*

Floruit circa annum 1490.

Heroum filii noxa an sem per Verum.

IOANNES NAVCLERVS.

NON vſquequaque veritati adfine eſſe illud, quod Græcorum ſermone iactatur prouerbium; *ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα*: cum aliorum, tum huius Naucleri exemplum luculenter euincit. Hic enim loco nobili apud Sueuos natus, patre *Ioanne Verge*, vulgo Vergehanß/ (quod nautam Germanis notat, vnde Naucleri poſtea defluxit, & familiæ adhæſit appellatio;) Natus igitur viro equeſtris ordinis, & apud *Ludouicũ* Wirtembergenſem Vraci Comitem, præcipuæ dignitatis, maiorũ ſplendore, tanquam alieno * bono, minime contentus, propriæ quoq; virtutis laude, nomen literis à puero ſumma induſtria, nec ſine ingenio, perceptis, quæſiuit. Cum ſtudio autẽ manſuetiorum Muſarum, coniungere ei viſum fuit & Iurisprudentiæ, & Theologiæ, qualiſcunq; tunc temporis tradebatur, cognitionẽ In iure igitur eò progreſſus eſt, vt doctoræ, quã vocant *ἀξίωμα*, & teſtimoniũ Academicum ſummum, conſecutus fuerit: nec in Theologicis plane fuit nullus: Id quod & honores, quibus ornatus eſt, & ſcripta, quæ reliquit, teſtantur. Nam cum * mortuo *Ludouico* Comite Wirtembergico, filius *Eberhardus* licentius ſub cura primum matris, deinde, illa iterum * nupta, ſub tutela patrui *Vlderici*, viue-

Familia Naucleri.

Nomẽ Vnde.

** Ouid. l. 13. Metamorph. At genus & proauos & quæ non fecimus ipſi, Vix ea noſtra puto.*

Studia Naucleri.

Doctor iuris Naucler.

** An. 1450.*

Ephorus Eberhardi Wirtembergici primi poſtea ducis.

** Alberto Auſtriaco, fratri Frider. 3. nomen ei Machtildis Palat. Com.*

Princeps prohibetur diſcere linguã Latinam.

viueret: ephorus ei datus eſt Nauclerus, qui & moribus & literis indolem illuſtrem informaret. Verum, vt plerumque fuit aularum adverſus literas iniquior animus, Latinæ linguæ operam dare per aulicos integrum ei non fuit, dictitantes, *maternam linguam principi adoleſcenti ſufficere.* Quanquam eſt non nemo, qui affirmet, à patre Eberhardi Ludouico, iam depoſito, aulicos iureiurando fuiſſe adactos, vt promitterent: curaturos ſe, vt ne filius literis Latinis inficeretur. Longe ſane alia mens *Alphonſo* regi, longe alia *Æneæ Syluio*, pòſt Pontifici, fuit, qui, *literas pauperibus argentum*: perhibuit, *nobilibus aurum: principibus gemmas.* Sed forte id fecit ab aliis ſic inductus, de cuius farinæ hominibus illud dicas:

Lucret. l. 6.

———*amaracinum fugitat ſus, & timet omne*
Vnguentum: nam ſetigeris ſubus acre venenum eſt.

Eccleſiæ Stutgardianæ præpoſitus Nauclerus. *Legatus ad Carolũ Burgundiæ ducẽ.* *Academiæ Tubingenſis initium.*

Ipſe certe *Eberhardus* Princeps, iam adultior, id ſerò agnouit, & non rarò ad doctos latinè loquentes infelicitatem ſuam qui erudita eorum colloquia aſſequi non poſſet, miſeratus eſt. Ab aulâ *Nauclerus* ad ſacra ſe retulit: & Eccleſiæ collegiatæ apud Stutgardianos præpoſitus, circa annum, milleſimum, quadringenteſimum, ſexageſimum. Anno verò 1467. ab inclyto comite Wirtembergenſi, *Vlrico*, ad *Carolum*, Burgundiæ regulum, miſſus, propter bellicos furores ad Traiectum ſubſtituit, ac tandem re infecta domum redijt.

** Anno 1495. in primis Maximiliani 1. comitiis,* *Gabriel Biel.* *Primus Tubingæ Rector Nauclerus.*

Anno deinde Chriſti, ſeptuageſimo ſeptimo, ſupra mille quadringentos, Academia Tubingæ auſpicijs Eberhardi Comitis, & poſtea * primi Ducis Wirtembergenſis, conſtituta, plantante eam *Gabriele Biel*, Theologo & Sententiario ea tempeſtate celebri, *Ioannes* hic Vergenhanß, præpoſitus Tubingenſis, decretalium Doctor, primus Vniuerſitatis illius Rector eſt deſignatus.

Chronica Naucleri. ** Anno 1515.* *Melanchthõ ea retexuit.*

Hic itaque cum in literarum ſtudiis prouehendis, totus eſſet: Chronica ſubeinctè comprehendentia res memorabiles ſeculorum omnium ac gentium, ab initio mundi, vſque ad Annum Chriſti, milleſimum, quingenteſimum, ex omnibus alijs Latinè conſcripſit. * Excudit opus iſtud *Thomas Anshelmus*, qui Typographicam officinam habuit Tubingæ. Melanchthon autem in eo partim diſponendo, partim augendo, partim etiam retexendo, id præſtitit: vt lectio iſtius libri à pluribus expeteretur, & fructu voluptateque non careret.

Continuat Surius monachus. ** In dedicatoria lib. 5. Chronic. Melanchth.*

Continuauit deinde idem *Laurentius Surius* Carthuſianus vſque ad Annum Chriſti ſexageſimum quartum, ſupra ſeſquimilleſimum. De cuius tamen Paralipomenis *Caſpari Peuceri* * iudicium hoc eſt: vt dicat, monachum illum Surrianum, *Scurram* rectiùs vocari: quippe qui, vtrum rem ſeriam agat, an ſcurretur, non facile dixeris: cum impudenter res manifeſtâ

feſtê veras calumnietur & deprauet. Inter alios diſcipulos habuit *Nauclerus* quoque *Ioannem Reüchlinum*, virum poſtea vndequaque doctiſſimum; quem humanioribus in diſciplinis, nec non & iuris ſtudio diligenter erudiuit, ac ſuo exemplo iuuentutem ad otium literarium inuitauit. Habuit etiam *Ludouicum* Vergen fratrem: quem in bonis literis adeò fideliter inſtituit: vt præpoſitus Stutgardianus, & cancellarius principis ſui factus fuerit. *Martin. Cruſius in annalibus Sueuicis, Ioach. Camerar. in Vita Melanchth.*

Capnio diſcipulus Naucleri.

O.1508.d.4. Febr. ætat. 49. compl.

CONRADVS CELTES PROTVCIVS.

Patria Celtis Suinfurtum.

Conradus Celtes Protucius, familia Celtica honeſta, *Suinforti* in Francia Orientali ad Mœnum, haud longê ab Herbipoli, calendis Februarii natus eſt anno quinquageſimo nono, ſupra mille quadringentos, mane circa horam tertiam: quo eadem anno & *Maximilianus* poſtea I. Auguſtus eius nominis * editus eſt.

Maximilianus I. Auguſtus quando natus

** Die 22. Martii.*

Infans incredibiles vagitus edidit: butyro & mellis fauo, foco admotus, ægrè leniebatur. Reſponſum eſt à nutricibus, magna fama & facundiæ virum fore. Infantia exacta à germano ſuo Druide, literarum rudimenta (vt Germanorum inſtitutio fert) breui perdidicit. Per patrem à literis reuocatus; vt vinearum & familiæ curam ſuſciperet; cum in vineam perductus eſſet, elapſus nil tale ſuſpicantis patris manibus, adſcenſaque rate per Mœnum *Coloniam Agrippinam* venit: ibique liberalibus ſtudiis & Theologiæ aliquamdiu operam dedit.

Præſagium de ipſo. *Inuito patre literis dat operam.* *Venit Coloniam.*

Motus deinde fama *Ioannis Dalburgii*, Vangionum epiſcopi, & *Rodolphi Agricolæ*, Haidelbergam adiit: ibique oratoriam & poëticam, cum Græcæ & Hebraicæ linguæ præguſtamentis hauſit: & mox Erphordenſium, Lipſenſium, Roſtochienſium publica Gymnaſia perluſtrans, non exiguas docendo pecunias acquiſiuit.

Inde Haidelbergam, *Peregrinatio literaria.*

Hinc in Italiam profectus, Paduæ, *Calphurnium, & Creticum*; Ferrariæ, *Guarinum*; Bononiæ *Philippum Beroaldum*, Florentiæ, *Ficinum*; Venetiis *Sabellicum*, Romæ *Pomponium Latum* audiuit Roma per Venetias, Illyricum, & Pannoniam, Sarmatas adiit: ibique aſtronomiæ vacauit, præceptore *Alberto Bruto* vſus.

Italiam adit. *Exin Poloniam.*

A peregrinatione Sarmatica & Italica reuerſus, in familiaritatem *Friderici*, Saxoniæ ducis, peruenit: cuius ſuaſu & ductu coro-

Innoteſcit Friderico Saxoniæ Elect. *Lauream primus Germanor. meruit.*

ctu coronam poëticam à Cæſare obtinuit, ætatis ſuæ anno trigeſimo ſecundo: primuſque eius dignitatis titulum & inſignia apud Germanos geſſit. Coronatus eſt manibus *Friderici 3.* Imperat. in arce Noribergenſi, anno * octogeſimo ſeptimo, ſupra mille quadringentos, die 18. April. vnde ipſe de ſe:

*Vel potius nonageſimo primo.

Primus ego titulum geſſi nomenq́ue poëta:
Cæſareis manibus laurea nexa mihi.

Laurea eius adhuc hodie Viennæ, vbi docuit, adſeruari dicitur. Ipſe ad peregrinationem rurſus conuerſus, cuius auidiſſimus diſcendi gratia erat, totam Germaniam, & *quindecim* tunc eius *Academias* perluſtrauit. Primus patriæ ſuæ fines ad quatuor mundi plagas conſpexit: primus eloquentiam Romanam, quantum Germano ſaltem homini conceſſum, cum rudimentis Græcæ linguæ, in Germaniã induxit: primus Comœdias & Tragœdias, publicis in theatris, veterum more exhibuit. Statura fuit mediocri; corpore obeſiore; facie clariſſima; candentibus oculis & grandiuſculis: ore decoro: pilo leni, raro, & ſubnigra circa tempora parũ renodi: barba rara, & eius p̃coci canicie, ac frontis caluicie. Animo & mente hilari: vultu gelaſino; valetudine proſpera: ſtomacho imbecilli. Solis, nemorum, montium, peregrinationum, balneorum, conuiuiorũ, & vtriuſque muſices pertinax amator. Amicitiæ & fauoris ſtudioſiſſimus: & cui nulla ad audiendum doctos viros longa aut difficilis fuerit mora. Omnium antiquitatum diligens inquiſitor, & admirator. In verbis & moribus lenis & ſuauis: ſed in iram præceps, & difficulter placabilis: in cæteris animi motibus ſedatus & generoſus.

Eruditio eius. *Statura & mores.*

Amici. Amicos ſui æui viros præcipuos habuit: & quos ſemel acquiſiuit, nunquam ſuo vitio perdidit: *Ioannem* inquã, *Dalburgium, Ioannem Trithemium*, Spanhemenſem abbatem, *Ioannem Vigilium* Cheruſcum Iureconſultum, *Andream Stiberum & Ioannem Stabium*, Mathematicos, & Theologos, *Andream Pegaſum* Sarmatam, *Sebaldum Calamoſum, Hartmanuum Eptingum, Philippum Callimachum*, Florentinum, vatem doctiſſimum.

Dicta memorabilia. Apophthegmata eius, præter illa, quæ carmine conſcripſit, hæc celebrantur: *neminem viuere, cui non pars ſtultitia contigerit: nullam agnitionem difficiliorem, quam ſui: Eam ſolidam eſſe voluptatem, quam nulla pœnitudo ſequatur.* Interrogatus, cur negligẽtius opes curaret? reſpondit: *maiorum domum maiorem eſſe curã:* & rurſus de eodem interrogatus, ſubiecit: *impoſſibilem non curantem habere quod habeat. Somnum, vinum, amicum, & philoſophiam, dixit leuamina & vitæ vehicula: ætate vinum & carmina precioſa fieri: conueniens eſſe philoſopho peſſimis diſplicere: Philoſophũ oportere amatores ſui primum docere patientiã, & vacuos reddere affectionibus: Inuidiam conuertere debere ſapientem in miſericordiam:*

Stultitia. Agnitio ſui. Voluptas vera. Vitæ vehicula. Philoſophia. Inuidia.

optimum

optimum genus victoriæ non inuidiam, ſed in pœnitudinem duxiſſe hoſtem: tolerabiliores eſſe miſerias, dum ad aliorum comparantur calamitates: Illorum, qui ſine laude vixerent, laudes aut vituperia non debere curare ſapientem: præbere hiſtrionum ſpeciem, qui habitu tantum profiteantur religionem & philoſophiam: multum referre in quæ tempora cuiuſq; vita & virtus inciderit: A diis neminem amari, niſi quem ament homines: Amantem & inuidum intra ſe geſtare ſupplicium: in præteritum ne Deum quidem conſulere poſſe, & perinde de his eſſe conſolationem: Principes indoctos organorum inſtar eſſe, quæ aliorum impulſu ſonos edant: felices eſſe, qui alios proba inſtitutione erudirent: feliciores, qui cogitationes ſuas illuſtres ad poſteritatem deſtinarint: feliciſſimos, qui vtrumq; perfeciſſent: Tria eſſe ingeniorum genera: Bonos, qui aliorum ſcripta interpretentur; *meliores* qui exotica transferrent; *optimos* qui noua cuderent: *animorum affectus eſſe fatales.*

Contemtus malorum.
Amans & inuidus.
Principes indocti.
Felices qui
Tria ingeniorum genera.

Hortanti, vt indoctum doctorem ſalutaret, reſpondit: *doctos quærimus, doctores plures habemus.* Adſpernantibus eloquentiam & Græcas literas reſpondit: *facilius eſſe honeſta ſtudia & virtutem contemnere, quam diſcere: philoſophum decere paſſiones ſuas frangere, aut condere: apud prudentem & ſtudioſum virum debere obſeruari ſemper, vt dies diem doceret.* Interrogatus, quid noui acciperet, reſpondit: *nil niſi nouas ſemper in peruerſis mentibus erumpere cogitationes & affectationes.*

Docti, non doctores quæruntur.
Facilius contemnere quã diſcere.

Cum ex familiaribus ſuis quendam cõmendaſſet, & ille negligentius egiſſet: hortantibus cunctis, vt eum vituperaret, reſpondit: *ſemel laudaui, vituperare non poſſum. Poëticam diuinum eſſe motum animi: oculos feneſtras animi, & ſenſus, ianuas intellectus eſſe: Virtutem eſſe vt ſpongiam & ſilicem, quorum alterum ſi cõpreſſeris, contrahitur, alterum ſi læſeris, ignem elicit: dulciſſimam eſſe mortem, quæ cum gloria apud poſteritatẽ reuiuiſceret.* Cum quendã caſtigaſſet, & ille ſe illuſtrium virorum vitiis tueretur, reſpondit: *illorum vitia ſequeris virtutes negligis. Vinum viuis prodeſſe debere poſt mortem bonorum omnium in incertum heredem: Virtutem ſimilem eſſe oleo, quod cuicunq; liquori miſcueris demum ſupernatabit.* Interrogatus, quo Græcorum & Latinorum ſtudia differrent, reſpondit: *hos magis rebus, illos magis verbis abundare.* Neminem in familiaritatem admiſit; niſi quem ipſe meliorem, aut qui ſe meliorem reddere poſſet. *Non quomodo viuendum, ſed quomodo moriendum, cogitandum dixit. Colentes ſe colere debere, ſpernentem ſpernere.* Interrogatus quo res humanæ cõſiſterent? reſpondit: *tolle eloquium & intellectum: non erit quippiam in hominibus. Menſtruanos amicos* vocabat: qui aduerſis rebus amicitiã ſoluerent. Quomodo aliquis cognoſci deberet interrogatus? reſpõdit: *ex eius amicis & contubernalibus.* Scripſit in Poëtica *libros amorũ, quatuor vitæ circulos,* vt Pythagorici tradunt, & ſecundũ

Poetica.
Oculi.
Senſus.
Virtus.
Mors quæ dulciſſima.
Latinorum & Græcorum diſcrimen.
Amicos quos admiſerit.
Menſtruani amici.
Scripta Celtis.

qua-

Germaniæ limites quatuor. quatuor ætatum affectiones; & ſecundum quatuor Germaniæ latera: vt illam ab occaſu *Rhenus*, à Septentrione *Rhodanus* & mare Germanicum; ab ortu *Viſtula*, a meridie *Danubius* & Alpes claudunt, obſeruatis maxime gentium moribus, & locorum naturis, fluminibus, lacubus, ſyluis, & vrbibus inſignioribus: edidit *libros carminum* totidem, Horatium maxime ſecutus in Lyricis & Epodis: Libros *Epigrammatum* quinque: *Parnaſſum biciptem*, in quo poëtas & Theologos conciliat, *Theodoricriden* orſus, qua Theodorici regis Gothorum & Germaniæ hiſtoriam complecti volebat; oratione pedeſtri item Germaniam illuſtratam cupiuit, ſitum Norinbergæ, & de eius inſtitutis, moribus, aliaque non ita magni ponderis opuſcula affecta habuit. *Liberi ἀνέκδοτοι.*

** O. Viennæ Auſtriæ, Vbi docebat. Obitus & ætas eiuſdē.* Vixit * annis nouem & quadraginta, diebus tribus, ad annum vſque Domini, octauum ſupra mille, quingentos, diem verò ſecundam Nonar. Februarii. *Ex Volumine* 1. *de vitis illuſtr. virorum Iohan Fichardi.*

O. 1517. d. 2. Octobr.

IOANNES MVRMELIVS.

Patria Murmelii. IOannes Murmelius natus eſt *Rurimundæ*, Geldrorum vrbe inſigni, ad Moſæ & Ruræ confluentem. Primum militiæ nomen dedit: poſtà turbulentis Bellonæ caſtris ad blanda quietaque Muſarum ocia conuerſus, *Alexandrum Hegium*, cui & *Eraſmus* & *Hermannus Buſchius* operam dederunt, Dauentriæ audiuit. Coloniæ in Vbijs artium liberalium magiſter, non ſine inſigni eruditionis laude, eſt renunciatus. *Audit Alexandrū Hegium. Magiſter renunciatur.*

Multis in ſcholis docet. Bonas literas, quas callebat exactè, pluribus in locis optima fide docuit. Nam *Alcmariæ* apud Batauos, *Dauentriæ* apud Weſtphalos, & alibi, magno cum iuuentutis commodo ludum aperuit. Fuit Monaſterii annos 11. Conrector Timanni, & per triennium rector ſcholæ Lutgerianæ. Tandem decimo quarto poſt, 1500. anno, venit *Alcmariam*, ibique inſtructa ſchola clarebat: ſed incendio redactus ad paupertatem, venit *Dauentriam*, publico ſtipendio accerſitus, anno 1516. vbi poſtea anno ſequenti d. 2. Octobris obijt, relicta in paupertate, vt ſcholaſticum hoc genus ſolet, vxore cum filio, quem inſtituere ceperat Græcè & Latinè. Miræus tamen vult obijſſe eum Monaſterij, idque anno 1513. Sed ſi anno 1516. ſcripſit *encomium Reuchlini*, vt Geſnerus in Bibliotheca confirmat: vtique ille fallitur. *Obitus Murmelii.*

Vt vt ſit, de fati certe genere ambigitur. Creditum enim, ab æmulis, quod ante diem obijſſet, toxico è medio ſublatum: ſed

ſed qui artis medicæ periti morienti adfuere, peripneumoniâ extinctum affirmabant.

Multa inter piſtrini labores carmine ac ſoluta oratione ſcripſit. Grammaticas enim præceptiones tabulis complexus eſt: epigrammata varia feliciter luſit: Perſij ænigmata opera H. *Buſchii* acutê illuſtrauit; vti & *Boëthii* elegans illud Satyricon de Philoſophiæ conſolatione. Collegit verſus ſententioſos ex Elegiographis Latinis: ſcripſit & ſcoparium ad profligandam barbariem è ſcholis, librum apprime eruditum: & alia, quæ Geſneri bibliotheca recenſet. *Miræus in elog Belgicu: Gerhard. Noviomagus l. 2. e vitr. illuſt. infer. Germania.* *Scripta eiuſdem.*

ALBERTVS CRANTZIVS. *O. 1517. die 7. Decembr.*

THeologum hunc profeſſione, Philologis annumerabimus, ſcriptorum, quæ poſteritati elucubrauit, habentes rationem. Edidit eum *Hamburga*, vrbs Hanſetica, celebris emporio in familia natũ honeſta. Ibi à prima ætate ad literas diſcendas adhibitus, omni doctrinarũ genere ingeniũ excoluit. Cumque ætas eius grauioribus ſtudiis idonea eſſet: *ius ciuile* ac *Pontificium* addidicit. *Hamburga. Educatio & ſtudia.*

Poſtea, quæ erat ingenij ipſius felicitas, animum ad *Theologiæ* ſtudium applicuit: ac in vtroque ſtudiorum genere tantum profecit, vt inſignia cum iuris tum Theologiæ emeruerit. Cum autem præcipue omnis antiquitatis eſſet ſtudióſus: multarum gentium euoluit annales atque hiſtorias: ac de Saxonicis gentibus, & vicinarum Inſularum orbis Arctoi regnis, præclare meritus eſt: dum & regum vicinorum ſucceſſiones, & bella præcipua, & Vandaliæ in illo litoris Balthici tractu longiſſimo, & Saxoniæ fere vniuerſæ principũ & epiſcoporum nomina & ſucceſſiones, vſq; ad annum Chriſti milleſimum quingenteſimum, grauiter & prudenter explicatas deduxit. Quod *Saxoniæ & Vandaliæ Chronicon David Chytræus*, ab eo tempore, vbi ille finem fecit, vſque ad annum nonageſimum tertium, ſupra mille quingentos, perduxit. *Doctor Theologiæ & iuris. Hiſtoriarum ſtudio deditus. Chronica regnorum Aquilonariũ.*

Non itaque in ocio Crantzius vixit: ſed ingenium ſuum & doctrinam, præcipue ad vtilitatem Eccleſiæ contulit. Docuit primum in Academia *Roſtochiana*; cuius rector anno milleſimo, quadringenteſimo, octuageſimo ſecundo, fuit. Poſtea *Hamburgæ*, in collegio duodecim monachorum, à *Carolo Magno*, eiuſque filio *Ludouico Pio*, inſtituto, cùm virtute, doctrina multarum artium ſcientia & facundia cæteros antecelleret, præcipua eius in decanatu fuit auctoritas: & lectoris Theologiæ officio functus, ſacras literas profeſſus eſt, ac publicis cõcionibus populũ docuit. Fuit ipſe nonus in illa lectura, publice *Docet Roſtochii. Dein Hamburgæ.*

in ſchola ac templo docentium, inſtituta anno Chriſti quadringenteſimo octauo, ſupra milleſimum, à quodam M. *Ioanne Frickio*. Animaduertit in doctrina eius temporis multum fuiſſe

Superſtitiones & abuſus Eccleſiaſtici ab eo notati.

errorum & ſuperſtitionum: & mores Canonicorum ac monachorum acerrime reprehendit; eoſque in ordinem redigere conatus eſt. Sed cum id fruſtra ſe tentare videret: quod peruerſitas illorum hominum munita eſſet auctoritate Pontificis, dixiſſe fertur: *nunquam poſſe eos reduci ad meliorem frugem, niſi prius à viris doctis expugnata arce*. Interrogatus cur ſeſe ipſe non opponeret tam craſſis erroribus, reſpondit: *ſe neque eruditione neque ætate parem eſſe tantis negotiis*.

Fruſtra conatur Canonicorum mores emendare.

** Metrop. l. 4. cap. 2.*

Canonici vnde dicti.

Perſtrinxit autem variis in locis errores ac mores Cleri ſui temporis: & * *Canonicos κατ' ἀντίφρασιν dictos* adſeruit: qui maiori ex parte irregulares eſſent. De monaſteriorum & redituum Eccleſiaſticorum abuſu * alicubi ita conqueritur: *Vtinam illo feruore, quo res incoantur, perennarent: qua in re nimium falluntur opinionib. fundatores. Degenerant enim in deterius omnia: quod in probatiſſimis quibusq; religionibus ſpectatur. Inde crebræ reformationes, & ſecutæ deformationes. Sic teritur vita.* De Euchariſtia * autem hæc habet: *Eius vſus à cæleſti Magiſtro conſtitutus eſt ad vſum, non ad oſtentationem.*

** Metrop. l. 4. c. 37.*

Abuſus monachorum.

** Metrop. l. 11. c. 39.*

Euchariſtiæ vſus.

Cum ægrotus ac fere animam agens, vidiſſet propoſitiones *Martini Lutheri* cõtra indulgentias, dixiſſe fertur: *nihil effecturũ eſſe contra tam potentes aduerſarios. Suum eſſe conſilium, vt ab incepto deſiſteret. Frater, frater*, inquit, *abi in cellam tuam, & dic Miſerere mei Deus*: ſignificans conatum rei tantæ, aduerſus Pontificẽ cuius auctoritas & potentia ſummis Regibus terrori erat, ab infimæ ſortis monacho ſuſceptæ, inanem & irritum fore.

Iudicium Crantzii de cauſa Lutheri.

Obitus eius.

Deceſſit autem eo anno *Crantzius*; quo Lutherus nundinationes indulgentiarum reprehendere cepit. Sepultus eſt Hamburgæ: vbi in cœmiterio ſummi templi monumento hoc epitaphium inſcriptum eſt.

Et Epitaphium.

ANNO DOMINI M.D.XVII. IN VIGILIA CONCEPTIONIS VIRGINIS MATRIS GLORIOSÆ, SPECTABILIS AC EGREGIVS VIR, DOMINVS ALBERTVS CRANTZ, SACRÆ THEOLOGIÆ AC DECRETORVM EXIMIVS DOCTOR, ECCLESIÆ HAMBVRGENSIS CANONICVS, LECTOR FACVNDISSIMVS DOCTISSIMVSQVE, ET OLIM DECANVS, MORVM AC VIRTVTVM SPECIMEN ET EXEMPLAR, PATRIÆ DECVS FELICITER CONCESSIT IN FATA, CVIVS ANIMA CVM BEATIS MOLLITER QVIESCAT, AMEN.

Scripta Crantzii.

Reliquit poſteritati ſcripta hæc: *Eccleſiaſticam hiſtoriam ſiue Metropolin: Saxoniam & Metropolin*: quibus res Saxonum & adiacen-

adiacentium regionum, ac totius ferè Germaniæ luculentiſſime exponuntur: *Regionum Aquilonarium*, Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ *Chronica*, quæ deinde ab aliis continuata ſunt. Scripſit præter hiſtorias & verſus: atque in dicendi genere, vt tunc ferebant tempora, excelluiſſe eum res ipſa oſtendit. *Ioachimus Mollerus in præfatione metropolis ad Chriſtianum, Danorum regem: Chytræus in Saxonia.*

RODOLPHVS LANGIVS.

Ô. 1519: ati 81.

RODolphus Langius Weſtphalus fuit, nobilis genere, & ingenio poëta. Primis literis *Dauentriæ* præclare excultus à patruo *Hermanno*, Eccleſiæ cathedralis Monaſterii Decano in Italiam, vbi tunc Latinæ & Græcæ linguæ ſtudia refloreſcebant, miſſus eſt. Ibi ſtudioſe *Laurentium Vallam*, cuius de elegantia ſermonis Latini commentarii exſtant, *Mapheum Vegiũ*, qui Æneida Virgilii addito libro compleuit, *Franciſcum Philelphum*, *& Theodorum Gazam audiuit*: & in ſoluta ac ligata oratione eleganter formanda ſe exercuit, ac ſtudiorũ ſocios, *Mauritiũ* comitem Spiegelbergicum, Philippi filium, & *Rodolphum Agricolam* Friſium habuit. Qui in patriã reuerſi omnium primi in Germania puriorem Latini ſermonis formã vſurpare, & rectam diſcendi & Latinè ſcribendi rationẽ oſtendere, & cohortationibus ac exemplo ſui excitare, cũ *Alexandro Hegio* Dauentrienſis ſcholæ ſtudiorũ Rectore fideliſſimo ceperunt. Primus autem Germaniæ poëta, ipſius *Rodolphi Agricolæ* iudicio, auorũ ætate, aliquot ante *Conradũ Celtem* annis celebris, hic *Rodolphus Langius* fuit, editis *de excidio Hieroſolymæ poſtremo*, de obſidione *Nouesii*, de *Paulo* Apoſtolo de *Maria* virgine, poëmatis clarus. De quo condiſcipulo & æquali ſuo Hegius cecinit.

Mittitur à patruo in Italiam.

Præceptores eius in Italia.

Commilitones eiuſdem.

Primus Germaniæ poëta.

Hegii de Langio carmen.

———— *Iam ferre poëtas*
Barbarie in media Weſtphalis ora poteſt:
Langius hanc decorat, maiorum ſanguine clarus,
Monaſteriaci lausq; decusq; ſoli.
Primus Melpomenen qui rura in Weſtphala duxit;
Cum cantaret laudes, maxime Paule, tuas.
Buſchius hanc modulis & ſtemmate clarus honeſtat
Cum te, Virgo parens, numine fœta, canit.
Vatum terra altrix tantorum Weſtphala gaude!
Lumine te dextro docta Thalia videt.

Duxerat ſecũ in Italiã Langius adoleſcentẽ *Hermannũ Buſchiũ* cognatũ ſuũ, cũ ab Epõ Henrico Schwartzburgenſi & collegio Monaſterienſi An. 1480. ad PP. Sixtũ IV legatus Romam certi negotii cauſa mitteretur: vbi præcipuis viris in itinere Buſchiũ cõmendauit, & ſumtus ſtudiorũ in Italia cõmoranti liberaliter tri-

Hermannus Buſchius.

Langius mittitur ad Pontificem.

tribuit. Ipſe etiam rebus omnibus ex Epiſcopi & collegii ſui ſententia apud PP. confectis, cũ quidem honorificis Sixti PP. & *Laurentii Medicei* literis Epiſcopo & collegio commendaretur, maiore in precio & admiratione apud collegas fuit: & cauſam bonarum literarum, & emendationis ſtudiorum doctrinæ barbaræ paſſim in omnibus collegiis & ſcholis regnantium, maiore cum fructu egit: tametſi aliquot adhuc annos reluctantib. veteris barbariei patronis, ac nominatim Academia Colonienſi, quæ datis ad Conradum Ritbergenſem Epiſcopum, qui Henrico Schwartzburgenſi ſucceſſerat, & ſummum collegium literis, vſitatã tot ſeculis inſtituendæ adoleſcentiæ & docendi rationem & libellos, in ſcholis retineri, & mutationes nouas, ſtudijs & diſciplinæ periculoſas, caueri flagitabant. Etſi autem erudite & grauiter conſilij ſui cauſas Langius explicabat: tamẽ ad Italorum doctorum iudicia ipſi prouocare neceſſe fuit. Qui cum emendationem doctrinæ in ſcholis vſitatæ neceſſariã eſſe, & Langium rectè, Louanienſes perperam iudicare in reſponſis ad Epiſcopum ſuis pronuntiaſſent: Epiſcopus, qui Italorum, apud quos olim vixerat, cenſuram magni faciebat, facultatem aperiendæ nouæ bonarum literarũ ſcholæ collegio dedit: ad cuius gubernationem cum *Alexandrum Hegium* in diœceſi Monaſterienſi natum vocarent, ille ætatis excuſatione vſus, alios idoneos ſcholæ ſuæ alumnos, & in his *Ioannem Cæſarium*, *Hermannum Torrentinum*, *Timannum Camenerum*, & aliquot præterea alios indicabat. Ex quibus Timannũ, ob perſonæ & morum grauitatem cæteris prætulit; eique ſex collegas, & in his *Ioann. Murmelium* Ruræmondenſem, & *Ioan. Hagemannum* adiunxit. Quibus docendi ordinem & libros in ſcholâ interpretandos, & reliqua ſcholæ exercitia, ipſe Langius præſcribebat, & ſuam Bibliothecam plurimis optimisque libris inſtructam, omnium in ſchola docentium vſibus communem faciebat. Sic igitur paulo ante annum 1500. conſtituta Monaſterij ſchola, vſque ad Anabaptiſticos furores florens ac celebris manſit, & in totam reliquã Weſtphaliam & Germaniam optima ſtudia propagauit. Hinc enim colonias elegantioris doctrinæ deduxerunt: *Petrus Nehemius*, Tremoniam: *Ioſephus Horlenius* Heruordiam, vbi inter alios *Petrum Moſellanum* auditorem habuit, *Ludolphus Heringius*, Hammonem: *Alexander Meppenſis*, Oſnabruggam: *Ludolphus*, Suſatum: *Tilemannus Mollerus* Attendorum: à quo *Ioan. Riuius* Attendorienſis, vir doctiſſi. & multis editis ſcriptis clarus, *Georgii Fabricii*, *Adami Siberi*, *Iobi Magdeburgii*, & poſtea Auguſti Electoris Saxoniæ præceptor, primum inſtitutus eſt.

Approbauit illud Langij ſtudium & *Agricola*, & in epiſtola ad eum quadam ſic exſtimulat: *Equidem ingenii tui vim honeſtiſſimam-*

Langius multis reclamantibus literas in Germaniam inducit.

Schola Monaſterii aperta Langii inprimis opera. Primi in ea ſchola doctores.

Coloniæ ex ea ductæ.

Ioan. Riuius.

Agricola ad Langium exhortatio.

ſtiſſimamq́; animi inſtitutionem, quibus digne proſequar verbis, non inuenio. Vnum hoc tibi affirmo (neq; velim id à me dici blandius credas) ingentem de te concipio fiduciam, ſummamq́; in ſpem adducor, fore aliquando, vt priſcam inſolenti Italiæ, & propemodum occupatā benedicendi gloriam extorqueamus: vindicemusq́; nos, & ab ignominia, qua nos barbaros indoctosq́; & elingues, & ſi quid eſt hiis incultius, eſſe iactitant, exoluamus: futuramque tam doctam atq; literatam Germaniam noſtram, vt non latinius vel ipſum ſit Latium. Hęc ibi Agricola. *Itali contemnunt Germanos: ſed tunc.*

Scripſit Langius præter ea, quæ ſupra indicauimus, carmine lib. 1. *de tribus Magis*: *piſtolas* ad diuerſos; *carmina* item *varia*; quæ ſe vidiſſe *Herm. Hammelmannus* indicat, ſed excuſare an manuſcripta, & vbi non addit. *Langii ſcripta.*

Tandem emeritus & decrepitus ſenex ſuperato ætatis anno *octuageſimo*, inter prima certaminum Lutheri initia, Monaſterij *vitam* in terris ſuam clauſit * Anno 1519. *David Chytræus lib. 3. Saxoniæ.* *Langii mors.* * *Pantal. vult obiiſſe eum 1496. ſed fallitur.*

IOANNES CAPNIO.

O. 1521. d. 30. Iunii ætat. 67.

OPpidum eſt celebre ſupra Spiram, *Phorce*, vulgò *Phorcemium*; cuius nomen etſi Capnio ludens à Græcâ origine ducebat: tamen vere eſt porta Herciniæ. Eſt enim à Spira ad Syluam Martianam acceſſuris primus aditus. Per id oppidum flumen mediocre *Entius* labitur; quod cum aliis piſcibus abundat, tum vero *Phagros* copioſè gignit, qui noſtra lingua nominantur *Eſchen*; & influunt duo flumina in Entiū ad mœnia, *Wormia & Nagolta*; qui copioſe gignunt auratas. Et amœnitatem augent ripæ, prata & vicini montes, vbi aditus eſt in ſyluam Martianā, & in altero latere agrorum fœcunditas & horti. Vt autem alia ſunt multa oppidi ornamenta; ita literarū ſchola ibi frequentior ſemper fuit, quam in aliis vicinis oppidis. Ibi ex parentibus honeſtis *Capnio* natus eſt anno Chriſti 1454. d. 28. Decembr. ac fratrem habuit Dionyſium, & ſororem honeſtam matronam. Parentes, vt erant amantes virtutis & doctrinæ, filios curauerunt doceri literas. Cum autem *Ioannes* natu maior voce valeret; poſtquam initia Muſicæ didicit in collegio eius oppidi, adiunctus eſt adoleſcentibus, qui, vt multis in locis mos fuit, multa præcinunt in templo. Inde in aulā Badenſem ad ſymphoniacos accerſitus eſt: vbi, quia Grammaticam melius didicerat, quam alii, ſtatim adiunctus eſt adoleſcenti Marchioni Badenſi, & aliquando poſt cum eo miſſus eſt Lutetiam.

Phorcemiū vndedictum, Entius fluuius.

Germanice Reuchlin, quod Græco Capnionis commutauit Hermolaus Barbarus.

Lutetiam cū Marchione Badenſi mittitur.

Hæc initia fuerunt ſtudiorum puerilium, quæ adparet ſingulari

gulari conſilio Dei gubernata eſſe Fuit enim ſingularis felicitas; tunc præſertim cum Germanicæ Academiæ agreſtiores eſſent, venire in illam principem Academiam orbis terrarum, quæ tunc etiam Italiæ antecellebat.

Gregorius Tifernas doctor linguæ Græcæ Pariſiis.

Venerat enim aliquanto antè *Gregorius Tifernas* Lutetiam, qui ſuo conſilio ad Rectorem acceſſit, & ſuam operam Academiæ obtulit in docenda Græca lingua; ac ſtipendiū ſibi tribui poſtulauit, iuxta decretum, quod extat in Iure Pontificio. Rector etſi miratus eſt hominis peregrini audaciam: tamen ad conſilium retulit. Ibi laudata eſt voluntas Tifernatis: & decretum ſtipendium, & Græce docere iuſſus eſt. Ita Græca lingua Lutetiam poſt multa ſecula rurſus inuecta eſt.

Hermonimus Spartiata.

Capnio καλλιγράφος.

Ariſtotelis ſtudioſus.

Succeſſerat autem Tifernati *Hermonimus Spartiata*; hunc adoleſcens *Capnio* audiuit, a quo etiam venuſtè pingere literarum figuras didicit, qua induſtria venit in multorum notitiā & peculium parauit. Petebant enim multi deſcribi ab ipſo Grāmatica elementa, & paginas Homeri & Iſocratis, qui enarrabantur. Interea ſimul in lingua Latina & in Dialecticis Ariſtotelis exercebatur: quæ ita perfectè didicit, vt ſenex etiam ad verbum longas Ariſtotelis ſententias recitare poſſet.

Baſileam venit ibique docet.

Weſſelus Friſius.

Aliquot igitur annos bene excultus doctiſſimorum hominum conſuetudine Lutetiæ, iam ingreſſus annum viceſimum redit in Germaniam, & Baſileæ Magiſtri Philoſophici gradu ornatus, docere ibi linguam Latinam & Græcam cœpit, habuitque ſtudia ſeniorum & iuniorum non vulgaria. Eodem tempore venit in Baſileam vir doctiſſimus *Weſſelus Friſius* pulſus Lutetia, propter ea quod errores quoſdam Theologorum taxaſſet. Eius viri ingenium, eruditionem & grauitatem valdè prædicabat Capnio, quem quidem rectè de eo iudicaſſe, editis *Weſſeli* ſcriptis melius intelligi poteſt. Ibi enim res oſtendit, & in philoſophia excellenter eruditum fuiſſe, & de gratia, de iuſtitia fidei, de pœnitentia, de diſcrimine diſciplinæ & regenerationis, de poteſtate Epiſcoporum, de diſcrimine miniſterii Euangelici, & politicæ gubernationis, prorſus congruere eius ſententias cum voce Lutheri. Colebat autem adoleſcens Capnio ſenem Weſſelum, eo maiore reuerentia, quia eum antea Lutetiæ nouerat, & cum ei familiaris eſſet, elemēta linguæ Ebrææ ab eo didicit. Narrabat autem ipſe Capnio Weſſelum hortatorem ſibi fuiſſe, vt adoleſcens in Græca lingua diutius ſe exerceret. Eius rei facultas Baſileæ erat, quia ibi Græcos libros, quos Synodi tempore eò adferri curauit *Nicolaus Cuſanus*, inſpicere & deſcribere poterat.

Capnio onomaſticum Latinum componit.

Eodem tempore & fratres *Amerbachii* officinā typographicam inſtituerunt, qui cum deſiderari viderent Latinum ὀνομαστικὸν, Capnio librum collegit, cui titulus eſt *Breuiloquus*, qui

tunc

tunc, cum nondũ meliores libri in hoc genere haberentur, & expetitus eſt & ſtudiis profuit. Quia vero doctrinam iuris inchoarat, cuius ſtudia in Gallia maiora eſſe ſciebat, Aureliam profectus eſt, vbi etſi præcipuus labor erat diſcere iuris doctrinã, tamen hortator fuit iuuentuti nobili, vt linguam Latinam rectè diſcerent, ac enarrauit Ciceronis epiſtolas, interdum & Græcè docuit. Ibi cum frequens eum nobilitas audiret, quæ *διδακτρα* liberaliter dabat, ſumtus habuit ſuorum ſtudiorum copioſos.

Aureliam proficiſcitur iuris diſcendi cauſa.

Ornatus autem gradu in Pictauis, rediit in Germaniam, ac vt Tubingã proficiſceretur, inuitabant eum & vicinitas patriæ & recentis Academiæ, & aulæ celebritas. Nam & in Academia & in aula eruditorum & bonorum virorum magna frequentia erat, quorum aliqui in Gallijs fam liares Capnioni fuerant. Ac vt in aulã citius vocaretur, occaſio hæc fuit. Princeps optimus *Eberhardus* eo tempore Romam proficiſci decreuerat, quo cũ ſenes *Nauclerum, Petrum Arlunenſem & Gabrielem* duceret, hi monuerunt, vt adiungeretur ipſis Capnio, qui & exteras nationes antea vidiſſet, & vſum haberet Latinè dicendi & ſcribendi, & ſonum pronunciationis minus horridum. Hæc initia fuerunt Capnioni militiæ aulicæ. Fuit enim principi admodũ grata ipſius induſtria Romæ, quia animaduertit libentius audiri Capnionis orationem à ſummis viris, quàm aliorum, qui retinebant patrium ſonum.

Doctor iuris renunciatus Tubingam vocatur.

Occaſio qua in aulam Wirtebergicam venit.

Non multò poſt reditum legatus miſſus eſt ad *Fridericum* Imperatorem, vbi inter Medicos Imperatoris erat Iudæus *Iehiel Loans*, quem cùm in illis aulicis congreſſibus, ſemel atque iterum Capnio aliquid de lingua Hebræa ſciſcitatus eſſet, & Iehiel videret eum auidum eſſe eius linguæ; admiſit eum in familiaritatem, & legationis tempore fideliter eum in Grammatica erudiit. Hic cum deliberatio eſſet in aula de munere dando oratori, vt mos eſt, *Capnio* per hunc ſuum Magiſtrum perficit, vt donaretur codice Hebræo pulcherrime & integerrime ſcripto, continente Moyſen & alios libros propheticos. Delectatus eſt Senex & ſapiens Imperator ſtudio hominis Germani, & ad cætera dona hunc pulcherrimum codicem, qui non potuiſſet emi *trecentu aureis*, adiunxit. Flagrans igitur ſtudio & cognitis rudimentis, & inſtructus Bibliis, ipſe iam quantum aula concedebat temporis, tribuit lectioni propheticæ. Ita ſimul & Eccleſiæ doctrinam rectius diſcebat, & in lingua exercebatur. Cumque iam non rudis eſſet Hebrææ linguæ, noua ei legatio, & non difficilis ad vrbem Romam facultatem præbuit Romæ audiendi Iudæum perfecte eruditum in ſua lingua Abdiam, vt ipſe nominat. Sed priuſquam de ea legatione dico, recitandæ ſunt quædam aulæ

Iehiel Loans Iudæus præceptor Capnionis in Hebraicis.

Munus Capnioni legato ab Imperatore datum.

Codex Hebraus Biblio. m. ſ. quanti.

Romam mittitur Capnio.

Abdias Iudæus alter Capnionis præceptor.

Wirtebergenſis mutationes, quæ hunc etiam non leuiter adflixerunt, & multarum rerum exempla continent.

Teſtamentū Eberhardi primi ducis Wirtebergenſis.

** Mortuus eſt anno 1496. cum primus Dux Wirtebergicus anno ſuperiore creatus eſſet in primus comitiis Maximiliani I. wormatia.*

Monachus Auguſtinianus infeſtus Capnioni.

Eberhardus primus dux Wirtenbergenſis teſtamentum condiderat, vt ipſo * extincto, ſuccederet adoleſcens *Vlricus*, cui tamen certos tutores & gubernatores addidit. Contra id teſtamentum ſucceſſit alius, cuius naturam non probauerat ſapiens & bonus princeps *Eberhardus*. Nec fefellit *Eberhardum* ſua de illo diuinatio. Succeſſor potitus ditione, Monachum Auguſtinianum habuit miniſtrum omnium cupiditatum. Hic quia intelligebat agi apud Maximilianum Imperatorem, vt ſucceſſor ille remoueretur à gubernatione, infeſtus erat omnibus, per quos ea res agebatur, ac præcipuè *Capnioni*, quem cum decreuiſſet in carcerem abducere, monitus Capnio, fugit in aulam Palatinam, vbi tunc erant viri ipſi amiciſſimi, *Dalburgius* epiſcopus Vangionum, *Plinius* Cancellarius, *Rudolphus Agricola* & alii.

Videmus hic & principum diſſimilitudines, & bonorum virorum pericula, qui non rarò illud gementes repetunt:

ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστιν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί,
δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου!

Capnio exultat in aula Palatina.

Epitome hiſtoriarum à Capnione confecta.

Comœdia ab eodem ſcripta.

Exulabat igitur Capnio; ſed in aula Palatinâ tunc quidem florente; cum & principis *Philippi* virtus egregia eſſet, & multi viri docti ſimul in eâ verſarentur, quorum ſinguli magnas Academias ornare poterant. Talium amicorum conſuetudo exilium ei liniebat. Ibi & *Philippo* Palatino epitomen hiſtoriarum compoſuit, recitatâ ſerie Monarchiarum ex *Herodoto & Xenophonte*, & ex aliis bonis ſcriptoribus, qui poſtea res Macedonicas, & Romanas deſcripſerunt. Ibi Comœdiam ſcripſit, *capitis caput* plenam nigri ſalis & acerbitatis aduerſus Monachum, qui eius vitæ inſidiatus erat. Ibi & alteram Comœdiam edidit *fabulam Gallicam*, plenam candidi ſalis; in qua forenſia ſophiſmata præcipuè taxat. Hanc narrabat hac occaſione ſcriptam & actam eſſe. Cum alteram de Monacho ſcripſiſſet, fama ſparſa eſt de agenda Comœdia, quod illo tempore inuſitatum erat. Dalburgius lecta illius Monachi inſectatione, diſſuaſit editionem, & actionem, quod eodem tempore & apud *Philippum* Palatinum Franciſcanus erat *Canellus*, propter potentiam & malas artes inuiſus nobilibus & ſapientibus viris in aula. Intellexit periculū *Capnio* & hanc Comœdiā occultauit. Interea tamē, quia flagitabatur actio alteram dulcem fabellam edit, & repræſentari ab ingenioſis adoleſcentibus, quorum ibi extant nomina, curat.

Eliſabe-[illegible]; qua ol-[illegible] 1504.

Secutæ ſunt deinde in aula Palatini deliberationes de cōiugio *Ruperti* & * filiæ Ducis Bauariæ *Georgii*. Cumque Romani ponti-

Pontificis autoritate comprobari id cõiugium vellent; *Capnio* legatus Romam miſſus eſt, vbi cum diutius anno commoraretur, & otium ac pecuniam haberet, *Abdiam* illum Iudæum ſtudioſe audiuit, deditque *διδακτρα pro ſingulis horis*, *ſingulos aureos*. Ibi tantum didicit, vt poſtea linguam hanc recte propagare poſſet.

Didactrum pro inſtitutione in Hebraicis à Capnione Iudæo datum.

Tunc etiam Romæ audiuit *Argyropylum*, publice enarrantem Thucydidem, de quo ſui congreſſus exordia hoc modo narrauit ipſe. Cùm in auditorium veniſſet ante lectionem more legati cum comitatu mediocri, & aſſiderent ibi multi homines nobiles, ſenes, Cardinales etiam aliqui; ſalutat *Argyropylum* reuerenter: deplorat exilium Græcorum, & narrat ſe cupidum eſſe doctrinæ ipſius. *Argyropylus* interrogat, cuias ſit, & an Græcam linguam intelligat? hic narrat ſe Germanum eſſe, & non omnino rudem Græcæ linguæ. Iubet igitur *Argyropylus* eum legere partem Thucydideæ concionis, & reddere ſententiam. Legit clara voce *Capnio*, & addit interpretationem. Cumque & ſonus pronunciationis non eſſet agreſtis, & ſententia recte & bonis verbis reddita; animaduertit *Argyropylus*, non prorſus tyronem eſſe in Græca lingua, & gemens exclamat; *Græcia noſtro exilio tranſuolauit Alpes.* Ita diuinauit ſenex Grçcæ linguæ cognitionem, quæ tunc late ſpargi cœpit, lucem allaturam eſſe omnibus artibus, etiam in his gentibus horridioribus. Oratio Capnionis de Palatini & nobiliſſimæ familiæ Ducum Bauariæ reuerentia erga Eccleſiam, recitata coram Pontifice, extat ab Aldo edita. Cùm Roma in Germaniam rediiſſet, iam rurſus tranquilla erat Wirtebergenſis aula. Nam edicto Imperatoris coactus ille ſucceſſor *Ebrardi* reliquerat gubernationem, & Monachus procul fugerat in alias terras: & iam gubernatio Duci *Virico* adoleſcenti ſententia Imperatoris tradita erat. Sed adiuncti erant ei viri excellentes ſapientia & virtute *Gregorius Lamparter* duo *Nauclers*, & alij quidam. Hi reuocãt Capnionem in patriam. Etſi autem *Palatinus* eum non libenter dimiſit; tamen cùm diceret, ſe ad coniugem & otium domeſticum linguæ Hebrææ propagandæ cauſa redire, & ab aulis velle abeſſe, non repugnauit honeſtiſſimæ ipſius voluntati.

Capnionis cũ Argyropylo colloquium.

Oratio Capnionis corã Pontifice.

Reuocatur in aulam VVirtebergicam Capnio.

Reuerſus in patriam, cùm poſt bellum Bauaricum iudicium Sueuici fœderis ita conſtitueretur, vt Tubingæ quater conuenirent quotannis iudices, & Doctores in eo numero eſſent; ipſe quoque delectus eſt, eoque vno munere contentus in ſtudia ſe abdidit. Scripſit primus omnium Latinè magna perſpicuitate *Grammaticam Hebraam* & *ὀνομαστικον*; addidit poſtea & pſalmorum aliquot Grammaticas enarrationes, vt multis exemplis regulæ illuſtrarentur. His operibus benè meritus eſt de

Edit Grammaticam Hebream.

Eccleſia, & de tota poſteritate. Nam & inuitauit multos ad diſcendam linguam Hebræam, & ad cognoſcendos fontes doctrinæ propheticæ, & eorum ſtudia adiuuit. Quod enim poſtea multi locupletiora ſcripta ediderunt, gaudeo, & gratiam eis deberi fateor. Sed exiſtimo hos ipſos & alios multos fateri: ſemina huius doctrinæ, vel ſe, vel ſuos Magiſtros à Capnione accepiſſe.

Certamen de libris Iudæorum.

Vltimum *Capnionis* certamen fuit de libris Iudæorum, in quo à Sycophantis monachis oppreſſus eſſet, niſi Deus eum texiſſet, & fatali quadam conuerſione rerum tyrannis aduerſariorum labefactata eſſet. Cumque palam eſſet iniuſte *Capnionem* oppugnari à monachis, & multi homines literati in Germania, & in Italia priuatis ſtudijs, ſententijs, & ſcriptis eum defenderent; non leue odium aduerſus monachos accenſum eſt; quod poſtea etiam nonnihil momenti attulit, vt auidius exciperentur ſcripta contra ſuperſtitiones, quæ nerui fuerunt regni monaſtici. Multa ſunt autem inſignia exempla in hac hiſtoria.

Iuſti ſæpe calumnijs oppreſſi.

Inprimis in Eccleſia hoc crebro accidit; vt iuſti & bene meriti, calumnijs circumuenti opprimantur, vt filius Dei, Prophetæ, Apoſtoli, Stephanus, & alij multi interfecti ſunt. Nec deſunt ſimilia exempla in ciuili gubernatione, vt Palamedis, Socratis, Phocionis interitus. Et tamen veritas poſtea emergit, vt dicitur: ἄγει δὲ ἐς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. Sæpe autem Sycophantæ quaſi venti, magnas in Republica tempeſtates excitant, quæ poſtea mutationes & diſtractiones infinitas efficiunt.

Itaque cum iniuſte oppugnarent Capnionem monachi, vt Socratem Anytus & Melitus; texerunt eum tamen propter eruditionem multi boni & docti viri, quorum autoritas impediuit monachorum furores apud Imperatorem & Pontificem. Vt autem ab ouo ſciatur, quæ fuerit controuerſia; repetendæ ſunt occaſiones eius rixæ.

Origo certaminis inter Capnionem & monachos.

Fuit in vrbe *Colonia Agrippina* impoſtor quidam Iudæus, qui ſimulabat ſe amplecti religionem Chriſtianam, & familiaris erat monacho inquiſitori, vt nominant, *Hochſtrato*, & eius amicis. His oſtendit, magnam pecuniam honeſta ſpecie & ſine magno negotio Iudæis eripi poſſe, ſi edictum Imperator proponat; vt Iudæi omnes libros adferant in curiam, in ſuo quiſque oppido, vt ab inquiſitoribus cæteri libri, præter Biblia, tanquam pernicioſi Chriſtianæ religioni comburantur. Nec id ſeriò impoſtor ille agi volebat; ſed Iudæos ſciebat ſtatim magna pecunia libros redempturos eſſe. Eò igitur rem deduci volebat; vt Iudæi pecuniam offerrent. Hanc prædam captabat, diuidendam inter inquiſitores & ſocios huius conſilij.

Hos

Hos fuiſſe fontes negotij certum eſt. Petunt igitur monachi edictum ab Imperatore, & religionem prætexunt Editur edictum, & Francofordiæ libri in curiam geſtantur. Interea, vt multi ſunt Iudæi, non ignari communis vitæ, in aula Imperatoria ſuos etiam patronos adeunt; qui rem eò adducunt, vt Imperator ſciſcitaretur iudicia eruditorum in lingua Hebræa. Iubet igitur ſcribere *Capnionem* quid ſentiat. Hic in illo ſuo hortulo Stutgardiæ latitans, ne ſuſpicari quidem potuit, quomodo hæc res inſtructa eſſet. Et tamen metuens linguæ nolebat libros Grammaticos & medicos interire. Scribit igitur ſententiam longe mitiorem. Diſcernit libros; Scripta nominatim contra CHRISTVM iubet abolere, eaque ſuis titulis nominat: Grammaticos verò & aliarum honeſtarum artium libros iubet conſeruare, ne lingua neceſſaria Eccleſiæ penitus deleatur. Cenſet eruditos in lingua adhibendos eſſe. Hæc ſententia æquior cum Imperatori magis placuiſſet; libri in curiam Francofordianam translati, Iudæis reſtituuntur, & eluſa fraude diſcedit inquiſitor, vt coruus hians. *Tunc autem monacho furiis exarſerat atro felle dolor.*

Edictum Cæſaris contra libros Iudæorum.

Capnionis de libris Iudæorum ſententia.

Lecto igitur *Capnionis* ſcripto, calumnioſe excerpit dicta, & arte deprauat, & atroci criminatione accuſat *Capnionem* hæreſeos.

Capnio hæreſeos accuſatur.

Moguntiæ, corrogatis aliquot ſuæ factionis hominibus, comburit librum *Capnionis*. Hæc belli illius initia fuerunt. Poſtea *Capnio* luculentam orationem Latinam ad Imperatorem edidit. Et prouocatione ad iudicia legitima & ad Pontificem ſe defendit.

Pontifex Epiſcopo Spirenſi mandauit, vt controuerſiam cognoſceret. Hic delegit iudices, viros ſapientes & eruditos; *Sualbachium Truchſes*, & Theologos *Capitonem*, & *Iodocum Gallum*, hoſpitem Eraſmi.

Iudices in cauſa Capnionis.

Hi cùm pronunciaſſent pro *Capnione*; monachi rurſus ad Pontificem prouocant. *Capnio* Romæ multo præſtantiores habuit patronos, quàm in Germania. Iudicio præerat Cardinalis *Grimanus* Venetus, excellenter doctus in Latina, Græca & Hebræa lingua. Et hic adhibuit *Petrum Galatinum*, cuius extant ſcripta. Multum etiam apud hunc Cardinalem, & apud alios valebat autoritate, ſenex eruditus, & ſuauis, natus in oppido Myſorum Friberga *Iacobus Queſtemberg*, qui ſumma fide tuebatur *Capnionem*. Commendauit & *Eraſmus* hanc cauſam Leoni, & præcipuis Cardinalibus. Interea lectis in Germania ſcriptis *Capnionis*, multi calumniarum odio à monachis fiunt alieniores: Et quaſi claſſicum canebat ſuo ſodalitio *Huttenus*. Hic monachi etiam magis furere cœperunt;

vociſe-

vociferantur in concionibus, contra *Capnionem*, *Eraſmum*, & *Huttenum*; edunt picturas, futilibus argumentis propugnant ſuas ſuperſtitiones, quæ ſunt aucupia impij quæſtus, denique malam cauſam ſtultiſſimè agendo deteriorem faciunt, & irritant contra ſe multò plures.

Tezelii monachi impoſtura.

Cùm ita accenſa eſſent hominum ſtudia, *Tezelius* aliud incendium maius excitat; irritat *Lutherum*, vt impoſturas indulgentiarum refutet. Hic explicata doctrina de pœnitentia, & taxatis ſuperſtitionibus, magis etiam labefactata eſt monachorum autoritas. Et Romæ occupatis iam animis noua cura, prorſus conticuit cauſa Capnionis, vt ſæpe fit, iuxta dictum: *Λύη δὲ συμφορὰ τὴν συμφοράν*. Ita periculo tandem liberatus eſt *Capnio*.

Docet Ingolſtadii Capnio.

In vltima ſenecta, propter bella Sueuica inuitatus à Duce Bauariæ *Guilelmo* in Academia Ingolſtadienſi Græcam & Hebræam linguam docuit; poſtea & Tubingam accerſitus eſt: ſed iam egreſſus ſeptuageſimum annum morbo Icterico laborare cepit, & paulatim languefactus Stutgardiæ in ſua domo anno 1521. ex hac vita diſceſſit.

Moritur.

Teſtamentũ Capnionis.

In teſtamento cum alia piè mandauit, tum verò libros Hebræos & Græcos donauit Collegio Phorcenſi: ita vt ibi in templo publicè ſeruentur, & ab omnibus inſpici poſſint. Quanquam autem nunc quidem, poſtquam Officinæ Typographicæ Bibliothecas vbique locupletarunt; minor eſt admiratio eius theſauri; tamen & voluntas Capnionis laudanda eſt, quòd non voluit diſſipari libros ab hæredibus, ſed in loco certo cuſtodiri; vbi ad poſteros etiam plurimis vſui eſſe poſſent. Sunt autem ibi & ſcripta nondum edita in officinis Typographicis,

Libri in Bibliotheca Capnionis nondum editi.

videlicet *Marci Antonini Imperatoris liber*, cuius & vetuſtas mentionem fecit, *orationes Maximi Tirii*, & alia quædam, inter quæ præcipua eſt *hiſtoria Synodi Epheſinæ* digna luce. Oſtendit enim quis indixerit, quis præfuerit, & quo ordine, & qui viri ſententias dixerint. Et recitantur multorum integræ orationes, in quibus vt ab illa erudita antiquitate, & vbi tot lumina Eccleſiæ ſuam confeſſionem ediderunt, diligenter exponitur, qualis ſit copulatio diuinæ & humanæ naturæ in filio Dei nato ex virgine.

Magnus etiam aceruus eſt ibi librorum veterum, qui lingua Hebræa ſcripti ſunt; ſed ingens theſaurus eſt vnus *codex librorum Moſi & Propheticorum*, pulcherrimè & emendatiſſimè ſcriptus, de quo antea.

Gratitudo igitur *Capnioni* debetur, quòd hos libros in loco publico poſteritati cuſtodiri voluit.

Capnionis mores.

Seruiuit Reipubl. in curia & iudicijs, propagauit linguam Hebræam Eccleſiæ neceſſariam, vixit modeſtè & erga inopes ac præcipuè ſcholaſticos, beneficus fuit. Candor in eo eximius

fuit,

fuit, & nihil liuoris & obtrectationum. Quare à doctiſſimis viris vbique diligebatur. Ab *Hermolao Barbaro Veneto* nomen *Ca...* factum eſſe dicebat ex Germanico, apud quem aſſiduè fuit toto legationis tempore ad coronationem *Maximiliani*. *Pi... Mirandulanus* quia Hebræam linguam norat, multa ab eo ſciſcitatus eſt de reliquijs veteris doctrinæ, quam *Cabalo* nominant. Ac ſingularis felicitas fuit eius temporis, eruditorum inter ipſos coniunctio & candor. Nunc ſucceſſit alia ferrea ætas, in qua vt Cadmæi fratres inter ſe dimicant hi, quos propter ſtudiorum ſimilitudinem, & fœdus religionis coniunctiſſimos eſſe oportebat. *De lamat. Philippi tomo 3. Eſt & inter colloquia Eraſmi Capnionis apotheoſis, lectu non indigna: qua docetur, quantum honoris debeatur egregiis viris; qui ſuis vigiliis benè meriti ſunt de liberalibus ſtudiis.*

CHRISTOPHORVS LONGOLIVS.

O.1522.d.7. Septembr. æt.34.

CHriſtophorus Longolius *Maclinia*, nobili Germaniæ inferioris oppido, honeſto ſplendidoque inter ſuos loco natus fuit. Quoniam verò eo viuo non defuere, qui eum Pariſienſem dicerent; libri etiam ab eo ſcripti hoc titulo circumferrentur: non abs re erit, quæ ipſe in altera defenſionum ſuarum, errorem hunc librariorum refellens, de patria ſua dicit, hoc loco commemorare, vt deinceps qui de hac re dubitant, ipſi potius Longolio de ſe, quàm alijs credant. Eius verba hæc ſunt: *Ego P.C. Maclinia natus ſum, Maclinia educatus, Germanica linguæ & Cæſarum ditionis oppido, cum aliis laudibus multis illuſtri, tum verò Philippi & Caroli Hiſpaniæ regum incunabulis percelebri*: hæc ille.

Patria Longolii.

Gallus an Germanus fuerit.

Maclinia laus.

Puer admodum cùm vix annos nouem natus eſſet, parentum ſtudio & diligentia, Lutetiam Pariſiorum, vt ibi literas diſceret, eſt miſſus. Neque enim vel id ætatis propter ſummam ingenij docilitatem immaturum cenſebant, qui in celeberrimo illo literarum domicilio politioribus diſciplinis animum excoleret. Celeriter verò omnibus artibus, quibus pueriles ætas imbui ſolet, ita profecit: vt æquales ſuos omnes doctrinæ laude longè præſtaret: Ex his autem generoſiſſimum quemque ...audi cupiditate incenderet. Ingenio acri & vehementi ...atus fuit; in quamcunque partem ſe dediſſet; atque om... ...um diſciplinarum (quod poſtea res ipſa declarauit) capaci. Quemcunque ſcriptorem ſibi legendum propoſuiſſet: eum nunquam ferè de manibus, niſi diligenter perlectum, dimiſit. Neque vnquam in eo animaduerſum eſt, aut obſcuritate ſcri-

Educatio.

Ingenium Longolii.

ptoris

ptoris alicuius, aut prolixitate deterritum, quo minus totum perdiſceret: ſi modo talem putaret, ex quo fructum aliquem capere poſſet.

Cum autem ea, quæ in antiquorum ſcriptis tradita eſſent, celerrime perciperet; tum vero quæ abdita fuere, nemo maiori facilitate eruit. Atque huic rei teſtimonio eſſe poſſunt multa ab eo pene puero in C. *Plinii* de naturali hiſtoria libro ſcriptoris non ita facilis & plurimis mendis deformati ingenioſe excogitata & notata, quæ poſtea ipſo imprudente & inuito in Gallia fuere edita.

Annotata Longolii in Plinium.

Memoria Longolii.

Memoria vero tanta fuit, vt ad ea tollenda, quæ animo ſemel inſediſſent, diuturnitas temporis vix aliquid valeret. De pluribus & varijs rebus ſæpe interrogatus, de quibus a multis annis nihil legerat, non minus prompte de ſingulis ſolitus eſt reſpondere, ac ſi eo die ab eo perlecta fuiſſent. Cuius rei iis, qui familiariter cum eo vixerunt, quotidie periculum facere licuit. Hocque in eo magis mirum fuit, quòd cum plurima legiſſet, omnia autem quæ Græcè aut Latinè ſcripta eſſent, ſibi legenda præponeret, nunquam fere ad metam ſemper properanti, ad eundem ſcriptorem reuertere licuit. Si quando de ijs rebus ſermo incideret, quæ à diuerſis & varijs ſcriptoribus tractatæ eſſent, cum res ipſæ eſſent eædem: ita tamen oratione ſolebat diſtinguere, ſua verba ſingulis ſcriptoribus, à quibus ea acceperat, referendo: vt non memoriter ea dixiſſe, in quo ſæpe offendi ſolet, ſed de ſcripto pronunciaſſe, videretur. Quæ ſæpe dum faceret, ita auditorum admirationem incendit, vt eum artificio quodam, non naturali memoriæ bono, vti exiſtimarent. Ad hęc tanta naturæ bona doctrinæque ſumma adiumenta, eam induſtriam adhibuit, vt quicquid in literis profecerit, huic pene ſoli gratia habenda videretur.

Diligentia Longolii.

Ineunte ætate cum earum rerum cognoſcendarum magno ſtudio teneretur, quæ à Philoſophis tractantur, amicique eum honoratum magis, quàm doctum videre cupiebant, verentes ne talium rerum ſtudium; eum longius ab honorum petitione abduceret, magnopere illi autores fuere, ne aliud ſibi eo tempore, præter ius ciuile diſcendum proponeret. Ex eius enim artis ſtudio affirmabant fore, vt celeriter ad honores, & ad ſummam gloriam perueniret. Quorum precibus & hortationibus cum ſibi omnino parendum eſſe duxiſſet: Sex annos in eo ſtudio ita conſumſit, vt nullis interim alijs literis, præterquàm oratorijs, quæ maxime etiam artem illam vel ornare, vel adiuuare exiſtimantur, operam daret. Vſus eſt præceptore *Philippo Decio* celebri iuris interprete, qui tum *Valentiæ* in Narbonenſi prouincia maximo auditorum concurſu, qui vndique ad eum confluebant, ius docuit. Eo vero tempore ita profecit, vt cum

Longolius Philoſophiæ deditus.

Longolius ad ius ciuile ſe confert.

Preceptor Longolii Decius.

vtcum poſtea ab amicis Lutetiam Pariſiorum, vt ius ſibi exerceret, eſſet reuocatus, tum agendo, tum reſpondendo, tantam laudem ſit adeptus: vt vixdum biennium in Iuriſconſultorum ſubſellijs verſatus in Centumuirale illud conſilium, quod antea ſolis ſenibus, vel certe ætate prouectis patebat, admodum iuuenis adlegeretur. Quare amicorum voluntati iam ſatisfactum ratus, tempus adeſſe putauit, vt animo etiam ſuo, maiorum cupiditate flagranti, morem gereret. Itaque C. Plinium, cuius lectioni ſe totum dicaret, delegit: quem varietate & copia rerum cæteris Latinis ſcriptoribus præſtare, ac velut in vnius operis compendio, quæcunque à Philoſophis Græcis pluribus & libris & verbis tractata eſſent, mira breuitate collegiſſe exiſtimauit.

Plinii lectione Longolius delectatus.

Sed cum res ipſæ, quæ quamuis copioſe tractatæ, per ſe ipſæ difficultatem afferunt, in anguſtum à Plinio concluſæ, vix ſpem aliquam ſui intelligendi darent; vbi partim neceſſitate coactus, quod aliter ea, quæ ita conciſe tradebantur, intelligere non poſſet, niſi eadem fuſius apud alios tractata videret: partim magnitudine & varietate rerum eum inuitante, vt ex vberrimis illis fontibus potius, ex quibus Plinius ipſe hauſiſſet, quàm ex illa feculenta aquula illarum cognitionem peteret: animum ad maiora erexit, vt eos etiam ſcriptores videret, à quibus illa Plinij emanaſſe putabantur. In hac vero ſententia cum eſſet; omnes illi Agricolæ, omnes ferè Medici fuere perdiſcendi, rerum Romanarum, & totius antiquitatis memoria diligenter tenenda; orbis denique ille diſciplinarum, quam ἐγκυκλοπαιδείαν Græci vocant, euoluendus; cum nulla fere ars ſit, cuius non expreſſa veſtigia aliqua apud Plinium reperiantur.

Hæc vero perficere illi longe fuit difficillimum, præſertim Græcarum literarum adhuc ignaro & prorſus rudi. Verum nihil horum eum retardauit; vt erat animo ſemper reluctaute difficultatibus, tamque incenſus cupiditate; vt Philoſophorum, & aliorum ſcriptorum myſteria cognoſceret.

Principio itaque Græcis literis tanto ſtudio, tantiſque ingenij viribus incubuit; vt nondum ſe vertente anno, ſiue ad oratores ſe conuerteret, ignoratio linguæ nuſquam eum ab eorum intelligentia excluderet; eodemque temporis interuallo Græce etiam ad *Guilielmum Budæum*, Gallorum doctiſſimum, epiſtolas ſæpe mitteret.

Græca linguæ ſtudet.

Pari ergo ſtudio atque induſtria cum quinquennium in Græcis ſcriptoribus legendis perſeueraſſet: iam linguá ipſa maxime illi familiaris fuit, eademque opera, doctos illos ſcriptores aſſidue legendo, vberrimam maximarum rerum cognitionem ex illis hauſit.

Memor

Memor verò vbique, cùm illos legeret, inſtituti ſui, & cuius cauſa initio tot ſibi ſcriptores euoluendos ſumſiſſet; nihil in his omiſit, quod ad pleniorem C. Plinij intelligentiam aliquo modo faceret, quin illud diligenter notatum, quo loco, & in quo autore legiſſet, in Plinij libro ſcriptum relinqueret; vt ante omnia ſubſidia in hac re, quæcunque ex lectione comparari poterant, tentaret; eandem rationem in recentiorum ſcriptis legendis ſeruauit. Quando verò de ſtirpium natura multa *Plinius* traderet, nonnulla etiam de piſcibus ſcriberet, rebus à cognitione huius ſeculi ita remotis, vt ne nomina quidem intelligantur: non contentus eorum authoritate, qui aliquid de his ſcripſere, voluit ipſe verba rebus accommodare; hisque diligenter inſpectis videre, quo pacto res ipſæ cum antiquorum ſcriptis conuenirent. Itaque ea cauſa illi in *Narbonenſem* prouinciam iterum proficiſcendi fuit: cùm adoleſcens antea ibi ius ciuile didicerat; quam quidem ſtirpium fertiliſſimam, piſcium etiam abundantiſſimam, propter illius maris vicinitatem exiſtimauit. In qua quidem peregrinatione librum etiam, quem *herbarum hiſtoriam* appellauit, ſcripſit. Eam verò partem, in qua *Plinius* terrarum orbis deſcriptionem complexus eſt, diligentiſſime eſt perſecutus; atq; in hoc etiam oculorum iudicio vti voluit; amnesque & antiqua oppida à *Plinio* deſcripta, quorum aliqua veſtigia manerent, ipſe adire. Itaque cum adoleſcens *Hiſpaniam* totam peragraſſet; adulta iam ætate, *Britanniam*, *Germaniam*, *Galliam*, *Italiam* emenſus eſt, ſtatueratque in Orientem proficiſci, niſi Turcorum arma, quibus omnia Chriſtianis hominibus clauſa eſſent, eum ab hoc conſilio deterruiſſent. Quanquam etiam apud homines noſtros peregrinando in magna pericula ſæpe incidit. Apud *Heluetios* autem, dum eorum regionem viſeret, nihil propius fuit, quàm vt interficeretur. Quid verò illi acciderit, & quomodo periculum euitauerit, non erit alienum commemorare, quo magis & induſtria eius cognoſcatur, & animus, qui nullo periculo à rerum dignarum inueſtigatione deterreri potuit. Profectus eò cum duobus familiaribus Gallis, eo ſanè tempore, quo accepta clade apud *Mediolanum* Heluetij à Gallis maximè diſſenſerunt. Ex comitibus ergo, cùm in ſuſpicionem veniſſet, ſpeculandi cauſa acceſſiſſe, pars quædam cohortis Heluetiorum eos aggreſſa eſt. Ibi cum aliquando repugnaſſent, neque pares eſſe potuiſſent, vnus eorum fuga Rhodanum tranatando, vitam ſibi ſeruauit, alter in pugna cæſus, ipſe graui vulnere altero brachio accepto, captus & in carcerem abductus eſt, vbi triginta ferè dies, cum neque medici, neque remedij vllius facultas daretur, vulneris dolore magis magiſque ingraueſcente, in ſummo mœrore iacuit, donec caſu *Antiſtes Sedunenſis*, qui

In Narbonenſem prouinciam proficiſcitur, & cur.

Herbarum hiſtoria Longolii.

Longolius Geographiæ amans.

Peregrinatio periculoſa.

apud Heluetios dignitate & gratia maxime valuit, eò veniſſet, cuius opem cum Longolius per literas ſupplex imploraſſet, ipſe caſum viri valde miſeratus, ſtatim cuſtodia liberauit, adhibitiſque medicis, tam diu apud ſe retinuit, dum à vulnere prorſus ſanatus eſſet, tum equo donatum, & viatico liberaliſſimè inſtructum, in patriam remiſit. Nec verò ille antea diſcedere voluit, quàm id cuius cauſa venerat perfeciſſet, regionemque totam luſtraſſet, atque tabellis deſcriptam ſecum domum reportaſſet, cuius rei perficiendæ maiorem tum facultatem habuit, quam ei Sedunenſis autoritas dabat. Itaque cum in omnibus, quæ videre cuperet, abunde ſatisfactum eſſet, illinc in patriam deceſſit. Sed vt eò, de quo inceperam, reuertar, hoc ſæpe prædicauit; ſe quicquid rerum naturæ cognitione profeciſſet, id C. Plinij lectioni acceptum referre, qui in omnibus illi occaſionem plura quærendi & inueſtigandi ſemper dederat. Oratorijs artibus à puero ſemper deditus fuit, earum verò ſummam cognitionem, non artis ſolùm præceptis, ſed multa exercitatione firmauerat, declamandique conſuetudinem multis iam ſæculis intermiſſam & prope mortuam, quâ nihil vnquam vtilius ijs, qui oratores euadere cupiunt, inuentum fuit, in ſeipſo primum, poſt alijs renouauit, cùm argumento propoſito, ſæpe in ſcholis declamando, alios ſuo exemplo, vt idem facerent, commouit. Genus dicendi ineunte ætate ſecutus eſt, quod poſtea vir factus, valde improbauit. Nam cum adoleſcens per omnia ſcriptorum genera vagaretur, neque quenquam vnum ſibi imitandum proponeret, ſed, vt ipſe de ſe dicere ſolebat, *tantum in vno quoque notaret, quantum acutè aut ſententioſe dictum eſſet*, eò factum eſt, vt prudenter ſemper ferè diceret, quod fuit etiam naturæ: oratio verò eius, quæ ex verbis vndique accerſitis conſtaret, nullam neque elegantiam, neque venuſtatem præ ſe ferret, formamque dicendi inconditam & minime æquabilem redderet. In hoc tamen genere multa ſcripſit: *Orationem de laudibus C. Plinii*, alteram *de laudibus Gallorum*. *Comparationem iuris ciuilis cum re militari*, in qua iuris laudes extollit. *Commentarios quoſdam in ius ciuile*: *Hiſtoriam herbarum*: *Commentarios in XI. libros Plinii*, ab eo admodum adoleſcente, quo primum tempore Plinium in manus ſumpſerat, conſcriptos, poſtremum verò omnium, cum iam etiam maiorem elocutionis rationem habere inciperet: *quinque orationes de laudibus vrbis Romæ* fecit. Quòd verò genus ſcribendi mutauerit, id *Petri Bembi* conſilio, qui eo tempore hac laude eleganter & Latine ſcribendi multum Italis omnibus præſtitit, acceptum referre ſolitus eſt. Ille enim cum Longolio amiciſſimus eſſet, multaque eius prudenter quidem ſcripta, ſed inquinatis & corruptis verbis referta videret; dolere

Antiſtes Sedunenſis Longolium è carcere liberat.

Longolius oratoriæ deditus.

Conſuetudo declamandi.

Genus dicendi Longolii, quod ipſe mutauit, ſuaſu Bembi.

Scripta Longolii primæ ætatis.

Petrus Bembus.

lere

lere ſe apud eum teſtatus eſt, quòd cum à natura & literis ad oratorias artes inſtructiſſimus eſſet, voluntate etiam in eas maxime propenſus, negligeret tamen eam partem emendate & Latine loquendi, quam M. Cicero eloquentiæ Romanæ parens, ſolum & quaſi fundamentum oratoris eſſe iudicauit: vnde etiam eloquentia ipſa nomen ſumpſiſſet. Magnopere igitur eſt cohortatus, vt totam ſuam dictionem ad præſtantem illam Ciceronis formam reuocaret, eumque ſolum ex oratoribus ſibi imitandum proponeret. Cuius conſilio & autoritati tantum tribuit, vt *quinque annos* continuos, ab ea cohortatione nullum alium authorem Latinum in manibus haberet, nullum legeret, præter vnum Ciceronem: in quo tantum ſtudio induſtriaque profecit, vt poſt breue tempus, cum ſibi eam legem indixiſſet, ne alijs atque à Cicerone ſumptis verbis vteretur, ad omnia fere quæcunque animo concepiſſet exprimenda, abunde ex illo vno verba electa ſuppeterent. Cumque ſe totum ad ſummi illius oratoris imitationem dediſſet, ſicque toto animo contendiſſet: vt nihil vnquam magis, quàm perfectam illius ſcribendi formam animo incluſam haberet, etiam in omnibus, quæ ſcripſit, vt eodem modo dicere poſſet, magnopere laborauit. In hanc vero formam ſcriptæ ſunt ab eo *orationes duæ*, quibus eorum accuſationi reſpondet, qui eum Romæ perduellionis reum egere, *vna præterea ad Luterianos oratio*, & aliquot *epiſtolæ ad amicos*. Reliqua omnia, quæ ſcripſit, ipſe abolenda cenſuit, idque vt ita fieret, amicis moriens mandauit. Cauſam vero totam Luterianam, cuius oppugnationem iuſſu Leonis X. Pontificis, à quo etiam commentarij totius cauſæ miſſi ad eum fuere, ſuſceperat, quinque orationibus complecti ſtatuerat, breuique perfeciſſet (excogitatis iam ſecum, quæcunque tali in cauſa dicenda forent) niſi prima ſtatim abſoluta, immatura mors conſilium eius præueniſſet. Theologiam & eos ſcriptores, qui de diuinis rebus tractant, omni ætate coluit, idque putauit hominis eſſe Chriſtiani, non in ſenectutem, vt maxima pars hominum facit, hoc ſtudium differre: ſed quotidie addiſcendo in eo quanquam lentius id fieret, aliquid tamen procedere. Hoc autem modo ipſe & Græcos & Latinos plurimos, quos maxime in rerum diuinarum explicatione excellere putauit, diligenter euoluit. In his vero literis, & in alijs artibus, tot perlegit, tam multa, tanto iudicio, in tam paucis annis, ea etiam ætate, qua alijs vix maturum iudicium adeſſe ſolet, tot interim laboribus & peregrinationibus exercitus, vt ijs, qui eum & mores eius non nouere, pene incredibile videatur. Sed adiuuabat præter cætera, quæ modo ſunt commemorata, temperantia ſumma in victu, & in omni vita: vt voluptatibus, quæ apud cæteros eius præſertim

Cicero ex oratoribus ſolus imitandus.

Scripta Longolii poſteriora.

Longolii orationes in Luterianos.

Theologiæ ſtudium.

Longolii temperantia.

ætatis

ætatis magnam partem temporis ſibi vendicat, nullum omnino tempus daret. Cibi & potus erat parciſſimus, mero nunquam, dilutiſſimo ſemper vtebatur, maxime vero frigidæ potu delectabatur, quo etiam ſæpius vſus fuiſſet, niſi medici, quod maxime inimicum ſtomacho dicerent, deterruiſſent. Somno parum indulgebat; cum plurimum, non amplius ſex horas dormiebat. Reliqua genera voluptatum ſummus ille ardor in ſtudia literarum ita reſtinxit: vt nulla prorſus in eo aliarum rerum cupiditas appareret: neq; vero ita prorſus ſtudijs deditus erat, vt reliqua omnia, quæcunque in Republica Christiana agerentur, tanquam ad eum nihil pertinerent, negligeret. Sed cum ſtudijs pluximum tribueret temporis, tum vero quando ſalutis ratio, vel quæuis alia neceſſitas, eum à ſtudio auocaret, libentiſſimè & diligentiſſime de ijs, quæ foris agerentur, inquirebat. *Victus eiuſdem.*

Quo factum eſt, vt ſimul & doctiſſimus & prudentiſſimus haberetur, vt neque hæc curioſitas rerum externarum cognoſcendi, quicquam de legitimo ſtudiorum tempore detraheret, nec illa languidiorem ad cætera redderent, aut quicquam de prudentia rerum diminuerent; ſed contra alterum ab altero adiutum, hanc pulcherrimam in eo prudentiæ & ſapientiæ coniunctionem effecere. Corporis eatenus rationem habuit, quatenus ſtudijs ſufficere poſſet, quotidieq; ante cibũ parua pila ſe exercebat. Quanquam per ſe laboris apta membrorum compoſitione patientiſſimum corpus habuit, & quod multis magniſque laboribus ad omnem patientiam ineunte ætate firmauerat; quippe qui adoleſcens laborem etiam militarem fuerat perpeſſus, mileſque Neapolitano bello cum *Ludouico* Gallorum rege in Italiam veniſſet, etſi à robore militari multum abeſſet, corpuſque decorum magis habere, quàm robuſtum videretur. *Corporis exercitia.* *Longolius militauit.*

His verò rationibus ita corpus & animum curauit, vt alterum ſemper ſanum, alterum quam doctiſſimum, varijſque & multis artibus repletum haberet. Quantum vero doctrina & eloquentia inter illius ſeculi ſcriptores præſtiterit, ij demum intelligent, qui pauca ea, quæ ſuo iudicio probata, ſcripta reliquit, cum aliorum in illo genere ſcriptis conferent, aut is denique, qui in ſimili ſcribendi argumento ſui periculum fecerit. Neque vero iſtis artibus atque virtutibus præmia omnino indigna ſuis temporibus tulit, multaque præclara de eo iudicia principes viri fecere. *Longolius quo in honore habitus.*

A rege Hiſpaniæ *Philippo* duodeuiginti annos natus, ſanctioribus illis reconditarum rerum notis, quibus hodie vnis omnia prope regnorum arcana committuntur, præfectus. *A principibus Pannoniæ* magno propoſito præmio accerſitus; *A rege Hiſpaniæ.* *A Pannoniæ principibus.*

vt regem puerum optimis artibus inſtituendum ſuſciperet.

A Ludouico Gallorum Rege.

A *Ludouico* Francorum rege multis honoribus affectus, de quibus ille in iudicio cum pro ſe diceret, aduerſarijs maxime conditionis obſcuritatem obijcientibus, commemorare eſt coactus. Quo tempore regis decretum recitari fecit, *à quo ille non vnius aut alterius* (vt eius verbis vtamur) *ſuæ ditionis vrbium, ſed vniuerſi regni iuribus vno edicto eſt donatus*. Sub quod

Conſilium Centumuirale Pariſiis.

etiam aliud decretum conſilij illius centumuiralis, quod Lutetiæ Pariſiorum cogitur, intulit: In quo illi iurati ſummo eum conſenſu in collegium ſuum cooptarant, habiturum in perpetuum ius vitæ & necis, ac ſummam fortunarum omnium poteſtatem, non in plebem modò, ſed in omnes regni proceres.

Ciuitatis Romanæ ius Longolio indultum.

Viceſimo verò octauo ætatis anno ciuitas ei Romana vltrò eſt oblata, virtutiſque & literarum ergo ciuis factus. Quæ res quanquã initio multarum illi turbarum cauſa fuit, multis clam inuidentibus, nonnullis verò nobiliſſimis viris palam eum oppugnantibus, & virtutibus eius obtrectantibus, inter quos magno periculo eſt verſatus, poſtea tamen optimè ceſſit, nomenque eius & gloriam magnopere auxit. Nam cum ſtatim poſt ciuitatem datam in Gallias redire ſtuderet; vt amicos & propinquos, à quibus multos annos abfuerat, viſeret; crebræ aduerſariorum eius voces exceptæ eſſent, palam dicentium, ſe nomen eius delaturos, ea res fecit, vt paulò diutius conſilium profectionis differret; ne ſi tali tempore vrbem relinqueret, non amicos ſalutandi cauſa diſceſſiſſe, ſed timore & minis inimicorum perterritus, ab vrbe aufugiſſe videri poſſet. Sed cum diutius manſiſſet, quàm eius rationes paterentur, expectans quorſum obtrectatorum inuidia procederet, cum illi interim nihil contra eum niſi conuitijs agerent, exiſtimans vlterius eorum indignitatem non progreſſuram, iter Galliam verſus iam diu deliberatum, eſt perſecutus, relictis tamen apud amicos defenſionibus ſuis ſcriptis, vt contra omnes conatus aduerſariorum, ſi abſentia eius aliquam illis occaſionem accuſandi daret, præſtò haberent, quod opponerent, iam tum ex eorum conuitijs animo proſpiciens, quæ maximè obiecturi eſſent, quibus ille omnibus medicinam fecerat. Cuius ſui conſilij prudenter excogitati magnum poſtea fructum & voluptatem cæpit.

Vix enim *Venetias* in eo itinere peruenit, cum ad eum literæ amicorum ſunt allatæ, nunciantes grauiſſimam accuſationem, qua ſtatim poſt diſceſſum eius aduerſarij ſunt vſi, & quo pacto conſilium de relinquendis defenſionibus proceſſiſſet.

Longolius Romæ accuſatus.

Accuſauit eum nobilis ac diſertus adoleſcens Romanus, in quo magnam dignitatis ſuæ ſpem maiores natu Romani collocarant, ad id inductus inimicorum Longolij multis & aſſiduis

duis precibus, obiecto etiam falſæ gloriæ ſplendore, quòd patriæ laudibus, quas oppugnatas à *Longolio* eſſe voluerunt, in huiuſmodi accuſatione adeſſe eũ aſſeuerarent. Ita verò acerbè & vehementer, ipſo audiente principe Romano, cum multi nobiliſſimi & clariſſimi viri iudicio intereſſent, egit, vt nonnulli amici *Longolii* eſſent, qui de cauſa obtinenda deſperarent, donec amicorum præcipuè cura defenſiones eius in lucem prodiere, quæ ita ab omnibus paſſim probabantur, vt multi dicerent: *non Longolium ciuitatis donatione ornatum, ſed ipſum ciuitatem illis orationibus ornaſſe*, in quibus priſtinam dignitatem ciuitati, & vetera ſua ornamenta omnia reſtituiſſe videbatur. Principi verò ipſi ita placuere, vt oblitus pene quid aduerſario eius tribuiſſet, quem paulo ante, nulla magis re alia motus atque eius in *Longolium* actione, in familiarium numerum receperat, protinus iuberet: vt diplomata *Longolio* expedirentur, quibus ratum eſſet, quod S. P. Q. R. de ciue eum adſciſcendo decreuiſſet, præterea quòd ipſe de priuato ærario ad tuenda ſtudia eius conceſſiſſet: atque ad eum, vbicunque terrarum eſſet, deferrentur, ea tamen lege, ne ſedem ſtudiorum alibi, quàm in Italia poneret. Multis præterea honoribus affecit: nam in Palatium & ſacroſanctæ Lateranenſis aulæ comitatum ſua ſponte cooptauit, & in Romani Pontificatus ſcribarum numero eſſe voluit. Quæ cum ad eum perlata eſſent, cum alia omnia libenter audiuit, tum verò conditionem de commoratione ſua in Italia non inuitus accepit: lætusque in Galliam quaſi ex inimicorum dolore triumphum agens animo ſtatim reuertendi eſt profectus: vbi magno amicorum concurſu ac gaudio exceptus, quod nihil tam præter opinionem eorum acciderat; quam vt eum, quem vix ſaluum in tantis contentionibus arbitrabantur, honoribus etiam auctum viderent, magno cum ſtudio apud ſe retinere contenderunt; pluribus etiam ad manendum præmijs & priuatim à multis, & publicè à rege ipſo Francorum propoſitis. Ex priuatis autem, qui hoc maximè ab eo contenderunt, *Ludouicus Ruzeus* Pariſienſis, cum multa alia, tum verò ſuburbanum fundum, lautum & fructuoſum, muneri obtulit; nullam aliam beneficij ſui remunerationem aut operam ab eo expectans, niſi vt vrbe illa, quaſi domicilio ſuorum ſtudiorum contentus, in Italiam amplius non rediret. Ille verò quanquam Galliam ſemper non minus charam, quàm patriam habuiſſet, exiſtimans non inferiori amoris loco habendam, quæ excepit, quàm quæ genuit; plurimi etiam hac in re amicorum ſtudia æſtimaret: tamen cùm recordaretur, quam fidem X. Leoni Pont. Max. & reliquis amicis de reditu dediſſet, ab eo nullis cuiuſcunque promiſſis aut precibus deduci potuit. Mirificè

Exitus eius accuſationis.

Galli Longolium retinere conantur.

verò ipſe ſua ſponte erga Italiam & Italos homines afficiebatur, vt etiam in epiſtola quadam ad *Sadoletum*, reditus ſui rationem probare volens, cum alias cauſas attuliſſet, poſtremo addit, ideo ſe rediſſe, quòd *ad excitanda fouendaque ſtudioſorum hominum ingenia plurimum conferre arbitratus eſſet, cœli ipſius Italiæ clementiam*, ſeque in eo fælicem illum & plane diuinum

Italiæ genius.

Italiæ genium ſecutum. Antequam verò rediret, *Britanniam* nobilem inſulam videre voluit, adductus præterea fama eorum, quos præter cæteros illic Græcis literis & Latinis erudi-

Britanniam adit Longol.

tos omni liberali & ingenua doctrina pollere audiuerat. Cum quibus pluribus diebus iucundè conſumptis, quòd eorum doctrina ita delectaretur, vt etiam ſummæ admirationi eſſent, quemadmodum ſæpe narrauit; tantam & tam politam atque excultam doctrinam in illis locis, apud eos homines, vel vſquam penè terrarum, illis temporibus, quibus prope omnes

Longolius in Italiã redit.

elegantiores artes iacerent, potuiſſe reperiri: ad conſtitutum ſibi in Italiam iter reuerſus eſt, *Patauiumq́;* venit, quem ſtudijs ſuis locum accommodatiſſimum elegit. Quanquam ſimul ac de eius in Italiam aduentu auditum eſt, populus *Florentinus* non ſolum in ciuitatem ſuam, ſi illic ad inſtituendam bonis ar-

Stipendium Longolio à Florentinis oblatum.

tibus iuuentutem ſe conferret, inuitauit: verum etiam *vicena quina* in annos ſingulos *ſeſtertiorum nummum millia* ex ærario publico decreuit. Verùm ille recordatus, quæ prœmia ante contempſerat, quòd nullam ocij ſui partem alijs vendere voluiſſet: nulla mercede à ſuſcepta propoſitaque ſententia potuit auelli. Patauij autem ſe continuit, ſibi & ſtudijs ſuis ſeruiens, primum in contubernio *Stephani Sauli* nobilis Genuatis, qui literarum cauſa eò ſe contulerat optimarum artium etiam ipſe ſtudioſiſſimus Deinde verò, eo in patriam reuocato, cum multi nobiles viri (quorum tum Patauij propter celebritatem eorum, qui literas docebant, magna copia fuit) certatim Longolium ad ſe inuitarent, quòd eius conſuetudinem non honorificam tantum ſibi; ſed etiam fructuoſam fore putabant, ille in do-

Rainoldus Polus.

mum *Rainoldi Poli* nobilis iuuenis Britanniæ, quem per eos dies Rex Britanniæ literarum cauſa eò miſerat, migrauit: quo

Amici Longolii.

cum coniunctiſſime in literis vſque ad extremum vitæ diem vixit. Amicitijs vſus eſt magnis & illuſtribus, quas illi vbique fere vel felicitas quædam eius, vel doctrinæ fama concillauerat. Neque vero in conciliandis amicis felicior, quam in retinendis prudentior habebatur, quos ſumma fide obſeruantiaq́; ſemper coluit. Quantum verò officio in amicos tribuit, vel extremus ille vitæ actus facile declarauit. Nam cum grauiſſime ex febre laboraret, ex qua etiam perijt, eodemque tempore ab *Hieronymo Sauorinano* amico ſuo, qui tum filium ſumma ſpe & indole adoleſcentem amiſerat, literas acceptiſſet valde miſera-

miſerabiliter de morte filij ſcriptas, exiſtimans ſe non aliter officio ſuo in amicum poſſe ſatisfacere, in medijs ipſis doloribus cum grauiſſime cruciaretur, literas ad eum conſolatorias, morbum ſuum ſilentio tegens, ne hoc etiam ad amici dolorem adderet, dedit. Quæ quidem, vt tum ſcriptæ, maxime vim morbi auxiſſe exiſtimari poſſent, ſic vberrime quo officio in amicos eſſet declarauere; qui ne eo quidem tempore ſibi parcere voluit, aut officium intermittere, quo omnes illi libenter remiſiſſent, aut ſanè amicus non eſſet, qui hoc ab eo exigeret: & tum alium conſolaretur, cum magis conſolatione ipſe egeret. Sed ab ea humanitate, quam in omni vita erga amicos retinuerat, ne tum quidem dolor corporis & propinqua mortis expectatio potuit eum deducere; aut facere, vt ſuorum commodorum rationem haberet, qui ſemper quacunque in re declarare poſſet, amicorum commoda ſuis prætulerit. Quo factum eſt vt cariſſimos illos ſemper firmiſſimos haberet: idque maxime eſt expertus, cum abſens Romæ in iudicium vocaretur. Quo tempore neque aduerſariorum eius potentia, quæ maxima fuit, nec acerba eorum in eum accuſatio, quenquam eorum, qui amicitia vel conſuetudine aliqua, dum Romæ eſſet, coniuncti videbantur, vlla in re flectere potuit. Plurimum vero ex omnibus detulit *Iacobo Sadoleto* & *P. B mbo* viris cum autoritate & gratia inter eos, qui tum Romæ erant, maxime florentibus, tum vero doctrina omni politiore & humanitate prope ſingularibus. Quorum opibus & gratia quamdiu Romæ fuit; in omnibus rebus eſt vſus. Vt vero alios in ſe benignos ac liberales eſt expertus, ſic omnibus, quos aut opera aut conſilio iuuare poſſet, maxime fuit expoſitus, præcipue vero ijs, qui ſpem aliquam de ſe vel ingenij vel doctrinæ darent. Fuerunt multi, qui cum à patria abſentes, & amicorum ſubſidio deſtituti ad eum confugerent, ab eo ſępe pecunia ſubleuati, cum tamen valde tenues facultates haberet, & aliorum opibus caſus ſuos ſuſtentaret. Quando vero diutius ſumtus tales ſe ferre non poſſe ſentiret: per amicos omnia egit, ne quid illis deeſſet, non ſecus, ac ſi omnia neceſſitudinis officia ſibi cum illis interceſſiſſent, qui neque cognatione, neq; patria eum contingebant, indole tantum & ſpe doctrinæ ei commendati. Aduerſæ fortunæ vulneribus multis, vt in tam paucis vitæ annis, ictus, nihil vnquam aliter atque virum decuit, tulit. Primum *Philippi* regis Hiſpan. morte inopinata, ad quem ſe poſt amiſſum vtrumque parentem contulerat, ex quo cum magna ſperaſſet, iamq; apud eum gratia, & ſupra ætatem authoritate multum valeret, ille præter omnium opinionem in Hiſpania ereptus eſt. Deinde multis peregrinationibus & moleſtijs agitatus, carceris etiã moleſtiã & difficultatem eſt perpeſſus. Poſt

Longolii humanitas.

Longolii fortitudo.

Philippi regis Hiſp. mors. 1506. d. 25. Septembr.

D 4 con-

contentio illa Romæ acceſſit cum potentibus & factioſis aduerſarijs, inter quos cum ſæpe diſcrimen vitæ adijt, nunquam ſine magno periculo eſt verſatus. Extremum verò omnium, quod aliqua ex parte eum attingere videbatur, fuit *Leonis* Decimi Pontificis mors, in cuius vita omnem ſpem fortunarum ſuarum ſitam habebat, cuius authoritatem & promiſſa ſecutus, contra omnium amicorum ſuorum voluntatem in Italiam redierat.

Leon. X. P P. mors. 1521. cal. Decemb.

Cùm autem neque ad ſuos honeſtum reditum, quorum antea promiſſa ſpreuerat, neque quo pacto in Italia defuncto iam *Leone*, qui antea ſumptus ſuppeditabat, otium ſuum cum dignitate tueri poſſet, ſatis videret, hæc nonnihil eum conturbarunt. Nuſquam tamen ſe commouit: ſed veteribus tantum amicis, quos in Italia habuit, de ſtatu ſuo per literas admonitis, ille in contubernio illius nobilis iuuenis Britanni ſe continuit. Cùm vero decem menſes poſt obitum *Leonis* Pont. perpetuo fere in literis verſaretur, conſtitutum ſe habere dixit in *Forum Iulium* proficiſci, tum vt animum ſuum curis literarum diſtrictum peregrinatione laxaret, tum etiam vt eam partem Italiæ ſibi non ſatis cognitam viſeret. Itaque paucos ante dies quam egredi ſtatuerat, cum nihil omnino incommodæ valetudinis ſentiret, ſemotis arbitris multa cum *Polo* ſuo, cui ſemper plurimum tribuit, fertur diſputaſſe de periculis, de fragilitate, de miſeria humanæ vitæ. Hanc vero tandem ſummam orationis habuiſſe, vt *quoniam ſibi peregrinandum eſſet, neque ignoraret multa ſæpe peregrinantibus pericula præter opinionem, quibus obſiſti non poſſet, interuenire; vt rebus ſuis, quicquid ſibi accideret, prouideret, teſtamentum ſe velle facere dixit, atque apud eum deponere, flensq́; penè rogauit, vt ſi quid ſibi aduerſi accideret, teſtamenti capita perſequeretur, famamq́; ſuam & memoriam charam haberet.* Atque hæc cum magna admiratione illius, cui hæc commiſerat, fecit. Quis enim non miraretur, quod in proximam prouinciam exiturus, optima etiam valetudine, vt ſibi & alijs videbatur, præditus, ea diceret, & faceret, quæ magis ex vita quàm ex ciuitate migrantis videbantur?

Forum Iulium.

Longolij cum Polo colloquium.

Veruntamen ſiue diuinatione de propinqua morte ſua id faciebat, ſiue prudentia quadam, quam caſus poſtea diuinationem videri fecit, eodem die, qui profectioni conſtitutus eſt, in grauem & aſſiduam febrem incidit, ex qua non conualuit, eo etiam tempore cum forte abeſſet *Polus*, cui antea res ſuas omnes crediderat. Quem tamen per literas ſtatim, quo ſtatu eſſet, certiorem fecit, nihil de teſtamento mutans, hoc tantum rogans; vt quemadmodum coram recepiſſet, curam & quaſi diſpenſationem rerum ſuarum acciperet, mortuoque memoriam piè & inuiolate præſtaret.

Longolius febre corripitur & moritur.

Quo

Quo nuncio triſtiſſimo ille perculſus, quòd eum vnicè amaret, ſubito accurrit, multaque cùm in ſpem vitæ diceret, eadem etiam medici pollicerentur, nunquam ab eo deduci potuit, quin ea febris finem ſibi vitæ eſſet allatura, id quod paucos poſt dies euenit. Antequam vero diſcederet, in D. *Franciſci* Familiam voluit adoptari, eiuſque habitu poſt mortem & templo ſepeliri. Obiit XXXIV. ætatis anno III. Idus Septembris. Anno ſalutis humanæ M. D. XXII. atque *Patauii* in æde Franciſci, quemadmodũ ipſe præſcripſit, ſepultus. *Adoptatur ante mortem in familiam Franciſci.*

Epitaphium eiuſdem Longolii.

CHRISTOPHORO LONGOLIO BELGÆ, ROMANAM CIVITATEM PROPTER EXIMIAM IN STVDIIS LITERARVM PRÆSTANTIAM ADEPTO, SVMMO INGENIO, INCREDIBILI INDVSTRIA, OMNIBVS BONIS ARTIBVS PRÆDITO, SVPRA IVVENTÆ ANNOS, IN QVA EXTINCTVS EST MAGNO CVM ITALIÆ DOLORE, CVI INGENTEM SPEM SVI NOMINIS EXCITAVERAT, PETRVS BEMBVS AMICO ATQVE HOSPITI, POSVIT.

Te iuuenem rapuere Deæ, fatalia nentes
Stamina, cum ſcirent moriturum tempore nullo,
Longoli, tibi ſi canos ſeniumque dediſſent.

Ioannes Fichardus I C.

PETRVS MOSELLANVS PROTEGENSIS.

O. 1524. d. 19. April. æt. 31.

NAtus eſt *Petrus Moſellanus* loco humili atque obſcuro, in quodam Treuirorum ac Moſellæ pago, cui nomen *Proteg*, ad quintum ferè lapidem ſupra *Confluentes*, tenuibus ac humilis fortunæ parentibus, honeſtis tamen atque probatis moribus. Petri fuit nomen *Ioanni*, Matri vero *Catharinæ*. Mulier quidem ſatis fœcunda, vt quæ quatuordecim liberos, quorum *Petrus* natu inter fratres minimus erat, ſuſtulerit. Pater autem præter vinearum culturam etiam tonſtrinã & mercaturam exercens, filii indole ac probitate adductus, ipſum ſtudiis addicere non ceſſauit, impendiaque ad hæc ſubminiſtrare minime recuſauit; quanquam is adhuc illo puero ex- *Patria & parentes Moſellani.* *Educatio.*

D 5 iſtente

Præceptor Moſellani durus.

Limpurgo Treuirim ſe recipit Moſellanus.

** Præceptoris pitius.*

Ioannes Cæſarius præceptor Moſellani Coloniæ.

Viri docti Coloniæ Moſellani ætate.

iſtente è viuis ſublatus eſt. Quocirca res iſta in viduæ matris arbitrium ac poteſtatem deuenit: quæ cùm filium à ſchola & literis abſtrahere, & ad domeſtica munia vrgere vellet: his remoratum aliquamdiu frater in Benſtein denique ſcholæ ac ſtudiis reddidit *Lu*:*eburgumque* mittit. Verum cum in plagiarium potius, quam in peritum ludimoderatorem, nimi ruin durum illius gentis hominem, incidiſſet: tamdiu ſuſtinuit imperium, donec oportunè per amicos *Limpurgum* (eſt id oppidum Lani) mitteretur. Vbi ſi etſi commodiorem ludum nactus eſſet: tamen inopia laborans, facilè *Treuerim* ſe transferri paſſus eſt, functurus fortè, in ſumma æde, * choraul munere. Hinc non longe poſt *Coloniam Agrippinam, Ioannis Schade* aui ſui beneficio atque viatico inſtructus, ablegatur, ſeque ibi in diſciplinam ac familiaritatem doctiſſimi viri *Ioannis Cæſarii,* qui tunc *Coloniæ* Græcas & Latinas literas profitebatur, inſinuauit: à quo & *Chryſoloræ* grammaticam, & *Luciani* dialogos aliquot hauſit, atque ita in eo ſtudio proceſſit, vt & *Homerum* & alios quoſque bonos authores ſummo ardore cognoſcere laboraret. Habebat ea vrbs illo tempore præter *Cæſarium* etiam alios viros doctiſſimos, & notiſſimos, præſertim *Buſchium & Sobium*, qui tunc ambo Coloniæ publico ſtipendio elegantiores Muſas docebant; quorum quidem beneuolentia & obſeruantia *Moſellanus* nihil habuit prius. Hos igitur, cum literarum ſtudio mire flagraret, diligenter audiuit, ſuique expectationem in dies maiorem ac probabiliorem reddidit: ita vt & doctiſſimis viris eius conatus arriderent, & votis propinquorum perpulcre reſponderent.

Docendi munus ſubit Moſellanus.

Deguſtata Dialectica, diſcendi ac docendi magiſtra, iactoque in Græcis literis, quas cum Latinis ex M. T. Ciceronis præcepto, coniungendas putauit, fundamento, ad munus docendi cumprimis inter æquales aſpirauit, vtiliſſimum ſibi fore ratus, ſi eorum, quæ ipſe didiciſſet, docendo alios periculum faceret. Ea namque re ſibi euenire exiſtimabat, vt & aliis plus prodeſſet; & maiorem ſui profectus vtilitatem, eo ipſo exercitationis genere conſequeretur. Hoc igitur docendi munere, cum & gratus eſſet, & iam florere cœpiſſet: ſuas quidem inde extulit alas, *Lipſiamque* conceſſit, vbi primum inita cum *Caſparo Bornero,* viro in Mathematicis non vulgariter verſato, amicitia perductus eſt atque perſuaſus huius conſilio & auctoritate ad ſuſcipiendam conditionem, nauandamque nouæ ſcholæ operam, quam *Ioannes Aſticampanus* grauis cumprimis vir atque eruditus, *Freiburgæ* apud Lipſenſes inſtituiſſet. Qua in re illi cum haud grauatim obſequeretur, ſumma cum laude idipſum ac omnium admiratione præſtitit.

Lipſiam concedit.

Caſpar Bornerus Mathematicus.

Nec

Nec verò longè pòſt migrare aliò, vbi & frequentia maior eſſet, & locus celebrior, conſtituit. Qua eius quidem voluntate perſpecta, effectum eſt per amicos viros ornatiſſimos, vt publicum ei docendi munus in Academia Lipſenſi, è communi ærario decerneretur, quod & illuſtriſſimi Ducis *Georgii* beneuolentia, & celebrium hominum commendatione non difficulter impetrauit, atque obtinuit: factumque eſt vt poſt *Richardi* * *Croci* diſceſſum vnus Græcæ linguæ docendæ prouinciam magno omnium applauſu & congratulatione ſubiret, eâque cum laude, ac ſtudioſorum profectu adminiſtraret, vt ſtatim ſummis eius loci profeſſoribus par, ne dicam ſuperior haberetur: & quidem ad * *decennium*, adeoque ad extremum vitæ diem conſtantiſſimè exequeretur. Erat autem *Moſellanus* initio hanc potiſſimum ſtudiorum ac vitæ rationem rectiſſimo conſilio ingreſſus, etiam penè puer, vt *nihil pretioſius tempore* duceret.

Profeſſor Lipſiæ conſtituitur Moſellanus.

* *qui Ioachimi Camerarii præceptor.*

* *Venit ergo Lipſiam anno 1514.*

Idcirco & noctis multum in ſtudia inſumebat, & ſummo mane, *Homerum* ſuis contubernalibus enarrabat. Seruabat & hoc, vt antemeridianum tempus grauioribus & Græcis literis: pomeridianum leuioribus & Latinis daret.

Ratio ſtudiorum & Vita Moſellani.

Bis primum aut etiam ter in die publicè prælegebat: bis item vel ſæpius priuatim: reliquum verò tempus lectioni, ſcriptioni ac ſtylo dabat.

Theodori Gazæ grammaticæ *Diomedis* Latinam cõiungebat, *Ariſtotelis* Dialectica purè tractabat. Quoſdam *Platonis, Ciceronis & Plutarchi* libros, ipſumque *Suidam* mira dexteritate atque facundia auditorio ſuo propoſuit.

Autores quos explicarit.

Iſocratis orationes quaſdam, *Demoſthenis* item interpretari aggreſſus eſt, non ſine magna ſtudioſorum vtilitate ac laude. Verum ne his tantum, ceu profanis, delectari Chriſtianus homo videretur, *Prudentium* cumprimis pium Poëtam cum Diui *Auguſtini* de doctrina Chriſtiana libris, militem *Eraſmi, Ioannis* Euangelium, ac illam *Pauli ad Romanos* epiſtolam publice explicandam delegit, maximi faciens diuinarum literarum maieſtatem: quas è ſuis fontibus potius, quàm ex turbulentis riuulis hauriendas eſſe putauit. Itaque ad hoc ſtudium deinde omnem operam & induſtriam contulit; eò ſummã cogitationum ſuarum referens; vt non modò impenſiſſime illud dilexiſſe, ſed & optimo conſilio adiuuiſſe, & excoluiſſe videretur. Ac ne etiam illotis, quod dicitur manibus aut temerè, vt hodiè permulti in arcẽ illius præclariſſimę diſciplinę inuaderet: omnes liberales artes atq; linguarũ cognitionẽ ſibi velut in auxiliũ adhibuit: ac ſic quidẽ *Baſilii* quædã nõnulla *Chryſoſtomi*, plura *Nazianzeni*, honeſtiſſ. ſuſcepto labore, è Græco in Latinũ ſermonẽ vertit, ac ita vertit, vt ob id laudis plurimũ & gratiæ ab eruditis

Vertit autores Græcos Moſellanus.

emeruerit ac reportauerit. Inſcripſerat eos quidem labores ſuos vt dignum erat, ſummis ac maximorum ordinum viris: *Baſilii* opuſculum *de ſolitaria vita* illuſtri D. *Adolpho* Mersburgenſi Epiſcopo, principi Anhaldino, *Chryſoſtomi concionem aduerſus auaritiam*, generoſo *Sigmundo* Lobdouicæo & Haſſiſtenio Baroni, *Nazianzeni* libros quinque *de Theologia* reuerendiſſimo D. *Richardo Gryffencla* Archiepiſcopo Treuirenſi, ac Principi Electori, Mœcenati literatorum meritiſſimo: à quibus quoque horum officiorum cauſa, vnicè & amatus eſt Moſellanus, & muneribus ampliſſimis cohoneſtatus.

Orationes à Moſellano ſcripta.

Sunt & alia ingenii atque induſtriæ Moſellani monumenta cuiuſmodi eſt nobiliſſimæ illius orationis *Iſocratis pro pace* verſio, *Aphthonii* item, & *Luciani eorum* dialogorum Charontis & Tyranni traductiones, quæ ſane Græcæ linguæ peritis diſplicere non poſſunt. Adhæc quaſdam non protritas aut vulgares orationes conſcripſit, ac habuit ipſe, ſed quæ à doctis hominibus mirificè adamantur & probantur, *pro linguarum ſtudio* contra Barbaros, *de concordia* in publicis ſcholis retinenda, *deque ratione* in re theologica *diſputandi*.

Scripta alia.

Nec præterea fugiunt ſtudioſos reliqua illius etſi minutiora; tamen eius generis ſcripta, vt eiuſdem authoris eſſe appareat: nimirum *commentarii* illi in *Quintilianum & Gellium*, figurarum *fabula*, *Pædologia*, *Rhetorices* progymnaſmata, & quæ daturus erat plura & abſolutiora vir optimus ac diſſertiſſimus, niſi ante diem è medio fuiſſet manibus, proh, raptus auaris. Erat enim ea mente atque animo, cum erga meliora tum maxime ſacra ſtudia parato atque illuſtri, vt ea ſane, ſi quis alius, propagaſſet quam latiſſimè: ni fato ineuitabili ac planè immaturo, quod optima ferè ſtatim ſubtrahit, ſecus viſum fuiſſet.

Mores ac virtutes Moſellani.

Fuit autem ea comitate *Moſellanus*, eo ingenii candore ac modeſtia: vt facilè quemuis in ſui amorem pelliceret: quin & inſinuare ſe in eius amicitiam pleríque etiam illuſtriſſimi viri laborabant, nec de ſuo erga illos, quos ſemel amplexus erat, animo quicquam immutabat. Fuit item moribus honeſtiſſimis atque ingenio eximio, fœcundo, ac pene diuino: quo facile factum eſt, vt ſi quæ, velut *corporis præſtantia*, opes atque diuitiæ, ei deeſſe viderentur, minus requireres, cum & hæc à priſcis philoſophiæ ſtudioſis propemodum neglecta ſint, & non in veris bonis habeantur, neque ob ea vnquam quiſquam fuerit melior exiſtimatus. Quamobrem etiam ingreſſus eſt eam potiſſimum ſtudiorum rationem, quæ videbatur eſſe & libero dignior, & cæteris multo quietior, eorum videlicet ſtudiorum rationem, quæ omnibus ſeculis iucundiſſima pariter ac liberaliſſima appellata ſunt, & multiplicem vtilitatem ac fructus vberrimos generi humano conferre ſolent.

Erat

Erat imbecilliori corpore, ac lateribus non ſatis valentibus, *Corporis Moſellani ſtatura & valetudo.*
ſtatura breui ac humili, voce debili magis, quàm ſonora, acuta tamen, facie ſubfuſca, cæſioque (quod de Minerua Homerus prædicat) aſpectu, ſubcriſpo & nigro admodum capillo. Ingenio omninò graui, & quidem præter ætatem caneſcente, *Ingenium.* ex quo etiam accidit ei, vt ætate ante tempus ingraueſcente, atque effœta eſſet. Somno parciſſimo, nec cibo nec potioni vnquam indulgebat. Circa Venerea & voluptatem continentiſſimus, vt huius hic Pythagoræ verſiculus ſemper obſtreperet auribus:

Γαςρὸς μὲν πρώτιςα κρὶ ὕπνυ κρὶ φιλότητος.

Nullum homini ocium, nulla ceſſatio, nulla laboris prolixa fuit intermiſſio Sermonis atque colloquii ſuauiſſimi, qui neminem tœdio aliquo adficeret audiendi: De ſtudiis ac pietate creberrime diſputabat. Optimos quoſque & Græcos & Latinos authores nulla habita pecuniæ aut ſumptuum ratione, maximè ex Aldina litera ſibi comparauit. Quotquot autem librorum congeſſerat: ita perlegit, vt multa ſignaret, plura ediſceret, nonnulla etiam deſcriberet. Indicant hoc etiamnum *Librorum ſtudium.* hodie quidam illius codices. Erat Metaphorarum (vt obiter *Moſellanus metaphorarum obſeruans.* etiam id indicem) obſeruantiſſimus, earumque ex Cicerone aliiſque optionis ſcriptoribus *magnum aceruum* collectarum, inſtar Adagiorum Eraſmi, editurus opus, ſi annos aliquot ſuperuixiſſet.

Porro à nulla re tam abhorrebat natura, atque à turbis & tumultu; vnde quoque nihil tam execrabatur, quàm diſſenſiones & bella: nihil exoptabat magis, quam & ſe placidam poſſe *Quietis appetens.* vitam ducere, & publicæ tranquillitati conſultum eſſe. Itaq; pacis artes & alumnas, bonas literas, propenſiſſimo animo ac ſtudio ſemper complexus eſt Quæ cum ſeculo illo valde iacerent neglectæ atque oppreſſæ, eſſentque pauci, qui dignam illis manum operamque adhiberent: ſummis votis ac laboribus eò adſpirauit: vt pro ſua virili quiddam illis contuliſſe videretur. Itaque cum eorum cauſſa tam multa eſſet perpeſſus atque perfunctus; breui ſcholam ita inſtituit, vt veræ ac germanæ eruditionis quaſi officina quædam exiſteret, ex qua nimirum permulti ornatiſſimi atque doctiſſimi prodiere viri, ſuum Moſellanum agnoſcentes præceptorem; inter quos facilè *Diſcipuli Moſellani.* primas & meretur & retinet ampliſſimus vir & clariſſimus D. *Iulius Pflug* * præpoſitus in Zeitz & canonicus maioris eccleſiæ Moguntinenſis, qui etiam ſingulari pietate, & diſſertiſſima oratione præceptoris ſui chariſſimi funus proſecutus eſt. Ex eadem ſchola prodiit quoque nobiliſſimus iuuenis *Chriſtophorus à Carlovitz*, cuius quidem beneficio *Laurentii Vallæ* Antidotos libros multò quàm antea correctiores, ſibique ipſis planiſſi-

* *Poſtea epiſcopus Naumburgenſis.*

niſſi-

niſſime reſtitutos accepimus. Atque huius ſimiles permultos alios cum equeſtri ordine, tum dicendi facultate ornatiſſimos iuuenes Germaniæ noſtræ dedit Moſellani inſtitutio ac eruditio, qui nimirum eam vitæ atque ſtudiorum rationem inſtitutionemque iudicauit eſſe optimam & præſtantiſſimam, quæ rectas diſciplinas cum honeſtiſſimis moribus copularet

Moſellani pius animus.

Quēadmodum ipſe in epiſtola ad reuerendum patrem *Martinum à Lochau* teſtatur his verbis: *Deum, quem nihil latere poteſt, mihi aliquando animam agenti, & cum morte luctanti propitium adeſſe nolim, ſi non iam inde à puero, non ſine ſummo domandi animi labore, nihil tam caui, quam ne alicuius vel laceſſentis famam mordicus arriperem, quin omnibus, quæ mihi non adeo contemnenda, ſi anniti voluiſſem, contigiſſent, poſthabitis honoribus, copiis familiaribus ac cōmunibus humanæ vitæ voluptatibus, hoc vnum ſum ſubſequutus, vt optimi cuiuſq; & doctiſſimi calculo probatus, tandem mentē diſciplinis his elegantioribus à mundi ſordibus repurgatam, Chriſto Ieſu veræ ſapientiæ fonti, diuinæ doctrinæ ſcatebris irrigandam, ſupplex offerrem. Hoc interdiu cogitaui, hoc noctu ſomniaui, huc manibus pedibusq; contendi, huc omnibus aſpiraui votis, in hoc otium & negotium omne collocaui, ac deniq; omnes ingenii neruos intendi, videlicet, ne deſit quod Euangelico illi diuiti, rationes ſuas olim explicanti, pro talenti quantulicunque mihi crediti vſura, rependere poſſim. Nullus alius vitæ meæ vnquam fuit ſcopus. Nam, ſi ad voluptates, ad opes, ad honores, ad potentiam anhelaſſem, longe alia via fuiſſem ingreſſus. Nec operam hic luſi omnem, nec caruit ſucceſſu conatus.*

Quam quidem vitæ atque ſtudiorum rationem ac modum cum ipſe vbique promptiſſimo animo tum docendo, tum viuendo ſequeretur, breui tempore apud optimos quoſque eam famam & gloriam conſecutus eſt, quas alius mortalium nemo.

Moſellani amici.

Cœperunt eum maximi quique viri ob ſingulares illas ac raras virtutes impenſiſſime amare atq; complecti: eius ſcripta ſic in manibus habere, ſic fouere, ſic deoſculari, & cōprimis à ſummo illo & clariſſimo omnium ſæculorum *Eraſmo Roterodamo*, vt eius etiam hæres futurus fuiſſet, ſi *perſiſſent animæ fata ſuperſtiti*. Percharus erat *Philippo Melanchthoni*; charus *Eobano Heſſi*; charus *Ioachimo Camerario & Iacobo Micyllo*; celeberrimis illius ætatis & incomparabilibus literarū antiſtitibus; qui ipſum & in vita dilexerunt plurimum, & poſt obitum honorificentiſſimis officiis ac ſententiis, ſuæ beneuolentiæ velut teſtimoniis, quæ publicè extāt, decorarunt & dolentiſſimè proſequuti ſunt.

Moſellani obitus & ætas.

Moritur autē in ipſo ætatis flore *Moſellanus*, vix annum primū & *triceſimum* egreſſus, cum bis Rector atq; moderator Lipſenſis Academiæ fuiſſet & annos nouem publice docuiſſet: morbo atq; languore admodum diuturno: qui ipſum plane confecerat, nec niſi paulo ante emigrationem quieſcere paululum ac

dormire

dormire ſiuit. A quo deinde ſomno experrectus, ſtatim animã exhalauit. Itaq; factum eſt, vt cum *Philippus Melanchthon* peregre veniens Moſellanum ipſum iam inuiſere, ac veteris amicitiæ nomine ſalutare vellet, defunctus * nunciaretur, ipſius profecto & aliorum bonorum virorum ſummo & acerbiſſimo cũ dolore. In cuius quidem beneuolentiæ atque amoris ſignificationem & teſtimoniũ pro epitaphio *Philippus* elegantiſſimos inſcripſit verſiculos Græcos. Alii quoque viro optimo *Moſellano* iã defuncto officia ſuæ erga illum pietatis & obſeruantiæ teſtificati ſunt, præſertim *Iacobus Mi yllus*, elegantiſſimo elegiaco *Ioachimus Camerarius*, Græco & Latino Epigrammate, *Ioannes Mũſſerus Ottingenſis*, oratione funebri. Denique ipſe D. *Iulius Pflug*, præter funebrem orationem, etiam pro aris templi D. *Nicolai* Lipſiæ monimentum in præceptoris memoriam extrui atque in æs incidi fecit, hoc carmine:

* *Ad morientem Philippus cum Camerario acceſſit. Camerar in vita Philippi.*

Epicedia in obitũ ipſius à variis ſcripta.

Epitaphium à Iulio Pflug poſitũ.

D. O. M.

Conditus exiguo iacet hic ſub marmore Petrus,
Nobile cui nomen clara Moſella dedit.
Attica quo primum hic audita interprete lingua,
Cum docuit Graio Teutonas ore loqui.
Et Latia veterem lingua reuocauit honorem,
Natiuumque illi reddidit arte decus.
Cuius & eloquium viuo Cicerone probaſſet
In medio quondam Roma diſerta foro.
Magna etiam coluit pietate oracula Chriſti,
Et ſanctis ſtudiis conſona vita fuit.
Ipſe ſua viuens quod ſpe votisq; petebat,
In gremio vt viuat, da, bone Chriſte, tuo.

Iulius Pflug præceptori chariſſimo F. C.

Lapidi inciſus eſt hic verſus:

Μικρὸς ἔην ῥώμην οὗτος, γνώμην δὲ μέγιστος.

Iuſtinus Göbler ad Ioannem Fichardum I. C. Chytræus in Saxonia.

IOANNES FROBENIVS. O. 1527.

I*Oannes Frobenius* à puero ad optimas incubuit literas, atq; primis rudimentis in patria *Hammelburgi* Franconiæ, perceptis, ad Baſilienſem Academiam ſe contulit. Ibi magna diligẽtia artibus & linguis operam dedit, & eruditionis non gregariæ nomen ſibi comparauit. Poſtea, vt literarum ſtudia, quod vnice in votis habebat, commodius iuuaret & illuſtraret, typographicis ſeſe dedidit, & Baſileæ inſtructiſſimam offici-

Frobenius Baſileæ officinam typographicam aperit.

officinam aperuit. In ea optimos quosque autores eleganter excuſos foras dedit: atque iterata editione *Hieronymum*, deinde *Auguſtinum*, & alios patres atque autores in lucem emendatius protulit. A contentioſis vero libellis, vnde quæſtum haud mediocrem alii haberent, ipſe ſuam officinam ſemper immunem ſeruauit: ne literas ac diſciplinas aliqua contaminaret labecula.

Excudit autores optimos quoſque.

A famoſis & contentioſis abſtinet.

Mores eius & candor.

Liberalitas.

Pecuniæ contemtus.

Tanta erat ſinceritate præditus: vt etiamſi quid voluiſſet ſimulare aut diſſimulare, non potuiſſet, natura repugnante: tam promptus & alacer ad bene merendum de omnibus: vt indignis etiam ex ipſo beneficii quippiam acceſſiſſe gauderet, vnde & furacibus & decoctoribus erat & gratus & idoneus. Erepta furto, aut à malæ fidei debitoribus, interceptam pecuniam, ea ſolebat alacritate commemorare, qua lucrum præter ſpem obiectum alii. Fide tam incorrupta, vt in neminem magis congrueret illud: *Dignus, qui cum in tenebris mices.* Atque vt ipſe fraudem nemini machinabatur: ita de nullo tale quicquam ſuſpicari poterat: tametſi non rarò deluſus. Quid eſſet inuidiæ morbus nihilò magis imaginari potuit; quam ii, qui cæci naſcuntur, animo fingere poſſunt, quid ſit color. Offenſas, quamuis capitales, prius condonabat, quam rogaret is, qui offenderat. Nec vllius omnino iniuriæ poterat meminiſſe, contra nullius, quamlibet vulgaris officij, poterat obliuiſci.

Eraſmus Frobenii opera vſus.

Itaque *Eraſmus* huius viri fama, & ſingulari, quam in exſcribendis prælo ſuo libris adhibebat, diligentia excitus, Baſiléam venit: atque ſuas lucubrationes in eius officina edendas curauit. Cum eodem quoque coniunctiſſime complures annos vixit, atque quibus potuit officijs honeſtiſſimū certamen certauit. Nam omnes *Frobenius* occaſiones venabatur, vt aliquid obtruderet muneris Eraſmo; nec vnquam fuit lætior, quam cum vel dolo perfeciſſet, vel precibus impetraſſet, vt aliquid acciperet. Si enim fortè pannus ad veſtem erat emtus per famulos Eraſmi; *Frobenius* ſubodoratus, illo nihil ſuſpicante ſoluit: nec vllis precibus adigi potuit, vt reciperet. Arte ſimili fallendus erat, ſi damno vellet exemptum. Tale certamen inter ipſos fuit adſidue: longe diuerſum à vulgi moribus: dum alter hoc agit, vt abradat quàm plurimum: alter, vt det quam minimum.

Frobenii lapſus ex alto

Morbum diſſimulat.

Anno 1521. è ſummis gradibus in ſolum latericium decidit caſu pluſquam lethali: conualuit tamen, ſed vt ſolet, mali reliquijs in corpore reſidentibus quod vtcunque diſſimulauit ille. Tam erat animi generoſi, vt puderet dolere. Anno prius quam moreretur 1526. corripuit illum grauiſſimus cruciatus circa talum dextri pedis. Ibi præſtò erant medicorum officia, quæ nihil aliud, quam exaſperabant malum, dum, de morbi

genere

genere diſſentientes, alii aliud admouent remedium, nec derant, qui autores erant, pedem reſecandum eſſe. Tandem aliunde venit medicus, qui dolorem hactenus ſedaret, vt & tolerabilis eſſet, & ſomni cibique ſumendi permitteret facultatẽ. Demum ita confirmatus eſt, vt bis equo proficiſceretur Francofordiam, malo in dextri pedis digitos relegato, quos ſolos flectere non poterat; cætera valens. Tũ & ab Eraſmo & à medico frequenter monitus, vt rarius prodiret in publicum; aut veſtitu contra frigus munitior prodiret; non obtemperauit: pudendum ratus, ſi quicquam omninò priſtinæ conſuetudinis omittens, morbi ſpeciem præ ſe ferret. Iam & duos manus dextræ digitos ſtupor occuparat, morbi imminentis præludium, diſſimulauit & hoc, parum virile dicens quicquam morbo concedere Deniq; dum in ſublimi agit neſcio quid: correptus, vt eſt probabile, vi morbi in pauimentum decidit pronus, non ſine graui cranii vulnere. Delatus in lectum nec oculos attollebat, nec vllum ſenſus indicium dedit, nec vllam omnino vitæ ſignificationem, niſi quod manum ſiniſtram mouebat. Nam dextrum latus omne diſſimulata paralyſis ſtupefecerat. Ita biduum conſopitus ſub mortem experrectus eſt, ægrè paulum diductis oculi ſiniſtri genis, lingua tamen immobili, nec ſuperuixit vltra ſex horas. Ita rebus humanis exemtus ad vitam tranſiit meliorem, anno viceſimo ſeptimo ſupra mille quingentos. Ob huius mortẽ (vt Eraſmus inquit) decebat omnes, qui colunt bonas literas, pullatos lacrymas & luctum ſumere, apio floſculiſque ſepulcrum ornare, lymphas aſpergere; odores adolere, ſi quid talibus officiis proficeretur. Certè illud erit gratitudinis, vt omnes defuncto bene precemur, memoriamque laudibus debitis celebremus.

Mors Frobenii.

Erat *Frobenius* ex Hammelburgo Franconiæ oppido, vnà cum *Adamo Petri* ex Langendorff propinquo loco, Baſileã vocatus ab ipſo *Ioanne de Ammerbach, & Ioanne Petri* typographis Baſilienſibus. Hiſce cum præclaram operam nauarent, poſtea ſucceſſerunt, & ad artem illam ea in vrbe acceſſionis non parum attulerunt.

Qua occaſione Baſileam venerit.

Reliquit *Frobenius* filium *Hieronymum*, atque generum *Nicolaum Epiſcopium*, qui patris veſtigiis inſiſtentes, vnanimi conſenſu officinam inſtaurarunt: & quæ eorum eruditio fuit & integritas, optimos quoſque autores ediderunt: vt Frobeniana officina apud literarum cultores nihil notius aliquando fuerit.

Heredes Frobenii.

Eraſmus, vt ſe amico & hoſpiti gratum declararet, epitaphium Latinum & Græcum tale ſepulcro Frobeniano appoſuit:

Epitaph duplex ab Eraſmo ſcriptum.

Arida Ioannis tegit hic lapis oſſa Frobeni,
Orbe viret toto neſcia fama mori.

Moribus hanc niueis meruit ſtudiisq́; iuuandis;
Qua nunc mœſta iacent orba parente ſuo.
Rettulit, ornauit veterum monumenta ſophorum,
Arte, manu, curis, ære, fauore, fide.
Huic vitam in cœlis date numina iuſta perennem;
Per nos in terris vita perennis erit.

Idem.

Ὧδ' Ἰωάννης καθεύδει τυπογράφος Φροβένιος,
Οὐδὲν ἄλλῳ πλέον ὀφείλει τῶν λόγων σπουδάσματα.
Μὴ νεκρὸν θρηνεῖτε. ζῇ γὰρ καὶ πνέει πνεύσων ἀεὶ
Τῇ τε ψυχῇ, τῇ τε φήμῃ, τοῖς τε βίβλων λειψάνοις.

Ex lib. 23. epiſtolarum Eraſmi Roterodami, & l. 3. Proſopogr. Pantal.

ALBERTVS DVRERVS.

O. 1528. d. 6. April. æt. 57.

** Fuit eius pater Albertus ex vico Cula prope Voradium ciuitatem Hungariæ, natus.*

Dureri patria & natalis.

Proſopographia Dureri.

Albertum Durerum è Pannonia * oriundum accepimus; ſed cuius maiores in Germaniam commigrarint. De origine igitur & natalibus illius copioſæ orationi locus non erit: qui etſi fuere honeſti; ab eo tamen maiorem ſplendorem accepiſſe conſtat, quam tribuiſſe. Natus eſt *Nornbergæ*, celebri Germaniæ Vrbe, Anno 1471. d. 20. Maij. Dederat huic Natura corpus compoſitione & ſtatura conſpicuum, aptumque animo ſpecioſo quem contineret, vt iuſtitiæ ſuæ, quã ſolet extollere Hippocrates, etiam in hoc non oblita fuerit, quæ & ridiculè animato ſimiæ ridiculum quoq; corpus texuit; ita præclaris mentibus conuenientia corpora circumdare conſueuit. Erat caput argutum: oculi micantes: naſus honeſtus, & quem Græci τετράγωνον vocant: proceriuſculũ collum: pectus amplum: caſtigatus venter: femora neruoſa: crura ſtabilia: ſed digitis nihil dixiſſes vidiſſe elegantius. Sermonis autem tanta ſuauitas atq; is lepor, vt nihil eſſet audientibus magis contrarium, quam finis. Literarum quidem ſtudia non attigerat; ſed quæ illis tamen traduntur, maxime naturalium & mathematicarum rerũ ſcientiæ, ferè didicerat; eáq; iis præcipua vt intelligebat, & re explicare nouerat; ita & oratione ſciebat declarare. Teſtantur hoc ſcripta eius *Geometrica*, in quib. quid de illa ſcientia poſſit requiri, quatenus quidem tractandã ſibi iudicauit, non video. Ferebatur autem magno quodam ardore animi ad omnem honeſtatem morum & vitæ complectendam; quã ita præſtitit, vt vir optimus meritò haberetur. Non tamẽ erat aut triſti ſeueritate aut grauitate odioſa, quin etiam quicquid ad ſuauitatem hilaritatemq; facere putatur neque ab honeſto nec recto alienum; & ipſe per ætatem non neglexerat, & probabat etiam

Durerus literarum ſtudia non attigit.

Durerus honeſtatis & grauitatis amans.

etiam ſenex, cuiuſmodi ſunt gymnaſtices & Muſicæ reliquiæ. Sed præ cæteris eum ad picturam natura finxerat; quare & illius ſtudium totis viribus complexus, & vbique gentium laudatorum pictorum opera, & rationem illorum cognoſcendi & imitandi, quæ probaſſet, cura tenebatur. Inter quæ & maximorum Regum ac Principum ipſiusq; adeo *Maximiliani* & huius nepotis *Caroli* Auguſti & benignitatē expertus & fauorem cōſequutus eſt, affectus ab illis non aſpernando ſalario. Sed vbi iā habuit illius manus, vt itá loquar, maturitatem, tum maxime de operibus intelligeres ingenium ſublime & virtutis amans. Talia enim omnia faciebat grandia & laudabilis argumenti. Extant encomia Maximiliani, extant & hiſtoriæ aſtronomicæ opera immortalia, de quibus, quæ memoraui, æſtimare licebit, vt alia non dicam, quorum eſt nullum, quod non vel ex veteribus aliquis, vel noſtra ætate quacunque in gente pictor ſuum dici optaturus videatur. Eſt autem nulla profecto certior neque verior naturæ vniuſcuiuſq; indicatio, quàm quæ ab operibus fit, quæ quisq; pro artificio ſuo effecit. Quorum duo genera, quo reliquis longius præſtant & quaſi ex ipſius naturæ officina prodeunt, hoc in eo, quod diximus, magis poſſunt pollentque. Ea ſunt quæ *μιμητικὰ & ποιητικὰ* vocantur, id eſt, *repræſentata rerum ſimilitudines vel oratione vel manu*, quorum illa proprie poëtica nominantur: hæc neſcio an generalem appellationem habeant, ſed quadrifariàm ferè intelliguntur, *Statuarum, picturæ, ſculpturæ & plaſtices.* Nunc verò de pictura loquamur, vt propoſitum fert, quæque ipſa inter quatuor illa laudatiſſima eſt, & ab aliquo Græcorum *poëtice vocalis* nuncupata. Tales igitur eſſe pictores prorſus, quales ipſorum opera ſunt, verè arbitrabimur, non ſecus ac poëtas. Polygnotum pinxiſſe ampliora omnia, Pauſona minora tradunt. Quis non ex hoc intelligit, & illum fuiſſe ingenio altiore, & hunc humiliore?

Pictura inprimis ſtudioſus.
Durerus carus Cæſarib. & principibus.
Opus commendat artificem.
Qualis natura, tale opus.
Duo genera operis.
ποιητικὰ.
μιμητικὰ opera quadruplicia.
Pictura poëtice vocalis.
Qualis pictor, talis pictura.
Polygnotus.
Pauſon.

Quot autem fuere, ac potius quis non fuit pictorum inquā omnium, qui non declaret operibus naturam ſuam? Non iam veterum mentionē faciam, noſtrorū temporum exemplis contentus. Cui autē obſcurum eſt non paucos laudē & admirationem vulgi quæſiuiſſe obſcænitate pingendi, dū quæ nō niſi occultè fieri honeſtè nequeant, imò quæ ne occulte quidē facta, nefario ſcelere & probro vacent; tabulis expreſſa publicarunt: hos ne pudicos quiſquā credet, quorum mens & dextera talia fuerit molita? Vidimus etiam multorum minutulas & benè ſanè coloratas picturas, quibus quidem nonnihil ingenij & grauitatis declararetur magiſtri, ſed ars requireretur. Hoc igitur loco optimo iure admirabimur Durerum ſanctimoniæ & pudoris diligentiſſimum cuſtodem, & granditate

Pictura abuſus.
Dureri pictura qualis.

picturarum proferentē, ſe conſcium nimirum ſibi virium ſuarum: ſic tamen ex minoribus quoque operibus ipſius ſperni nihil debeat. In quibus nullam lineam inuenias ductam temere aut peruerſè, nullum ſuperuacuum punctū. Quid ego de manus conſtantia & certitudine loquar? Iurares regula normaue aut circino perſcripta, quæ nullo adiumento vel penicillo vel ſæpè calamo, aut penna deducebat, ingenti cum admiratione ſpectantium? Quid memorem qua dextræ cum animi conceptibus congruentia, ſæpe in chartas ſtatim calamo aut penna figuras quarumcunq; retū cōiecerit, ſiue, vt ipſi loquuntur, collocarit. In quo hoc profecto legentibus incredibile futurū proſpicio, diſtantiſſimas non ſolum argumenti, ſed & corporum partes inſtituiſſe nonnunquam, quæ conuinctæ inter ſe ita cōuenirent, vt aptius fieri nihil potuiſſet. Nimirum ita mens artificis ſingularis inſtructa omni cognitione & intelligentia veritatis conſenſusque inter ſe partium, ipſa moderabatur ac regebat manum, iubebatq; ſibi abſque vllis adminiculis fidere. ſimilis erat promtitudo peniculum tenentis, quo minutiſſima quæq; in linteo tabellave præſcribebat, nulla deſignatione præmiſſa; ſic vt non culpari modo poſſet nihil, ſed laudem etiam omnia ſummam inuenirent. Maximè admirabile fuit hoc laudatiſſimis * pictoribus, quibus in illa re verſatis plurimum, difficultas non eſſet ignota. Hoc loco non poſſum ſilentio prætetire quod inter hunc & *Ioannem Bellinum* accidit. Erat is Venetiæ inq; Italia tota huius artis fama excellens: quo cum Durerus veniſſet, facileque cum illo ſe coniunxiſſet, atque vt fit, mutuæ operum iam oſtentationes exiſterent, admirante Durero candidè, & magni faciente Bellini omnia; Bellinus & ipſe ingenuè cum alia tum pilorum ſubtilitatē præcipue in Alberti operibus comprobauit. Forte accidit vt de arte inter ſe colloquerentur, quibus ſermonibus finitis, *facies ne*, inquit Bellinus, *Alberte benigne & gratificabere in re non magna amico. Senties*, inquit Albertus, *ſiquidem quod praſtare valeam à me petieris* Tum Bellinus, *cupio à te ferre*, inquit, *dono vnum è penicillis tuis, quibus capillamenta deducere ſoles.*

Dureri in pingendo agilitas & felicitas.

** Bononienſes ei pictores principatum picturæ in toto orbe detulerunt, affirmantes iucundius ſe morituros, viſo tam diu deſiderato Durero.*

Ioann. Bellinus Italus pictor excellens.

Ibi Albertus nihil moratus cum plurimos ſimiles aliorum & qualibus Bellinus quoque vteretur, protuliſſet, eligere iuſſit, qui maximè placerent, niſi auferre mallet vniuerſos. Sed Bellinus falli ſe ratus, *non enim hos*, inquit, *aiebam, ſed quibus crines & pilos vnico ductu complusculos exprimere conſueuiſti; quos ſparſulos & latiuſculò diſcrimine eſſe oportet. Aliter enim in maxima ſæpe longitudine tanta æquabilitas flexuum & diſtantia ſeruari nequeat. Non alijs*, inquit Albertus, *quam his vtor; quod vt tibi probem, licet cōtemplere*; & arrepto vno ex propoſitis penicillo, longiſſimos & flexulos crines, quales mulierum maxime ſunt, conſtantiſſimo

ordine

ordine & ratione, inſpectante & ſtupente Bellino produxit, qui poſtea multis confeſſus fuit, nullius mortalium ſermonem eius rei quam oculis vidiſſet, fidem ſibi facere potuiſſe. Tribuit hoc idē illi ingenuitate ſpectabili *Andreas Montegna* qui Mantuæ floruit, reuocando ad ſeueritatem quandam & legem picturam, qua quidem primus laudem meruit, dum diſiectas & fractas ſtatuas eruit & in exemplum artis proponit. Cuius quidem ſunt omnia dura & rigida, ſcilicet manu non aſſuefacta ſequi animi intelligentiam & promptitudinem. Sed illis nihil putatur in arte melius neque perfectius. Is ergo cum Mantuæ decumberet & Durerum in Italia eſſe audiuiſſet, curauit celeriter ad ſe accerſi, inſtructurus facilitatem eius & certitudinem manus rerum cognitione & arte. Non enim raro in ſermonibus familiaribus queſtus fuerat, quod vel ſibi non contigiſſet illa, aut Durero ſcientia ſua. Nihil moratus Durerus poſthabitis rebus omnibus vbi nuncium accepit, ſtatim itineri ſe accinxit; ſed prius deceſſerat Montegna, quàm Mantuam potuiſſet peruenire, neque quicquam dicere ſolebat in vita ſibi triſtius accidiſſe. Quamuis enim Durerus ſummus eſſet; tamen aliquid animo ſuo magno & excelſo ſupra concupiſcebat ſemper. Amici viri barbatam imaginem, in linteo ſtatim ipſo penicillo nullis ante diſpoſitis, vt aſſolent, delineationibus ab eo expreſſam quaſi attoniti ſpectauerunt. Pili fuerunt barbæ fermè cubitales, ita exquiſitè & ſolerter ducti, ita vbiq; diſcrimine & modo ſimili, vt quo quis melius artem intelligeret, hoc magis cū admiraretur, tum incredibile duceret in illis effingendis nulla alia ope manum adiutam fuiſſe. Cæterum nulla ſpurcities, nullum dedecus, in ipſius operibus extat, refugientibus ſcilicet talia omnia caſtiſſimi animi cogitationibus. Iam expreſſiones viuentium vultuum, quæ *contrafacta* nunc vocant, quam ſimiles conficiebat, quàm infallibiles, quàm veras! Quæ omnia eo conſequebatur, quod ad artem & rationem vſum reuocarat, ignotam hactenus & inauditam pictoribus noſtratibus ſaltem. Quis enim illorum fuit, qui operis ſui quo maximam quoque famam adeptus eſſet, rationē explicare poſſet, vt magis ſcientia, quam caſu laudem inueniſſe crederetur? Sed Durero parata, certa inque promptu erant omnia, quod picturam in viam præceptionum induxerat, & reuocarat ad rationē doctrinæ, ſine qua, vt Cicero ſcripſit, etiam ſi quid bene fit adiuuante natura, tamen id, quia fortuito fit, ſemper paratum eſſe non poteſt. Hæc ſibi ipſi primum elaborauit, mox, vt erat liberaliſſimus & candidiſſimus explicare in ſcriptis libris Clariſſ. & Doctiſſimo viro Bilibaldo *Pircamero* aggreſſus eſt, cui & elegantiſſima epiſtola illos dicauit, quam Camerarius Latinè reddere intemerata illius natiua quaſi facie, cum ſupra vires

Andreas Montegna Italus Dureri conſuetudinem expetit.

Effigies viuentium à Durero quales facta.

Artis pingendi præcepta à Durero edita.

ſuas eſſe ſentiret, intactam reliquit. Sed priuſquam abſolue-re omnia & correcta edere, vt cupierat, poſſet, morte eſt ereptus, placida illa quidem & optabili, ſed profecto multorum iudicio præmatura. Erat autem ſi quid omnium in illo viro quod vitij ſimile videretur, vnica infinita diligentia & in ſe quoque inquiſitrix ſæpe parum æqua. Hinc igitur mors ab incepta editione operis ſuſtulit, quam tamen conſummarunt amici ex illius præſcriptione.

Durerus nimium diligens,

Scripſit & præter Geometricarũ inſtitutionum libros, omnibus pictoribus, fabris ærariis & lignariis, lapicidis, ſtatuariis neceſſarios, tichiſmatica, in quibus vrbium munitiones, vt eorum temporum ratio ferebat, deſcripſit. Aliquid etiam ceperat de ſymmetria partium in equorum corporibus: ſed amiſiſſe amici ſciuerunt, quorundam perfidia. Neque non ſuſpicabatur, vel potius compertum habebat, vnde in ſuos labores fuci inuolaſſent: ſed optimus vir maluit diſſimulare cum detrimento & dolore ſuo; quam in illis perſequendis manſuetudinis & lenitatis obliuiſci. Obijt Norimbergæ, anno & die, quos Epitaphium indicat.

Dureri Τειχισματικά.

Obitus.

M. Beatis S.

Epitaphium.

MEMORIÆ ALBERTI DVRERI, VIRI OPTIMI, AC ÆTATE SVA PICTORIS ABSOLVTISSIMI; QVI NON SOLVM PRIMVS E GERMANIS PICTVRAM AVXIT, ILLVSTRAVIT, AC AD SEVERIOREM LEGEM RESTRINXIT, SED ET LITERIS POSTERITATI COMMENDARE CEPIT: OB QVAM REM, PRÆCIPVE MORES COMPOSITOS, PRVDENTIAM AC MODESTIAM SINGVLAREM, NORENBERGENSIBVS SVIS, IMO EXTERIS OMNIBVS, FVIT CHARISSIMVS: DIVO VERO MAXIMILIANO, AC NEPOTI EIVS CAROLO, CÆSARIBVS; NEC NON FERDINANDO HVNGARIÆ AC BOHEMIÆ REGI, ACCEPTISSIMVS, QVI ILLVM ANNVO LARGOQVE STIPENDIO FOVERVNT, AC SVMMO PROSECVTI SVNT FAVORE. OBIIT AVTEM NON SINE MAGNO AMICORVM DESIDERIO VIII. IDVS APRILIS ANNO 1528. ÆTATIS VERO SVÆ 57.

Bilibaldus Pirckeimerus amico integerrimo M. P.

Exſtat

Exſtat in cæmiterio Noribergenſi ad S. Ioannem æri inciſum ſepulcrali & tale Epitaphium.

Me. Alb. Du.

Quicquid Alberti Dureri mortale fuit, ſub hoc conditur tumulo. Emigrauit VIII. Idus Aprilis. M. D. XXVIII.

Ioach. Camerar. in præfat. libri de ſymmetria partium in rectis formis humanorum corporum, à Durero Germanice ſcripti, ab ipſo autem Camerario Latine redditi.

IOANNES CVSPINIANVS. O. 1529.

NAtus eſt *Ioannes Cuſpinianus* in nobiliſſimo Franciæ Orientalis oppido, Sueinfordia, ſiue à Sueuis conditoribus, ſiue animalium traiectu ita appellato Cum apud ſuos literarum elementa percepiſſet, tandem maiore vi ingenij excitatus, Viennam, nobilem illam ſuperioris Pannoniæ vrbem, cũ æqualibus profectus eſt. Nullum enim erat ea tempeſtate in Germania celebrius gymnaſium, ob abundantiã rerum omniũ & doctiſſimorum hominum incredibilem multitudinem. Cũ enim ſapiẽtiſſimi principes Auſtriæ ſtudia humanitatis & Mathematices inſtituiſſent: maxima paſſim ex omnibus adiacentibus regnis & prouincijs eo turba confluxit. *Sueinfordia unde dicta.* *Viennenſis academia olim princeps in Germania.*

Hic Cuſpinianus, vt erat acri ingenio, ſtatim Philoſophiæ præcepta edidicit Deinde ſub *Corrado Celti*, eximio tũ philoſopho & poëta, etiam politiores literas magna cum auiditate arripuit. Natura enim & ingenii vi, ad ea ſtudia ſua ſponte impellebatur. *Celtes præceptor Cuſpiniani.*

Et quia vnum magiſtrum & auctorem Apollinem vtriuſq; ſtudii, poëtices atque medicinæ fuiſſe credebat: etiam medicinæ profeſſionem manſuetioribus Muſis adiunxit. In his pulcerrimis ſtudiis tantam famam, tantamq; cum laude gloriam conſecutus eſt; vt eo tempore in vniuerſa doctorum turba, nemo Cuſpiniano facundior ac eloquentior, vt tum erant tempora, haberetur. *Cuſpinian. medicinæ ſtudium aggreditur.*

Itaq; cum ſub annum Domini 1502. D. Maximiliani Cæſaris iuſſu *Ioan. Stabio.* nobili Mathematico & Poëtæ, laurea danda congregataq; eſſet eruditiſſimorũ hominũ maxima cócio: ſoli Cuſpiniano inaugurandi Stabii & laudandæ poëtices prouincia fuit demandata. Hic eo habitu corporis, ea forma iucundiſſimi oris, tanta cum grauitate & Græca & Latina pronunciauit: vt omnium facile expectationem ſuperauerit, *Iuſſu Cæſaris I. Stabio lauream confert.*

Proſopographia Cuſpiniani. Quam dicendi admirabilem gratiam corporis ſtatura & dignitas, ſuprà quam dici poteſt, amplificabat. Erat enim corpore procero & obeſo: ſed tam eleganti proportione & forma, vt ei nihil dedecoris craſſities illa adferret. Crines erant aurei, ſed ab ſyncipitio rariores. Facies prorſus niuea: os venuſtiſſimũ: tantaque in dicendo ſuauitate & gratia; vt nihil vnquam videris iucundius. In geſtu & motu corporis, in capitis nutu & renutu, omnique illo oratorio habitu tanta moderatione & grauitate; vt vere dicere poſſes, in illo Pericleam illam πειθω, & Ennianam Suadæ medullã per omnia diffuſam fuiſſe membra.

Cuſpin. orator D. Maximiliani. I. & à conſiliis. His artibus, & tam multiplici optimarum rerũ cognitione inſtructus, perfacilè in doctiſſimorum virorum amicitias peruenit. Nam primum omnium optimus Imperator D. *Maximilianus* cum in Senatum ſuum adſciuit; eumq; in *Vngariam Boëmiam*, *Poloniamq;* oratorẽ miſit, annis duodecim continuis eius conſilio & opera in difficillimis rebus ſæpiſſimè vſus. Quẽ adeò clementer, adeò manſuete complectebatur; vt ſæpe in multã noctem cum eo de negotiis Imperii, de rebus ſecretiſſimis collocutus ſit, planè, vt erat manſuetiſſimus Princeps, familiariſſime. Tanta enim erat in *Cuſpiniano* prudentia, tanta fides, & tam tenax arcani cuſtodia: vt illius fidiſſimo pectori optimus Imperator tutò potuerit etiam reconditiſſima committere.

Amici Cuſpiniani. Habebat inter amicos præcipuè *Ioannem Graccum Pierium*, virum ſummum in aulâ Imperatoris: deinde *Ioannem Stabium*, *Andream Stibarium*, *& Stephanum Roſinum*, præclaros Mathematicos & Philoſophos. Inter omnes gratiſſimus illi erat *Ioannes Gremperius*, homo feſtiuus & mirè lepidus: quo in periculoſiſſimis ſæpe legationibus comite vſus eſt, ob facilitatem morum & ſingularem vrbanitatem.

Cuſp. ſcripta. Cuſpinianus cum nominis celebritate & tot peregrinationibus in maximorum Regum & Principum notitiam peruenisſet: vt ab obliuione labores ſuos vindicaret, ad ſcribendam hiſtoriam ſe applicauit. Et quia in ſummi Imperatoris aula diu verſatus fuerat; *de Conſulibus & Romanis Imperatoribus* ſcribendi argumentum arripuit: Ad quod inſtitutum multam ſupellectilem ſuppeditauit rariſſimorum librorum copia. Patebant enim ei ex Cæſaris liberalitate & beneficentia omnes vndique vetuſtiores bibliothecæ: omnia Ducum Auſtriæ ſecretiora ſcrinia & ἀρχεῖα: ex quibus vir omnium diligentiſſimus, multa, quæ ab aliis prætermiſſa ſunt, accuratiſſime depromſit.

Primum itaq; omnium *Conſules* aggreſſus eſt, quos antequã ab eo vita eriperetur, reuidit & emendauit. Poſteà *Cæſares & Imperatores* vſq; ad D Maximilianum perduxit; ſed morte præuentus inemendatos reliquit. Eos deinde *Nicolaus Gerbelius* Iure-

Iureconſultus, vir doctiſſimus, ex manuſcripto caſtigauit, atque in lucem edidit.

Scripſit Cuſpinianus & *hiſtoriam Auſtriæ*, à I. Oporino excuſam: & *Vngariæ tabulam*, quam Apianus edidit, vt autor eſt Lazius.

De dicendi genere aut elegantia, quibus hiſtoriæ ornari & illuſtrari potuiſſent, non admodum fuit ſollicitus; ratus ſatisfacturum ſe ingenuo lectori, ſi quæ veriſſima eſſe comperiſſet, ſimpliciſſima oratione mandaret poſteritati. *Satis* enim *eſt hiſtorico*, vt præclare dixit apud Ciceronem Catulus, *non eſſe mendacem.* *Cuſp. quo genere dicendi vſus. In hiſtorico quid requiratur.*

Fuit Cuſpinianus philoſophus, medicus, poëta, orator, hiſtoricus eximius: in quo duo præcipue lectori candido probantur, ſedula [illegible] *inquiſitio*, & hiſtoriarum mira ac iucunda [illegible]. Adſciuit eum è ſchola, vt diximus, D. *Maximilianus*; fideque eius & induſtria in grauiſſimis legationibus perſpecta, Viennenſi ſenatui præfecit. Quinque adeo annorum ſpacio vicies quaterque in Vngariam orator iuit: vt ipſe in præfatione quadam indicat. Inprimis autem eius prudentia, & in rebus agendis dexteritas in comitijs Viennenſibus apparuit: cum anno 1515. *Maximilianus* Cæſar, atque tres reges Vngariæ, Poloniæ, & Boëmiæ conuenirent, & de rebus maximis conſultarent. *Cuſpin. in diario deſcribit hunc conuentum.*

Tandem cum & bonis literis & Reipublicæ Chriſtianæ plurimum profuiſſet; atq; præfecturam Viennenſem magna cum laude adminiſtraſſet: veneranda canicie inſignis naturæ ſatisfecit anno * 1529. Viennæ, vbi & ſepultus eſt honorifice. *Nicolaus Gerbelius in Cæſarib. Cuſpin. 1540. editis.* *Cuſpin. obitus.* ** quo 26. Septembr. Solymannus Turcarum tyrannus obſidere eam capit. O. 1531. d. 16. Febr. æt. 80.*

IOANNES STOFLERVS.

IVſtinga hic in Sueuia, circa annum Chriſti quinquageſimum ſecundum, ſupra mille quadringentos, * loco obſcuro progreſſus, non parum ornamenti patriæ attulit. Nam cum ei animum ad omnia egregium atque excellens armaſſet ingenium; ab vltima pueritia in ſtudio optimarum literarum euigilauit. Et quando *in his potiſſimum elaborandum eſt, ad quæ natura apti ſumus*; Stoflerus, ſuo ſe ingenio metiens, ad Matheſin animum mature applicuit. Quo in ſtudiorum genere ita verſatus eſt; vt ad miraculum vſque excelleret; atque ſua ætate ſuperiorem haberet neminem. *Iuſtinga patria.* ** d. 10. Decembr. hora 6. a. m. pol. 48. 20.* *Dat operam Mathematicis.* *In quibus excellit.*

Ad docendum igitur in Academiam Tubingenſem vocatus, Mathemata iuuentuti ſtudioſæ ita tradidit, tantaque cum induſtria munere functus ſuo eſt; vt Matheſeos nomine ad famam *Docet eas Tubingæ.*

Lucubrationes & ſcripta eiuſdem. mam exiſtimationemque doctorum omnium profluerer. Nec vero viua ſolummodo voce docuit, ſed & muta. Foras enim dedit *Ephemeridum opus* inſigne, ab anno Chriſti trigeſimo ſecundo ſupra mille quingentos, ad proxime ſequentes viginti annos vſque. Id opus ad veterum imitationem calculo accuratiſſimo fuit elaboratum. Edidit idem *rationem compoſitionis aſtrolabiorum*, cum explanatione eorundem vſuum: *Procli* quoque *Sphæram* commentarijs illuſtrauit. Scripſit item *Calendarium Romanum* magnum; quod anno milleſimo quingenteſimo decimo octauo Oppenheimij per Iacobum Kæbelium excuſum, & ab auctore Maximiliano primo Auguſto dicatū, prodijt. *Calendariū Romanum Stofleri.* Elaborauit *tabulas Aſtronomicas*, anno 1517. Tubingæ à Thoma Anshelmo impreſſas; *Coſmographicas* aliquot *deſcriptiones*, de *Sphæra Coſmographica*, hoc eſt, de *globi terreſtris artificioſa ſtructura*; de *dupliei terræ proiectione in planum*, hoc eſt, qua ratione commodius chartæ Coſmographicæ, quas Mappas mundi vocant, deſignari queant. Atque hæc ſunt à *Ioanne Dryandro* Marpurgi anno 1537. Habentur eiuſdem Stofleri de *dimenſione per aſtrolabium & quadrantem* Germanicus libellus, & *ſupputatio coniunctionum atque oppoſitionum, & cyclorum antiquorum redargutio, cum Eclipſium prædictione.*

Diſcipulos ex varijs nationibus habuit complures; qui grata memoria magiſtri fideliſſimi merita celebrarunt: de quibus non poſtremus *Sebaſtianus Münſterus*, Coſmographiæ autor. *Seb. Münſt. diſcipulus Stofleri.* Hic diligentia & diſcendi auiditate præceptoris ſibi animum ita conciliauit: vt quicquid ingenioſe elucubrauerat, id ei deſcribendum crederet. Quæ res tam præceptori, quam diſcipulo profuit. *Conſeruat ſcripta Stofleri.* Omnibus enim libris inſtrumentiſque Stofleri incendio fortuito Tubingæ conſumtis, nihil illarum lucubrationum euaſiſſet; niſi multa Münſterus deſcripta adſeruaſſet.

Obitus Stofleri. Cum ſic multos annos in propagandis abſtruſioribus diſciplinis ſedulo allaboraſſet; tandem veneranda canicie inſignis, ingreſſus annum ætatis *octuageſimum*, peſte obijt Blaubeurij, anno ſalutis noſtræ milleſimo quingenteſimo trigeſimo primo, die 16. Februarij; tranſportatus eſt Tubingam, ibique in templo Parochiali conditus. *Epitaphium.* Epitaphium, ſupra monumentum ſculptum, ita habet:

Heus, heus, adeſſe te cupit,
Rogatque ſaxum, vt hoc legas:
Matheſis ecce principem
Dedit tulitue Sueuia,
Vel illa Martia: hoc decus
Sed abſtulit nimis fera hic,
Premitque Parca: iam cubant,

Vt ter-

Vt cernis, oſſa Steſleri
Precare, quiſquis hac abis.

Cruſius in annalibus Sueuiæ; Bibliotheca Geſneri, & alij.

IOANNES AVENTINVS.

O. 1534. d. 9. Ian. æt. 68.

IOANNES AVENTINVS natione Boius, ex *Abuſina*, (oppidum eſt ſuperioris Boiariæ, quod vulgo *Abenſp g* dicitur) oriundus. Patrem habuit *Ioannem Thurmair* pandocheum eius oppidi, virum honeſtum: vnde & à nobili viro *Leonhardo ab Ec* Thurniomarius in epigrammate quodã dictus eſt. Quod vero ſeſe Auentinum nominarit, in cauſa eſt patriæ antiquum nomen. Nam Abenſperg in vetuſtiſſimis literis *Auentinum*, ab Antonino Romano Imperatore in itinerario ſuo Abuſina vocatur.

Abuſina oppidum Boiaria. *Pater Auentini Thurmair dictus.* *Cur Auentinus ipſe nominatus.* *Natalis Auentini.*

Natus eſt Auentinus anno Chriſti domini noſtri milleſimo quadringẽteſimo ſexageſimo ſexto. Cum primum pater filium ſtudijs dicaſſet: breui temporis ſpacio prima fundamenta Grammaticæ, quod tamen eo tempore rarum erat, apprehendit. Deinde *Ingolſtadium* à parentibus miſſus eſt: vbi cum in philoſophia & liberalibus artibus multum profeciſſet: conſilio præceptorum ſuorum, atque ex innato erga honeſta ſtudia ardore, *Lutetiam* Pariſiorum profectus eſt. Quod Gymnaſium primas præ omnibus alijs in Europa tum tenebat. Ibi ita ſeſe in omni ſtudiorum genere exercuit; vt ſeptem artium Magiſterij gradum cum laude conſequeretur. Præceptores Pariſijs habuit *Iacobum Fabrum Stapulenſem*, & *Iodocum Clichtoueum*, ſicuti ipſe ſcriptum * reliquit.

Academia Pariſienſis in Europa princeps. *Præceptores Auentini Pariſiis.* * *Lib. 6. annalium.*

Poſtea anno ſalutis milleſimo quingenteſimo tertio in Germaniam ex Gallia redijt, & Viennam petijt. Quo cum veniſſet, priuatis auditoribus libros aliquot Oratorios & Poeticos (quod ibidem pauci antea tentarant) prælegit. Anno vero quarto ſupra ſeſquimilleſimũ Ratiſponam Vienna venit. Qua in profectione in morbum grauiſſimum incidit. Bigis igitur vectus ad *Andream Boms*, patrem D. Eraſmi Ratiſponæ poſt ciuis, diuertit, rogans vt ſibi liceret in præſenti frigore ſeſe apud fornacem fouere pauliſper. Vbi cum acquieuiſſet Andreas, hoſpitio eius per totam hyemem vſus eſt, & ſe fouit. Etſi moleſtum nonnihil erat hominem ægrotantem tam diu retinere: tamen ob viri ſingularem probitatem, & eruditionem raram, parentes Eraſmi patienter tulerunt; donec priſtinæ ſanitati reſtitueretur. Quod vbi factum eſt, & ipſe vires paululum recollegiſſet; in patriam redijt, ibique totum annum permanſit.

Auentinus Viennæ docet priuatim. *Venit Ratiſponam.* *Auentinus æger Ratiſponæ ſe fouet.*

Anno

Redit Viennam. Anno ſexto ſupra ſeſquimilleſimum rurſum Viennam abijt, Eraſmumq; ſupra dictum, agentem iam decimum & quintum annum ſecum abduxit. Quo tempore D. *Maximiliani* Roman. Imp. liberalitate, doctiſſimi totius Germaniæ viri Viennæ agebant: nempe *Conradus Celtes*, primus inter omnes Germanos poëta laureatus, *Ioannes Stabius*, Cæſareæ Majeſtatis mathematicus, *Ioannes Cuſpinianus* Imperatoris orator, D. *Velocianus Pindrus*, *Ioachimus Vadianus*: quibus partim vſus eſt præceptoribus, partim familiariter cum ijſdem vixit.

Viri docti eo ſeculo ibi. Viri docti Viennæ amici Auentini.

Auent. Cracouiæ Græca docet. Anno ſeptimo Cracouiam profectus eſt: ibi *Grammaticam Græcam* publice legit: Mathematicisq; tum magnam operam, vt ipſemet * ſcribit, dedit. Sed in patriam literis ſuorum reuocatus, *Eraſmo Brimſio* comite Viennam Cracouia venit; inde Ratisbonam, & tandem in patriam commigrauit.

** Lib. 4. annal.*

Ingolſtadii item Latina. Anno ſupra ſeſquimilleſimum nono cum Eraſmo illo Ingolſtadium abijt, vbi *ſomnium Scipionis*, & *Rhetoricam* Ciceronis *ad Herennium* profeſſus, magnam laudem conſecutus eſt. Poſt bellum Bauaricum ſcripſerat Heroicis carmen gratulatorium ad *Albertum* ducem Boiorum, conditionemque aliquam tum petebat.

Præceptor princip. Bauariæ conſtituitur. Porro anno duodecimo Monacum vocatus Illuſtriſſimorum principum *Ludouici* & *Erneſti* fratrum germanorum præceptor conſtitutus, eos *Burckhuſii* humanioribus literis diligenter informauit.

Adit Italiam. Paucis annis poſt cum Illuſtriſſimo principe Erneſto in Italiam profectus, multas ibi cum principe vidit vrbes, & mores hominum: præcipue Mantuæ *ſanguinem CHRISTI* miraculoſe ſub Carolo Magno repertum, * inſpexit.

Sanguis Chriſti ab eo viſus.

** Auent. l. 4. annal.*

Annales Bauariæ ſcribit liberalitate princípp. adiutus. Tandem officio præceptoris defunctus, noluit vitam reliquam in ocio, ſed in negotio tranſigere: & annales Boiorum ſcribere incepit. Quod cum Illuſtriſſimi principes *VVilhelmus*, *Ludouicus*, & *Erneſtus* duces Boiariæ intellexiſſent: conatus eius liberaliſſime ſumtibus ſuis iuuerunt. Hinc diplomatis ad omnia monaſteria Boiariæ acceptis: vtramque Boiariam perluſtrauit: atque quæ ibidem inſpexerit ipſe in ſua dedicatoria epiſtola annalium enumerat.

Auentini peregrinationes, Bonam etiam partem antea ætatis, patrimonij ſui, valetudinis perluſtrando Germaniam, Galliam, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam, exhauſerat. Poſteaquam ita varia & multa ad propoſitum ſuum idonea collegiſſet; annales ſeptem libris Latine conſcripſit: quorum maiorem partem Ratisbonæ apud *Eraſmum Brimſium*, quædam etiam in patria, vbi ædes cum adiuncto horto extra mænia habebat, abſoluit. Verum ſolitudinis pertæſus, ad Eraſmum ſuum Abuſina ſcripſit hæc: *Neminem habeo, cum quo loquar: quare decretum eſt apud me, rurſum ad te ve-*

Annales conſcribit. Impatiens eſt ſolitudinis.

te ve-

te venire. Itaque aliquando integrum, quandoque dimidium annum Eraſmi hoſpitio Ratiſponæ vſus eſt.

Anno Domini M.D.XXIX. menſe Octobri Ratiſpona in patriam rediit. Cum primum vero ædes ſororis Abuſinæ ingreſſus eſſet: ſtatim captiuus (quam ob cauſam neſcio) abductus, per aliquot dies in vinculis detentus eſt. Verum paucis poſt diebus mandato Illuſtriſſimorum Boiorum principum libere, nulla infamiæ nota prorſus illata, dimiſſus eſt. Sed ita fit; vt *aliquando quidam clementia principum in bonorum perniciem abutantur.* Quanquam illud viro philoſopho aliquo modo tolerabile eſſe debuiſſet: tamen nonnihil poſtea mutatus videbatur. Valde enim ſemper timidus erat, & puſillanimis; de diſpendio valetudinis & captiuitate multum conqueri, nimium angi; adeo vt illam ſolicitudinem veram melancholiam in eo multi arbitrarentur.

Auentinus in patria capitur.

Ad Venerem nunquam procliuis, & quantum omnes, quibus cum vixit, animaduerterunt, ab amoribus mulierum alienus ſemper fuit. Cum vero iam ad annum vſque LXIV. ætatis ſuæ cælibem vitam duxiſſet: cum *Oſwaldo Rueland*, & *Eraſmo Brimſio* de vxore ducenda conſultare cæpit; ſerioque ſæpius multos locos ex ſacris literis ſuadentes & diſſuadentes matrimonium protulit. Sed ſenectutem ſuam penitius conſiderans, tandem in hæc verba prorupit: *Senex ſum, mihi miniſtro opus eſt.* Duxit igitur Sueuam, moroſam mulierem, illepidam, & omnino pauperem; deceptus ab anu quadam, quæ ei illam vt famulam ſaltem adduxerat. Ducta vxore Ratiſponæ in via Angelorum domum emit: vbi aliquandiu cum vxore habitauit.

Senex de vxore ducenda deliberat.

Ducitq́; infeliciter deceptus.

Anno XXXIII. ſalutis à nobiliſſimo Viro *Leonardo ab Eck*, Ingolſtadium, vt filium ſuum Oſwaldum inſtitueret, euocatus eſt. Quo cum veniſſet, *Petro Apiano*, mathematico clariſſimo extra familiam familiariſſime vſus eſt. Honeſtiſſime ibi perpetuo vixit; raro in publicum prodibat: domi ſeſe Horatianis carminibus cantandis, à prandio & cœna cum Oſwaldo ab Eck, & aliis oblectabat. Veſperi aliquando ad Danubii ripas prodeambulabat: ibique cum amicis confabulabatur.

Ab Eckio Ingolſtadium vocatur.

Vita eius priuata.

Horatianis Odis delectatus.

Circa natalitias ferias anni M.D.XXXIII. vehiculo Ratiſponam venit; vt vxorem cum filia infante ſecum Ingolſtadium aueheret. Verum, vt ſunt res mortalium caducæ, bonus & pius vir, ſiue ex frigore, quod ei ſemper quàm aliis infeſtius fuit, ſiue quod iam ſenex, atque exhauſtus viribus eſſet, morbo correptus, ſtatim vt Ratiſponam veniſſet, calidum popoſcit. Illi, qui aderant, & inter cæteros Oſwaldus Rueland, & Eraſmus Brimſius conclaue illico calefieri curarunt: Auentinus calida offula abſorpta, ſe in cubile declinauit. Altero die præſen-

Ingolſtadio hyeme Ratiſponam profectus, morbo corripitur.

præſentibus amicis & familiaribus, multa & varia locutus, inter cætera annalium ſuorum meminit, optauitque principem tanto ſuo labori atque operi fautorem: complura (dicens) adhuc forent inquirenda in Boiemia, Vngaria, Auſtria, quæ vetus ſunt regnum Boiariæ; ſed non eſt, qui curet. Denique ingraueſcente morbo, in dies peius habere cepit: tandem V. Idus Ianuarij, complicatis manibus, cum deuotiſſime Deo per Chriſtum animam ſuam commendaſſet: emiſit ſpiritum ſimilis dormienti, anno ætatis ſuæ LXVIII. præſentibus *VVolfgango Ryſio*, vxore ſua, atque vna anu.

Obitus Auentini.

Vxorem habuit vnam, quam diximus, moroſam; ex qua filium *Carolum*, qui infans obijt, progenuit: deinde filiam *Giſalam* nomine, poſt ſe reliquit, nouem ſaltem hebdomadarum.

Liberi Auentini.

Mediocri fuit ſtatura Auentinus, paululum tamen obeſiore corpore. Barbam crocei coloris, quam ſubter genas alebat, ſupra radebat omnem, habuit. Studia ſua ſemper à crepuſculo cum ſacra lectione auſpicatus eſt. A cœna paululum ocioſus, deinde ad mediam frequẽter noctem libris incumbebat. Nunquam delectabatur ſodalitio multo, ſibi & ſuis ſtudijs viuens. In conuerſatione tamen erat valde pius & affabilis: in familia ne puero quidem (vt dicitur) moleſtus. Perſonam omnino philoſophicam referebat. Parciſſimi victus, inter edendum crebro bibebat, ſed quaſi pitiſſando, vix ſuprema labra proluebat. Plerunque non cœnabat propter ſtomachum. Nam eo repleto dormire noctu non valebat. In veſtitu non erat mollis & effeminatus, neque ſordidus, ſed honeſtus. Pecuniæ quoque minime auidus. In Lyricis verſibus ſcribendis admodum felix, & Horatij imitator egregius. Multa habuit *Oſwaldus ab Eck* poëmata ab Auentino ſcripta, quæ, an publicata ſint, dubitamus. Plurima ſcripſit, quæ excuſa ſunt. Vallam promiſit, ſed non edidit: &, vt aiunt, exemplar in Monaſterio *Ror* diu latitauit.

Proſopographia & mores eius.

Veſtitus.

Scripta.

Communia ipſius dicta erant: *Naſcentes morimur: Homo bulla: Non res ipſas reprehendimus, ſed abuſum & homines rebus abutentes*: ἀνέχου καὶ ἀπέχου: quibus ſeſe conſolabatur, & quam nihil in rebus humanis conſtans eſſet, indicabat.

Dicta ei familiaria.

Apud D. Haimeramum Ratiſponæ ſepultus eſt, cum tali epitaphio & æternitatis monumento:

Sepultura & epitaphium eiuſdem.

D. O. M.

IOANNES AVENTINVS VIR SINGVLARI ERVDIT. FIDE AC PIETATE PRÆDITVS: PATRIÆ SVÆ ORNAMENTO, EXTERIS ADMIRATIONI FVIT: BOIORVM ET GERMANIÆ STVDIOSISSIMVS: RERVM ANTIQVA-

QVARVM INDAGATOR SAGACISSIMVS, VERÆ RELIGIONIS, OMNISQ. HONESTI AMATOR: CVI H. M. AD POSTERIT. MEMORIAM P. EST: O. V. IDVS IAN. ANNO M. D. XXXIIII.

Ex Annalibus Auentini Ingolſtadij Anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quarto editis.

HERMANNVS BVSCHIVS. O. 1535.

NATVS hic eſt in Weſtphalia *Dulmæ* ditionis Monaſterienſis, genere nobili; vt qui cognatione attigerit nobiliſſimum virum *Rodolphum Langium*, literatorum Mæcenatem liberaliſſimum: à quo Buſchius non ſolum in Italiam * ductus, viriſque primarijs ibi commendatus; ſed & ſumptibus honeſtis fuit ſuſtentatus. Ingenio & Orator & Poëta ſui ſeculi non poſtremus fuit; ac varijs in Germania Academijs bonas literas (quod noſtra tempeſtate inſolens) docuit. Ad Latinæ enim linguæ profeſſionem vocatus eſt *Haidelbergam*, anno viceſimo quarto ſupra mille quingentos: vti *Simon Grynæus* ad Græcam linguam ibidem docendam. Docuit præterea Buſchius *Louanii*, *Lipſiæ*, & *Marpurgi* ſub initia illius * Gymnaſij; ex quo in patriam redeunti Eobanus Heſſus Francobergius ſucceſſit. Lipſiæ cum ageret, quæſiuit ex eo *Georgius Helius*, quam maxime rationem in comparanda promta & expedita elegantia quacunque de re, & quocunque in negotio verba faciendi, ſecutus fuiſſet: reſpondit, *legendis & relegendis Ciceronis epiſtolis*. Edidit *Silium Italicum* cum argumentis ſingulorum librorum: *Perſii Satyras* annotationibus illuſtrauit: edidit & *Plautinas decimationes*, & *artem memoriæ*. Scripſit & alia multa ſoluta & ligata. *Georgio* Palatino in Epiſcopum Spirenſem electo, Spiram ingredienti, anno viceſimo nono, ſupra mille quingentos, luculento carmine, in quo iuſtitia, conuocato Virtutum choro, omnes bono Principi conuenientes in eo lucere prædicat virtutes, gratulatus eſt.

Buſch. familia nobili ortus.

* *An. 1480.*

Docet in ſcholis publicis.

* *Fundati anno 1526.*

Buſch. quomodo Latini ſerm. elegantiam comparârit.

Scripta Buſchii.

Eruditione ſua & ſtudio iuuandi rem literariam conciliauit ſibi amorem ac beneuolentiam eius æui doctorum virorum, *Eraſmi*, *Tritbemii*, & aliorum. Salutauit eum etiam honoris cauſa in itinere in patriam anno viceſimo quarto, *Melanchthon* cum *Camerario*, *Neſeno*, & alijs comitibus: quos omnes ac inprimis Melanchthonem iuuenem ipſe ſenex amantiſſime eſt complexus: vt facile intelligi poſſet, affectionem beneuolentiæ & amoris erga ipſos Buſchij eſſe ſingularem.

Amici eiuſdem.

Moribus

Mores. Moribus qualibus fuerit iuuenis ex epiſtola quadam Trithemij, ſcripta anno milleſimo quingenteſimo ſexto, primo Martij, colligi poteſt, vbi inter alia ita eum hortatur: *Non decet virum erud.tum, etiamſi poeta ſit, eſſe laſciuum, non ebrietatis ſectatorem, non muliebrem & luxui deditum, qua omnia cito perdunt virum. Tu ergo, Buſchi, fuge omnes animi peſtes, vinum & Venerem maxime: quorum vſu nimio virtus eneruatur omnis: mens cacutit: & fama in opprobrium cunctis exponitur. Parce oculis tuis, qui vtroque malo, te nimium volente, perculſi, fluxu & rubedine iam pene deſtructi ſunt. Parce rebus & ſubſtantia, quam docendo laborioſe acquiris, ne ſenior factus mendicare cogaris. Memento, quòd, ſicut poeta dicit:*

Trithemii ad Buſch. epiſt.

Vino forma perit, vino corrumpitur atas:
Vino ſape ſuum neſcit amica virum.

Et quod Ariſtoteles dixit: Non de facili poteſt inuadi ſobrius & vigil: ſed qui ebrius eſt, & dormiens, mortuo ſimilis, facile capitur. Hæc Trithemius. Ridiculum eſt, quod de hoc Buſchio fertur. Marpurgi cum per forum forte incederet veſtitu domeſtico, magnamque ciuium turbam præteriret: nemo ei quicquam exhibuit honoris. Illico igitur abit domum; veſtes precioſiores induit; iterumque in forum prodit. Ibi tum omnes adſurgunt, omnes capita aperiunt. Hic indignatus vir doctus domum repetit, veſteſque exutas pedibus conculcat hiſce additis verbis: *Tune ergo Buſchius, an ego?* Ægre nimirum tulit præpoſterum hominum iudicium: qui honorem non homini aut virtuti, ſed veſti haberent.

Non virtuti, ſed veſti honos habitus.

Obitus. Obijt Dulmæ in patria anno Chriſti trigeſimo quinto ſeculi quingenteſimi. *D. Chytraus in Saxonia, Trithemius, alii.*

CONRARDVS GOCLENIVS.

O. 1535. d. 24. Ianuar. ætat. 49.

Conrardus Goclenius natus eſt anno milleſimo quadringenteſimo octuageſimo quinto in Weſtphalia. Cumque Eraſmo hortante *Hieronymus Buslidius* Ærienſis apud Arteſios Eccleſiæ antiſtes, facultates ſuas alumnis aliquot, tribuſque adeo linguarum trium alendis Profeſſoribus in *collegio*, ſuo etiam ære exædificato, & *Trilingui* hinc dicto impendiſſet: primus Latinæ linguæ profeſſor hic Goclenius renunciatus eſt: quanquam *Iacobus Ceratinus Hornanus*, vtriuſque linguæ bene peritus, competitor concurreret. Annos ipſos XX. quibus publice profeſſus eſt, auditoribus ſuis adeò gratus fuit; vt eos nec aſſiduitate ſatiarit vnquam, nec diuturnitate laſſarit. Magna certe felicitas, quæ duobus maximis viris, *Lactantio Firmiano*, & *Rudolpho Agricola*, non obtigit: quorum alter ab auditorio deſertus eſt, alter, contumelijs euictus, auditorium deſeruit.

Collegium trilingue ab Hieron. Buſlidio dedicat. Goclenius profeſſ. Lat. lingua. Gratus auditoribus. Contra accidit Lactant. & R. Agric.

Præter *ſcholia in M. Tullii offi ia*, Latinum fecit *Luciani Hermotimum*, ſiue de ſectis Philoſophorum dialogum. Quem *Thomas Morus* Angliæ Cancellarius, cui bene longa & docta præfatione inſcripſerat, tanti æſtimauit: vt interpretem inaurato poculo aureis Anglicis referto, remuneratus ſit, exiſtimans auream viri eloquentiam auro, eoque copioſiſſimo, compenſandam. Aliud magni nihil elaborauit, vt honoris minime ſtudioſus: niſi quod in *Adagiis* colligendis, aliiſque Deſiderium iuuiſſe fertur; qui per iocum de illo dicere ſolebat: *maluiſſe obeſulum, quam πολυγράφον eſſe*. Abunde tamen ſpecimen ſui dedit, quantum in vtroque ſcribendi genere valeret: neque minus ideo laudandus videtur, quod pauca ad poſteritatem tranſmiſerit: cum, vt è veſtigio Hercules: ſic è ſcriptis pauculis ingenij doctrinæque præſtantia facile poſſit cognoſci. Quare merito hic Martialis illud per parodiam vſurpem:

Scripta Goclenii. *Thom. Morus mag. iſe- cit Goclen.* *Goclen in adag. collig. Eraſm. iuuit.* *E paucis etiā ſcript. ingenium & eruditio cognoſcitur.*

Laudatur magis in libro Goclenius vno,
Quàm leuis in tota Marſus Amazonide.

Perpetuo Louanij hæſit; vt literas apud Belgas efflorescentes magis magiſque excitaret: quanquam Canonicum Antuerpiæ ſacerdotium merito ſuo nactus eſſet.

Vixit annos *vndequinquaginta*. Obijt 1535. ante diem 8. Kal. Febr. conuerſioni D. Pauli Apoſtoli ſacrum. Funebri eum oratione, quæ exſtat, *Petrus Nannius* laudauit.

Aetas & mors Goclenii.

Tumulus Louanii ad D. Petri.

CONRADVS iacet hic Goclenius, alter Eraſmus,
Ingenio, lingua, moribus, atque ſtilo.
Hunc lugete virum Graiæ Chariteſque Latinæ,
Et decus amiſſum Buslidiana domus.
Ille ſcholarum auxit pomæria læta Louanî,
Traxit eo omnigenum millia multa virum.
Immatura quidem rapuit te Parca diſertum,
Vix dum condideras integra luſtra decem:
Præmia ſed voluit CHRISTVS tibi digna labore,
Et feſtinatas reddere delicias.

Aubert. Miræus in elog. Belgicis.

IOACHIMVS FORTIVS RINGELBERGIVS.

Ō. 1536. circiter.

Ioachimus Fortius Ringelbergius natus eſt Antuerpiæ, cuius encomium ipſe in præfatione tractatus *de Homine* luculentum reliquit. Liberalibus artibus diſcendis teneros annos impendit. Puer ex alto in medium flumen decidit, ita vt ſpes vitæ omnis perierit. Mox tamen caſu aduenere, qui non ſine ſuo periculo iam ferme mortuum liberarunt.

Antuerpia en omium à Ringelbergio ſcriptum *Caſus Ringelbergii.*

F Circa

Aulam relinquit. Circa decimum ſeptimum ætatis annum aulam *Maximiliani* Imperatoris reliquit. Inde *Louanii* Latinæ linguæ rudimenta didicit: Ariſtotelis item Dialecticen ac Phyſicen, præceptore *Petro Curtio*, in omni literarum genere apprime erudito. His diſciplinis dum operam dedit; ad res ludicras mentem ſæpe abduxit. Initio modum ſcribendi aulicum complexus, varia characterum effinxit genera: ac tantopere eum delectarunt characteres apte compoſiti, pulcri, ac varij; vt *quinqu*ecentas diuerſas ſcribendi *formas*, præter eam, quam *italicam* vulgo vocant, collegerit. Poſtea relictis ijs in *pingendi artem* graſſari cepit. Literas deſcripſit maiuſculas non ſimplici ductu linearum; ſed è frondium, arborum, rerumque aliarum, qua litera patet, protractione.

Louanii literas diſcit. *Pet. Curtius.* *Ringelberg. ſcribendi artifex.* *Pictura ſtudioſus.*

Et calatura. Poſthæc aggreſſus eſt *artificium calandi* picturas in ære leuigato, conuerſa imaginis forma, vt appoſito atramento eadem in chartis multis exprimi poſſet. Cuius rei ſpecimen reliquit effigiem puellæ regiæ, ornatæ gemmis atque veſtitu eximio, in ærea tabula ſculptam.

Docet publice. Hinc per annos aliquot didicit ac publice profeſſus eſt *Arithmeticam*, *Aſtronomiam*, & *Græcam linguam*. Poſtremo animum adiunxit ad curam Latine & polite ſcribendi: cuius gloria inter humanos conatus omnes ſummum tenere locum videtur. Fuit ipſi in animo, ſi vita daretur mediocriter longa, *opuſcula* conſcribere *millena*: quorum corpori vniuerſo inde titulus eſſet *Chilias*. Nullum perfecit librum, niſi dum à typographo excuderetur; in quo hunc obſeruauit modum. *Ante omnia* animo concipiebat totum corpus operis futuri: *deinde* in tabula lignea maximæ amplitudinis rubrica titulos ſolum capitum delinebat. Circumſpiciebat hic diligenter, num cuncta bene cohærerent: vbi res viſa exigere, alios auferebat, alios addebat, mutabat, tranſponebat. Titulorum capita, dum excogitatio recens eſſet, rudi oratione leuiter ſingula in ſingulis chartis depingebat: quas ordine ponebat in tabula, vbi titulos prius collocarat. Hos *poſtremo* magnis ſcribebat typis, quo libri ordo vniuerſus adſpectu vno poſſet comprehendi. Tum ſingulis diebus capita aliquot ad prælum abſoluebat: primum illis leuiter deſcriptis aliquid addendo vel adimendo; deinde decore, ſuauiter, numeroſe omnia eloquendo. Horatiano enim illo, quod ſcripta *nonum in annum premere* iubet; non tempus, ſed diligentiam præſcribi, velleque nihil temere vulgari exiſtimabat. Opera eius vno volumine edita ſunt Lugduni, quorum hi ſunt tituli:

Ad ſcribendum ſe confert. *Modus quē in ſcribendis libris obſeruauit Ringelberg.*

Opera Ringelbergi.

De ratione diſcendi liber: cuius bonam partem in tenebris ſcripſit, quando eum ſomnus ob dolorem calculi reliquerat, ſæpe intempeſta nocte.

Elegan-

Elegantia,
De vſu vocum, quæ non flectuntur, libell.
De conſcribendis verſibus libell.
Elementa Græca,
Dialectica,
Tabula Dialectica,
Rhetorica, & quæ ad eam ſpectant.
De figuris ac vitiis orationis liber.
Sententia.
De formis dicendi liber.
De periodis opuſculum.
Synonyma.
Sphæra.
Inſtitutiones Aſtronomicæ.
Coſmographia.
De tempore liber.
De tempore tabula.
Optice.
Chaos Mathematicum.
Arithmetica.
Horoſcopus.
Aſtrologia cum *Geomanteia.*
Phyſiognomia, de vrina non viſa, & interpretatione ſomniorum.
Chaos, vbi de varijs.
Experimenta.
De Homine liber, cum *epiſtolis* quibuſdam.

Fuit, vt verbo dicam, homo, cui nihil vel ad eruditionis copiam, vel ad morum integritatem vitæq; candorem deeſſet: tam comis, tam humanus, vt maximi quiq; viri eius conſuetudinem expetiuerint. Studio autem tanto, vt per ſingulos dies menſe vno *duodecim* docere *horis* ſolitus fuerit: præterq; eas ſemel interim declamare, vel *de Deo*, vel *de mundo*, aut thematibus alijs, exercitationis cauſa.* Nonnulli propterea inſanire ipſum vociferabantur: verum optat, ab ineunte ætate ſic inſaniſſet. Nam quæ alios docuiſſet; ea tam ſibi perſpecta eſſe confirmat; quam corporis membra ea non aliter ac ſolis ſplendorem ante oculos hærere. Autor proinde eſt alijs, vt nihil legant, nihil audiant, quod nō & ipſi alijs tradant, vel per diem totum inſtituendo. Tanti fecit facultatem & conſuetudinem alios docendi. Stili elegantioris fuit ſtudioſiſſ. ideo in libris ſuis cum ſpecioſum aliquem vocum contextum, aut verba duo ornata inueniſſet; lætitia exultauit maiore; quam ſi aureum reperiſſet. *Tum inquit, mirus ſplendor pectus illuſtrat: hac ambroſia viuimus: hoc dulci gaudio mens tranquilla fruitur. Ea eſt mihi ſententia, atq;*

Ringelbergii eruditio & virtus.
Diligentia ſtupenda.
* *Libro de ratione dicendi.*
Genus dicendi Ringelbergii.

vti ſpero, ad vitæ exitum permanebit: vt pro ſingulis vocibus nitidis ſignificantibus, appoſitis, ſingulos accipere aureos nolim, etiamſi ſumma me premeret inopia. Malo dictionem eſſe decoram, aut voces duas commiſſas apte, aut ſplendide dictum aliquod in opuſculis meis, quam aureum in manibus. Illud namque imperatorem animum voluptate incredibili afficit: hoc vitiorum fomes eſt: hoc ad corpus ſolum & luxum ſpectat: illud perpetuo meum erit: hoc ad breue tempus.

Ringelbergius egregius opum contemtor.

Opes adeo contempſit; vt alicubi ita ſcribat: Equidem *eo ſum ingenio, ſemper fui, & ſemper ero, vt ſummam inopiam, quam ſummas opes malim. Metuerem enim, ne pernicioſa eſca mentem occuparet meam, ne ve tam vilis metalli cura ſtudia dulciſſima impediret. Mediocrem modum ad vitam tuendam neceſſarium eſſe, non pernego; nec aurum contemno; ſed magnas opes, quæ mentem à literis abducere queant. Fere fit, vt bona animi, corporis mala; rurſus corporis bona, animi mala ſint. Nihil ſane rarius, nihilq́; magis arduum puto; quam hominem eſſe & eruditum & diuitem.*

Bona animi mala corporis, & contra.

Peregrinationes Ringelbergii.

Docendi occaſionem, vbi poteſt, captat.

Præter hæc animus generoſus varias luſtrauit regiones, ſiue quo doctorum frueretur iucundiſſima conſuetudine, ſiue vt reperiret, ex quo aliquid diſceret, ſiue vt ipſe alios ſuæ doctrinæ participes faceret. In profectione Germanica, quam anno 1528. ſuſcepit, cum aliquando à media nocte non dormijſſet, & animaduertiſſet milites quoſdam, qui in eadem erant naui, itidem vigilantes; horam vnam lucrifacturus docuit illos Germanico ſermone circuitum mundi, ſolis, lunæ, ſyderum reliquorum, quid orbes, circuli, axes, poli; terram mundi centrum eſſe; quid annus, menſis, dies, hora. Hæc ita tum perſpicue & populariter illis delineauit, reddita omnium ratione ac vſu; vt iam totam ſeſe mundi faciem tenere exiſtimarent. Adeo omne tempus perire cum Plinio ſtatuit, quod ſtudijs non impertiretur. In Gallia *Aureliæ* per duos menſes ſubſtitit, docuitq́; cum magna auditorum frequentia; inter quos fuit & *Ludouicus Stella*, quindecim annorum adoleſcens, tam eruditus Græce; vt omne genus autorum ſuo Marte tum potuerit interpretari. Pater huius Stellæ fuit *Petrus* I C. qui plurima in Ringelbergium beneficia contulit. Aurelia profectus eſt *Biturigas* cum viris aliquot & ſui & literarũ amantiſſimis: & *Auarici* per menſem vnum varias artes profeſſus. Ægre illinc potuit diſcedere; ita nunc precibus, nunc muneribus ſolicitarunt animum eius, quotquot ibi erant eruditæ doctrinæ amantes.

Lud. Stella adoleſcens quindecim annor. profeſſ. publ.

Ringelberg. ſomni parcus.

Libros in itineribus circumtulit.

In itineribus nec horas ſomnus auferret non neceſſarias corpori; ſaxa aut ligna per tranſuerſum lateri ſolitus fuit ſupponere: cum domi horologium haberet, cuius pulſu, quando vellet, excitaretur. Libros etiam itinerum facundos comites ſemper ſibi adſciuit, eos potiſſimum, in quibus diligenter res aliquas ſcitu dignas notaſſet. Quod ſi in volumine duæ tantum

tum treſue paginæ notatæ eſſent: eas è libro eximebat; reliquum vendebat. Baſileam aliquando profecturus, è nouo opere Plinij ſecundum librum à ſe notatum exſcidit: vbi amicus interueniens, ipſum mentis eſſe parum ſanæ opinatus eſt. Atque ita tractauit libros complures, quando erat proficiſcendum; idque ob duas cauſas, *tum* quod fixa in illis memoria eſſet, *tum* quod ſcripta ea nonnihil conducere putaret ad ſtylum. Librorum enim copia vbique ſuppetit: cogitationum & animaduerſionum priuatarum non item. In multis Academijs intra vnius menſis ſpacium bis prælegit Dialecticen. Inter docendum hortabatur auditores; vt ea, quæ audierant, à lectione conferrent inter ſe, & firmarent exercitio. Summam artis grandibus typis depingebat in pariete: quam quotidie ſemel prælongo radio omnibus declarabat ante finem lectionis. Finito menſe rogabat, an adhuc ſemel repeti vellent eandem artem? reſponderunt, ſe ſatis intelligere, etiam ij, qui antea nihil in ea audiuerant. *Dialecticen bis prælegerit.*

Docuit plerunque per totum diem ab ortu ſolis ad occaſum, excepta dimidia hora, quæ prandio dabatur. Nulla re magis animum ſuum excitari aiebat; quam cœli conſideratione: & Aſtronomiam plus centies & quinquagies docuiſſe; nec dimiſſurum, quoad viueret. Alij alijs delectantur, & laudem ex ijs quærunt, cum quibus breui & ipſi ſunt morituri. Ringelbergium nihil cepit; niſi quod diuinum, quod honeſtum, quod æternum. *Docendi aſſiduitas.*

Ad corpus exercendum hoc obſeruabat. In veſtibus interioribus conſuebat plumbum diſſectum in minutas laminas tanti ponderis, vt vtraque manu vniuerſam leuare molem vix poſſet: has induebat mane, his robur corporis ſuſtentabat. Cauebat tamen, ne inferior ſpinæ pars plus æquo premeretur. Id faciebat octiduum, donec æſtu laboris nimium membra accenderentur. Sed pondus dictum ſenſim auctum & diminutum eſt; cum repentina mutatio lædere non parum naturam ſoleat. *Exercitatio corporis.*

Amicos habuit literatos pleroſque ſui ſeculi, interque eos præcipue *Eraſmum Roterodamum*, *Nicolaum Beraldum*, *Andream Hypertum*, *Ioannem Tarteſium*, *Adrianum Amerotium*, *Ioannem Operinum*. *Amici Ringelbergii.*

Laborauit calculi dolore forte ex nimijs vigilijs nato, aduerſus quem vix vllum remedium: vnde & perbreue ſibi vitæ tempus ſupereſſe præſagijt. Quando autem certo rebus humanis exemtus ſit, nondum reperimus. *Valetudo eiuſdem.*

Exſtat oratio *Hyperti* qua ad Senatum Pariſienſem viuum adhuc Ringelbergium laudauit officij & exercitationis cauſa: quam ei cum tali epigrammate miſit;

Delicium terræ gens Battaua laudet Eraſmum,
Agricolam Phryſius cantet, in aſtra ferat;
Barlandos referat nunc clara Zelandia doctos,
Dorpius & magnum ſit decus vſque ſuis:
Longolium ſequitur iam Ringelbergius autor,
Edidit hunc nobis terra Brabanta virum.
Pierides veſtrum decus hoc redamate ſorores;
Pieridum decus hoc vos redamate viri.

Ex ſcriptis Ringelbergii.

ERASMVS ROTERODAMVS.

O. 1536. d. 12. Iulij, æt. 70. * Alij 1465. alij 1466. vt Chytr. in Chron. Sax. vbi die conſtituunt. *Patria. Chytr. in Chron. Sax. l. 5.*

Desiderius Eraſmus cognomento Roterodamus natus eſt anno* 1467. d. 28. Octobr. hora quarta ante ſolis exortum, primis *Friderici* 3. Auguſti annis, *Roterodami* in Hollandia, inferioris Germaniæ prouincia, quam olim Batauі poſſederunt. Ibi etiamnum monſtratur exigua domus ad cæmiterium, cum hac inſcriptione:

Hac eſt parua domus, magnus qua natus Eraſmus.

Puer vocatus eſt *Gerardus Gerardi* more familiari apud Belgas, & olim etiam vſitato apud Græcos, Latinoſque. Sed quia nomen iſtud in Belgico idiomate videtur habere cognatam ſignificationem cum verbo *deſiderare*: adſciuit ſibi loco prænominis titulum *Deſiderij*: cui ſubiunxit Græcam vocem eiuſdem notionis, & *Eraſmus* agnominari voluit. *Mater Eraſmi.* Mater eius dicta eſt *Margareta*, filia medici cuiuſdam *Petri* ě Septimontio, vulgo Zeuenberge: cuius fratres duos vidit *Eraſmus* Dordraci, pene nonagenarios. *Pater.* Pater dictus eſt *Gerardus*: is clam habuit rem cum dicta *Margareta*, ſpe coniugij: id quod indigne tulerunt & parentes & fratres Gerardi. *Patrui.* Fratres ei fuerunt decem, nulla ſoror, ex eodem patre & matre omnes coniugati. Viſum igitur eſt omnibus, vt ex tanto numero vnus Deo conſecraretur: & fratres nolebant minui rem; ſed eſſe, apud quem ipſi conuiuarentur. *Pater Eraſmi confert ſe in exteras nationes.* *Gerardus*, pater Eraſmi, videns ſe omnibus modis excludi à matrimonio: fecit, quod ſolent deſperati: clam aufugit, & ex itinere miſit parentibus & fratribus epiſtolam cum manu manum complexa, addito elogio: *Valete, nunquam vos videbo.* Interim relicta eſt ſperata coniux grauida, quam propinquam partui placuit Roterodamum mitti Goudа; quo res occultius tranſigeretur. Puer altus eſt apud auiam. *Gerardus* Romam profectus: ibi ſcribendo, cum nondum eſſet ars typographica, rem affatim parauit. *Romæ agit & diſcit.* Erat enim manu feliciſſima. Mox applicuit animum ad honeſta ſtudia ita: vt Græce & Latine pulcre calluerit: quin & in iuriſprudentia non vulgariter profecerit. Roma enim tunc floruit doctis viris; inter quos audiuit & *Guarinum*,

Paren-

Parentes vbi reſciuerunt Romæ ipſum eſſe: ſcripſerunt illi; puellam, cuius matrimonium ambierat, eſſe vita defunctam. Id ille credens præ mærore factus eſt presbyter; totumque animum ad religionem applicuit. Reuerſus domum, comperit fraudem. Nec illa tamen vnquam poſt voluit nubere; nec ille vnquam tetigit eam. *In patriam retrahitur.*

Puerum autem curauit liberaliter educandum: & vix *quatuor annos* egreſſum miſit in ludum literarium. Ac primis annis minimum proficiebat in literis illis inamœnis; quibus natus non erat. Vbi nonum ageret annum miſit *Dauentriam*: mater ſecuta eſt, cuſtos & curatrix teneræ ætatis. Ea ſchola tunc adhuc erat barbara: niſi quod *Alexander Hegius & Zinthius* ceperant aliquid melioris literaturæ inuehere. Tandem ex pueris colluſoribus, qui grandiores natu audiebant *Zinthium*, primum cepit odorem melioris doctrinæ: poſt aliquoties audiuit *Hegium*; ſed non niſi diebus feſtis, quibus legebat omnibus. Hic peruenit ad claſſem tertiam. Solitus eſt ipſe *Eraſmus* narrare præſagium *Rodolphi Agricolæ*. Forte oſtenderat *Hegius* hoſpiti *Rodolpho* in ſcholam ingreſſo, diſcipulorum ſcripta: qui cum tyrocinium probaret: prætulit tamen Eraſmicum ſcriptum cæteris: adeoq; eo delectatus eſt; vt cuperet videre puerum. Erat tum ferme duodecim annos natus, ex quo accerſito pauca ſciſcitatus, conſiderata figura capitis & charopis oculis, hortatur eum ad diſcendum, addens: *Tu eris olim magnus.* *Eraſmus liberaliter educatur. Quadriennis in ludum mittitur. Nouennis Dauentriã. Præceptores Eraſmi. Rod. Agricolæ de Eraſmo præſagium.*

Sub id tempus peſtis vehementer ibi ſæuiens ſuſtulit matrem, relicto filio, iam annum decimum tertium agente. Cum peſtis indies magis ac magis increscereret, tota domo, in qua agebat, deſolata, reuerſus eſt in patriam. *Gerardus* accepto triſti nuncio cepit ægrotare, ac paulo poſt mortuus eſt. Ita vtrumq; parentem amiſit vix ephebus; & ipſos non multo ſupra annum *quadrageſimum*. Pater tres, quos habebat fidiſſimos, tutores inſtituit: quorum præcipuus fuit *Petrus VVinkel*, tum ludi literarij magiſter Gaudæ. Legauit rem mediocrem; ſi tutores bona fide adminiſtraſſent. Itaque ablegatus eſt in *Buſcum ducis*, cum iam ſatis maturus eſſet Academiæ. Verum illi Academiam metuebant: quod ſtatuerant puerum alere religioni. Illic vixit, hoc eſt, perdidit *annos* fere *tres*, in ædibus fratrum, vt vocant; in quibus tum docebat *Romboldus*. Is cum mire adamaret ingenium pueri; cepit eum ſolicitare, vt ſuo gregi accederet. Puer excuſabat inſcitiam ætatis. *Peſtis matrem Eraſmi tollit. Mox & pater moritur. Tutores Eraſmi. Ablegatur Buſcum ducis.*

Hic exorta peſte, cum diu laboraſſet febri quartana, reuerſus eſt ad tutores, iam ſtylo cõfirmatior, ex lectione bonorum autorum. Vnus tutor perierat peſte: cæteri duo, re non admodũ bene geſta, ceperunt agere de monaſterio. Adoleſcẽs languens febri, quæ ſupra annũ illum tenuerat, non abhorrebat à pietate: *Inuitatur ad monachiſmum.*

cæterum à monaſterio abhorrebat. Itaque concedunt diem ad cogitandum. Interim tutor ſubornat, qui pelliciant: qui minitentur: qui perpellant animum imbecillem. Atque interea repererat locum in monaſterio *Canonicorum*, qui vulgo vocantur *Regulares*, in collegio, quod eſt iuxta Delft dicto *Sion*: quæ domus eſt principalis eius capituli. Vbi dies veniſſet reſpondendi, reſpondit prudenter adoleſcens: *ſe nondum ſcire neq; quid eſſet mundus, neque quid eſſet monaſterium, neque quid eſſet ipſe: proinde videri conſultius, vt adhuc annos aliquot agat in ſcholis: donec ſibi notior eſſet.* Hæc cum videret tutor conſtanter dici ab adoleſcente; ſtatim infremuit: *Ego, inquit, fruſtra laboraui, qui talem locum tibi magnis precibus paraui. Tu es nebulo: non habes ſpiritum bonum; abdico tutelam: vide vnde alaris.* Adoleſcens reſpondit ſe accipere abdicationem; & ea eſſe ætate, vt non opus ſit tutoribus. Vbi videt, ſe minis nihil proficere: ſubornat fratrem, qui & ipſe tutor erat, negotiatorem. Is blanditijs agit: & accedunt inſtigatores vndique. Habebat ſodalem, qui prodidit amicum. Et quamuis vrgeret febris; tamen needum arridebat monaſterium; donec forte fortuna viſeret monaſterium eiuſdem ordinis in *Emaus* ſiue *Steine* iuxta Gaudam. Ibi reperit *Cornelium*, quem Dauentriæ habuerat contubernalem. Is nondum acceperat ſacrum illum cultum: viderat Italiam; ſed redierat parum doctus.

Hic ſuum agens negotium, cepit mira loquentia depingere vitæ genus ſanctiſſimum; copiam librorum, otium, tranquillitatem, ſodalitatem angelicam; & quid non? Trahebat affectus ille puerilis ad veterem ſodalem: alij alliciebant: alij propellebant: onerabat febris. Hunc igitur locum delegit, altero faſtidito: lactabatur interim, donec haberet ſacram veſtem. Interea tametſi adoleſcens, ſenſit quam non eſſet illic vera pietas: adeo vt ad *Seruatium*, qui Patris dignitate cœnobio illi præerat, aperte ſcribat: *Fuiſſe ibi colloquia frigida, inepta, nihil ſapientia Chriſtum: conuiuia perquam Laica, denique totam vita rationem cui ἢν ἀφαιρῇς τὰς, ὡς καλοῦσι, χαιρεμονίας, οὐκ ἂν ἀπολείποις ἐξαιρετόν τι.* Et tamen, dum ibi fuit totum illum gregem ad ſtudium excitauit. Vixit igitur aliquamdiu in eo vitæ genere, à quo tum *animo* tum *corpore* erat alieniſſimus. *Animo*, quod à ceremonijs abhorreret, & libertatis amans eſſet: *corpore*, quod natura eius non ferebat iſtiuſmodi labores. Ieiuniorum impatiens ſemper fuit; idq; peculiari quadam corporis ratione. Semel excitatus à ſomno, nunquam potuit redormiſcere, niſi poſt aliquot horas. Ad literas tantum rapiebatur animus, quarum iſtic nullus vſus. Parantem abire ante profeſſionem partim pudor humanus, partim minæ, partim neceſſitas coercuit. Interim cum *Guilelmo Hermanno Goudenſi*, ſtudiorum ſocio, nullum

Eraſm. mancipat ſe monaſterio.

Qualis ibi vita.

Eraſmus cur abhorruerit à vita monaſtica.

nullum Latinorum autorum volumen non excuſſit: & tempus, quod alii æquales iocis, ſomno, comeſſationibus ignauiter abſumebant: hi duo libris euoluendis, & ſtylo exercendo impendebant.

Tandem per occaſionem innotuit epiſcopo *Cameracenſi, Henrico à Bergis*. Is ſperabat Cardinalitium galerum, & habuiſſet, niſi defuiſſent præſentes nummi. Ad hoc iter quærebat hominem Latine doctum. Itaque per hunc euocatus eſt, cum au-ctoritate epiſcopi Traiectenſis: quæ ſola ſufficiebat: & tamē ille adiunxit auctoritatem Prioris & Generalis. Conceſſit in familiam epiſcopi, ſeruato tamen habitu. Hic in multorum ſeſe amicitiam inſinuauit, inprimis *Antonii* abbatis apud D. Bertinum, & *Iacobi Batti*, qui ſenatui Bergenſi fuit à ſecretis: ad quem tot Eraſmi exſtant epiſtolæ. *Eraſmus euocatur ex monaſterio.*

Cum autem Epiſcopus Cameracenſis deſtitutus eſſet ſpe galeri: egit, vt iret Lutetiam ſtudiorum gratia. Promiſſum eſt ſtipendium annuum: nihil miſſum eſt. Sic ſolent principes. Illic in collegio montis acuti *ex putribus ouis & cubiculo infecto* concepit morbum, hoc eſt, malam corporis, antea puriſſimi, affectionem. Itaque rediit ad Epiſcopum: acceptus honorifice: recreatus eſt à morbo Bergis. Reuiſit Hollandiam hoc animo; vt maneret apud ſuos: ſed ipſis vltro hortantibus rediit *Lutetiam*. Ibi deſtitutus auxilio Mæcenatis, vixit verius quam ſtuduit: & ob peſtilentiam ibi multis annis perpetuam, quotannis redeundum erat in patriam. A ſtudio Theologiæ abhorrebat; quod ſentiret animum non propenſum, vt omnia illorum fundamenta ſubuerteret: deinde futurum, vt hæretici nomen inureretur. *Lutetiam proficiſcitur ſtudiorum gratia. Ob morbum redit in Hollandiam. Mox Lutetiam. A ſtudio Theologico abhorret.*

Lutetiæ dum egit in collegio illo; emigrauit ad Anglum quendam generoſum, duos alios generoſos adoleſcentes ſecū habentem. Videbant enim inter profeſſores bonarum literarum illa in Academia tunc neminem eſſe; qui vel eruditius poſſet, vel fidelius docere conſueſſet. Atque hinc cepit in Anglia innoteſcere; in quam inſulam & paulo poſt conceſſit, à diſcipulis ſuis, inter quos *Montioius*, domum regreſſis, inuitatus. *Abit in Angliam.*

Vbi cum aliquamdiu fuiſſet, in reditu ad litus Dauarienſe à telone fortunis propemodum omnibus exutus eſt; quod complusculos aureos in Britannica moneta, vltra viaticum ſine diplomate regio, imprudens legum Anglicarum à *Montioio & Moro* perſuaſus, efferre tentaſſet. Quæ tamen iniuria muſſitanda fuit. Alii aliter narrant. Fuiſſe euocatum ab *Henrico* 8. Rege Angliæ, ſuper negocio religionis. *Eraſmum* tandem adiiſſe Britanniam; à Rege humaniſſime exceptum; poſt aliquot de cauſa religionis colloquia ægre quidem dimiſſum, numeratis honorarii loco *quinquaginta Angelottis*. Eraſmum in *Eraſmus in reditu ex Anglia ſpoliatur.*

illos inquiſitores incidiſſe: qui pecuniam eam apud ipſum repertam de more Fiſco regio addixerint, relicto tanto viatico quantum ſatis videbatur. Eraſmum tot aureis minutum; ab aliis monitum; & qui alias ingenio eſſet ſic ſatis auaro, in aulam rediiſſe: regiq; iacturam ſuam triſti vultu expoſuiſſe: qui in riſum ſolutus, laudata ſuorum fide, aliis eum quinquaginta aureis donarit, ſimulque priores quinquaginta reddi iuſſerit: atque ita Eraſmum cum literis ſalui conductus ad ſuos Hollandos remiſerit.

Viri docti in Anglia Eraſmi ætate.

Abundare tum ceperat Anglia viris doctiſſimis, *Guilielmo Grocino, Thoma Linacro, Guilielmo Latimero*, qui in Italia literis operam dederant, vtriuſque linguæ peritia celebres: item *Ioannes Colete, Thoma Moro, Richardo Pacao & Gulberto Tonſtallo*; à quibus omnibus amabatur; vt de Epiſcopis nihil dicam: quorum vt quiſque erat literarum callentior; ita pluris Eraſmum faciebat, & benignius tractabat. In Academia Cantabrigienſi docuit aliquandiu: idem & Louanij fecit; cum apud *Ioannem Paludanum*, eius ſcholæ rhetorem, diuerſaretur.

Eraſmus docet in Academiis. Italiam petit.

Demum Italiam, cuius miro deſiderio ſemper arſerat, cum filiis *Baptiſtæ Boërii*, Genuenſis, regii in Britannia medici, petiit. Ac primum *Bononiam* cum eis iam ætate vergente, hoc eſt ferme *quadragenarius*, profectus eſt; non vt pædagogus, nam morum curam exceperat, nec vt præceptor; ſed vt inſpector futurus, ac ſtudiorum viã commonſtraturus. In itinere cũ ſocio Anglo *Taurini* in Alpibus Cotijs Theologiæ doctor renunciatus eſt Itaq; dignitatem & eruditionem in Italiam importauit quam cæteri inde exportare conſueuerunt Bononiæ inter profeſſores *Paulum Bombaſium* amicum habuit, hominẽ niuei pectoris, & eruditũ; qui viciſſim ingenio & doctrina Eraſmi mirifice delectatus eſt. Iam enim obierat * *Beroaldus*, profeſſorũ ſui temporis Achilles: & *Baptiſta Pius*, antiquitatem infeliciter æmulatus, Oſcos & Volſcos ſonabat. Hunc cum ſemel audiſſet interrogatus ab amico, quid iudicaret, reſpondit: *longe vicit opinionem meam*: quinam, inquit ille. Subiecit Eraſmus: *antea ineptum eſſe iudicaui: nunc prorſus inſanire eum comperi.*

Doctor Theologiæ creatur.

Paulus Bombaſius.

** Obiit 1510.*

Baptiſta Pius antiquarius ineptus.

Opus adagiorum.

Eraſmus mutat veſtitum Canonicorum cœnobiticum, & cur.

** Cum non cederet de via,*

Dum *Bononiæ* volumen adagiorum pridẽ ceptum, abſoluit: (nam breue & rude ſpecimen operis futuri *Lutetiæ* ante multos annos ediderat) cultum Canonicorum cænobiticum, quo hactenus vſus fuerat, huiuſmodi cauſa mutare coactus eſt. Mos eſt eius vrbis, vt qui peſte laborantes curant, linteum album ex humeris pendens, geſtent. Tum igitur orta ibi peſte, die quodam Eraſmus in publicum cum ſuo ornatu prodit: quem nebulones quidam conſpicati, & peſtis curatorem eſſe rati, * eductis gladiis inuadere parabant: feciſſent, ni matrona quædam admo-

admonuiſſet, eccleſiaſticum ipſum eſſe. Altero item die cum theſaurarij filios adiret: alij correptis ſaxis & fuſtib. vim minati ſunt, & conuiciis impetiuerunt: intra verba tamē graſſati. Itaq; Eraſmus ne ſimile periculum deinceps incurreret: a *Iulio 2. P.P.* impetrauit; vt ornatu religioſo pro bonorum ratione vteretur, aut non vteretur; modo veſtē haberet ſacerdotalē: quod *Leo. 10.* confirmauit; & Eraſmus deinde tū in Italia tū alibi obſeruauit.

Prouerbiorum autem opere ad vmbilicum perducto, quæſiuit per literas ex *Aldo Manutio*, an librum excuſurus typis eſſet: qui lubenter annuit. Venetias igitur profectus, cum in *Aldi* officinam veniſſet, diu expectandum ei fuit, donec ad colloquiū admitteretur; quia *Aldus* typis * recognoſcendis occupatus, ex vulgaribus ſalutatoribus quempiā adeſſe putarat, qui magis curioſitatis ſtudio, quàm rei ſeriæ cauſa, pluſquam moleſti quotidie ipſi ſolebant eſſe. Intellecto autē Eraſmum adeſſe, cōfeſtim accurrit, veniamq; precatus hoſpiti nouo humanitatis officia omnia prolixe probauit. Edidit ibidem *Euripidis* tragœdias duas *Hecubam, & Iphigeniam in Aulide*, recognitas: & *Terentii Plautiq;* comœdias, habita carminis ratione caſtigauit.

Venetias profectus edit opus adagiorum.

** Vel centinandis formulis ſtanneu.*

Item alia.

Sub id tempus *Alexander, Iacobi Scotorum* regis filius, Patauii operam literis dabat, *Raphaëlis Regii* auditor, & iam eccleſiæ diui *Andreæ* in Scotia Archiepiſcopus. Is Eraſmum ſibi in Rhetoricis præceptorem adſciuit: cum quo poſtea *Senas* commigrauit. Boërios enim diſcipulos, poſt vnicū cohabitationis annum dudum dimiſerat, ob patris moroſitatem. Senis dum agit in ædibus præſulis, quem inſtituebat; cōmeatum ac poteſtatē impetrauit vicinā *Romam* inuiſendi. Ibi dici nō poteſt, quanto plauſu quantoq; gaudio literatorum hominū ſit exceptus, non mediocrium tantū; ſed & eorum, qui Cardinalitia dignitate præfulgebant: in quibus præcipuus *Ioannes Medices*, qui in *Iulii* 2. demortui locum * ſuffectus *Leonis* 10. nomen aſſumſit; & *Dominicus Grimanus* Venetus, atque *Ægidius Viterbienſis*, trium linguarum peritiſſimus. Vidit ibi & *Thomam* illum *Phœdram*; facundia extemporali incomparabiliter eloquentem: qui ludis & comœdiis recenſendis priſcam antiquitatem repræſentabat. Oblata eſt pœnitentiarij dignitas, ſi Romæ manere vellet, via futura ad altiora conſcendendi. Sed redeundum fuit ad Archiepiſcopum: quocum poſtea denuò *Romam* adiit, quam illuſtriſſim. adoleſcens videre cupiebat prius, quam in Scotiam ſuam rediret: nec Roma ſola, (quanquam diſſimulato Archiepiſcopi faſtigio, ne cuiquam moleſtus eſſet.) ſed vlterior illa pars Italiæ *Cumas* vſque perluſtrata, ac antrum Sibyllæ ſubintratum, quod illic ab accolis etiamnum oſtenditur.

Eraſmus fit præceptor Alexandri filii regis Scotiæ.

Romā adit.

** 1513.*

Thomas Phædra.

Eraſmus ad pœnitētiarii dignitatem inuitatur.

In Vlteriorē Italiam progreditur.

Poſt diſceſſum Antiſtitis D. *Andreæ*, veterum amicorū memoria, quos in Britānia reliquerat, in cauſa fuit Eraſmo, cur reditum

Per Rhetiam & Germaniam redit in patriam.

ditum in patriam & ipſe maturandum duceret. Itaque per Alpes Rheticas *Curiam* primum, deinde *Conſtantiam* ad lacum Brigantinum profectus, tranſito Lentienſium tractu, qui ſunt ad Martianæ ſylvæ initium, quod priſcis Orcynium fuit, per Briſgauos *Argentoratum* venit: inde ſecundo Rheno in Hollandiam vectus eſt. Mox amicis ſuis *Antuerpiæ & Louanii* ſalutatis Angliam adit.

In Angliam redit.

Guilielmus Waramus.

Tenebatur deſiderio *Ioannis Coleti*, qui decanus Londini ad D. Paulum, *Grocini, Latimeri, Linacri*, & præcipue *Thomæ Mori*. Vetus Mæcenas erat *Guilielmus Waramus*, Cantuarienſis Archiepiſcopus, totius Angliæ primas, hoc eſt, iudex ſummus. Hic omnes Epiſcopos eius Inſulæ ſua liberalitate vicit: hic & pecuniam dedit, & præterea ſacerdotium Eccleſiæ Aldingtonenſis in agro Cantuarienſi: quod cum religione Eraſmus obſtringeretur, quo minus ſtatim acciperet, emolumentis integris potius ad paſtorem pertinentibus, qui præſens diu noctuque ſubiectam plebem inſtitueret, id quod nemo inficiari poſſet: hic ad cunctabundum Cantuarienſis præſul;

Eraſmo ſacerdotium oblatum.

qui, inquit, *te æquius ex Eccleſiaſtico prouentu viuat: qui ſcriptis tuis utiliſſimis ipſos eccleſiarum præfectos presbyteros inſtruis, doces, adiuuas unus omnes, nec illos tantum, ſed & cunctas ubique terrarum eccleſias, quibus illi ſingulis ſinguli duntaxat præſint & proſint?*

Cæterum opus adagiorum *Aldum* æmulatus, flagitantibus ſtudioſis, *Ioannes Frobenius* Baſileæ typis ſuis non infeliciter excuderat: qua arridente editione, ſimul officinæ diligentioris celebritate motus Eraſmus, cum alterum prouerbiorum exemplar cum acceſſione pridem *Batio* promiſſum & deſtinatum, adiunctis aliquot Plutarchi libellis, recens verſis, *Franciſci Birckmanni* conſilio Baſileam aberraſſe cognouiſſet; & illic omnes

Eraſmus Baſileam profectus, Varia edit.

diui *Hieronymi* lucubrationes ſub Frobenianis prælis eſſe: ipſe quoque eodem ſe contulit, ſimulans iter ad Vrbem voti ſoluendi gratia. Nec erat vanus rumor. Pridem enim *Ioannes Amerbachius* abſolutis *Ambroſii Auguſtinique* libris, totum ſe comparauerat ad caſtigationem voluminum *Hieronymi*, vndique conquiſitis vetuſtis exemplaribus, & doctis viris conductis, qui Græcas dictiones paſſim reſtituerent: de quorum numero fuit

I. Reuchlinus.

Ioan. Cono.

Ioannes Reuchlinus, qui è Lexicis vacuas lacunas replere conabatur, cui ſucceſſit felicior caſtigator *Ioannes Cono* Norimbergenſis inſtituti Dominicani: qui meliorem viam ſecutus, è veſtigiis antiquorum codicum ea, quæ vel deerant, vel erant deprauata, diligenter reponebat. Idque poterat homo propemodum Græce, quam Latine doctior, verſatus in optimis autoribus, & excellentiſſimorum in Italia profeſſorum, *Muſuri, Scipionis* atque *Ioannis Cretenſis* aliquot annis auditor. Et iam defuncto patre *Bruno & Baſilius* filij, vna cum *Ioanne Frobenio*,

Hiero-

Hieronymi editionem aggreſſi erant, & in prophetis aliquo vſque progreſſi. Eraſmo nouo hoſpiti, ſtatim in ædes Frobenianas recepto, placuit editionis nitor; ſed inprimis incredibilis fratrum Amerbachiorum in caſtigando ſedulaque diligentia. Ipſe ergo ſi quando conſulebatur, vbi iudicio opus erat, propter exemplarium variationem, nuſquam deerat. Verum epiſtolarum volumina ſibi peculiariter vendicabat, partim abſoluendis ſcholiis, quæ iam pridem ceperat, partim nouis addendis, & argumentis adſcribendis occupatus. Hic labor non erat exiguus; ſed acceſſit longe maior.

Deſiderabant ſtudioſi Galliæ & Germaniæ ſeorſim edi *Nouum Teſtamentum Græce*, quod cum Veteri Venetiis coniunxerant. In id olim ſcripſerat annotationes *Laurentium Vallam* imitatus Eas cum reperiſſet inter ſchedas ſuas; tumultuarie recognouit, & auxit inter prælorum ſtrepitus. Nec deerant, qui ipſum Nouum Teſtamentum elimandum putarent, vulgo Chriſtianorum, vt videtur, ſcriptum, vel potius verſum. Et hæc monentibus pro ſua facilitate paruit. Hunc laborem *Leoni*.10. inſcripſit: at *Hieronymianorum* operum recognitionem Cantuatienſi Archiepiſcopo *Waramo*, æternű obſeruantiæ ſingularis monumentum conſecrauit. Hic liber Teſtamenti Noui editus, & rerum bonitate & orationis ſuauitate iuuentutem ad linguarum & Grammaticæ ſtudia inuitauit: ſeniores etiam de multis erroribus admonuit. Verum vt bonis gratus hic labor fuit: ita contra in omnibus gentibus hypocritæ monachi, metuentes ſuæ auctoritati ac ventri: & ſtudia noua opprimere, & ipſum auctorem perdere conati ſunt. ***Noui Teſtamenti editio.***

Pugnauerunt in aulis, in gynecæis, in concionibus vt Eraſmus tolleretur è medio, confictis criminibus & fabellis, gratis ſuo theatro. Sed armatus erat Eraſmus ſua Gorgone, eloquentia & doctrina, qua fortiter hoſtes repulit. Redijt tum in inferiorem Germaniam propter negocia: ac non ita diu poſt Seleſtadium recurrit, cum *Carolus* 5. apud Aquas Grani inauguraretur. * Mox *Colonia Vbiorum* adfuit ſub conuentum Wormatienſem, in ordinem eorum, qui ſunt à conſiliis principi receptus; idque iam pridem, viuo *Ioanne Syluagio* Cancellario. ***Eraſmus à Monachis oppugnatur.*** ***1520. d. 23. Octobr.*** ***Eraſmus Caroli 5. Conſiliarius.***

Solutis comitijs Vangionum, cum in Hiſpanias ex Brabantia Cæſar rediret: *Baſileam* Eraſmus repetijt, iterum editurus *Adagiorum Chiliades, & paraphraſes Paulinas atque Euangelicas* abſoluturus: quas dubium eſt, maiori ne ſtudioſorum applauſu orbis exceperit, an maiori alacritate ipſe ſcripſerit, *Hic ſum* inquiens, *in meo campo.* ***Repetita Baſilea variis edendis eſt intentus.***

Baſileæ itaque bonam librorum, quos edidit, partem in ædibus Frobenianis, in monte diui Petri ſitis elucubrauit. Deinde

Eraſmus Cardinalitiam dignitatem reſpuit.

allegendo, & purpureo galero donando, agitatum ſub *Paulo* 3. PP. ſed ipſe pro errore de ſe & affectu erga ſe Pontifici ac Patribus gratias egit. Quo audito; quidam Italus dixit: *Eraſmum eſſe ſapientem beſtiam: qui eo vltro oblato vti neſciret aut nollet; quod alii precio ac precibus ambirent, nec tamen obtinerent.*

** l. 24. epiſt.*

Ocii autem adeò fuit amans; vt, cum Friburgi ædes mercatus eſſet, tantum ſenſiſſe ſe ſcribat * tædiorum in licitando, contrahendo, ſtipulando, emigrando, immigrando, rixando cum fabris & furibus: vt malit decennium in libris verſari; quã vnicum menſem deuorare talia catapotia. Fuit in egenos liberalis; quos vt alibi, ſic à ſacro domum rediens, per famulum nunquam non munerari ſolebat: maxime verò in bonæ ſpei ac indolis adoleſcentes, ſi qui ad ipſum viatico deſtituti veniſſent, largus, benignus & munificus. Docuit tum alibi, tum *Cantelbergiæ*, menſes complures Græcas & ſacras literas; ſed gratis; & ita facere ſemper decretum fuit. In conuictu comis & ſuauis, citra omne ſupercilium: vbique ἐράσμιος, id eſt, amabilis: quod ille nomen à ſe dolebat non vſurpatum; cum primum ſcribere cepiſſet, & editis libellis innoteſcere. Linguæ inter amicos liberioris, nonnunquam plus, quam ſat eſſet: & ſæpe falſus, non poterat tamen amicis diffidere. Candidus æſtimator alienæ doctrinæ; & fautor ingeniorum vnicus, ſi fortuna ſuppetiiſſet. In prouehendis bonis literis nemo magis profecit: grauemque ob hanc rẽ inuidiam ſubiit à barbaris & monachis. Lutherana tragœdia (vt ipſe vocat) onerauit eum intolerabili inuidia. Diſcerptus ab vtraque parte, dum vtrique ſtudet ſeu conſulere ſeu placere. Videbat plus ſatis tribui *Theologiæ argutatrici*, priori prorſus abolita: ſicque Theologos *Scoticis argutiis* incumbere: vt non attingerent fontes diuinæ ſapientiæ. Ad hæc diſciplinam Eccleſiaſticam longe prolapſam eſſe à ſinceritate Euangelica: populum Chriſtianũ multis modis grauatum: conſcientias variis tricis illaqueatas. Videtur igitur ſub illa initia magis habuiſſe, quid fugeret: quàquid ſequeretur. Et meticuloſior fuit, ac timens offenſionũ: atque hoc vnice in vita ſtuduit: vt omnium ordinum & generum beneuolentiam colligeret.

Libera lingua Eraſmus.

Eraſmus in negotio religionis neutra lis quid improbarit.

Eraſm. optime de literis meritus.

Barbaries ſuperioris ſeculi.

Verum vt vt ſit: optime tamen eum de re literaria meritum eſſe, nemo inficias ibit. Illa enim tempeſtate in Germania Galliaque mire frigebant literæ: vix vnus & alter Latine vtcunq; ſciebat: Græce nullus. Sed ſimul ac editæ ſunt adagiorum Chiliades, & libri de vtraq; copia: velut è nebulis coorto ſole, emergere linguarum peritia cepit. Prodibant alii atque alii libelli hanc ad rem facientes: *Theodori Grammatica Inſtitutiones* Latine verſæ: multorumque autorum in vtraque lingua monumenta, Græce c[illegible]ra præceptoris operam diſcere volen-

t bus

tibus admodum accommoda. Nam hac ratione etiam *Hermolaum Barbarus*, immortale decus Venetiarum, olim profeciſſe fertur priuato ſtudio, collatis doctiſſimi Gazæ verſionibus. Itaque quaſi ſigno dato, literarum cauſam in his prouincijs optimus quiſq; promouebat. Sed omnium maximũ ſubſidium attulit *Trilingue collegium* illud in Academia Louanienſi, ſuadente Eraſmo inſtitutum.

Hermolaus Barbarus αὐτοδίδακτος.

Magnas opes moriens reliquerat Arienſis præpoſitus, *Hieronymus Buslidius*, Franciſci, Veſontini quondam Archiepiſcopi in Hiſpania, peregre extincti frater. Quas cũ ille ſtudioſorum vſibus deſtinaſſet: Eraſmus teſtamentariis autor fuit; vt *Athenæum* Louanii conſtituerent, in quo ſtipendiis ordinatis tres linguę publice docerentur. Ex hac ſchola innumeri deinde cognitione linguarũ inſtructi prodiere. Mouit ea res *Franciſcũ* quoq; Galliarum regem, vt ad ſimilis collegij Lutetiæ Pariſiorum inſtitutionem animum adiiceret, Eraſmo per literas euocato, cuius conſilio omnia diſponerẽtur. Et iam regium diploma acceperat: ſed interuenere cauſæ; quæ profectionem impedirent. Felix igitur ſuccreſcentium ſuperiori ſeculo literarum ſucceſſus, Eraſmo non cum multis debetur, Editurus prouerbiorum opus à quibuſdam doctis audire coactus eſt: *Eraſme, quid facis? tu euulgas hic myſteria noſtra,* Sed cupiebat is omnibus ea nota eſſe & aperta: quæ ad ſolidæ eruditionis copiam comparandam facerent. Hoc candore deſtituebatur ille; qui Venetiis olim Aldo Manutio cõmentarios Græcos, in Euripidem & Sophoclem, edere paranti, dixit: *caue, caue, hoc facias: ne barbari iſtis adiuti domi maneant, & pauciores in Italiam ventitent.* Longe alius animus Eraſmo: cui nihil tam humile etiam fuit, quo tantus vir, ſtudiorum gratia, ſe non demitteret. Ipſum etiam *Catonis carmen* iuxta titulum, emendare & interpretari* dignatus eſt: vt nec in magnis, nec in minutis eius opera deſideraretur.

Hieronymus Buslidius autore Eraſmo trilingue collegium Louanii inſtituit.

Eraſmus candide aliis ſuã eruditionem impertit.

Itali Germanis eruditionem inuident.

** adiectis Mimis Publianis.*

Eraſmi fama.

Hæc tum doctrina tum virtus ſingularis, Eraſmo non ſolum doctiſſimorum hominum intimæ amicitiæ fores aperuit; ſed & ſummorum principum ac magnatum fauorem & liberalitatem conciliauit. Etenim multorum regum & Pontificum expertus eſt benignitatem magnificam: vt *Caroli* inprimis & *Ferdinandi* Auguſtorum: qui ei penſionem annuam decreuerunt, *trecentarum* in ſingulos annos *librarũ* monetæ Francicæ. *Clemens VII.* bis miſit *ducentos florenos*, nihil nõ pollicens. Nec alia mente *Adrianus* fuit Pontifex, ſi ſacerdotium oblatum, vel munus honorarium Eraſmus accipere voluiſſet. *Paulus 3.* cum Cardinalitiam dignitatem non acceptam intellexiſſet, præpoſituram Dauentrienſem Traiectenſis diœceſis, quæ *ſexcentorum aureorum* reditum tribuere dicebatur, obtulit ac Breui

Pontificum Regum & principum in Eraſm. liberalitas, & fauor.

l. 23. epiſt. ad Antoniũ Fuggerum.

l. 21. epiſtol. ad Polydor. Virgil.

G Apoſto-

Apoſtolico contulit: ſed Eraſmus *ſatis viatici ſibi paulo poſt mo-rituro ſupereſſe* dixit. *Henricus Britanniæ* rex, eius nominis *octauus*, literis ſua manu ſcriptis ſalutauit. *Franciſcus Valeſius Galliarum* rex literis eum euocauit, in ijſque ſua manu ſcripſit; longe gratiſſimum eius aduentum fore *Cantuarienſis Archiepiſcopus* ſic eum eſt amplexus, ac ſi pater eſſet, aut frater: & vt intelligeret, hoc eum ex animo facere, dedit ei ſacerdotium *centum* fere *nobilium*: quod poſtea volente Eraſmo in penſionem *centum coronatorum* mutauit: ad hæc dedit dono ſupra quadringentos nobiles. Nec minor fuit aliorum epiſcoporum, principum, ducum, & quorumuis magnatum ac diuitum in Eraſmum propenſio: & expetitus fuit ab omnibus Europæ regnis. *Cæſar* inuitauit in Hiſpaniam: *Ferdinandus* Viennam: *Margareta* in Brabantiam: Rex *Anglus* in Angliam: *Sigiſmundus* in Poloniam: *Franciſcus* in Galliam; oblatis ſatis amplis ſalariis. Habuit plena ſcrinia literis Pontificum, regum, Cardinalium, principum, epiſcoporum, ducum, Comitum, & aliorum honorificentiſſime ſcriptis: vt taceam munera, quæ pro dedicationibus atque inſcriptionibus monumentorum ſuorum, venerunt nequaquam vulgaria. Nec ſolum à principibus honoratus eſt Eraſmus: ſed etiam à ciuitatibus Germaniæ. Nam ſi qua tranſiret, idque magiſtratus reſciſſet: vino fuit donatus: qui honor magnatibus & ciuitatum legatis, more gentis, impenditur. Adeoque nemo erat, qui cum Muſis ac Gratiis commercium haberet: Eraſmum vt excluſum à ſe & non potius in penetrale amicitiæ adſcitum omnique honoris genere cumulatum vellet.

Eraſm. l. 20. epiſt.

Eraſm. etiã ciuitatibus Germaniæ gratus.

Habuit tamen, vt virtutis comes eſt inuidia, ſuos etiam Momos & Zoilos: atque à tenebrionibus, velut à cimicibus ac pediculis paſſim fuit admorſus A *Fabro* primum eſt impetitus: nam Dorpiana orſa ſuppreſſa ſunt. Inſimularat ille Eraſmum neſcio cuius impietatis, in verſione Noui Teſtamenti. Bellum deinde ipſi factum eſt, ab indoctis monachorum ordinibus: qui, vt noctuæ in clauſtris latitantes, non poterant ferre lucem exorientium literarum, aut voculam aliquã liberiorem, qua ipſorum ſuperſtitioſæ opiniones notarentur. Duces illorum ordinum fuerunt * *Leus* neſcio quis, & *Stunica*, *& Sutor*, *& Bedda*; & aliquot alij terræ filii: qui tum conuiciis immerentem lacerarunt, tum libellis proſciderunt; ſed maiori ſuo, quam alterius dedecore, imo nullo. Romæ quidam Franciſcanus librum edidit: * in quo *Lutherum*, *Zuinglium & Ecolampadium* vocat milites Pilati, qui crucifixerunt Chriſtum: *Eraſmum* illis annumerans, & addens hunc eodem ſpiritu eodemque conſilio ſcripſiſſe, quo ſcripſerunt illi

Eraſm. Zoili.

Faber.

Monachi Eraſmo cur infeſti.

* *Eraſ. apologetica tomo 9.*

* *Eraſm. ad Io. Cholerũ epiſt. à Merula edita.*

illi: nihil intereſſe, niſi quod *Eraſmus iocetur, illi rem ſerio agant.* Adijcit dictum de Monachorum dictis melioribus: *Eraſmum poſuiſſe oua, Lutherum & cæteros excluſiſſe pulles.* Lutetiæ quidam illud: *conculcabis leonem & draconem,* ſic interpretatus eſt; *leonem Lutherum, draconem Eraſmum*: & huic ſcurrili dicto frequens datus eſt plauſus à Franciſcanorum centurijs præſertim inter pocula; quibus viſum eſt operæ precium, etiam pictura ſententiam tam lepidam exprimere. Brugis fuit Minorita quidam, à vino lippus, qui totas horas deblaterauit in Lutherū & Eraſmum; ſubinde eos *beſtias, aſinos, grues, ſtipites,* appellans, nec quicquam tamen refellens. Cum in altera quadam concione palam dixiſſet: *in libris Eraſmi eſſe quadam hæretica*: quidam è magiſtratu doctus adijt hominem: rogauit, quid eſſet in libris eius tale: *non legi,* inquit ſcurra, *libros Eraſmi; volui legere paraphraſes; ſed Latinitas erat nimis alta. Timeo igitur, ne poſſit labi in aliquam hæreſin propter altam Latinitatem.* Nec ſolum integras horas publicè è ſuggeſto, tanquam è plauſtro, in ipſum debacchati ſunt: ſed & è bibliothecis ſubmouerunt, quicquid fuit Eraſmi.

Eraſm. l. 23. epiſt.

Eraſm. l. 24. epiſt.

Eraſmi Latinitas nimis alta.

Conſtantiæ etiam fuit quidam doctor; qui *Eraſmi effigiem* in charta impreſſam habuit in conclaui ſuo, non ob aliud, niſi vt cum inambularet, quoties eam præteriret, conſpueret: percontantibus odii cauſam, reſpondit: *ſe Eraſmo acceptum ferre calamitoſum illud ſeculum.*

Eraſm. l. 25. epiſt.

Et huiuſmodi plura ipſe recenſet Eraſmus paſſim in libris, præcipue in epiſtolis quas qui volet, adeat. Verum viuit & viuet Eraſmi memoria, quamdiu bonæ literæ inter homines manebunt: cum iampridem inauſpicatarum illarum auium garritus conticuerit. Cæterum offenderunt aliquorum animos libri quos edidit, præſertim *Colloquia*; quæ paſſim male audiuerunt; *Adagia,* publico edicto *Pauli* 4 prohibita fuerunt: *Moria,* ſiue encomium ſtultitiæ, & alia eius opera; quæ ſalibus, & iis interdum aculeatis, abundant; quibus craſſos errores & aniles quaſdam ſuperſtitiones orationis libertate perſtringit.

Libri Eraſmi multos offendunt.

Acuit etiam ſtylum in Eraſmum * *Huldaricus Huttenus,* eques Germanus, antea amicus; verum, vt videbatur, ſubornatus ab *Heſphendorpio* & aliis. Eraſmus ſpongia (id nomen ſcripto) aſpergines illas deleuit. Tandem pertractus fuit in arenam cum Luthero: quem διατριβῇ de libero arbitrio prouocauit: cui Lutherus oppoſuit de ſeruo arbitrio librum. Sed hæc palam ſunt omnibus nota.

* *vide l. 27. epiſt 3. & catalogum ad Botzemum.*

Genus orationis Eraſmicæ quibuſdam viſum eſt non ſatis Ciceronianum; ad ſtructuram & verba Tullianæ dictionis

Genus orationis Eraſmi.

omnia ſeuere exigentibus. Sed ipſe huc ſemper annifus eſt à puero, vt orationis mundiciem ſimul atque animi præſtaret: magiſque affectauit puram ac perſpicuam orationem, quam phaleratam, & ſolidam maſculamque potius, quam ſplendidá aut ſcenicam: quæ rem oſtenderet citius, quam ſcriptoris ingenium oſtentaret. Vocabulis quibuſdã vti coactus eſt Chriſtianæ religionis materiæ, quam tractabat, ſeruientibus. Neque enim * probabat eorum ſuperſtitionem, qui Ciceroni ita addicti ſunt, vt voculam etiam alienam reformident: quique inanes modulos quoſdam Latinitatis verius referunt, quam ſententias denſas & præſtantes.

** Eraſm. in Ciceroniano.*

Scripta Eraſmi.

Scripſit autem varia, ac fere innumera, qua ſacra, qua profana: quæ in Catalogo ad *Ioannem Botzamum* ita diſtribuit: vt in *primum* tomum conferat, quæ ſpectant ad *Inſtitutionem litterarum*, *ſecundum* dedicet *Adagiis*, *tertium* adſignet *epiſtolis & præfationibus*: *quartum* det his, quæ ad *morum inſtitutionem* faciunt *quintum* his, quæ inſtituunt *pietatem*: *ſextum Nouo Teſtamento*, & in id annotationibus: *ſeptimum Paraphraſibus*: *octauum Apologiis*: *nonum epiſtolis Hieronymi*: *decimum* velit complecti *autores* à ſe *recognitos*. Paulò alium indicat rationem in epiſtola ad *Hectorem Bœotium*, paucis ante obitum annis. Cum igitur *Hieronymus Frobenius & Nicolaus Epiſcopius* typographi ſenſiſſent opera Eraſmi ſimul ordine collecta ab eruditis deſiderari obſequendum illis rati, rem aggreſſi ſunt tum magnificam, tum omnium fauore dignam, nulla nec ſumtuum nec laborum magnitudine deterriti: & volumina Eraſmi in tomos iuxta auctoris catalogum ad *Bœtium* diſtributa typis excuderunt adiectis ab Amerbachio ſuo quibuſque loco iis, quæ poſtea idem Eraſmus elucubrauit. Omiſerunt tamen *decimum* tomum, non niſi alios auctores ab ipſo recognitos complectentem. Nomina librorum ac tituli alibi videantur.

Monumentum Eraſmi.

In memoriam tanti viri Amerbachius in æde Cathedrali vrbis Baſilienſis monumentum marmore Rhetico locandum curauit cum inſcriptione eiuſmodi:

Chriſto Seruatori S.

DES. ERASMO ROTERODAMO, VIRO OMNIBVS MODIS MAXIMO, CVIVS INCOMPARABILEM IN OMNI DISCIPLINARVM GENERE ERVDITIONEM PARI CONIVNCTAM PRVDENTIA POSTERI ET ADMIRABVNTVR ET PRAEDICABVNT, BONIFACIVS AMERBACHIVS, HIERONYM. FROBENIVS, NICOLAVS EPISCOPIV HERI

HEREDES ET NVNCVPATI SVPREMÆ SVÆ VOLVNTATIS VINDICES, PATRONO OPTIMO, NON MEMORIÆ, QVAM IMMORTALEM SIBI EDITIS LVCVBRATIONIBVS COMPARAVIT, IIS TANTISPER DVM ORBIS TERRARVM STABIT SVPERFVTVRO, AC ERVDITIS VBIQVE GENTIVM COLLOQVVTVRO, SED CORPORIS MORTALIS QVO RECONDITVM SIT ERGO, HOC SAXVM POSVERE.

Mortuus eſt VI. Idus Iul.
Iam ſep:uagenarius anno à Chriſto nato
M. D. XXXVI.

In Saxo, quo ſepulcrum integitur, eſt Termini facies baſi quadrata, cum his verbis:

Des. Eraſmum Roterodamum amici ſub hoc ſaxo condebant quarto Eidus Iulias 1536.

Scripta ſunt & à viris doctis varia carmina Epitaphia, quibus obitum eius luxerunt, animique dotes celebrarunt. Non indignum eſt lectu epicedion * à *Melchiore Acontio* ſcriptum; vti & *Apotheoſis Eraſmi*, eodem autore. Exſtat & Apotheoſis Eraſmi autore Ioanne Sapido, adiunctis aliorum epigrammatis. *Atque hæc de Eraſmo, ex ipſius Eraſmi epiſtola ad Conradum Goclenium, & quæ huic adiuncta ſunt ſtudio Pauli Merulæ edita & tomo 4. declam. Philippi & aliis.*

* *Exſtat tomo 2. decla. Philippi.*

IOANNES SECVNDVS.

O. 1536. d. 1. Octobr. ætat. 25.

Patriam habuit *Ioannes Secundus*, Hagam Comitis apud Batauos, natus anno Chriſti vndecimo, ſupra mille quingentos, patre *Nicolao Euerhardo* præſide. *Secundi* nomen non ſine omine induit: vt cui ſecundum non facilè reperias. Nam ea ætate, qua vix Latine loquuntur alij, ipſe in re poëtica vſque eo cæteris omnibus antecelluit: vt *in aurem Batauum* intempeſtiuum * *Martialis* iocum facile eluſerit.

Patria. *Vere ſecundus dictus.* *Præcox eius ingenium.* * *lib. 6. epigr. 82. Prou. Auris Batava.*

Adoleſcens in Galliam profectus, *Andream Alciatum Mediolanenſem*, de ſuperiore loco ius interpretantem audiuit: ibidemque *Mattæo Salmonio* Gallo, & *Cornelio Muſio* Batauo, fami-

In Galliam proficiſcitur.

Inde in Italiam. Et Hiſpaniam. Carol. V. ſequutur in Africam.

familiariter vſus, in poëticis ſe ſtudiis exercuit. Poſt in Italiam tranſgreſſus, indeque in Hiſpaniam traijciens, Archiepiſcopo Toletano à ſecretis fuit: cuius etiam iuſſu *Carolum* V. Cæſarem in Tunetana expeditione ſecutus, in Africam tranſmiſit.

*Reuerſus fit ſecretarius epiſcopi Vltraiectini. Morbus Secundi. Obitus prematurus. * Alii d. 8. cal. Octobr.*

In patriam valetudinis gratia reuerſus, à *Georgio Egmundano*, Vltraiectino præſule, ad idem munus vocatur. Is tum fortè in D. *Amandi* apud Hannones fano, cuius loci Abbas erat, agebat: quo profectus Secundus, mox in febrim incidit: quartoque poſt, quam venerat die, flos ille Belgicus, nondum annorum *quinque & viginti*, occidit: ſummus haud dubie futurus, qua erat ingenij præſtantia, ſi vita longior cõtigiſſet. Obijt anno Chriſti trigeſimo ſexto, ſupra mille, quingentos, die * primo Octobris: conditus in æde D. *Amandi*, Benedictinorum Abbatiæ, tumulo marmoreo a tribus fratribus, totidemq; ſororibus excitato.

Scripta Secundi & eruditio. In poëſi princeps fuit aui.

Scripſit in omni carminum genere multa; in quibus omnibus ita excelluit: vt, quem *Beza* illi tribuit, principatum, facile tueri poſſe videatur. In *elegiis* lenis, dulcis, perſpicuus: in *amoribus* feſtiuus & lepidus: in *luctu* grauis, nec tamen elatus: oratio plena in omni genere affectuum: in *epigrammatibus* argutus: in *Lyricis* ſuauis: vbique elegans. Quod ſi Eipopeiã quoq; attingere potuiſſet: habuiſſent tunc Belgæ, quem principibus Italiæ & Germaniæ poëtis opponere poſſent. Quanquam fragmenta, quæ exſtant in eo genere, quid præſtare potuiſſet, facile oſtendunt. Efferant ergò ſuos *Bembos, Pontanos, Flaminios*, Itali; laudent *Borbonios, Salmonios* Galli: iactent *Eobanos, Stigelios, Sabinos* Germani ſuperiores, non vereor, vt hic Secundus Belga ex illo ſeculo ſit cuiquam ſecundus.

Poematum I. Secundi elenchus. Cælatura & plaſtice excellit.

Exſtant eius poëmata vno in volumine: quorum catalogus eſt hic: *Elegiarum* libri tres; *Funerum* liber I. *Epigrammatum* liber I *Baſiorum* vnus: *Epiſtolarum* duo: *Odarum* vnus: *Syluarũ* vnus. Excelluit præterea in cælatura & in ea plaſtice, quæ ex gypſo effigies hominum affabre format; vnde ſic in nænia de ipſius obitu frater *Adrianus Marius*.

Nulla dies vnquam tales, plaga nulla labores
Neſciet, artificesq; manus & cæla poëta:
Iulia quis viuo formoſa in marmore ſpirat,
Et formoſa Neæra, atque altera, tertius ignis:
Et cari fratrum vultus, cariq; parentis,
Oraque amicorum varia, & tua maxime Cæſar,
Nunquam ſculpta alia melius, ſimulataue dextra.
Quid memorem, argilla ſolitus quos ducere ab vda
Viuentes hominum vultus, vultusque deorum?
Quæ cuncta aſſpiciens, & nomina nota Secundi

Poſte

Poſteritas ſtudioſa legens, mirabitur olim
Phidiacasque manus, facundique ora Properti.

Biturgibus familiariſſimus fuit *Alciato*, ob commune iuris ac poetices ſtudium: à quo etiam accepit *Alciato familiaris.*

———*ſanctarum inſignia legum,*

vt frater idem Marius loquitur. Demeritus eundem eſt; quando ipſe & Adrianus Marius ſub perſona Solis & Lunæ noctu cum conuenerunt, & epigrammate lepido, quod inter reliqua exſtat, ſalutarunt. Fratres habuit tres, qui eum non ſecus ac germanum dilexerunt: è quibus *Nicolaus Grudius*, & *Adrianus Marius*, viri fuerunt vt honoratiſſimi, ſic eruditiſſimi. Nam nō ſolum in iuris ſcientia vterque excelluerunt: verum etiam in humanioribus literis, & præcipue poëticis ita verſati ſunt: vt in præſtantiſſimorum ſeculi illius poëtarum numerum à *Lilio Gyraldo* relati ſint. Ac *Nicolaus* quidem *Grudius Philippo* I. Hiſpaniarum regi, Belgicæque principi, à conſiliis, atque illuſtri ordini velleris aurei ab actis fuit: clariſſimis plerisque ea tempeſtate viris, in his *Achille Statio* Luſitano, *Ioanne Calueto*, *Stella* Barcinonēſi, *Honorato Ianio* Valentino, familiariter vſus. Quin & à M. *Hieronymo Vida* Cremonenſi, Albæ Liguſticæ epiſcopo, poëtarum ſui æui coryphæo, abſens literis colebatur. Demum in Italiam Reipub. cauſa profectus, *Venetiis* fato fungitur anno ſeptuageſimo primo, ſupra mille quingentos. Senatus P. Q. Venetus ad aram conditum, lacrymis exterum atque eruditum hominem ſunt proſecuti. *Fratres Io. Secundi.* *Nicolaus Grudius.* *Hiero. Vida.* *Obitus Grudii.*

Adrianus autem *Marius*, Geldriæ Zutphaniæque cancellarius, à negociorum curis non rarò diuertere ſolitus, præter *dialogos Luciani* metro redditos, eiuſdem de *vitanda calumnia* librū proſa conuertit. Senex moritur *Bruxellis* XII. Cal. Aprilis, anno ſexageſimo octuo ſupra milleſimum quingenteſimum. Corpus *Machliniam* translatum eſt, conditumque honorifice ad tumulos parentis & fratris, in D. Mariæ. Officium Adriani excepit Guilielmus Cripius. *Adrianus Marius alter frater Secundi.* *Eius ſcripta.* *Mors.* *Sepultura.*

Cæterum in *I. Secundi* obitum tum fratres & alij, tum *Andreas Alciatus* hoc epigramma ſcripſit: *Epigramma Epitaph. Alciati in I. Secundum.*

Nomen perpetuum Vita breuiore rependunt,
Elyſiisque addunt te tua fata locis;
Vincere ne Veteres poſſis magnosque poetas,
Par quibus hoc modico tempore factus eras.
Flent Muſæ & Charites, lacrymas quoq; fundit Apollo,
Et tua deſerto buſta Helicone colunt.

De eodem eſt hoc *Theodori Bezæ* Epigramma: *In eundem Th. Beza.*

Excelſum ſiu condit opus, magnique Maronis
Luminibus officere ſtudet:

Siue leues elegos, alternaque carmina, raptus
Naſonis impetu canit:
Siue lyram variis ſic aptat cantibus, vt ſe
Victum erubeſcat Pindarus:
Siue iocos, blandoſq; ſales Epigrammate miſcet,
Clara inuidente Bilbili.
Vnus quattuor hac ſic præſtitit ille Secundus;
Secundus vt ſit nemini.

Aubertus Miræus in elogijs Belgicis; poëmata Ioannis Secundi, alij.

IOANNES CARIO.

O. 1538.

IOannes *Cario* naſcitur A. C. 1499. A teneris optimarum literarum & artium ſtudioſus fuit, inque pluribus Germaniæ Academiis, præſertim in Witebergenſi, tum facilè omniũ principe, cum laude verſatus.

Studia Carionis. Dedit autem operam cognitioni tum omnium diſciplinarum, tum inprimis Matheſeos; cuius & profeſſioni in Academia Francofurtana præfuit.

Scripta eiuſdem. Scripſit Cario *practicas Aſtrologicas, & Ephemerides* aliquot annorum; quarum vna continuit præſagia & iudicia ab anno 1536. ad annum vſque 1550. Fuit & hiſtoriarum cupidus; eaſque in Epitomen redigere conatus eſt; idque hac occaſione. *Philipp. Elector hiſtoriæ amans.* Illuſtriſſimus princeps *Philippus* Palatinus Elector cùm audiret in aula ſua doctos viros, *Rodolphum Agricolam, & Ioan. Dalburgium* Epiſcopum Wormatienſem, in deliberationibus de Republ. proferre exempla monarchiæ Perſicæ, Græcæ, Romanæ: petiuit ab iis, vt in hunc vſum colligerent epitomẽ præcipuarum rerum geſtarum in monarchiis. Collegerunt viri illi è monumentis ſacris & profanis Græcis & Latinis præcipuas narrationes; quod ſcriptum adhuc exſtat in bibliotheca Palatina. *Chronica Carionis qua occaſione cõſcripta.* Hoc proculdubio Cario excitatus, ſimili ſtudio collegit farraginem quandam hiſtoriarum: quam circa annum Chriſti 1530. miſit excudendam, ſed prius emendandam Melanchthoni; vt ex epiſtola eius quadam ad Camerarium patet. *Cario* (inquit) *huc miſit Chronica excudenda; ſed ea lege, vt ego emendarem. Sunt multa ſcripta negligentius. Itaque ego totum opus retexo; & quidem Germanice; & conſtitui complecti præcipuas mutationes maximorum imperiorum.* Cum igitur limam adhibuiſſet Philippus, & in ordinem redegiſſet; prodijt liber Germanice Witebergæ, & lectus eſt auide in Germania, & omnibus Europæ regnis. Sed cum rudius eſſet ſcriptus, Melanchthon in extrema ſenectą totum retexuit, colligendo præci-

præcipuas hiſtorias Eccleſiæ & imperiorum ex Hebræis fontibus, & ex ſcriptoribus Græcis ac Latinis, *Herodoto, Thucydide, Xenophonte, Diodoro Siculo, Polybio, Plutarcho, Pauſania, Liuio*, & alijs permultis. Carionis autem nomen præfixit; quia ille primus occaſionem contexendi eiuſmodi ſcripti præbuerat, & commendare amicum ad poſteros voluit.

A morte Melanchthonis continuauit illud ſcriptum gener eius *Caſpar Peucerus* ad Carolum V. vſque. Germanice idem reddidit *Euſebius Menius*.

Mortuus eſt Cario in flore ætatis Berlini anno 1538. ætat. ſuæ 39.

HELIVS EOBANVS HESSVS.

O. 1540. d. 5. Octobr. ætat. 53.

Patria. FVit Eobani patria ea Cattorum pars, quæ ſpectat veteres *Angriuarios* ad Viſurgin, in finibus ditionis Haſſiacæ. Parentibus natus * eſt non illis quidem opulentis, ſed honeſtis, & integritatis ac pudoris laude inter omnes conſpicuis. Mater, ciuis fuit oppidi Gemundani: pater, in montibus, quibus territorium Haſſiacum concluditur, operam ſuam dedit conuentui Hainenſi: qui diſſipatus nunc eſt; & mutata res; vt illo loco pauperes aliquot alantur. Sed hic conſideranda eſt vis naturæ mirabilis: quæ in temporum, locorum, hominum, euentuum, maxima diſſimilitudine; ſimilitudinem tamen aliquam ſemper exprimit. Nam cum Eobanus eam noſtra ætate verſibus præſtantiam attigerit; quam olim Homerus; fuerunt inter hos ſimilia permulta. Quemadmodum enim Herodotus tradit, in ripa fluminis Meletis partu editum fuiſſe Homerum: ita ſub arbore in gramine mater recubans, Eobanum eniſa fuit. Et vt patria Homeri ignoratur: ſic non potuit certo cognoſci, quo loco in lucem editus eſſet Eobanus. In pago quidem vno ex eorum numero, qui attributi ſunt conuentui Hainenſi, natum illum conſtat: ſed non eundem omnes nominant. Non abhorret à vero in pago natum eſſe; cui eſt nomen Teutonicum deductum ab hirco. Nam ille aliquando iocans *Tragocomenſem* ſe appellaſſe fertur. Fuit denique & fortuna vtriuſque par; & neuter toto vitæ tempore in re admodum aucta aut luculenta vixit. Peregrinator etiam & oculis hebetibus fuit Eobanus: hoc vno Homero felicior, quod viſum penitus non amiſit.

** Anno milleſimo quadringenteſimo octogeſimo octauo, vel ſeptimo, d. ſexto, vel vt Purbach. quinto Ianuarii, hora 17. m. 50.*

Parentes.

Contentio Eobani cum Homero.

1. Natiuitas.

2. Patria.

3. Fortuna.

Educatio Eobani.

Quamuis autem parentes habuerit pauperculos; curæ tamen illis fuit liberalis filiorum * educatio. Puer didicit à quodam *Dithmaro*, qui in illo conuentu primas tunc erat Eccleſiaſticus, prima elementa literarum. Veriſimile eſt, quod celeriter

**Habuit fratrem natu ſe minorem.*

Præceptor Eobani 1.

omnia perciperet, & fideliter retineret, placuiſſe vt literarum ſtudia ſequeretur. Miſſus igitur fuit ad propinquos Gemundam: inter quos præcipuo loco & nomine vnus *Hartomannus Arnoldus*, paulo natu grandior; qui poſtea in ſua ciuitate magiſtratus præcipuos geſſit, vna cum Eobano audiuit ludimagiſtrum, cognatum ſuum, virum grauem & ſatis doctum, *Iohannem Mebeſium*: qui hoc vnice ſtuduit: vt pueri inprimis Grammaticas præceptiones cognoſcerent & intelligerent.

Alter item.

Gemunda duo hi ad ſpem doctrinæ vberioris, Francobergam profecti ſunt: quod ibi doceret eruditione tum celebris *Iacob. Horlæus*. Hic magna beneuolentia Eobanum, nondum ephebum, complexus, quod eluceret in eo indoles eximia, vna cum paucis quibuſdã alijs impendit illi extraordinarias operas doctrinæ: & tradidit præcepta verſuum faciendorum. Cumq; aliquantulum temporis in hac inſtitutione inſumſiſſet: iuſſit eos experiri in componendis verſibus vires ſuas: & propoſuit illis ſententiã Euangelicæ narrationis hanc: *Ego ſum lux mundi: qui ſequitur me, non ambulat in tenebris*. In qua Eobanus ſtatim notauit: vnam partem numeroſe cadere: ita vt pentameter Elegiacus concluderetur. Sic igitur expreſſit ſententiam: vt iam tum ſtatim magiſter admiraretur vim prompti ingenij: & ſe profectus ſpem ſingularem de eo diceret cõcipere: ac ominis boni loco ſententiam illam à ſe propoſitam accepit. Hortatus eſt etiam Eobanum: pergeret, quo Deus & natura ducerent. Non enim ſibi dubium eſſe: quin vir olim magnus eſſet futurus. Narrauit Eobanus Camerario: dormienti ſibi aliquando oblatam nauigij ſpeciem, ad curſum omnibus rebus inſtructi; quod ſtetiſſet religatum ad litus. Cumque acceſſiſſet, & intuitus illud ſolicite feciſſet: inceſſiſſe ſe cupiditatem nauigandi: ſoluiſſe funem & prouectum hoc cum voto:

Tertius Iacobus Horlæus.

Primum exercitium verſuum Eobano propoſitum.

Eobani adoleſcentis ſomnium.

Da tandem fortuna viam: iuuat ire per altum.

Horlæum præterea in ſpem magis magisque erexit, adſiduum in Eobano ſcribendi ſtudium ac cura elimandi. Quoties enim cunque verſus aliquot ſcripſerat, ſi minus poteſtas dabatur conueniendi magiſtri; quæſiuit ab alijs: nec repelli ſe paſſus fuit vllis illorum occupationibus. Sæpe in cætu frequenti exhibuit verſus ſuos: ſæpe ad conuiuia attulit, & precibus contendit: *Vt illi ſtatim recitarentur: ac ſi quid vitii ineſſet, demonſtraretur: neque, moram ferre poſſe: ſibi alios verſus mox faciendos.* Hac puerili & liberali importunitate multi tum delectati, & iſtum ardorem ſtudij exoſculati in puero Eobano fuerunt: & ſæpe inter ſe dixerunt: fieri non poſſe, quin illa incitatio, & tam feruens ſtudium, admirabile nomen pariturum illi puero eſſet: ſi vita ei concederetur. Vereri enim ſe, ne præcox ingenium ad fructum proferendum non perueniret. Quem metum vt

Eobani induſtria.

DEVS

Devs inanem eſſe voluit: ita omen illorum exitus probauit.

Cum in illo ludo manſiſſet Eobanus triennium; annos deinde natus ſedecim, *Erphordiam* ad mercatum quaſi vberiorem bonarum artium profectus fuit; operam ſtudij ſui illi nauante *Ludouico Christiano* viro pio, innocenti, ac docto. Habuit & aliunde adiumenta ad ſtudiorum cultum, popularium quorundam: qui facultatum copia abundabant. Erphordiæ admodum adoleſcens *carmen* compoſuit, *de infelicitate amantium, & alterum Bucolicum.*

Venit Erphordiam.

Primum in poetica ſpecimen.

Cum ibidem eos honores conſecutus eſſet, qui in ſcholaſticis communitatibus tribui ſolent ijs, qui doctrina præſtare alijs iudicantur: viſum illi fuit peregrinationi operam dare, non tam conſideratione, quam impetu quodam animi. Erat illis temporibus in Boruſſia ad Viſtulam præſul Riſebergenſis, gente nobili Nariſcorum, *Iobus*: vir amantiſſimus omnium ſtudioſorum. Huic conciliatus *Eobanus*, qui ſibi *cognomen* * *patria* ſumſerat, præpoſita nomini Eobani voce, qua Græce *ſol* ſignificatur; fuit præſuli mirum in modum gratus. Admirabatur in adoleſcente vir prudens vim ingenij, & amabat ſimplicitatem, ac perpetuam ſibi illius familiaritatem pollicebatur, beneficijsque varijs obnoxium ſibi reddere eum ſtudebat.

Commendatur præſuli Riſebergenſi

* *Helius Eobanus Heſſus.*

Scripſit tum Eobanus & alia quædam, & ad Ouidianam imitationem *Heroidum* quas poſtea retexuit, & futiles inde fabulas exemit, ac multo meliora & grauiora fecit omnia. Eſt id *primum opus* memorabile, eo etiam nomine, quod initia complectitur facultatis poëticæ, & quod maximam partem animo ſuo compoſuerit eques; dum comitaretur forte præſulem, aut mandata itinera faceret.

Eobani epiſtola Heroidum.

Præſul igitur, qui Eobani opera ad ſcripturas vti, & ad negotia, quæ ciuilem requirunt prudentiam, & ad legationes obeundas, cogitabat: ſumtibus liberaliter inſtructum Lipſiam ad ius perdiſcendum miſit: cum eſſet natus annos * circiter quinque & viginti. Habebat tum Academia Lipſica doctos viros multos, ſed eruditionis & humanitatis principes erant, *Ioannes Sturnus*, *Vitus Berlerus*, & *Georgius Aubanus*, Franci ambo; præter paulo ante inuidia expulſum *Ioannem Aeſticampianum*, & qui Ioachimum Camerarium erudiebat cum alijs *Georgium Heltum*. Hic Eobanus, quem natura à Muſis aberrare non patiebatur, & neſcio quis horror à ſtudio iuris repellebat; oblitus voluntatis ac mandatorū præſulis ſui, pecuniam confecit, & libros iſtos grandes, antea à præſule ipſi emtos, legum atq; conſtitutionum diuendidit: & mox Erphordiā ad incunabula ſuæ doctrinæ ſe retulit: vbi tū alijs, tū *Conr. Mut. Ruffi*, qui in ſodalitio Eccleſiaſt. Gothæ degebat, & antea quoq; Eobanū norat,

Mittitur Lipſiam ſtudiorum gratia.

* *Anno 1513.*

Abhorret à ſtudio iuris.

Redit Erphordiam.

Conradus Mutianus Ruffus.

non

non modo carus, ſed admirationi quoque fuit. Hic ad eum ſæpe ſcribebat, ſæpe ab eo literas* accipiebat, ſæpe excurrebat Gotham Eobanus; vt cum Mutiano verſaretur.

** Exſtant pleraque à Camerario edita.*

Eobanus vxorem ducit.

Amabat ibidem caſte virginem Erphordienſem *Catharinam*: quam poſtea vxorem duxit: & cum qua multis annis maritus vixit: & ex qua vtriuſque ſexûs numeroſam ſobolem ſuſcepit. Ea habebat patrem honeſtum in ciuitate ſua hominem; ædium illarum dominum, quas poſtea *Georgius Sturiades* emit: moribus aliquanto duriorem, & ſenecta amariorem. Accidit, vt de hoc apud Mutianum quereretur Eobanus: tum ille hoc modo reſpondit:

Si tibi nata placet, fer patris imperium.

Poſtea & ſocerum ille æquo animo tulit: & cum coniuge amanter vixit.

Docet Erphordiæ.

Docuit tum Eobanus bonas literas Erphordiæ, admodum tenui ſtipendio: cum neque tum rebus omnibus, quæ ad victum & cultum ſunt neceſſariæ, vilibus opus eſſet multo: neque ipſe partem vel minimam curæ impenderet faciendæ rei. Paulo poſt Eraſmi fama excitatus, iter ingreſſus fuit adiuncto ſibi comite M. *Bertero*, iuuene egregio, vt Eraſmum videret: temporibus quidem non admodum expeditis. Eo enim tempore, ſi quis ab Eraſmo, politioris doctrinæ tum principe, epiſtolam ad ſe forte elicere poſſet: ingens gloria habebatur: ſi autem accederet veluti cumulus colloquij & congreſſus Eraſmici; vt ad eum aditus alicui pateret: tum demum ſibi in terris is, cui hoc contigerat, beatus videbatur. Venit igitur ad Eraſmum, in Belgio tunc apud Grudios commorantem: & verſibus compoſitam elegantibus epiſtolam ad eum ex diuerſorio miſit: quæ cum *Hodœporico*, quo deſcribitur iter illud, & alijs quibuſdam edita fuit. Eraſmus ſiue occupationibus alijs abſtractus, ſeu propter humilitatem aduentus Eobanici, qui cum vno comite pedes acceſſiſſet; ſiue in tanta ſalutantium frequentia: non deſpexit ille quidem Eobanum; ſed nec tribuiſſe ei tantum iudicio ſuo, nec tam officioſus in ipſum fuiſſe exiſtimabatur: quam pro ſua humanitate & Eobani ſtudio eſſe debuiſſet. Etiam poſtea laudauit Eraſmus Eobanum remiſſius: non quod iniquior illius famæ eſſet: ſed quod non arbitraretur, vt opinio eſt, eum indigere prædicatione ſua: qui per ſe magnus eſſet: atque illos potius extollendos, ornandosve: qui vel nullam vel exiguam dignitatem parare poſſent ipſi ſibi. Eobanus quidem & Eraſmo diligenter & prolixe gratias egit: & nomen illius poſtea maximopere defendit: & cum à Leo Eraſmus carperetur, auctor fuit: vt pro illo Erphordiani eruditi contra eum ſcriptis ſuis propugnarent. Tam honorifici etiam fuere Eobani ad ſuos reuerſi, de Eraſmo ſermones; tanta

Abit viſendi Eraſmi cauſa.

Eraſmus in Eobanum inhumanior.

amplifi-

amplificatio virtutis illius: vt nullius non animus cupiditate viſendi Eraſmum incenderetur: quidam etiam ad iter ſtatim ingrediendum commouerentur; & proficiſcendum eo vſque, vbi conuenire poſſent Eraſmum; qui in Belgio non vno loco maneret. Inter quos præcipui fuere iuuenes egregij, & multis rebus ornati, *Iuſtus Ionas*, *Caſpar Schaltus*, & *Iohannes Draco* Francus.

Cæterum Erphordiæ Eobanus in cætu doctorum auditorum & lectiſſimorum iuuenum, optimos auctores linguæ Latinæ explicando operam nauauit diſcere volentibus: & illexit fama nominis eius permultos; vt in Academiam Erphordianam vel diſcendi cauſa migrarent; vel ad viſendum ſaltem Eobanum excurrerent. Inter quos venit eo anno, quo poſt congreſſum celebrem *Martini Lutheri*, & *Ioannis Eccii*, peſtilentiæ contagio Lipſiæ infeſta fuit; *Sebaldus Münſterus* Noricus: qui ſummos honores ſtudiorum poſtea conſecutus, iuris publici doctrinæ præfuit Wittembergæ. Et ſæpe nominis Eobanici memoriam renouare honorifica mentione eſt ſolitus: ſe *vnum omnium illum cognouiſſe; cum eruditione literarum præſtantiſſimum, tum minime opinionis aliorum cupidum; tum vero ab omni fuco & ſimulatione remotiſſimum: & eum, qui neminem ab vſu humanitatis ſuæ excluderet.*

Eobani fama.

Sebaldus Münſterus.

Iudicium eius de Eobano.

Cum autem eo tempore, literas ijs negligentibus, qui ſubleuare debuiſſent, Eobani admodum in anguſtum cogerentur copiæ; & publicus reſpectus penitus illi ſubtraheretur: priuatique pauci, inter quos principem locum tenuit *Sturciades*, ſubuenirent: amicis de ſalute tum ipſius tum liberûm deliberantibus placuit: vt quæſtuoſæ alicui arti operam daret; non iam famæ amplificandæ cauſa, ſed ne fame laborare mox cogeretur. Autores ergo illi fuere, vt medicinam diſceret: quoniam priores conatus forenſes parum ſucceſſiſſent. Hoc ille, fretus potiſſimum ope & adiumentis à Sturciade, cupidiſſime amplexus fuit: & ſtatim libros comparauit: & illas res ſtudio maximo cepit cognoſcere. Etſi autem ad factitandum artem progreſſus non fuit: hoc tamen ſtudium, quamdiu vixit, coluit; & librorum de illa compoſitorum lectione admodum fuit delectatus.

Eobanus ad medicinam animum applicat.

Tum igitur Eobanus, cum propemodum à ſolo Sturciade retineretur Erphordiæ, ibi hæſit, vt potuit, conflictatus cum multis aduerſis, ad annum vſque Ieſu Chriſti viceſimum ſextum ſupra mille quingentos. Hoc, autore & conciliatore *Philippo Melanchthone*, qui Eobanum eximium in modum amabat & magnifaciebat, Norinbergam venit, ab illa ciuitate accerſitus perquam benigne. In qua vna cum illo Ioach. Camerarius & Michael Rotingus vixerunt annis circiter *ſeptem*: & eas literas

Norinbergam commigrat.

teras atque artes, quas didicerant, docuerunt, ſine ſpecie quidem dignitatis, ſed cum aliquo non vulgaris commoditatis fructu. Præerant tum Noricis ludis omnes optimi & doctiſſimi viri; ſed duo præcipui, *Ioannes Chezimanus*, natus ad puerilem inſtitutionem; qui moriens illi ciuitati ingens deſiderium reliquit: & *Sebaldus Heidena*. Cum his vniuerſis Eobano ac reliquis collegis iucundus conſuetudinis vſus interceſſit.

Ioan. Chezimanus. Sebald. Heidena.

Eo tempore, quo Norinbergæ Eobanus manſit, multa, ante edita, recognouit: multa noua fecit carmina, quæ omnia ſunt in medio. Attentius etiam tum, quam antea, auctores Græcos legere cepit: cumque ei inprimis *Theocriti Bucolica* arriderent, in illa Latine conuertenda incubuit, quem conatum omnibus rebus Camerarius adiuuit. Nam initio multa obiiciebantur illi, quibus impetus animi retunderetur: & Eobanus, ſi quid non celeriter procedebat, haud conſueuerat vrgere. Nihil faciebat omnino anxie aut ſolicite, ſed tantum ſequebatur ductum naturæ, & ingenij incitationem. Itaque abiecta ſemel fere non ſolebat reſumere, neque interrupta contexere. Et ex ſcriptis eius attento hoc facile patet: quod continuo curſu æquabiliter defluant Eobanica omnia; neque vſpiam quaſi ad conſiderationis ſolicitæ obices refringantur. Itaque Milichius dicere ſolebat: *Eobanum ſolum omnium, quos nouiſſet, ſimul facere verſus & ſcribere: cum alii prius commentando, modo has, modo illas partes abſoluerent, & ita tandem ſcriberent aliquid: alii prius ſcriberent; & fingendo atque corrigendo demum facerent aliquid qualiumcunque verſuum.*

Eobanus Theocriti bucolica vertit.

Milichii de Eobanicis verſibus iudicium.

Cum fere ſeptennium confeciſſet Norinbergæ, ſolicitatus crebris literis & magnis pollicitationibus Eobanus ab Erphordienſibus amicis: eo reuerti decreuit: quo retrahebatur deſiderio puerilis & iuuenilis vitæ; & recordatione laudis quoque ac decoris, quod ætate conſtantiore in illa Academia geſſerat: mores etiam ciuitatis illius admodum ei placebant. Sed haud ſcio an nihil impulerit illum magis ad reuerſionem hãc, quam Langi & Sturciadæ ſemper expetita coniunctio, etſi Groningo & ipſo maxime delectabatur. Rediit igitur *Erphordiam* anno Chriſti trigeſimo tertio ſeculi milleſimi quingenteſimi: venitque illo cum ſpe eiuſmodi, cui euentus non reſpondit. Et tamen factum eſt amicorum ſtudio, cura & diligentia: vt ſatis commode ibi degeret annis fere quatuor: & vt ad illam ſcholam collapſam, non modo inſtaurandi viam monſtraret; ſed rationem etiam inchoaret, quam tamen ſequi vel noluerunt, vel non potuerunt ij, penes quos adminiſtratio erat ſcholæ illius. Docuit illic publice priuatimque cum vtilitate aliorum, & ſua laude multa. Multa etiam ſcripſit, & de Græcis verſibus quoſdam præclare fecit Latinos. Poſt *quadriennium* inuitatus clemen-

Redit Erphordiam Eobanus.

clementiſſime, à *Philippo* illuſtriſſimo *Haſſorum* principe, *Marpurgum* commigrauit: cum neq; eum ſchola Erphordiana amplius liberaliter acciperet, & anni ingraueſcerent, & liberi creſcerent ætate & numero: & patria quoque, dulcedine quadam ſui inſita omnibus, ad ſeſe reuocaret occultis blanditijs ciuem ſuum. Perfecerat princeps *Philippus*: vt omni genere doctrinæ celebres & ſpectati viri Marpurgi congregarentur; quo in loco conſecrato pijs Muſis, munificentiaq; ſua ſtipendijs non ſpernendis conſtitutis, honeſte & non incommode vitam ducere poſſent, in ſtudiorum bonorum cultu, & virtutis ac ſapientiæ doctrina. Ibi Eobanus & reliquum ætatis breue tempus peregit: & præclara opera multa elauorauit ingenij bonitate & induſtria ingenij ſui: inq; primis totam *Homeri Iliadé* conuertit in verſus Latinos. Opus autem egregium atq; præclarum, auctore & hortatore Melanchthone inchoarat, vt ad Chriſtianũ ritum *Faſtorum libros* conſcriberet, cuius vix paucos initij verſus abſoluit, & hanc decedens palmam reliquit in medio eruditis ſecuturæ ætatis. Sed nihil eſt, quod in tota vita ſua præſtiterit maius aut melius, quam quod *Pſalmos Dauidicos* religioſe & erudite in Latinas elegias tranſtulit: primum quidem Erphordiæ, ſed denuo & maiore cum cura & aſſiduitate Marpurgi: vbi & præclara argumenta, quaternis verſibus comprehenſa, præpoſuit ſingulis Pſalmis: vt prodierit tum vere ſacroſanctum opus omnibus, vt dicitur, numeris abſolutum. Quo vir pietate inſignis, & caſto pectore, & religioſo ſtudio celebrauit æternum Deum; & omnibus non profanis neque vecordibus, occaſionem de rebus diuinis cupide & ardenter commentandi præbuit, qui eſt ad Deum cultus ſummus, & maximus ad homines fructus. Hoc igitur opus & hic labor eſt, quo Eobanus ſibi ſpem ſingularem gratiæ ac beneuolentiæ diuinæ comparauit, & admirationẽ ſui ac caritatem poſteris reliquit: quorum nemo erit, niſi improbus & malus, aut imperitus & barbarus: qui non illum hoc potiſſimum nomine amabit & venerabitur. Fuit autem nõ minus principi gratus præſens Eobanus: quàm ſtudio ille habuerat, vt ſibi hunc adiungeret. Iocos & ſeria cum ipſo miſcere non dubitabat. Inprimis de ſimplicitate, & candore, & ſtudio veritatis, amans Eobanum: quod iudicium ipſe poſſet facere, cum de eruditione doctrinæ alijs affirmantibus crederet. Magnopere delectabatur Eobanus latrunculorum ludo, quo ferunt ſæpe principem ſuauiter cum Eobano luſiſſe: cum iracundiam illius cõmoueret, circumuenti & incluſi: dum in celeritate minus caute ꝑduceret illas calculorum copiolas. Vere enim ludebat Eobanus, neq; conſiderationi aliquid diligentiæ impendebat, neq; tempus terere cogitando ſuſtinebat. Itaque nihil erat facilius; quàm, ſi quis calliditatis aliquid vſurparet, inſidijs eum vincere.

Inde migrat Marpurgum.

Homeri Iliat ab Eobano verſa.

Faſtos inchoat.

Pſalmi ab eodem redditi Latino carmine.

Gratus principi ſuo Eobanus.

Delectatur luſu latrunculorum.

Tum igitur, cum cernebat, ſe hærere: commouebatur vehementer: ſed ita, vt ſimul cum amiſſa victoria illa perturbatio reſideret, vel potius abiret. Sed de his hactenus.

Valetudo Eobani.

In patriam igitur reuerſus, cum omnibus in locis, in quibus fuerat, præclaram nominis ſui memoriam reliquiſſet; & quodam, vt ita dicam, Homerico fato migrationibus exagitatus fuiſſet: *quatuor annis*, & in re meliore, & ſpe luculenta *Marpurgi* vixit: annoque illo, qui mortem anteceſſit, correptus fuit interdum podagricis & arthricis morbis. Quibus cum ſentiret ſe tentari; initio tulit hunc caſum moleſtius: ſed ægritudinem ſimul ac cruciatus die mitigante; deſijt queri de hoc malo: & incidit in diuturnum ac tabificum morbum, præter opinionem omnium, qui fere alios metuebant. Propemodum igitur anno toto magis languoribus, quam ægrotatione confectus; tandem tertio Nonas Octobris, cum diu tacuiſſet: de

Obitus.

improuiſo voce emiſſa, *ſe velle ad Dominum ſuum a, cendere*, dixit. Idque ijs, qui adesant, approbantibus, quod arbitrarentur in animo ipſi eſſe congreſſum cum principe, & affirmantibus principi id gratum fore: Eobanus nihil ad hæc; ſed paulo poſt placido fine concluſit vitam in terris ſuam: & in cœlum, vt ſignificarat, hinc commigrauit, ad æternum Deum Dominum ſuum: cui fideliter ſeruierat; & cuius miniſteria ſedulo obierat ea gnauitate ac ſolertia; quam ille idem ipſi erat largitus.

Principis in Eobanum & ſuos affectus.

Morte Eobani nunciata, affecti omnes triſtitia fuerunt; ſed princeps inprimis indoluiſſe huic fertur: qui præbuit ſe permunificum erga relictam coniugem Eobani, fœminam lectiſſimam, & vtriuſque ſexûs liberos: quibus etiam locum ſecum eſſe voluit: & munia aulica demandauit filijs; virgines & matrem commendauit illuſtriſſimæ principi coniugi ſuæ. Itaque illi marito & patre amiſſo, tamen ſic poſtea vixerunt: vt orbitatis quidem & deſiderij, ſed nullo alio incommodo afficerentur.

Eobani res tenuis.

Reliquerat autem Eobanus, vt hoc genus ſolet, nihil fere ſuis, niſi famam excellentem & nomen celebre, & laudem ingenij, doctrinæ, ac virtutis.

Aetas Eobani.

** Alii quinto*

Vixit annos *quinquaginta tres*, menſes octo, dies viginti ſeptem: obijt anno quadrageſimo ſupra mille quingentos die quarto * Octobris.

Proſopographia eiuſd.

Statura corporis erat procera & robuſta: pectus latum, facies aliquanto toruior: vt *Albertus Durerus* dicere ſoleret: *ſi illum non noſſet; & imaginem expreſſam adſpiceret: ſuſpicaturum ſe, illam eſſe bellatoris*. Et erat profecto animus in homine magnus; & qui metuere neſciret: ſed voluntas minime dimicatrix aut contentioſa.

Exercitia corporis.

Iuuenis omnia etiam, quibus exercendo corpus reddi ſolet cum agilius, tum robuſtius, ſtudio ſibi habuerat: vt luctaretur: vt illos geſtus dimicationum & chironomias diſceret: vt

ret: vt ſaltaret, vt nataret, neque in vllo genere facile alteri æqualium cedebat. Eſt ad Riſepurgum in Boruſſia piſcina ſpacioſa; neque vlla parte ſui non diſtat ripa vna huius ab altera ter mille paſſus. In ea ſolebat interdum natare Eobanus; & natando etiam certare cum æqualibus: qui in aula illius præſulis agebant. Quodam die cum veſtes repoſuiſſet ad ripam, quæ oppidum ſpectat: & demiſiſſet ſe in piſcinam; quod ad alteram illius ripam poſſe ſe natando procedere, gloriatus inter ſuos fuiſſet: illo quidem perrexit, ſed tum demum conſiderauit animo ſuo, quam longo ambitu ſibi nudo ad veſtes redeundum: & quod pagi etiam tranſeundi aliquot eſſent. Itaque pudore nuditatis demerſit ſe denuo in aquas: & continuata natatione confecit ad *ſexies mille paſſus* potius; quam ſe vllius hominis oculis in via nudum offerret. *Eobanus natator.*

Cum autem non poſſet non ſentire, quantum & ingenij, & corporis viribus valeret, & eſſet in eo animus excelſus: quo fieret, ne alijs inferiorem ſe haberi facile pateretur: non vt ſe vllis præponeret; aut bona ſua oſtentaret, id quod ab eius ſumma humanitate longiſſime abfuit: ſed ne non præſtando, quod poſſet, ſibi ipſe contemtus auctor exiſteret. Vnum vereor, ne nimis iuueniliter & incogitanter iuuenis non deliberauerit, ſed auſus fuerit facere: quo & ingenium debilitaretur diuinum, & excellentis corporis quaſi ſoliditas labefieret. Putauit enim ſe etiam inter poculorum certamina, quæ maxime tum in aulis certabantur, & à nobilitate frequentabantur, non vinci ab altero oportere. Aduehuntur in Boruſſiam etiam vina pleniſſima: ſed potus coquitur, cum alibi, tum maxime Gedani, is, qui cerebro infeſtior ſit fumis ſuis, quam vini cuiuſcunque ingurgitatio. Atque eſt Eobanus quidem hoc quoque conſecutus; vt de palma in iſto genere contendere cum eo vellet nemo. Sed breui tempore repletione nimia iuuenile corpus grauiter afflixit, & vires nonnihil eneruauit. Sæpe hinc Camerarius indignatus animo ſuo fuit, hoc etiam malum corripuiſſe Eobanum, & communem cladem noſtrorum hominum deplorauit, cum illi diceret: *ita eum ſeipſum oppugnaſſe: vt caſtella & arces ſolerent tormentis.* Hic quamuis iucunda mentio non ſit; tamen quia ſcitum eſt, narrandum videtur; quid inter Eobanum, & glorioſum alterum potorem acciderit. Aderat forte Eobanus in conuiuio. Eodem venit ille quoque, & iuſſit intro ferri vas grande ligneum, quo adportari de puteis aqua ſolet; (nos ſitulam aut vrnam poſſumus, opinor, nominare) cuius generis minimum capit *congios duos*. Id poſuit in medio repletum Gedanenſi cereuiſia: ac præfatus quædam, quæ comperiſſe ſe diceret de ſtrenua potatione Eobani; petijt vt ebiberet illud vas, ſibique propinaret. Hoc ſi feciſſet, præmium ſe iam ei tri-

Non facile cedit alteri.

Aulico ſodalitio ad potandum inuitatur.

Certamen potorium.

buere annulum cum gemma precioſa, quem detractum de digito in vas illud abiecit. Eobanus nihil cunctatus, neque multa locutus, non enim ſolebat, arripuit vas: & non longo tempore aſſumto, euacuat bibendo: & cum euerteret, ſicut fert mos compotantium, decideretque annulus in menſam: applaudere illi omnes, & inprimis prouocator, & annulum donare; ac incredibile ſe factum cognouiſſe dicere. Tum Eobanus toruiore vultu, vt conſueuerat in commotione, eum intuitus: *Quid tu,* inquit, *me mercede potare cenſes?* ac reiecto ad illũ annulo: *tuum,* inquit, *annulum tibi habeto; & idem, quod ego feci in vaſe iſto euacuando, vt promiſiſti, facito.* Tum ille oſtentator, inchoatam rem cum perficere non poſſet, ab omnibus deriſus, & in conuiuio obrutus ſomno relictus fuit. Hoc igitur illi incommodi, vel infelicitatis potius, ab axe Boreo inflictum fuit. Ipſe alias neque in cibo, neque in potu delicatus, aut lautitiarum appetens; neque ſcires, quo maxime præ cæteris caperetur, aut alliceretur. Salſis tamen piſciculis, ac acido olere delectabatur: & in autumno iuglandes recentes inciſas, ſuperfuſo vino ita comedebat; & muſtum ſic bibebat: vt inde aliquid voluptatis ſe percipere non diſſimularet. Signo quo vtebatur erat olor per ramum lauri adſcendens & attingens capite nubes. Quod cum depictum fixiſſet ſuper ianua ædicularum, quas cõductas Norinbergæ incolebat: addidit elogium horũ verſuum duorum:

Victus Eobani.

Signum eiuſdem.

Nubila ſcandentem lauri de ſtipite cygnum;
Heſſo ſtemma ſuum libera Muſa dedit.

Mores.

Erat ingens in eo verecundia, quæ etiam ſeneſcentem proſecuta, ita ingenium hominis temperabat, vt moderatio illa ad augendam rem ei, ita vt fit, noceret. In aduerſis, vel quicquid forte accideret, quod moleſtiam afferret, pronunciare ſolebat nomen, patientiæ: quo ſe ad ferenda triſtia confirmabat. Nihil minus fere poterat, neque peius oderat: quam obtrectationes, aut criminationes aliorum, quas obortas quocunque loco aut tempore etiam iracunde refutabat & coercebat. Nec vllo non modo cruento; ſed ne dentato quidem dicto ludere ſolebat: neque reperietur inter omnia ſcripta ipſius vllum; quo læda tur fama, aut nomen proſcindatur alterius: niſi quod, neſcio quid in *Leum* indignationis euomuit ſuæ: & quendam poëticantem Theologum aliquanto immanſuetius retudit elegia quadam.

Abhorret à calumniis.

A Melanchthone etiã aliquando rogatus, vt optimorum verſuum pulcerrima opera elaboraret rem deterrimam & turpiſſimam, & ſibi hanc operam daret: miratus primum & requirens, quidnam rei res illa eſſet: cum audiſſet *Calumniæ deſcriptionem* à Philippo expeti: *ſe quidem facere non poſſe dixit: quin ei gratificaretur. Itaque hunc laborem ſe eſſe ſuſcepturum: quamuis argumentum eſſet alienum à moribus & ingenio ſuo: qui neque ioco, neque ſerio,*

Deſcriptio Calumniæ ex Luciano.

ſtio, neque monendi aut præcipiendi etiam cauſa ſoleret inſectationes aut reprehenſiones vſurpare. Mendacium neque ipſe dicebat; & dicto grauiter offendebatur. Inſidias calliditatis neq; norat, neque cauebat. Itaq; iniquiſſime patiebatur ſe ludibrio haberi: & fidem atq; ſimplicitatem ſuam malitiæ deridendam exponi indignabatur. Inter iocos hunc libenter exercebat, vt propoſitum verſum aliqua parte ſui mutari iuberet: veluti in hoc:

Candor Eobani.

Vitam quæ faciunt beatiorem;

quid pro vltimo nomine numeroſe poſſet reponi vt quæreret. Verſus etiam tum facere, & ad faciendos alios inuitare ſtatim, & ſine vlla animi cogitationiſque adminiculo; neque cura inueniendi, quid diceretur, adhibita. In quo genere proferebantur ab ipſo ſæpe complures verſus numeris & verbis ita concinni: vt nihil fieri poſſe videretur elegantius: ſed ſenſus nullus exprimebatur. Itaq; quidam qui ſibi arrogarent aliquid facultatis poëticæ, decepti interdum fuerunt: cum argumentum quodpiam explicatum eſſe putarent: & quid rei ſignificaretur, quærerent. Solebat & inuertere in conuiuio voces Teutonicæ inprimis linguæ: quod erat factu ideo facilius, quia in hac omnia fere ſunt primæ originis vocabula vnius ſyllabæ. Ad hanc vſurpationem ita ſuos familiares aſſuefecerat; vt ignari negotij arbitrarentur externa lingua eos colloqui. Ita nunquam poterat quieſcere: & nihil illi, niſi quod & neminem læderet, & ingenioſum eſſet, placebat. Seria non patiebatur admiſceri, & oſtentatoribus ingenij in conuiuijs aut familiaribus congreſſibus, admodum iraſcebatur, eorumq; ineptias interdum repudiabat aſperius. In cõuentu Auguſtano cum apud Epiſcopum Varmienſem, oratorem regis Polonici, virum doctum & grauem, eſſent Melanchthon, Camerarius, & Eobanus, alijq; plures; interuenit Logus quidã, poëtices non penitus hoſpes: atq; verſus non paucos, quos adoleſcens forte olim memoriæ mandauerat, in illorum conſeſſu recitauit. Ibi Eobanus, qua erat modeſtia, diu ſe continuit. Tandem cum finẽ poëtandi nullum ille faceret, hæc in verba, loquacitate intempeſtiua aut iactabunda offenſus, prorupit: **Du Tropff/meinſtu daß ſonſt keiner Verß weiß/ dann du allein:** *Adſide nobis, præbeam tibi hoc vini vitrum.* Præſul autem Logum amice appellans, accipe, inquit, & reſponde; eſt Eobanus noſter. Tantumq; abeſt, vt ægre ille tulerit Eobani reprehenſionem, vt etiam ſua ipſe, qui ad tantos viros tam procax aut loquax fuiſſet, temeritatem ſtatim agnouerit & accuſarit. Amicitia vſus & liberalitatem expertus eſt multorum. Habebat ſemper eum animo ſuo carum *Dantiſcanus* ille, Epiſcopus Varmienſis: & nonnihil etiam fortunæ ſuæ commoditatis ad eum transtulit, miſſis interdum munuſculis. Eumq; viciſſim Eobanus coluit & ornauit ſcriptis ſuis. Proſecutus eum eſt conſtanti fauore *Conradus Mut. Ruffus*, nobili fa-

Luſus inter familiares eiuſdem.

Seria in conuiuiis reſpuit.

Amici Eobani & patroni.

milia ortus: qui cum offerrentur occaſiones ampliſſimorum honorum, ſplendori & opulentiæ fortunam exilem, & infra mediocritatem poſitam Gothani collegij prætulit. Erphordiæ inter omnes amicos Eobani principem locum tenuit *Iuſtus Ionas*, quo cum vixit coniunctiſſime: vna crebro deambulabant; crebro domi confabulabantur; crebro etiam cœnitabant. In Eobanico etiam grege non tulit poſtremas *Henricus Vrbanus*, Georgianæ familiæ curator. Auguſtinianæ autem *Ioannes Langus* Theologus, non modo amicum habebat Eobanum; ſed doctrinæ atque ingenij etiam admiratorem. Cum *Petro Moſellano*, *Petro Suauenio*, *Georgio Spalatino* ſingularis neceſſitudinis vſus ei interceſſit. Habuit & popularem *Ioannem Ortum*, quem valde dilexit: & perquam feſtiuum & eruditum iuuenem *Noſenum* Sileſium. *Chriſtophorus Hacus*, qui melicis carminibus faciendis præſtabat æqualibus omnibus, & *Valentinus Capella*, cum *Ioanne Groningo* & *Ecilio*, adſeclæ erant Eobanici, & ad ſe ſæpenumero eum abducebant. Sed ex omnibus familiariſſime complectebatur *Martinum Hunum*: & affectione præcipua in prima adoleſcentia cognitum, conſtantiſſime diligebat *Petreium Aperbachum* Erphordienſem, iuuenem ingenij cultu & eruditione doctrinæ excellentem: ſed ægrum pedibus, & aduerſa valetudine perpetuo laborantem. Hunc cum per iocum apud ſuos ſe regem faceret, ducem ipſe ſolebat appellare; ſignificans proximum locum à ſe, quaſi in gubernatione regni Muſici, illi deberi. Ioannes quidem Capnio in quadam ad ipſum epiſtola, alludens ad Heſſi nomen *Heſſena* eum appellauerat, & verſum adduxerat Callimachi de Ioue: quem hic negat *Heſſena* Deorum ſorte eſſe factum, ſed virtute & præſtantia ſua. Ex eo in ſodalitijs cum *rex Heſſus* vocitaretur; hoc ioco poſtea vtebatur; vt ſe regem & alios regni proceres faceret. Augebant hoc ſodalitium *Iuſtus Menius*, *Ioannes Francus*, qui Portunus cognominabatur & Megobacchus: *Ioachimus Camerarius* ad Eobanum à Ioanne Cratone Fuldenſi primum adductus, *Iacobus Micyllus*, *Antonius Muſa*, *Valentinus Paceus*, & D. *Stibarus*, & alij complures, quibus incenſis optimarum artium ſtudijs referta erat Erphordiana Academia.

Iuſtus Ionas.

Henricus Vrbanus.

Ioan. Langus.

Ioan. Ortus.

Eobanus vnde rex appellatus.

Noribergæ cum ageret, præter *Ioachimum Camerarium*, habuit complures, à quibus colebatur, & cum quibus hilariter viuere, & apud quos libenter eſſe conſueuerat. Ex quibus vnus vicinus ipſius *VVilhelmus Muſicus*, adſiduus erat comes Eobani: quotieſcunque hoc agebat; vt vel prodeambulando, vel ad ſodalitium ſe conferendo, curis animum relaxaret. *Thomæ Venatorii* conſortium eidem erat pergratum. Ex cæteris, qui doctrinæ ſacræ præerant, & venerabatur, & diligebat maxime *Vinzelaum Lincum*; cum propter pietatem & ſtudium verita-

tis, tum humanitatem & candorem. *Bilibaldo Pirckaimero* valetudo obſtabat: quo minus crebro ad ſe inuitaret Eobanum. *Hieronymus* autē *Bamgartnerus* ex ſenatorio ordine Eobanum complectebatur omni cura, deque ſua copia eius inopiam, ſicubi opus erat, ſubleuabat. Sæpenumero enim res eius plagam accipiebat; vel ab ijs, quibus fidem temere habuerat; vel incircumſpecte contrahendo cum verſutis negotia, vel etiam debitis ſeſe implicando. Apud *Ioannem* autem *Mylium* Iuriſconſultum ſæpe conueniebant: deque illius ſententia inſtitutum ſodalitium fuit, in quo præcipui erant ipſe *Mylius, Michael Rotingus, Georgius Hopellus, Ioachimus Camerarius.* In orbem autem conuertebatur acceptio, quæ erat potus ad veſperam cum bellarijs. Proponere autem materiam oportebat eum, cuius partes erant, vt acciperet alios, de qua tum quæreretur & diſputaretur. De hac vbi verborum ſatis videbatur factum; tum reliquum tempus iocis & familiaribus collocutionibus, atque interdum ludicris impendebatur. Prodeambulationes ibi etiam erant, cum alijs vicinis locis, tum ad vnum in ſylua Norica fonticulum, ad lapidem vnum ferme vrbe diſtantem; qui Eobani verſibus non minus perenni aqua manabit; quam Athenis quondam ſempiternam in arce olea viriditatem tenere, aut palma in Delo non exareſcere potuit.

Eobanus vel familiaris negligentior.

Sodalitium Eobanicum Norinbergæ.

Fons Eobani.

In obitum denique Eobani (ne & hoc omittamus) tum alij epitaphia carmina ſcripſerunt: tum *Iacobus Micyllus* elegantiſſimum, quo hiſtoriolam quandam vitæ, fortunæque & mortis illius pertexuit. Ioachimus autem Camerarius hos verſus, quaſi ad ſepulcrum Eobani apponendos conſcripſit.

Epitaphia in obitum Eobani.

Hic ſitus eſt Heſſus, patria tellure receptus,
Quo rediit Domino ſe reuocante ſoli.
Dum circum huc illucq́; vagus fert ſeq́; domumq́;,
Quærit & Aonio præmia digna choro.
Non nihil ille quidem reperit: ſed præmia Muſis,
Huius nulla ſatis digna fuere viri.
Nec potuere dari, neque ſecula noſtra tulerunt
Tantum, ætas Heſſum noſſet, vt illa, boni.
Gloria ſed venit meritis, poſt fata ſuperſtes,
Inq́; dies melior fama ſepulta redit.
Et tamen ipſe ſua cognouit nomina laudis,
Audiit & tempus ſe celebrare ſuum:
Cepit & ingenii de fructu commoda viuus,
Virtutisq́; ſua creſcere vidit opus.
Sed maiora ferunt inſignia ſcilicet anni,
Viuentis cedens quos abit ante decus.
Illi etiam eximia fama præconia, mundus
Heſſo, donec erit, ſplendidiora ferent.

Hoc ſatis eſt. Heſſi buſto ſepelitur in iſto
Corpus, in atheria ſpiritus arce manet:
Per terras bona fama volat, ſpecioſaq; laudis
Nomina Pieria teſtificata manu.

Ἡλίῳ Ἐοβανῷ Ἑσσῷ, ἀνδρὶ
Βελτίστῳ καὶ ποιητῇ ἐμμελεστάτῳ.

Ἀστέρα Μουσάων, Χαρίτων ἔρνος, στόμα Φοίβου,
Ποιητὴν λιγυρῶν ἠλυθρόον μελέων,
Κήρυκ᾽ ἀθανάτου τε Θεοῦ, θνητῶν τε δικαίων,
Ἕσσον Ἐωβανὸν τῇδε κέκευθε κόνει.
Δεξαμένη πατρὶς αὖθις ἑοῖς κόλποισι θανόντα,
Ἣ μετ᾽ ἓν ἐκ πολλῶν νεῖεν ἀναστρέσιων,
Ἔνθα μαραινόμενός τε φθινώδεσιν ἤρεμα νούσοις
Ἥσυχον εὐλογίμου τέρμα λέλογχε βίου.
Ὄλβιος, ὃς κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισι λελοιπὼς,
Κεῖθεν ἐς οὐρανίους ἰθὺ βέβηκε δόμους.
Εἰ δέ που ἐν τῇ γῇ πολυπλαγκτοσύνῃσι κέκμηκεν,
Ἔσχ᾽ ἀφ᾽ ὁμηρείου καὶ τόδε δῆτα τύχης.

Ἀπὸ Ἰωαχείμου Καμεραριάδου μνημόσυνον σέβασμιον.

Annus emortualis hoc diſticho Chronologico expreſſus eſt:

DVCIte TheſpIaDes fLetVs, ELegeIa LVge
HoC HeſsVs ſaXo gLorIa Veſtra IaCet.

Ioachimus Camerarius in narratione de Eobano ad V. Cl. Adamum Cratonem Fuldenſem, præfixa epiſtolis illius; Eberus in Calendario, alij.

O. 1541. *d.* 1. *Aug. at.* 48.

SIMON GRYNÆVS.

CVm alij doctrina & virtute inſignes viri ex Sueuia prodierunt: tum hic Grynæus, princeps ſuæ ætatis Philoſophorum ac Philologorum, addo etiam Theologorum: felici ſatu editus circa oppidum *Veringam*, in comitatu Hohenzollerenſi, parentibus ruſticis in iugis montium vicinis Wirtembergico agro tunc agentibus. Natus autem eſt anno Chriſti nonageſimo tertio, ſupra mille quadringentos. *Veringa patria Grynai.*

A'puero ad literas adhibitus primum in patrio ludo, deinde in ſchola Portæ Hercyniæ: vbi condiſcipulum inter alios habuit *Melanchthonem*, præceptoribus *Gerbelio* & *Simlero*, celebribus ea tempeſtate iuuentutis informandæ magiſtris. Fuit inde ab iſto condiſcipulatu inter ipſum & Melanchthonem ſanctiſſima animorum coniunctio: ſicut ſcholaſticæ amicitiæ ſtudiorum ſocietate contractæ, ſunt omnium honeſtiſſimæ, omnium dulciſſimæ & conſtantiſſimæ. *Grynæus condiſcipulus Melanchth.* *Amicitia ſcholaſtica.*

F. patria

E patria *Viennam* Auſtriæ profectus, in ſtudijs ac literis tempus omne poſuit: pauloque poſt Philoſophiæ magiſter ibi eſt nuncupatus, & Græcas itidem literas docere iuſſus. Deinde cum veritatem & puritatem Euangelij eſſet amplexus; varijs fuit expoſitus periculis, præſertim *Budæ*, vbi aliquot annis ſcholæ præfuit. Nam ad monachorum accuſationes in carcerem eſt compactus: ex quo tamen nobilitatis Vngaricæ interceſſiones eum tandem liberarunt. E Pannonia igitur *VVittembergam* conceſſit: ibique multa cum Luthero & Melanchthone ſuper religionis negotio alijsque rebus contulit. In patriam reuerſus à *Ludouico* Palatino Electore, *Haidelbergam* ad docendas Græcas literas euocatur, anno viceſimo tertio ſupra mille quingentos. Ibi dum agit: Spiræ * conuentus imperij religionis cauſa habetur. Eo cum Grynæus, ſalutaturus amicos, & inprimis Melanchthonem, excurriſſet: accidit illud, quod alijs fictum, alijs etiã nugatorium videtur. Quod cum alibi * à nobis narratum ſit; breuiter hic ſaltem attingemus. Erat Grynæo cum Fabro Conſtantienſi conſuetudo nonnulla. Eum eum audiſſet pro concione pertinacius quædam propugnantem, accedit, colloquium amicum petens. Faber humaniſſime reſpondet: iubetque poſtridie ad ſe redire. Verum interea efficit, vt à magiſtratu ad vincula quæratur. Hic ſuperuenit in hoſpitium, vbi coniunctim agebant, vir quiſpiam ſenex & grauis, qui Melanchthoni euocato, periculum Grynæo imminere indicat. Melanchthon illico ei abitum, vt paret, ſuadet: & cum dicto ad Rhenum deducit. Vix digreſſis illis adfuere, qui comprehenderent, ſed ſerius. Inueſtigatum de illo fuit præmonitore: ſed nihil dum certi repertum. Haidelberga anno viceſimo nono, ab Oecolampadio magiſtratus iuſſu ſcituq; *Baſileam* inuitatur ad docendum: quam vocationẽ amplexus, Oecolampadij potiſſimum cauſa, publice priuatimq; auctores optimæ notæ quoſq; enarrauit. Fuit eadem in ſchola & ſacrarum literarum ei commendata interpretatio: de quibus *epiſt. Pauli ad Rom.* ſibi delegit, quam tanta cum perſpicuitate explicuit, verumque in ea Apoſtoli ſenſum tanto cum acumine eruit, vt in omnium eſſet ore. Quapropter anno trigeſimoquarto à principe Wirtembergico *Hulderico* cum alijs *Tubingam* vocatus eſt; vt & ſcholam & Eccleſiam eius loci reformaret: ſed biennio poſt *Baſileam* reuerſus, Eraſmo ægrotanti ac morienti ad extremum vſq; halitum adfuit. Anno quadrageſimo ſupra mille quingentos, Melanchthoni, Capitoni, Bucero, Caluino, alijsque, ad ſolenne colloquium Wormatienſe proficiſcentibus, adiunctus fuit.

Viennã abit. Vbi magiſter ſalutatus docet. Periclitatur ob religionem. Venit VVittembergam. Haidelbergam inuitatur. * *1529.* *Hiſtoria de Grynæo.* * *In Vita Melanchthonis. Vide & ſecundum tomum operum eius. Baſileam vocatur. Ibi docet Philoſophiam & Theolog. Tubingam accerſitur. Redit Baſileam. Mittitur ad colloquium VVormatienſe.*

Sequenti anno, ſæuitia peſtilentiæ continua annis pene tribus vaſtante regiones ad Rhenum & Hercyniam, ea correptus ex hac vita migrauit, cal. Auguſt, annos natus *quadraginta octo*:

Grynæi obitus.

quo tempore *Carolus* Cæſar inſtructa claſſe in Africam traijcere contendebat. Sepultus poſtridie eſt in æde ſumma, iuxta latus *Oecolampadii*, & *Iacobi Meieri*, conſulis Baſilienſis, cum eiuſmodi ad parietem epigraphe:

Epitaphium.

Sancto Seruatori.

D. SIMONI GRYNÆO, ALMÆ HVIVS ACADEMIÆ RECTORI, ET LAVDE ET MEMORIA SEMPITERNA, OB LINGVARVM LATINÆ, GRÆCÆ, ET HEBRAICÆ PERITIAM, OMNISQVE PHILOSOPHIÆ AD MIRACVLVM VSQVE COGNITIONEM, OB THEOLOGIÆ VERÆ SCIENTIAM ET VSVM, DIGNO, MONVMENTVM HOC DICATVM EST M.D.XXXXII. OB. CAL. AVG. M.D.XLI. ÆTAT. XLVIII.

So Ehr/Gut/Kunſt/hülffen in Noht/
Wer keinr von dieſen dreyen todt.

Eruditio & mores.

Fuit vir in tribus linguis & vniuerſa Philoſophia ſolide citra ſupercilium eruditus; nec minus in Theologicis exercitatus: vt verbo dicam, veræ pietatis & virtutis priſcæ exemplum fere ſine exemplo: homo ad promouenda bonarum artium ac pietatis ſtudia natus: multisque tam Latinis quam Græcis auctoribus ſuo nitori egregie reſtitutis, memoriam meritus ſempiternam. Sæpe eius conſilio & iudicio typographi in imprimendis libris, tanquam Apollinis illius Grynæi oraculo, vſi ſunt: vti teſtantur præfationes & epiſtolæ auctoribus omnis generis præfixæ. Tranſtulit de Græcis *Ageſilai vitam* in parallelis Plutarchi: eiuſdem *librum, ſitne rationis aliqua in beſtiis vis*: Ariſtotelis *Elenchorum libros duos*, eiuſdẽ *de virtutibus* libellum; item *de mundo* ad Alexandrum cum commentarijs. Scripſit annotationes in *octo libros Topicorum* Ariſtotelis; vertit & *homil. Chryſoſtomi* in priorem ad Corinthios. Præfationes editæ & ab ipſo ſcriptæ ſunt, in *Iulium Pollucem*, in *Abſyrtum*, & reliquos autores Græcos Hippiatros: in *Lexicon Græcolatinum*: in *Plutarchi vitas* cum emendationibus & declarationibus: in *Euclidis Geometr.* elementa Græca: in *Ptolemai magna conſtructionis* libros Græcos: in *Iuſtinum*: in ſcriptores noui orbis: in opera *Platonis* à ſe emendata, quæ à Marſilio Ficino verſa: in orationem *Hugonis Latimeri*, de regni ſtatu per Euangelium in Anglia reformando. Scripſit & de *vita ac obitu Oecolampadii*: & ſomnium ad *Iacobum Sturmium*, carmine Heroico. Sunt penes heredes nondum excuſa *commentarii* in epiſtolam ad Romanos; de cœna Domini liber, opus epiſtolarum, alia. *H. Pantal. l. 3. proſopograph. Nic. Reuſnerus in iconibus, Geſnerus.*

Scripta edita.

Nondum edita.

ALAR-

ALARDVS AMSTELREDAMVS.

O. 1541.

A*Lardus* ab illuſtri Batauorum emporio Amſtelredamo, in quo honeſto loco natus, cognomentum induit. Coloniæ Vbiorum, ac poſt Louanii, operam humanioribus literis felici ſucceſſu dedit. Audiuit in Theologicis *Ruardum Tapperum, & Iacobum Latomum*, primi nominis tum profeſſores. *Præceptores Alardi in Theol.*

Itaque cum præclaram ſibi eruditionem aſſiduo ſtudio cõparaſſet; inter publicos Louanij profeſſores receptus fuit. Id que iure. Græcarum enim & Latinarum literarum fuit peritiſſimus; artium dicendi ſingularis æſtimator; carmen itidem Muſis & Apolline multo feliciter ſcripſit. *Profeſſor Louanii conſtituitur.*

Omnia *Rodolphi Agricolæ* opera emendauit; ſcholijs eruditis illuſtrauit; & euulganda typis curauit. *De inuentione Dialectica epitomen* ipſe ſcripſit: formauit *Eccleſiaſten* iuxta locos omnes Rodolphi: vtque oues lupum fugere, paſtores arcere diſcant, hæreticum viuis coloribus depinxit. *Scripta Alardi.*

Idem *ſimilia ſacra* congeſſit: Similitudines eiuſdem ſelecta tum ex Bibliis ſacris, tum ex veterum orthodoxorum commẽtarijs, tribus tomis concinnatæ in 8. Venetijs habentur. *Hippocratis* Coi epiſtolam ad Damagetam paraphraſtice conuertit in Latinum ſermonem, adiuncto etiam textu Græco; *Matthæi Philadelphienſis* apud Epheſum Metropolitani *precationes*, compendiariam inprimis viam ad reſipiſcentiam præſtruentes, & ad ſumptionem Domini corporis non parum conducentes, Latinitate donauit. *Scholia* eius in *Marbodæi* de gemmis librum, vna cum *Georgii Pictorii* ſcholijs, excuſa habentur. *Similia ſacra.*

Martino Dorpio contubernalis, amicitia eruditorum hominum, in his *Deſiderii Eraſmi, Ludoui i Viuis, Franciſci Craneueldi, Petri Ægidii*, & aliorum æqualium floruit. *Amici Alardi præcipui.*

Moritur pius hic vir & eruditus Louanii anno ſalutis 1541. legata teſtamenti tabulis bibliotheca patrij ſoli pupillis. Sæpe inter ſuos impendentia patriæ mala defleuit, cum belli inteſtini cauſas in religionis diſſidio incluſas videret. Optime de Repub. literaria certe vel eo nomine meritus eſt; quod Agricolæ, alias famæ negligentis, ſcripta integra, quantum licuit, emendataque edi curauit; quæ quidem, de magni Viri iudicio, omnibus vere ſtudioſis ſunt. *Mors eiuſdem.*

Nocturna verſanda manu, verſanda diurnâ.

Miræus in elogiis Belgic. & part. 2. Icon.

O. 1542.

HADRIANVS BARLANDVS.

Barlandia, patria Hadriani. Gandauum miſſus ibid. artium fundamenta iacit. Petrus Scotus præcept. Barlandi. Carol. 5. Imp. Gandaui 1500. natus. Barland. Louanium concedit. Philip. Auſtrius. Artium inſignia accipit Barland. Barland. Rhetor Acad. Louanienſ. perpetuus. Scripta Barlandi.

NAtus eſt *Hadrianus Barlandus* circa annũ, opinor 1482. ante diem 4. Cal. Octob. Barlandiæ, inſigni Zelandiæ pago: vt de ſe ipſe *Annotationib. ad ſelectas* [..] *Plinii epiſtolas* teſtatur. Annos natus vndecim (vt idẽ Epiſtola ad *Io. Borſalium*, quã de ſua vita reliquit, ſcribit) à patre Gandauũ ablegatus, quadriennium ibi dedit operã *Petro Scoto*, viro doctiſ. Qui vbi Barlandũ incredibili literarũ ſtudio præter cæteros flagrare animaduertiſſet; cœpit ea diligentia inſtituere, vt nullum boni præceptoris officium prætermiſerit. Hic natum Gandaui, & ſacro tinctum lauacro vidit *Carolũ* Philippi filium, qui ex Duce Brabantiæ poſt Cæſar Aug. Quinti cognomento, creatus eſt: vt ipſe refert annalium Brabantiæ cap. 64. qui annus erat reparatæ ſalutis *quingenteſimus ſupra milleſimum*. In huius viri ædibus ac ſchola, maximo cum fructu exactis quatuor annis, parentis iuſſu *Louaniũ* conceſſit, in quo percelebri Gymnaſio mutata ſtudiorum ratione, Philoſophiæ alterum tantũ impendit temporis: vbi & *Philippum* Auſtrium vrbem ingredientem, dum in Hiſpaniam cogitabat, ſpectauit, vrbis Senatu, & ornatiſſimo Gymnaſij Rectore, toto deniq; Clero, an. CIↃ.IↃ. V. obuiam procedente: vt in iiſdẽ Chronicis cap. 166. legas. Ætatis iam viceſimum ingreſſus, acceptis laudandarum artium inſignibus, ad ea demũ ſtudia, quę intermiſerat, reuertit. Porro his iam lucubrando reuocatis, ex amicorum conſilio ad docendum ſe cõtulit. In quo munere Academiæ perpetuus Rhetor, ita ſe geſſit, vt libenter auditus, è quotidianis eius enarrationibus ſe pleriq; profeciſſe faterentur. Vtq; ad poſteros etiam maneret vtilitas, animum ad ſcribendum appulit, & ſcholia, ſcholis, enarrandiſq; ſcriptoribus vtilia, reliquit. Iuuenis vertit è Græco, *Æſopi Phrygis Apologos*, vna cum Guil. Hermano Goudano: & è Chiliaſte *Adagiorum Epitomen* concinnauit, & *dialogos* caſti ſermonis conſcripſit. Hos vero autores explanauit.

Prouerbia Bucolicorum Virgilij &
Menandri carmina ſcholijs ornauit.

In quatuor priores Æneidos libros antiqui ſcriptoris annotationes è membranis euulgauit.

Terentium argumentis & commentario explicauit. *Ciceronis* quoque *primam Catilinariam & Philippicam nonam.*

Rhetoricas quoq; *præceptiones* edidit, & de amplificandi ex topicis ratione.

Hiſtorica Barlandi opera.

Poſt ætate prouectior ex ſtylo formato, terſa Latinæ linguæ dictione Hiſtoriæ ſcribendæ cupidus, præſertim Patriæ: (quod *quomodocunq;*, vt ait Plinius, *ſcripta ea ſit, delectet ipſa ad rerum notitiã prouocante natura*) *illuſtrium virorũ Vitas* conſcripſit: auſpicatus à literatis vrbis Romæ Imperatoribus. Dein *res geſtas comitum Hollandiæ* literis mandauit: addito & *Vltraiectenſium Epiſcoporum catalogo*. Poſt & *Brabantiæ Ducum* chro-

nica diſertius ſæpiuſque aucta dedit: adiecta & *Chronologia à Chriſto nato vſq; ad annum ſui ſecu i* CIↃ. IↃ. XXXII. In quorũ Principũ egregijs facinorib. cõmemorandis, fideiq; ſeruandæ tam anxie ſtuduit, vt Patriæ linguæ hiſtoricis minime contentus multas & varias etiam Bibliothecas, vbi de his exſtaret aliquid, adierit. Brabantinorũ verò Annalibus inſeruit copioſius, Suetonij exemplo deſcriptas vitas *Caroli Burgundi*, qui bellator & audax dictus, ad Nantiũ Lotharingiæ vrbẽ cum ſuis confoſſus interijt: & alterius *Caroli, V.* cognomento, qui longe illo armis felicior Saxonũ Ducẽ ad Albim, & Gallorum Regẽ Franciſcum ad Ticinũ cepit. Scripſit & *de Venetorum Ducib.* poſt Ant. Sabellicum: cuius lectione impenſius delectatus, æmulum ſe præbuit. *Iocorum* item *ſalſumq; libros* tres à ſe collectos relaxãdi ſtudio feſſis animis, Notis explicauit. Deniq; *Chriſtiani hominis inſtitutionẽ Aphoriſmis* tradidit. Floruit autẽ, ad annũ opinor ſecundũ & quadrageſimum vſq; obijtq; *Louanij Grudiorum*, Martini Dorpij, Doctoris Theologi, & æqualium eruditorũ hominum amicitia clarus, vir de humanitatis ſtudijs, vt illa tẽpora ferebant, bene meritus. *Ex ſcriptis Barlandi & Miræi elogiis.*

Vita Caroli Burgundi audacis.

O. 1542.

Iac. Latomus præceptor Clenardi.

Clenardus lingua Arabicæ ſtudioſus

NICOLAVS CLENARDVS.

Nicolaus Clenardus Diſtemij in Brabantia natus eſt: & ſtudio linguarum à teneris flagrauit: in quo, præceptore inprimis *Iacobo Latomo*, tantũ profecit: vt non Louanii modo, ſed apud exteros etiã eruditas linguas magna cũ ſui admiratione propagarit. Nã dum Græcas Hebræaſq; literas Louanij doceti inceſſit ipſum cupido diſcendæ etiã linguæ Arabicæ: ꝙ in Iudæorũ cõmentarijs animaduertiſſet: affinẽ ipsã Hebraicæ eſſe, & alterã alterius iuuari præſidio. Nactus itaq; Pſalteriũ *Nebiẽſe*, quinq; deſcriptũ idiomatib. Latino, Græco, Hebræo, Chaldaico, & Arabico, cepit ſuo Marte literas vtcunq; dignoſcere, atq; inde *Lexicon* etiam rude concinnare. In eo dum eſt: Louanium venit *Fernandus Colon*, quæſiturus hominẽ: cuius conſilio moderaretur bibliothecã, quã adornabat Hiſpali. Cum eo itaq; iter ingreſſus circa an. 1532. *Lutetiæ Guil. Budæo*, Græcarum lit. tũ coryphæo, innotuit: inde in Hiſpan. progreſſus, *Salmanticæ* aliquandiu ſubſtitit. Ibi repertis, quos vnice expetiuerat, libris Arabicis cũ apicib. ſine vllius præceptoris opera, ſpacio ſex mẽſiũ tantũ ꝑfecit: vt nõ dubitarit eaſdẽ literas publice ꝓfiteri. Interim allaborante ep̃o Cordubenſi, liberatus fuit à pactis Colonicis: & in iuuentutis gratiã literas Græcas docuit, tanto auditorio: quantum eo vſque in Hiſpania non fuerat viſum. Sed cum vix *duodecimus* ageretur ei in noua profeſſione *dies*: Regis Luſitaniæ literis euocatur, ad fratrem Regis *Henricum* inſtituendum. Cum hoc verſatus eſt *annos quinque*, Arabicis interim ſepoſitis. Tam gratus fuit Regi aduentus Clenardi,

Pſalterium Nebienſe πεντάγλωττον.

Clen. Louanio abit in Galliam.

Inde in Hiſpaniam.

Diſcit ſuo Marte linguam Arabicam.

Clenard. Salmanticæ in Hiſpania docet Græcam linguam.

Euocatur mox in Luſitaniam.

Regis Luſitaniæ fratrem inſtituit.

vt ei gratulatorium munus dari iuſſerit *quinquaginta* ducatos. Vixit itaque *Eboræ*, vbi aula tum fuit, iucunde cum amicis doctis, inter quos *Reſendius* poëta, & ſingulis diebus vnam horam regis fratri Henrico, impendit.

Reſendius.

Anno quarto, à ſuo in aulam aduentum cum principe ſuo *Henrico* Archiepiſcopo Braccaracenſi, *Braccaram* profectus eſt. Hic cum *Conimbrica* tranſiret, vbi Rex Luſitaniæ nouam tum moliebatur Academiam, audijt profitentem *Vincentium Fabricium*: qui Homerum ita enarrauit, vt nõ & Græca verteret Latine, ſed, quaſi ageret in ipſis Athenis, Græca Græce exponeret: quod antea nuſquam viderat: nec ſegnius diſcipuli præceptorem imitati fermè in totum vſi ſunt ſermone Græcanico.

Homerus quomodo Conimbricæ in Luſitania fuerit enarratus.

Braccaræ deinde cum Princeps Gymnaſium condidiſſet capeſſendis literis Latinis: animi cauſa aliquandiu Latinè docuit & ipſe Clenardus; donec adueniret Salmantica *Ioannes Vaſæus*, eo ad docendas literas euocatus.

Clenard. Braccaræ docet.

Ioannes Vaſæus.

Poſtea ſtudio plene cognoſcendæ linguæ Arabicæ, commeatu accepto, in *Africam* Tingitanam, hodie *Feſæ* regnum poſt Paſcha Anno 1540. traiecit, nec ſine præſentiſſimo vitæ diſcrimine. Etſi enim ex Europa in Africam ab oppido *Gibalaltar* traiectus eſt anguſtus, trium forte aut quatuor horarum: tamen anguſtum illud ſtrictumque fretum Clenardus tanto cum metu eſt expertus: vt optime ſine commentariis intelligeret illud Virgilij.

Clenard. in Africam traiicit. Nec ſine periculo.

Præſentemq; viris intentant omnia mortem.

Feſam tandem, Africæ vrbem vaſtiſſimam delatus; regem Arabice ſalutauit, & cum eo promiſcue ſermonem miſcuit, expoſita cauſa profectionis, nempe ſtudio diſcendæ linguæ Arabicæ, & librorum coëmendorum.

Feſa vrbs Africæ.

Deſedit Feſæ *menſes quindecim*, nullo ferme fructu: adeò Chriſtianis illi Mahometiſtæ ſuos inuidebant codices. Et quod mali omnis caput fuit: expertus eſt Clenardus ibi ſummam Chriſtiani cuiuſdam perfidiam; qui apud regem Feſæ perfecit: ne Clenardum quiſquam doceret: ne libros conſequeretur: vt præceptorem Arabicum, quem compararat, amitteret: ipſumque tantum non in capitis periculum vocaret.

Turcæ Chriſtianis inuident ſuos libros.

Chriſtiani perfidia in Clenard.

Cum igitur tot inſidijs ſe peti ſentiret, ex Africa in Europam tranſmittens; hoſpitio à N. *Mendoza* Marchione Mandechari, prorege Granatenſi, exceptus eſt: mortuuſque paulo poſt Illiberi, quæ hodie Granata, circa annum, vt opinio eſt, 1542. Conditus eſt ibidem in ſacello loci editioris; vbi poſtea vrbi defendendæ arx eſt excitata.

Redit Clenard. in Europam. Moritur Granatæ.

Fuit

Fuit linguarum ſtudioſiſſimus, adeoque, vt ipſe de ſe, *ἀραβικομανὴς*: vt ſacra biblia in eam linguam transferens, gentem Mahometana inquinatam perfidia Chriſto tranſſcriberet: eiuſque linguæ profeſſionem cæteris in Academia Louanienſi adiungeret. Præter *Latinam Græcam, & Hebræam* (quæ in omnibus penè Academijs regnant) *Arabicam* quoque Grammaticam conſcripſit: exſtatque manuſcripta in Hiſpania apud I. *Peruſium Valentinum*, hominem doctiſſimum. Exſtant & *Epiſtolarum* eius *libri duo*, in quibus lepida eſt rerum varietas & orationis puritas. Scripſit & *methodum docendi pueros analphabetos* Latine, præſertim intra priuatos parietes.

Scripta Clenardi,

Fuit amans vitæ ſolitariæ, & fugitans multitudinis, vt alicubi ſcribat, *malle ſe fruſtum panis edere apud librum Arabicum: quam verſari in hominum ſtrepitu.* Itaque in Hiſpania cum ageret, piguit eum diutius alienam adire menſam: quod plurimum ipſi periret de ſtudijs, dum ſublata menſa, prolixius fabularentur, non de iis ſemper rebus, quæ ad eius ſtomachum: nec tantum declararent, vt priuata intra parietes lectio. Coëmit igitur ſibi mancipia Æthiopes: quorum ibi magna copia: & patrem familias agere cepit In omni vita apertus, nec vllis vſus ambagibus: iniquior toti agmini, vt ipſe vocat, *cauſificorum* * aitque didiciſſe ſe *adagium*, quod non nouerit adagioſus Eraſmus: *Opes perdunt Chriſtiani litigando: Iudæi conuiuiis feſtorum: Mauri celebrandis nuptiis.* Fidus in amicos, adeò vt reprehenſus fuerit quandoque, ſic opem amicis tuliſſe: vt tamen ne illi ipſi benefactorem ſuum ſcirent. *Salibus* vſus ſæpe ingenioſis & feſtiuis, alicubi narrat, Feſæ diſcipulum ſibi factum in Græcis hominem, iam *nonaginta annos* ferme natum: eſſeque *puerum bonæ ſpei*, alludens ad prouerbium *δὶς παῖδες οἱ γέροντες*. In epiſtola quadam monachi definitionem tradit huiuſmodi: *monachus eſt hypocriſeos domicilium*: alibi ſcribit ſe Feſæ fuiſſe annum totum ſeruum ſeruorum Dei, h. e. vt in Italia, ſummum Pontificem: alibi, inter arentes Arabes aridum ſe factum dicit.

Mores Clenard.

Candor.

Odium cauſificorum.

** In epiſtolis ſæpius ita appellat.*

Sales Clenardi.

Monachi definitio.

Antelucana ſtudia ſic amauit: vt maluerit hora prima lumen poſcere: quam lucubrare veſperi. Quare non fuit ei mos: vt poſt veſpertinum cibum, librum vel ſaltem inſpiceret: etiam ſi ante octauam rediret ad cubiculum: protinus ſe ad nidum contulit. Cum autem ab ineunte ætate linguarum fuerit ſtudioſiſſimus: de orationis genere non admodum fuit ſolicitus. Pura tamen eius eſt dictio: licet extemporanea: vnde apparet quam diſerte ſcribere potuiſſet: niſi peregrinarum linguarum, in quibus fuerit *αὐτοδίδακτος*, præſertim Arabicæ, Mania laboraſſet. Hinc quadam ad Vaſæum epiſtola: *Licet mihi nunquam eloquentiæ ſtudium diſplicuerit; nunquam tamen*

Studia diurna Clenardi.

Genus orationis Clenardi.

impe-

imperare mihi potui, vt vel iuſtum tempus operamque in ſtylo formando ponerem: aut qui quid id eſſet, quod ſcriberem, ad limam reuocarem. Quæ de re ſerio doleo: cum enim rem propius adſpicio, longe ſatius fuerat, cum amicis preſſius agere & breuius, aliqua adhibita vel arte vel diligentia, quam multarum horarum diſpendio prolixiores quidem effundere literas; ſed quibus conſcribendis id modo conſecutus ſis: vt male & tumultuarie garrire poſſis, prudenter atq; diſerte dicere non poſſis. Oro te, mi Vaſæe, vt exemplo meo doctus, iuuenis diſcas euitare, quod ſeni mihi iam euitare non licet. Non quin dictionem tuam, & ſententi[illegible] elegantiam ſemper plurimum commendem, ſed, mihi crede, ſi [illegible]mum induere queas, ne minimam quidē chartam exarare, quam non certo recognoſcas, futurum eſt, vt mihi aliquando de conſilio dato magnas ſis habiturus gratias. Ego ſi hoc in ſtadio verſarer, in quo multa cum laude iamdiu verſaris, nihil omnino conſcriberem, ne de leuiſſima quidem re cuius non reliquum apud me remaneret exemplar: id quod tibi, cum miniſtrum habeas, non admodum fuerit difficile. Hæc ibi Clenardus.

Valetudo Clenardi.

Valetudine, vt ex peregrinationibus longiſſimis, quas terra marique ſuſcepit, facile colligere eſt: fuit ſatis firma, niſi quod ſæpius dentium dolor eum inuaſit: adeo vt noctes inſomnes duxerit. Obijt, vt diximus Granatæ, diſcipulo relicto *Ioanne Latino* Æthiope (quod prodigij ſimile ſit) Rhetore Illiberitano: cuius exſtat poëma panegyricum de victoria nauali *Ioannis Auſtriaci* ad Echinadas Inſulas. *Ex Clenardi epiſtolis, & A. Miræi elogiis.*

Æthiops Granatæ Rhetor.

O.1543. ætat. 70.

NICOLAVS COPERNICVS.

Torunium oppidum Boruſſia patria Copernici.

In Italia dat literis operā.

Corrigit calculum Aſtronomicum.

Dominicus Maria Bononienſis.

Copernic. nō quærit τὸ ἀκριβὲς in calculo.

περιεργία quorundam in calculo.

ABſolutæ hic ſubtilitatis mathematicus natus eſt anno Chriſti *ſeptuageſimo tertio* ſupra mille quadringentos, die decimo nono Februarij, Torunij in Boruſſia. Cum in Italia animum optimarum diſciplinarum atq; artium doctrina inſtruxiſſet, ocium tandem nactus, *correctionem calculi Aſtronomici* diuino ingenio aggreſſus, incredibili diligentia perfecit, cum omnium, qui in ijs ſtudijs verſantur, admiratione. Vixerat cū *Dominico Maria Bononienſi*, cuius rationes plane cognouerat, & obſeruationes adiuuerat. Suas autem exquiſitiones mediocres non nimias eſſe voluit. Itaque conſulto non inertia aut tœdio defatigationis, eas comminutiones vitauit, quas nonnulli etiam affectarunt: & ſunt, qui exigant. Videas quoſdam in his omnem curam ponere, vt plane ſcrupuloſe loca ſiderum ſcrutentur.

Qui

Qui dum ſecundarijs & tertianis, quartanis quintanis minutiis inhiant; integras interim partes prætereunt, neque reſpiciunt,& in momentis τῶν φαινομένων ſæpe horis, non etiam nunquam diebus totis aberrant. Hoc nimirum eſt, quod in fabulis Æſopicis fit ab eo, qui iuſſus bouem amiſſam reducere, dum auiculis quibuſdam captandis ſtudet: neque his potitur, & boue etiam ipſa priuatur. *Fabula Æſopi.*

Scribit *Rheticus*,ſe cum *Copernico* de illa exquiſitione quandoque contuliſſe, & quia in penetralia quaſi ſiderum peruenire cupijſſet, expoſtulaſſe. Copernicum ipſius φιλομαθοῦς honeſta cupiditate delectatum, molli eum brachio obiurgaſſe: & hortari ſolitum vt *manum* etiam *de tabula* tollere diſceret. *Ego*, inquit Copernicus, *ſi ad ſextantes, qua ſunt ſcrupula decem*, *Veritatem adducere potero*: *non minus exultabo animo*, *quam ratione norma reperta Pythagoram accepimus.* Difficultatis autem eius tum alias, tum potiſſimum tres eſſe cauſas. *Colloquium Rhetici cum Copernico.* *Tres cauſa difficultatis in calculo.*

Harum *Primam* eſſe aiebat, quod animaduerteret, pleraſque obſeruationes veterum ſinceras non eſſe: ſed accommodatas ad eam doctrinam motuum, quam ſibi vnuſquiſque peculiariter conſtituiſſet. Itaque opus eſſe attentione, & induſtria ſingulari, vt quibus aut nihil, aut parum admodum opinio obſeruatoris addidiſſet, detraxiſſetve: ea à corruptis ſecernerentur. 1.

Secundam cauſam eſſe dicebat, ſiderum inerrantium loca, à veteribus non vlterius quam ad ſextantes partium exquiſita. 2.

Et ſecundum hæc tamen præcipue errantium poſitus capi oportere, pauca excipiebat, in quibus declinatio ſideris ab æquinoctiali annotata rem adiuuaret, quod de hac locus ipſe ſideris certius conſtitui iam poſſet.

Tertiam cauſam hanc memorabat: non habere nos tales autores, quales Ptolæmeus habuiſſet, poſt Babylonios & Chaldæos, illa lumina artis *Hipparchum Timocharem*, *Menelaum*, & cæteros: quorum & nos obſeruationibus ac præceptis niti, ac confidere poſſemus. 3. *Mathematici Veteres.*

Se quidem malle in ijs acquieſcere, quorum veritatem profiteri poſſit: quam in ambiguorum dubia ſubtilitate oſtentare ingenij acrimoniam.

Haud quidem longius certe vel etiam propius omnino abfuturas ſuas indicationes ſextante aut quadrante partis vnius à vero: cuius defectus tantum abeſſe, vt ſe pœniteat, vt magnopere lætetur hucvſque longo tempore, ingenti labore, maxima contentione, ſtudio & induſtria ſingulari pro-

Stellarum inerrantium obſeruatio. procedere potuiſſe. Rheticum inprimis hortabatur, vt ſtellarum inerrantium obſeruationi operam daret: illarum poriſſimum quæ in ſignifero apparent, quod cum his errantium congreſſus notari poſſent.

Opus reuolutionum Copernici. *Opus reuolutionum*, ab ipſo adornatum, edidit diſcipulus eius Rheticus excuſum Norinbergæ, eo quo auctor obijt anno. Inter viuos autem eſſe deſijt Copernicus anno Chriſti quadrageſimo tertio, ætate iam ſeptuagenarius. *Obitus Copernici.*

De hypotheſibus Copernici quid ſentiendum. De hypotheſibus Copernici, nempe *de terræ motu, ſoliſq; in mundi centro quieſcentis παράδοξῳ* reſpondet *Gemma Phryſius*, non illa ſtatui, tanquam neceſſarió ita ſe habeant, neque aliter conſtitui poſſint: ſed vt aſſumtis illis habeant artifices certam rationem motuum, correſpondentem in cœlo conſpicuis ſtellarum locis, tam pro tempore futuro vel elapſo, quam pro præſenti.

Hypotheſes Ptolemæi quales. Hypotheſes *Ptolemæi* quoque etſi prima facie ſint plauſibiliores, quam Copernici; non pauca tamen abſurde committere; neque tam euidentes habere τῶν φαινομένων cauſas, vt illæ Copernici.

Quin ſi quiſpiam velit, poſſe illos motus terræ, quos præter duos primos ponit, ad cœlum referre, ac vti iiſdem canonibus calculorum. Nec vero Copernicus fecit hoc primus. Exſtat adhuc liber *Archimedis de numeratione arenæ* in quo narrat *Ariſtarchum Samium* hoc paradoxum tradidiſſe: *ſolem ſtare immotum, & terram circumferri circa ſolem.* *Ariſtarchi Samii paradoxum.*

Sol an nunc propior terra In opere etiam illo Reuolutionum demonſtrat Copernicus (quod & *Reinoldus & Stadius* fecerunt) ſolis abſida terris eſſe propiorem, quam Ptolomæi qui ſub Adriano floruit, ætate, duodecim partibus, hoc eſt, vno ac triginta terræ ſemidiametris; vel, vt nos Germani metimur, *viginti ſex millibus, ſexcentis, & ſexaginta milliaribus.* Id quidam, inter quos *Melanchthon*, ad corporum cœleſtium terreſtriumque rabeſcentem naturam referendum putarunt: declinari illa nempe, vt ſublunaria commodius ſolis calore foueantur: alij interpretati ſunt, ſignum id eſſe; mundum breui igne conflagraturum. Sed *Iulius Cæſar Scaliger* vel ſcripturam ſpongiis, vel autores ipſos ſcuticis caſtigandos iudicat. Alij inſtrumentorum diuerſitati adſcribunt. Verum de his artifices. Pro Copernico exſtat hoc diſtichon. *Bodin. method. hiſtor. cap. 8.* *Exercit. 99. ſ. 2.*

Quid tum? ſi mihi terra mouetur, ſolq; quieſcit,
Ac cœlum: conſtat calculus inde mihi.

Rheticus in præfatione Ephemerid. anni 1551. ad lectorem: Gemma Phryſius epiſtola ad I. Stadium.

HIE-

HIERONYMVS GEMVSÆVS.

O. 1545, die 29. Ian. ætat. 39.

MVlhuſii, oppido ſuperioris Alſatiæ, Heluetijs confœderato, honeſtis parentibus *Gemuſæus* hic editus anno *quinto* ſupra *millequingentos*, cùm ingenio eſſet bono, & à ſtudijs minime abhorrente, de patentũ voluntate à puero literis operã dedit. In triuiali ludo rudimentis primis feliciter perceptis, ad publicas ſe ſcholas, & in his primo ad Baſileenſem contulit. *Mülhuſium patria.* *Baſileam venit.*

Vrgebant ibi tum operas ſcholaſticas, & literas magis magiſque ſuccreſcentes plantabant ac fouebant tũ alii doctiſſimi viri, tum *Henricus* ille *Glareanus*. Hoc Gemuſæus ductore & doctore vſus, ſingulari cum diligentia ad doctrinam eruditam & linguarum cognitionem Græcæ & Latinæ, incubuit: & inter æquales primas facilè obtinuit. Studium igitur adoleſcentis vt aleret & inflammaret Magiſter, diſcipulis reliquis eum præfecit; & ſuum interdum in docendo locum domi obire iuſſit. Ita enim fit, vt qui alios quacunque in arte informant, ſeipſos illi doceant & confirment. *Glareanus præceptor Gemuſæi.* *Docet condiſcipulos.*

Anno deinde Chriſti vigeſimo quinto, ipſius Gemuſæi vigeſimo, Decano artium Glareano, die 10. Februarij Philoſophiæ Magiſter ſiue Doctor publice ibidem eſt renunciatus. Artium igitur & linguarum cognitione cum inſtructus egregie eſſet, in Galliã, maioris ingenii cultus, & perſequendi curriculi Philoſophici cauſa profectus eſt. In quo tanto cum ſucceſſu verſatus eſt; vt ſubtiliſſimorum in Philoſophorum numerum merito ſuo admitteretur. Ipſum enim *Ariſtotelem & Platonem*, Græcæ doctrinæ principes, quod tunc temporis rarũ erat, ita euoluit; vt familiariter ſibi prorſus cognitos haberet: & res naturæ reconditas non ſine ingenii & acuminis laude perſpicue alijs explicaret. *Teſtimonio Philoſophico ornatur.* *Abit in Galliam.*

Cum ſtudio Phyſiologico coniunxit alterum huic affine, Medicinæ nimirum: inque eo ita elaborauit, vt Doctoratus quæ vocant inſignia, doctrinæ non proletariæ teſtimonium, *Taurini* anno trigeſimo tertio ſupra ſeſquimilleſimum, non tam à ſe expetita, quam à Profeſſoribus oblata retulerit. *Medica etiã laurea.*

Quamobrem ab eruditionis multiplicis egregia ſupellectile inſtructus, Baſileam rediit: ibique ei Philoſophiæ naturalis publice docendæ prouincia fuit demandata. Paulò poſt *Andreæ Cratandri* typographi filiam vxorem duxit: vtque ex ſoceri officina auctores optimi optime excuſi prodirent, diligenter curauit. *Docet Baſileæ.* *Coniugium.*

Philoſophia ex fontibus petenda.

Philoſophiam autem non ex *lacunis* Latinis neque ex *triboláribus compendiorum libellis*, vt ipſe vocabat, ſed ex ipſis fontibus atque Græcis auctoribus petendã exiſtimabat. Itaq; ipſius Ariſtotelis libros Phyſicos publica in ἀκροάσει enarrauit: atque cum diſcentum admiratione docuit. Vſque adeo nimirum verum eſt illud in vulgus notum:

Dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Dat & linguæ ſanctæ & Theologiæ operam.

Quanquam autem ipſe in omni genere literarum nulli eſſet ſecundus: tamen ætatis anno trigeſimo quinto, Hebraicam etiam linguam, præceptore *Sebaſtiano Manſtero*, addidicit: & cœleſtium quoque literarum ſtudio impenſius incumbere cepit: eo fine, vt fundamentis fidei noſtræ ex ipſis fontibus exacte cognitis, & cum aduerſariis æquo Marte congredi, & Euangelij doctrinam propagare ſcribendo poſſet.

Ex itinere morbum cõtrahit eoque moritur.

Tanta φιλομαθίᾳ cum pergeret, ſub autumnum anno Chriſti quadrageſimo tertio, in Italiam ad principem euocatus, in viam ſe dedit: ſed ob cœli intemperiem reuerti domum morbo contracto coactus eſt: ad quem accedente febri ardente, die Ianuarij vndetrigeſimo, anno Chriſti quadrageſimo quinto, magno cum luctu bonorum, præmatura morte, anno ætatis quippe vndequadrageſimo, extinctus eſt, relictis filijs duobus Polycarpo & Hieronymo.

Scripta eius.

Tranſtulit *epitomen* ſeptendecim librorum *Geographiæ Strabonis*, incerto auctore Græce ſcriptam. Scripſit præterea *præfationes* doctiſſimas & prolixas *in Græca Cl. Galeni opera*, & in *Almageſtum Ptolemæi Latinum*, & in alios quoſdam libros. *Ariſtotelis* etiam *opera* recognouit: & eorum quædam de Græco in Latinum ſermonem transfudit: *cenſuram de Ariſtotelis dogmatibus* adiecit: *Analytica* poſteriora *commentariis* illuſtrauit: plura huius generis ingenij ac doctrinæ monumenta relicturus, niſi mors inuidiſſet. Epigraphe monumenti eius Baſileæ legitur eiuſmodi:

Epitaphium.

D. HIERONYMI GEMVSÆI
MED. ET PHILOS.
ET POLYCARPI FILI
TYPOGRAPHI:
QVORVM ILLE XXIX. IAN. ÆT XIL. SAL.
M.D.XLV. HIC VERO III. MART.
ÆT. XXXIV. SAL. M.D.LXXII.
PIE DECESSIT.

Filius & Pater heic terra clauduntur eadem;
Heic Dominique tubam, gaudia ſumma, petunt.
Naturas rerum pater & medicamina nouit:
Cognouit Pallas quicquid amare poteſt.

Aſt

Aſt a'ter libros pulcris committere chartis
Adſuetus, ſtudiis magnus vterq; fuit.
Credidit ex animo ſemper ſolam eſſe ſalutem;
Spemq; ſuam Chriſtum, iuſtitiamq; meram.
Vnde vtrumq; DEVS magno dignatus honore,
Vtrumq; ad ſuperi tranſtulit aſtra poli.

Henricus Pantal. lib. 3. Proſopographiæ: & monumenta Baſilienſium.

IOANNES SCHONERVS.

O. 1547. die 16. Ian. ætat. 70.

C*Aroloſtadii*, Franciæ orientalis oppido, hic anno *ſeptuageſimo ſeptimo*, ſupra mille quadringentos, die *decima ſexta* Ianuarii, minutis ſeptem ante vndecimam horam noctis, in hanc lucem editus: à tenera ſtatim ætate literis imbutus eſt. E patria ad publicas ſcholas vberioris ingenij cultus cauſa miſſus cum omnibus artibus, quæ ad humanitatem pertinent, tū inprimis non obſcuro naturæ ductu Mathematicis diſciplinis fuit deditus. Deinde ad eam, quæ eſt Ptolemæo pars *Aſtronomiæ*, præuidens futura, & occulta aperiens de cœli quadā inſpecta facie, quæ nūc *Aſtrologia* proprie vocatur, ſeſe cōtulit.

Mathematicis deditus ſtudiis. Et Aſtrologia.

In his igitur diſciplinis tantum adſidua indefeſſaque diligentia profecit: vt & publice Mathemata doceret, & Aſtrologus æque atque Aſtronomus excellens haberetur. Non eſt abhorrens à vero, Melanchthonis ipſum ſcientiarum eiuſmodi commendatione, plurimum inflammatum ad eaq; capeſſendum ſtudium fuiſſe.

Norinbergam, vbi de Senatus ampliſſimi conſilio ac voluntate, Melanchthone rem dirigente, Gymnaſium apertum erat, anno viceſimo ſexto, ſupra ſeſquimilleſimum, inuitatus, vna cum *Eobano*, *Camerario*, & *Michaele Rotingo*, ſuo ipſe loco rempubl literariam fideliter ac feliciter iuuit: & ſtudia Mathematum opera induſtriaque ſua plurimum auxit atque illuſtrauit

Accitur Norinbergam. Ibi docet Matheſin.

Correxit & locupletauit *tabulas Aſtronomicas*: quas vulgō, quia omni difficultate & obſcuritate carent, *reſolutas* vocant. Ex quibus tum erraticorum, tum etiam fixorum ſiderum motus, tam ad præterita, quam futura, quantumuis etiam longa ſecula facilime calculari poſſunt. In publicum quoque edidit *Opus genethliacum* anteceſſoris ſui Regiomontani, multis modis auctum & locupletatum. Nam in eo ipſe multa, non modo ab alijs tradita, ſed & à ſe longo obſeruata vſu, in vnum corpus digeſta explicauit planiſſime, & tanquā diſſipatas ædificii partes exſtruxit ingenioſiſſime. Præmittuntur tabulis *documenta*

Scripta eius. Tabulæ reſolutæ cur dictæ.

Opus genethliacum Regiomontani.

generalia ex regulis Arithmeticis de minutijs Phyſicalibus, pro vſu earundem neceſſaria. Exſtant eiuſdem *globus Aſtronomicus*, & libellus cum ipſo inſtrumento excuſus. Opera eius vniuerſa Norinbergæ excuſa ſunt, in vnum volumen congeſta anno quinquageſimo primo: quorum Elenchum exhibent Bibliothecæ, quo lectorem auidum remittimus.

Obitus Schöneri.

Præclare itaque de re literaria vniuerſa meritus, in viuis eſſe deſijt Norinbergæ anno Christi quadrageſimo ſeptimo, die decimo ſexto Ianuarij, exactè ſeptuagenarius.

Epitaphium ei à Melanchthone ſcriptum.

Philippus Melanchthon, quo fuit erga veterem amicum animo & in diſciplinas præſertim Mathematicas ſtudio, hoc defunctum Epitaphio ornauit:

Aſtrorum motus, & fata regentia mundum
Qui norunt, multos Francica terra tulit.
Heſperus at quanto, quam cætera ſidera, fulget
Splendidior, vultus ſole tegente ſuos:
Tantum præ reliquis caput extulit vnus & alter:
Secula vix maius priſca tulere decus.
Regius alter erat, cui mons cognominis vſum,
Et natale ſolum, primaq; tecta dedit;
Qui procul Auſonia deceſſit in vrbe IOANNES,
Artis ibi ſpecimen cum daret ipſe ſuæ.
Alter ab hoc vixit Schonerus, laudibus artis
Non tamen inferior, quam fuit ille, ſuæ.
Noſtra quoque his ducibus peragrarunt lumina cœlum,
Barbarico fuerant quæ vitiata luto.
Vtq; fere extinctam renocauit vterq; Matheſin:
Sic tantum peperit laudis vterque ſibi:
Terra tibi quantum Bœotica fortis Orion,
Et Libyce Atlanti debuit ora ſuo.
Hoc igitur buſto Schöneri membra quieſcunt:
Ipſa adiit mens quos viderat ante polos.

Ioachimus Camerarius in vita Melanchthonis: Geſnerus in bibliotheca: Reuſnerus in Iconibus.

O. 1547. die 20. Maii, æt. 62. m. 4.

BEATVS RHENANVS.

Rhenacum patria Beati.

B*Eato Rhenano*, oppidum *Rhenacum*, vnde pater *Seleſtadium* aduenerat, cognomentum dedit. Id oppidum, ſupra Argentoratum ad quatuor milliaria, Rheno alluitur; ab eodemque ex parte maiore alluuionibus aut diminutum levibus,

nibus, aut ſubitis abſumptum eſt: quæ cauſa nonnullis inde migrandi fuit. Ex hoc loco quoniam pater aduena Seleſtadij erat; *Antonius Rhenanus* eſt cognominatus. Aliquoties ex Beato filio auditum eſt: ſæpe ſe pœnituiſſe; quod aduentitium nomen retinuerit; auitum non vſurparit. Nam maiores eius *Bildii* antiquitus appellabantur.

Nomen Rhenani vnde.

Fuit *Antonii* pater, diligens ſuarum rerum paterfamilias: qui cum artem lanioniam præcipue factitaret; ex parua pecunia, quam Rhenaco apportauerat, parſimonia & adſiduitate mediocriter magnam confecit; ratione bona, vt in Senatum paucis annis fuerit delectus, & conſulatum geſſerit: & functus ſit omnibus eius vrbis muneribus.

Pater Rhenani.

Hoc parente generatus fuit *Beatus Rhenanus* anno Chriſti *octogeſimo quinto*, ſupra *mille quadringentos*; Friderico tertio Imperatore Auguſto, Pontifice Innocentio octauo; rege Galliæ Ludouico vndecimo. Eodem quo natus fuit anno matrem amiſit *Barbaram Kegeliam*; cuius virtutem mariti Antonij vita vidua comprobauit. Nam eadem quæ prima, etiam poſtrema vxor fuit: cum vnus ſolum filius eſſet Beatus, patris heres, idque ante ætatis flexum. Ex familiaribus Rhenani auditum eſt, poſt filium natum & vxorem mortuam vltra *trigeſimum quintum* filij annum perueniſſe; neque ſuæ vitæ attigiſſe annum *octuageſimum*.

Natiuitas Rhenani.

Mater.

Ergo in ſpe pater non concepta, ſed confirmata de filij probitate mortuus eſt: & filius ſeculo literarum non infelici fuit natus. *Angelus* enim *Politianus* vſque ad vigeſimum quartum annum Beati Rhenani vixit: intra quod tempus etiam *Hermolaus Barbarus*, qui ante Politianum natus fuit, & *Ioannes Picus Mirandula*, & *Theodorus Gaza*, & *Georgius Trapezuntius*, & *Marſilius Ficinus*, & *Iouianus Pontanus* literarum laudibus floruerunt. Quanquam in Germania eo tempore infantia adhuc ſtudiorum & literarum fuit. Nam præter *Rodolphum Agricolam Alexandri Hegii* Magiſtrum & *Eraſmum Roterodamum*, Hegij diſcipulum, Germania nihil magnum atque præclarum in literis viderat. Sed tamen horum ſcriptis probabile eſt; & ex eius æui hominibus intelligitur, iſtis exemplis tum excitata fuiſſe adoleſcentum & iuuenum ingenia, ad maiorem non modo doctrinarum, ſed etiam ſermonis atque linguæ puritatem. Adoleſcebant eadem tempeſtate ſtudia *Melanththonis*, qui duodecim annis, niſi fallimur, minor erat. Apparet etiam ex hiſtorijs, Pontifices & Imperatores, & Reges, & Reſpub. delegiſſe ad ſua conſilia homines eruditos: quibus Maximilianus cumprimis fuit delectatus.

Seculo quali natus Rhenanus.

Primi inſtauratores literarum in Italia.

In Germania prima literarum infantia.

Honos literis habitus olim.

Hiſce hominum temporibus homo mediocriter locuples; vnius filij pater; mortua vxore, filium literis deditum eſſe voluit:

luit: & literarum cauſa ad alias gentes proficiſci. Credibile eſt, non ſolum naturæ bonitate patrem eò impulſum eſſe: verum etiam auctoritate Rerump. atque principum, & exemplo doctorum, & hortatu amicorum: vt heredem vnum literatũ doctrina vellet à puero erudiri. Nam cum primum idonea ætas eſſe cepit; *Cratoni Vdenhemio* datus ad inſtituendum eſt: qui tum Seleſtadii literas docuit: magna & morum grauitate, & doctrinæ opinione, prout illa erant Germaniæ tempora, viro: quo mortuo, *Hieron. Gebuilero* traditus, ſpe ſtatim de principio apud vtrumq; bona, eos fecit progreſſus, vt cæteris diſcipulis inferiorum ordinum præficeretur, & diligentiæ & profectus cauſa: quemadmodum ex *Io. Sapido* intellectum eſt: qui ſe vnum ex ijs fuiſſe dixit: quibus fuit præfectus, & quos non ſolum docuit: verum etiam caſtigauit.

Rhenani præceptores primi.

Poſt hanc diſciplinam miſſus *Lutetiam* eſt: quo etiã Sapidus tertio poſt anno ſubſecutus, Beatum domi *Ariſt. Oeconomica* explicantem audiuit. Florere ea ætate ceperunt magis, quã antea, in Gallia & Germania literæ Græcæ enim tum Lutetiæ *Georg. Hermonym* Spartanus docuit: quem diu multumq; audiuit: & Dialectica Phyſicaq; *Iac. Faber*, eiuſq; diſcipulus *Iodocus Clytoveus*, explicabant: quorum vtriq; fuit familiaris. Fuit circa idẽ tempus Lutetiæ *Eraſ. Roterodamus*: qui primum Adagiorũ diuulgatione cepit magis, quam antea, inclareſcere. *Fauſtus* etiã *Andrelinus*, ibi magna auditorum frequentia poëtas docuit: & epiſtolas ſuas adagiales conſcripſit: vter ab altero prouocatus, à Fauſtone Eraſmus, qui adagia prope Latinæ Græcæq; linguæ omnia collegit & digeſſit: an ab Eraſmo Fauſtus, qui quãplurima paucis rerum argumentis contexuit: incognitum eſt.

Lutetiam mittitur.

Fauſtus Andrelinus æmulus Eraſmi de adagiis ſcripſit.

Bona tum temporis literarum conditio fuit: quæ diuturna & inueterata barbarie ſuppreſſæ, poſteaquã in lucem reuocari ceperunt, magnum ſui deſiderium excitarunt: tum natura ſui, quæ eſt ſuauiſſima, tum etiam præmiis, laudibus, honoribus: *quæ omnia noſtris moribus ſublata, inopiam breui pronunciant non ſolum doctorum hominũ, verum etiã ſtudioſorum.* Is huius temporis ſtatus magno adiumẽto Beato Rhenano fuit Nam primi præceptores, Crato & Gebuilerus, tametſi pro doctis & bonis habebantur: tamen bonitas in ijs maior, quam doctrina fuit. Occupabant enim tum adhuc literarum gymnaſia *Alexand. Grammaticus*, & *Petrus Hiſpanus* Dialecticus, & *Tartaretus* cõmentator, & in Theologia plus poterant auctoritate *Scotus & Lyre*, quam ij ipſi ſcriptores, quos ſunt interpretati. Id etiam quod ex Ariſtotele, & cæteris ſcriptoribus Græcæ Philoſophiæ tradebatur, non ſolum verbis impurum, verum etiam ſententijs aut obſcurum erat, aut deprauatum, aut falſum.

Bona literarum conditio, ſed quondam.

Honos alit artes.

Autores ſeculo barbaro propoſiti.

Sed velut in plantis & herbis fit, in quibus quæ probæ naturę ſunt, eæ meliores ſuccos è ſolo ad coaleſcendum exugunt: ita

Ingenia plantis ſimilia.

ingenijs etiã hominum accidit: vt qui meliore indole præditi ſunt, illi meliora ſtudia ſequantur, & elegantiã barbariæ anteponant. Id quod Beatus ſiue ſua ſponte, ſiue hortatu familiariũ, ſiue exẽplo aliorum fecit: & eos audire maluit: qui aut vtramq; linguã, Græcam & Latinã, tenebant: aut qui ſermonem Latinũ ad elegantiã artium potius, quam ad earum fœdationem tradebant. Sed inter condiſcipulos Lutetiæ cum ætate parẽ, tum induſtria & doctrina æqualem habuit *Michaelem Humelbergium*: quo plurimũ in cõmentationibus ſtudiorum, & eorũ, quæ audierant, vſus eſt. Nam *Sapidus* vtroque annis ſuppar erat: cõtra etiam *Wimphilingius* maiore erat in obſeruantia propter ætatẽ & æſtimationẽ: quã in amicitia eſſet propter ſtudia iuuentutis. *Michael Humelbergius.*

His initijs & artium & linguarũ inſtructus, & in Germaniã reuerſus haud diu in patria hæſit: & primũ *Argentorati* aliquot annis conſtitit: poſtea *Baſileam* profectus eſt: vt magis excoleret ea, quæ didicerat: & vt qui curſus conficiendus eſſet in Philoſophorũ literarumq; Gymnaſijs, eum non deſereret ante, quam ad metam perueniſſe videretur. Cõmodum tum ex Italia venerat *Ioan. Cono* Noricus: qui Græcã linguã ibi ab eruditiſſimis hominib. cognouerat: cõmodum etiam illud, quod *Ioan. Amerbachius* D. Hieronymi libros diuulgare inſtituerat: qui vt hi emendatiores in lucem irent, Cononem ad ſe domũ hoſpitio inuitauit: eoque non ſolum in emendando Hieronymo adiutore: verum etiã in liberis erudiendis præceptore, eſt vſus. Itaq; cum *Brunone, & Baſilio, & Bonifacio Amerbachiis* fratribus, *Cononem* Græcos ſcriptores interpretantem audiuit: quẽ etiam mortuum cum pietate coluit. Exſtat enim Baſileæ Epitaphiũ monumentum: quod Rhenanus hoc titulo Cononi conſtituit: D.O.M.SACRVM. Τοὺς ἀγαθοὺς καὶ θανόντας ευεργετεῖν δεῖ. Eo in Epitaphio præceptori ſuo quinquagenario, anno 1513. mortuo, Theologiæ & linguæ Græcæ atq; Latinæ ſcientiam, vitæq; integritatem, & ſtudium iuuandarum literarum tribuit. Mortuo Conone aliquot annos Baſileæ, propter loci ſalubritatem atq; amænitatem, & ob doctiſſimorum hominum, optimorũ virorũ conſuetudines atq; familiaritates, manſit: *Amerbachiorum* ſcil. *Frobeniorum, Ludouici Beri* Theologi, *Claudij Cantiuncula* Iureconſulti, *Henrici Glareani, Guilielmi Neſeni, Ludouici Carini, Nicolai Briferi, Pauli Phrygionis, Marci Berſii*: cum quibus aut amice, aut familiariter, aut domeſtice viuebat. *Reditin Germaniam Rhenanus. Vrget curſum ſtudiorum. Ioan. Cono Amerbachiorum & Rhenani præceptor. Cononis epitaphium à Rhenano ſcriptum. Cur ſubſtiterit Baſileæ Rhenanus.*

Sed poſteaquam *Eraſmus Roterodamus* eodem aduenit: fructum ibi tum ſe Baſilienſis vitæ percipere putauit: quem ita reuerenter coluit, & ita ab eodem amatus fuit: vt par eſſet, & in Rhenano obſeruantiæ, & in Eraſmo amoris ſignificatio. Nam vt de moribus eius dicamus, & de cæteris animi ornamentis, præter excellentẽ doctrinam, dum vixit, innocentiæ, *Eraſmi cum Rhenano amicitia. Mores Rhenani.*

& humanitatis, & pudicitiæ laude fuit cõmendatus. De *pudicitiâ* conſtat: quod non ſolum abſq; crimine, ſed etiã abſq; ſuſpicione criminis ad exitum vſque vitæ vixerit. Etiam de *humanitate* clarum eſt; neq; in amicitijs durum, neq; in familiaritatibus ſeuerum, neq; in congreſſionib. difficilẽ fuiſſe. De *innocentiâ*, quæ ab iniuria ſemper remota eſt, nihil viſum, nihil auditũ ab eo, aut factum, aut ſuſceptum, aut inſtitutũ eſſe: in quo poſſet culpari; niſi illud ſit, in quo maior voluptas eſt, quã eſſe poſſit reprehenſio.

Iohan. Geiler.

Fuit Argentorati Doctor *Ioan. Geiler* Theologus, vir, vt eius tẽporis homines loquuntur, & vt ex eius cõcionibus poteſt intelligi, ea ætate in populo docendo ingenioſus, & in vita innocens atq; probus, & populo non ſolũ gratus, verum carus etiã & honoratus: in cuius locum, mortuo *Petro Vigramio*, qui ante ſucceſſerat, D. *Caſpar Hedio*, non minore gratia, ſed difficiliore tempore, eſt ſubſtitutus.

Eius vitam deſcribit Rhenanus.

Inde Rhenano controuerſia.

Geileri vitam Rhenanus ex Gallia reuerſus, cum Argentorati apud librariũ Schuterum ageret, conſcriptã diuulgauit. In qua de Virginibus noſtri ſeculi pœnitentialibus meminit; quarum religionẽ in cæteris eius ætatis religionum ceremonijs plurimum Geilerus amauit. In quo ſcripto Rhenanus his verbis ſcribit de iſto virginum collegio: *Has cum luxu & delitiis diffluerent; nec pudicitia ſic tuta ſatis videretur: ſub arctiorem viuendi regulam redegit*. Quibus verbis exacerbatę fœminæ, iniuriarum inſtituerunt cum Rhenano agere. Et niſi compoſita offenſio fuiſſet per viros, qui tũ erant cum auctoritate: metuenda erat ex delatione nominis, Rhenano ex Vrbe condemnatio. Hanc ſolã nouimus eius contentionem: cæteroquin nullis fuit prouocatus inimicitijs, neq; ab eo quiſquam vlla vel percuſſus vel appetitus iniuria: fuitq; probatis omnino moribus.

Quid in Rhenano quidã deſiderarint.

Quanquã nonnulli fuerunt, qui in eo *fortitudinem*; nonnulli qui *liberalitatẽ* requirerent; quæ vitia ſi in eo fuerunt; tamen abſq; vllo publico detrimento fuerunt: & temporibus eiuſq; naturæ & vitæ inſtituto adſcribenda.

Vita mediocritas.

Nemo enim aliquid ſuſcipit, quod Reip. periculoſum ſit: niſi aut excelſi ſit, aut temerarii animi. Mediocritas omnis pacẽ publicam ſequitur: ocium ſingulorum amat: & quod his aduerſariũ eſt, extimeſcit. Mauult enim priuatim cum omnibus pati: quam paucis auctoribus moliri; in quo incertos & periculoſos oporteat exitus extimeſcere. Quanquã etiam Rhenanũ & in patrimonio cõſeruando pepercisse, & in matrimonio coeũdo ſuæ naturæ diffiſum, & in religione ſuſcipienda timuiſſe animaduertatur: tamen hæc ipſa talia ſunt, vt potius prudentiæ laudem mereantur: quam timiditatis vituperationem.

Cur celebs Rhenanus vixerit.

Nam quanquam veriſſime à D. Paulo ſcribitur: nubere melius eſſe, quam vri: tamen non vri, eſt optabile: & reprehendendum eſt; temere contrahere matrimonium; & ſtultum, flam-

flammam antequam ſentias excitare. Credibile etiam eſt, non ratione ſolum, ſed etiam natura à connubio Rhenanum abſtinuiſſe, quod ex patris iactura ſenſuque intelligitur. Nam poſt matris obitum multis annis cum pater ſolus cum ancillula vetula domi rem curaret: Ioannes Myllerus fur quidam ingenioſo inuento ex vini dolijs, quæ in veſtibulo erant, interdiu per dies compluſculos ædium notatis locis; poſtquam *mille quingentos*, Argentinenſis precij, aureos patri ex arcula abſtuliſſet: per literas à *Sapido Rhenanus* petijt, vt patrem conſolaretur ea ratione; quod ipſe ex literis & à præceptoribus cognouiſſet, talia & accidere hominibus ſæpe poſſe: ſæpe etiam ſapientibus ac bonis accidiſſe: & tamen eſſe ferenda non ſolum mediocriter, verum etiam forti atque alto animo. Reſpondit pater: *Non ſe de eo damno ſolicitum eſſe, ſed magis dolere, filium à matrimonio abhorrere: & potius ſe ſucceſſorem videre hereditatis, quam patremfamilias alium: propterea quod de vxore non cogitaret.* Non tamen plus potuit patris votum, quam filij natura, quæ cuiuſmodi fuerit, in ætatis curſu potuit animaduerti. Vitæ enim vt tranquillæ appetens, ira ſolicitæ fugiens erat, vt in ea ætatem degere poſſet; à *Carolo* Cæſare priuilegium ciuilium vacationum obtinuit, quo liber in patria eſſet etiam à ſenatorijs & forenſibus laboribus.

Furto pecunia patri Rhen. ablata.

Priuilegium ciuilium vacationum Rhenanus impetrat.

Fortaſſis hæc vna cauſa fuit vitæ cælibis, in qua minor eſt ſolicitudo atque moleſtia; quam in matrimonio: cuius tamen cupidum fuiſſe poſt apparuit. Paucis enim ante vitæ finem annis *Annam Brunoniam* viduam ſibi deſpondit, mulierem exiſtimationis bonæ. Et cum omnes mirarentur, quid cauſæ eſſet, quod nuptias ſolennes non celebraret: tandem à medicis cognitum eſt, è veſicæ doloribus laboraſſe: cuius etiam exulceratione interijt. Probabilis coniectura eſt; inde à iuuentute, & ab ætatis flore præſenſiſſe id malum, quod cum ſenectus frigida nonnihil ſedaſſet, ſperata ſalute inſtituit, quod perficere non potuit, connubium.

Tandem vxorem ducit.

Veſica doloribus interit.

Sed iniqui ſumus, qui *aliorum conſilia & conſcientiam perſcrutamur; noſtram negligimus*: inique etiam egerunt, qui liberalitatem ab eo requirebant. Quam enim liberalitatem exercere poteſt, cui ſatis eſt rem mediocrem conſeruare, & animus non eſt eam amplificare ita, vt liberalitatem ferre poſſet? Laudabile eſt, ſi in facultate non ampla abſit auaritia. Conuiuia ſumtuoſe parare, precioſe veſtiri; locupletis familiæ, non ſobriæ vitæ eſt. Exiſtimauit naturæ & conſcientiæ ſuæ conueniens eſſe; domi priuatim & temperanter, nullo faſtu, nullis contentionibus viuere; in ſua bibliotheca verſari, conuiuia non magnifice domi inſtruere; ſed ea cum amicis per interualla celebrare. Valeat ergo i[l]le iocoſus verſus, cuiuſcunque fuerit:

Iocus in Rhenanum.

Beatus eſt beatus; attamen ſibi.

Qualis in religione.

In religione probauit, quod præcipuum eſt, doctrinæ lucem; & improbauit, quæ peſtiferæ ſemper fuerunt, doctrinæ tenebras. Sed omnia hæc priuatæ conſcientiæ ſunt, in quam inquirere noſtrum non eſt. Vixit, dum vixit, abſque vllo maleficio, vllave iniuria; vixit temperanter: vixit vitam philoſophicam.

Scripta.

Conuertit è Græco in Latinum duas *Gregorii Nazianzeni ad Themiſtium epiſtolas.* Illuſtrauit *res Germanicas*; iuuit patriam libris tribus, in quibus doctrina ampla & iudicium acutum elucet. *Tertullianum, Tacitum, Plinium, Liuium*, commentariolis purgauit, explanauit, & prope reſtituere integros conatus eſt. Neq; leuem ſane operam in *Velleio Paterculo*, ſcriptore plane lacero, & tenebris obruto inſumſit: dum eum ita expurgauit; vt poſt magna cum gratia legi potuerit. *Euſebii* præterea *hiſtoriam Eccleſiaſticam*, quam tunc Græce nuſquam potuit conquirere, ita adornauit, vt niſi Græca prodijſſet; vix aliquid fuiſſet in ea deſideratum. *Originis operibus epiſtolam* præfixit, quæ pleraq; de vita obituque Eraſmi cognitu digna continet: vt de minutioribus taceamus, qualia ſunt quæ edidit *ſcholia in ludum Annæi Senecæ* de morte Claudij Cęſaris; & *in caluitii encomium* auctoris Syneſij; item *præfationes* variæ, varijs præmiſſæ libris. Id ex ijs, quæ ſcripta diuulgauit, & ex literis ad amicos miſſis, & ex ſermonibus conſtat: antiquitatis eum ſtudioſiſſimum fuiſſe: ad cuius imitationem multa Seleſtadij cum publica tum priuata ædificia inſcriptionibus aut picturis exculta paſſim olim viſa ſunt. Vno dicam verbo, fuit vir bonus & doctus; imo optimus & doctiſſimus.

Patrimonium Rhenani.

Patrimonium principio à patre mediocre exſpectabat: & viuere cum patre liberaliter potuit: præſertim cum auunculus *Renardus Kegelius* ſacerdos, bona ſua ei teſtamento ad patris bona addidiſſet. Huius hereditate & patrimonio, quod à parente vtroque habuit, contentus: primum præcipuumq; vitæ ſuæ munus eſſe arbitratus eſt; *literas colere, & ex literis prodeſſe rebus mortalium.*

Redit domum Baſilea.

Quamobrem vbi ſatis ſe Baſileæ fuiſſe exiſtimauit: domum reuerſus eſt: cum annos ad *triginta quinque* natus eſſet: incenſa, diſceptationum inimicitijs, inter Pontificios & Lutherum religionis contentione: in cuius ſocietate propter ingenij placabilitatem eſſe noluit. Poſtridie quam Baſilea propter patris valetudinem vocatus adueniſſet: pater diem ſuum obijt. Adduxerat ſecum Baſilea famulum, *Rodolph. Berzium*, cuius poſtea per vitam opera ſemper eſt vſus: & præter mulierem vetulam & Rodolphum, neminem ea domus habuit.

Amicitiæ.

Inter amicos Seleſtadij inprimis *Beato Arnoldo, & Iacobo Spigelio.* vtroq; Caroli Imp. conſiliario, familiariſſime vtebatur. Quos coram amplecti nō potuit amicos; eorum beneuolentiam miſſionibus literarum retinebat.

Fuit

Fuit enim in reſpondendo perfacilis & perhumanus. Ex Theologis noſtratibus magno amore & pietate *D. Hedionem* eſt proſecutus. Pluribus amicus, nulli inimicus fuit: ipſe etiam nullius fuit laceſſitus iniuria. Nam quod Aquæus eum in cõmentarijs Plinianis reprehendit, cui reſpondit humaniter: nihil habuit cõtentionis aut odij ea diſceptatio. Tempora ſtudijs, quæ erãt quotidiana abſque intermiſſione, ita per vitam partitus eſt: vt *veſperi plus noctis, quam mane diei adimeret*. Animi gratia quoties cœlum inuitabat, quotidie hora aliqua pomeridiana, poſt lectionem aut ſcriptionem domeſticam, in hortos ſuos ſuburbanos exire deambulatum ſolebat. Prandio horã *decimam*, cœnæ *ſextam* dederat. Victus quotidianus ſalubris magis, quam delicatus aut exquiſitus erat. Eadem fuit in cultu frugalitas. Domum quoniam libidinibus & impudicitiæ clauſam tenuit: comeſſationes admittebat nullas: conuiuia rara, eaq; optimis parabat. Eraſmus bis apud eũ hoſpitio vſus fuit, Baſilea ad ipſum amoris cauſa profectus. Et quanquam domi ſolitudinem propter ſtudiorum rationes ſuamq; naturam amabat: foris tamen frequenter cũ amicis conuiuabatur. In moribus eius nulla durities, nullus faſtus, nulla oſtentatio, nulla de ſe cõmemoratio. Cumq; plurima legiſſet, ſcripſiſſet, audiſſet: nemini ſe antepoſuit: in religione, ne quidẽ quid ipſe ſentiret, ſolebat enunciare. Oratio eius pura eſt, & copioſa, ſtylo artificioſo; abſque imitationis tamen exempliq; veſtigijs: ſed emendatior perfectioq; annis reddita eſt. Nam aliud in dicendo genus eſt in vita Geileri: quam Argentorati anno M. D. X. conſcripſit: & aliud in poſtremis lucubrationibus. Valetudine fuit non incommoda, nec vllo vnquam deiectus ante ætatem, prope actam, morbo: præter eam ſuſpicionẽ, quam de matrimonij conſilio diximus. Quanquã fluentibus ſemper erat oculis: quod vitij ei etiam in adoleſcẽtia fuiſſe *Sapidus* dixit. Illud vero in valetudine memorabile eſt: ꝙ poſt connubium inter ſe & vxorem conſtitutum; talis fuit ſtatim ſignificatio morbi: vt nulla fuerit cohabitatio, nulla etiam conſuetudo: tametſi eam pro vxore victu cultuq; domi nõ ſuæ, ſed mulieris, ſuſtentaret. Ex famulo recognitum eſt: tantam fuiſſe veſicæ imbecillitatem, vt vrinam continere non poſſet; eamq; perpetuo vaſculo vitreo exciperet. Idcirco medicorum conſilio, poſtquã curari non potuit, profectus ad balneas Badenſes eſt. In quibus non alleuatio morbi; ſed tanta exacerbatio exſtitit: vt inde Argentoratum deportatus, impatiens propter imbecillitatem vectionis, ibi diem ſuum obierit, 13. cal. Iun. an. Chr. 1547 ætatis ſuæ 62. Et mortuus eſt inteſtatus, ꝙ mirum: hominem ſummi ſemper otij, maximæ prouidentiæ, cupidiſſimum honeſtatis, amantiſſimũ exiſtimationis bonæ: cuius bona eſſent circiter 8000 *aureorum* æſtimationis Argentinẽſis, paucorũ & obſcurorũ heredum; cui factio teſta-

Ordo ſtudiorum priuatorum Rhenani.

Diæta eiuſdem, & vita interior.

Modeſtia Rhenani.

Genus orationis.

Valetudo.

Abit valetudinis cauſa ad balneas Badenſes.

Obitus Rhenani.

Opes Rhenani.

menti ſemper fuiſſet; eum abſque teſtamento deceſſiſſe. Berzius quidē ipſius affirmauit; ſibi, cum mortem adeſſe ſentiret, demandaſſe: quid ſibi, quid alijs legaret. Sed hæc abſque ſcriptura, abſque teſte. Itaque in controuerſijs petitorum bona eius abſque poſſeſſoribus conſignata aliquamdiu iacuerunt. *Biblioth. c.* tamen Senatui ciuibusque legata & conceſſa eſt ex ſententia petitorum, & famuli teſtimonio; qui heri eam dixit extremam fuiſſe voluntatem.

Sepultura. Cadauer *Argentorato Seleſtadium* aſportatum eſt: vt patriæ, à qua animam acceperat, etiam cadauer reſtitueretur; ad ſepulturam, & ad doctiſſimi ciuis, optimi viri, clariſſimi hominis memoriam. *Ioannes Sturmius in narratione præfixa Germaniæ Rhenani.*

O. 1552. d. 1. Ian. æt. 56.

BERNHARDVS ZIGLER.

Zigleri familia nobilis. BErnhardus Zigler, ab amicis *Laterenſis* nominatus, in Miſnia ex equeſtri familia naſcitur, anno nonageſimo ſexto ſupra mille quadringentos, die decimo Nouembris. Etſi autem natales erat nactus illuſtres; tamen, iuxta poetam,

Et genus, & proauos, & quæ non fecimus ipſi,

vix ſua putauit, veramque eam laudem duxit, quæ propria virtute nititur. Itaque à puero ad literarum humaniorum ſtudia gnauiter incubuit, ac *Lipſiam mittitur.* Lipſiam admodum adoleſcens miſſus, ſub diſciplina optimorum præceptorum tantos fecit progreſſus; vt teſtimonio philoſophico fuerit ornatus. A parentibus deinde cœnobio mancipatus fuit, religioſa quadam illorum temporum deuotione adductis; ſed paulo poſt clauſtro relicto, totum ſe Theologiæ & linguæ ſanctæ cognitioui dedidit, in qua hoc eſt conſecutus, vt & Theologiæ doctor ſalutatus, & ad docendam linguam Hebræam Lipſiam fuerit accerſitus.

Inde cœnobio mancipatur. Theologiæ & Hebrææ linguæ ſtudet. Ad eam docendam Lipſiam vocatur. Vbi & moritur.

Docuit itaq; in Academia illa literas ſanctas cum fructu auditorum, geſſitq; magiſtratus ſcholaſticos cum dignitate publica & vtilitate, priuatim vixit omnibus cōmodus, nulli grauis: donec ex hac vita abijt anno *quinquageſimo ſecundo*, ſupra mille quingentos, eius die primo, hoc eſt, calendis Ianuarij, ætatis ſuæ quinquageſimo ſexto. Poſtridie funere honorifice elato, parentauit ei *Ioachimus Camerarius* oratione Latina, Germanice deinde verſa. Ac iucundam eius conſuetudinem & accuratam conſiderationem atque ſolertiam in multis ſacræ Scripturæ locis interpretandis ſæpe requiſiuit *Melanchthon*: & mortuum crebris gemitibus deſiderare ſe teſtatus eſt.

Eruditio eius. Fuit vir ingenio, doctrina, Hebraicarumque literarum ſcientia ea inſtructus, vt in iſtius linguæ cognitione facilè omnes in illis regionibus primas ei concederent. Et quanquam vitam

tempe-

tempeſtiua hilaritate conditam, more gentis ſuæ, agebat: erat in eo tamen tum in vultu triſtis quædam ſeueritas, tum in verbis, tum etiam vocis aſperitas: vt durior & acerbior quibuſdam videretur. Ficta, ſimulata, commentitia, oſtentationem, vanitatemque omnem mirifice oderat, leuitatem atque mobilitatem vehementer auerſatus. Idem officij ſupra modum memor, inque eo exequendo diligens. A Melanchthone non raro impetrabat; vt operas ille doctrinæ ſuæ inſtrueret, eamq; ob cauſam nonnunquam Wittembergam excurrebat. Ibi ſæpius fores conclauis obſidebat; vbi ſciebat Melanchthonem aliquid conſcribere, quod ſibi traderetur: nec quenquam aduentātum admittebat: ne inſtituta opera interpellando impedirentur. Obſtitit autem effectionibus doctrinæ; quod nullum manuum vſum haberet, quarum dextram caſu, de ędificio exſtrui cępto, in terram puer adhuc delatus fregerat, & geſtabat de curatione mala eneruatam atque inutilem. Denique vſque adeo cupidus fuit benefaciendi alijs, & ſubleuandi egeſtatem tenuium, vt & ſuas, nequaquam copioſas facultates, in aliorum commoda impenderet, neque puderet eum vndique, quod pauperibus tribueretur, corrogare etiam mendicando. Præter diſputationem de miſſa, contra Sidonium Merſburgenſem Epiſcopum, & aliam de omnibus Eccleſiæ doctrinæ capitibus, ſcripſiſſe eum bibliothecæ nihil indicant. *Ioachimus Camerarius in vita Melanchthonis.*

Et mores. *Diligentia ſingularis.* *Debilitas corporis.* *Beneficentia.* *Scripta.*

PETRVS APIANVS.

O. 1552. d. 21. Aprilis. ætat. 52.

DIgniſſimum ſemper iudicatum memoria eſt Philoſophi illud * pronunciatum: Τῶν ἐξοχίων εἰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀπτόμεθα· ὅμως διὰ τὴν τιμιότητα τοῦ γνωρίζειν ἥδιον, ἢ τὰ παρ' ἡμῖν ἅπαντα. Quo ſignificauit, in arduis ac ſublimibus, qualia ſunt cæleſtia, aliquo ſaltem vſq; progredi, cum voluptati eſſe ſummæ tum gloriæ ſempiternæ. Quod ſi ita eſt, vt eſt, ſingularicum honore perhibendus hic nobis venit *Petrus Apianus*, vulgo ab apibus Bienewitʒ dictus; rei Aſtronomicæ ſcientia ſeculo ſuperiore clariſſimus: ſummiſque viris non ſolum in ſpacijs & vmbraculis Academiarum agentibus, ſed etiam ad Reipubl. clauum maieſtate timenda ſedentibus cariſſimus.

** Ariſt. l. 1. de part. animal. c. 5.* *In ſublimibus pauca ſcire, magnum.*

Patriam habuit *Leiſnicam*, oppidum Miſniæ ſubobſcurum, ſed tanti viri ortu iam clarum. Ibi honeſtiſſimis natus parentibus, magno puer ingenio præditus, literarum elementa feliciter & mature percepit. Poſtea tum in ſtudia humaniorum diſciplinarum omnia, tum præcipua quadam diligentia in Mathemata incubuit, quibus totum ætatis tempus impendit: & in

Leiſnica Apiani patria. *Mathematum ſtudioſus Apianus.*

quibus omnes ſui ſeculi homines longe ſuperauit. Coſmographus ſummus, & Aſtronomus perfectiſſimus: cui nemo vnquam par exſtitit in Aſtronomicis inſtrumentis excogitandis.

Celebritas eius.

Hæc ſtudia illum non ſolum Germanis doctis, qui, abſit inuidia dicto, Mathematica feliciſſime tractant, admirandum reddiderunt: ſed etiam exteris & principibus ſummis, potiſſimum *Carolo V. Auguſto*, commendatiſſimum & chariſſimum effecerunt. Hic enim illum ad ſe accerſiuit Ingolſtadio, Boiorum vrbe, vbi Mathemata tunc docebat florenti in Academia: hic Apianum ob magiſterij fidem præſtitam & equeſtris dignitatis ornauit titulo, & honoribus donisq; auxit ampliſſimis.

Carol. V. Mathematum ſtudioſus.

Apianus eidem charus.

Scripta eiuſdem Apiani.

Donum Caeſ. pro vno opere Apiano datum.

Vt itaq; gratum Auguſto animum quo poterat modo probaret; inſigne illud opus ei dedicauit, quod *Aſtronomicum Cæſareum* vocatur, vel liber *Coſmographicus*, ſiue *Geographica inſtructio*: cui eſt adiectus *Quadrans vniuerſalis*, & *inſtrumentum Aſtronomicum* Quod ſcriptum quanti ſummus Monarcha fecerit, ex dono vere regio *trium millium aureorum nummum*, quo præter expenſas alias auctorem remunerauit, nemo non videt. Ipſe *Apianus* quoque & *Bartholomæus Amantius* poëta, collegerunt ſummo ſtudio ac maximis impenſis, liberalitate D. *Raimundi Fuggeri*, inſcriptiones ſacroſanctæ vetuſtatis totius fere orbis, expreſſis vbique figuris perquam eleganter. Edidit & alia ad rem Aſtronomicam & Geographicam facientia, quæ Bibliothecæ recenſent.

Matrimonium & liberi.

Philip. Petri filius.

Vxorem habuit *Catharinam Landsbuttanam*, matronam bonam bonis prognatam: plurium vtriuſq; ſexus liberorum matrem. Ex ijs *Philippus*, quem ſecundum, priore cognomine demortuo, appellauit, domi à parente in iiſdem Mathematicis diſciplinis edoctus, Ingolſtadij patri ſuffectus eſt. Is vere patriſſans etſi ab alijs publicis ſcholis ſæpius honorifice inuitaretur extra patriam: maluit tamen patriæ prodeſſe: præſertim cum & domum haberet ornatiſſimam; & patrimonium non exiguum: vnde commode viuere poſſet.

Morbus & mors Apiani.

Pater ſub finem ætatis difficili & acuta nephritide miſere eſt vexatus: è qua diem etiam obijt ſuum, anno quinquageſimoſecundo, ſupra ſeſquimilleſimum, die vigeſima prima Aprilis, ætatis quinquageſimo ſecundo, cum eruditorum luctu, & rei literariæ iactura.

Epicedion ei ab Adamo Siberto ſcriptum.

Luxerunt eum boni & docti omnes, interque eos *Adamus Siberus* hoc epitaphio carmine:

Hos Apianus habet tumulos: da pinguia thura:
Sparge roſas, manes & venerare pios.
Edidit hunc, nequiit qua viuere, Miſnia: ſemper
Præſtantes agitant fata ſiniſtra viros.
Excepit tellus & fouit Norica: clara
Et fama docto nomina ferre dedit.

Iura

Iura poli, cœliq; vias, & ſidera nouit;
Trinacrio, celebris non minus arte, ſene.
Fata reſignauit, clades inſtare futuras
Pandit, & heu meruit vocis habere fidem.
Nunc cœlo poſitus, qua mente ſolebat adire,
Omnia ſub pedibus lucida ſigna vides.
Tu paſſis luge Germania mœſta capillis:
Arte tibi huic ſimilem non foret vlla dies.

Henricus Pantal.l.3. Proſopograph.& parte 1.Iconum Boiſſardi, alij: plura de eo in vita filij Philippi, quam vide.

SEBASTIANVS MVNSTERVS.

O. 1552. die 23. Maii, ætat. 63.

PRimus omnium, qui in Germania efflorefcentibus literis, Hebræam linguam excolere cepere; fuit *Iohannes Capnio* Phorcenſis: eiuſdemque in Tubingenſi Academia, licet ætate multo minor, collega, *Conradus Pellicanus* Rubeacenſis. Tertius his acceſſit *Sebaſtianus Münſterus*, natus anno octuageſimo nono, ſupra mille quadringentos, *Ingelhemii*, * Rhenenſi intra Moguntiam & Bingium oppido, nunc ditionis Palatinæ.

Primi Hebr. linguæ in Germania Doctores.
Ingelhemiũ patria Münſteri.
** De quo Münſter. l. 3. Coſmogr.*

Iactis primis literarum fundamentis, in Tubingenſem, & Haidelbergenſem Academiam, maioris in ſtudijs acceſſionis faciendæ cauſa, ſe contulit: quaque erat ingenij felicitate præclaram vtrobique artibus & linguis tribus principibus operam nauauit. Inprimis vero diſciplinis Mathematicis, præceptore *Ioanne Stoflero*, & Hebrææ linguæ penitius cognoſcendæ ſtudium ſuum & operam omnem dicauit: tantoſque in ijs fecit progreſſus, vt illo ſeculo nulli ſecundus haberetur. Vtque impenſius in ea ſtudia incumbere ſibi liceret: profeſſus eſt ob id aliquandiu Franciſcanorum ordinem Tubingæ.

Linguarum ſtudioſus, & mathematum.
Ioan. Stofler præceptor Münſteri.
Münſter. monachum profeſſus.

Verum exorta paulo poſt Euangelij luce, cucullum exuit: atque Haidelbergam redijt. Ea ex Academia cum ingenium & doctrina eius haud gregaria eruditis innotuiſſet: vna cum *Simone Grynæo* Baſileam, anno vigeſimo nono, ſupra ſeſquimilleſimum, vocatus, ſanctæ ibidem linguæ profeſſor eſt deſignatus.

Exuit cucullum.
Vocatur Baſileam.

Moribus fuit modeſtis: & inprimis humilitatis amans pompam omnem neglexit. Itaque quamuis eruditione eſſet inſtructus non vulgari; facileq; de palma cum alijs contendere poſſet: nulli tamen ſe prætulit; nec gradus ſcholaſticos ambiuit, ſuæ & aliorum conſcientiæ teſtimonio contentus. Nec tamen id ex quodam fecit contemtu, aut malo exemplo: quin potius teſtimonia illa publica in alijs approbauit, multiſque honores Academicos vt ambirent, auctor fuit.

Mores.
Negligit honores Academicos.

Eam eius modeſtiam vbi Academiæ illius profeſſores intellexiſſent, honeſtum ipſi in publicis panegyribus locum, medium ſcilicet inter ſuperiorum facultatum Doctores, & inter artium Magiſtros tribuerunt: qui Licentiatorum, quos vocat, eſt proprius. Poſtea & gubernationem ei Academiam, quam Rectoratum appellamus, demandarunt: eiusque opera & conſilio multis in negotijs magni momenti vſi ſunt.

Prophetas explicat.

Cum vero diuinarum literarum cognitionem haberet eximiam: Theologiam docere iuſſus, ſanctorum Prophetarum myſteria explicuit.

Verum vt priuatis lucubrationibus plus temporis impendere poſſet; vacationem ab ea lectione petijt; vtque in ſola Hebraicæ linguæ profeſſione progredi ſibi liceret, ab ijs, qui Academiæ præerant, impetrauit.

Matheſeos enim Geographiæque, & inprimis Hebrææ linguæ fuit callentiſſimus, eruditionisque ſuæ plurima & præclara poſteritati reliquit monumenta.

Scripta Münſteri Hebraica.

Vertit enim R. *Moſche Kimhi Grammaticam* ex Hebræo idiomate, atque *Helia Leuitæ commentarium: librum item accentuum & traditionum. Prouerbia Salomonis, Tobiam, & Euangelium ſecundum Matthæum* Hebraice primus propoſuit, & Latine reddidit. *Opus Grammaticum Hebraicum abſolutum* ex varijs Rabinis conſcripſit: *Grammaticam Chaldaicam* primus edidit: *Dictionarium Hebraicum* confecit, atque Theologiæ candidatos vigilijs ſuis ad ſanctæ linguæ ſtudium inuitauit. Tandem etiã *Hebraica* Biblia* de nouo tranſtulit; collatis vbique probatiſſimis eius linguæ ſcriptoribus, & adiectis, ex Rabinorum commentarijs, annotationibus haud pœnitendis. *Ioſephi* quoque *hiſtoriarum Iudaicarum* libros quinque ex Hebræo Latine redditos poſteritati reliquit.

** Prodierunt duob. tomis Baſil. anno 1533.*

Eiuſdem Mathematica.

Nec ſolum in Hebraicis elaborauit: verum & mathematicas diſciplinas libris editis plurimum illuſtrauit. Scripſit enim exactam *Horologiographiam*, in plano, concauo, conuexo, & erecto loco, varijs figuris. *Organum* item *Vranicum*, in quo theoriæ planetarum, atque eorundem quotidiani motus, ad annos centum & quod excurrit, exprimuntur. *Canones* quoque ſuper nouum inſtrumentum luminarium. *Ptolemæum* inſtaurauit, & multas tabulas nouas adiecit. *Pomponium Melam*, & *Iulium Solinum* ſcholijs illuſtrauit. Collegit & laborioſiſſimum opus *Coſmographicum*: quo duce peregrinari per terrarum orbem, etiam domi manendo, licet. In eo enim totius orbis ſitus, regionum tabulæ, nobilium vrbium deſcriptiones, gentium variarum ritus, regum & principum genealogiæ, cum multis alijs ſcitu dignis, explicantur.

Coſmographicum opus Münſteri.

Iſtiusmodi ſtudijs ac laboribus cum profeſſionem ſuam, ipſos

ipſos *viginti tres* annos, fideliter obijſſet: atque pijs ingenioſiſque lucubrationibus, Germanice, Latine, & Hebraice conſcriptis, de re literaria optime meritus eſſet: adeo vt *Germanorum Eſdras Straboque* non immerito appellatus fuerit: tandem natura adhuc & viribus integer, anno Chriſti quinquageſimo ſecundo, ætatis ſuæ climacterico magno, peſte correptus, ab anthrace cum luctu bonorum omnium, die vigeſima tertia Maij, tum adſcenſionis Dominicæ ſolennitati ſacra, abſumitur: Baſileæ in templo cathedrali ſepultus; cum monumento eiuſmodi: *Moritur peſte.*

Epitaphium eius.

Germanus Eſdras heic Straboque conditur:
Si plura quaeris, audies.
Sebaſtianus Münſterus Ingelhem. Theologus &
Coſmographus inter primos ſummus,
ſolennem adſcenſionis mem.
anno ſal. M. D. L I I.
maior ſexag. morte pia
illuſtrauit.

Henricus Pantal. lib. 3. Proſopograph. Zwingerus in theatro, alij.

IOANNES MARCELLVS.

O. 1552. ipſo natali Chriſti, ætat. 42.

Oppidum eſt in ea Germaniæ ora, quam Franci veteres tenent, non procul à Mœno, quod nominant regium montem: & clarum eſt perpetuis monumentis *Ioannis Mülleri*, inde Regiomontani denominati. Eo in oppido natus eſt & hic *Ioannes Marcellus*, ſub annum Chriſti, vt ex emortuali & vitæ ſpacio ſubducimus, decimum, ſeculi milleſimi quingenteſimi. Patre, vt apparet, vſus eſt diligente, inprimiſque ſtudioſo literarum; qui à teneris ſtatim filium ijs rudimentis, quibus ætas puerilis imbui debet, erudiendum curauit. *Patria communis cum Ioanne Regiomontano.*

E patria ſchola Erphordiam venit; tunc liberaliſſimis ſtudijs & doctis hominibus affluentem. Ibi audiuit adoleſcens *Ioachimum Camerarium*, & *Eobanum Heſſum*. Et Camerarius quidem eum initio propter communem patriam complexus, poſtea ſemper propter virtutem ac doctrinam valde dilexit. Vſus eſt Erphordiæ etiam & informatione & patrocinio *Conradi Mutiani Ruffi*, viri vt genere nobilis, ita ornatiſſimi virtute & literis: cuique iucundius accidere poterat nihil, quam ſi cognoſceret, ſedulo operam dare literis iuuentutem: quam ipſe, quibus rebus poterat, iuuabat; & currentem incitabat. *Erphordiam miſſus.* *Conradus Mutianus Ruffus.*

K Erphor-

Marcellus VVittembergam venit.

Studia linguarum, & exercitationes oratoria.

** Arist. l. 1. Metaph. c. 1.*

Erphordia Wittembergam ſeſe contulit; & vti ceperat, cum linguarum ſtudio Philoſophiæ ſobriæ cognitionem coniunxit: & oratoriarum exercitationum conſuetudinem in ſcholam reuocauit, tum priuatim, tum publice frequenter de argumentis grauibus perorando. Cumque de Philoſophi* ſententia ſit ὅλως σημεῖον τοῦ εἰδότος τὸ δύνασθαι διδάσκειν: impartiri alijs, eam, quam adſidua diligentia ſibi compararat, eruditionis copiam mature cepit. Poſtea publico eruditionis teſtimonio ornatus, celeberrimæ illius Academiæ profeſſoribus Philoſophicis fuit adſcriptus, &

Lectio diuina eſt ipſi decreta poeſis.

Docet priuatim.

Mox publice.

Aliquot igitur annis ea in ſchola multos feliciter in Latina & Græca lingua erudijt, in *Ciceronis* ſcriptis & *Liuii* hiſtoria, *Lucani* item, *Ouidii*, & *Virgili* carminibus explicandis occupatus: & in tota gubernatione Academiæ fidem atque adſiduitatem omnibus honeſtis & doctis viris probauit. Geſſit enim non ſolum in Philoſophica facultate munus Decani: ſed & ſupremum totius Academiæ magiſtratum anno eo, quo gliſcere cepit in Germania infelix illud bellum inteſtinum, vbi paulo poſt, ſic volente Electore Saxoniæ, dimiſſus eſt cœtus ſcholaſticus. Cum autem expleri diſcendo mens liberalis nunquam poſſit: ipſe præter doctrinam ſacram, quam exacte tenuit, adiunxit Philoſophicis etiam aliarum artium ſtudia: ac propter Phyſicen rectius intelligendam, artem Medicam didicit, propter Ethicen autem Iuriſprudentiæ operam dedit.

Gerit magiſtratus ſcholaſticos.

Medicina & L L. ſtudioſus.

Amici.

Greg. Pont.

Matrimonium Marcelli.

Carus fuit cum alijs viris bonis omnibus, tum vero Melanchthoni, & huius genero Georgio Sabino, & Ioanni Placotomo Medico, ac Phyſico deinde Gedanenſi, Fabro, Cordo, F. alijs. Inprimis autem delectatus eſt eius virtute, doctrina, & morum ſuauitate, vir clariſſimus *Gregorius Pontanus* Iureconſultus, qui & vxoris ſororem ei nuptam dedit; affinemque elegit; id quod in elegia funebri *Henricus Mollerus* his innuit:

Cum iam ter denos ætatis duceret annos,
Conſortem licito duxit amore thori;
Iſta tua vxoris ſoror, ô Germane Pericles
Pontane, interpres ſummeq; iuris, erat.
Ex qua ſolennis percepit gaudia tædæ,
Pignora legitimi iure creata thori.

Morbus & mors.

In hoc igitur docendi & commentandi labore dum verſatur, &, quod viri boni eſſe Tullius ait, prodeſſe omnibus, quibus poſſet, ſtudet, nocere autem cupit nemini: febri ardenti corripitur, eaq; die natali Domini noſtri IESV CHRISTI, inchoante annum milleſimum quingenteſimum quinquage-

quagesimum ſecundum, leniter exſtinguitur, anno climacterico quadrageſimo ſecundo: adeo verum eſt illud poetæ,

Optima prima fere manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora ſuis.

Fuit enim Marcellus ingenio, eruditione & vſu dicendi ac ſcribendi ita inſtructus: vt iuuare ſtudia diſcentum multum poſſet: ea inſuper benignitate ac facilitate, vt nemini ſuam operam in quocunque officij genere denegaret: alieniſſimus ab ambitione, & communis concordiæ ſtudioſiſſimus. Rexit officia omnia non ſolum Philoſophica moderatione, ſed etiam diuina norma: vt appareret eum gubernari non tantum humana diligentia, ſed etiam diuinitus. Et quanquam comis erat: tamen diſciplinæ ſeuerus cuſtos fuit: & dicta Pauli ſibi & alijs ſæpe recitabat: Λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας· Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον: *Ita ſeruiamus Deo, vt ei placeamus cum verecundia & reuerentia. Etenim Deus noſter conſumens ignis eſt.* In congreſſibus delectabatur ſermonibus Socraticis, & mores erant conditi mira ſuauitate.

Eruditio & mores.

Hebr. 12. v. 28.

Luxerunt igitur eius obitum collegæ & amici omnes: interque eos Henricus Mollerus, qui & elegia funebri ad Placotomum ſcripta ei parentauit, & tumulum eiuſmodi epitaphio carmine ornauit:

Epitaphium.

Tempora Marcellus diſcrimine plena relinquens,
In cœlo æterna gaudia pacis habet.
At deſiderio lugent ipſius amici,
Gymnaſium, ciues, patria, & orba domus:
Optima pars, & terreni mens ponderis expers,
Viſit cœleſtis ſumma theatra ſcholæ.
Nomina virtutum nullis obitura diebus,
Et clarum memori liquit in orbe decus.
Aſt huc relliquias poſuit, quibus excitus olim,
Viua ſub extremo veſtiat oſſa die.

Ex elegia funebri Henrici Molleri, & programmatis Witembergenſibus.

IOANNES RIVIVS.

O. 1553. d. 1. Ianuarii.

IOHANNES RIVIVS in hanc lucem prodijt anno à nato CHRISTO *milleſimo quingenteſimo*, Calend. Auguſti: quo die annos* ante aliquot, mortem obierat *Laurentius Valla.* Patri eius nomen fuit, *Chriſtianus*, matri, *Margaritha.* Fortunis mediocribus, ſed honeſtis: & ob integritatem, nominis inter ciues ſuos præcipui.

**Obiit Valla anno 1465. cal. Auguſti. Romæ.*

Parentes Riuii.

Patria Atthendorium.

Patria fuit *Atthendorium*, Saxoniæ occidentalis, quam nunc Weſtoualiam nominant, antiquum oppidum, in quo fratres patrueles, *Albio, Edilhardi* Regis Saxonum filius: & *VVitichindus*, regis Wernechini filius, ſacris baptiſini vndis abluri, & in Eccleſiam CHRISTI IESV adducti ſunt, auctoritate *Caroli Magni* Imperatoris: vt Regino Prumienſis, & Conradus Vrſpergenſis memoriæ prodiderunt. Patriæ autem appellationem ad nomen familiæ adduxit.

Ioan. Riuius Venetus.

Fuit enim *Ioannes Riuius, Venetus* quidam, cuius in Diomedem Grammaticum, aliosque ſcriptores præfationes leguntur. Riuius hic patris ſtudio & diligentia ad magiſtros literarum puer deducitur:

Educatio Riuii Atthendorienſis.

qui quamuis illis temporibus rari, & non ſatis inſtructi eruditione eſſent: tamen Riuio in hac parte fuit melius, quam alijs multis, proſpectum. Erat in oppido eius natali, Eccleſiæ præſes, veneranda ætate & non vulgari doctrina vir, *Tilemannus Mullius*:

Tilmannus Mullius præceptor Riuii.

qui ferre non potuit, vt pueri & adoleſcentuli, quorum indoles ipſi perſpecta erat, & qui magna auiditate literas arriperent, negligerentur.

Quamobrem etſi munus Eccleſiaſticum, plenum dignitatis & ſatis laborioſum gereret: tamen humilius non detrectauit, & labores in ſe plures & grauiores ſuſcepit. Primum enim ſingulis ipſe diebus docuit: tum vt apti ad pueritiam formandam homines accerſerentur, & conſilio, & opibus ciues Atthendorienſes iuuit. Magnum hoc fuit in ſacerdote, in ſene, in Saxone, illis præſertim temporibus.

Iac. VVimphelingus.

Idem *Iacobus VVimphelingus* fecit Haidelbergæ; vt & in templo concionaretur, & docendi munus vltro in ſchola ſuſciperet. Ea tempeſtate ſi quis vel carmen ſcriberet, vel aliquid literarum Græcarum ſciret, is pro miraculo habebatur: de inſtitutione autem *Alexandri Hegii* Dauentrienſis, qui Rodolphum Agricolam audierat, vtrunque præſtabat Tilomannus, & vtroque ſuos auditores exercebat, in quo ſtudij curriculo Riuius, & bonitate ingenij, & cupiditate laudis ita progrediebatur feliciter; vt diligeretur à ſuo Doctore, & vt æquales ipſum propemodum obſeruarent.

Diligentia Riuii.

Erat autem tenero & imbecilli corpore, & ſe fatigabat contentione aſſidua: quamobrem parentes ſoliciti cura angebantur, ne ſibi morbum contraheret, idque præceptori pater modeſte ſignificabat: qui vt & valetudini pueri & ſtudijs conſuleret; certis eum muneribus domi apud parentes fungi voluit, quibus occupatus pauliſper à libris abſtraheretur; iuſſit etiam ſtantem aut ambulantem legere, & à prandio aut cœna ad ſe vocatum, ad tempus quieſcere. Ardor literarum reſtingui non potuit; ſed impetum intempeſtiuum pietas retardauit. Nam *præceptorem non audire, & parentum mandata negligere; bonas apud mentes eſt ſemper habitum nefarium*. Fuit in obeundis parentum

rentum iuſſis tantum obſequium, tantaque argutia, vt imperata celeriter & dextre exequens, ſtatim ad muſeolum recurreret. Motus ſingulari indole Tilomanus, parentum voluntate, in ſuam domum, cum duobus tribusve alijs adoleſcentulis, Riuium recipit, ſuam ſenectutem ſtudijs adoleſcentiæ oblectat, depoſitaque & Theologi & ſenis perſona, interdum luſionibus quibuſdã cum ipſis repueraſcit. Erant rerum omnium diuiſa tempora, ſtudiorum, otij, curationis corporis, ludorum; ea obſeruari volebat Tilomanus, & exercitationibus intererat, ne quid petulanter, aut improbe aut parum decore fieret: ita quoque ſe accommodare poterat iocis adoleſcentiæ, vt nec ſenis grauitas, nec præceptoris auſteritas eſſet odioſa. Ad hanc animorum lætitiam, hortulum ſuum patere voluit, & ſuos domeſticos ita exercuit, vt quod plerunque in literis affert moleſtiam, id ille verteret in iucunditatem. Muſicæ exercitationes erant inter præcipuas & cotidianas. Item illa de verſibus Virgilij, vt aperto libro, pagina & linea nominata, notaretur, quod cuique quaſi vaticinium obtingeret. Item, vt ſecundum initium literarum eius, qui optimus iudicatus eſſet, alij vel eiuſdem poetæ, vel diuerſorum recitarentur. Circumferebantur tum libelli, *Aurora*, *Moreti*, *Alani*, hominum barbarorum: eorum interdum admittebat verſus ſi eſſent ſententioſi, quia eos antea didicerat. *Catonis* autem nomine, qui inſcribitur, eum probabat: & *Iuuencum* Chriſtianum propter hiſtoriam Euangelicam, diebus feſtis interpretabatur. Inter tales & ſimiles iocos, interdum proponebat argumentum, quod aut verſiculis explicarent, aut alio atque alio ſermonis genere efferrent. Hymnos Eccleſiaſticos canebant frequenter: quibus finitis, exquirebat eorum ſententiam, vt etiam in templis cum intelligentia pronunciarentur. Poetas in ſcholis prælegere, tum habebatur religio: quod ſuſpecti eſſent de hæreſi, ex loco quodam ex decretis Pontificijs perperam ſcripto, & peius intellecto: & notata erat infamia lingua ipſa Græca, quod à Romana Eccleſia Græci diſſentirent.

Recipitur in ædes præceptoris.

Exercitationes & luſus pueriles.

Libri barbari ætate Riuii.

Poetas in ſcholis prælegere religio habita.

Græca lingua infamis.

Quam ob cauſam cum ab imperitis Sophiſtis aliquoties reprehenderetur Tilomanus, qui in ludum iſta publicum induceret: ne ſibi faceſſeretur negotium, homini Theologo à publico abſtinuit, quod præter dignitatem ſacerdotis, in ſchola (vt vocãt) triuiali verſari, & à ſuggeſto atque puluinaribus ad pulpita & ſedilia puerorum deſcendere diceretur. Tale tum ſeculum fuit, & tales nunc ſunt quorundam ſacerdotum mores; vt palam helluari, comeſſari, ſcortari, in conuiuijs ſaliaribus [illegible] exiccare, in luſtris & clauſtris veſtalium nudatos ſaltare, [illegible] ambulare, dedecora non dicenda patrare, liberum & conceſſum putent; cantare aut pſallere coram Eccleſia, do-

Mores ſacerdotum quorundam.

cere in templis plebem, inſtituere in vmbra pueritiam, aut ipſa pietatis & literarum amplecti præter honorem & amplitudinem ſuam plurimi exiſtiment. Diſciplina tam grauis & eruditi viri in patria imbutus Riuius Doctoris ſui conſilio à parentibus in Academiam Colonienſem mittitur: in qua tum temporis *Arnoldus Veſalienſis, Matthæus Phriſſemius, Iohannes Cæſarius* Philoſophiam & artes liberales docebant: & laudibus ingeniorum atque exiſtimatione doctrinæ florebant maxime. Horum familiaritate vtebatur, quorum etiam ſæpe prædicauit integritatem & beneficentiam & in omni officij genere eximiam voluntatem.

Riuius Coloniam mittitur.

Profeſſores tunc qui ibidem.

Amici inſtabant Riuio, vt ſacras literas diſceret. Cum autem de Phriſſemij ſententia ageret, in ſtudijs Philoſophiæ & linguarum permanſit: fortaſſe quod à iure abhorreret, & ab illo ſacratiore ſtudio præceptoris exemplo deterreretur. Scitum eſt enim quod de Phriſſemio refertur. Is cum Theologiæ operam dediſſet, & literis cultior ac linguis inſtructior eſſet; quam vt Theologo Colonienſi, aut homini Chriſtiano, qualem ipſi tum eſſe volebant, conueniret: in honore vſitato petendo, fert repulſam. Theologis autem literatam eloquentiam in eo, & Græci ſermonis peritiam reprehendentibus, libertate animoſa reſpondit: *quia à Veſtro Collegio excludimur, ecce conuertimur ad gentes.* Itaque iuriſprudentiæ operam deinceps nauans, decus & honores conſequitur.

Studia Riuii Academica.

Phriſſemius ob eruditionem tulit repulſam.

Poſt id tempus Riuius munus ſcholaſticum ſuſcipit in ludo, qui erat vicinus templo, quod dicitur ad gradus Mariæ: ei præfuit annos circiter tres cum laude. Nam & laborioſus erat, & liberaliter (vt dixi) inſtitutus. In vitæ genere deligendo varia multi ineunt cōſilia, & laudandi profecto ſunt ij, qui quem curſum ſequi velint, & prudenter ſtatuunt, & mature exequuntur, & conſtantiſſime tenent. Videmus tamen non paucos, nequaquam temeritate aut imperitia implicari aliquo genere viuendi: ſed DEO gubernante, ad id ferri atque propelli, in quo ipſe potiſſimum vult quemque ad ſalutem vtilitatemque aliorum elaborare: in ijs præſertim artibus atque profeſſionibus, quæ nec ſplendorem, nec gratiam vulgi habent, nec augendarum facultatum quaſi materiam præbent aut ſegetem. Ita Riuius à Deo ipſo deſtinatus ſtudijs adoleſcentiæ à curſu inſtituto auocari non potuit.

Riuius ludo literario præficitur.

Vitæ genus eligendum mature.

Factum tandem eſt vt peragratis ad ſuperiorem Rheni ripam claris vrbibus & perluſtratis collegiorū bibliothecis, in quibus vetuſtos quoſdam libros aſſeruari cognouerat, ſeſe conferret in Miſniam. Nam Academiam Lipſenſem nobilitarant *Richardus Crocus* Britanus, *Georgius Aubanus, Petrus Moſellanus, Vitus Verlerus*: viri præclare docti, atque exculti linguis, eruditione, eloquentia. Ij tamen iam vita omnes exceſſerant. In Riuio vero

Proficiſcitur in Miſniam Riuius.

cum eſſet magnum ingenium, ſtatim in virorum doctiſſimorum venit notitiam, *Caſparis Borneri*, *Andreæ Camiciani*, & *Ioannis VVeiſſenſtadienſis*. Forte Senatus Zuiccauienſis per *Hermanum Mulpfortum*, virum conſularem, conquirebat magiſtrum idoneum ſuo ludo, in quo Ebrææ, Græcæ & Latinæ literæ docebantur. Exceſſerat nuper è viuis *Eraſmus Stella*, vrbis eius conſul, cuius de ſuccino & gemmis libri editi extant. Erat enim philoſophiæ & antiquitatis indagator ſedulus, qui in ludo illo erigendo bonam ciuibus operam nauauerat. Ibidem docuerat *Georgius Agricola*, qui ſe iam contulerat in Italiam; vt philoſophos & medicos audiret. Iecerant ibidem fundamenta literarum & linguarum duo lumina patriæ, *Gregorius Haloander*, & *Ianus Cornarius*: qui inter illius ſæculi viros doctiſſimos nomen præcipuum obtinebant. Ludi autem adminiſtratio poſt Agricolæ diſceſſum, commiſſa fuerat *Leonardo Nathero*. Munus docendi in ea vrbe celeberrima, cum ad Riuium delatum eſſet, Bornero conſulente, id ſuſcipit; & in eo ludo poëtas Latinos interpretatur: cuius collegæ erant viri optimi & eruditione excellentes *Ioannes Forſterus*, doctor linguæ ſacræ: & *Hieronymus Noppus* interpres poetarum Græcorum. Hi duo viri poſtea facti Theologi ſumma pietatis laude floruerunt, & Riuium dilexerunt perpetuo. Erant Forſterus, Noppus, Riuius ſtatura parui: vnde homines *puſillos corporibus, doctrina Gigantes*, in ſuo contubernio habere Natherus vulgo dicebatur; vt in ſuis Annalibus *Paulus Greſius*, vir diligens, annotauit. In ea vrbe anno M.D.XXXIV. Riuius vxorem duxit, *Annam Berenualdiam*, ex bona & honeſta familia, Petri filiam; in eadem docuit annos ſeptem, cum vtilitate plurimorum. Tandem *Valentini Hertelii*, & aliorum amicorum hortatu, ludum aperuit Annebergæ anno à nato CHRISTO M.D.XXXVII. Ibi quamuis tenui admodum doceret ſtipendio, vt quod *aureos Rhenanos ſexaginta* quotannis non excederet; tamen ex frequentia auditorum, qui è finitimis vrbibus oppidiſque confluebant, & quos ille priuatim magna fide inſtituebat, rem familiarem non modo ſuſtentauit; verum etiam auxit aliquantulum. Sed ſumtus in argenti metalla, quæ ibi vberrima ſunt, ipſe inutiles & cum ſuo diſpendio fecit. Nuper admodum pulſus è palæſtra literaria iſthic erat neſcio quis villanus Dolenſis, *Alexander* Grammatiſta: ei ſucceſſerat *Henrichmanus* & *Braſſicanus*: quorum etiam libros ob prolixitatem ad captum puerilem minus accõmodatos, loco mouet & prima rudimenta ſimpliciſſime tradit: præcepta quædam, quantum fieri poterat, lingua vernacula exponit: & ſimul vſum in bonis auctoribus Terentio, Cicerone, Virgilio, Ouidio oſtendit. Nam ante id tempus dialogi *Pauli Niauis*, idioma *Laurentii*

Eraſ. Stella.

G. Agricola.

Ludo Zuiccauienſi gubernando præficitur Riuius.

I. Forſterus.
H. Noppus.

Vxorem ducit Riuius.

Ludum aperit Annebergæ.

Stipendium eius.

Facit ſumtus in rem metallicam.

Autores quos explicarit Riuius.

Coruini, poemata *Hieronymi Paduani* & *Mancini Dominici*, ſubſellia occupauerant.

Vocabulorum diſcuſſio. Vocabulorum diſcuſſione, vt nominabat, primus in his terris vſus eſt, qua verborum ſingulorum vim & proprietatem docuit: compoſitorum elegantiam & vſum monſtrauit: & in ſcriptis, quæ proponebat, exempla & imitationem illorum elucere voluit.

Modus docendi. Igitur quo tardius procedebat, eo diligentius præcipiebat: neque præſcripto menſium aut anni per auctores feſtinabat; ſed pro ratione ingeniorum, ætatis, progreſſuum immorabatur. Qua diligentia effecit; vt pueri ſtudia amarent, quia pueriliter cum ijs agebatur: & ſe proficere intelligerent: quia recte atque ordine omnia fiebant. Vtebatur ea in vrbe familiariſſime *Ioanne Sturno*, poeta bono, & ſene non mediocris eruditionis & experientiæ, qui priuatim adoleſcentes aliquot nobiles inſtituebat: *Ioanne Nauio*, medico doctiſſimo & eximiæ humanitatis viro; *Chriſtophoro Eringio*, Theologo multæ lectionis & ſaniore cæteris iudicio: *Antonio Beuthero* ſenatore graui & bene diſerto. Hi duo viri poſtea propter Euangelij profeſſionem ſolum mutare coacti ſunt. Moleſti ei erant præ cæteris ſacrificuli; qui calumnias deferentes in aulam, eum infenſum faciebant *Georgio*, duci Saxoniæ, tum eius impediebant commoda, quibus poterant rationibus: poterant autem eo tempore plurimis. Odij cauſæ pleræque inde naſcebantur; quod eorum carperet imperitiam in canticis Eccleſiaſticis, quæ illi mutabant ſuo arbitratu, ſine intelligentia. Notum eſt carmen Lactantio inſcriptum, ſed quod, codicum veterum teſtimonio, *Honorii Fortunati* eſt, de reſuſcitato à mortuis Chriſto:

Io. Sturnus. *Ioa. Nauius medicus.* *Ch. Eringius Theol.* *Sacrificuli Riuio infenſi.* *Cauſa odij.* *Inepta imitatio carminis Paſchalis.*

Ecce renaſcentis teſtatur gratia mundi,
Omnia cum Domino dona rediſſe ſuo.

Hoc aliter cani præcipiebant pueris & flaminibus, contra omnem rationem & pietatem, videlicet in die aſcenſus Chriſti ad cœlos, hoc modo:

Ecce aſcendentis teſtatur gratia mundi.

Item in die miſſionis Spiritus ſancti, iſto:

Ecce Spiritum mittentis teſtatur gratia mundi.

Antiſtitis intemperia. Quis autem non intelligit, quam ſtolida & fatua imitatione, quam impotente & furioſo ipſorum imperio? Talia non recte fieri cum ſuos doceret, neque, fieri Riuius vellet: quodam die ita tumultuabatur, qui erat illorum antiſtes; vt conuicia faceret in templo præceptoribus, nec manus à pueris abſtineret coram maxima hominum multitudine. Erat is *Ioannes Zeidlerus*, artium magiſter, & Teceli, monachi indulgentiarij, olim collega, aſſentator impudentiſſimus.

Ioa. Zeidleri.

Habebat

Habebat autem adiunctum *Caſparem Sagerum*, nudipedem Franciſcanum: quibus accuſantibus etiam Dreſdæ cauſam pro ſe dicere neceſſe habebat. Hoc inſcitiæ exemplum protuli, vt de alijs controuerſijs iudicium fieret, quas incidere inter alia hominum monſtra viuenti neceſſe erat. In hac vrbe, quæ illi-us fuerit induſtria & ſedulitas, quæ tolerantia laborum, qui contemptus aduerſariorũ teſtis eſſe potuit Fabricius, & viri cũ eo eruditiſſimi, *Adamus Siberus, & Iobus Madeburgus*, eodem tempore eius diſciplina atque etiam multis magniſque beneficijs vſi. Fuerũt & è Iuriſconſultis *Chriſtophorus Scheiba, Antonius Carcheſius, Michael Iegerus, Ambroſius Schurerus, Nicolaus Reinholdus*: è Medicis, *Georgius Pylander, Caſpar Nauius, Hieronymus Oderus, Ioannes Chentmannus, Iſaacus Schallerus, Matthaus Clingiſius.*

Diſcipuli Riuii in ſchola Annebergica.

Mores.

Plena fuit vita eius integritate, ſobrietate continentia adeò vt non ſolum præcepta pietatis & honeſtatis traderet; verum etiã exempla in ſuis moribus & actionibus multarũ virtutũ ipſe præberet & oſtenderet. Cõparauerat ſibi ædes, in quibus altius extruendis, abbatis *Grunhanti* liberalitate vtebatur. Sed cum quaſi portum otii quæreret, iis mercede proſcriptis & venditis, *Mariaburgum* ſe contulit: quam vrbem ſedem Muſarum & ſuæ quietis domicilium ſemper nominabat: in cuius etiã laudẽ edidit libellũ. Quamuis autem vitam inertem & deſidem nunquam egit, natura & conſuetudine ab ocio alieniſſimus: tamen à curis & laboribus illis magnis, tanquam reſpirabat, quod minus multos inſtitueret. Etenim qui rem facilem iudicat puerorum educationem & gubernationem eius ætatis, quæ apud parentes intra parietes domeſticos ferè corrumpitur, & impetu quodam ſtultitiæ & contumaciæ ad omne malum procliuis fertur: profecto imperitum vitæ morũque ſe demonſtrat. Retinebat adhuc apud ſe non paucos diſcipulos, quos annos aliquot docuerat, & de quibus ipſe ſpem ſingularem conceperat. In eam vrbem cum forte veniret ſuorum negotiorum cauſa *Caſpar Crucigerus*, Theologus præſtans Riuium hortatur familiariter, vt multitudini ſeruiat potius, quam paucis quibuſdam: neque vlla re moueatur magis, quã tam pij muneris excellentia & neceſſitate. Addit ſe ſcire vrbẽ, in qua cum dignitate ſit futurus, & habiturus iuſtum laboribus præmium. Inde eum mox animi cauſa ſecum deducit *Snebergam*, vrbi præfecto & Senatui Riuium commendat: qui ſibi nihil honorificentius, ſuis liberis melius putabant poſſe contingere, quam ſi tali viro & doctore Reſpublica vti poſſet.

Mores.

Migrat Mariaburgum Riuius.

Docet priuatim.

Inſtitutio adoleſcentiæ difficilis.

Caſpar Cruciger.

Snebergam Riuium ducit.

Itaque *Ioannes Weiſenbachius*, eques ornatiſſimus præfectus vrbi, nomine Electoris: *Wolfgangus Zeinerus* paſtor, Paulus Smidius, *Ambroſius Franciſcus*, verbis Senatus cum appellant,

Ibi Riuius docet. neue ſuam ipſis neget operam, rogant: ſalarium amplum, & commoda alia proponunt: & Crucigero auctore, in ſuam tandem adducunt ſententiam: quamuis erat eodem tempore vocatus Regiomontem in Boruſſiam Docebat tum apud Sileſios ſumma cum laude & mira frequentia *Valentinus Trocendorfius*: eos æmulaturi Luſatij Riuium vocare Budiſſinam ſtatuerant: ſed in Miſnia figere ſedem maluit.

Henricus autem Saxoniæ dux, princeps optimus, audito diſceſſu Riuii, ægre tulit, quod Mariæbergici eum non retinuiſſent ſuis beneficiis. Nam proprijs ea in vrbe vixerat ſumtibus, quos ſuppeditabant ſecuti ipſum diſcipuli externi. Cum igitur pro ingenti pietate & iudicio grauiſſimo, filium Auguſtum recte informari ab ætate tenera vellet: nihil intermiſit; quo Riuium poſſet Fribergam traducere: idque non difficile fuit principi. *Matthiam Marcum Dabercuſium*, à Tilomano præceptore ſibi commendatum, Riuius filij loco habebat: eum ad Snebergios, remittit, & collegam addit è ſuis *Hieronymum Staudium*: vt præſentia quidem Riuij abeſſet, ſed ratio inſtitutionis & diſciplinæ eadem maneret, atque hoc modo leniuit illis ſui deſiderium. Riuij collegæ erant, *Adamus Siberus*, *Iobus Madeburgus*, *Fabricius*: & erat celebre nomen vrbis Fribergi, quod ibi antea docuerant viri clariſſimi, *Ioannes Ragius Æſticampianus*, *Petrus Moſellanus* Treuir, *Richardus Sbrulius* Foroliuienſis, *Iacobus Sobius* Colonienſis.

Vocatur Fribergam.

Collega ibi Riuii.

Henricus autem dux Saxoniæ, fratre Georgio abſque hæredibus defuncto, cum prouinciarum ampliſſimarum adminiſtrationem ſuſcepiſſet: Riuius aulicis negocijs, pauliſper à vetere vitæ inſtituto & curſu abripitur. Tempus autem quod in ocio literario & pulueribus ſcholaſticis continenter tranſegit in illis regionibus, anni ſunt *tres & viginti*: quod in aulicis occupationibus, tantummodo *duo*.

Ex ludimoderatore fit aulicus.

Interea inclyto duci *Henrico* pientiſſime defuncto, in dominatu ſuccedit maior natu filius, dux *Mauritius*: cui exemplum patris ſequenti, in gubernatione nihil fuit prius, quam conſtituere Scholas & Eccleſias. Scholas aperuit Miſenæ & Portæ, in quibus ſua munificentia aleret pueros cum magiſtris: Miſenenſi inſpectorem dedit Riuium. Iudicium Eccleſiaſticum in eadem vrbe conſtituit, eiuſdem quoque vt Quatuorvir eſſet, decreuit. Vtrunque munus cum grauitate & induſtria exequitur, donec ex hoc mortali corpore ad æternam animorum beatorum conſuetudinem eſt euocatus. Verum antequam de exitu vitæ dicam; nonnulla de moribus & ſtudijs quoque breuiter videntur exponenda.

Scholæ illuſtres in Miſnia.

Riuius ludo Miſeno præficitur.

Mores Riuii, & quid in iis reprehenſum.

In moribus Riuij hoc aliqui reprehendebant quod natura eſſet vehementior, adeò vt iraſceretur grauiter, & interdum à

verbis

verbis acerbis non abſtineret. Scimus in eo vehementiam fuiſſe & animum irritabilem; ſed tum maxime: cum aut diſciplinam labefactari, aut turpia defendi intelligeret. Ad eam eius ſiue fragilitatem, ſiue vitioſitatem, aliquid adijciebat vitæ profeſſio.

Iraſci interdum neceſſarium.

Nam qui alijs docendo præſunt, in tanta ingeniorum varietate, & in hac ſæculi perditiſſimi corruptione & licentia, etiãſi nolint, iraſci nonnunquam coguntur: & quamuis animus non plane moueatur, vultus tamen alius oſtendendus eſt bono & diligenti, alius contumaci & laſciuo & ſegni. *Natura igitur hominus mitis & placida, non raro vim infert genus vitæ, & conſuetudo.* Quamobrem in noſtrum quoque ordinem luſit Græcorum natio, minime quidem inſipiens, ſed non ſemper ſatis grauis & conſtans; quæ ne iocos perderet ſuos, maluit ingenij, quam integritatis laudem quærere. Ambitioni nonnulli tribuunt, quod ſe in aulam contulerit, verſatus iam inde à prima pueritia intra parietes Muſarum, & in vmbris Gymnaſiorum: Sed & Plato Siculam, & Ariſtippus Macedonicam pertulit, & in aula Riuius diu non permanſit. Age leuitatis ſit, quod in loco vno non conſtiterit: atqui migrare ei vel propter rem familiarem aliquoties neceſſe fuit.

Qui in ſcholis, hoc eſt in ſeruitute viuimus, tam diu ſtabiles ſumus, quam diu placet ijs, qui noſtras operas conducunt: & hoc vitio laboramus cum alijs, vt interdum copiam inopiæ, quietem iactationibus & omnino meliora, ſi contigerint, deterioribus anteferamus. Inprimis autem offenſos ſcimus quoſdam homines fuiſſe, eius à Zuiccauia diſceſſu; verum eo tempore doctrinam de ſalute animorum nondum cognouerat. Docuerant in ea vrbe florentiſſima non multum ſupra biennium, *Ioannes Syluius* Egranus, & *Thomas Müncerus* Stolbergæ in Hercinijs natus. *Egranus*, homo doctus & facundus, ſe Eraſmianum dici, eſſe & haberi volebat. *Müncerus* aperte furioſus erat, ſed magno multitudinis plauſu audiebatur; is ſibi è lanificum officinis adiunxerat *Nicolaum* quendam *Storchium*, in cuius moribus audacia certabat cum imperitia. Creauerant hi de plebe infima, *duodecim Apoſtolos*, duos item & *ſeptuaginta diſcipulos*: tacite autẽ in domum Burchardianã arma & tela ad certos homines opprimendos, comportauerant Wolffgangus Weiſſenbachius Eques, vrbi præfectus, ſexaginta ex illa factione comprehendit. Müncerus profugit in Boëmiam ad Sa[illegible]enſes: inde proficiſcens Pragam, in carcerem conijcitur, & quatuor cuſtodibus eluſis euadit, & in Hercinios veniens, Alſte[illegible]i munus docendi ſuſcipit.

Ioan. Egranus.
Thomas Müncerus.
Nicolaus Storch, fanaticus.

Storchius itẽ clam ſeſe ſubtrahens, cum nuſquã cõmodum inueniret domicilium, in Bauaria Monaci egens & ignotus, in taber-

taberna publica moritur. Egranus plebi inuiſus, non inſciente Senatu migrat in valles Ioachimicas. Succeſſerunt his qui ſyncere docerent, *Nicolaus Hauſmannus* Fribergius, & *Paulus Lindena* Chemnicenſis: à quorum doctrina non diſſentiebant mores placidiſſimi, & homine Chriſtiano digni. In ijs turbis & in ea nouitate, non ſe expedire ſtatim potuit Riuius, à primis annis in pontificatu inſtitutus, & ætate nondum corroboratus, nec dum verſatus aut in veterum aut in recentium ſcriptorum accurata lectione, quam poſt id tempus adhibuit, & ſe docilem atq; aſſiduum ſacri verbi Dei, & vocis Ieſu Chriſti præbuit auditorem atque diſcipulum. In erudiendis quoque tam ſuis, quam alijs poſt id tempus (vt ipſe ad Principem Heſſiæ vere ſcribit) non magis profanos auctores adhibuit, quam ſacros: nec magis vt doctiores, quam vt pietatis amantiores diſcipulos efficeret, elaborauit. Agebat magna contentione Riuius, quidquid agebat; vnde interdum vehementius laudando amicos quos probabat, aut ſupra modum extollendo res quibus delectabatur, nimius & importunus videbatur. Verum qui omnium virtutum perfectionem, omniumque actionum rectitudinem in homine requirunt, iniqui & moroſi ſunt: nec ſibi leges ſcribunt, ſed alijs. Quocirca lugeamus communem infirmitatem generis atque ortus noſtri: & nos ipſi agnoſcamus: & de alijs modeſte, vt debemus: honorifice, vt par eſt, ſentiamus.

Fuit Riuius verecundus, ſobrius, caſtus, amans veritatis: maius in eo ſtudium laudis, quam pecuniæ, beneficus erga ſtudioſos, amicis gratus, diligens paterfamilias, cuſtos diſciplinæ acerrimus, optimus ludimagiſter, laboribus indefeſſus, hoſtis ſuperſtitionis, mendaciorum, hypocriſis: atque ſe hāc laudem relicturum dicebat, quod quantum in ſe fuerit, vitijs & peccatis in ſuo munere ſemper omni conatu, omni vigilantia obſtiterit.

Scripta Riuii philoſophica.

Cum autem poëtas, oratores, hiſtoricos explicaret: vtilem poſteritati nauauit operam, ſcribendis caſtigationibus in *Terentium & Saluſtium*, quæ cum ipſis auctoribus aliquoties ſunt impreſſæ: tum edito Dialogo, in quo locos ex Cicerone plurimos, & alios ſimul aliis ex auctoribus aut corrigit, aut explicat. In Terentium ſcripſiſſe eum copioſe ac diligenter, teſtatus eſt *Iacobus Mycillus*: quam editionem in Gallia Lugdunenſes; in Italia imitati ſunt Brixiani, Veronenſes, Veneti. Conſcripſit itidem de ijs diſciplinis, quæ de ſermone agunt, libros: de *Grāmaticis* videlicet, octo: de *Dialecticis*, ſex: de *Rhetoricis*, quatuor: de quibus hoc loco nihil dicemus: breuitas, ordo, facilitas ſatis eos hactenus commendarunt lectoribus ſtudioſis: & inter præcipua horum temporum ſcripta, quæ diligentiam &

com

commoditatem habeant, *Cælius* ſecundus *Curio* exacti vir iudicij, eos libros commemorat. *Marius Nizolius* in quadam diſputatione, Riuium iracunde & impotenter exagitat, quod libro primo Dialecticæ ſcripſerit, erraſſe Ciceronem, qui *Thebanum & Troianum ſpecies eſſe hominis* putat. Philoſophorum hæc eſt ratio hominis ſpecies eſſe Herculem & Paridem, tanquam res ſubſiſtentes natura ſua: & in eo minime errant: qui vero Thebanum aut Troianum dicit eſſe hominis ſpecies, vt defendi poſſit: certe aliena & remota dicit, ſi de natura hominis ſermo eſt: at ſi forte in iudicium vocare velit Herculem aut Paridem, iam non hominis naturam inueſtigabit; quod aut ſenſu præditus ſit, aut rationem & intellectum habeat, aut morte cadat: ſed Herculem voracem eſſe argumentari poterit, quia ſit Thebanus, quorum apud veteres celebris fuit intemperantia: Paridem dicere, eſſe infelicem: nam fortuna Troianorum aduerſa, etiam prouerbio locum dedit. Igitur ſi Marius diſtinctiones Dialecticorum, quas irridet, intelligeret: Ludouicum Viuem, qui idem ſentit cum Riuio, nõ nominaſſet hominem inſcientem & ſtultum, Riuium vero ineptum & delirum, qui falſa non ſcripſerunt: & Ciceronem defendere potuiſſet vt oratorem, qui ſpeciem foro aptam ponere maluit, quam ex Academia mutuari, qua ſibi opus non erat.

Nizolius Riuium reprehendit.

Thebanus & Troianus an ſpecies hominis.

Iulius Cæſar Scaliger, vir vt nobilitate antiqua, ita etiam humanitate excellens, cùm nullam videret proportionem Cretici ad Iambum, item Anapæſti ad Trochæum: contentus fuit errorem indicaſſe Eraſmi, qui in priore ſententia fuerit: Riuij qui in altera: à conuicio autem vir modeſtus abſtinuit. Sed iratus Marius, me à propoſito abduxit longius. Riuius inter labores Scholaſticos & operas cotidianas, de quibus nihil remittebat, diligentiſſime legebat veteres Theologos, & eorum doctrinam cum renouata atque recente conferebat cum acumine & iudicio: & quia nullum ſtudium ſalutarius, aut ſibi iucundius inueniebat, quidquid ocij & quietis erat nactus, id omne ad ſcribendum contulit. Fecerat idem multos ante annos in regno ſuperſtitionis *Rodolphus Agricola*; qui linguam Ebræam ſenex didicit, vt ex fontibus Theologiam diſceret: & verum ſuæ ſenectutis, quam in celeberrimis Italiæ & Germaniæ vrbibus & Academijs exegerat, ſolatium quæreret: quid conſecutus ſit, nouit is qui corda inſpicit & renes explorat, Deus, vt in cucullo ſepeliretur, ipſi perſuaſerunt nudipedes Heidelbergenſes. Opera Riuii diuerſis temporibus emiſſa, in vnum volumen collecta, edidit correctiora, vir doctus, & de ſtudiis optime meritus, *Ioannes Oporinus*: eorum Catalogum ſubiunximus.

Studium Theologiæ Riuii.

Rodolphus Agricola ætate grandior ad Theolog. animum applicat.

Scripta Riuii Theologica.

1. *De inſtaurata doctrina Eccleſiaſtica* 2. *De conſcientia bonæ mentis.*

mentis. 1. *de ſpectris, ſeu ſuperſtitione vetere.* 1. *De abuſibus Eccleſiaſticis.* 3. *De myſterio redemptionis humanæ.* 2. *De religione.* 1. *De vero amore erga Deum.* 1. *De fiducia ſalutis propter Chriſtum.* 1. *De titulo crucis Chriſti.* 1. *De lucta Chriſtiana.* 1. *De conſolandis ægrotantibus.* 3. *De vita & moribus Chriſtianorum.* 1. *De officio paſtorali.* 1. *De præſidio angelico.* 1. *De ſtulticia mortalium in corrigenda vita.* 1. *De perpetuo in terris gaudio piorum.* 1. *De felicitate ſeculi noſtri.* 1. *De ſponſalibus ſine approbatione parentum irritis.* 1. *Epiſtolarum de rebus Theologicis.* 1. *Commentariolus in Pſalmum* 34.

Eruditio Riuii. In his libris & materiæ diuerſitas, & argumentorum grauitas, & doctrinæ veritas, oſtendunt eruditionem magnam, ſtudium nominis diuini ſingulare teſtimonium optimæ conſcientiæ: denique quantis donis ornatus a Deo Riuius fuerit. *Præcipuum* autem donum in eo fuit, vt diuus Paulus nominat, λόγος τῆς σοφίας: vnum enim Chriſtum auctorem ſalutis eſſe & ſola fide in nomen eius omnes homines ſaluos fieri, in ſingulis ſuis libris teſtatus eſt, & ipſe in morte ſua credidit. *Alterum* fuit λόγος τῆς γνώσεως: quia etiam officium hominis Chriſtiani recte intellexit, in ſuis libris perſpicue & diligenter tradidit factisque & vita oſtendit, ambulandum eſſe ἀξίως τῆς κλήσεως καὶ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, vt Epheſijs & Philippenſibus idem Apoſtolus loquitur. Cum pontificijs quibuſdam longi temporis coluit amicitiam eo animo, ſi eos quoquo modo poſſet à via erroris adducere; quorum etiam in diſputando nominibus pepercit, vt *Io. Cochlæi* in Epiſtolis de re Sacramentaria: Poſtea autē, cum nihil proficere ſe videret eorū amicitiæ renūciauit. Præclare erat affectus ſemper erga eos, qui eſſent morū bonorum & diſciplinæ honeſtæ ſtudioſi: præſertim cum doctrinæ Euangelicæ initio non pauci ferocia quadam & temeritate, & abuſu libertatis Chriſtianæ, plurimum nocerent. Eos autem, qui diſciplinæ prætextu, doctrinam de fide & merito Chriſti aut malicioſe obſcurarent, aut perdite deprauarent: magno odio perſequebatur: inter quos erant *Siluius Egranus* de quo ſupra: & *Georgius Wicelius*, quem Becelinum in ſcriptis appellat, ſcelerati apoſtatæ: quorum etiam paſſim in libris ſuis ſententias manipulares, amentatis telis excuſſit atque comminuit. Dicebat autem corruptum & auerſum Egranum voluptatibus, Wicelium ambitione: quod ille pocula & menſam abbatis Chemnicenſis ſectaretur, hic Fuldani pollicitationes & opulentiam ſpectaret. Erat ob eandē cauſam infeſto erga Antinomos animo, è quorum numero primarius ille *Iacobus Schencius* multum ei negotij faceſſit: ſed ei forti animo obſtitit, & muneri alieno ſeſe ingerenti nihil poteſtatis pro ſua libertate eximia conceſſit. Arrogantes enim quidam homines

Abuſus doctrinæ Euangelii.

ſolo

ſolo contemptu repelluntur. Rogatus aliquando, cur ſua ſcripta vel principibus vel aulicis potiſſimum inſcriberet: reſpondebat. *Primum* obſeruantiæ cauſa id merito fieri: *praterea* rectè fieri, quod ipſi talis doctrinæ atque admonitionis in grauiſſimo & difficillimo vitæ munere & in tam varijs actionibus vehementer indigerent. Habuit plures libros in manibus, quorum titulos ipſe conſignauit: *De diſciplina Eccleſiaſtica & ciuili, De abuſu libertatis Chriſtiana, De veterum erroribus in citandis ſacra ſcriptura locis*: ſed præuentus morte eos non abſoluit. Iam tandem ad caſtrophen peruenimus.

Cur principibus libros ſuos inſcriberet ſolitus Riuius.

Libri ab ipſo inchoati.

Anno Chriſti milleſimo, quingenteſimo ſecundo vulgatus fuit per terras illas morbus popularis & peſtilens: quo Riuius primo amiſit *Paulum* filium, indolis bonæ adoleſcentem: tum etiam neptẽ, ex natu maiore filia: item famulas duas: poſtremo etiam optimam & fidiſſimam matronam, vxorem ſuam. Quantũ ei ægritudinis & luctus attulerit orbitas cariſſimi filij, dulciſſimæ neptis, optatiſſimæ coniugis, de ſe quiſq; facile iudicauerit. Prædium poſſidebat amænum ad ripam Albis, ad vnum ab vrbe Miſena lapidem ſitum: in id ſe cõtulit cum Hieronymo filio, & familia ſuperſtite. Die autem Decemb. 28. qui *Ioannis Reuchlini* Phorcenſis natalis eſt, Riuius in morbum incidit, cum horrore & concuſſione totius corporis: eum ſtatim ſecuta virium omnium defectio, & animi crebra deliquia ſunt: cumque magno & firmo eſſe animo iuberetur: *Dominus*, ait, *meus Ieſus Chriſtus faciat de me ſecundum voluntatẽ ſuam.* Altero die *Alexius Pratorius* gener illum accedit, multosque cum eo de vitæ huius miſeria & breuitate, de cæleſtis lætitia & felicitate, ſermones habet: quos ſibi gratiſſimos eſſe declarauit. De morbo autẽ ipſo non tam querebatur, quam de ſiti, dies noctesque ſibi moleſtiſſima: ad quam reſtinguendam fruſtra medicamẽtis vtebatur. In brachio altero maculæ quædam nigræ poſt quatriduum apparebant, quas cũ aſpexiſſet: intellexit ſibi inſtare diem ſuum. Adhortante ipſum filio, vt ſpem omnẽ in Deo & eius filio Chriſto poneret, pro nobis mortuo & reſuſcitato: ſine trepidatione reſpondit: *Mi fili, iampridem hanc rationẽ ſubduxi, neq; eam vſq; ad extremum vita tempus diſtuli: certuſq; ſum, me propitium habere Deum in cœlo, propter Chriſtum, qui me ſui Spiritus praſentia ne in morte quidem deſtituet.* Deinde recitauit dictum Chriſti ex Ioanne: *Ego ſum reſurrectio & vita: qui credit in me, non morietur: & ſi mortuus fuerit, viuet.* Subiecit etiam hæc verba: *Deus miſericordia immenſa, miſerere mei propter meritum Chriſti Ieſu filii tui. Ab occultis meis munda me. Cor nouum crea in me Deus, & ſanctum Spiritum tuum ne auferas à me: confirma me.*

Peſtis in Miſnia Anno 1552.

Ea corripitur Riuius.

Poſt aliquod interuallum cœpit hymnum illum Eccleſiaſticum attente dicere:

Veni

Veni ſancte Spiritus
Et emitte cœlitus
Lucis tua radium.
Conſolator optime,
Dulcis hoſpes animæ,
Dulce refrigerium:
Sine tuo Numine,
Nihil eſt in homine,
Nihil eſt innoxium,
Da ſalutis exitum,
Da perenne gaudium.

Conuerſus deinde ad adſtantes: *Vos*, inquit, *omnes Deo commendo*; & ſublatis manibus; ait: *Ieſu Chriſte, fili Dei æterni, in tuas manus trado meum Spiritum.*

Erumpente autem omnibus membris largo ſudore, vi morbi ſe grauiſſime angi dixit: mox totum corpus frigus occupabat. Ipſe autem ſe ſupinum in lectulo reclinans, pedes contrahit: complicatiſque manibus: *Deus* (ait) *clementiſſime, noli, noli me diutius in hac vita hærere: matura finem. Tu adiutor es in opportunitate.* Cumque his verbis placide expirat, Calendis Ian. inchoantibus annum quinquageſimum tertium.

Moritur Riuius.

Conditum corpus eſt extra mœnia & portam Lomacenſem, in cœmeterio D. Wolfgangi. Fratrem habuit Petrum ciuem Colonienſem, honeſtum mercatorem. Reliquit filios duos Ioannem & Hieronymum, artium bonarum & philoſophiæ magiſtros, viros eruditos: filias tres, omnes honeſte elocatas. Succeſſorem habuit Georgium Fabricium Chemnicenſem: cuius & hæc eſt de Riuio narratio.

O. 1554. die 19. Iunii ætat. 54.

XYSTVS BETVLEIVS.

Auguſta Druſi patria Betuleii.

X*Yſtus Betuleius* vulgo Birk Auguſtæ Druſi, quam malè confundunt cum Auguſta Vindelicorum, editus eſt anno milleſimo quingenteſimo, tunc

——— *cum ſine honore iacerent*
Optima, barbarieque horrerent omnia priſca.

Pueritiam in patria tranſegit, & vt tempora ſinebant, bonis literis addiſcendis impendit. Iactis ſtudiorum fundamentis mediocribus; *Baſileam* venit: vbi in omnibus ingenuis artibus ita eſt verſatus, vt promerente id erudita doctrina vitæque integritate, teſtimonio eruditionis publico, quod Philoſophiæ magiſterium appellant, fuerit ornatus.

Abit Baſileam. Ibi magiſter philoſ. renunciatur.

Deinde

Deinde à magiſtratu Baſilienſi vrbis minoris ludo literario eſt præfectus: pauloque pòſt in numerum etiam illius academiæ Profeſſorum cooptatus. Qua in vtraque functione ita ſe geſſit: vt & in eruditione & induſtria eius laborumque aſſiduitate deſideratum fuerit nihil. Cum autem natura ad poëſin ferretur; ſcripſit ſub idem tempus *Comœdias de Suſanna, de Iuditha, Ioſepho*; easque publice exhibuit. Iſtiuſmodi docendi genere cum inclareſceret: ab Auguſtana Republ. reuocatur, ac ſtipendio liberali ad docendi munus in ſchola patria adhibetur. *Ludo præficitur Baſileæ. Profeſſoribus adiungitur. Scribit & exhibet Comœdias. Auguſtam vocatur ac ſchola præficitur.*

Ei ipſe Gymnaſio præfuit non ſine laude & diſcentium fructu per annos * ſedecim: & rem literariam voce & ſcriptis editis non mediocriter iuuit. Ex eius ſchola enim prodierunt complures pereruditi viri, tum & *Wolfgangus Muſculus, & Guilielmus Xylander*: quod ipſe nænia in obitum ſui præceptoris teſtatur: ** Collega eius fuit Andreas Diberus. W. Muſculus & Xylander diſcipuli Betuleij.*

Tu me ſuſceptum primus puerilibus annis
Informas pietate, decoris moribus ornas:
Prima doceſq; elementa rudem, tu prima futuris
Fundamenta locas ſtudiis, tu primus honeſtis
Artibus imbutum, Latium linguaq; Pelaſga
Pulcrum idioma doces; tu primus deinde ſacratas
Bellerophontæi deducis fontis ad vndas:
Tu Mæcenates, qui noſtra incepta fouerent,
Concilias, tutumque iter ad ſublimia monſtras.

Scripſit, præter *comœdias & dramata*, *ſymphoniam in Nouũ Teſtamentum Græcum*: *annotationes & collationes in carmina Sibyllina*, & in *Lactantium*. Item *commentarios* eruditos, *in libros Ciceronis de officiis, de amicitia, & ſenectute, in Paradoxa, & de natura deorum*, & alia. *Scripta Betuleii.*

In docendi munere cum feliciter & diu vixiſſet, & iam ad ſenium vergenti res cum morbis variis eſſet: Senatus Auguſtanus eum, vt Xylander in nænia, *Senex rude donatur.*

——— rude donauit, veterani militis inſtar,
Sat bene promeritum de ſe teſtatus.

Fatis conceſſit in patria, vir piiſſimus, & in vtraque lingua doctiſſimus, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quarto, die decimo nono Iunij ætatis *quinquageſimo quarto*, menſe tertio, die viceſimo ſexto: à *Ioanne Baptiſta, & Paulo Hainzeliis* Auguſtanis fratribus, vicem bene merito de ſe præceptori rependentibus; honorifice ibidem ſepultus cum tali epitaphio: *Obitus eius. I. Baptiſta & Paulus Heinzelii, grati diſcipuli.*

 Chriſte

Epitaphiũ.

CHRISTO SACRVM.

Qui locus inſigni vidit cum laude docentem
Xyſtum Betulium: nunc tegit oſſa viri.
Ingenium, mores, doctrinam, ſcripta per orbem
Cognita teſtantur: Spiritus aſtra tenet.
Ille quidem luctum patria doctiuq; boniſq;
Liquit: at haud ſimilem liquit in orbe ſui.

VIXIT ANNOS LIV. MENSES III. DIES XXVI. GYMNASIO AVGVSTANO PRÆFVIT ANNOS XVI. OBIIT AVTEM XIII. CALEND. IVLII. ANNO M. D. LIV. IOANNES BAPTISTA ET PAVLVS HEINTZELII, FRATRES GERMANI, PRÆCEPTORI BENE MERITO F. C.

Mores Betuleii.

Celebrauit etiam mortuum *Guilielmus Xylander* nænia, quæ exſtat, vbi inter alia ſic de ipſo:

Non illum tumidò quiſquam ſe extollere faſtu,
Aut alios vulgi vidit contemnere more,
Quanquam, quo reliquis ſeſe præferret, habebat:
Humanus ſed enim, comis, neq; cognitus vlli
Difficilis, neq; qui magnos ſibi vellet honores
Deferri, placida vitam ratione regebat,
Atq; domum, & thalami cum coniuge pignora chara.
Interea ſtudiis ſeſe oblectabat honeſtis,
Atq; exhauſtorum mulcebat fruge laborum.
Otia; non pigro ſunt qualia inertia vulgo
Plena voluptatum, ſolaq; libidine ducta:
Ingenuo ſed qua penſantur ſedula fructu.

Guilielmus Xylander in præfat. verſionis Antigoni, Pantaleon l. 3. proſopograph. Cruſ. annal. l. 11. part. 3.*

** Propter exemplum ſingulare, & maritũ, qui Germanus, huc additum O. 1555. d. 26. Octobr. ætat. 29.*

OLYMPIA FVLVIA MORATA. *

Pater Olympiæ.

Educatio.

Nata eſt *Olympia* anno Chriſti 1526. *Ferrariæ*, vrbe Italiæ celeberrima. Patrem habuit *Fuluium Moratum Mantuanum*, virum doctrina & probitate præſtantem. Is in clariſſimis Italiæ ciuitatibus publico docendi munere functus eſt, & *Alfonſi* Ferrarienſium Ducis filios, *Herculis* fratres duos, literis ac bonis artibus inſtituit ac perpoliuit. Cum autem hanc

hanc Olympiam haberet ingenio ſummo præditam; omnibus literis, quibus ad humanitatem homines informari ſolent, domi erudiuit: quæ breui tantum profecit, vt admirationi Italis hominibus eſſet. Itaque cum *Anna Herculis Eſtenſis*, Ferrarienſium principis filia iiſdem literis à Ioanne Sinapio, viro ſummo, inſtitueretur: vt haberet, qui cum honeſta æmulatione certaret, viſum matri eſt, vt Olympia in aulam, in quâ aliquot annos cum laude poſtea fuit, aduocaretur. Ibi Itali audiuerunt eam ita *Latine* declamantem, *Græce* loquentem, Ciceronis paradoxa explicantem, ad quæſtiones reſpondentem: vt cum veterum puellarum quauis, quæ quidem ingenij laude excelluerit, conferri poſſe videretur. Dum ita pergit, incidit in lethalem morbum *Fuluius* pater, cui vt miniſtraret relicta aula domum ſe contulit. Mortuo patre, quod eſſet natu maxima & matrem admodum valetudinariam haberet, rem familiarem adminiſtrare cœpit, & fratres ſororesque honeſte educare.

Olympia in aula ducis Ferrarienſis filiæ condiſcipula.

Olympiæ eruditio.

Olymp. in parentes pietas.

Erat eo tempore Ferrariæ *Andreas Gründlerus* Germanus iuuenis Græcæ & Latinæ linguæ bene doctus, qui medicos audiebat: à quibus etiam lauream medicam conſecutus eſt. Is Olympiæ eruditionem ſingularem, moresque caſtiſſimos admiratus, eam (quæ viciſſim nihil in homine præter ingenij dotes admiraretur) vxorem delegit, ſibique pulcro connubio copulauit.

Andreas Gründlerus Olympiam vxorē ducit.

Ab hoc, quia ab iis deſerta, à quibus minime debebat, & poſt patris obitum, in odium incurrerat aulæ, in Germaniam ducta, *Suinfurti*, in patria mariti, aliquandiu commorata, libros Theologicos, quibus carendum ipſi in Italia fuiſſet, diligenter & aſſidue legit: totamque ſe ad ſtudia diuina retulit. Sorores tres nubiles Ferrariæ apud matrem reliquit: fratrem autem *Æmilium*, annos octo natum, ſecum in Germaniam & patriam mariti abduxit: quem literis Græcis & Latinis, quantum in ipſa fuit, erudiuit.

A marito in Germaniam ducta lectu Theologicis veritatem agnoſcit.

Hic frater cum *Wirceburgi* aliquando apud Sinapium eſſet cum ſorore, de feneſtra excelſo loco in terram ſuper horrida ſaxa decidit: & cum extinctum eum omnes, aut certe epilepſia correptum iri putarent: nihilo plus accidit illi mali, quam ſi humi cecidiſſet: vt experiundo ſcirent; *Deum Angelis mandaſſe, vt tollant manibus filios ſuos: ne, cum cadunt, offendant ad lapidem.* Cumque patria eius mariti ab exercitu duorum Epiſcoporum *Wirceburgici & Bambergici* & à copiis ducis Electoris *Mauritii* ducisq; *Brunſuicenſis & Noribergenſiu* præterea,* obſideretur propter Marchionis *Brandeburgenſi* exercitū, quē ille in ea vrbe collocarat, in ſummo ipſorū ſalus diſcrimine

Frater Olympiæ in periculoſo lapſu ſeruatur.

Suinfurtum obſidetur.

** An. 1557.*

verſata fuit. Sed Deus ita eos texit ciues: vt nullus à tormentis, quæ dies noctesque maximo cum impetu iactata fuerunt, interfectus fuerit: contagione tamen militum, quibus vrbs referta, morbus grauis pene omnes ciues inuaſit, vt etiam mentis dolore fere dimidia pars ciuium mortua ſit. Affectus fuit etiam tali morbo Olympiæ amantiſſimus maritus: & ita grauiter ac periculoſe ægrotauit: vt illius ſpes vitæ nulla oſtenderetur.

Maritus Olympiæ grauiter ægrotat.

Verum Deus, qui ſolet ad inferos deducere, maximis & continuis Eccleſiæ precibus ac ipſius vxoris, illum reduxit. In omnibus vero malis iſtis ſcribit ipſa ſe vnico ſolatio vſos fuiſſe verbo DEI quo ſe ſuſtentarint: & propter quod nunquam ad ollas Ægypticas reſpexerit: ſed mortem oppetere ibi maluerit, quam alibi omnibus mundi voluptatibus frui. Scribit eadem ad *Annam Eſtenſem* principem *Guiſianam* hæc, pietatem veram ſpirantia: *Vt primum DEI ſingulari bonitate ab illa idololatria Italia diſceſſi, meq; cum marito medico in Germaniam contuli; incredibile eſt, quam Deus mutauerit animum meum: vtpote quæ prius longiſſime à diuinis literis abhorruerim, iam illis ſolis me oblectem: & omne meum ſtudium, operam, curam, mentem denique omnem in eo locem: Vt quantum fieri poſſit, hac omnia contemnam, diuitias, honores, voluptates, quæ quondam adeo mirari ſolebam.*

Olympiæ eiuſq; mariti ſummum ſolatium verbũ DEI.

Olympia ad Annam Eſtenſem epiſt.

Sed redeundum eſt, vnde deflexímus. Tandem cum poſt menſem obſidionis *decimum quartum*, belli illius felicem exitum expectarent abitu Marchionis: qui ſuum exercitum nocte alio abducturus erat, in maximam inciderunt miſeriam.

Nam vix dum vrbe egreſſus erat ille cum ſuo exercitu, cum poſtridie Epiſcoporum & Noribergenſium milites in vrbem inuaſerunt, ac eam compilatam incenderunt.

Suinfurtum incenditur.

Deus vero ipſam cum marito è mediis flammis eripuit. Nã cum in tanta trepidatione & Panico pauore maritus & ipſa Olympia iam iam in templum, tanquam in aſylum, recipere ſe cogitarent: miles quidam ipſis ignotus, accurrit: monetque illico extra vrbem profugiant: alioqui futurum, vt iiſdem cineribus cum incenſa vrbe ſepeliantur. Et quidem ſi in templo fuiſſent; vel fumus eos, vt alios qui eò confugerant, exſtinxiſſet.

Olympia cũ marito in ea direptione ſeruatur.

Parent igitur monenti, quiſquis ille fuit: exeunt ſpoliati & nudati omnibus: ita vt ne obolum quidem licuerit efferre: imo in medio foro veſtimenta ipſis detracta fuerunt: neque Olympiæ quicquam, præter ſubuculam, qua corpus tegeret, relictum fuit.

Olympia cũ marito oppido expellitur.

Cum ex vrbe eſſent egreſſi, capitur ab hoſtibus maritus Olympiæ; neque eum vel minimo redimere poterat: & cum

Maritus Olympiæ capitur.

eum abduci ab oculis videret, lacrymis & gemitibus *ἀλλήλοις* Deum comprecata fuit: qui & ſtatim illum liberum ad vxorem remiſit. Cæterum digreſſi iam vrbe, quo ſe conferre poſſent, ignorabant: tandem *Hammelburgum* verſus iter habere cœperunt: quo ipſa Olympia vix perreptauit. Abeſt enim oppidulum tria milliaria Germanica à Suinfordio. Ciues illius oppidi inuiti exules iſtos receperunt; cum eſſet eis interdictum, ne quenquam Suinfortenſium hoſpitio acciperent. Olympia, quæ inter pauperculas videbatur omnium mendicarum regina, nudis pedibus, capillis paſſis, veſte conſciſſa, & ab alia muliere mutuo data, in oppidum illud introijt: & ex defatigatione in febrim incidit: quam deinceps in tota peregrinatione habuit. Nam cum Hammelburgenſes ſibi metuerent; non integrum fuit exulibus illis diu ibi commorari: ſed intra *quatriduum* illinc, Olympiæ quamuis ægrotæ cũ marito diſcedendum fuit.

Olympia Hammelburgum cum marito profugit.

Inde ægrota expellitur.

Ibi vero denuo, dum per quoddam oppidulum Epiſcopi iter facere coguntur, capitur maritus ab Epiſcopi præfecto: qui ſibi à domino ſuo mandatum eſſe aiebat, vt interficeret omnes qui Suinfordio illuc profugi veniſſent. Igitur captiui inter ſpem metumque ibi detinebantur; donec literis ſcriptis ad Epiſcopum dimiſſi fuerunt. Aliarum rerum terrenarum omnium iacturam facile tulit Olympia; cariſſimi coniugis ferre nullo modo poterat. Sed DEVS eius gemitus audiuit: neque ſolum tunc, verum etiam poſtea. Eo namque duce ad nobiliſſimum *Comitem Rineccenſem* primum; deinde ad illuſtres comites *Erbacenſes* deuenerunt, qui propter Chriſtianam religionem ſæpè fortunarum, & capitis periculum neglexerunt. Ab his prolixe accepti: veſtibus etiam & alijs rebus neceſſarijs donati fuerunt. Alterius comitis vxor, clariſſimi inter Germanos ducis filia, qui *Palatini* appellantur, tanta charitate pietateque miſere affectam Olympiam accepit; vt ipſamet decumbenti ſuis manibus miniſtrarit: quin & *pallam egregiam* donarit, plus quam mille ſeſtertiûm numûm æſtimatam. Alius eiuſdem nobilitatis vir, antea ipſis ne nomine quidem notus, dum in via eſſent, argenti numerum non contemnendum ſubſidio miſit. Horum benignitate in illis difficultatibus ſubleuati, *Heidelbergam* venerunt *Andreas Gründlerus* medicus & *Olympia vxor*; vbi maritus ab illuſtriſſimo principe *Palatino*, Imperij Septemuiro ad medicinam publice docendam accitus eſt. Factum id anno 1554.

Maritus Olympiæ iterũ capitur.

Dimittitur.

Comites Rinecc. & Erbacenſ. exules recipiunt & iuuant.

Olympia cũ marito Heidelbergam venit.

Heidelbergæ diu firma non fuit. Inuaſit enim eam febris vehemens & aſſidua: dolores per totum corpus, qui ſomno eam priuarunt: vnde corpus omnino & vires fuerunt amiſſæ: catarrho, qui dies & noctes ſuffocare eã conabatur, breui poſt

Morbus Olympiæ.

Olympiæ pius obitus.

deceſſit. Quomodo autem vitam finierit, maritus ad *Cœlium Secundum Curionem* perſcribit, quē audiamus. *Deceſſit* (inquit) *illa quidem magna cum auiditate, atque vt ita dicam, quaſi alacritate quadam moriendi: cum perſuaſum haberet: ſe ex diuturnis cruciatibus, ex miſerrimaq́ue hac vita ad perpetuam felicitatem hinc euocari. Iam ferme moriens, cum è ſomno paulo ante experrecta eſſet, viſa eſt mihi neſcio qua dulcedine læta clanculum ſubridere. Acceſſi propius, & quidnam tam ſuauiter rideret, interrogaui. Videbam, inquit illa*

Olympiæ in agone ſomnium.

modo in quiete locum quendam pulcerrima clariſſimaque luce refertum: cumque plura præ imbecillitate proloqui non poſſet: Age inquam ego, bono eſto animo mea Vxor: in illa pulcerrima luce tu habitabis. Subridens iterum annuit capite: & paulo poſt: tota, inquit, ſum læta: nec plura deinceps locuta eſt; niſi cum iam oculorum acies hebeſceret: Vos quidem, inquit, vix amplius agnoſco: omnia autem cætera mihi videntur plena eſſe pulcerrimis floribus. Et hæc quidem fuit poſtrema illius oratio. Non multo enim poſt quaſi dulci quodam ſomno oppreſſa, efflauit animam: cum iam per dies aliquot, magna adſeueratione ſæpius affirmaſſet: ſe nihil aliud cupere: quam diſſolui & eſſe cum Chriſto: cuius in ſe maxima beneficia, quoties per vim morbi licebat, nunquam ceſſabat prædicare: quod eam verbi ſui cognitione illuſtraſſet: quod animum eius ab omnibus mundi huius voluptatibus alienaſſet: quod deſiderium illud vitæ æternæ in ipſa accendiſſet: nec ſe dubitabat in omni ſermone appellare filiam Dei.

Deſiderium moriendi in Olympia.

Nihil autem potuit minus ferre, quam ſi quis conſolandi eius gratia diceret fore, vt ex morbo conualeſceret. Dicebat enim Deum breue quoddam vitæ curriculum circumſcripſiſſe ſibi: ſed valde laborioſum & plenum ærumnis. Itaque non cupere ſe iam à calce ad carceres reuerti. Interrogata fuit eodem tempore à quodam viro bono: an eſſet in animo eius ſcrupulus aliquis, qui eam male haberet? At
" *illa, totis, inquit, ante hæc ſeptem annis nunquam ceſſauit diabolus*
" *omnibus modis conari: vt me de fide vera detruderet: nunc vero ac*
" *ſi omnia ſua tela amiſiſſet, nuſquam apparet. Nec ego in animo meo quicquam aliud ſentio: quam ſummam tranquillitatem & pacem Chriſti. Sed longum eſſet, ſi vellem enumerare quæcunque illa magna cum admiratione noſtra, qui illam audiuimus, ſancte, pie, conſtanter, fortiſſimoque animo dixit. Mortua eſt VII. Calendas Nouembris, hora quarta pomeridiana, cum nondum eſſet annos XXIX. Vixit illa quidem mecum non totum quinquennium: cæterum neque animum magis ſincerum & candidum, neque mores probiores ſanctioresq́ue vidi vnquam.*

Ætas Olympiæ.

Hæc maritus: qui & paulo poſt vxorem chariſſimam eſt ſubſecutus. Sepulta Heidelbergæ ad D. Petri cum marito & Æmilio fratre.

Epita-

EPITAPHIVM A BAſil. Herold. ſcrip.

OLYMPIÆ FVLVIÆ MORATÆ
FORMA QVONDAM MVLIERI
INGENIO HOMINE MAIORI,
ANIMO, QVO SOLO CHRISTVM
CAPERET, SPERNERET MVNDVM
TOTVM BASIL. IOAN. HEROLD.

CIVI COELESTI. P.

Vixit annos XXIX.
Vicit M. D. LV. menſe Octobri.

Triumphat æternum.

Ex opuſculis & Epiſtolis Olympiæ collecta.

VALENTINVS FRIDLANDVS TROCEDORFFIVS.

O. 1556. die 26 April. ætat. 67.

NAſcitur *Valentinus Fridlandus Trocedorffius* anno milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo, patre agricola, viro honeſto, *Bernhardo Fridlando*, in pago, à quo cognomentum traxit: cum aliud ſit nomen familiæ paternæ. Diſtat pagus ille vno milliari à Gorlicio, ſuperioris Luſatiæ oppido. *Natalis patria, nomen.*

Pater, cum natura eſſet religioſus, ſuperſtitionibus eius ætatis apprime deditus, frequens Monachis illius loci adeſſe, quæque illi mendicando collegiſſent, adſeruare domi ſuæ, & cum in vrbem ventitaret, ſecum aduehere erat ſolitus. Quæ occaſio fuit, vt accedentem ad Monachos patrem crebro filius comitaretur, in quo illi ſeu ſpecie conſiderata, ſeu obſeruatis argumentis atque indiciis alijs: quod & curioſius inquiſiuiſſent multa, & librorum tractatione delectari viſus eſſet: his ergo notis, vbi in eo deprehendiſſent indolem diſcendi auidam & doctrinarum capacem, hortati fuerunt parentes, vt filium Scholæ adhiberent, & erudiri literis curarent *Qua occaſione ſcholæ adhibitus.*

Secuti conſilium parentes, Rectori ſcholæ in vrbe eum commendant. Sed cum vix literas noſſe, & iungere didiciſſet, relicta ſchola, rediit domum ad operas ruſticas, *Auocatur à ſchola.*

 ſeu

ſeu pertæſus vitæ Scholaſticæ, ſeu reuocatus à patre, cui res familiaris magis, quam filij indoles, curæ erat. Sed aduerſabatur vtrique mater, quæ vſitata illorũ temporum perſuaſione tum demum ſe fore beatam putabat, ſi vel ſacerdotem vel monachum, genuiſſet. Cum ergo optimam de filio ſpem, ex monachorum iudicio, concepiſſet: abduci eum à literis nolebat; & ne maritum offenderet, ſi filium in vrbem remiſſum, ab operis ruſticis prorſum arceret, cum rei familiaris detrimento; à paſtore & cuſtode pagi impetrat: vt hic lectionem & pronũciationem pueri ſucciſiuis horis exerceat; ille literas eum formare ac pingere doceat. Ad hunc vſum tum interiorem betulæ corticem, chartas, anſerum calamos, fuliginem infumibuli atramentum ſuppeditaſſe ſæpe ipſe commemorauit.

Mater ſtudiis addicit.

His exercitijs poſtquam biennium conſumſit apud parentes; quod iam aucto cum ætate iudicio, literarum vtilitatem conſideraret atque intelligeret melius, matre etiam aſſidue inſtigante; repudiauit vitam ruſticam, & vrbe repetita, totum ſeſe ſtudijs dedidit. Mater abeuntem proſecuta & dimiſſum à ſe multis lacrymis obteſtata fuerat, ne vitam ſcholaſticam desereret. Has * voces ſæpe affirmabat, ſe tunc ominis loco accepiſſe, & de ſecuturæ vitæ curſu, qui ſcholaſticus futurus eſſet, interpretatum eſſe. Quare ſi quando deinceps ad functiones alias ſplendidiores vocabatur, vt eccleſiaſticas, recuſabat eas; quod ſe voto matris ſcholis dedicatum eſſe meminiſſet: ab his ſibi per mandata eiuſdem, ſalua pietate, diſcedere non licere. Reuerſus itaque ad ſtudia, tanta cum intentione animi, & aſſiduitate in illa incubuit, vt paucorum annorum ſpatio ætate ſuperiores omnes, longo interuallo anteuerterit, & ſpem de ſeſe ſummam concitarit. Præceptorem habuit quendam *Alexandrum Cuſpinianum*, qui poſtea puriorem Euangelij doctrinam amplexus, fuit vnus inter præcipuos, qui Eccleſias Sileſiæ à ſordibus pontificiis repurgarunt. Parentes amiſit annos natus viginti tres, id eſt, anno à nato Chriſto ſaluatore tertio decimo; quo diuendita hæreditate vniuerſa, Lipſiam ſe contulit; vbi quod propter iudicij maturitatem ac rectitudinem poſſet per ſe conſtituere, quæ ſibi ſtudia maxime conuenirent, & odiſſet barbariem ſermonis monaſtici, qui tunc in ſcholis dominabatur; ſed abſq; cognitione linguæ Græcæ, perfici nil poſſe in eruditione doctrinæ cerneret, vt coniungeret ergo linguã vtramq; delegit præ cæteris, Magiſtros, *Petrum Moſellanum, & Riccardum Crocum Anglum*, quorum alter Moſellanus, in Latina lingua puriore, alter Riccardus in Græca excellere iudicabatur; & quidem Riccardus Græcæ linguæ ſtudium in illas terras recens adduxerat. Vtrumque & audiuit diligenter & coluit ſtu-

** Redit ad Scholam.*

Voces hæ fuerunt Lieber Sohn bleib bey der Schule.

Alexander Cuſpinianus præceptor Trocedorffii.

Lipſiam petit Trocedorff.

Præceptores in linguarũ ſtudio, P. Moſellanus. Riccard. Crocus.

dioſ-

dioſe amplius biennio; & exemplo ac velut manuductione illorum ſcriptores in vtraque lingua probatiſſimos legere, & imitari cum ſermonis tum hiſtoriarum cauſa cœpit. Ibidem eo tempore primum ſuſcepit Philoſophiæ gradum. Inde vocatus Gorlicium ad docendum in ſchola, etſi initio erat loco inferiore: paulatim tamen propter liberalis ac politæ eruditionis opinionem ita creuit: vt non pigeret Rectorem ſcholæ & collegas illo magiſtro vti, in diſcendis elementis Græcæ linguæ, & Latinis ſcriptoribus cognoſcendis Quare tunc, & collegas, & ſcholaſticos pariter docuit. Collegis libros *Ciceronis de officiis* enarrauit; & *Plutarchi* libellum *de puerorum educatione*. Adiuuit & multos alios bonos viros, in ſcholarum per Sileſiam emendatione & conſtitutione, opera atque conſilio ſuo, qui capti pulchritudine ac dulcedine refloreſcentium literarum, faſtidiebant barbaricas ſordes, in quibus conſenuerant, & hunc iuuenem certatim colebant atque inuitabant ad ſeſe. Sed haud ita multo poſt, cum *Lutherus* editis propoſitionibus oppugnaret indulgentias, quas venales circumtulit Tecelius: excitus viri fama, Witebergam illius viſendi cauſa profectus eſt. Incidit tunc forte fortuna in Iudæum quendam, Chriſtianis ſacris baptiſmo initiatum, *Hadrianum* nomine, patria Hiſpanum. Huic cum non abundaret pecunia, operam ſuam addixit ad miniſteria domeſtica, quo poſſet ſine ſumptu ſuo audire tradentem elementa linguæ ſacræ, in qua celeriter tantum profecit; vt mox cum multorum admiratione intelligeret & recitaret Pſalmos ſine interprete ſua lingua; & eoſdem explicaret alijs. Commoratus in Academia ad annum quintum vſque, auditorem aſſiduum & ſedulum præbuit Luthero & Philippo. Sed delectatus ingenio ac ſtudijs Philippi, & eiuſdem in docendo perſpicuitate, facilitate, & rerum copia, ad hunc imitandum totum ſeſe compoſuit.

Gorlicium vocatur.

Ibi docet collegas cum diſcipulis.

VVittembergam proficiſcitur.

Ibi diſcit linguam Hebraicam.

Philippum imitatur.

Tanta cura autem & tam religioſe veſtigia eius conſectabatur; vt non ſententias tantum ab illo traditas: ſed & verba retinere ſtuderet, atque vſurpare in docendo ad extremam ſenectam vſque; *δίκην νηπίου παιδὸς φυλάττειν τὴν προσβολὴν, ἣν ἡ πρώτη αὐτῷ συνήθεια, ὥσπερ ἴχνη περιέθηκε*, quæ verba ſæpe in ore habebat; imo piaculum ſe commiſſurum putabat, ſi à præſcripta norma vel latum vnguem diſcederet. Neque obſcure præ ſe ferebat, eum ſe fructum capere ex ſuis laboribus præcipuum, ſi quos in officina ſua excoluiſſet, probaret Philippo; & *ἀκροαταῖς* huic idoneos præſtaret. Nam in ea erat ſententia, ſcholas priuatas debere & veſtigia ſequi publicarum; & ingenia tenera præparare atque aſſuefacere ad elementa publicæ doctrinæ in Academijs, præſertim ſi certa & ætati puerili accommodata doctrinæ forma extaret, nō ad ſua inuenta,

Scholarum triuialium officium.

quæ cogerentur ſæpe adoleſcentes dediſcere labore aliquanto difficiliore, quam addidiciſſent. Nec φιλαυτίαν probabat illorum, qui in ſcholas ſuas non admittebant quicquam; niſi quod ipſi vel genuiſſent, vel ſuo iudicio hinc inde decerptum corraſiſſent.

Docet priuatim.

Poſterioribus annis in Academia priuatim docendo ſeſe ſuſtentauit commode & liberaliter, idque tum factu non fuit difficile.

Tanto enim flagrauit diſcendi ſtudio illa ætas; vt cum magna eſſet raritas recte eruditorum, ſi qui reperirentur, qui melioris doctrinæ inſtaurationem ac propagationem adiuuarent, ij multa mercede conducerentur & cumularentur præmijs. Enarrauit autem præter Ciceronis ſcripta, quibus multum operæ & curæ impendit, Paulinas epiſtolas Græcas, non tam linguæ quam doctrinæ cauſa: cuius fundamenta his Magiſtris & inſtauratoribus, quos Deus excitarat, cupiebat integre cognoſcere. Neque ab illo tempore deinceps vnquam ſtudium doctrinæ ſacræ de manibus depoſuit. Nam abductus ex Academia, autoritate & conſilio viri optimi & integerrimi *Georgii Helmerici*, cuius excellens fuit doctrina & prudentia ad reſtitutionem ſcholæ Goldbergenſis, quæ collapſa erat poſt diſceſſum *Hieronymi VVildebergii*, viri clariſſimi, qui poſtea in Boruſſia mortuus eſt, annis plenus. Centeſimum enim attigiſſe putatur. Eo ergo abductus, cum non ſubito ſchola augeretur, rebus mutatione doctrinæ ac rituum turbatis & fluctuantibus, & collega à pulueribus ſcholaſticis ad Rempublicam acceſſiſſet; ipſe omne tempus tribuit diſputationi, commentationi, collationi ſententiarum cum amicis de ſuſcepta religionis emendatione. Inciderat tum forte certamen Doctori *Iohanni Heſſo* Theologo in vrbe Vratiſlauia cum monachis ac ſacerdotibus eius loci, quorum princeps erat quidam Doctor Sporus; id ad diſputationem deuenerat. Heſſus congreſſurus cum aduerſarijs, ne ſolus rem tantam audere videretur fiducia quadam vel ingenij vel doctrinæ; præ multis alijs Trocedorffium ſibi adiunxit, tanquam paratiorem cæteris ad conflictum, & à ſubſidijs neceſſarijs inſtructiorem. Cumque libros Biblicos amicis diſtribuiſſet, qui ad citata attenderent, iudicio Trocedorffij tantum tribuit; vt ab eo ſolo textus, qui proferrentur in fontibus Græcis & Hebraicis, inſpici ac conſiderari voluerit. Eodem tempore innouatæ religionis occaſione Stenckfeldius & nonnulli alij ſparſerant in vrbe Lignicenſi ſemina fanatici ac peſtilentis delirij; quod deinceps, actis paulatim radicibus, non Sileſiam ſolum; ſed multas alias Germaniæ ac præcipue nonnullas Sueuiæ partes infecit. Tum vero & principis in illa vrbe animum occuparat. Huic delirio cum primus ſeſe oppoſuiſſet,

Goldbergam vocatur.

Hiero. VVildebergius.

Heſſij certamen cum monachis.

Is diſputaturus Trocedorffium ſibi adiungit.

Schwenckfeldii delirium.

fuiſſet & ..riter reſtitiſſet pene ſolus Trocedorffius aliquandiu; & tandem in ſecretioribus colloquijs principem pertinaciter dû reluctantem, euidentia teſtimoniorum ſacrorum, nonnihil flexiſſet; obtinuit, vt ab eo contra fanaticos accerſerentur, tanquam ad Academiam, quam conditurus eſſet, viri docti ex Wittembergenſi Academia: inter quos fuerunt *Bernhardus Züglerus*, quem excelluiſſe peritia linguæ Hebrææ annales teſtantur, *Cordatus*, & nonnulli alij, circiter annum à nato Chriſto viceſimum ſeptimum. Hi cum non autores ſolum fanatici dogmatis, ſed & patronos horum experirentur opiniones ſemel conceptas mordicus retinere, & emendationem futuram eſſe difficilem: etſi pertulerunt aliquandiu aduerſantium oppugnationes, nonnullos etiam ex his ſummouerunt, aliquos in ſententiam traduxerunt ſaniorem: tandem tamen ceſſerunt acerbitati & importunitati cæterorum, quos intelligebant tolli difficulter poſſe. Solus Trocedorffius in ſtatione perſtitit, & ictus telaque ſuſtinuit eorum eo vſque; donec, deuicto & expugnato principis animo, perfecit: vt perniciosum dogma radicitus extirparetur autoribus dimiſſis.

Ei reſiſtit Trocedorff.

Colloquium cũ Schwenckfeldianis.

Præcipuam in hoc negotio aiebat fuiſſe authoritatem Lutheri, quanquam multos princeps conſuluiſſet, præſertim poſtquam impetraſſet: vt Stenckfeldius Wittembergam ad colloquium cum Luthero mitteretur.

Redijt & ipſe in Academiam Wittembergenſem anno proximo ante conuentum Auguſtanum; & hoc peracto, Goldbergenſibus, autore & impulſore *Helmerico*, quem ſupra nominaui, ſollicite ac pene ſuppliciter eum ad inſtaurationem ſcholæ ſuæ inuitantibus, obſecutus propter amicum veterem, recepit ſe ex Academia Goldbergam anno triceſimo primo, & ſcholæ gubernationem denuo, ſed proſperiore, quam antea fato ac ſucceſſu adijt. Quod enim fama nominis ipſius Sileſiã compleuiſſet totam multo ante: cito magna ſcholaſticorum multitudo ex omnibus locis eo confluxit. Celebrantur à grauitate ac ſeueritate diſciplinæ ſcholæ veteres Rhodia & Maſſilienſis: ſed ſi nata ex Eccleſia, & ad æternitatem ſpectantia ſcholarum ornamenta, ſi diſciplinæ neruos pluris facimus, quam euanidam ſapientiam Ethnicorum; longe hanc illis antecelluiſſe fatebimur. Erat enim prorſus ſimilis optime conſtitutæ politiæ, & legibus, doctrina, atque alijs honeſtis exercitijs præclariſſime ſancitæ ad hunc finem; vt adoleſcentia à teneris imbuta ſanctis de Deo ſententijs, flecteretur ad timorem & inuocationem Dei; vt diſceret elementa literarum atque artium neceſſariarum Eccleſiæ & communi hominum ſocietati; vt arctiori diſciplina, velut cicurata, manſueſceret ad communia honeſta officia publica ac priuata.

Redit VVittembergam Trocedorff.

Inde Goldbergam.

Fama Trocedorffii.

Schola Rhodia & Maſſilienſis.

Ratio ſcholæ Trocedorfſiana.

Cœtum

Deſcriptio illius ſchola.

Cœtum vniuerſum, qui numeroſus erat, ſed ingenijs diſſimilis; diſtinxerat, veteri Attico & Romano more, in claſſes ſex; claſſes in tribus certas. Claſſibus ſingulis pro captu ingeniorum, ſua deſtinarat ſtudia, quæ aſſiduo repetebat & vrgebat, citra defatigationem eadem per eadem declarando. Superiores claſſes ipſe docebat, primis aliquot annis ſolus, ſequentibus, cum ætas & operæ creuiſſent, auxilio collegarum, quos adſciuerat. Inferiores erudiebat per diſcipulos, natu grandiores, quos exercere ingenia ac profectus ſuos hac occaſione volebat, in ijs, quæ ætati puerili conueniunt. Prouectiores exercebat in fundamentis doctrinæ ſacræ. Hæc enim præcipua cura ac diligentia inculcabat in vſu linguæ vtriuſque Latinæ & Græcæ, & ijs artibus, quæ formandæ orationis & regendæ ratiocinationis cauſa traduntur. Quare & *Dialecticen* nunquam intermittebat: & *Virgilii* poemata, ac *Ciceronis familiares epiſtolas* in manibus ſcholaſticorum perpetuo eſſe volebat; & præter has ex interuallis, *Ciceronis officia, & orationes* eiuſdem, nonnunquam & *Liuianas* enarrabat; vt ad Rhetorica etiam exercitia paulatim traduceretur iuuentus. Ad Græca elementa *Iſocratis* ſcripta addebat, & Paulinas epiſtolas. Et quanquam ſingulis diebus horam vnam repetitioni publicæ tribueret: tamen vt acueret attentionem & diligentiam in auditoribus, ſemper prælectionibus miſcebat examina, quæſtionibus motis aut argumentis; quæ fere ex Ethica, aut ſacra doctrina ſumebat; aut propoſitis ſententijs, vel aliquo loco communi; quo fiebat, vt ſimul & dialecticarum præceptionum vſum conſpicerent adoleſcentes; & res ipſas noſſe atque intelligere conſueſcerent. Argumentorum & quæſtionum explicationes vel ipſe inſtituebat, vel exigebat ab aliquo ex auditoribus: quos, cum requireret, declarationes vberiores & ex fontibus petitas, præmonebat ante publicæ prælectionis tempus. Ita etiam in ſingulas ſeptimanas bina ſtyli exercitia inſtituerat, *alterum* in oratione ſoluta, *alterum* in carmine. His *tertium* argumentandi addiderat, cui aderat & præerat, Thematibus in diſputationem propoſitis. Materiam ſcriptis ſuppeditabat alias ſacram, alias Philoſophicam; ſed ociosam & ieiunam nunquam. Scripta quidem publice exigebat à ſingulis, atque inſpiciebat, vt diligẽtiam exploraret ſuorum, ſed raro perlegebat, quod tempus non ſuppeteret. Quæ vero formandi ſtyli cauſa monenda erant; ea ſeorſim, accerſitis ad ſe ſingulis, vbi commodum erat, exponebat priuatim accurate, & de ijſdem ſæpe publice monebat.

Quos autores docuerit.

Modus docendi.

Exercitia ſtyli

Sed præter hanc ſcribendi diſputandique, & præter quotidianam Latine loquendi conſuetudinem, occaſiones ijſdem exercitijs præbebant plures aliæ conſtitutiones, diſciplinæ

cauſa

cauſa intrductæ, de quibus hiſtoria gubernationis monebit. Fuit enim gubernatio tantæ multitudinis ideo etiam facilior illi, quod & in pauca eam contraxerat, & aptiſſimo ordine gradus officiorum, quibus vtebatur, diſtinxerat. Id vero ſingularis erat prudentiæ. Nam felicitatem taceo, quæ prorſus erat diuina. *Gubernatio & diſciplina.*

Vniuerſo cœtui præerat ipſe tanquam *αὐτοκράτωρ*: ſed tot Ephoris vtebatur; vt in tanto agmine nulli manenti in ſtatione & intra metas, vllo vel loco vel tempore ſui deeſſent cuſtodes atque cenſores. Quos ergo domeſticæ diſciplinæ ἐπιμελητὰς & cuſtodes conſtituerat, eos *œconomos*, quos morum cenſores & quaſi harmoſtas inter ὁμοτεχνίτας deſignarat, hos *Ephoros & Inſpectores*, quibus id negotij dederat, vt in conuentibus publicis, qui lectionum, ſacrorum, aut diſputationum cauſa fiebant, obſeruarent, tribules ſuos, hos *quæſtores* nominabat.

Oeconomorum munus erat, curare & præſtare, vt domeſtica quiſque officia recte faceret. Hi cum mane ſurgendum eſſet, tintinnabuli pulſu excitabant cæteros, paulo poſt oſtiatim circumeuntes, nondum progreſſos excutiebant: cæteros impellebant, vt rite induti ablutique properarent communes ad preces, quas præcipua cura ac ſeueritate flagitabat & vrgebat. Ijdem & ad lectiones conuocabant agmen ſcholaſticum dato ſigno, & à prandio, vbi præterijſſet tempus, quod laxationibus animi honeſtis conceſſum erat, conclauia perluſtrabant ſingula: num purgata illa eſſent, vt decebat; num lecti ſtrati eſſent, veſtimenta exterſa, ſupellex munda & compoſita; num ad locum & ad operas quiſq; ſuas rediſſet. Prouidebant etiam ac præſtabant: ne qui tumultuarentur, aut compotarent, aut fabulationibus intempeſtiuis, vel muſicæ exercitijs alieno tempore turbarent ſtudia vicinorum. Somni tempore appetente, poſtquam preces recitatæ eſſent, ſcholæ foribus concluſis atq; obſeratis, eodem ſigno ad lectum quenquam ſuum reuocabant. Cumque de ſingulis inquiſiuiſſent: oſtiatim ſilentium imperabant. Nec citius ipſi ſe quieti dabant, quam conſtituiſſe omnia vbique animaduertiſſent. Horum cum plures eſſent, in pluribus ac diuerſis contubernijs; cæteri ad vnum, qui præcipuus erat, referebant, de ſuæ fidei commiſſis, quid fieret. Hic renunciabat præceptori, qui nonnunquam œconomis aderat, nonnunquam multo poſt aut in vniuerſos ipſe inquirebat, aut de ijs ſciſcitabatur ſolis, quos de nocturnis euagationibus ac diſcurſationibus ſuſpectos habebat. *Oeconomorum munus.*

Ephoris ſubiecti erant Diſcophori. Hi menſæ miniſtrabant, idque ordine ſinguli hebdomatim faciebant. *Ephori* magiſtri erant illius partis diſciplinæ ſcholaſticæ, quæ exigit munditiẽ, elegantiam & modeſtiam in menſa, ac leges, quæ de his præcipie- *Diſcophori: Ephororum officium.*

cipiebant, exequebantur. Cumque gererent munus commendatum autoritate publica; cæteri eos non minus, quam ipſum præceptorem reuerebantur. Hunc ſublata menſa abeuntem cuncti ſequebantur è veſtigio, nec commorari diutius cuiquam, nec ante datum ſignum licebat reuerti. Volebat autem ſuccinctos accumbere ſingulos; vt aſtrictus ac velut vinctus venter minus impleretur atque oneraretur cibi ſarcina, ingenij & valetudinis cauſa. *Quæſtorum officium.* *Quæſtores* operarum publicarum erant ἐργοδιῶκται. Singulis autem tribubus ſui præerant quæſtores, qui vni ſupremo ſuberant ac parebant. Illi hebdomadatim creabantur, & ſeſe magiſtratu ſolenniter publica oratione abdicabant. Huius munus menſtruum erat. Ad hunc cæteri referebant, ſi qui ex tribulibus vel à lectionibus, vel à ſacris publicis, vel à veſpertinis diſputationum exercitijs abfuiſſent. Nam ad quæſtores pertinebat, cogere tribules ad obeundas aſſidue ac ſedulo publicas preces & lectiones: abſentes vero notare atque indicare. Themata item quæſtionum vel argumentorum proponere, de quibus à cœna per horæ dimidiæ ſpacium inter ſe tribules conferebant, vno interrogante. Si quos ex œconomis, aut quæſtoribus vel negligentes eſſe in commiſſo munere, vel ſuis conniuere, aut cum ijs colludere deprehendebat; in tales, vt præuaricatores grauiſſime animaduertebat.

Rebus ſic conſtitutis, qui contra leges, mores inſtituta ſcholæ deliquerat, aut contra officium fecerat, indicabatur præceptori. De huius ſententia ad pœnam corporis aut mulctam condemnabatur, vel à magiſtratu ſcholaſtico vocabatur in iudicium ad dicendam cauſam. De magiſtratu ſic res ſe habet. *Magiſtratus ſcholaſticus in ſchola Trocedorffij.* Creabat *conſulem* menſibus ſingulis è cœtu ſcholaſtico; cui adiungebat *Senatores* duodecim: *Cenſores* binos: Illi conſuli cauſas cognoſcenti aſſidebant, quorum ſi quis aliquid admittebat indignum ordine illo, ſenatu mouebatur. *Cenſores.* *Cenſores* magiſtri erant morum ac diſciplinæ in vijs ac congreſſibus publicis; vt in inceſſu, geſtu, ſermone, & tota corporis actione præſtaretur à ſcholaſticis modeſtia, ordinem decens. *Iudicium ſcholaſticum.* Quibus vero iudicium publicum ſubeundum erat; his dies dicebatur octiduo ante: vt præmeditati accederent. Non enim aut ſcenicum, aut theatricum ſpectaculum exhibebatur; ſed res agebatur ſeria, cum ea, quæ publicis iudicijs conuenit, ſolennitate ac ſeueritate. Senatus ſolo ac circumſcripto loco intra determinatum circum conſidebat, quem tranſſcendere nemini licebat. Circumſtabat agmen reliquum intentum in rem præſentem cum verecundia & modeſtia rei tantæ conueniente. In medio agmine conſiſtebat *Dictator* perpetuus. *Reus* à reliquo cœtu ſeparatus, ſpectante & audiente tota corona, accuſabatur. Partes accuſa-

accuſato ipſe quandoque agebat; nonnunquam eas demandabat v ex ſcholaſticis, præſertim ſi quid commiſſum erat contra leges aut bonos mores. Reus iuſſus reſpondere, (prius enim fari non licebat) ſi vel culpam diluiſſet iuſta excuſatione, vel agnita culpa deprecatione vſus, diligentiam ſuam oratione probaſſet conſeſſui; abſoluebatur, ſententias rogante conſule. Si ignauiæ index eſſet negligens oratio, quam quemque ſuo Marte componere oportebat, condemnabatur vel in leui culpa.

Executio iudicii.

Magna ſeueritate & grauitate deinceps ipſe dictas ſententias repetebat, exaggerabat, & exequebatur. Inſtituerat autem iudicia hoc potiſſimum conſilio: vt adoleſcentes à teneris conſiderare dignitatem ordinis politici, & magiſtratus ac iudicia, tanquam Dei opus, reuereri conſueſcerent. Nam vt pietatem erga Deum voce doctrinæ & precum exercitijs; ſic reuerentiam erga ordinem politicum ſpectaculis iudiciorum publicorum tenellis animis inſeri oportere atque infigi cenſebat. Nec minus ei curæ erat fingere mores vniuſcuiuſque: quam excolere pectus doctrina.

Commemorandæ hic ſunt & Panegyres, quas more Græciæ veteris peculiari quadam feſtiuitate celebrabat. In his enim recitabantur à ſcholaſticis orationes Latinæ certatim, & coronabantur cum præconio publico, qui viciſſent; vt olim in certaminibus Olympicis. Hæc ſpectacula animos non prorſus aut veternoſos, aut à cupiditate gloriæ alienos, vehementer accendebant & incitabant. Nec prætereunda prorſus ſunt corporis exercitia: quæ etſi non tam vrgebat, quam permittebat: tamen ſpectator eſſe plerunque cum aut palæſtra exerceretur, aut curſu certaretur: atque agilitatem vniuſcuiuſque obſeruare, & collaudare alacres atque excitatos: vituperare ignauos aut diſtortos ſolebat. Ad hunc modum ſcholam ille ſuam gubernauit annos plurimos. Sed in extremo actu infelix fuit, labefactata diſciplina, diaboli inſidijs & impulſu, & creſcente petulantia & malitia ingeniorum, fato quodam effœtæ huius ac deliræ ſenectæ mundi; in qua ruunt, ceu impetu quodam præcipitata, bene conſtituta omnia; & collabuntur atque intereunt honeſtæ artes atque diſciplinæ; quicquid contra moliamur atque conemur. Acceſſerunt ad domeſticas calamitates mala publica. Nam cum diſſipatam ſæuiſſima peſte ſcholam vix, velut fractas è naufragio tabulas, recollegiſſet & inſtauraſſet: ſubito incendio totum conflagrauit oppidum, in quo ædificia ſcholæ ſimul perierunt; ſed nulli ſcholaſticorum quicquam accidit. Hoc beneficium cuſtodiæ ſanctorum Angelorum tribuebat: à quibus improuidum & curioſum agmen ereptum ex circumfuſo incendio ac mirandis modis ſeruatum eſſet.

Panegyres ſcholaſticæ.

Exercitia corporis.

Actus eius extremus infelicior, & cur.

1. Laxatio diſciplinæ.

2. Mala publica.

Poſt

Poſt eam cladem, quam grauiſſime tulit, cum ag‹m›ine ſcholaſtico ſeceſſit in * exilium, in quo dum occupatur cu‹r›igendis ſumtibus ad ædificia partim renouanda, partim ſarcie‹nd›a; ſed de aſſiduis operis ſcholaſticis nihil tamen remittit, fract‹us› ante ætate & laboribus, & recentibus doloribus & curis ‹m›agis languefactus, opprimitur ſubita apoplexia inter docendum, cum enarrare cœpiſſet Pſalmum vigeſimum tertium, *Dominus paſtor meus eſt*: 6. Calendarum Maij, anno quinquageſimo ſexto ſupra ſeſquimilleſimum, poſtquam annum attigiſſet ſexageſimum ſeptimum. Sepultus eſt Lignicij in æde D. Ioannis. Hoc exitu vitam cælibem & innocentem in terris clauſit Trocedorffius, anima cum Pſalmi precatione emiſſa, & Deo conditori reddita inter ſanctiſſima opera vocationis. Statura fuit infra mediocritatem, facie rubicunda, geſtu corporis graui ad terrorem vſque, temperamento haud dubie calido & ſicco, ſed cerebro frigidiore. Congruit autem in eum veriſſime encomium, quo ornaſſe Epicharmum ſcribitur antiquitas: *πολλὰ γὰρ ποντᾷ ζωᾶ θῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα, μεγάλα Χαρὶς αὐτῷ. Ex tomo 5. declamationum Philippi.*

* *Lignicium oppidum ad tertium lapidem Goldtergà diſtãs.*

Obitus Trocedorffii.

IOANNES SLEIDANVS.

O. 1556. die vlt. Octobr. ætat. 50.

IN tanto eruditorum hominum in Germania prouentu, qui elapſo ſeculo omni doctrinarum genere excelluerunt, pauci reperti ſunt; qui hiſtoriam ſui temporis ad poſteros ſint tranſmittere conati, ſi Sleidanum vnum excipias. Hic enim, vt quis fuerit religionis & Reipubl. Carolo V. Auguſto Cæſare ſtatus, ſciremus, editis commentarijs effecit. Protulit eum, non ſine nominis ſui famæque augmento, *Sleida*, Vbiorum oppidum, natali etiam *Ioannis Sturmii* nobilitatum. Natus anno orbis redemti ſexto, ſupra ſeſquimilleſimum, rudimentis in patria primis perceptis, Lutetiam Pariſiorum abijt: ibique inchoatam ſtudiorum telam, Minerua non inuita, pertexuit.

Sleida patria Sleidani, ſic inde dicti.

Lutetiæ literis dat operam.

Ad ſanctarum deinde legum ſtudia conuerſo animo: tantum in ijs profecit, vt teſtimonium ſuæ in eo doctrinæ genere eruditionis Academicum, Licentiam vocant, ſolenniter conſecutus ſit: & ad Famæ templum per Virtutis ædem, mature aditu eruditione non proletaria facto, penetrarit. In Bellaiorum familia diu verſatus, res magnas ſub *Ioanne Bellaio* Cardinali geſſit ac didicit. Poſtea turbantibus in Gallia rebus ob diuortium in religione factum, ipſe ſanguinolentis iudicijs ſe ſubduxit: & *Argentinam*, portum quaſi ac ſedem imbellium Muſarum & profugorũ, anno quadrageſimo ſecundo petijt. In ocio ibi literario agens, primum *Ludouici Comminæi* commen-

Et iuriſprudentiæ.

E Galliis Argentinam venit.

tarios, de rebus geſtis *Ludouici*, eius nominis vndecimi, Galliarum regis,& *Caroli* Burgundiæ ducis, lingua Gallica ſingulari lepore, & fidei ac veritatis opinione conſcriptos, in Latinum ſermonem tranſtulit. *Iacobo* deinde *Sturmio* Reipublicæ Argentinenſis prætore nobiliſſimo & ampliſſimo, non modo hortante, verum etiam materiam ſuppeditante, *opus* illud, quod ſupra retigimus, *de ſtatu religionis & Reipublicæ Germanorum, Carolo quinto Cæſare*, ſcribere eſt aggreſſus: tandemque publico Proteſtantium, quos vocant, ordinum ſtipendio accedente libris viginti ſex abſoluit, ad annum vſque quinquageſimum quintum narratione perducta. Qui commentarij in publicum emiſſi varijs fuerunt obnoxij iudicijs; & à varijs partim* continuati, partim in Germanicam, Gallicam & Italicam traducti linguam.

Commentarii Comminei à Sleidano tranſlati.

Commentarii Sleidani de ſtatu in Germ. Carol. V. Imp.

** Ab H. Pantaleone, à Michaële Beuthero, & aliis.*

Dedit autem Sleidanus non tantum ſcribendo eruditæ doctrinæ; ſed etiam politicis negotijs obeundis, prudentiæ ciuilis ſpecimina præclara. Nam cum bellum Galliæ Regis cum Anglo* arderet:& res tam mari quam terra totis viribus vtrinque gereretur: ipſe cum *Ludouico Bambacho* Proteſtantium nomine ad Angliæ regem legatus miſſus fuit: vt ad pacis eum ſtudia flecteret. Iterum cum Tridenti Concilium indictum eſſet: ipſe Reipublicæ Argentoratenſis legatus eidem* interfuit:& nihil ſuo loco intermiſit; quo tandem actio cum Theologis Proteſtantium inſtitueretur. Sed Mauritianis præter exſpectationem bellum Cæſari mouentibus, ipſe Concilio ſoluto re infecta domum redijt. Paulo poſt cum *Henricus* Galliæ rex cum exercitu per Lotharingiæ fines Tabernas vſque, quatuor ab Argentorato oppidum, progreſſus eſſet:& ab Argentinenſibus, vti rebus neceſſarijs militi ſuo ſubuenirent, poſtulaſſet: Sleidanus cum *Petro Sturmio & Friderico Gotteſſemio* legati Sarburgum* miſſi fuerunt, qui certum frumenti & vini modum deferrent: atque per omnia vrbis nomine cum eo tranſigerent. Quod erat oblatum, rex quidem non repudiauit: ſed panem ſibi dari voluit: legati contra, frumentum: de quo cum non conueniret; infecta re diſceſſum fuit.

Politica negotia Sleidani.

** An. 1545.*

Legatio ad regem Angliæ.

Ad Concilium Trid.

** Anno 1551.*

Ad regem Galliarum.

** Sleid. comment. lib. 24.*

Scriptis itaque & factis cum magnam ſibi apud omnes paſſim comparaſſet gloriam atque exiſtimationem; ſcribendi & vitæ finem fecit, lue epidemica correptus, Argentinæ, Octobris die vltimo, anno CHRISTI quinquageſimo ſexto ætatis quinquageſimo. Præter illa, quæ ſupra recenſuimus, edidit ſcriptum breue & elegans *de quatuor monarchiis*: quod etiam ſuos inuenit oppugnatores. *Froſſardi*, nobiliſſimi ſcriptoris Gallici, *hiſtoriarum opus omne* breuiter collegit, & Latino ſermone reddidit. Tranſtulit etiam ex Gallico in Latinam linguam *Claudii Seſellii de republica Gallorum & regum officiis* libros

Obitus Sleidani.

Scripta eius.

Digitized by Google

duos. Extant & *orationes* eius *duæ*, vna ad Carolum V. Cæſarem, altera ad Germaniæ principes ac ordines imperij, in quibus de Papatu & de cauſa religionis tractatur. Quæ præterea verterit aut ſcripſerit, vide in bibliotheca Geſneri.

Cæterum quid nonnulli hiſtoriæ Sleidani tribuerint, quantumve fidei habuerint: ex hoc *Carolouitii* ſermone coniecturam facere eſt: quem refert *Matthæus Dreſſerus*. in oratione* de ordine, veritate, & vſu in hiſtoriarum lectione ſpectando. Sic igitur ille: *ex animo meo nunquam effluit vox Chriſtophori Carolouitii, eius, qui ſapiens, qui eruditus à plerisque habebatur & cognominabatur. Is quoties mentio Sleidani commentariorum incidebat; ferè cum gemitu quodam multa aliter commemorabat: quam ſcriptor ille expoſuit: affirmabatque ſe non ſolum interfuiſſe pleriſque conuentibus imperii, & priuatis communibusque conſultationibus, actionibus & decretis; ſed nonnullis etiam præfuiſſe: vt fidem mereri ipſius oratio omni iure videretur. Sic igitur de Sleidano dicebat, tanquam epiphonemate quodam narrationem claudens: Sleidani hiſtoria adimit mihi fidem omnium ſuperiorum hiſtoriarum.* De quo lectori æquo liberum eſto iudicium. In apologia ipſe Sleidanus ſe purgat: vbi & cauſas, quibus ad ſcribendam hiſtoriam impulſus acceſſerit, & quo modo in ea progreſſus ſit, verboſè exponit:

Eſt iuſtum, meritas auctori dicere grates:
Recta quod hiſtoriis ſecla futura docet.
Erudit hiſtoriis ſeros quicunque nepotes:
Dignus, vt æterna laude vehatur, homo eſt.

Pantal. l. 3. Proſopograph. Thuanus lib. 17. hiſtor. Sleidan. in commentar.

** Habita in Acad. Lipſ. d. 17. Ianuarii, anno 1582.*

Carolouitii iudicium de Sleidani hiſtoria.

PETRVS NANNIVS.

D. 1557. die 21. Iulii, ætatis 57.

Nan. Goclenio ſuccedit.

A*Lcmaria* hic Batauiæ oppido, haud procul à litore Oceani oriundus; vir comis & blandi ingenij, Conrardo Goclenio in profeſſione Latinarum literarum, communibus omnium votis, ſuccenturiatus eſt.

Carus viris præſtantib.

Carus inprimis ob ſingularem eruditionem excellentibus in Belgio doctrina viris, ſummaque dignitate præditis; in his *Nicolao Euerardo* præſidi, doctiſſimisque eius liberis, & Atrebatium antiſtiti *Antonio Perenotto*, poſt Cardinali, alijsque. Fama deinde, vt fit, in dies magis magisque notus, ab Italis, & præſertim à *Iacobo Fliſco* Genuenſi, epiſcopo Sauonenſi, magnis ſtipendijs in Italiam inuitatur.

In Italiam inuitatur.

Scripta.

Cumque lingua vtraque doctiſſimus, atque in autoribus cum ſacris, tum profanis egregie verſatus eſſet: multas vtriusque generis Scriptorum veterum, puta *Demoſthenis, Plutarchi,*

Syneſii,

Syneſii, & de Chriſtianis *Athanaſii*, *Chryſoſtomi*, *Baſilii*, aliorumque lucubrationes Latina ciuitate donauit. Sed & è ſuo ipſe penu plurima deprompſit, in his *Miſcellaneorum* in varios auctores *libros*; *Panegyricas* & *literarias orationes* totidem; quique præ cæteris ſcriptis palmam obtinent, *dialogiſmos Heroinarum ſeptem*. Nam in hoc genere regnaſſe illum, præter Italos acuti iudicij homines, teſtatur Cornelius Muſius poeta egregius. Scripſit & in cantica canticorum ac Salomonis ſapientiam ſcholia & commentarium: Notas item ad Ambroſij, vt vulgo creditur, aduerſus Symmachum relationem. Pſalmos quoque Dauidis plurimos non infeliciter verſibus reddidit; quos cum Iacobi Latomi Pſalmis Plantinus edidit, & auctiores heredes adſeruant.

Vltimum diem clauſit Louanij cum vitæ annos cum ſeculo numeraret, tumulo datus in æde primaria D. Petro ſacra: vbi epitaphium eius legitur eiuſmodi: *Obitus.*

PETRO NANNIO ALCMARIANO PRESBYTERO, ET CANONICO ATREBACENSI, VIRO DOCTISSIMO, HVMANIORES LITERAS IN COLLEGIO BVSLIDIANO, ANNOS OCTODECIM PROFESSO. *Epitaphium.*

SIGISMVNDVS FRIDERICVS FVGGARVS BARO IN KIRCHBERG, ET VIANA B. M. ET AMICO PATERNO MEM. ET VIRTVTIS ERGO IVSSV PARENT. POS. *Aubert. Miræus in elogiis Belgicis.*

VIXIT ANNOS LVII. OBIIT cIɔ. Iɔ. LVII. XII. CAL. AVGVSTI.

IACOBVS MICYLLVS.

Ω. 1558. die 28. Ianuar. ætat. 51.

HIc *Argentinæ*, nobili Germaniæ, & libera imperij vrbe, hodieque celebri Muſarum domicilio, in lucem eſt editus die ſexto Aprilis, dimidia hora poſt quintam matutinam, anno tertio ſupra mille quingentos à Meſſia in carne exhibito. In patrio ludo puer literas primum imbibit: exinde admodum adoleſcens, decimum quintum ætatis annum vix egreſſus *Argentina patria Micylli.* *Studia pueritiæ & adoleſcentiæ.*

——— externas patria procul actus in oras.

Germaniæ Academias celebriores, ingenij excolendi cauſa, acceſſit, *Haidelbergenſem* dico, *Erphordienſem*, *Vittembergenſem*, & alias. Et Erphordiæ quidem fere quinquennium tranſegit; ibique commilitonem inter plures principem habuit *Ioachimum Camerarium*, qui cum poſtea per omnem vitam, ſcholaſticam illam amicitiam conſtanter coluit & conſeruauit.

M 2 Micyl-

** Cum antea cognomen ei Moltʒer eſſet.*

Micylli nomen vnde.

** lib. 1. ſyluarum.*

Micyllus appellari cœptus* eſt, de quadam actione ſcenica dialogi Lucianici, qui ὄνειρος ἢ ἀλεκτρυών, hoc eſt, *ſomnium ſeu gallus*, inſcribitur. In eo enim perſonæ vnius hoc nominis eſt, quam cum ipſe eximia dexteritate repræſentaſſet; nomen ipſum adeptus eſt; neque id poſtea ei mutare viſum. Meminit huius rei ipſe alicubi* his carminibus:

Fortuito quondam Micylli nomina caſu
Repperi, & in mores tranſiit ille meos.

Schola oppidana Francofurti præficitur.

Abſoluta peregrinatione Academica, per Myſos, Francos, & Noricos profectus, cum fama de eius virtute & doctrina percrebuiſſet, à Senatu Francofurdiano ad Mœnum, ſcholæ oppidanæ eſt præfectus. Ibi celebri fama iuuentutem & moribus optimis, & literis Latinis, Græciſque informauit; Spartamque ſuam pro virili ornauit. Inde ipſe, anno Chriſti viceſimoſeptimo, ita ad Eobanum Heſſum, Ioachimum Camerarium & Michaelem Rottingum, Norimbergæ tum in ocio literato agentes:

——— vbi flauicomus pandit ſua cornua Mœnus,
Et vada Francorum flamine nota petit;
Sedulus hic veſtri ſubeo veſtigia greſſus:
At doceo paruam paruus & ipſe ſcholam.

Haidelbergam vocatur.

Redit Francofurtum.

Iterumque Haidelbergam.

lib. 1. ſyluar.

Poſtea anno trigeſimoſecundo ſuper mille quingentos Haidelbergam ad docendam Græcam linguam, loco Simonis Grynæi, Baſileam euocati, eſt inuitatus. Sed paulo poſt à Francofurdienſibus retractus, priſtinam functionem ſolita diligentia obijt: donec ſub bellum Smalcaldicum, cum varijs Germania concuteretur motibus, atq; Haidelbergæ Euangelij doctrina reciperetur, eodem ad Græcanicæ linguæ profeſſionem accerſitus redijt. Has mutationes ipſe his carminibus indicat:

Bis vita certos cepi ſedemque laremque
Ponere vitifero margine Mœne tuo:
Bis redii infelix mutatus curſibus aut,
Huc vbi liberior Nicer in arua ruit.

Arriſit ei tum hominum, tum loci iſtius genius; quemadmodum hiſce carminibus profitetur:

Non ſchola, non homines, ſtudiorum turba meorum,
Non locus ingenio diſſidet iſte meo.
Adde etiam mores vrbis vitamque togatam;
Et populum nulla ruſticitate grauem.

** Annis viginti.*

** Vltra decennium, ſed interrupte.*

Operam itaque ſuam non ſolum Reipublicæ* *Francofurdianæ*; ſed illuſtriſſimis quoque principibus Electoribus* Palatinis, *Ludouico, Friderico II. & Otheni Henrico*, in celebri ac vetuſta Haidelbergenſi Academia præſtitit; cum publice literas Græcas, & priuatim etiam Latinas docendo; tum ſcripta veterum illuſtra-

illuſtrando, & noua componendo. Anno quinquageſimoſeptimo cum illuſtriſſimus Elector Otho Henricus de Academiæ conſtitutione, euocato Melanchthone, deliberaret: adiuncto Micyllo, & alijs, doctrina & prudentia præditis viris, adminiſtratio tota illa ordinata, & ratione conueniente ac laudabili eſt conſtituta. Nec diu poſt diſceſſum Melanchthonis ſuperuixit. Febri enim correptus diem ſuum obijt, anno quinquageſimo octauo, die duodetrigeſimo Ianuarij, ætatis ſuæ quinquageſimo quinto, ſuccedente in profeſſione Græca *Guilielmo Xylandro*, viro doctiſſimo. *Obitus.*

Scripta eius teſtantur, ſingulari eum ingenij venuſtate, ſolida eruditione & prudentia in iudicando egregia præditum fuiſſe. Scripſit autem *elegias, & epigrammata* varia: quæ filius ipſius Iulius collegit, & in libros quinque ſyluarum diſtributa edidit, addita fabula ſcenica Apellis Ægyptij, ſeu de calumnia. Iuuenis varijs fortunæ caſibus agitatus ſcripſerat carmine longe plura: quæ ipſe, inſtabilitatem rerum humanarum metuens, ciuitate, in qua tum viuebat, hoſtibus dedita, omnia concremauit. Edidit *annotationes in omnes Ouidii libros*, excepta Metamorphoſi: idem in *Lucano* præſtitit. Eſt & eius *de re metrica opus* conſummatum: de quo Melanchthonis hoc fuit iudicium: *de re metrica exſtant eruditiſſimi, & conſummatiſſimi libri tres Iacobi Micylli, quo nemo Latine ſcripſit proſodiam eruditius aut diligentius. Luciani* opera aliquot Latinitate donauit, adiectis etiam ſcholijs: quæ cum omnibus Luciani ſcriptis, per varios interpretes traductis, impreſſa ſunt. Collegit *Arithmeticæ logiſticæ* libros duos ex diuerſis eius artis ſcriptoribus, & exemplis plurimis ijſdemque vtiliſſimis præcepta illuſtrauit. Idem vertit totum *Cornelium Tacitum* Germanice admodum & perſpicue & prudenter. *Doctrina eius. Scripta.*

De numeroſa ſobole ſuperſtites reliquit filios duos; quorum alter Iulius I C. fuit, & cancellarius Ludouici Electoris Palatini; alter ciuis & ſartor Haidelbergenſis: vt & hic videamus non eſſe hereditariam parentum virtutem, varieq; Deum ſua dona diſtribuere. Ipſe quidem linguæ vtriuſque fuit peritiſſimus, inque diſciplinis humanioribus omnibus apprime verſatus, orator & poeta elegans: charus & viris principibus, ac ſui ſeculi clariſſimis quibusque: qui & obitum eius acerbe tulerunt; maximumque damnum bonas literas & eruditam doctrinam eius viri morte feciſſe, iudicarunt. *Liberi.*

In cœtu diſcipulorum eius eminuerunt tum alij, tum *Ioannes Fichardus* I C. & *P. Lotichius* Secundus poeta, qui obitum illius elegia ad * Melanchthonem παθητικῶς ſcripta defleuit. Adamus Siberus his verſibus epitaphijs tumulum eius ornauit: *Diſcipuli.*

* *Eſt libri 4. eleg. 2.*

Epitaphium.

Scripta per ora volant non tantum docta Micylli,
Aemula carminibus, culte Tibulle, tuis:

Sed quoque Graiorum Latias de diuite gaza,
Auxit opes labor & ſedula cura Vini.
Exuuias tenet hic tumulus, mens læta vagatur,
Qua ſacra Elyſium concitat aura nemus.
Et Vati Hutteno, Cordo, coniunctus & Heſſo,
Quisquis & è noſtris nobile nomen habet:
Voce canit docta laudes & carmina Chriſto,
Adſpectu fruitur colloquioque DEI.

Ioach. Camerarius in vita Melanchthonis: Pantaleon lib. 3. Proſopogr. Item ſyluæ carminum Micylli, alij.

Ω. 1558. menſe Iulio.

GEORGIVS MACROPEDIVS.

Eruditio & ſcripta.

GEORGIVS MACROPEDIVS Ducisſiluius, raræ felicitatis poeta, plurima cum ſacra tum profana argumenta Comico ſtylo exornauit: exactæ inſuper diligentiæ Grammaticus, vtriuſque linguæ rudimenta, & Dialectica, non memoria modo, ſed & literarum monumentis complexus eſt.

Scholæ Vltraiectinæ præficitur.

Scholæ itaque Vltraiectinæ, id temporis per Belgium celeberrimæ, Gymnaſiarcha datus, hoc conſecutus eſt: vt nemo erudiendæ iuuentuti magis idoneus, nemo plures bonæ frugis diſcipulos ſuo è ludo emiſiſſe videretur. Demum moleſtiarum per ætatem impatiens, Siluamducis, patrium in Brabantia oppidum, repetijt: vbi podagra corpus aggrauante, peſtilentiq; febre accedente, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo menſe Iulio extinguitur. Conditus eſt in æde ſacra ſuorum ſodalium, hoc elogio ab amico Cornelio Valerio, Louanij eloquentiæ doctore, addito:

Obitus Macrop.

Elogium.

Cœlo potitus poſt labores plurimos
Georgius Macropedius,
Scholaſtici moderator optimus gregis,
Toto orbe nobilis ſenex;
Corpus reliquit hoc podagricum loco,
Longo labore exercitum.
Humanitas, ſtudium iuuandi maximum,
Benignitas amabilis,
Candor animi, pietas, & eruditio,
Hunc reddidere cœlitem.

Minatus in elegiis Belgicis.

Ω. 1559.

CASPAR BRVSCHIVS.

Patria.

IN lucem editus eſt hic *Bruſchius* anno decimo octauo, ſupra mille quingentos, die decimonono Auguſti, *Egræ* Nariſcorum, non Gandaui Flandriæ, vt Pantaleon autumat. Maiores

*tius non Bruſchij, ſed Peiſſeri appellati ſunt: proauus vero vocatus fuit Bruſtius, propter corporis pinguedinem; inde id nomen adhæſit familiæ, etſi corrupte. A puero literarum deditus fuit ſtudijs, ac inprimis poeſi, in qua adeo fuit felix; vt ex tempore plurimos, eosque non peſſimos verſus funderet. Itaque lauream & Comitis Palatini dignitatem eſt conſecutus, atque illius tempeſtatis poetis optimis par habitus. *Nomen Bruſchii à Ger. Bruſt.* *In poeſi excellit.*

Anno quadrageſimo octauo ſupra mille quingentos menſe Auguſto, peregrinatione ſuſcepta, in Alpibus fuit: vbi vidit Rhenum bicornem, & comedit muris Alpini (Murmelthier) animalculi pinguiſſimi, carnes ad Rhætium arcem D. Ioannis de Marmoribus. Inde venit ad monaſterium Caczienſe, vbi humaniſſime exceptus, cum Abbatiſſa, nobili & optima matrona, cœnauit, & vti Cruſius ex M. Scr. Bruſchij citat, ſaltauit. Deſcriptis illius Cœnobij antiquitatibus, diſceſſuro ἡ χερσὶ διδοῦσα dono dedit coronatum aureum, ſudarium, cornua ibicis, & alia plurima. *Peregrinatur.*

Baſileæ in arce Oporiniana (ſic enim domum Oporini ob ſitum excelſum vocabant) tenui re familiari viuens, à vicinis abbatibus ſtipe corrogata, nouis veſtibus ornatus in publicum aliquando prodijt. Ibi plebecula ſplendorem veſtitus more ſuo admirata, exurgendo caputque aperiendo honorem homini exhibuit. Tunc ille honorem non ſibi, ſed veſtibus deferri animaduertens, domum reuertitur, & veſtimenta partim concidit, partim deturpat: tanquam improba mancipia ſui domini gloriam præripientia accuſans. Simile de Hermanno Buſchio ſuperius retulimus: niſi forte in nomine erratum.

Scripſit varia quæ in Bibliothecis recenſentur, quibusque vim poſteritati ingenij ſui declarauit: inter quæ ſunt egregia ipſius poemata. Cumque hiſtoriarum inprimis lectione plurimum delectaretur: Germaniam ſuis lucubrationibus illuſtrauit; atque varios *monachorum ordines, & antiquitus fundata monaſteria* celebrauit; & anno quinquageſimo primo Ingolſtadij edidit. Idem etiam in Germaniæ Epiſcopatibus aggreſſus, varias ſuſcepit eo nomine peregrinationes; ſed opus inceptum abſoluere ei datum non eſt. Sclopo enim traiectus interijt, Vir doctiſſimus, & antiquitatis ſtudioſiſſimus, in ſylua Schlingenbichenſi inter Rotenburgum Tubari, & Weinshemum, inſidias nobilibus quibuſdam, in quos ſcriptum editurus erat, ſtruentibus. Factum id anno Domini quinquageſimo nono ſupra mille quingentos. *Scripta.* *Perit ex inſidiis.*

Pantal. lib. 3. Proſopograph. Cruſius in annalibus. Zwinger. in theatro.

Ω. 1560. d. 19. Apr. l. æt. 63. completo. Bretta patria Philippi.

PHILIPPVS MELANCHTHON.

NAtus eſt *Philippus Melanchthon* anno 1497. die 16. Februarij, hora ſeptima veſpertina in oppido *Bretta*; quod pertinet ad ditionem principum Palatinorum Rheni, in dono & familia honeſta.

** Id Græce μελάγχθων, Latinis nigra terra.*

Pater eiusdē natus fuit Patre Nicolao, qui Haidelbergæ ſub arce domicilium habuit.

Pater ipſius *Georgius* * Schwartzerdt / natus Haidelbergæ, fuit magiſter armorum apud principes Palatinos, *Philippum* & *Rupertum*; & propter eximiam prudentiam, artem, fidem ac virtutem carus *Maximiliano* I. Imperatori, & multis principibus atque comitibus.

Pater Philippi pius.

Fuit vir pius, & pene vſque ad ſuperſtitionem religioſus. Singulis noctibus hora duodecima conſueuit è lecto ſurgere ad vſitatarum precum recitationem. Liberos & familiam magno ſtudio & cura regebat: & hoc vnice operam dabat: vt tota domus pie & honeſte viueret. Denique ciuis erat Principibus, Reipublicæ ac patriæ vtilis.

Mater Philippi.

Mater *Barbara*, *Ioannis Reutteri* oppidi Brettani præfecti filia, matrona fuit honeſtiſſima, ſingulari ſapientia & morum grauitate prædita.

Ex talibus parentibus natus, & ab his tam ſancte educatus fuit Philippus: vt non ſit mirum in tantum eum virum poſtea euaſiſſe. Vere enim dictum eſt à veteri Poeta:

Εὐσεβέων παίδεσσι τὰ λῷστα, δυσσεβέων δ' οὔ.

Res fuit illis non tenuis, ſed quæ prope mediocritatem ſuperaret; eam ſuſtentabat & augebat præcipue benedictio diuina, ipſorum ſobria & honeſta frugalitas, & in agricultura induſtria ac vigilantia. Vixit ſuperſtes Philippo *Georgius* frater in domo paterna, vir honeſtiſſimus ac præcipuæ autoritatis in Palatinatu. Patrem Philippus amiſit anno à Chriſto nato 1508. die 29. menſis Septembr. ipſe natus iam annos 12. Mater vidua manſit annis totis duodecim: Poſtea cum Philippum duxiſſe vxorem audijſſet, nupſit iterum ciui Brettano honeſto. Obijt ipſa 1529. die 6. Iunij Auum maternum, in quo fuit excellens, & vere ſenilis prudentia, grauitas & integritas coniuncta cum autoritate ſumma, amiſit ante patrem diebus vndecim nempe 1508 18. Septembr. Huic patre occupato negotijs Principum, præcipue educatio & inſtitutio Philippi curæ fuit. Quare cum in eo admodum puero euidentiora, quam pro ætate, raræ atq; excellentis indolis indicia ineſſe animaduerteret; vt primum per ætatem literas diſcere potuit, eum in ſchola Patriæ publica erudiri curauit.

Frater eius Georgius 1560 ſuperſtes.

Pater Philippi moritur.

Itidem mater.

Auus maternus.

Apud eum Philippus educatus.

Inde poſtea abductum propter contagij cuiuſdam metum, quo ſcholæ gubernatorem infectum eſſe compererat, domeſtico

ſtico Præceptori formandum tradit. Is erat *Ioannes Vngarus*, qui poſtea ſub ingraueſcentem ætatem verbi diuini cōcionator factus eſt in oppido Marchionatus Badenſis, cui eſt nomen à porta * Hercyniæ.

Io. Vngarius præceptor domeſticus Melanchthon.

Vixit vſque ad annum à nato Chriſto ex Maria Virgine 1553. quo anno mortuus eſt. Conſeruauit huius viri memoriam Philippus donec vixit, ſingulari cum pietate & veneratione.

Fuit eo tempore celebris ſchola in oppido Portæ Hercyniæ, quam gubernauit *Georgius Simlerus*, Wimpienſis, cuius integritas, virtus, & in docenda iuuentute aſſiduitas ac fides, tum præ cæteris per eam Germaniæ oram prædicabatur. In eam ſcholam Philippus miſſus, apud ſororem Doctoris *Ioannis Capnionis* cognatam ſuam vixit. Collegam habuit Simlerus quendam *Iohannem Hildebrandum*, qui præter publicorum in ſchola ſtudiorum operas, priuata quædam cum quibuſdam habuit exercitia in lingua vtraque Latina & Græca. Hoc magiſtro & Præceptore primum Philippus elementa Græcæ linguæ deguſtauit. Vtrunq; vt alterum patrem coluit, & Simlerum poſtea Tubingæ publice docentem audiuit.

Georgius Simlerus ſchola Phorcen. moderator.

Ad eum mittitur Melanchthon.

Ioan. Hildebrandus.

Cum autem reuerſus ex Gallia *Capnio* crebro in patriam exſpaciaretur, inuiſendæ ſororis cauſa, apud quam Philippus alebatur; conſiderare naturam pueri atque ingenium & profectus explorare incipit: quæ omnia cum non probaret tantum, ſed admiraretur; quem dilexerat ante propter cognationis vinculum, eum propter ingenij præſtantiam etiam vt magnifaceret mouetur, donatumque libello *Græcæ Grammatices*, *Lexico*, vt vocant, *Græco & Bibliorum codice*, ad gnauiter, ac ſtrenue pergendum incitat, additis exhortationibus & impoſito in caput eius *pileolo puniceo*, quo inſigni ipſi cùm Doctoris titulus decerneretur, ornatus fuerat, talem futurum præſagiens, qualis euaſit. *Bibliorum codicem*, & circumtulit ſecum perpetuo, & legit diligentiſſime, & hanc legendi textus Biblici conſuetudinem, quod ſibi adoleſcenti profuiſſe plurimum expertus eſſet, cum retinuit ipſe ad extremum vſque, tum vniuerſis diſcipulis ſuis ſæpe commendauit.

Capnionis in Philippum animus.

Donat libris.

Biennium verſatus in ea ſchola, mittitur in patriam patris, nempe in publicam ſcholam Heidelbergenſem, vbi adoleſcens propter rari & mirandi ingenij præſtantiam, morumque ſuauitatem ac venuſtatem omnibus bonis & honeſtis hominibus valde carus fuit. Et conſeruauit locus ille memoriam huius alumni ſui Philippi cum perpetua beneuolentia vſque in hunc diem. *Ludouicus Comes à* Leonſtein ibi liberos ſuos illi erudiendos commendauit; & vixit in domo Doctoris *Pallantis* Theologi, cuius integritatē, virtutem & ſapientiam ſæpe prædicauit.

Mittitur Heidelbergā Melanchth. inſcriptus 1509. d. 13. Octobris. Pallas Spangel de noua iuitate. Ω.1512 d.17. Iu ii.

Interceſſit illi Heidelbergæ ſingularis familiaritas cum *Petro Sturmio* Argentoratenſi fratre Iacobi, cui tunc priuatus Præceptor erat *Wimphelingius*, vir vt optimus, & integerrimus, ita eruditiſſimus. *Triennium* Heidelbergæ vixit, partim ante, partim poſt mortem patris: audiuit ibi docentem *Guntherum* Rhetorem, & cum *Sorbillo* quodā poëta cuius venam ſæpe laudabat, vixit familiariter. *Scripſit* iam tunc adoleſcentulus Profeſſoribus in ea ſchola *orationes*: quæ publice recitatæ ſunt. Et linguarum ſtudia, ac præcipue ſcribendi exercitium ſoluta oratione & verſu excitauit.

Iacob. Wimphelingius. Heidelbergæ quos Melanch. audierit. Studia Melanchth.

Agitabantur eo tempore in ſcholis quæſtiones, quæ habebantur vel Gordio nodo difficiliores explicatu, *de propoſiti amibus modalibus*, item *de vniuerſalibus, realibus*, Multum hæ rixarum inter diſputantes pariebant. De his enim inter ſe iugiter digladiabantur. Hos nodos ipſe diſſoluit: & certamina hæc cum magna omnium admiratione ſuſtulit. Conſcripſit tunc *rudimen a Græcæ linguæ*, quæ poſtea in publicum edita ſunt.

Quæſtiones tunc in ſchola Heidelbergenſi agitata.

Primum ſcholaſticum gradum, cui à Laurea nomen eſt, aſſumſit Rectore * D. Leonhardo Diethero de Erbach, Decano M. Laurentio Kleinlin. Kirchbergenſi: cúm annos iam natus eſſet *quatuordecim*, nempe anno nato ex virgine Chriſto 1511 die 10. Iunij. Habuit *ſextum* locum inter *vnum & viginti* candidatos.

Melanchth. fit bacalaureus Heidelbergæ.

Inde cum propter cœli grauitatem quotannis ſub autumnū cum febre conflictaretur: mater periculum metuens, Tubingam ipſum transfert: ibi rectius valuit, & totum *ſexennium* vixit. Priuatim ac publice cum magna laude & admiratione docuit: & ſcripta quædam, ceu primos fœtus, ex quibus ſatis apparuit, qui prouentus in poſterum expectandi forent, in lucē edidit. Audiuit ibi & *iureconſultos*: ex quibus illo tempore celebres fuerunt *Lamparterus Ebingerus*, & alij; *Lamparterum* præcipue laudabat. Audiuit item *Theologos*, de quorum ineptis & inutilibus diſputationibus in rebus grauiſſimis dicere, & multa ridicula ipſorum deliramenta commemorare ſolebat.

Tubingam matris iuſſu migrat. Ibi docet & diſcit.

De monacho quodam concionatore eius loci narrare ſolebat, quod pro concione, *omiſſa Euangeliorum doctrina, Ethica Ariſtotelis* explicaſſet, non paruo audientium ſtudio: qui cupidius Ariſtotelica cognouiſſent, quam fabulas aniles, quibus implere tēpla illius barbaricæ ſuperſtitionis temporibus vſitatum fuit, Chriſti mentione prorſus neglecta. Et hæc recitans ſæpe deplorabat cœcitatem & infelicitatem illius ſeculi.

Concionator Tubingenſis explicat Ethica Ariſtotelis in tēplo. Idem factum Heidelbergæ.

Præfuit Tubingæ & typographicæ officinæ *Anshelmi* aliquamdiu. Excudebatur tunc illud grande hiſtoricum volumē *Naucleri*: in quo multa, quæ corrupta erant, ipſe emendauit: mutila multa compleuit; confuſanea in ordinem redegit; ob-

Præfuit typographicis Melanchth.

ſcuris

ſcuris lucem reddidit: ſuperuacanea præcidit: effecitque vt is liber, qui antea erat farrago verius, quam integrum hiſtoriæ corpus, poſtea à multis & adpeteretur & magna cum vtilitate legeretur.

Nauclerus ab ipſo emendatus.

Hoc *ſexennio* crebro & multum fuit cum *Capnione*. Feruebat tunc certamen, quod Capnioni erat, cum hominibus improbiſſimis & importuniſſimis, nempe cum monachis & monachorum propugnatoribus, ſophiſtis, cuius certaminis cauſæ & varij euentus referuntur a Philippo in oratione quæ extat, continens * hiſtoriam vitæ Capnionis. Cum his Catharmatis vir optimus conflictabatur, & quidem crudeliter ac duriter ab illis exercebatur: qui in ea conflictatione multa ſcripſit, quæ partim Romam, partim ad Imperatorem miſſa ſunt, ex his plæraque Philippus ipſe ſua manu deſcripſit. Cumque Capnio ſubinde ex Stuckgardia Tubingam veniret; ſolebat apud Philippum diuertere in illo ſcholaſtico diuerſoriolo, & vna cum eo in collegio cibum capiebat, *Ioannem Stöfflerum*, Mathematicum in Tubingenſi ſchola ſedulò audiuit: quem & inprimis laudare ſolebat. Audiuit tunc & Poetam *Henricum Bebelium*; & iam tunc ea crat ipſius autoritas, vt omnium oculi in eum coniecti eſſent.

** Vide ſupra in vita Capnionis.*

Audit Stöfflerum & Bebelium Melanch.

Anno 1514. in ſchola Tubingenſi declaratur Philoſophiæ & artium magiſter, die 25. Ianuarij, Pauli conuerſioni ſacro. Ipſe inter *vndecim* competitores *primum* locum tenuit: ætatis anno 18. poſtea *quadriennium* ibi vixit, & doctor bonarum literarum & ſimul diſcipulus grauiorum ſtudiorum.

Magiſter Philoſophia Tubingæ declaratur.

Princeps autem Saxoniæ Elector *Fridericus*, cuius ſapientia celebratur, cũ ante annos non multos magno ſtudio Wittembergæ Academiam condidiſſet, & vndecunque viros doctos, quibus eam inſtruere & exornare poſſet, conquireret, hac in re vſus eſt conſilio Capnionis in conuentu Imperij Auguſtano, Anno à Chriſto nato 1518. Cõmendat Capnio Principi Friderico Philippũ tunc iuuenem adhuc; qui ipſum ſtatim aſſumtum eo miſit, vt Græcam Linguam ibi doceret, Factũ id anno 1518. ætat Philippi 22. Venit Wittebergã d 25. Auguſti. *Simlerum* ferunt eo diſcedente dixiſſe: *deplorandũ eſſe toti ciuitati eius abitũ: & omnes illos, qui Tubingæ vincrent, non eo vſq; progreſſos eſſe in ſtudiis, vt quantus eſſet hic vir, qui iam diſcederet, intelligerent.* Quæ tenebræ tunc fuerint; non eſt iam dicendum; ſed intra paucos annos Philippus eam lucem non tantum linguarum, ſed & cæterarum optimarum diſciplinarum Wittembergæ ita extulit, vt huius vnius viri ingenio & opera ea ſchola facile cœteras in Germania Academias celebritate ſuperaret.

Wittembergam euocatus venit Melanch.

Simleri omẽ aut querela.

Inſtauratio literarum difficilis accidit Melanchthoni.

Et quã id initio difficile fuerit, facile exiſtimari poteſt; cum omnia fœda barbarie ceu denſa caligine obruta iacerent: multi autem in illo barbarico cæno ſepulti; a, vt fit, etſi propter Prin-

cipis autoritatem palam aduerſari minus auderent: tamen clã vel contemnerent, vel obtrectarent. Deeſſent præterea exempla Græca & officinarum Typographicarum miniſterium, nõ leue ad excitanda ſtudia adminiculum.

Inopia librorum Græcorum tempore Melanch.

Nam, vt retulerunt diſcipuli, cum *Philippicas Demoſthenis* optimus Præceptor publice enarraret, anno 1524. auditores illius fuiſſe numero tantum *quatuor*, propter exemplorum inopiam, deſcribere coactos, & *vnicum tantum* fuiſſe *exemplum* Præceptoris, vnde deſcriberent. Tamen ex his difficultatibus omnibus eluctatus eſt incredibili patientia: cum etiam vigilijs eo tempore affligeretur, & valetudine minus commoda vteretur.

Friderici Elect. Saxon. ad Melanch. epiſtola.

Viderunt amici epiſtolam à Principe Electore *Friderico* tunc ad eum ſcriptam, qua ipſum hortatur, vt valetudini parcat, nec nimio ſe labore conficiat, & è cella ſua commodum potum illi offert. Citabat in ea epiſtola optimus Princeps dictum Pauli Apoſtoli: *Honorem habendum eſſe corpori.* Et, *ſi cætera dicta Pauli vera eſſe credis*, inquit, *& hoc verum eſſe, atq; illi obediendum crede.*

Philippus in Luthero quid veneratus.

Cum autem ante ipſum Wittembergam veniſſet *D. Martinus Lutherus*, qui ſacram ibi Theologiam docebat, & crebro diſputabat: facile contraxit eos, ita vt fit, mutua virtutis & ingeniorum admiratio. Philippus in Luthero animi magnitudinem pene plus, quam humanam, ingenii acumen, in iudicando inimitabilem στοχασμὸν in explicandis controuerſijs doctrinæ dexteritatem ſummam, & alia dòna diuina, ſupra communem hominum captum (vt erat talium donorum Dei non ſegnis æſtimator) conſiderans, cœpit eum, vt virum ſingularẽ & heroicum, per quẽ Deus res maximas efficere in animo haberet, admirari, colere, & magnifacere. Sicque ipſum non tantum coluit viuentem, ſed & poſt mortem, donec ipſe vixit.

Lutherus in Philippo dona agnoſcit.

Lutherus viciſſim eadem dona DEI in Philippo, tanquam ſuam in ſpeculo imaginem contemplans, & quantam lucem linguarum atque artium tum dicendi, tum cæterarum cognitio doctrinæ ſacræ afferret, expendens, præterea & ingenij ſuauitatem, atque illas leniores & manſuetiores virtutes in Philippo conſiderans, vt & ipſe non rudis talium donorum DEI æſtimator, magno veroque amore ipſum complecti cœpit: Cum ſuper hæc omnia hoc etiam in eo in eſſe animaduerteret, quod Philippus diſſoluta in ſuum ordinem contrahere: confuſa recte diſtribuere: incertis locum & quaſi ius ſuum reſtituere: ambiguis proprietatem, obſcuris definiendo & explicando lucem præbere poſſet: Et breuiter, quod ipſe ſingulare & rarum quoddam organum eſſet, per quod Deus aliquid mirandum eſſet effecturus,

Cum-

Coniunxit igitur Deus hæc duo organa ſua, atque hos duos viros tantos, mirabili quodam temperamento: vt cum *Lutherus*, Eraſmo Roterodamo & alijs quibuſdam, *medicus* morborum Eccleſiæ *immitior* videretur, *Philippus* verò eundē curſum vrgens, nec ab eo deflectens, *lenior ac mitior* haberetur, tali συγκρα. ix medicationis Deo, ſicut videtur, libuit vti in hac extrema Eccleſiæ ſeneſcentis ægritudine, quæ iam, vt ille de ſeneſcente Repub. ſua dixit, *neque morbos ſuos facile, nec remedia ferre poteſt.* *Lutheri & Melanchth. coniunctio ſalubris.*

Cum igitur animis & ſententijs iam eſſent coniunctiſſimi Lutherus & Philippus: euenit vt *Eccius* Theologus per præcipuas Academias Germaniæ pene omnes circumuagaretur, & vbique themata ſua, quibus ſedem pontificiam, & eorum temporum horrendos errores tuebatur, diſputando ſpargeret ac defenderet, ἐπινίκια deinde ſua & triumphos Thraſonico more decantaret. Is tandem, & Lipſiam venit anno 1510. cum quo Lutherus vt congrederetur Lipſiam vocatus fuit, qui ſecum adduxit & Achatem ſuum Philippum, cum propter eam, quæ inter ipſos erat, coniunctionem, tum & propter linguarum cognitionem, ex quibus tanquam ex ipſis fontibus de teſtimonijs ſcripturæ & antiquitatis, certa dijudicatio fieri poſſet. Et nauauit tunc Philippus in illa diſputatione eam operam Luthero, atque ita interpellauit atque refutauit Eccium, vt ille, ſicut erat impatiens, tandem in hæc verba prorumperet: *Tace tu Philippe, ac tua ſtudia cura: ne me perturba.* Præſagijt tunc Eccio credo animus, qualem illum aduerſarium aliquando eſſet habiturus. *Eccius Theolog.* *Diſputatio Lipſica inter Eccium & Lutherum.*

Rediere ab illo congreſſu noſtri, ac inter eos amor & ſancta concordia in dies ſingulos magis magiſque coaluit. Fuit tunc id tempus, quo ſe furor aduerſariorum noſtrorum vſque adeo effundebat: vt ne quidem furtis ſuis, & impoſturis placide cōtenti eſſe, ac quieſcere poſſent: ſed ea inſuper pro ſumma pietate, ſanctimonia, & iuſticia adorari poſtularent. Accidit ergo, vt Lutherus pene inuitus ad contradicendum manifeſtis illorum blaſphemijs, compelleretur. Adfuit illi fidus vbique & aſſiduus παραστάτης Philippus. Atque ita ambo, vt fit, poſt conſertum prælium in medium æſtum certaminis pertrahuntur. Hoc tempore multa moliti ſunt aduerſarij, noſtros vt euerterent, id quod ſcripta & acta eorum teſtantur. Adiungunt & noſtris aliqui ſe, qui παράλογα quædam mouent, ſicut fit rebus motis & perturbatis. Hoc loco in quas difficultates, & quæ certamina communis Præceptor inciderit, commemorari poſſet: ſed alio ſunt iſta reſeruanda. Etſi hoc quidem certum eſt, ipſum multas ſane horridas ſententias, ne quid triſtius dicamus, tunc aliquibus cum multa lenitate & manſuetudine *Portentoſa dogmata à Philippo leniter refutata.*

è manibus extorſiſſe. Quale hoc eſt: *homini Chriſtiano non licere litigare in iudicio, aut Magiſtratus Politici cognitione vel ſubſidio vti: Ius Moſaicum in forum eſſe reuocandum, neq; vllis legibus vtendum Chriſtianis.* Non iſta Lutheri culpa mouebantur; ſed fiebat id, quod in talibus mutationibus & medicationibus accidere ſolet. Bona enim ſæpe cum malis eradicantur, & ſana cum morboſis eijciuntur. Nota ſunt eius ætatis certamina, quæ ſuſtinuit, & ſæpe de eis querelas ſuas, apud amicos depoſuit.

Philippi conſtantia.

Sed vt formicæ certum & vnum iter terunt; ita ille vnum curſum vrgebat ſemper, ſimplicem veritatem, eamque illibatam vt tueretur. Illum curſum tenuit, eamque metam ſecutus eſt, donec vixit, nec ab ea vllis ſe contumelijs aut iniurijs dimoueri paſſus eſt. Et quæ interea ignita tela Satanæ, quas inſidias falſorum fratrum, quam tetram & abominabilem eius ſeculi Sophiſticam, quæ mendacia, quas contumelias tanta cum patientia, ac pene ſine ſenſu ſuſtinuit, quaſi ad omnia hæc iam pridem occalluiſſet.

Patientia eiuſdem.

Amici vero cum impatientia ſua moti, & illius vicem dolentes, interdum ei hortatores, & inſtigatores eſſent, vt reſpondendo & mendacia refellendo Zoilis illis aliquando tandem ora obſtrueret: reſpondit, *doctrinam ſuam, & ſcripta nota eſſe: nihil alia reſponſione aut refutatione opus eſſe.* Interea ſuum iter vrgebat, & cum Pontificijs, Eccleſiarum Euangelicarum hoſtibus, ſua in ſtatione acerrime depugnabat.

Melanch. ducit vxorem.

Anno 1520. ætatis ſuæ 24. vxorem duxit *Catharinam, Hieronymi Crappii,* conſulis Wittembergenſis & filiam, & ſecuti patrem, ſororem. Nuptias celebrauit die *Catharinæ,* id eſt d. 25. Nouembr. quo auditoribus hoc diſticho ſignificauit ſe non eſſe prælecturum:

Generi Melanchth.

> *A ſtudiis hodie facit ocia grata Philippus:*
> *Nec vobis Pauli dogmata ſacra leget.*

Obitus vxoris eiuſdem.

** Videatur Epiſtola Melanchth. qua reſpondit Profeſſoribus in luctu ſe conſolantibus tom. 2. ſcript. Wittebergæ propoſitorũ.*

Vixit cum ea annos 37. coniunctiſſime, paterque ex ea factus eſt *quatuor* liberorum, inter quos filij duo; totidem filiæ: quarum altera *Georgio Sabino* fuit elocata, altera *Caſparo Peucero.* Euocata ipſa eſt ex vitæ huius mortalis miſerijs anno 1557. d. 11. Octobr. marito peregre ad Colloquium Wormatienſe profecto. Cuius obitus cum Philippo per *Ioachim. Camerarium* Heidelbergam ideo vt iret exoratum, in horto principis indicatus eſſet: non dedit ſignificationem vllam vehementioris perturbationis: ſed vxori quaſi valedicens, hoc ſaltem addidit: *Ego eam breui ſequar.* Ex vixit poſtea quantum ſuperfuit ætatis, viduus. Ipſa * fœmina fuit vere pia: quæ in vita ſua magis cupide aut maiore cum voluptate fecit nihil,

hil, quam vt multis egentibus, ſcholaſticis, & alijs benefaceret. Fuit enim domus eius commune afflictorum & egentium perfugium: manus eius fuit inexhauſtum pauperum promptuarium. Sed ad Philippum narratio reuocanda eſt.

Edidit Philippus eodem * anno primum ſua Dialectica, in quibus *tertiam figuram Syllogiſmorum*, neque recipit neque reijcit: quam deinde iterata editione An. 1528. admiſit. Poſtea anno 1526. ſecundum iter *Noribergam* ſuſcepit, vocatus à Senatu illius vrbis ad deliberationem de ludo literarum apud ſe inſtituendo. Fuerant ibi conſtituti collegæ *Eobanus Heſſus*, *Michael Rotingus*, *Ioachimus Camerarius*, quibus mox adiunctus *Ioannes Schônerus* Mathematicus. Inauguralem orationem habuit Melanchthon, quæ inter alias eius orationes reperitur.

*1520. *Dialectica Melanchth. prima.* *Melancht. Noribergam venit.* *Ludus ibidẽ apertus.*

Fuit etiam de *Sigiſmundo Gelenio* laboratum; ſed Baſileæ apud Frobenianos remanſit. Secutus eſt conuentus Spirenſis anno 1529. quo cum Illuſtriſſ. Principe Saxoniæ *Ioanne* Melanchthon venit: in quo fundamenta confeſſionis Auguſtanæ, vt vocant, iacta ſunt. Fuit Philippus tunc, & ob matris ex hac vita diſceſſum, & ob religionis negocium variarum curarum mole tantum non oppreſſus. Monitus ab amico * vt curas illas deponeret: *ſi*, inquit ipſe, *nihil curarem: nunquam Deum inuocarem. Curis ad preces impellor, & precibus curas depello.*

Conuentus Spirenſis anno 1529.

*Camerario.

Venit ad eundem conuentum *Simon* Grynæus Heidelbergæ optimarum diſciplinarum doctor publicus, vir vere doctus ac pius. Is cum *Fabrum Conſtantienſem* Spiræ audiuiſſet pro concione vehementer in Euangelicos inuehentem: ea finita accedit hominem: monet libere ne veritatis hoſtis eſſe pergat. Faber iubet à prandio ad ſe reuerti Grynæum παῤῥησιαςὴν: vt accuratius cum eo diſputaret de tanto negocio. Interea autem neſcio quid inſidiarum ei Faber machinatur. Venit autem in ædes, vbi Melanchthon collocatus erat, quidem habitu ſpecieque veneranda ſenex: quærit ex Philippo vbi Grynæus eſſet? *Modo*, inquit Philippus, *ille abiit. Vellem adeſſet* inquit alter, *ac ſciret, quia ſibi periculi immineat*: & cum dicto diſcedit. Reuertitur paulo poſt Grynæus: quem & Philippus ocyus redire iubet Heidelbergam: & cum alijs ad Rhenum vicinum, vbi traijciendum erat deducit. Vix illis digreſſis ſtatim adfuere, quibus in mandatis erat, datum, proculdubio inſtinctu Fabri illius, Grynæum vt comprehenderent. Sed iam è manibus eorum elapſus, in portu, quod aiunt, nauigabat.

De Simone Grynæo historia.

Venit eodẽ anno Melanchthon *Marpurgum*; vbi conuentus Theo-

Colloquium Marpurgenſe.

Theologorum Saxonicorum & Heluetiorum erat à *Philippo* Landgrauio coactus, adiunctis & Haſſiacarum Eccleſiarum miniſtris. In eo de capitibus doctrinæ Chriſtianæ omnibus conuenit, excepta controuerſia de cœna.

Conuentus Auguſtanus 1530. & confeſſio Euangelicorum.

In conuentu Auguſtano anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo Proteſtantiũ cõfeſſio à Melanchthone ſcripta eſt; quæ vt tunc in Regum & Principũ conſeſſu inuicta manſit: Ita Deo & Domino noſtro IESV CHRISTO defenſore manebit in æternum, etiam contra portas inferorum, quemadmodum tunc magno animo D. *Pontanus* coram Imperatore & Principibus dixit. Hæc confeſſio cum à noſtris exhibita eſſet Imperatori atque totius imperij ordinibus; fremuerunt Pontificij, & inprimis *Campegius*; atque in aula Imperatoris aliqui non infimi; qui Imperatorem vel tot regna in diſcrimen conijcere paratum eſſe dicerent potius, quam iſta ferret. Poſtridie cum totum *συνέδριον* congregatum eſſet, accerſitur Philippus, qui animo infracto ad eos ingreditur. Vidit ibi ſe circumſeptum illo gyro dentium Satanæ: & vt Ionas Propheta, ſolus intra coſtas beluæ marinæ quaſſatur. Inſtat *Campegius*, & horrenda fulmina iratiſſimi ac ſæuiſſimi Iouis ſui vibrat, cæteri tot regnorum potentiam & vires, contra iſtum heu miſerum & exiguum imbecillium Chriſti ouicularum gregem, minaciter intentant. Poterat ibi etiam vir fortis & conſtans commoueri. *Interrogatus* igitur Philippus, *num cedere vellet*; reſpondet, *Cedere non poſſumus nec veritatem deſerere. Oramus autem propter Deum & Chriſtum: vt aduerſarii nobis ignoſcant, & ſi poſſunt, nobiſcum diſpenſent, id eſt, concedant nobis ea qua bona conſcientia relinquere non poſſumus.* Contra quam vocem auditam reclamat *Campegius; Non poſſum, non poſſum, claue non errante.* Ad quod tonitru Philippus, etſi ſtabat velut in medio luporum, vrſorum & leonũ: qui ipſum impune vel in minutas particulas diſcerpere potuiſſent; tamen ingentem animum anguſto in corpore verſans, fortiſſime reſpondit: *Deo*: inquit, *& cauſam, & nos committimus; ſi Deus pro nobis, quis contra nos? Denique quicquid erit ſuperanda omnis fortuna ferendo eſt.* Addidit & hoc: *Habemus iam in noſtris regionibus tot miſerorum Parochorum, & miniſtrorum Eccleſiarum coniuges & liberos, qui vel quadraginta milliũ numerum ſuperant, tot animas deſerere non poſſumus. Faciemus igitur, quod poterimus, à Filio Dei, cuius hac cauſa eſt, auxilium petemus; noſtro in loco & ſtatione quæſcunque laboris & difficultates perferemus; etiam pugnabimus, ſi neceſſe erit, & moriemur, ſi Deus ita voluerit, potius, quam vt tot animæ à nobis prodantur.*

Campegii mina aduerſus Melanch.

Melanchth. oratio coram Campegio.

Hi ſermones, & eo in loco dicti, num puſillum aut languẽtem animum indicare videntur, quem illi maleuoli falſo tribuunt? Suſtinuit ſimilia certamina aliquoties in talibus congreſſi-

greſſibus; & nunquam tamen animo ſuccubuit. Longum foret omnia commemorare.

De vno adhuc congreſſu, qui inter Euangelicos fuit narrabimus ea, quæ ipſe viuus alijs dulciſſimo ſermone fuit ſolitus referre. Erat iuſſu Principum *Torgæ*, in domo Parochi, inſtituta inter doctores Euangelicarum Eccleſiarum primarios deliberatio difficillima. Aduerſarij enim tunc pene iugulo Euangelicorum, ferrum admouebant, & ſuperior poteſtas, pacem, quã toties noſtri ſupplices petiuerant, in libra aurificis; vt quidam præſtans & magnus vir dixit, admetiebatur; noſtriq; Principes & qui docebant non leui de cauſa cõmouebantur. Quapropter D. Martinus & alij quidam docentes, Torgã conuocabantur, vbi tunc aula erat, vt in medium conſulerent, quid fieri vel non fieri poſſet Exiſtimẽt iam illi Heroes, qui nunc in tuto feroces ſunt, qui tunc agon conſtitutus fuerit. Nã vt de minis taceã, conatus certe & molitiones aduerſariorũ eiuſmodi erant, eaq; pericula Euangelicis impendebant: quæ nemo ſanus facile cõtemnere poſſet. Contra quæ etſi Principes animo viderentur magno atq; infracto eſſe; tamen quia ad multos periculum pertinebat, qui nõ pariter omnes animoſi erant, & magna vaſtitas imminere videbatur, paucis docentibus, qui aderant, valde difficilis conſultatio propoſita erat. Sedet igitur pauper & paucorum Senatus, à ſolo Deo auxiliũ orans, ſperans & expectans: Tandem poſt preces & ſatis longum colloquiũ, Philippus defatigatus, & mœſtus ſurgit. Erat enim paulum euocatus, nuncio quodam interpellante; quo dimiſſo, in reditu ingreditur conclaue, in quo vna erant miſeræ mulierculæ Parochi & Diaconorum duorum coniuges ac paruuli liberi, quorum alij iam mammam ſugebant, alij à matribus preces recitantes audiebãtur Adſtat & audit Philippus cum admiratione & magna delectatione, ſicut ſolebat, puerorum balbutientes preces, memor dicti: *Ex ore infantium & lactentium perfeciſti laudem.* Et quod præcipue ipſum mouebat, videt ex Diaconorum vxoribus vnam lactantem filiolum, & ſimul paſtinacam in prandiũ marito incidentem, atque audientem alterum paruulum recitantem vſitatas preces, & inuocantem Deum. Exclamat, ô *tres ſanctos & Deo gratos labores!* Ab hoc ſpectaculo confirmatus animo, ac iam lætus atque alacris in Senatum redit hilari vultu. Excipit eum Lutherus: *Quid tibi, Philippe, accidit*, inquit, *quod ita hilaris ad nos redis, qui paulo ante triſtior hinc exibas?* reſpondet ille; *ne ſimus animo puſillo, Domini: Iam enim vidi eos, qui pro nobis propugnaturi ſunt, qui nos defendent, quique contra vim omnium inuicti erunt & manebunt.* Quærit Lutherus *quinam ſunt hi tam fortes duces, ac milites? Parochorum noſtrorum & Diaconorum vxores*, inquit Philippus, *& paruuli liberi, quorum*

Conuentus Torgenſis.

Tres ſancti labores vnius matris.

preces iam audiui, quas Deus non eſt ſurdis auribus auditurus. Neque eas adhuc neglexit optimus Pater Domini noſtri IESV CHRISTI, nec porro, vt ſperamus, negliget. Exceptus hic ſermo eſt, vt felix & fauſtum omen, & iam animis magis confirmati, ſtatuunt id, quod pios & conſtantes verbi diuini Doctores decebat, & illud ipſorum conſilium, beneficio Dei ſalutare fuit Eccleſijs, & adflictionem, quæ imminebat, DEVS clementer lenijt.

Conuentus Smalcaldiæ. Anno Chriſti 1540. menſe Martio conuentus fuit Euangelicorum *Smalcaldiæ*, cui etiam Philippus interfuit. Hoc in conuentu Philippus nomine Principũ Electoris Saxoniæ & Landgrauij Haſſiæ, & reliquorum cum his coniunctorũ, reſponſum ſcripſit in negocio religionis, per legatos Imperatori Carolo 5. referendum. Editum eſt eodem in conuentu ſcriptum contra *Schwenckfeldium Francum* & alios errones; qui populum à cœtu Eccleſiarum abducebant: & ſpargebant ſemina quædam Donatiſtarum, Scepticorum & aliorũ fanaticorum. Decretũ fuerat, eodem anno, vt *Haganoæ* ad Rhenum conuenirent Theologi; deq; controuerſis capitibus religionis placide inter ſe cõferrent. Ad quem conuentum profecturus Philippus iuſſu Electoris Saxonici, cum egrederetur comitantibus Magiſtris & diſcipulis per pontem Albis, extra portam vrbis Wittembergenſis, hunc verſum recitauit:

Scriptum contra Schwenckfeldium & ſimiles.

Alius conuentus Haganoæ.

Melanch. ad illum proficiſcentis præſagium.

Viximus in Synodis, & iam moriemur in illis.

Melanchthõ periculoſe ægrotat. Nec caruit omine In itinere enim *Wimariæ* in morbum incidit periculoſiſſimum: quo intra paucos dies ita conſumtus fuit, vt de eius vita omnes deſperarent. Accurrit igitur iuſſu Electoris Lutherus; qui cum quanta poterat celeritate dies & noctes iter faciens, ad eum veniſſet; & præter vocem, eamque exilem, nullum vitæ amplius indicium videret: cũ gemitu & lacrymis exclamat: *Heu quam pretioſum, & Eccleſiæ vtile organũ diuinum, quam miſere nobis eſt affectum, & pene interiit!* Cumque ipſum tantum ſalutaſſet; ſtatim in genua procumbens orare cepit. Et vero ea precatione, & ſeria, & ardenti, quaſi è media morte Philippus reuocatus credebatur.

Lutherus ad eum accurrit.

Georgius Sturciades medicus. Nec defuit tum Philippo etiam ſtudium & fides medici Erphordia euocati, *Georgii Sturciadæ*; quem diligebat ille & magnifaciebat: Poſtquam conualuit profectus eſt ad colloquiũ *Wormatienſe*, quod in ſequentem annum fuit extractum. Cum ei allatum eſſet decretum Electoris de hac profectione; verſiculum Lucani ad ſe accommodauit paululum mutatis verbis:

Quo me fata trahent, pietas ſecura ſequetur.

Conuentus Ratiſponenſis. In conuentu deinde *Ratiſponenſi*, qui habitus eſt anno à nato ex virgine Chriſto 1541. tantos labores pertulit Philippus, qui

qui in itinere in aditu Bauariæ lapſus grauiter læſerat brachium: quanros vix decem alios robuſtiſſimo corpore perferre poſſe credas; vt omnes mirarentur, quomodo ram debile corpuſculum ranto oneri ſufficere poſſet. Et quid in eo conuentu effectū ſit; norunt & agnoſcent boni ac pij In hoc colloquio natum eſt *axioma* Philippi, *Eccio obiectū: Nihil habet rationem ſacramenti extra vſum à Chriſto inſtitutum: Chriſtus adeſt hominis cauſa non propter panem.* Lutherus cum ad eum hæc fundamenta Melanchthon è Comitijs perſcripſiſſet: tanto exilijt gaudio; vt qui ſpectarunt præſentem, aſſeuerarint: nullo vnquam tempore ſe lætiorem eum vidiſſe, ſæpe exulrantē, & iterantem has voces: *Mille Virtuti & pietate, mi Philippe, tibi debetur gratia; qui Pontificiis potuiſti ſacramentum adimere, quod ego nunquam tentare vel aggredi fui auſus.*

Axiomā Eccio obiectum.

Anno Chriſti 1543. per æſtatem *Bonnæ* fuit cum *Bucero* Philippus apud *Hermannum* Archiepiſcopum Colonienſem: inſtituenrem reformationem Eccleſiarum Sed Clerus illam mutationem non admiſit. Ediderunt tunc aduerſarii ſcriptum cōtra Bucerum, dignius ſcurris, quam Clero: ad quod Philippus grauiter & erudite & pie reſpondit. Extat id inter alia eius opera. Anno 1545. cum Illuſtriſſimus Princeps *Georgius Anhaldinus* præpoſitus Magdeburgenſis Eccleſiæ in Epiſcopatu Merſburgenſi miniſterio ac gubernationi præficeretur: Melanchthon * *teſtimonium ordinationis* compoſuit nomine omnium in vicinis eccleſijs Superintendentium.

Hermannus Archiepiſcopus Coloniēſis reformationem inſtituit.

Scriptum Melanch. ad clerum Colonienſem.

Georgius Princeps Anhaldinus.

** Exſtat in conſiliis Theologicis Philippi.*

Cepit paulo poſt Lutheri mortem gliſcere bellum *Flaccianū*: & de libro Auguſtano, qui *Interim* nominabatur variæ fuerunt motæ cōtrouerſiæ. Vno anno Illuſtri. Elector Saxoniæ *Mauritius* octo conuentus coegit: quibus Philippus omnibus, excepto primo, quod ſecedere iuſſus fuiſſet ob metū Cæſaris, interfuit Scripta etiā omnia, quæ in illis conuentibus fuere exhibita, Philippus cōpoſuit: & errores craſſiſſimos eius libri ſcripto detexit: præſertim aurē articulum *de iuſtificatione hominis peccatoris corā Deo*: qui in illo libro fraudulenter deprauatus erat, adſeruit atq; confirmauit. Omnia ſuper hoc libro conſultata & ſcripta publice typis edita ſunt: nec neceſſe eſt hic repeti. Id ſalrē conſtat: plurimū mali Sophiſtica illa conciliarione dogmatū in Eccleſia datū fuiſſe. In Sueuia & ad Rhenū pulſi fuerunt paſtores plures *quadringentis*, qui approbare librū nō poterāt, & alijs alibi in Eccleſijs miſerabilis facta eſt ſolitudo. Libri illius refurationē ſcripſerūt Miniſtri Eccleſiæ per Saxoniā inferiorē, inter quos præcipui fuerunt *Ioannes Epinus*, & doctores *Magdeburgici*, inprimis *Matthias Flaccius Illyricus* Albona vrbe natus: quo grauiter ſe Wittēbergicis & Philip. præcipue oppoſuerūt. Suaſerat Philip. *de adiaphoris* ne ſcrupuloſe cōtenderent, modo

Bellum Flaccianum.

Interim.

Vno anno octo conuentus in negocio religionis.

Liber Auguſtanus multa mala dedit.

A quibus refutatum Interim.

Melanchth. quid ſuaſerit.

nihil idololatriæ illi ritus ac ceremoniæ haberent adiunctum.

Flaccius contra.

Et ſeruitutem aliquam, quæ ſine impietate ſit, ſuſtinendam. Contra *Flaccius* vociferabatur potius vaſtitatem faciendam in templis, & Principes metu ſeditionum terrendos: quam ſaltẽ *linea viſu* admittatur. Hinc exſtiterunt varia diſſidia, & ſcripta admodum inuidioſa: de quibus ne lubet quidem plura.

Vltimum, cui Melanch. interfuit, colloquium.

** In conſiliis Theologicis Mel.*

Vltimum colloquium, ad quod Philippus venit, fuit *Wormatiæ* inſtitutum An. 1557. quod cum aduerſarii * abrumperent, partibus Euangelicarum Eccleſiarum callide per condemnationem *Cinglianorum, Oſiandri & Illyrici* diſtractis & digreſſis Philippus cum ſuis domum eſt reuerſus menſe Decembri. Atque hactenus breuiter de Theologicis Philippi laboribus.[1]

Labores ſcholaſtici Melanchthonis.

Ex tot cõgreſſibus domũ & ad ſcholaſticos eoſq; ſibi quod ſæpe dicebat, dulciſſimos labores reuerſus: tam docendo, quã commentando nulli operæ, labori nulli pepercit. Et quanquã hîc etiam multipliciter interturbabatur, tamen tantum erat in eo omnibus inſeruiendi ſtudiũ vt nihil moleſtiæ patientia non vinceret. Huic *verſum* vel *epiſtolam*, alteri *orationem*, tertio *prælectionem* aut *orationem & concionem* ſcribebat vel emendabat. Nã

Tota ſchola in vno recũbit Melanch.

quicquid tunc ab altu Wittembergæ librorum conficiebatur, in omni genere doctrinæ: eorum nihil ſine hoc, quaſi Theſeo, vt dicitur, *vel non plane ipſo, Magiſtro & autore elaborabatur.* Publice proponẽda ab hoc vno ſcribebantur omnia. His tantis, tamque multis rebus, cum diſtineretur, non tamen ille doctrinæ ſtudium, nõ ſerias meditationes & ſcriptiones: non explicationem grauiſſimorum dogmatum omittebat.

Adiuuat bibliorum verſionem Mel.

Luthero aſſiduus adiutor fuit, cum in alijs laboribus, tum & in ſacrorum Bibliorum translatione, quæ magno aliquot annorum labore inſtructa & perfecta eſt. Fuitque inter eos, dum vixit Lutherus, coniunctio plus quam fraterna. Ipſe enim Lutherum reuerebatur, & ab ipſo viciſſim ſerio atque ardenter diligebatur. Fuerunt quidem inter eos, vt fit inter homines doctos veritatem inquirentes, aliquando inter diſputandum diſceptationes quædã, ſeria diſſenſio nunquam fuit.

In Academia quos autores explic. Mel.

Artium ſyſtemata debentur Melanchth.

Explicuit autem in Academia illa Philippus per annos *duos & quadraginta* authores tum Græcos, tum Latinos, ſacros & profanos; in omnibus Philoſophiæ partibus. Artium liberalium *præcepta*, quæ antea ſpinoſe & confuſe iuuentuti inculcabãtur, ipſe methodo vera & oratione perſpicua ita *digeſſit* & tradidit: vt ei multum, imò infinitum poſteritas omnis debeat. Quæcunq; vero tum in Philoſophicis, tum Theologicis elucubrauit: ea omnia in tomos certos diſpoſita, & typis excuſa Bibliothecæ publicæ ac priuatæ exhibent.

Scripta Melanchthonis

Edidit enim ſcripta plurima vtiliſſima & valde neceſſaria; quæ hic ſingula recenſere longum foret, factum id ab alijs.

Sunt

Sunt autem ex his quædam ἐξηγητικὰ, quibus præcipui libri ſa- *ἐξηγητικά.*
cri luculenta interpretatione explicantur; *vt commentarii in Danielem, Iohannem Euangeliſtam, Epiſtolas Pauli*,& alios libros
ſacros, quibus non ſcio quid exactius aut magis perſpicuũ eſſe
poſſit. Pugnat & cum hoſtibus veritatis acerrime,& illis quidẽ *πολεμικά.*
iugulum premit, etſi minus fortaſſe tumultuatur, quàm ali-
qui vellent. Poſtremo, vt alia omittam, ſummam doctrinæ
Eccleſiarum Orthodoxarum commodiſſimo & eruditiſſimo *διδακτικά*
compendio complexus eſt in duplici ὁμολογητικῇ Auguſtana, *Theologica.*
& illa, quæ ſuperioris, repetitio eſt, edita an. 1551. His accedit
plena & exactiſſima explicatio dogmatum ſingulorum com-
prehenſa libro, cui titulus eſt, *Loci communes*. Quem librum cũ *Loci commu*
vidiſſet Lutherus, auſus fuit dicere; *non dubitare ſe, vel vnum* *nes Melanch*
hunc librum Philippi omnibus ſententiariis, & Scholaſticis ſcriptis *thonis.*
anteferre: alibi etiã *canone dignum* iudicat, & alibi, *eum*, inquit *Iudicium*
qui Philippum præceptorem ſuum non agnoſcat; ſtupidum & ſtolidũ *Lutheri de*
eſſe aſinum ac beanum; qui opinione & fiducia ingenii ſui feratur & *illis.*
regatur. Nam quicquid vſquã in artibus & vera philoſophia ſciamus;
hoc Philippum præſtare titulo quidem humili Magiſtri inſignitum:
ſed longe omnibus doctoribus doctiorem. Atque vt rumpant ſe in-
uidi, qui poſtea viro tanto obtrectare cœperunt, proferre, neq;
ex veterum nec recentiorum ſcriptis: neq; etiam ſuo ex thea-
tro quidquã poſſunt, cum Locorum ſcripto quod ſit conferen-
dum. In *Philoſophicis* edidit compendia & ſyſtemata methodi- *Philoſophica*
ca *Dialectices, Rhetorices, doctrinæ moralis, Phyſices, & doctrinæ de*
anima. Dicendi normam ipſe ſolus monſtrauit: & exercitatio-
nes ante hac inuſitatas, ipſe excitauit; materijs, de quibus pu-
blice declamaretur, vtilibus ſcriptis. Nam & ipſe ſuo exemplo
præibat alijs: nec ceſſabat vrgere aſſiduitate doctrinæ publicæ:
& crebro veniebat ad illas horas, quibus alij docebant, atque
pone diſcipulos aſſidens docentes audiebat. *Mathematica* inprimis
ſine quibus ſciebat doctrinã eſſe nullam, promouebat: & *librũ* *Matheſeos*
Plinii ſecundum, vbi prima fundamenta ſcientiæ illius tradun- *ſtudioſus Me*
tur, enarrari voluit, adeoq; ipſe enarrauit, alijs explicationem *lanchth.*
dictando. Iam contra cogitetur, quantum in omnibus diſcipli- *Plinii lib. 2.*
nis caliginis & tenebrarum fuerit, antequam ipſe his lucẽ præ-
buit. Conſumebatur *tota vita* in ſola Dialectica Ariſtotelis di-
ſcenda neq; ad eam vita quantumuis longa ſufficiebat, de cæ-
teris vt iam taceam. Hæc autẽ laborioſiſſima & fideliſſima api-
cula peruolauit per vniuerſos doctrinarum campos, atq; inde
ex variis ſcriptorum floſculis lectiſſimum & dulciſſimum ſuc-
cum nobis in fauos congeſſit, iuxta veteris Poëtæ ſententiam; *Lucret l. 3.*

Floriferis vt apes in ſaltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depaſcimur aurea dicta,
Aurea perpetua ſemper digniſſima vita.

 Nunc

Multi ingrati erga Melanch.

Nunc ea viciſſim eſt noſtra ingratitudo, libenter quidem his donis Dei fruimur: Sed poſtea his obſaturati, rabioſis dentibus in tantorum beneficiorum autorem ferimur, & quod de ingratiſſimis hoſpitibus à Plauto dicitur: *Vituperamus, & comedimus tamen.* Et multi niſi etiamnum hodie *Philippi vitula araſſent*: nunquam in tradendis diſciplinis, earumve præceptionibus diſponendis laude dignum aliquid præſtitiſſent. Nimirum inuentis addere facilius eſt, quam inuenire.

Mores & vita interior Melanch.

Nunc ad mores & vitam interiorem veniamus: in quibus nihil aſperum fuit, ſed ſumma lenitas & manſuetudo. Nam bilem, qua corpus in iuuentute affici poterat, meditatione & patientia manſuefecerat. Sæpe enim hoc Sophocleum in ore habebat.

Soph. in Oed. Col.

> στέργειν γὰρ αἱ πάθαι με, χ' ὡ χρόνος ξυνὼν
> μακρὸς διδάσκει, καὶ τὸ γενναῖον τρίτον. *h. e.*
> *Boni vt conſulam, ærumnæ, me & ætas*
> *Longa docuerunt, & præterea generoſa animi patientia.*

Φιλοστοργία Philippi.

In familiari conuictu & colloquio omnibus ſuauitas illius, vt notiſſima, ita iucũdiſſima fuit: In ſuos φιλοστοργίαν dubites, an in vllo homine maiorem videris; tanto & tam vero amore coniugem, liberos, nepotes & neptes, ac infantes complectebatur. Accidit aliquando, vt Gallus ſalutandi cauſa adueniret, & Philippũ in hypocauſto offenderet altera manu cunas motitantem, altera librum tenentem. Id cum hoſpitem mirari animaduertiſſet: Philippus patrisfamilias officium, & infantiũ coram Deo gratiam, tanta pietate expoſuit peregrino: vt doctior ille abiret.

Αὐτάρκεια eiuſdem.

Ab ambitione quam longiſſime abfuit: honorem & opes non curauit, nec quæſiuit: quod miſera rudeta eius rei familiaris ſatis ſunt teſtata. Delectabatur hoc dicto Achillis, quod eſt apud Philoſtratum: ἐμὸν ἔστω τὸ πλεῖον τῶν ἔργων. Χρήματι δὲ πλεονεκτείτω ὁ βουλόμενος. id eſt, *mea ſit laborum pars maior; pecunia autem abundet, qui volet.* Scimus, quam amplæ conditiones illi ſæpe oblatæ fuerint, non vt à vera Eccleſia deficeret (quod quidam propria malitia, ſicut Iſcariotes ille, & multo leuiore compendio moti fecerunt) ſed vt tantum in quibuſdam doctrinæ partibus mitius ageret. Sic enim dicebant: concederet quædam, quæ non magni momenti eſſe viderentur, nec fineret ob iſta leuia concordiam Eccleſiæ diſſolui. Ad quæ reſpondit ille, ſcire ſe etiam olim *Arianos ab Homouſianis* eodem modo poſtulaſſe, ne *propter duo verba* Eccleſiam lacerari finerent: illos tamen non conceſſiſſe: ſe quoque nihil illis largiri aut concedere poſſe. Hæc dogmata oportere pura conſeruari, & refutationem tam tetrorum errorum neceſſariam eſſe.

Bene-

Liberalitas Melanchth.

Beneficentia verò, atq; etiam, vt in illa tenuitate rei familiaris erga omnes munificentia pene maior fuit, quam ipſius res ferre poſſet. Nemo ab illo beneficium aut eleemoſynā fruſtra petebat; neq; vlli quantumuis importuno petitori præcluſa erat ipſius benignitas. Rem familiarem tenuem & attritam reliquit; ſed locupletiſſimum patrimonium liberis eſt bona fama parentum. Ipſe Philippus acceſſionis ad fortunas, qua fieret ditior, conſilium cœpit nunquam: quin etiam oblata emolumenta aliquoties reſpuit, & de quibus alij etiā digladiari non dubitarent; ea cum eſſent in poteſtate ſua plane abiecit. Erat in familia eius, quidam *Ioannes* natus ad Neccarum. Hic curabat domi ipſius omnia, emendo, condendo, promendo, Mane legebat ſacra Biblia familiæ, & erudiebat paruos liberos. Erat homo pius, caſtus, fidelis: eiuſq; miniſterio Philippus *quatuor & triginta annis* vſus eſt. Obijt apud eundem An. 1553. d. 3. Apr, cui etiā Philippus epitaphiū ſcripſit. Donabantur ei multa aurea & argentea numiſmata antiqua; hæc fere auferebat, qui primus, vbi ille acceperat, aduenerat: & Camerario nonnulla cum daret, ſolebat dicere; *niſi tu ſumſeris, relinques alijs*. Cumq; aliquando pluſculos nummos congeſſiſſet, & animaduerteret quendam ijs valde delectari: iubet, vt quos vellet, eligeret. At ille, *ego vero omnes inquit cupio*. Offenſus Philippus nonnihil impudenti poſtulatione, tamen conceſſit: & ſe cupiditatē inuerecundi ſpectatoris ſatiaſſe dixit. Sæpe numero pecunia exhauſta pocula ſua ipſe clanculum detulit ad aliquē mercatorē, nihil curans iuſtum ne precium an minus eo perſolueretur.

Res familiaris eiuſdem.

Alienus ab auaritia Melanchth.

Ioannes Melanch. œconomus.

Domi non erat aſper ac durus; quique conniueret nonnunquam ad familiarium nimiam etiam læticiam: cum quidem ab ipſo nihil fieret aut diceretur perperam ac praue: ſed præſentia ſua cauebat, ne leuitas iuuenilium cupiditatum in turpitudinem aliquam prorumperet. *Potus* ei neceſſarius erat gratus & bonus: *eſca* qualibet ſine faſtidio veſcebatur. Sed cibos precioſos & opipare conditos prorſus oderat. *Piſciculos minutos* probabat in cibo maxime & olera atque pulticula omnis generis expetebat: carnes non item. Tubingæ adoleſcens in contubernio, vbi perpetua conſuetudine *hordei iuſcula* cibum communiter capientibus tum apponebantur, ſæpe cum iuſculo alterius ſuas carnes commutauit, vt ipſe iuſculum duplex, alter carnes duplices haberet. A piſcibus non abhorrebat, veſcebaturque libenter ouis: Sed hæc recentia, illos feruentes afferri cenſebat oportere. Domi cella ſua omnibus patebat: quin etiam libros, ſcriptaque ſua omnia, & literas quarum quotidie multæ afferebantur, relinquebat omniū oculis expoſitas, vnde plurimū ſubtractū eſſe conſtat. Iocis delectabatur, ſed liberalib, & tēpeſtiuis, vt inter epulas & in peregrinationib.

Ad quædam domi conniuet.

Victus Melanchthonis.

Tubingæ olim in contubernio vt vixerit.

Comitas Melanch.

Moribus omnino fuit placidiſſimis; & ſi quando vehementius perturbabatur: ſtatim ad ſe redibat. A dubijs & Sophiſtica natura abhorrebat, vt ambiguas figuras, etiam vſitatas, ferret iniquius. Cum inter epulas vinum appoſitum ipſi valde probaretur, & ex conuiuis quendam guſtare, & dicere, quid videretur, iuſſiſſet: reſpondente illo: *non eſſe malum*; fere commotus dixit: *bonum vinum ſic laudari non debet.* A medicinis etiã magnopere abhorruit, vnde factum, vt balnea prorſus tandem vitarit: quæ aliquando cum amicis ingredi conſueuerat.

Oſor Sophiſtices & ambiguitatis.

Veſtitus Melanch.

Veſtitus vnum retinebat modum. *Tunicam* enim ſemper geſtabat tam domi, quam prodiens foras: vt tectum vndiq; corpus eſſet. Interiore veſte linea duplicata vtebatur; & ſuper eã lanea altera. Domi caput pileo lineo tegebat.

In publico veſte ad pedes cum manicis demiſſa vtebatur: neq; paſſus eſt perſuaderi ſibi, vt externis vllis ſericis aut ſimilibus vteretur. Pelles tamen non reſpuit, Aquilonares illas, quod eſſent ad calefaciendum efficaciores.

Statura corporis Melan.

Statura fuit breuiore, non tamen breuitate notabili; cum à cõmuni virilium corporum modo nõ procul abeſſet. Membrorum cõpoſitio plane elegans: frons explicata & ardua, inſignis vena quadam ampliore in illa eminente: capillus rarior: collũ procerum: iugula inſigniter concaua: oculi pulcri, & acies horum mirabiliter clara: pectus ſatis amplum: venter & ilia adſtrictiora. Omnium partium corporis integra atque vera ſua figura, & congruens erat ſoliditas. Senſus omnes acres in corpore, nulla carnium mole grauato: & eiuſmodi, vt facile illud quidem propter ſubtilitatem afficeretur. Vox ei fuit principio balba: quam tamen ætas ingraueſcens paulatim ita emendauit: vt nihil audiretur, quod alios offenderet. Ita & iuuenis incedens alterum aliquando humerum detorquere ſolebat. Et reperti ſunt quidam, qui tum illa, tum manuum, vt ſolebat, inter loquendum motiones, & ſuperciliorum ſublationes imitari vellent: ſicut olim Ariſtotelis aliqui & Platonis inepti fuere imitatores.

Valetudo Melanth.

Viribus corporis imbecillibus fuit, & valetudine tenui, inde vſque à pueritia, ſed temperantia, ſobrietate, ac optimo viuendi ordine, ita corpus alioqui debile roborauit; vt maximis etiam laboribus ſufficeret. Animaduerſum eſt tamen, poſt cõiugis interitum in dies ſingulos magis attenuatum ac debilitatum fuiſſe. Inſomnia ei ſemper fuit moleſta: accidit q; ſæpe, vt totam noctem nihil dormiret. Sed hoc malum depulit diæta conſtanti ac vinis plenioribus: & alijs generibus potus, quibus ſomnus conciliari ſolet. Ad ſomnũ ſe dabat ſtatim poſt cœnã: & ſurgebat poſt mediam noctem. Omnes ſcriptiones & commentationes matutina opera ab eo perficiebantur. A prandio

reſpon-

reſpondebat ijs, qui literis compellarant. Literarum veſperi allatarum lectionem plerunq; in poſterum diem differebat, ne ſomnus turbaretur. Atque in ſenecta interdum poſt meridiem ſupra ſcamnum alicubi recumbens conſpectus eſt. Hac ratione fecit, vt morbos haberet nullos infeſtos præter *calculorum & veſicæ*, quæ Græcis λιθουρία, & λιθίασις νεφριτική. Non multis ante mortem annis etiam oculorum *epiphoris* atque lippitudine conflictatus eſt. Humoris etiam ad lumbos vapores & flatus, qui grauis interdum ægritudinis quandoq; cauſam dant, tam corpori, quam animo, πάθη ὑποχονδριακὰ vocant, tentabant eum nonnunquam. Hos dolores vſu herbæ *chamæleontis* mitigauit: cuius efficaciam prædicauit. Animo ad mortem ſemper fuit æquiſſimo inde vſque à iuuentute: proximo autem biennio etiam cupidus moriendi: quæ cauſa fuerit, facile exiſtimari poteſt. Tædebat eum iam petulantiæ Sycophantarum & malitiæ hominum illius ætatis. Eo die, quo publice poſtremum prælegit: quibuſdam petentibus teſtimonium initiationis ſuæ cœpit ſcribere hos verſiculos, quos tamen non abſoluit, morbo impeditus:

Morbi eidem familiares.

Aeterno genitore nate Chriſte,
Orator patris, ex ſinu verendi
Vocem Euangelii ferens ſuauem,
Qua credentibus exhibes potenter
Vitam iuſtitiamq́ʒ ſempiternam,
Et qui ſanguine nos tuo redemtos
Exaudis, reputas, faciſq́ʒ iuſtos,
Oſtenduſq́ʒ pium tuum parentem:
Noſtras, Chriſte Deus, doceto mentes,
Ac in pectora gratiæ arrabonem
Noſtra effundito Spiritum, mouentem
Caſta incendia, & inuocationem:
Fac pars agminis, vt tui per omne
Aeuum ſimus, alacriterq́ʒ ſemper
Aeterni patris, & tuas ſonemus
Laudes, &c. Amen.

Verſus à Philippo paulo ante mortem inchoati.

Paucis etiam ante mortem diebus hæc ſcripſit: *Anno 1560. die Aprilis decimo octauo, ſcripſi hoc teſtamentum in meo morbo breuiter de iis reliquiis facultatum, quas mihi Deus dedit. Confeſſionem fidei, & gratiarum actionem ad Deum, & Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſcripſeram antea bis, ſed chartæ ſunt interceptæ. Volo tamen confeſſionem meam eſſe reſponſiones de Bauaricis articulis contra pontificios, Anabaptiſtas, Flacianos, & ſimiles, &c.* Poſt hæc ſequuntur ea, quæ de rebus ſuis fieri voluit, & ad hæredes ipſius tantum pertinent, etſi eorum deſcriptionem non potuit abſoluere, quod ſcribendo iam tres pagellas confeciſſet, atque ita ſe defa-

Initium poſtremi teſtamenti Melanchthonis.

tigaſſet, vt nihil poſſet addere tum amplius; ſed in poſterum diem differret reliqua deficientia, quo ipſo tamen in extrema virium defectione ſcribere nihil potuit. In pagella paulo etiam ante conſignauerat cauſas, cur minus à morte abhorrendum ſit, hoc modo:

Cauſa, cur minus à morte abhorrendum.

A ſiniſtris.
Diſcedes à peccatis.
Liberaberis ab ærumnis, & à rabie Theologorum.

A dextris.
Venies in lucem.
Videbis Deum:
Intueberis filium Dei:
Diſces illa mira arcana, quæ in hac vita intelligere non potuiſti:
Cur ſic ſimus conditi,
Qualis ſit copulatio duarum naturarum in Chriſto.

Extremus actus Melanch.

Vltimus autem actus teſtis fuit certiſſimus de tota eius ſuperiore vita, animo, & conſilijs omnibus; atque oſtendit, quod nihil vnquam ſpectauerit aut quæſiuerit aliud, quam gloriam Chriſti, & Eccleſiæ ſalutem. Tempus enim & hora mortis non fert hypocriſin. Multoties annis poſterioribus, & præcipue proximis menſibus ante mortem, cum gemitu & lacrymis deplorauit eccleſiarum Euangelicarum diſtractionem, ac ardentibus votis, & precibus à Deo petiuit, vt ipſe inter docentes concordiam ſanciret, & illa mala ſanaret. Hæc vna cura illi ſemper in ore & corde erat. Præſagijt ipſe ſibi inſtare diem migrationis, alijsque paulo ante mortem dixit: *Neſcio quid mihi ſignificet coniunctio Martis & Saturni, quæ erit decima quinta die huius menſis.* Cumq; febre correptus eſſet, & *Vitus VVinshemius* corpuſculum iam ante pene ad extremum attenuatum conſideraret, atque cum gemitu diceret: *Quomodo feret hoc corpus febrem paulo longiorem*, ſubridens reſpondit ei: *Cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto.* Dixit & pridie quam moreretur ad generum *Caſparum Peucerum D. Non morbo moueor, neque vlla eſt ſollicitudo, quæ animum meum angat aut perturbet: Vna cura eſt, vna ſolicitudo, vt Eccleſiæ ſint in Chriſto Ieſu concordes.* Hinc ſatis adparet, quæ fuerint eius perpetuæ cogitationes, & quid ſemper animo propoſitum habuerit. Dixit & eodem die: *Si me Deus iam euocauerit ex hac vita, liberabor ab inimicis plenis odio ſophiſtico, & mendaciis hoc monſtroſo anno naturæ.* Filium ad precum & concordiæ ſtudium hortabatur, & *tum*, dicebat, *Deus tibi benedicet*: Sæpe ante mortem iterauit hanc precationem Redemptoris, quæ eſt in Ioanne: *Sint vnum in nobis, ſicut & nos vnum ſumus.* Sæpe & hoc dictum Pauli Apoſtoli, quod eſt in priore ad Corinth. *Chriſtus factus eſt nobis ſapientia à Deo, iuſtitia, ſanctificatio & redemptio.* Edidit alias multas ante mortem ſanctiſſimas voces, quæ fuerunt

Præſagit mortem.

In morbo quæ eius vni ca cura.

runt teſtimonia pietatis ipſius, neque hic referri omnes poſſunt. Paulo autem antequam exhalaret animam, cum à domino Paſtore recitarentur verba, quæ ſunt in Euangelio Ioannis; *Dedit eis poteſtatem, vt filii Dei fiant, qui credunt in nomine eius*; ſublatis oculis & manibus dixit: *Hoc dictum animo meo ſemper obuerſatur*. Cum à genero interrogaretur, an vellet aliquid? reſpondit: *aliud nihil, niſi cœlum: ideo non ſitis mihi moleſti amplius interpellationibus talibus*. Denique aſſidue donec ſpirare potuit, iterauit hanc precationem: *Ah Deus miſerere mei per Chriſtum filium tuum*; & illam Pſalmi: *In te, Domine, ſperaui, non confundar in omni æternitate*. Et ſenſibus integerrimis fuit, vſq; ad vltimum vitæ articulum. Nam hæc fuit eius poſtrema* vox, qua teſtatus eſt ſe audire & intelligere ea, quæ à præſentibus ex ſacra Scriptura recitabantur. Reſolutus itaque paulatim pene ſine ſenſu mortis, tandem ſpirare deſijt, & quaſi obſopitus iacuit, neque vlla in facie apparuit deformatio, aut lineamentorum mutatio, ſicut in morte fieri ſolet.

* *Ja reſpondit interrogatus.*

Mors Philippi placida.

Tali fine vitam in terris ſuam clauſit Philippus Melanchthon, cum vixiſſet *annos 63.* & *dies* totidem: extinctus eo horæ momento ſub veſperam, quo in lucem editum conſtat. Annus emortualis indicatur literis numeralibus huius diſtichi:

PVbLICa res VIrtVtIs honos, eCCLesIa VIVaX,
LVget In InterItV, Magne PhILIppe, tVo.

Luctus ex obitu Mel.

De eius morte cum per oppidum increbuiſſet: magnus ſtudioſorum numerus ad ædes confluxit: cum iam ante frequentes ibi conſtitiſſent, & vt antea ſollicitudinem, ſic illo tempore dolorem ſuum officio tali oſtendebant. Morientem autem nemo qui aderat, ſiccis oculis videre potuit; ne ij quidem, qui animis maxime virilibus mortis tempore conſolari atque confirmare alios ſciunt: quod omne robur animi, amoris erga cariſſimum præceptorem affectio ſuperaret. Sub veſperam ſtatim ab Academia ad Principem Electorem miſſæ ſunt literæ, quibus de luctuoſiſſimo caſu mortis Philippi perſcribebatur: quæ ante meridiem diei ab hoc tertiæ redditæ fuere. Compoſitum autem corpus illa nocte in muſæo aſſeruatum fuit. Mane diei 20. April. mortui etiam facies, vt antea viuentis, ab artifice eſt depicta. Cumq; in affectione erga magiſtrum & præceptorem ſuum ſingulis pene momentis venirent; qui peterent, ſibi videndi illius mortui copiam fieri: quem viuum dilexerant, & admirati fuerant: neque negandum hoc multis de cauſis videretur: tota illa die, & vſque ad meridiem poſtridianæ, quæ fuit 21. April. quaſi funus more veteri propoſitum publice eſſet, admiſſi fuere ad aſpiciendum omnes, qui expetebant. Neque fuere multi in oppido aut ſtudioſi, aut ciues, qui non illius diei, & dimidij ſequentis tempore ad eum videndum vene-

venerint, aut ſine lachrymis eum adſpexerint. Multi etiam hoſpites, qui audiendi illius cauſa Wittembergam venerant: mortuum tum primum viderunt: quorum vt viuentem viderent, non fuerat ei felicitas.

Opinio autem de mortuo & affectio in ſpectatoribus ex eo etiam tum apparuit: quod pennulæ, quibus in ſcribendo vſus fuerat; & chartæ, in quibus aliquid ſua manu deſcripſerat, & quæ in pauimento muſæi abiectæ iacebant, & quæcunque alia vſus & præſentiæ illius memoriam teſtari poſſent, à quibuſdam peterentur, & ſeruarentur ſtudioſe.

Funus Melanchthoni honorifice factum.

Exuuiæ viri, quo Deus ad maximas res vſus fuerat, componebantur primum in ſandapila plumbea: hæc in ligneam includebatur. Die, quo funus efferendum erat, Lipſia venerat *Ioachimus Camerarius* cum D. *Morchio*: ſed cum ad ædes Philippi vocatus eſſet, facere non potuit: verum clauſis ſandapilis ad deductionem funeris eo acceſſit. Elatum autem eſt funus d. 21. April. frequentia tum ſtudioſorum, tum ciuium, & honeſtorum hominum omnium ordinum, qui ex vicinis locis conuenerant, tanta, vt nemo eo in oppido meminerit maiorem. Dolorem etiam ſuum & vultu & lachrymis teſtabantur maximum: & quacunque funus procedens ferebatur omnibus à partibus & eiulatus muliebres audiri, & lacrymæ virorum ac iuuenum conſpici. Eleemoſynæ autem pro re & copia datæ fuere, & pueris ſcholaſticis, qui præcentiones funebres adminiſtrabant: & pauperibus, qui expetebant omnibus: atque illa quidem, vt & cætera, ex publico Vniuerſitatis ærario. Concionem funebrem habuit D. *Paulus Eberus* in templo parochiali. 1. Theſſal. 4. Ab hoc funus in templum, quod ad arcem Wittembergenſem eſt, delatum fuit: & prope corpus Lutheri, cui in vita παραστάτης fuerat fidelis, ſepultum eſt: vbi ante ſepulcrum, depoſito funere ex pulpito in vicino exſtructo, orationem habuit Latinam de mortuo, *Vitus Ortelius VVinshemius*, Med. D. & Græcarum literarum profeſſor. Ibidem monumentum ad parietem poſitum eſt, opere præclarum cum verſibus epitaphijs & effigie ipſius.

Epitaphium Melanchthonis.

Epitaphium Philippi Melanchthonis initio conſcriptum, laminæ enim areæ ſpacium quædam non admiſit.

PHILIPPO MELANCHTHONI SACRARVM LITERARVM SOLERTISS. ET FIDELISS. EXPLICATORI, VERITATIS CÆLESTIS PATRONO ET PROPVGNATORI INPRIMIS STRENVO, OPT. DISCIPLINARVM ET ARTIVM CVM INSTAVRATORI, TVM CONSERVATORI: QVI OMNEM DOCTRINAM QVASI VAGAM, AC DISSIPATAM COLLEGIT,

GIT, ET AD CERTAM RATIONEM REVOCAVIT: VIRO PIETATE, STVDIO PVRÆ, CASTÆQVE RELIGIONIS, SAPIENTIA, VIRTVTE, HVMANITATE, BENIGNITATE ERGA OMNES PRÆSTANTI, FELICITER ET SANCTE IN TERRIS MORTVO XIII. CAL. MAII, C. V. AN. LXIII. M. II. D. II. H. I. ACADEM. WITTEBERG. CVI ILLE TOTIS ANN. XLII. OPERAM NAVASSET H. M. P. C.

Obitum eius plurimi doctiſſimi viri carminibus ſuis luxerunt, quæ & typis excuſa ſunt. Ferdinandum Imperatorem ferunt, audita morte Melanchthonis dixiſſe: *Huius viri conſilia ſemper fuerunt moderata.* Atque hæc de Melanchthone, qui vt vixit *pie, iuſte, ſobrie*: ita mortuus eſt *ſancte & feliciter*: & memoriam ſtudiorum & officiorum ſuorum, ingensque ſui deſiderium ijs omnibus reliquit: apud quos bene *Ferdinandi Cæſaris de Melanchth. iudicium.*

——— *Vt ris ſtat gratia facti.*

Ex oratione funebri habita à Vito Winshemio: item vita Melanchthonis à Camerario deſcripta: narratione obitus eiuſdem; & alijs.

IOANNES SAPIDVS.

Ω. 1560. alii 61. die 8. Iunij, ætat. 70.

POpularis hic & ſuppar fuit *Beati Rhenani*, natus eodem in oppido Alſatiæ, *Seleſtadij*, anno Chriſti nonageſimo, ſupra mille quadringentos: vſus inſtitutione eiuſdem magiſtri, *Hieronymi Gebwileri*, qui Rhenanum primas literas docuerat. Habuit tamen pędagogum & hypodidaſcalum ipſum etiam Rhenanum: qui diſcipulus iam tum condiſcipulos inferiorum ordinum, iuſſu Magiſtri, erudiuit. *Patria. Præceptores.*

Seleſtadio ſuum Rhenanum ſubſecutus *Lutetiam* eſt: vbi cum alios publicis de cathedris docentes, in quibus principes *Faber Stapulenſis, & Iodocus Clichtoueus*; tum priuato in muſæo Rhenanum Ariſtotelica quædam explicantem audiuit. *Abit Lutetiam.*

Linguarum itaque ſcientia, variarumque artium diſciplinis, poetices præcipue, inſtructus, domum reuenit: vbi mox à ciuibus ſuis ludo literario gubernando præfectus eſt. Hanc Spartam ſuam inter catenatos labores & rei etiam domeſticæ moleſtias quotidianas pro virili ſua ornauit: ſcholamque, diſcipulis paſſim ad audiendum ipſum confluentibus, ſatis frequentem habuit. Et omnino vnus fuit Sapidus ex felicioribus illius ſeculi Ludimagiſtris. Eliminatis enim & exploſis barbaris ſcriptoribus; qui iuuentutis aures olim perſonabant: eorum in *Ludo in patria præficitur.*

rum in

rum in locum claſſicos auctores, & genus dicendi purius introduxit.

Sed cum Euangelij iterum exorti lux radios ſuos latius latiusque tum diffunderet; ipſe veritatis cœleſtis notitia illuſtratus, ſanctoque religionis ſincerioris amore inflammatus, forte etiam ſcholaſtici illius pulueris in acciſo ſalario pertæſus; patria relicta *Argentinam* cum familia commigrauit. Argentinenſes hominem aduenam, iam ante eruditionis fama notum, dignum & ciuitate & honore iudicarunt: eique docendi prouinciam ſuo in Gymnaſio commendarunt. Quo in officio ita verſatus eſt: vt non minus doctrinæ eruditionem, quam adſiduam induſtriam vitæque integritatem omnibus probarit.

Argentinam commigrat.

Ibidem docere iuſſus.

Ad exitum vitæ vocatus eſt Argentinæ, anno ſexageſimo primo, die octauo Iunij, iam ſeptuagenarius.

Obitus eius.

Fuit vir bonus, pius, doctus, & multorum ſuæ ætatis præſtantium virorum amicus, vt *Eraſmi Roterodami Beati Rhenani, Glareani, Pauli Volſcii*, Curienſis Abbatis, & aliorum. Sed forte illa ſcholaſtica & ſalarij tenuitate non contentus, id quod ex quadam ad ipſum Eraſmi epiſtola *colligas, vbi inter alia ſic ad eum Eraſmus: *Sortem tuam vt laborioſam eſſe non negauerim; ita tragicam, vt tu vocas, aut deplorandam eſſe prorſus inficior. Ludi literarii magiſtrum eſſe: proximum regno munus eſt. An tu putas ſordidam eſſe functionem: primam illam ætatem tuorum ciuium, optimis literis & Chriſto ſtatim imbuere: totque probos & integros viros patriæ reddere? Stultorum opinione humilius eſt: re longe ſplendidiſſimum.* Hæc Eraſmus ibi & plura.

Mores & amici.

* *lib. 1. ep.*

Ludi magiſtri dignitas quanta.

Scripſit *epigrammata* quædam & *epitaphia*: *Anabien*, ſiue *Lazarum rediuiuum*. Comœdiam ſacram: *Conſolationem de morte Alberti* Marchionis Badenſis: præter auctores, quos vel reſtituit, vel commentarijs illuſtrauit. *Henricus Pantal. l. 3. Proſop. Eraſmus in epiſtolis, Geſnerus.*

Scripta Sapidi.

PETRVS LOTICHIVS.

N. 1560. d. 7. Nouemb. at. 32. compl.

NAſcitur *Petrus Lotichius Secundus* anno Chriſti in carne manifeſtati * milleſimo quingenteſimo vigeſimo octauo, die ſecunda Nouembris ad cœnobium Solitariæ. Eſt autem *Solitaria* illuſtris Hanouici comitatus oppidum, ad *Druſi* (vt incolæ hodierna etiam die nominant) *montem* ſitum, inter *Gelnhuſam* & diœceſin Fuldenſem, per quod tranſit fluuius ille, *Cynthii* nomine à poeta hoc decantatus, piſcoſus & amœnus, qui infra Hanouiam, comitatus illius caput, in Mœnum influit.

* *P. Meliſſus ponit annum 1529. ſed rectius 28.*

Solitaria, patria Lotichii deſcriptio.

Cynthius fl. die Kintz.

Parentes ei fuerunt agricolæ fortunis quidem non magnis, ſed probitate & virtute antiqua, literarum ſtudia amantes, & honeſtæ

Parentes Lotichii.

honeſtæ liberorum inſtitutionis ſatagentes. Nam vt primum infantiæ annos Petrus compleuit; conſilio & ductu patrui cognominis, * monaſterij illius antiſtitis, ſenis venerandi & docti, magiſtris eum bonis literis informandum tradiderunt, primum in patria, vbi fundamenta doctrinarum & laudum maximarum iecit. Erat enim ibi ſchola conſilio & cura Abbatis patrui non peſſime conſtituta: & huius domus ipſa quaſi Muſarum domicilium à viris doctis celebrabatur; cum ipſe doctus doctorum conſuetudine plurimum delectaretur, & præmijs inſuper ad ſe inuitare ſoleret.

Educatio.

** Ad cuius diſcretionem Secundi nomen hic aſſumſit.*

P. Lotichius patruus, Abbas Solitarienſis.

Hic vbi Grammatices elementa & pietatis prima rudimenta celeriter arripientem, & æquales longo poſt ſe interuallo relinquentem Antiſtes ille animaduertit: ſpe de eo non vulgari concepta, in ſtudijs poſthac liberaliter alendum ſuſcepit, & quaſi adoptauit.

Educat fratris hunc filium Lotichium.

Itaque puerum tali indole præditum, vberioris ingenij cultus capiendi cauſa ad vicinam *Francofordianam* ſcholam, in qua tum humaniores diſciplinæ egregie vigebant, gubernatore *Iacobo Micyllo*, ablegat, eiuſque domeſticæ diſciplinæ etiam commendat, ratus magiſtrum ſe inueniſſe excolendo ingenio tam felici ac liberali idoneum. Nec eum opinio hæc fefellit.

Lotich. mittitur Francofurtum.

Sub hoc enim duce Lotichius tanto ardore animi tantaque celeritate percepit literas cum Græcas tum Latinas; vt facile æqualium agmen multis paraſangis præuerteret; non ſolum oratione ſoluta, ſed etiam numeris adſtricta: vt plerique omnes exiſtimarent, Lotichium ſingulari ingenij felicitate, adeoque vi quadam diuina præditum eſſe. Hunc præceptorem Lotichius deinde omni pietate ſemper coluit, grataque memoria proſecutus eſt; & demortuum carmine eleganti, quod extat, ad poſteritatem commendauit.

Micyllus præceptor Lotichii.

Habuit & alterum in primis adoleſcentiæ annis ducem & ſtudiorum poetices formatorem non ignobilem, *Ioannem Pedioneum*, Rhetum poetam laureatum; qui poſtea oratoriæ ac poeticæ profeſſor Ingolſtadij fuit. Iſte quid à Lotichij ingenio eſſet expectandum, vnus omnium maxime præuidit, idque epiſtola ad ipſum data declarauit: quam, cum narrationi noſtræ non parum lucis allatura videatur, ſubijciendam duximus. Ita autem habet: *Literis tuis vt reſpondeam, etſi nulla alia cauſa me impuliſſet, vt quem modo cum perturbatis vndique rebus omnibus ſuſpenſum de meo ſtatu, tum à libris ocioque illo literario alienum atque auulſum prope, ipſe tu animaduertiſti: tamen quod partium eſſe mearum putaui, pro ſtudio erga noſtrates adoleſcentes omnes pari, proque amore meo quodam peculiari erga te feci: ſiquidem id & tu rogare, & meum hoc officium poſtulare videtur.*

Ioan. Pedioneus alter Lotichii præceptor.

Epiſtola eius ad Lotich.

Itaque

Itaque quod mehercule prius feci, iam quoque faciam, hoc eſt, excitabo te, vti illa ipſa vita, quam me authore ſuſcepiſti, diſcendi veram eloquentiam, atque optimas artes, eo vſque contendas, vt quandoque ad ſummum laudis nomen, atque faſtigium noſtris hominibus perueniſſe videaris. Idque ſic velim ſtatuas, vt ſi ad eam ingenii tui vim ac felicitatem parem adhibeas induſtriam, ſis omnes tuas actiones, ſtudia, ætatem, hac vna cogitatione corroboraturus: quam præ aliis maximè commodam vitæ, ac fructuoſam ſtudiis maiores noſtri iudicarunt. Etenim ſi non ſolum homines Philoſophi, ſed Dii ipſi immortales à brutis animantibus ſola quidem orationis vi atq; poteſtate mentis nos eſſe diuerſos voluerunt: Quo quid mihi facere mihi rectius videtur, qui quod accepit à cæteris donum, ſua (cum id Dii ipſi iubeant) cura, ſuo labore perficiat, nec ſolum loqui poſſe contentus ſit, ſed vltra etiam loqui ornate ac ſplendide diſcat, ſeq; vere non hominem, id eſt, mortalem ac fragilem, ſed immortalem, & quaſi Deum virtutis actione fingat. Ea vero cum in aliis multis rebus conſtant, tum præcipue ſumma, ipſumque gloriæ culmen in eloquendi ratione conſiſtit. Quam quidem etſi plurimi diuerſis modis ambiuerint, eloquentiam dico, eiusque aliquam quisque partem adumbrauerit; pauci tamen veram illius viuamq; imaginem ad hunc ſane diem repræſentarunt: Idq; non tam aliquando naturæ vitio aut ingenii imbecillitate, quam parum prudenti huius rei arduæ moderatione atque iudicio, quo quidem deſtituti fuerunt. Hinc cæteræ dotes quamuis amplissimæ imminui, confundi, atque turbari, ipſique illi ardore magis animi rapi, quam ſpe effectus fruſtrari. Sed cum porro tribus præcipue modis ſe mortalibus ea dicendi ratio infundat vſu, ardore, imitatione, iisque tanquam ducibus conſtet eloquentia: Eam tu viam potius aggredere, eam rectius doctiſſimorum hominum ſententiam ſequere, qua ad ſummum peruenire poſſe confidas. Nam cum iſta tibi naturæ facilitas eſt, tum illa quidem felicis ingenii vis atque poteſtas, vt nihil omnino tam in arduo poſitum, tamque ſublime eſſe videatur, quod non aſſequi poſſe te ſperem, non facile te in mediocritate quaſi deſperato ſucceſſu, non in ſatietate, quaſi confecto curſu patior conſiſtere: ſed in altum te velim efferre, quo te volo. Itaque quod à me his paucis diebus audiuiſti pluries, id & mehercule iam repeto, atque inculco, vti vnum præ omnibus aliis eligas, quem maxime ſtudeas exprimere in conſuetudine & dicendi bene & ſcribendi. Eum quidem vnum eſſe ac maximum omnium M. Tullium dico: Qui omnes in oratione virtutes, omnes dicendi neruos, omnem vim, copiam, venuſtatem ita perſecutus eſt; vt non homo quispiam Arpinatum ciuis, ſed quaſi Deorum immortalium conſilio, Iouisq; Opt. Max. gremio lapſus in terram, ciuibus, imperio, Reique publicæ Romanæ diuinam induxerit linguam. Cuius quidem maieſtatem atque virtutem non Capitolium dico ſolum incredibili admiratione complexum eſt, ſed & exteræ nationes, gentes, ciuitates, ipſiq; adeo Græci homines in huius vnum conſpectum

Eloquentia tribus modis paratur.

Præſagium Pedionei de Lotichio.

Vnus ad imitandum eloquentiæ ſtudioſo præponendus M. Cicero.

ca.b.

Digitized by Google

ora obuertebant ſua, huius ſermone extremi totius orbis incolæ, populi incogniti, remotiſſimæ gentes ſuſpenſæ velut ac victæ conquieuerunt. Quare ſic ſtatuendum tibi eſt, vt hunc vnum imiteris atque effingas, à quo maximos ſperes ſtudii tui fructus. Nec ſane ad hoc languidior tibi animus adferendus eſt: tanquam obſequio ſolum rem tam arduam iri confectum putes, aliis profecto, aliis opus eſt. Etenim cum videas infantem non tantum parentis (quem quidem agnoſcit) vias atque veſtigia conari linguam exprimere, mores ac geſtus, totum denique habitum ac ſtatum effingere, donec ſimilitudinem aliquam veri hominis adeptus puer ſuis fulciri membris ſuiſque corroborari viribus incipiat, inde paulatim à maioribus acceptum ſermonem diſcat exequi lingua, tu demum ipſis nimirum verus apparebit parentis ſui filius. Quæ quidem eo tibi ob oculos à me ſunt poſita, vt videas atque diſcas, quantum imitatione natura vel adiuuari, vel promoueri queat. Idque omnino, quantum valeat, re ipſa experiare. Hoc certe velim, vt Ciceronem ipſum, tanquam linguæ tuæ parentem ac magiſtrum agnoſcas, eum vnum admirere, diligas, amplectare, denique & exprimendo ſimilitudinem aliquam non quidem vt ſimius hominis, ſed vt filius patris aſſequare. Ex eo igitur ſi quid petendum ſit, vno tanquam perenni linguæ theſauro, Romanique ſermonis fonte haurias. Proinde cum ingenium tibi ſit ad optimas artes & liberales diſciplinas, maxime vero cum ad poetarum ſtudia, tum eloquentiæ natum atque diſpoſitum, velim, imo te rogo atque obſecro, vt eo ipſo conſtanter vtare, te exerceas, eamque ad metam, quo pauci peruenerunt, totum vitæ curriculum, omnem operam, ſtudium, laborem impendas: quo expectationem non modo non fallas meam: (quod profecto minime omnium conuenit) verum etiam vota, ſi libet noſtra vincas. Vale. Solitariis.

Francofurti cum alterum *ſeptennium* exegiſſet Lotichius, & iam ex ephebis exceſſiſſet: à patruo illo Abbate *Marpurgum* continuandorum ſtudiorum cauſa mittitur. Venit eo Lotich. adoleſcens anno Chriſti milleſimo quingenteſimo quadrageſimo quarto, vixitque apud *Ioannem Hiluenbrandum* Iuriſconſultum, contubernalem nactus *Iohannem Hagium* Francum, amicum deinde per omnem vitã fidelem ac conſtantem. Cum eo Ioan. Hagio vbi de more nomen apud Rectorem dediſſet, Academico ritu initiatus eſt in ædibus * *Draconis*, præſentibus popularibus & patruo Petro. Marpurgi cum in Philoſophiæ ſtudio non pœnitendo cum fructu verſatus, ac in oratoria & poetica progreſſus feciſſe felices viſus eſſet patruo ſuo; eiuſdem iuſſu atque conſilio abijt in Saxoniam ad audiendos principes illius æui philoſophos *Philippum Melanchthonem*, & *Ioachimum Camerarium*. Duorum enim iſtorum fama exciti tum temporis plurimi homines nobiles & docti ex *Italia*, *Gallia*, *Hiſpania*, *Pannonia*, imo & *Græcia* certatim in illas oras con-

Francofurto Marpurgum ablegatur.

Ioan. Hagius Francus.

* *Ioan. Draconita Theologi.*

Marpurgo in Saxoniam proficiſcitur.

Fama Melanchth. & Camerarii.

Lotichium hi in amicitiam admittunt.

Camerarii de Lotichio iudicium.

Lotichius princeps elegiacorum poetarum.

fluebant. Iſtis igitur ſummis viris ita ſe Lotichius ingenij induſtria morumque elegantia probauit; facile eum vt fauore ſuo, quin & amicitia dignum iudicarent. Amabant in eo non tam ingenij bonitatem, carminisque culti præſtantiam, quam morum probitatem & candorem, ingenuumque maxime pudorem. De genere vero carminis Lotichiani quid ſenſerint, quidve in poetica ei tribuerint: clare demonſtrant honeſtiſſima de Lotichio iudicia ac teſtimonia literis prodita. *Camerarii* certe in Lotichium cum viuum tum mortuum propenſio animi exſtitit ſingularis; qui & in hoc vnice elaborauit, vt *diuina Lotichii* (ſic vocat ipſe) *carmina* poſt mortem illius ederentur. In Academia autem Wittebergenſi, vbi *Melanchthon* regnum tenebat, innotuit clariſſimis & doctiſſimis quibusque viris, cumprimis *Georgio Sabino*, *Ioanni Stigelio*, *Georgio Fabricio*, & alijs, vt *Poſthium* at *Meliſſum* poſterioris ætatis poetas omittam; qui omnes vnanimi conſenſu *in Elegiacis Lotichio palmam* detulerunt.

Academia VVittembergenſis diſſipatur.

Lotichius dat nomen militiæ.

In caſtris facit verſus.

Ortum eſt deinde bellum, Germaniæ toti funeſtum, *Ioanni Friderico* Saxoniæ, & *Philippo* Haſſiæ Landgrauio, ducibus arma inferente *Carolo* V. Imperatore anno Chriſti 1546. Itaque claſſico diſſipatis docentium ac diſcentium cœtibus Melanchthon tutum Muſis quærens receptum Magdeburgum petijt, quem Lotichius vna cum alijs eſt comitatus. Sed cum & ibi præter ſpem omnia turbulenta offendiſſet: coactus eſt pedem referre bonus Melanchthon cum ſuis. Lotichius autem ſuum quoddam conſilium ſecutus, ac tempori inſeruiens, militiæ nomen dedit: commilites nactus *Melchiorem Zobellum*, acri ingenio & virtute iuuenem Sueuum, *Ioan. Altum*, *Varum*, *Acontium*, ſodales veteres atque ijſdem ſtudijs deditos. Miles igitur vixit in hybernis in Saxonia miſerabiliter & calamitoſe, vt ipſe in epiſtola quadam ad Hagium fatetur: & in ipſis etiam caſtris inter lituorum ſtrepitus Muſarum minime eſt oblitus: ſed in excubijs & aſpecto frigore tacitus ſecum carmen aliquod finxit; & vbi aliquid à militaribus munijs ſuffurari temporis potuit, verſibus id pangendis tranſmiſit. Vnde alicubi ſic Muſas alloquitur:

Vos quoque ſum lituos inter veneratus & enſes,
Quodque fuit vacuum tempus ab hoſte, dedi.
Deque tot amiſſis etiamnunc pauca ſuperſunt
Carmina, militiæ tempore facta mea.

Ex militia Erfordiam concedit.

Perfunctus tandem belli laboribus, ſpe pacis non dubia affulgente, accepto ab Imperatore ſuo miſſionis honeſtæ diplomate, è Saxonibus *Erfordiam* concedit, vetuſtum & amicum literatorum hoſpitium, ibidemque in gratiam cum amicis ſuis veteribus, hoc eſt, libris & ſtudijs redit. Erfordia deinde *VVittember-*

tember-

tembergam ad Melanchthonem, ſedatis belli tumultibus, eſt reuerſus, vixitq; cum eo coniunctiſſime & iucundiſſime. Erat enim ei cariſſimus, cum propter ſummum ingenium, eruditamq; doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam & carminis ſuauitatem: qua ſemper apprime eſt delectatus; dum vixit. Itaque honoris & eruditionis cauſa magiſterij philoſophici, vt vocant, gradu ornatum Lotichium voluit: & poſt *Ioachimo Camerario* ſuo commendauit. Paulo poſt à patruo abbate domum reuocatur. Hic *Camerarius* eum *Danieli Stibaro* Equiti Franco clariſſimo, & canonico Wirtzeburgenſi, abeuntem commendat.

Inde VVittembergam.

Vbi Magiſterii titulo ornatur.

A Camerario commendatur Stibaro.

In viam ſe dedit Lotichius ſub ipſam brumam, anni tempus difficile, & peregrinantibus præſertim minime idoneum. In itinere illo multas ærumnas, niues profundas, & præter cœli inclementiam etiam Thuringorum inhoſpitalitatem indigne eſt perpeſſus. Tabellarius ei comes additus, ex improuiſo in profundam foſſam niuibus contectam incidit; atque in niuibus ita coopertus totus latuit; vt Lotichius ex proximo pago ruſticorum turbam feſtinanter aduocare neceſſe habuerit; qui oppreſſum ac tantum non præfocatum niuium mole liberarent, & præſenti vitæ periculo eriperent. Itaque domum redit corpore peſſime affecto languoribus & morbis, quos in via, cœlo niuoſo & rigido contraxerat; & redux à patruo abbate, iam ſene, non ſine lachrymis & gratulatione aduentus exceptus eſt.

Redit in patriam Lotichius.

Iter hyemale.

Curata apud ſuos valetudine *VVirtzeburgum*, Franciæ metropolim, cum literis Ioachimi Camerarij ad Mæcenatem futurum *Danielem Stibarum* contendit. Hic acer ingeniorum cenſor, ſtatim indole, doctrina & moribus Lotichij perſpectis, accedente præſertim Camerarij commendatione non vulgari & cupide & lubenter in familiam ſuam eum adſciuit, & fauore ſuo digniſſimum iudicauit. Quare gentilibus ſuis *Stibaris*, adoleſcentibus indolis ac ſpei præclaræ, præceptorem præfecit. Inde in Galliam eum ad explorandam Academiarum illius regni rationem, tumultuante tunc Italia, ſolum ablegat. Poſtea rebus exploratis vna cum agnatis ſuis & comitatu nobili egregiorum iuuenum, atque ijs præcipue *Gabriele Erhardo*, atque *Dimaro* Galliam Lotichium adire iubet, adiuncto ei hypodidaſcalo *Georgio Viſchero* Argentinenſi, homine docto, comi, ac humano.

Daniel Stibarus.

Lotichius iunioribus Stibaris præficitur.

Cum iis Galliam adit.

Iter igitur Gallicum cum mercatoribus Gallis à mercatu Francofurtenſi ingrediuntur, inſtructi ſumtibus neceſſarijs ex liberali munificentia Danielis Stibari Mæcenatis; ac primum petunt celeberrimam *Pariſiorum* vrbem, in qua ſubſiſtere aliquantiſper, vt philoſophos, oratores, medicos, I C. clariſſ. au-

Veniunt Lutetiam.

Inde Montempeſſulanum. dirent. Inde veluti multitudini cedentes in exoptatos *Mompelianos* receſſus, regna Aſclepiadea, concedunt: ibique in ſuauiſſimo otio literario iucunde ac feliciter bonas horas conſumunt. Monte peſſulano libuit excurrere, & vicinam *Toloſanam* ſcholam viſere: deinde montibus Pyrenæis ſuperatis, & Atace flumine, in finitimas Hiſpanias traijcere, viſendæ regionis ac gentis cauſa, ad quiduis audendum cordatæ: verum *Narbona* vlterius progredi conceſſum non fuit, bello inter Hiſpanum & Gallum ardente. Montem igitur peſſulanum reuerſi, aliquam multum temporis in ſtudijs ponunt: tandem inde digreſſi perluſtratis Galliæ Narbonenſis clarioribus vrbibus, per Allobrogum fines, Rhodanique fontes, & Heluetiam, in Germaniam redeunt, anno à Chriſto nato M. D. LIII. *exacto quadrennio* in Gallijs liberalitate & ſumtu illius nobiliſſimi Stibari: quem in thermis Badenſibus valetudinem tunc curantem, ſalutarunt.

Viſunt ſcholam Toloſ.

Redeunt in German.

Pericula Lotichio in peregrinatione Gallica obiecta. Cæterum non alienum hoc loco videtur paucis ſaltem perſtringere caſus illos & diſcrimina; in quæ nobiles ſtudioſi cum ſuo Phænice & comitibus in Gallijs coniecti fuerunt; alijs vt exemplo ſint peregrinaturis. Primum itaque *Lutetia* antequam abirent, vna omnes vnius contubernij numero *vndecim*, ætate haud pares, animi gratia, ac deſiderio inſpiciendi oſtia *Sequanæ*, Pariſios alluentis, & ad Rothomagum in Oceanum ſe exonerantis, exſpaciantur, partim nauigijs, partim pedibus iter facientes. Inde *Rothomagum* appellunt, vbi iudicium regium, & emporium celebre totius Normandiæ. Ab hoc cupido inceſſit eundi ad litus Oceani vſque, & ad portum *Diepa*; vnde decem horarum ſpacio vento ſecundo in Angliam traijcere poterant: quod feciſſent, niſi nobilis iunioris cuiuſdam metus, inter piratas quaſi relinquendi, ipſos deterruiſſet. Nihilominus tamen vt animum oblectarent ac propius, quod volebant, intuerentur, nauigium conducunt, duobus vectoribus, qui in Oceano nauem agerent, ſeſe temere admodum committentes. Hi enim ventis inſurgentibus magis magisq; in altum vehunt repugnãtes ac nolentes: & iam furentis maris procellæ in conuectorum capita vndique reuerberabantur; cum ſerio nauicularijs imperant, curſum relegant, & litus petant. Verum iſti nebulones, ac pecuniæ hirudines, negant ſe reducturos, niſi numerato aliquo donario. Hic Lotichius indignitate rei commotus, alterum principem conſilij fortiter apprehenſum in mare præcipitem ſe daturum minatur, ni curſum & propoſitum mutet. Appellunt igitur, ſed non ad portum, vnde ſoluerant. Per loca ergo ignota noſtri regrediuntur, & tabernam in litore inuentam ingrediuntur. Verum cum & hic ſuſpecta ipſis omnia viderentur: cœnati excubias diſponunt ad cubiculum. Ibi tum in ſca-

Sequana.

Rothomagum.

1. diſcrimen in mari.

Caupo inſidus.

in ſcalis latronum quiſpiam gladium in tenebris micantem oſtentat, forte exploraturus, quid animi eſſet nouis hoſpitibus. Quod animaduertentes nobiles ſtudioſi cum enſibus ſtrepitu facto proruunt, ac latrunculos fortiter abigunt, ipſi ad auroram vſque peruigilantes. Qua appetente læti equis veredarijs conſcenſis Pariſios repetunt, iam experientia edocti, quid ſit illud Comicum: *Felix, qui mare nunquam eſt ingreſſus.*

Lutetia deinde omnes ſimul iterum diſcedunt, pedeſtre iter inſtituentes, vno duntaxat equo impedimenta viæ ac ſarcinas ferente. Fuit ea profectio Lotichio duce *milliarium* noſtratium *quinquaginta* circiter, concors, modeſta, & læta; præterquam quod in ſylua circa Molinarum vrbem à latronum manu periculum ipſis non defuit. *Lugdunum* ingreſſi perluſtrant bibliopolia magnifica; & coemta bona librorum copia octaua poſt die Rhodano, nobili flumine, vecti, *Viennam*, Cretenſium Coloniam, deueniunt. Hic dum noſtri ſupra vrbem ante pontem de more exponi nolunt, nautæ incautius nauem regentes, rapiditate fluminis ad inuſitati tranſitus iugum ſagitta velocius deferuntur, inter ſæuas vndas, murmura, & ſpumas, vt ſeipſum nemo exaudiret. Tum nautæ in genua procidentes Deiparam virginem acclamãt: & actum de omnibus vno momento fuiſſet, ſi vel ad mininum ſaxum nauis impegiſſet. *Auenioni* viribus reſumtis, bidui itinere *Nemauſum*, ac demum *Mompelium* appellunt: cuius loci genium ac felicem vbertatem cum Neapolitano cœlo & ſolo non iniuria conferas. Ibi famulo cum vterentur Gallo, tum ob linguæ imperitiam, tum miniſterij gratia; euenit *quadrageſima* tempore, vt vocant, cum exteris, præſertim Germanis, carnibus veſci indulgentia magiſtratus permittitur, vt famulus ille audaculus, prohibentibus id ſæpe nobilibus, carnes ad menſam priuatim inſtitutam coemptas, domum ferret ſub veſte propendentes in publico. Quod cum alij, tum inprimis *clericus* quidam è regione noſtratium habitans, notaſſet: continuit ſe tamen anno integro, nec quicquam indicauit. Sequente autem anno redeunte *carnium priuatione*, rem ad *Inquiſitores* defert. Vocantur itaque non omnes ſimul, ſed iuniores primum, mox alij, vix vt cogitandi de reſponſo ſpacium daretur. Diſcipuli, vt erant inſtructi, factum fatentur, eiuſque cauſam in præceptores conferunt. *Biduo* auditis iunioribus, cum in vna eademque ſimplici reſponſione perſiſterent: accerſuntur & grandiores. Qui nunc ſeorſim ſinguli, nunc ſimul omnes examinati, idemque faſſi, prætendunt *priuilegium* à rege peregrinis conceſſum. Inquiſitores id ſe non ignorare reſpondent; ſed ſcandalum publice datum incuſare. Noſtri vbi vident rem ſerio agi, famulum illum male conciliatum multa nocte à ſe dimittunt: quo tamen facto maiorem ſibi à religioſis inui-

Lugdunum Galliæ.

2. Periculum in Rhodano.

Mompelium veniunt.

3. Periculum in ieiunio Quadrageſimali.

Exteris carnium eſus indulgetur Mompelii diebus prohibitis.

Germani nobiles coram Inquiſitoribus accuſantur.

Ad diſputationem de carnium eſu citantur.

inuidiã conflarunt. *Quinto die* poſt ad diſputationẽ de carnium eſu & ſimilibus quæſtionibus citantur. Iterum noſtri ſe regio diplomate tuentur, & niſi ſecuritas concedatur, miſſuros ad regem, ac per *Rheingrauium* legatum daturos reſponſum; eſſe illi adoleſcentes examinatos familia & ſanguine iunctos. Ibi Inquiſitores paulum viſi remittere, præſertim cum ſuſpicarentur famulum ea de cauſa præmiſſum. Itaq; ad pœnitentiam *ob ſcandalum publicum* publice declarandã ſerio illos hortãtur; & proponitur formula; vt *alba veſte per plateas, nudis pedibus, cũ facibus ardentib. ſinguli ad templũ eant, in templo coram ſummo altari miſſam audiant, abſolutionẽ petant, mulctã magiſtratui & clero debitã dependant, de cætero cautius agant.* Quid hic noſtri? inter ſacrum & ſaxum illi cõſtituti, *facturos ſe horum quicquã diſerte pernegant, ingenuos ſe ac liberos liberis & nobilib. parentib. prognatos, nunquam adſperſuros gentilitio nomini infamia huiuſmodi & ſeruitutis maculam, priuilegia ſtudioſis ab Auguſt. Impp. data violari, ipſius Chriſtianiſſ. regis literas ſperni contumeliaq; affici nobilitatẽ literariã hoc pacto conculcari affirmantes; ac manſuros ſe promittentes, donec ſuper hac re ex ipſa aula reſcriptum afferatur.* Audito hoc, S S. Patres decreta paulatim relaxãt, veniamq; ipſis dare dicunt, *ob amorem,* vt aiebant, *& dignitatẽ gentis Germanicæ: iuſtitiã fuiſſe, quod feciſſent; ne alii regni ciues de iuris inæqualitate haberent, quod iure conquererentur: remitti illis factum, ex gratia Eccleſiæ, ea tamen lege, vt impoſterum citra ſcandalum viuant,* & (in quo vno obtemperatũ) *ſinguli ſingulos coronatos ad noſocomia & xenodochia dependant.* Creditum fuit, non parũ hic *Carolum Cluſium* profuiſſe, cui ob muſices peritiã conſuetudo intercedebat cũ Dominicani ordinis Inquiſitore. Itaque noſtri gratijs regio nomini actis diſcedunt, *ſeq; non niſi ſub autoritate regia conſtitutionis victuros, & libere quod hilaris ſit datoris, Deo chari in vſum pauperum aliquid ſoluturos, oſtendunt.* Non longo tempore poſt, cum *biennio* amplius Mompeliana in Academia vixiſſent, animis ſemper cõiuncti, menſa tantũ ad tempus diuiſi: placuit magiſtris & ephoris ipſorum in ferijs Academicis rurſus ad maritima excurrere, partim philoſophiæ naturalis ac rei medicæ, partim Toloſanæ Academiæ viſendæ cauſa. Adiungũt ſe Lotichio, minoribus loco cõmodo vna cũ pædagogo relictis *Marius*, alij itẽ ſuorũ quirq; ſtudioſus *Gallus μονοφθαλμος*, & *Iſaac. Cellarius*, Grynæi priuignus, poſtea profeſſor Baſileenſis. Literis igitur cõmendatitijs à *Scyronio* ſeniore, & *Rondoletio* præceptoribus ad Toloſates acceptis, iter ingrediuntur. Cum autem à litore Tyrrhenico, quippe interſecto & deſerto, neceſſario illis deflectendum eſſet: de improuiſo nõ aduertentibus ſeſe obuiam fert homo quidam *longurio*, ater, quiq; ipſo adſpectu terrori eſſet. Hic ſalutatis noſtris perquam humaniter ſe itineris comitẽ offert, & cum videret homines ſtudioſos, de via laſſos, operam quoque ſuam in portan-

Pœna ab Inquiſitoribus ob carnium eſum nobilibus Germanis indicta. παῤῥησία Germanorum.

Carol. Cluſius. ea in cauſa profuit.

Iter Toloſanum.

Ignotus comitem ſe noſtris peregrinatoribus.

dis pallijs & alijs vltro defert. Noſtri voluntatem tam officioſam non aſpernati, cum baiulo, nouo & facundo comite pergunt. Pranſi in pago *Niſſa* cum litus relegere luberet, oſtentante ſe è longinquo *Narbone* Martio, vt Cicero appellat, longurio ille compendia viæ monſtrat, abducendo à mari iuxta *Ruſcinem* fluuium. Ante vrbem opere & præſidiario tunc milite munitiſſimam, dum noſtri calceamenta purgant, & ad ingreſſum ſe parant: ille comes curioſe iam foſſas inſpicit, iam oculos huc illuc verſat: vnde ſuſpicio poſtmodum fuit confirmata. Venitur ad portam primam non ſolum Marte & munitione terribilem, ſed etiam pluribus monumentis Coll. Romanorum venerabilem; per quam ingreſſuros militum quidam ibi excubantium gradum iubet ſiſtere: rogat *qui ſint, vnde veniant, quo tendant*: negat illis intrare licere prius, quam ad militiæ principem ſummumq; magiſtratum res referatur. Miles diu noſtros moratus tandem redit; omneſq; illum militum magiſtrum adire iubet adiūcto ſatellite. Sequuntur viatores noſtri laſſi, languidi, ſiticuloſi cum ſarcinis; & in atrio magnifico coram Præfecto militum ſiſtuntur: ac rogantur primum, an *Gallicam linguam* teneant & loquantur omnes? reſpondēt noſtri, paucos ita eam linguam tenere, vt intelligantur, & neceſſaria proloquantur. Eligunt itaq; *Cellarium* Heluetium, qui nomine omnium Gallice loquatur. E quo Præfectus audiēs Germanos eſſe, ſingulos intente intuetur; ac quibus quiq; locis nati ſint, rogat. Reſpondent, *Saxones* eſſe; *Iſaacus Cellarius*, vt erat, Heluetium ſe aſſerit. Habebat Præfectus in militum numero Chirurgum quendam, natione Germanum. Is continuo aduocatur explorandi cauſa, vere Germani ac medicinæ ſtudioſi an eſſent, necne. Præfectus vbi rem ita ſe habere, vti primo confirmarāt, videt; literas commendatitias ad Toloſates exhiberi ſibi poſtulat, reſignat, perlegit, reddit. Verum profectionis cauſam ſuſpectā cum haberet belli temporibus; ita eos grauiter affatur; *Decebat vos iuuenes ſtudioſos ſtudia temporibus accommodare, nec temere pericula ſubire. Iam ad vicinos vſque montes Pyrenæos progreſſi eſtis, vnde vnius diei itinere Hiſpanias vobis ingrediundi eſt facultas. Prius itaq; hanc explorare vrbem animus fuit; poſtea alias aggredi technas.* Quibus auditis noſtri conſcientia rectoque propoſito freti, intrepido vultu modeſte reſpondent; & ſuſpicionem à ſe omnem remouent. Erat Præfecti ætas grandis, barba cana, autoritas militaris: ſedebat cum maieſtate in tribunali, ſatellitum holoſerico amictorum magno numero ſtipatus: adſtabant & officiarij armati tanta cum obſeruantia ac ſi regiam ipſam maieſtatem intuerere. Demū in Lotichiū intuitus, corporis colore ſupra alios magis fuſco, robore & habitu virili, vultu militari ac præſenti, interrogat: quis tu autē? *etiamne tu ſtudioſus haberi vis?* ipſoq; affirmante: *Videris vero*, inquit, *ſcilicet tu haſtā geſtare militare, quā*

Narbo vrbs Galliæ.

4. Periculum in vrbe Narbonenſi.

Oratio præfecti militum ad Germanos.

Proſopographia illius Præfecti.

calamum aut librum; enſemve ac macharam vibrare, quam carmen pangere. Hic riſu omnibus oborto, poſt exactum iam amplius *ſeſquihora* colloquium, comiter dimiſſos, in diuerſorium abduci ab adiuncto ſatellite imperat; cuius nutu ſe continerent, nec citra permiſſionem factam pedem diuerſorio efferrent. Noſtri læti diuerſorium petunt; vina ocyus promere iubent, more patrio Chirurgo populari, & ſatelliti, cuius arbitrio dehinc viuendum erat, hilare propinant, & vt poſſunt, humanitatem omnem declarant. At quid fit? Commode cœnati ac refecti, cubitum eunt, ſileſcunt, obdormiunt. Interea *Longurio* ille infelix comes, in culina cum caupone rixas occipit, calidum pro purgandis nobilium ocreis itinerarijs imperioſe poſtulando. Hic illi ad focum *literæ regio ſigillo* maiori obſignatæ è ſinu forte excidunt: quas cauponi, dum inſpicere vult, illico longurio eripit, in ignem conijcit, è caupona ſe proripit & notis ſibi extra vrbis mœnia cuniculis de nocte elabitur: veſtigatus omnibus vijs celeribus equis nuſquã gentium comparet. Poſtridie ſummo mane noſtri omnium prorſus ignari, propere rurſus ad Imperatorem illum vocantur, examinantur, rogantur: *Ecquis ille via comes, qua venerit, quorſum iter eius*? Reſpondent noſtri bene adhuc animati id, quod res erat: neque notum ſibi hominem, neque conductum, adſociatum forte ad litus, vltro officioſum præbuiſſe ignotis penitus, nec de itinere quicquam indicaſſe. Hæccine iureiurando confirmare velint ſinguli, rogantur? annuunt noſtri vno ore omnes conſtanter. Tum præfectus ira excandeſcẽs per tribunum in hæc verba illis denunciari iubet: *Baiulus iſte comes ſi in ſuas manus veniſſet, iam ipſis pro ſpectaculo ante diuerſorii feneſtras, ex longurione longam factum literam debere pendere. Illico proinde vrbe exeant; Mompeliumq́; ad ſtudia ſua ſe referant; nec vlterius quaqua progrediantur. Quod ſi dicto non audientes Toloſam verſus pedem moviſſe deprehendantur, de proxima quenque arbore racematim ſuſpenſum iri.* Et vero ſi abſq; literis *Rondoletii* fuiſſet: in præſentiſſimum adducti eſſent diſcrimen. Conſtat enim hyeme ſequente Hiſpanum quendam ſtudioſum, in patriam rediturum, quod apud eum propugnaculi cuiuſdam, quod tum ad *Aquas mortuas* exſtruebatur, delineatio inuenta eſſet, captum ac ſuſpenſum, laborantibus pro eo diligenter doctoribus Mompelianis. De Longurione autẽ ſuſpicio omnium erat, *Genuenſem.* eum proditorem fuiſſe, ab *Andrea Doria* ſubornatum. Germani igitur nobiles cum ſuis magiſtris, Deo gratijs actis, ad ſua veredarijs expeditis vſi, reuertuntur: ac deinde Mompelio, vt diximus, in patriam, quam inuenerunt inteſtinis motibus, & *Alberti* marchionis armis valde turbatam. Cæterum Lotichius, Gallico itinere & munere demandato probe integreq; defunctus, in Italiam cogitare cepit. Id vbi Mæcenas eius

Hiſpanus ſtudioſus ſuſpenſus.

Quis ille longurio fuerit.

eius magnificus *D. Stibarus* intellexit; viatico liberali inſtructũ honeſte dimittit. Antea vero quam iter ingrederetur, de voluntate Mæcenatis cum magna diſcipulorum nobilium parte Lipſiã æſtate inclinante abit, ad veteres præceptores, *Melanchthonem & Camerarium*, ſalutandos. Cum his pluſculos dies moratus in Italiam pergit, adiuncto ſibi comite *Ioanne Hagio* Franco, medico, huiuſque diſcipulo *Bernhardo Thungeno* Equite Franco. Profecti ergo per Oenipontem & Tridenti alpes, ingrediuntur deſideratam in Italiam, de qua idem, quod de Ægypto Homerus olim dixit, dici poſſit:

Lotichius iterũ Melanch. & Camerarium ſalutat.

Inde Italiam petit.

——— πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα

φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά. *Odyſſ.* 4.

Veniunt autem, vt alias prætercam vrbes, *Veronam*: vbi præter alia monumenta non ſine affectu luſtrarunt illuſtriſ. *Scaligerorum* ſtatuas, qui vniuerſam ferè olim Lombardiam tenuerunt: ſed à vicinis Venetis expulſi conceſſere in Bauariam. De horum genere, ſuperiori ſeculo floruit *Iulius Cæſar Scaliger*, vir ad miraculum doctus, & nuper eius filius *Ioſephus*, Europæ ſidus: in quo familia extincta, non fama. Viderunt ibidem *Pipini* regis tumulum, perpetuo rigatum rore; tum etiam magni *Fracaſtorii*, & alia permulta. Demum *Patauium* appellunt, hoſpitium diu expetitum, vrbem amplam, populoſam, doctiſſimiſque in omnium ſcientiarum genere hominibus affluentem. Ibi Lotichius præcipue delectatus eſt horto *Bembi* vrbano, perpetuo virenti lauro, hyaco, & platano. Sub veſperam vero, calore remittente, in *medicorum*, vt vocant, *hortum* cum amicis excurrebat, omni genere pulcerrimarum rariorumque herbarum inſtructum & cultum. Crebro item ad viſcendum vicinum *Arquatum*, ad ſalutandos *Franciſci Petrarchæ* cineres & laureta, exibat ſub veſperam: ſæpe cum Hagrio, Mario, Maroldo ad Euganeos montes, herbis ſalutaribus ſcatentes; hinc ad *Aponi* fontes & calidas aquas. Poſtea Medoaca flumine deuecti *Venetiarum* vrbem accedunt: vbi Neptunia regna, regias opes, delubra ſuperba, palatia celſa, & vt verbo dicam, magnificentiæ omnia plena ſatis contemplari, ſatis demirari non potuerunt. Verum cum ſub idem tempus peſtis vrbem Patauinam inuaſiſſet; & ſtudioſorum alij alio diffugerent: Lotichio *Bononia* arriſit; quam Theodoſius Imperator omnium ſcientiarum domicilium & perennem Muſarum ſedem eſſe voluit; priuilegijſque ſummis donauit; adeo vt *ſi quis ſcholaſticum ſtudiorum gratia illuc euntem, auſu temerario læſerit, capite plectendum eum ſanxerit: & ni præſes id exequatur, Epiſcopo Bononienſi vt eadem illum pœna afficiat, mandarit*. Et olim ad doctrinæ commendationem ſatis erat, *modo in ſtudio*, vt loquebantur, *Bononienſi vixiſſet* quiſpiam. Pertraxit Lotichius eodẽ

Scaligerorũ illuſtris familia.

Ioſephus Scaligerorum vltimus.

Patauium.

Venetiæ.

Bononiam Lotichius abit.

O 5 &

Funeſtus caſus Lotichio Bononiæ accidit.

& ſodales ſuos, vixitq; cum ijs iucundiſſime, vſq; ad infauſtum ac funeſtum caſum, qui ita contigit. Cum Lotichio ineſſet incredibilis quædam morum ſuauitas & comitas, ita, vt quibus ſemel innotuiſſet, ijs in dies iucundior eius conſuetudo fieret; nobilis quidam Monacenſis canonicus Bauarus, Lotichio vſu domeſtico iunctus Patauij, eundem mox conſecutus peſtis metu Bononiam, contubernium eiuſdem ibi expetijt. Hic vero canonicus cum cepiſſet amare foris, quod domi habebat: impatienter id tulit hoſpita, iuuenis formoſi amore capta. Itaque vt eo potiretur, *philtrum* parat amaſio apponendum in iuſculo. Apponuntur ergo ſingulis ſeorſim pro more Italorum iuſcula duo. Sed cum Lotichij eſſet pinguius, ipſeque natura à pinguibus abhorreret; commutat id cum iure nobilis Bauari, quod erat macrius, ſed intoxicatum. Lotichius, etſi buccellam, vt ſolebat prius cani ſuo obieciſſet, qui continuo in rabiem verti & in parietem ruere cæpit; tamen, quia id non animaduertebat, ſorbere pergit. Extemplo vim veneni intra præcordia ſentit, atq; animi deliquio in terram concidit. Mox furens ad conclaue volat, arma rapit, in contubernalem ab ipſo ſibi inſidias factas ratus, ſtricto inuadit ferro. Poſtea ad ſe nonnihil reuerſus *oleum oliuarum* affatim haurit: fibris ſtomachi laxatis hauſti toxici partem reuomit: & alia vt medicus abigendo veneno adhibet. Inde in febrim malignam incidit; & perículoſe ægrotat. Vbi tandem meliuſcule habere cœpit; deciderunt illi capitis pili, digitorum vngues, & totus nonnihil immutatus eſt corporis habitus, cum ipſis etiam animi moribus. Et hæſerunt reliquiæ iſtius mali, quoad vixit. Quotannis enim ſub autumnum reuertente tempore, quo ipſi malum illum acciderat, recruduit vis toxici; cũ mentis quadam alienatione ac febri. Hic fuit fructus perluſtratæ Italiæ; quam nimis auide appetimus Germani, ſæpe domi habentes, quod foris ſumtuoſe quærimus.

Italia caute peragranda.

Daniel Stibarus moritur.

Vt autem nulla calamitas ſola, ita Lotichio malum propriũ aliud auxit. *Daniel* enim *Stibarus* ſub idem tempus immatura morte in medio honorum curſu intercidit, annum quinquageſimum non multum egreſſus. Hunc Mæcenatis liberaliſſimi obitum non lacrymis ſolum, uerum & carmine ſeriò defleuit poëta noſter, in quo inter alia ſic quiritatur & ominatur:

Tu ſtudium luſusq́; meos, tu gaudia vitæ
Omnia fregiſti morte, Stibare, tua.
Sit tranquilla tibi requies, ſpesq́; inſcia luctus,
Iamq́; Vale, manes mox ſequar ipſe tuos.

Haud longe interuallo poſt ſecuta eſt mors duorum ex fratre Stibari nepotum, quibus Lotichius magiſter præfectus fuerat

fuerat *Henrici & Martini*; qui cum Reip. adminiſtrationẽ vix capeſcere incepiſſent, iuuenili ætate ex hac vita exceſſerunt.

Lotichius abſoluto ſtudiorum in Italia curriculo, acceptiſque Academicis in facultate medica, impulſu magis amicorum, quam ſua ſponte inſignibus reditum in Germaniam Roma etiam non viſa, maturat. Reuerſus vbi ſuos ſalutauit, *Wirzeburgum* venit *Melchiore Zobelo* præſule & Francorum duce nefario latrocinio ac nouo exemplo intra vrbis mœnia per inſidias * crudeliter interempto. Cuius indigniſſimi facinoris hiſtoriam, ſucceſſoris Friderici impulſu, conſcripſiſſe Lotichium diſſimulato nomine, vulgo creditum eſt. Agebant tunc ſtudioſe *Fridericus* præſul Wirzeburgicus, & nobiliſſimus *Sturmerus*; vt Lotichium omnibus honoribus auctum ſecum retinerent: ſed DEO aliter viſum. Accidit enim vt *Heidelbergam*, auſpicijs *Othonis Henrici* principis Palatini Septemuiri, ad docendam tractandamque artem medicam honorifice vocaretur: anno Chriſti 1558. claudente ipſo ſeptenarium ætatis quartum. Quam quidem prouinciam Lotichius, Muſis & rei literariæ natus, accipiendam exiſtimauit. Eoqẽ cupidius eam in Academiam venit: quod vigebat ea ætate memoria doctiſſimorum hominum, qui ibidem cum perpetua nominis fama vixerant: vt *Iacobi* Wimpfe ingi, *Pallantis Spangeli* iureconſulti excellentiſſimi, in cuius virtute deprædicanda multus fuit Melanchthon, olim eius conuictu vſus, *Ioannis Oecolampadij, Ioannis Hartungi, Sebaſtiani Münſter., Ioannis Virdungi*, Mathematici, & qui illis ſuperior, *Rodolphi Agricolæ*, eiuſque diſcipuli *Ioan. Dalburgij*, & aliorum cõplurium, quos non neceſſe eſt omnes nominare. Inuitabat Lotichium præterea & *Iacobi Micylli*, philoſophi & poëtæ elegantiſſimi, conſuetudo: quem antea ducem ad inſiſtendam & perſequendam ſtudiorum rationem habuerat.

Lotichius in Germaniam redit.

Melchior Zobelus nefarie occiſus: anno 1558. d. 17. Cal. Maii

* *Sicarius à Grombachio ſubmiſſus: qui ſuppliciũ luit an. 1567. d. 18 April.*

Lotich. Heidelbergam vocatur ab Otthone Henrico Elect. Pſal.

Docti viri qui in Heidelbergenſi Academia floruerunt.

In Academia igitur ea, *extra quam vitam non eſſe*, Lotichius dicere ſolebat, loco honorato docendi pariter & ægrotis conſulendi munere ita functus: vt Palatinis principibus commendatus, collegis ſuis iucundus, ſtudioſis & ciuibus vtilis eſſet atq; haberetur. Eodem fere tempore *Marpurgum* iudicio principum Haſſiæ fuit inuitatus: vt in ſchola illa, in qua puer & adoleſcens luſerat, vel artem medicam vel poëticam doceret. Verum in ſtatione prima Heidelbergenſi Lotichius manſit: vixitque in ea, dum vixit, bene ac honeſte. Egit autem cœlibem vitam, ſuum iudicium ſecutus & ocium literatum ſectatus. Vnde illud;

Eodem tempore Marpurgum vocatur Lotichius.

Lotich. celebs vixit.

Me iuuat in ſtudiis conſumere dulcibus æuum,
Signaque Muſarum proſperiora ſequi.

Et

Et quæ ſera legat noſtri non immemor ætas
Carmina tranquillæ fingere pacis opus.

Muſas enim ſolas ſemper amauit, ſemper in delicijs habuit Lotichius; ἐξ ὧν τὸ κλέος ἔρχεται ἀνθρώποισι, ſecundū Theocritum.

Verum vt *plerunque optima quæque diu non durant*: ita & Lotichio exiguum fuit vitæ curriculum à DEO circumſcriptū. Anno enim poſt aduentum in Academiam Heidelbergenſem tertio, Chriſti Seruatoris 1560. Calendis Nouembris acuta & maligna febri corripitur, cum aliquo mentis, vt conſueuerat, delirio, quod tamen ante finem vitæ plane deſijt. Morbo iſto in dies magis magiſque ingraueſcente, *die ſeptimo* menſis eiuſdem, ad imperium ſummi regis Ieſu Chriſti, cui in his terris militarat, ex ſtatione mortali deceſſit: cum annos vitæ exegiſſet *duos & triginta*. Morienti & animam precibus adſiduis Chriſto Redemptori vnico commendanti adfuere complures *Philoſophi, Medici, & Theologi*; interque eos *Iohannes Poſthius*, qui & vita iam functi oculos non ſine lacrymis clauſit. Idem *Poſthius* funus ſummo ſuo amico procurauit, cumque alijs ſeptem liberalium artium Magiſtris exuuias ſuis humeris ad D. Petri extulit: quæ ibidem iuxta *Iacobi Micylli* præceptoris oſſa beatam in extremo die reſurrectionem exſpectant. Atque hæc fuit cataſtrophe viri & poëtæ optimi, omnibusque doctis ac bonis cariſſimi: qui etiam obitum eius varijs carminibus paſſim defleuerunt.

Morbus Lotichii.

Obitus.

Ioan. Poſthius.

Funus Lotichio curatū à Poſthio.

Lotichii ſtatura.

Corpus ei fuit ſtaturæ iuſtæ, non gracile nimis, nec obeſum; capillus ſubniger & ſubcriſpus; nares modice preſſæ, aures contractæ, oculi fuſci & ſuaues; frons exporrecta, hilaris & ſemper eadem: vultus modeſtus, compoſitus, ſubridenti ſimilis: color venuſte fuſcus, barba decens & virilis, mediocriter denſa, nigricans: pectus toroſum, manus validæ & agiles: in toto denique corpore vt ſuccus nullus ſuperfluus, ſic nihil iners aut pigrum. Animus in domicilio apto impiger, excelſus, ad omnem fortunæ impetum inuictus; modeſtus tamen ac mire humilis, æquus & temperatus: breuiter, *temperamentum* vniuerſi corporis fuit *melancholicum cum ſubdominio*, vt loquuntur, *ſanguinis*; qualia temperamenta Ariſtoteli & Phyſicis maxime probantur.

Animo qualis.

Mores eiuſdem inprimis comitas.

Inerat Lotichio morum ſuauitas quædam prope ſingularis. In conuerſatione eam adhibebat moderationem dictorum & factorum omnium; vt vbicunq; eſſet, in dies carior ac iucundior eſſet, Itaque amici iudicabant, Lotichium vi quadam naturæ tacita, ceu Orphea quendam, homines in amorem ſui trahere. Ea vero erat non occulta, ſed potius clara omnibusque patens virtus. Erat omnis fuci, omnis ſimulationis ac ſophiſticæ capitalis hoſtis: in omni vita ſimplex, apertus,

Candor.

candidus, veri rectique tenax. Amici narrabant, pharmacopæum Heidelbergæ, virum honeſtum, filiam quam habebat formoſam & egregiam, cum dote ſatis ampla Lotichio obtuliſſe: hunc modeſte renuiſſe, quod virginem ingenuam ipſe breuis vitæ & termini ſibi imminentis conſcius ſpe falſa coniugij ſtabilioris lactare nollet. Quod quidem apertam eius naturam ſatis demonſtrat.

Studiorum autem in eo tantus fuit ardor, vt à puero libellos propter lectulum poſitos habuerit: vt vel cubans lectitare aliquid aut commentari poſſet: ſæpe ſomnians verſus facere deprehenſus eſt; adeoque nunquam minus fuit otioſus, quod de Scipione Cicero, quam cum ocioſus. Etſi autem ruris & ſolitudinum, vt vates, amans erat: eſſe tamen in ſolitudine ſolus non poterat; ſemperque in cuius beneuolentia & caritate requieſceret, quærebat. Familiariter illud in ſermone vſurpabat: id demum ſapere ſibi ac iucundum eſſe; quod cum amico fieret, ſiue ſtudijs incumberet, ſiue animum remitteret. Hinc in verſiculis alicubi: *Diligentia & amor ſtudiorum.* *φιλοφιλία.*

O iucunda beatitudo vitæ!
Libros inter & optimos amicos;
Quos iungit bona comitas, & vna
Delectatio rebus ex iiſdem,
Et Muſa Venereſq; transſmarina.

Idem in periculis adeundis ac tolerandis quibuſcunque laboribus ſtudiorum, militiæ, itinerum terra mariq; fuit promtiſſimus ac fortiſſimus; vti ex ijs, quæ ſupra narrata ſunt facile cuiuis apparet. Loquuntur id etiam carmina eius hæc: *Fortitudo.*

Non ego pro Patria belli detrecto laborem,
Degener aut viſo protinus hoſte tremo.
Ire nec ad manes pro libertate recuſem;
Dulce foret reges inter & arma mori.

Fortitudinis etiam philoſophicæ ſpecimina longe pulcerrima edidit in domandis, atque rationi rectæ ſubijciendis affectibus & animi morbis. Iram ſic poterat in gyrum rationis cogere atque regere: vt per impotentiam animi parum virile quippiam admiſiſſe raro ſit deprehenſus Etſi (ne ἀναμάρτητον facere velle eum videamur) conceptæ ſemel iracundiæ erat tenacior atque implacabilior, vt melancholicæ ſolent naturæ *Iracundia.*

Sermo Lotichij erat, qualis ferme Socraticorum, elegans, vrbanus, lenis, ingenio tinctus, modeſtus, bonæque mentis verus index. Iocis delectabatur ac *ſalibus Mercurii*, vt aiunt, non *Momi*: in quibus & animi & ingenij probi acumen eluceret. Cùm aliquando Bononiæ ad ipſum *Hubertus Languetus* abituriens in Germaniam, mane adhuc in lecto cubantem atq; *Sermo. Vrbanitas & ſales.*

con-

conniuentem veniſſet, ſuperque re quadam, quid ſibi videretur, quæſiſſet? reſpondit, *mihi vero nihil videtur.* Quo ille ioco admodum fuit delectatus. Contra aberat longiſſime ab omni verborum obſcenitate, & obtrectandi libidine: neq; ſcurrilitatem vllam ferre poterat. Accidit enim aliquando, cum Stibarorum, nobilium iuuenum agmen è Gallia reduxiſſet: vt reduces illi, in prædio quodam haud procul Pabeperga à *Daniele Stibaro* conuiuio exciperentur. Ibi cum poculis ſeſe inuitaſſent; quidam minus digna auribus ætatis illius effutire cœperunt. Tum Lotichius iratus de menſa ſurrexit, & adoleſcentum cauſa rubore ſuffuſus illico abijt, indigneq; id factum tulit. Deinde nec ipſe quenquam carminibus ſuis læſit, nec in gratiam cuiuſquam, ſæpe etiam rogatus

Verecundia.

——— *mordaci perſtrinxit carmine quenquam.*

In omni denique vita communi ac conuiuiorum hilaritate eum ſeruauit modum; qui naturæ congruit: vnde vires cum animi tum corporis reficerentur, non opprimerentur. Compotationes & comeſſationes cane peius & angue oderat, aſotis illis inimiciſſimus. Amabat autem, vt eſt in ſympoſio Xenophontis, *pocula minuta atq; rorantia,* ijsque ſolis adſerebat delectari homines philoſophos. Et quotieſcunque iucunditati ſe dabat cum amicis; temperantiæ, modeſtiæ, & ſobrietatis fines, memor non tam Poſthi-meliſſæi voti, quam mandati Apoſtolici, nunquam excedebat: ſtatimque à iocis & ludicris ad ſeria ſeſe referebat.

Sobrietas & temperantia.

Qualis autem fuit in vita, talis etiam in veſtitu. Sæpe laudauit in *Vldarico Hutteno*, equite Franco rationem veſtiendi. Is enim ſola lana, eaque in ſuo territorio nata, vſus eſt; nullis externis aut transmarinis mercibus accerſitis. Mundiciem tamen adhibuit Lotichius in veſtitu decentem; quæ agreſtiam inhumanam effugeret: adeoque grata erant ei omnia ſimplicia, natiua, mediocria. Itaque recte manſit illi hoc verbum, ſymboli loco vſurpatum: *ſimpliciter ſine ſtrepitu.*

Veſtitus.

Symbolum Lotichii.

Cæterum, vt concludamus narrationem hanc vitæ Lotichianæ, paucis expediendum videtur; quid & de huius & aliorum poëtarum amoribus, quibus ſe teneri paſſim in carminibus queruntur, ſentiendum ſit. Eſt autem, vt ipſi poëtæ explicant, *amor* ille *cœleſtis* atque ætherius; ac rerum cœleſtium, terreſtriumque *contemplatio.* Hic amor facit poëtas, facit philoſophos, facit medicos, omnium denique abſtruſiſſimarum ſcientiarum peritos. Vnde ille;

Quid amores poëtarum?

——— *Vates non Veneris fax improba, verum*
Æterni amor generoſus vrit numinis.

Quan-

Quanquam nec hoc diſſimulandum, adamatas a Lotichio fuiſſe puellas quaſdam ingenuas ac ſcitæ formæ. *Claudiam* enim ſuam non vno carmine celebrat: deinde *Callirrhoen* tunicatam, *Panaridem*, ac denique non vero nomine dictam *Phyllida* Nicrigenam. At fecit hoc non inhoneſte, nec immodeſte; inq; eius nullum crimen amore fuit, vti ipſe confirmat. Deinde, qua fuit morũ elegantia ac humanitate, facile & ipſe amabat & amabatur. Atque decantandis illis amoribus nihil aliud quæſiuit, niſi oblectationem animi honeſtam ad leniendas animi moleſtias & ægritudines.

Vacua denique (ne & hoc prætereamus) in elegijs Lotichianis loca alicubi occurrunt, ea ipſe viuus reliquit conſideratione quadam vt non vulgares ſententiæ collocatione verborũ ſingulari ibi reponerentur. Nec fratri Chriſtiano & Camerario editionem parantibus viſum fuit illas veluti lacunas explere. Epitaphium ei Marius, tanquam ſeruatori ſuo in Sequanæ natatione & amico fideli, apud Elect. Pal. impetrare, tanto viro dignum allaborauit. Verum mors improuiſa illius principis, vt alia præclara, ita & hoc impediuit. Nec ſepulcri honore egetis, cujus virtus in orbem ſe diffudit vniuerſum.

Et hæc de Lotichio ſatis. *Ex narratione vita P. Lotichii ſecundi ſcripta per Ioannem Hagium Francum.*

Ω. 1560. die ſecundo Decembr. ætat. 57. compl.

GEORGIVS SABINVS.

Brandeburgum Marchia oppitũ.

GEorgius Schulerus, poſtea Sabinus dictus, in Marchia Brandeburgi, oppido eo, quo dignitas Septemuiratus Imperatori creando in inclyta Marchionum familia fundatur, natus eſt anno 1508. die viceſima tertia Aprilis, hora ſeptima antemeridiana; parentibus honeſtis, & ea in Repub. primarijs. Parentem enim *Baldaſarem Schulerum*, virum integerrimum fuiſſe accepimus, eiuſque oppidi conſulem prudentiſſimum.

Parens Sabini.

Pueritia ſtudia.

Wittembergam admodum adoleſcens mittitur.

Ipſe Georgius in ſchola patria primum depoſuit tyrocinium, iactis pietatis Chriſtianæ & primarum literarum fundamentis. Adoleſcentulus *quindecim annorum* in vicinam, quæ Wittembergæ florebat, Academiã miſſus, in ædibus *Melanchthonis* * clanculum eſt educatus. Ibi ſingulari diſcendi ardore ita flagrare cœpit: vt in eo impetus quidã diuinus manifeſto appareret; efferens ſe ad ſapientiæ virtutiſq; præſtantiam: qualis in omnibus, qui vlla in parte & quocunq; genere virtutis, ſingularem

** Camerar. in vita Melanchth.*

Ardor diſcendi in Sabino.

gularem laudem & egregiam famam conſecuti ſunt, fuiſſe animaduertitur, & eſſe conſueuit.

Vidit Ioachimus Camerarius hunc Georgium tenera adhuc ætate lacrymas profundentem ad recitationem boni ac elegantis carminis: audiuit eiuſdem triſtes querelas, quibus ſuam in ſcribendo infelicitatem deplorauit: quod non ſolum per ætatem nihil ipſe perfectum elaboraret; ſed ne intelligeret quidem rationem perficiendi elaborandique. Verum diligentia & aſſiduitate, quicquid fuit ingenij hebetudinis, ita correxit: vt tum in alijs artibus omnibus, tum in poetica inprimis plurimum profecerit: adeoque exterorum iudicio ad Ouidianam facundiam & felicitatem proxime acceſſerit.

Studia adoleſcentiæ. *Franciſcus Vinarienſis.*

Adoleſcens igitur Sabinus Philippo, principi eruditorum, commendatus, non ſolum ab ipſomet publice & priuatim fideliter docebatur: ſed de voluntate Philippi, *Franciſco* inſuper *Vinarienſi*, domeſtico informatore vtebatur.

Hic in linguis Latina & Græca, & in vtraque orationis facultate ſedulo diligenterque eum exercuit. Melanchthon autem videns adoleſcentis naturam ad poëſin ferri: autor ipſi fuit, vt in eo ſcribendi genere gnauiter progrederetur: & ex omni Latinorum poëtarum numero Ouidium ſibi potiſſimum imitandum proponeret: certa etiam ſtudiorum & lectionum tempora ſibi præſcriberet.

Vbi Sabini nomen acceperit.

Cum iam ætate aliquantum proceſſiſſet; ætatem autem ipſam virtute doctrinaq; anteiret: & fundendi carminis habitum acquiſiuiſſet: inque ea re induſtriæ ſpecimen in congreſſu quorundam poëtarum, qui tum Wittembergæ verſabantur, edidiſſet: *Sabini* nomen accepit, cum antea *Schulerus* familiæ cognomine appellaretur: quod tamen cognomen alias obſcure de ipſo ferebatur.

Cæſares Germanici à Sabino deſcripti.

Deſcripſit tum ibi *res geſtas Cæſarum Germanicorum*, ex varijs monumentis collectas: quo in argumento ita verſatus eſt: vt ætatem iuuenilem doctrina & ſapientia ſuperarit. Elaborauit enim id anno ætatis viceſimo ſecundo, vt ipſe his verſibus innuit:

Hoc opus exegi florentibus integer annis,
Bis duo cum natus luſtra Sabinus eram.

Mecœnates Sabini.

Scripto illo edito nomen & virtus eius inclareſcere cepit: non ſolum apud doctos quoſque, ſed apud principes etiam viros: qui ingenijs fauebant. Cepit eum tunc complecti illuſtriſſimus princeps elector, *Ioachimus* primus, Marchio Brandeburgenſis: erat erga ipſum ſumma beneuolentia *Albertus*, item Marchio Brandeburgicus, Archiepiſcopus Moguntinus, Cardinalis & Elector. Viros autem doctrina & virtute præſtantes,

ſtantes; qui in horum principum aulis verſabantur, celeriter Sabinus amicitia & conſuetudine comprehendit: erantque multorum tunc oculi in ipſum coniecti.

Poſtea parentes ſtudium iuris ciuilis amplecti ipſum voluerunt: ita tamen, vt etiam naturæ & ſtudiis humanioribus eum obſequi paſſi ſint. Ita ergo in legum ciuilium ſtudio verſabatur: vt nullus dies ab exercitationibus oratorijs & poeticis vacuus eſſet. Certabat ac commentabatur cum alijs poetis, *Acontio, Stigelio, Ebnero, Lemnio*; quorum nomina publicis ſcriptis celebrata ſunt: ac confirmabatur in ea ſtudiorum ratione à Ioachimo Camerario, & Eobano Heſſo, viris eximijs. Adiungebat his exercitationibus & Græcorum ſcriptorum lectionem: perſuaſus legendis iſtis Latinam orationem effici pleniorem. Conuertit tum in Latinum *orationem Iſocratis de concordia domi conſtituenda*, & bello in Aſiam contra barbaros transferendo: Germaniæ temporibus illis non incommodam. *Cum humanioribus literis coniungit ſtudium iuris.* *Æquales Sabini.* *Oratio Iſocratis ab eo verſa.*

Et cum tunc crebri in religionis negocio principum ac Theologorum haberentur conuentus: iſtis interfuit Sabinus, comitatus Melanchthonem, hoſpitem ſuum & præceptorem. In Auguſtanis etiam fuit comitijs inter aulicos Electoris Brandeburgici: vbi res vidit geri grauiſſimas. *Intereſt conuentibus Theologorū.*

Cum autem *decennium* iam apud Melanchthonem in artium ſtudijs eſſet verſatus, & eruditionem conſecutus egregiam: conſilium de adeunda Italia, ingeniorum & doctrinæ, vt ipſe iudicabat, principe, cepit. Id cum *Alberto Turco*, cancellario Moguntino, expoſuiſſet: conſilium non ſolum probauit; ſed etiam principi ſuo ſtudia eius ſumma fide commendauit. In Italiam proficiſcens comites itineris habuit *Balthaſarem à Wolde, Ioannem à Belaw*, equites Pomeranos, *Eraſmum à Minckwitz*, Saxonis primum conſiliarium, dein Palatini cancellarium. *Iter in Italiā molitur.* *Albertus Turcus cancellarius Moguntin.*

Erat tum Venetijs *Lucas* * *Pomphilius*, P.P. cubicularius, homo doctus & eloquens: quo cum antea in comitijs Auguſtanis Sabinus notitiam & familiaritatem aliquam contraxerat. Is Sabinum ibi humaniſſime complexus, vt ſuam ipſi declararet beneuolentiam, adduxit eum in notitiam *Hieronymi Aleandri*, Archiepiſcopi Oritani & Brunduſini. Aleander poſtquam ingenium Sabini in omnium doctrinarum genere, ac poetices præcipue ſtudijs præſtans cognouiſſet: dignum ipſum iudicauit, cui priuilegia à duobus Pontificibus Leone X. & Clemente VII. ſibi conceſſa, impertiret; quemque honoribus & dignitatibus, virtutis cauſa ornaret. Hic itaque Venetiis apud S. Euſtachium, in ædibus ſuis, primum laurea poetica Sabinum donat: deinde & gradu ordinis eque- ** Sabino in hodeporico, Bomphius dicitur.* *Lucas Bomphius.* *Hieronymus Aleander.* *Laurea poetica & nobilitate donatur Sabinus.*

ſtris ornat: quod ipſe in hodæporico, qui liber eſt ſecundus Elegiarum, his carminibus teſtatur:

Denique dum totam vagus omnia luſtro per vrbem,
Me videt, ac ſaluum Bomphius eſſe iubet,
Is non exiguo mihi conſuetudinis vſu
Bomphius Auguſtæ cognitus ante fuit:
Tunc vbi de magnis cum Cæſare rebus agebat,
Ad quem Pontificis nomine miſſus erat.
Ipſe mihi ſummum quo teſtaretur amorem,
Carpere me ſecum remige iuſſit iter:
Meq; diſerte tuas Hieronyme duxit in ædes,
Nomen Aleandro cui ſacra Muſa dedit:
Plurima qui calles varia diſcrimina linguæ,
Et Clario plenum numine pectus habes:
Sacrarumque datas rerum moderaris habenas,
Poſt ipſum Veneta ſummus in vrbe Ducem.
Hic per Apollineas mihi ianua protinus artes
Eſſet amicitiæ cum patefacta tua:
Tu mea cingebas Daphneide tempora lauro,
Inuitoque mihi nomen equeſtre dabas.

Abit Patauium. *Viri ibi celebres tunc.*

Venetijs *Patauium* profectus eſt: vbi commorari aliquamdiu ſtudiorum cauſa decreuerat. Viuebant tum ea in vrbe *Petrus Bembus, & Ioannes Baptiſta Egnatius*, illis temporibus tota Italia ſummæ eruditionis gloria celebres. Hi ſummi viri Sabinum propter ingenium & ſtudia poetica complexi ſunt humaniſſime: idque eo libentius, cum vidiſſent eum à patriæ principibus illuſtriſſimis, Alberto Cardinali & Archiepiſcopo Moguntino, & Ioachimo I. Electore Brandeburgico, honeſtari ac diligi.

Sed non admodum diu, aut certe non tam diu atque volebat, iſtorum clariſſimorum hominum conſuetudine frui Sabino contigit. Citius enim eum inde auulſit negociatorum quorundam perfidia: quibus res ſuas curandas commiſerat: de qua in quadam ad Petrum Bembum epiſtola, conqueritur: ſuamque ea in re infelicitatem deplorat. Rediturus ergo ex Italia in Germaniam, Venetias ſe iterum, * *Aleandri* illius Archiepiſcopi ſalutandi cauſa, contulit. Hic quem antea dignitatibus honoribusque auxerat; eidem priuilegia quoque ampliſſima ob virtutem & doctrinam tribuenda iudicabat.

** Fuit natus Motta in Carnia, obiit Romæ 1542. æt. 63.*

Comes Palat. creatur Sabi. *Redit in Germaniam Sabinus.*

Quamobrem ibi Sabinum ex Italia abiturientem *Comitem aulæ Lateranenſis* creauit; ac priuilegijs ampliſſimis donauit: quibus poſtea Sabinus multorum auxit honores. In reditu *Eraſmum Roterodamum* Friburgi agentem ſalutauit, cui ab

Egnatio

Egnatio literis accurate ſcriptis erat commendatus: ac vidit ſummum iſtum virum & venerandum ſenem in extrema ſenecta: cum iam & corpus eius & oculi, & ipſæ ingenij vires langueſcere, & quaſi in declinatione eſſe viderentur. Poſt reditum ex Italia vixit aliquandiu in aula reuerendiſſimi & illuſtriſſimi principis, Marchionis *Alberti*, archiepiſcopi Moguntini & Electoris: qui ipſum inter cæteros aulicos & familiares, ſingulari benignitate complectebatur. Conuerſabatur familiariter cum D. *Alberto Turco*, archiepiſcopi illius cancellario: cuius nomen paſſim iſtis temporibus in imperio Romano celebrabatur.

Salutat Eraſmum.

Viuit in aula Archiepiſcopi Moguntini Sab.

Albertus Turcus.

Erat gratiſſimus *Philippo Buchemero*, eius principis medico, viro eximia doctrina & magna ingenij ſuauitate prædito: colebatur à *Ioanne Iordano*, eiuſdem principis camerario: & ab alijs præſtantiſſimis viris.

Philipp. Buchemer.

Ioan. Iordanus.

Paulo poſt filiam Melanchthonis, natu maximam, *Annam*, quam patet ipſi in Italiam proficiſcenti deſponderat, vxorem duxit: virginem non ſolum forma, ſed & Latinæ linguæ peritia inſignem, *quatuordecim* annorum. Nuptiæ celebratæ ſunt Wittembergæ, anno 1536. die ſexto Nouembris. Ita enim ipſe Sabinus:

Sabinus filiã Phil. Melan. duxit vxorẽ.

Sexta pruinoſi cum lux erat acta Nouembris,
Dulcia percipiens gaudia nocte tuli.
Tunc mihi, deſpondit quam pronuba Iuno puellam,
Legitimo functus munere iunxit Hymen.

Cum hac vixit annis vndecim, nulla re dirumpente iucundæ conſuetudinis amoriſque mutui vincula. Deceſſit ipſa anno Ieſu Chriſti 1547. d. 4. Calend. Martij, apud Montem regium in Boruſſia.

Obitus coniugis Sabini.

Ea nocte, qua diem obijt, per quietem patri ſpecies mortuæ filiæ oblata eſt: eoque ſomnio ſignificatum eſſe caſum iſtum & ipſe exiſtimauit, & euentus fecit, vt credibile eſſet. Neptes duas Melanchthon domi ſuæ educauit, & deinde honeſte elocauit. Vixit Sabinus aliquot annos viduus. Tandem ſecundam duxit vxorem, *Chriſtophori Cromeri*, ciuis Regiomontani, honeſti viri, filiam.

Mors eius per ſomnium parenti viſa.

Tranſit ad ſecundas nuptias Sabi.

Inde * voluntate & iudicio illuſtriſſimi principis *Ioachimi*, Marchionis Brandeburgici, Electoris, commendatum eſt ipſi munus docendi in Academia Francofurdiana ad Viadrum: venitque eo anno ætatis trigeſimo; atque ſecum egregias attulit ingenij dotes. Cum autem mandati muneris ratio flagitaret; vt poetas & oratores Latinos eo in Gymnaſio explicaret

** Witt. emberga.*

Francofurtũ ad Viadrum vocatur.

caret: initium docendi fecit ab enarratione libri primi *Cicero-nis de Oratore* ad Q. Fratrem: in quo M. Craſſus, de omni ratione dicendi ſplendidiſſime diſputans, introducitur. Tunc temporis cathedræ diſtichon adſcriptum legebatur tale:

Iſta cathedra fuit præclaro extructa Sabino,
Magni prælegeret cum Ciceronis opus.

Ædibus autem ſuis hoc diſtichon inſcribendum curauit:

Parua quidem domus eſt: ſed in hac habitante Sabino
Calliope ſedem gaudet habere ſuam.

In docendi munere diligentiam, fidem & induſtriam toti Academiæ abunde probauit: Eiuſque commoda, ſicubi poterat, apud Electorem & aulam, vbi gratia & autoritate multum valebat, auxit atque promouit. Cum enim antecelleret ingenio, ſapientia, & eloquentia multos: Elector non rarò ipſius opera vſus eſt. Miſit eum & ad Ratisbonenſia Comitia: vbi deliberationes de rebus grauiſſimis inſtituebantur. In iſtis Comitijs innotuit *Carolo* V. Imperatori: qui autoritate ſua illa nobilitatis ornamenta, ab Aleandro in Sabinum collata, confirmauit: atque publicum ſuæ voluntatis & iudicij de Sabino teſtimonium extare voluit.

Mittitur ad comitia nomine Elect. Brandeburg.

Caroli V. in Sabinum animus.

Cum annos ſex Francofurti docuiſſet: illuſtriſſimus princeps *Albertus* ſenior, dux Boruſſiæ, de conſtituenda in Regio monte Boruſſiæ, ſchola publica, piam ac bono principe dignam ſuſcepit deliberationem.

Albertus dux Boruſſiæ Acad. Regiomontanæ fundator.

Deſiderabatur autem vir, eruditione & ſapientia præſtans, atque ingenij monumentis clarus: cuius ductu, conſilio & autoritate res ſcholaſtica conſtitueretur & gubernaretur. Hic Sabinus in multis vnus inuentus eſt: qui ad eam rem idoneus videretur.

Obtinuit igitur Albertus 1. Boruſſiæ dux, ab Electore Brandeburgico; vt Sabino poteſtas fieret, opus illud ſalutare promouendi. Abiuit itaque in Boruſſiam Sabinus cum familia: quamuis nonnihil diſſentiente & conſilium improbante ſocero Philippo: ac ritu ſolenni die 17. Auguſti Anno 1544. Regiomontana ſchola introducta ipſe primus eius Rector deſignatus eſt: geſſitq; eum magiſtratum per ipſos tres annos de Principis ſententia ac voluntate.

Ad eam conſtituendam Sabinus inuitatur.

Academia Regiomontana.

Cepit noua ſchola diſcentium frequentia ſtatim celebrari: ac operibus & monumentis Sabini etiam apud exteros inclareſcere. A morte Lutheri cum exarſiſſet bellum Germanicum; & Patriæ communi horrendæ tempeſtatum procellæ minarentur: mouit etiam in Boruſſia *Oſiander* diſputationes non neceſſarias. Hic cum eum in locum rem adductam videret Sabinus: vt nec opem ferre ſcholæ ruenti, nec concitatas

turbas

turbas ſedare poſſet: dimiſſionem à principe ſuo petijt, tandemque impetrauit.

Ergo de reditu eius cum conſtaret: à tribus eſt expetitus Academijs: ſed ipſe patriæ amore adductus, Francofurdiæ, quod reliquum eſſet vitæ, exigere maluit. *Redit Francofurtum.* Ibi iam ætate grauis, rerumque vſu edoctus, non ſolum ſcholæ docendo ac conſulendo præfuit & profuit: ſed ab illuſtriſſimo Electore Brandeburgico inter conſiliarios præcipuos adſcitus, & tum domi ad deliberationes grauiſſimas & ſecretas adhibitus, tum foris in expediendis non parui momenti negocijs ad exteros reges & principes, fidem, induſtriam, dexteritatemque ſingularem probauit.

In docendo, quantum per negocia principum licuit, fuit adſiduus. Domus eius in dies frequentabatur à literatis hominibus, ſæpe à peregrinis, ſummis præſtantiſſimiſque viris. Anno 1560. menſe Iulio, miſſus eſt ab illuſtriſſimo Electore Brandeburgico in Italiam. *Legatus mittitur in Italiam.* Eam legationem antequam obiret; quaſi præſagiens euentum teſtamentum pie fecit, adhibitis, vt fieri ſolet, teſtibus cl. VV. *Abdia Pratorio, Chriſtophoro Cornero*, & alijs illius Academiæ profeſſoribus. In eo Italico itinere, cum iam Venetijs cauſas demandatas peroraſſet, & Florentiam inde proficiſceretur: cum morbo conflictari cepit, quem medici febrim vocant quartanam. *Incidit in morbum.* Cuius violentia cum vires corporis admodum debilitari ſentiret, properandum ſibi, atque in Germaniam recurrendum ſtatuit. Ex Italia igitur admodum æger in lectica *Auguſtam* deportatus eſt: vbi tres propemodum ſeptimanas decubuit. *Decumbit Auguſtæ.* Nec vero ipſe ſolum, ſed & omnes, quotquot in comitatu ſuo habuit, aduerſa valetudine correpti ſunt: vt nonnullos diuerſis in locis ægros reliquerit.

Auguſtæ, cum medici frequentes ad ipſum accederent, & in templis preces publicæ pro eo fierent, paulum confirmatus, domum properat; forte vt in conſpectu ſuorum moreretur. Francofordiam reuertitur die Nouembris quarto decimo: ſed admodum languidus & æger. *Redit inde ad ſuos.* Ab eo tempore in publicum non prodijt: ſed totum illud tempus, quod ad mortem vſque ſuperfuit, ſolo decubitu conſumpſit: ita tamen ſeſe gerens, quaſi ſenſim conualeſceret, aut ſaltem ſpes conualeſcendi eſſet.

Sed recurrit febrilis paroxyſmus vltimo Nouembris die: qui ita reliquas corporis vires proſtrauit: vt medici male ominari inciperent. Sicut autem totum, quo decubuit, tempus conſumſit in exercitijs fidei atque pœnitentiæ, multaq; cum amicis de DEO, de beneficijs Chriſti erga genus humanum, de diuinis promiſſionibus, & vita æterna contulit: ita paucis [illegible]

mortem horis ſymbolum Chriſtianorum & precationis formulam ardenti pectore pronunciauit: vt viſus fuerit, quaſi iam ipſis oculis in æternam felicitatem, in quam paulo poſt conceſſit, intueri. Inprimis vero familiariſſima ipſi fuit dulciſſima illa Chriſti, Filij DEI, vox: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati eſtis: Ego reficiam vos.*

Obitus Sabini. Tandem acquieſcens in fiducia miſericordiæ DEI, & certa ac indubitata ſpe perpetuæ felicitatis, die Decembris ſecundo, hora ſeptima antemeridiana, eodem temporis momento, quo ante annos quinquaginta duos, menſes ſeptem, in lucem hanc editus fuerat, animam DEO ſuo reddidit. Obitum eius doluerunt non ſolum cum Academia Francofurdiana eius ciues omnes: ſed & ipſe Elector Brandeburgicus, princeps illuſtriſſimus ac ſapientiſſimus; nec non reuerendiſſimus idemque illuſtriſſimus princeps, *Sigiſmundus*, Archiepiſcopus Magdeburgenſis: qui Sabinum viuentem propter ingenij animique dotes eximias cariſſimum habuerunt.

Liberi Sabini. Docuit *Francofurti* annos in vniuerſum *tredecim*, quot annos & Ariſtoteles Athenis. Liberorum ex gemino coniugio multorum pater fuit: quibus, cum magis iuuandis alijs, quam ſuis ſuorumque commodis ſtuderet, præter nominis famam, hereditatis parum reliquit. Superſtes ipſi fuit & mater, matrona honeſta, ſenili ſapientia, & morum grauitate prædita, atque ad ſuperſtitionem vſque religioſa.

Virtutes & mores. In actionibus & vita eius enituit vera pietas; vt & reliquarum virtutum chorus nobiliſſimus. Quanquã ſocero ſuo Melanchthoni nimia cupiditate illuſtris fortunæ fuerit viſus ardere. Nam cum ſcholaſticæ vitæ genus amaret Philippus, & illa humilitate delectaretur: Sabinus eminere & conſpici volebat amplitudine etiam honorum & opulentia. Itaque magna ſpectabat, non contentus nominis celebritate, quã rectis ſtudijs ſibi comparauerat: & hoc agebat, vt vulgi oculi in ſe conuerterentur. Ex quo factum, vt voluntates horum aliquantũ diſiungerentur; ſed quæ erat Philippi lenitas, ſtatim iſta quaſi tempeſtas abijt. *Eloquentia Sabini & legationes.* Enituit præterea in Sabino eloquentia eximia & illuſtris: propter quam Marchiones Brandeburgici pleraſq; cauſas Latine dicendas, & negocia ferè omnia, apud exteros reges & principes conficienda, ſoli Sabino commendarunt. Audiuit ipſum aliquoties nõ ſine admiratione *Sigiſmundus* Auguſtus rex Poloniæ, cum proceribus regni; audiuit *dux & ſenatus* Venetus, dux Florentinus & *Madrucius*, Cardinalis Tridentinus: à quibus omnibus ingenij, eruditionis & eloquentiæ laudem tulit.

Scripta Sabini. De ſcriptis eius iure dici Callimachi illud poteſt: eam ineſſe ipſis ſuauitatem; vt Charites aliquid ſucci adſperſiſſe merito

rito exiſtimes. Vertit autem iuuenis, vt diximus, orationem *Iſocratis*: quam Albetto Archiepiſcopo Moguntino dedicauit anno 1532. Edita eſt nomine Sabini & *narratio de electione Caroli quinti*: quam tamen alij Melanchthoni adſcribunt. Compoſuit *carmina varia*; quæ cum epiſtolarum appendice, & præceptis de carminibus ad veterum imitationem attificioſe componendis, vno volumine excuſa habentur, & doctorum omnium calculo probantur. Quicquid ſcripſit, accurate ſcripſit; & ad imitationem veterum: nec fuit de numero eorum, qui *Studium ſcribendi in Sabino.*

Communi feriunt carmen triuiale moneta.

Inprimis ab aſperis & fragoſis literarum concurſionibus, & duris eliſionibus, quoad eius fieri potuit, ſemper abſtinuit. Ferunt Melanchthonem, cum in conuiuio quodam adſideret Sabino & Stigelio, eos, vt inter ſe verſibus certarent, inuitaſſe: tum Sabinum, ætate & dignitate priorem, cepiſſe; *Sabini & Stigelii certamen poeticũ.*

Carmina conſcribant alii dictante Lyæo;
Multa ſit in verſu cura laborque meo.

Stigelium ſcite excepiſſe, & carmen ſic inuertiſſe;

Carmina componant alii ſudante cerebro;
Nulla ſit in verſu cura laborque meo.

At Philippum, qua erat facilitate & humanitate, vtrumque (vt poeta ait) *vitula dignum* iudicaſſe.

Corpore fuit gracili: ſed temperantia, ſobrietate, ac optimo viuendi ordine ſic valetudinem & corporis vires corroborauit: vt longis profectionibus ſuffecerint. Amicis vſus eſt viris illius æui tum in Germania, tum extra eam clariſſimis, *Petro Bembo*, *Caſpare Contareno*, Cardinalibus, *Baptiſta Egnatio*, *Ludouico Bscatello*, *Lazaro Bonamico*, *Triphone Bentio*, *Adamo Thumano* Vetonenſi: qui conuentui Ratisbonenſi cum Contareno interfuerunt: poſtea vero ad magnas dignitates propter eruditionem, euecti ſunt. *Proſopographia Sabini. Amici.*

Acceptus fuit ſummis etiam regibus ac principibus; qui eius labores dignis præmijs compenſarunt. In * legatione quadam Lituanica à rege Poloniæ *trecentis quinquaginta* Ioachimicis fuit donatus. Præterea idem rex *ſeptuaginta quinque* Ioachimicos pro ipſo numerauit. A *Nicolao Radiuillo*, Principe Lituanico, & ab alijs proceribus accepit tot munera; vt eorum precium *ducentorum aureorum* æſtimatum ſit. *Honores Sabino habiti.* ** Sabinus epiſtola quadã ad Ioann. Schofferum.* *Nicolaus Radiuillus.*

Habuit eum & inter ſuos præſul Varmienſis, *Dantiſcanus* dictus; qui conſtantiſſime dilexit omnes bonarum attiũ cultores & ipſe ad extremum vſq; ſenium eaſdem coluit. Ad hunc cum *Dantiſcanus Præſul Varmienſis.*

Regiomonte forte veniſſet Sabinus: fuit acceptus ab eo perquam humaniter & benigne. Poſtquam abierant dies aliquot, & ſignificaſſet Sabinus, ſe domum cogitare: rogauit Præſul, ſecum pranderet prius. Cæperat autem fama tum ſpargi, in pagis, qui redeunti tranſeundi erant, ſæuire peſtilentiam. Tum Præſul, ecquod haberet contra morborum contagione malexipharmacon, interrogauit. Sabinus habere ſe neſcio quid reſpondit. Tum Præſul: nihil, inquit, nocuerit, à me aliquid etiam te accipere. Habeo enim præſens remedium ad permulta, quæ iter facienti accidere poſſunt. Cumque dimitteret Sabinum, tradidit ei ita compoſitum quiddam, vt vaſculi ſpeciẽ haberet: in quo ſolent medicati pulueres aſſeruari. Ac prædicare cepit vſum mirabilem, & dicere, ſe eſſe ſæpiſſime beneficium illius medicamenti expertum. Cum in manus accepiſſet Sabinus, ſtatim ſenſit pondere, quid medicamenti eſſet. Nam arte compegerat Præſul complures argenteos, qui de valle, vbi primum percuſſi fuerunt, Ioachimici vocantur: quos ne magnifacere ipſe donum ſuum videretur, cum hac illi feſtiuitate obtulit. Sed hæc de *Sabino Ioan. Boticherus in oratione parentali: Euſebius Menius in præfatione poematum Sabini: Ioachim. Camerarius in Vita Eobani, & Melanchthonis, alii.*

Ω.1561. ætat. 64.

MELCHIOR VOLMARIUS.

** Melchioris Patria. Educatio. Berna Heluetiorum vrbs. Proficiſcitur Lutetiam Volmar. Centum Pariſiis magiſtri ſimul promoti*

MElchiorem Volmarium (ſic enim eius * nomen *Ioachimus Camerarius*, probitatem hominis admiratus, emollijt) genuit *Rotuilla*, ciuitas Heluetijs confederata. Puerum *Berna*, Heluetiorum ad Arulam flumen vrbs celebris ac potens, aluit, primiſque literarum elementis imbuit. Ex Germania in Gallias doctrinæ amore progreſſum, *Lutetia*, literis humanioribus ac philoſophiæ perpoliuit diſciplinis. Ita vero præclare ibi ſtudium ſobrie philoſophandi poſuit: vt cum eruditionis teſtimonium Academicum peteret, Magiſterij *ἀξίωμα* vocant; inter *centum competitores* primus ei locus, Doctorum calculo, adſignatus fuerit.

Docet in Gallia Volmar. Bezæ diſcipulus Volmarii.

Eundem mox Græca Latinaque facundia excellentem admirata eſt *Lutetia*; mox & *Aurelia & Biturigum* ciuitas: vbi *Margareta Valeſiæ*, Nauarrorum reginæ, & Biturigum ducis, ſtipendio vtramque linguam profeſſus eſt. Biturigæ docentis *Theodorus Beza*, nondum quinquennis, fidei ac curæ eſt commiſſus: ſub cujus diſciplina ita per ſeptennium profecit: vt

nullus

nullus nobilis autor, vel Græcus, vel Latinus fuerit, quem non deguſtarit: nulla ex diſciplinis liberalioribus, ne Iuriſprudentia quidem excepta, quam Volmario præeunte non attigerit. Inprimis autem veræ pietatis Chriſtianæ ex puro verbi diuini fonte hauſta cognitione eſt ab eodem imbutus.

Hic *Andreæ Alciati*, Iuriſconſultorum illius ætatis facile principis, iudicio, legum Doctor creatus, domum ipſius bonis ac pijs quibusque frequentantibus, inter quos *Ioannem* quoq; *Caluinum* non puduit pro Græcæ linguæ præceptore Volmarium agnoſcere; cum priuatam, vti diximus, quoque ſcholam, ingenuis & ſelectæ indolis pueris aliquot, aperuiſſet; hoc eſt conſecutus: vt nemo erudiendæ iuuentutis magis idoneus, nemo plures bonæ frugis diſcipulos aluiſſe videretur: maiores multo fructus inde collectura Gallia, niſi partim ſæuities aduerſus pios recrudeſcens, partim *Vlrici* ducis Wirtembergenſis eum inuitantis auctoritas, illum Tubingam, anno Domini milleſimo quingenteſimo triceſimoquinto euocaſſet:

Doctor iuris creatur Volmar.

Vocatur Tubingam.

Ibi annos amplius *viginti*, & ius ciuile, & vtriusque linguæ claſſicos auctores, Homerum dico, *Virgilium*, *Pomponium Melam*, *Liuium*, & alios huius notæ, ſumma cum dexteritate & fructu auditorij, eſt interpretatus. In conſortium vero, autore Cruſio, facultatis artium, iuxta nouam ab illuſtriſſimo principe *Chriſtophoro* datam ordinationem, cum *M. Matthia Garbitio* receptus eſt anno 1545. quo eadem facultas, eiuſdem principis indultu, ius ad omnes deliberationes publicas accedendi, adepta eſt. Volmarius igitur & in ſchola illa docuit διακοσίοις φλορήνοις κατ᾽ ἔτος vtiliter & magiſtratum ſcholaſticum grauiter geſſit, & principi ſuo à conſilijs fideliter fuit.

Stipendium eius.

Tandem ætate & morbis inualeſcentibus, rude donatus, *Iſnam*, Imperij in Algauia oppidum, vxoris Margarethæ, niſi fallimur, patriam cum familia * commigrauit; decretis ei à Senatu Academico, tanquam optime de ſchola illa merito, quotannis ad dies vitæ *certum florenis*. Iſnæ omne tempus ſacris meditationibus & concionibus audiendis tranſmiſit. Ibi ſiue apoplexia ſiue paralyſi correptus, poſtquam aliquot menſes decubuiſſet, vitam finijt, ætatis 64. ſalutis vero 1561. anno: eodem etiam die vxore ex animi ægritudine defuncta: vt ſimul elati eodem tumulo conderentur; quos ſanctus amor totos viginti ſeptem minimum annos coniunxerat.

Rude donatus Iſnam migrat.

* *An. 1566. circiter.*

Ibi moritur eodem cum vxore die.

Fuit vir iſte omnibus tum corporis tum animi dotibus excellens; ac præſertim eximia in pauperes munificentia inſignis: elegantiæ in ſermone Latino ſtudioſiſſimus; Græcæ linguæ adeo peritus; vt coram duce ſuo Wirtembergico affirmarit: malle ſe cauſam in foro Græce, quam Germanice agere, quamuis ea lingua ſibi vernacula eſſet. Ab omni præter...

Mores & virtutes Volmari.

Eruditio eius.

Scripta nulla. ** In qua de ratione diſcenda lingua Græca.*

bitione tam remotus: vt quamuis Græce & Latine ſcribendo excelleret; nihil tamen, præter vnicam perelegantem * præfationem, Grammaticæ Græcæ *Demetrij Chalcondylæ* præpoſitam, ediderit.

Epitaphium Volmario à B. diſcipulo ſcriptum.

Theodorus Beza, eum à pueritia vnicum præceptorem nactus, & viuum ceu parentem alterum coluit, & mortuum vna cum ipſius vxore ſic deplorauit:

Coniugii exemplum rarum certumq; beati,
Spectate cuncti coniuges.
Vna dies nobis Meliorem ſuſtulit, Vna
Et Margaritam ſuſtulit.
Sic vno quos vita thoro coniunxerat, Vno
Mors Vna tumulo condidit:
Vna ambos donec reddat lux vnius olim
Beatitatis compotes.

Theodor. Beza in Iconibus. Cruſius in annalibus Sueuiæ. Pantal. in Proſopographia.

Ω. 1562. d. 11. Febr. æt. 47.

IOANNES STIGELIVS.

Gotha Stigelij patria. ** Anno 13. non. I.* *Educatio & ſtudia adoleſcentiæ.* *Excellit in poetica.*

PRotulit hunc *Gotha*, celebre & munitum Turingiæ oppidum, anno Chriſti decimo quinto ſupra mille quingentos, die Maij * vltima. Literis à puero dicatus, cum ingenio eſſet felici, nec à ſtudijs abhorrente, magnis, vt ita loquar, itineribus in ſtadio illo literario eſt progreſſus: ſtatimque ſpem doctrinæ ac virtutis de ſe præbuit præclaram. Poſitis in ludo patrio fundamentis, ad Lipſenſem & Wittembergenſem Academias, cultus vberioris gratia ſeſe contulit: & cum omnibus, quas vocant, humanioribus literis, tum inprimis poeticæ, ad quam naturæ quadam incitatione ferebatur, operam diligenter dedit. In quo ſtudiorum genere tantos breui fecit progreſſus: vt facultate carminum non facile alteri vlli ſuæ ætatis cederet. Cum anno trigeſimo ſeptimo Concilium celebre indictum *Smalcaldiæ* fuiſſet, quam Chalcidem ob æris ac ferri illis in locis fodinas, ſolebat nominare Melanchthon: cum Haſſiacis eo quoque ſe *Eobanus* contulit. Ibi Stigelium, admodum adoleſcentem, primum familiariter cognouit: & ſtatim incredibili amore complexus, neque obſcure neque falſo vaticinatus fuit; quam ille facultatem Latini carminis conſecuturus eſſet. Itaque iam tum non aliter, quam filij appellatione vocabat Stigelium; iocabatur cum eo ſuauiſſime: & materiam interdum illi atque argumenta verſuum faciendorum proponebat: deniq; ita ſe erga adoleſcentem gerebat; vt diuinitus animum ſenis commoueri, & fauorem excitari, & dirigi iudicium appare-

Eobani de Stigelio præſagium.

pareret. Quas Eobani præſenſiones, quam non feſellerit Stigelius; opera & ſcripta ipſius facile declarant. Ipſe etiam contra gratiam eam retulit amori Eobanico: vt & viuum reuerentia patri debita proſequeretur; & memoriam fato defuncti in terris, poſteritati elegantiſſimis verſibus commendaret non ſolum in epitaphijs carminibus, ſed etiam alijs in argumentis, vbi locus eſſet.

Docuit, quas didicerat artes ac poeticen, primum *VVittemberga* ad Albim, vbi familiariſſime Melanchthone cæteriſque eruditione doctrinæ optimarumq; diſciplinarum ſcientia præſtantibus viris vſus eſt. Deinde *Ienæ* ad Salam, vbi * ſedem Muſis illuſtriſſimi Saxoniæ duces mandato patris deſignarant. *Docet Stigel. VVittembergæ. Et Ienæ.* *Initium ſumſit ea Academia anno 48.*

In toto vitæ curſu, vt plerique omnes huius generis, fortunam expertus eſt duriorem, & nouercam: id quod de hac ad *Mordiſium* I C. querela cognoſci poteſt, vbi ipſe ita: *Vita conditio.*

Bis denos doceo iuuenilia publicus annos
Pectora, & hinc nullas condo profeſſor opes.
Adde quod exiguum, quod gratia plumea reddit;
Et ſine pane mihi luditur iſte labor.

Qua tamen ſorte & tenuitate, ne dicam egeſtate, contentus, vitam egit vere Philoſophicam & verius Chriſtianam: quod ipſe his carminibus eſt teſtatus. *Αὐτάρκεια eiuſdem.*

Diuitias alij & ſummos venentur honores:
Ipſe ego Phœbeas congero lætus opes.
Omnibus exiguam theſauris præfero famam;
Ingenio Muſa quam peperere meo.

Fuit præterea vir animo excelſo præditus, virtutis omnis, & patriæ, ſuorumque in ea principum ita amans atque ſtudioſus; vt illuſtre exemplum ipſius hac in parte pietatis eximiæ proponi poſſit ac debeat. Hoc Melanchthonem de eo commemorare ſolitum accepimus, quod in conuentu Ratisbonenſi aliquando acciderit. Ibi enim forte Stigelius veſperi rediturus in ſuorum hoſpitium, incidit in Hiſpanum abducentem ciuis cuiuſdam coniugem. Illa hominem Germanum conſpicata, rogat verbis vernaculis, vt ſe liberet, quæ inuita rapiatur. Ibi Stigelius animoſe adoritur Hiſpanum; & apprehenſo illius, ne ſtringere poſſet, gladio, mulierculam liberat, & ad ſuos deducit. Scripſit varia *epithalamia, epitaphia, epigrammata*: quæ vno volumine edita publice exſtant. Vertit carmine doctiſſimo plurimos *Dauidis Pſalmos*: Auctor etiam ipſi fuit Melanchthon, quemadmodum antea Eobano; vt ad Ouidij imitationem *Faſtos* conſcriberet *Chriſtianos*: quos ab eo inchoatos deſiderant adhuc eruditi. *Fortitudo & amor patriæ.* *Scripta eiuſdem.*

Exemtus eſt rebus humanis anno *ſexageſimo* * *ſecundo*, die *Februarij Vndecima; ætatis quadrageſimo ſeptimo*. Credibile eſt, indigna- *Obitus.* *ante Gothæ excidium annis quinque.*

dignationis doloriſque perturbationem: quem aliquot annis ceperat, ex neceſſaria magis, quam expetita coniunctione nonnullorum, celerioris mortis cauſam dediſſe. Viuus ipſe ſibi eiuſmodi epitaphium fecit:

Epitaphium.

Hic ego Stigelius iaceo: quis curat? vt omnis
Negligat hoc mundus; ſcit tamen ipſe Deus.

Eſt & hoc in eum *Georgii Cracouii* Iureconſulti carmen:

Quisquis ad hunc tumulum venies, ſubſiſte viator,
Hic Muſæ vatem compoſuere ſuum.
Stigelium vatem; quo dulcia plectra mouente,
Obſtupuit poſita Delius ipſe lyra.
Natura nam dona ſua prouexit ab arte;
Vt par Virgilio, ſic tibi, Naſo, fuit.
Dicere ſi liceat, forſan quoque maior vtroque,
Pro Phœbo in cuius carmine Chriſtus erat.
Carminis hinc ſpirans cum maieſtate nitorem,
Fundebat grandi verba ligata ſono.
Ingenio ſimilis quæſita eſt gloria paucis:
Illius in plauſus docta theatra ſonant.
Illi ceu primo, florens data laurea, vatum,
Eſt manibus, Cæſar Carole quinte, tuis.
Laudibus eximiis, & præter carminis vſum,
Præditus ingenio conſilioq; fuit.
Et grauis, & iuſtus, nec caſtis moribus orbus,
In Chriſti laudes ambitioſus erat.
Ergo licet parua corpus claudatur in vrna:
Alta tamen viuax fama per aſtra volat.
Salue, chare DEO vates, cui grata canebas;
Cui plenum Aonio flumine pectus erat.
Tu nunc Lotichio iunctus, doctoque Sabino,
Quos rapuit ſpacio Parca ſeuera breui:
Quoſq; pater vatum præceſſit morte Philippus;
Cui gaudes cœlo proximus eſſe comes.
Ergo omnis curæ expertes vitaq; laboris;
Fingitis æterno carmina grata DEO.
Illic liuor abeſt omnis rabieſq; malorum:
Non ſupereſt iuſtis poſt ſua fata labor.

Ioachimus Camerarius in vita Eobani & Melanchthonis: item Ioan. Manlius in collectaneis, alij.

Ω. 1563. d. 28. Martii, ætatis 75.

HENRICVS GLAREANVS.

Glarona patria Loriti.

HEnricus Loritus Glareanus in pago Heluetiæ Glarona, parentibus honeſtis natus eſt, anno Chriſti octuageſimo octauo

octauo ſupra mille quadringentos. Primis literarum fundamentis in patria feliciter iactis, ad publica Germaniæ Gymnaſia ſeſe contulit: inprimis autem *Coloniæ Agrippinæ* compluſculos hæſit annos, ibique in Gymnaſio Montano acceſſiones ad eruditionem non vulgares fecit; & teſtimonium philoſophicorum profectuum publicum virtute & doctrina ſua promeruit. Maximilianus item primus Imperator, Caroli quinti auus, princeps æterna memoria dignus, fautorque literarum & literatorum ſummus, eundem Glareanum, honeſtorum virorum commendatione complexus, laurea, poetices inſigni Coloniæ coronauit, & annulo eximio donauit. Ea in coronatione, quæ facta eſt anno CHRISTI duodecimo, ſupra mille quingentos, carmen Heroicum & panegyricum audiente ampliſſimo Princip. Germaniæ conſeſſu, coram ipſo Auguſto, non ſine gloria multorumque admiratione; ad Dorium tonum modulatus eſt: quod deinde *Ioanni Cæſario*, philoſopho & medico, præceptori quondam ſuo cum annotationibus breuibus dedicauit. Reperitur id in tomo primo ſcriptorum Germanicorum, à D. Schardio editorum.

Colonia dat literis operam.

A Maxim. I. laurea donatur.

Gratias carmine publica in panegyri agit.

Ioan. Cæſar. præceptor Glareani.

Colonia Baſileam anno decimo tertio reuerſus, *Eraſmum Roterodamum*, *Guilelmum Budæum*, *Huldricum Zaſium* & alios, ſibi reddidit eruditione ac virtute ſua non amicos, ſed familiariſſimos.

Baſileam venit.

Poſtea *Lutetiam* Pariſiorum anno viceſimo ſecundo profectus, per triennium ibi hæſit, & ſtipendio regio vſus, magna diligentia quicquid deerat, condidicit; ita vt cum doctiſſimis quibusque eius ætatis viris conferendus videretur. Doctrina ergo ſolida inſtructus in patriam redijt, atque Baſileæ in philoſophicorum profeſſorum numerum allectus eſt. Ibi in collegio per aliquot annos œconomum egit, atque tam priuatim, quam publice docendo, iuuentutem pro virili ſua erudiuit.

Inde Lutetiam.

Docet Baſileæ.

Fuit enim in omnibus diſciplinis, Eraſmi teſtimonio eximie doctus, nec vulgariter exercitatus, præſertim in ijs, quas Mathematicas vocant. In omni Ariſtotelica philoſophia eo progreſſus; vt cum ſummis etiam congredi potuerit: in geographia in hiſtorijs abſolutus. Denique nullum eſt genus literarum, in quo ille nõ fuerit feliciſſime verſatus. Peculiari quadam naturæ dote literarij laboris & appetens & patiens. Quod neſcijt, didicit auide: quod ſciuit, docuit libenter & candide.

Eruditio Glareani.

Cum autem Baſileæ religionis fieret mutatio anno vndetrigeſimo: *Friburgum* Briſgoiæ commigrauit: ibiq; Academiam ſua opera & laboribus plurimum illuſtrauit. Nam non modo hiſtoricam atque poeticam profeſſionem ordinario ſalario publice magna cum laude obijt: verum etiam domi ſuæ tantam diſci-

Migrat Friburgum.

Docet ibi publice & priuatim.

diſcipulorum ex præcipua Germaniæ nobilitate turbam aluit, inque omni diſciplinarum genere perpoliuit: vt domus eius vere audiret optimarum artium officina, illoque ſeculo nullus fere Germaniæ angulus reperiretur, in quo non aliquot etiam

Lucubrationes & ſcripta.

huius Glareani diſcipuli. Nec tantum viua voce docuit, ſed etiam optimos quoſque autores, ſcribarum inſcitia & temporum iniuria deprauatos, ſolerter reſtituit: id quod in *Terentio, Homero, Ouidio, Lucano, Cicerone, Saluſtio, Liuio, Suetonio,* & *Dionyſio Halicarnaſſeo* videre eſt: quos omnes ſuis commentarijs ita illuſtrauit: vt intelligi iam ab omnibus citra negotium poſſint. Exſtat eiuſdem commentariolus in *Cornelii Taciti* libellum de ſitu, moribus & populis Germaniæ, vetera eius vocabula paucis explicans.

Deſcriptio Heluetiæ.

Patriæ fuit amantiſſimus, eiusque carmine Epico concinnauit *deſcriptionem*, quæ exſtat cum commentario *Oſwaldi Molitoris* Lucerini. Scripſit & panegyricum in laudem quatuor Pagorum, & tredecim vrbium Heluetiorum; in quem idem Molitor eſt commentatus. Hic labor ab Heluetijs magnifice exceptus, vt in præfatione ipſe narrat, & liberaliter fuit compenſatus, cum concilio Heluetiorum, quod Tiguri anno decimo quarto habebatur, obtuliſſet. Nulla præterea fuit liberalium artium, quam non à Sophiſtarum tricis liberarit. Hoc modo *Grammaticam* reſtituit: *Dialecticam* & *Rhetoricam* expoliuit: *Mathematica* breuiore methodo propoſuit: & præſertim de arte *Muſica* atque varia proportione, libros doctiſſimos conſcripſit: & *Chronologiam* in totam Romanam hiſtoriam edidit.

Mores & virtutes.

Poeta bibaces.

Fuit vir, vt ſi quis alius, integra & inculpata vita moribus alacribus & feſtiuis, ac prorſus omnium horarum homo. Abhorruit, etſi poeta, quod genus hominum bibax audit, à compotationibus temulentis, ab alea, ab omni αἰσχρολογίᾳ à ſcortis: quorum etiam nomina ferre non potuit. Interrogatus aliquando; *quomodo viueret?* reſpondit; *bene, viuo more principum*: Tum alter; *quid hoc ſit, non capio ſatis*: Hic Glareanus: *Habeo*, inquit, *cibum & potum, & multa debeo.* Cum in conuiuio à quodam importunius vrgeretur; vti propinanti ſatisfaceret: *Ecquem vero tu me eſſe putas?* inquit, cum is virum probum atque doctum reſpondiſſet: *Ergo, ne cane meo ſim indoctior, quam diu ſitio, tam diu bibendum eſſe ſcio.* Fuit tamen ὀξύχολος & moroſior, ætate præſertim deflexa.

Guil. Stuckii cum Glareano colloquium.

Venit aliquando ad eum *Guilelmus Stuckius* tum iuuenis adhuc ſalutandi cauſa. Hunc vbi Tigurinum eſſe cognoſſet: *Ergo*, inquit Glareanus, *es de illorum numero, qui habent Euangelium in ore, diabolum in corde.* Hic cum generoſus adoleſcens aperte & modeſte reſpondiſſet: veniſſe ſe ad ipſum, vt popula-

pula-

pularem, ætate grauem & doctrina clarum, aliquid auditurum, quod olim meminiſſe iuuaret; iam vero ſe ita excipi, vt dicturus ſit: *Glareanum gratias cum Muſis non coniunxiſſe.* Ibi Glareanus veniam precatus, & ſenectuti adſcribendum dicens, oſtenſis veterum Romanorum numiſmatibus, benigne hoſpitem adoleſcentem dimiſit. Et cum ſi poetæ fides habenda;

Principibus placuiſſe viris non vltima laus ſit:

neque hac deſtituitur Glareanus: qui & *Carolo* quinto & *Ferdinando* Auguſtis fuit gratiſſimus: adeo vt & familiarem ſuum in literis ſalutare non dubitarint. Intimus præterea fuit *Eraſmi*, *Zaſii*, aliorumque tunc temporis celebrium virorum. *Gratus principibus.*

Tandem cum rem literariam diu voce & ſcriptis iuuiſſet: ætate & laboribus exhauſtus, anno ſuæ ætatis ſeptuageſimo quinto, ſalutis vero ſexageſimo tertio, ſupra mille, quingentos, fatis conceſſit; cadauer in Dominicanorum æde Friburgi Briſgoiæ honorifice terræ mandatum eſt.

Ad Chori circuitum Academia in aurichalco tale ei epitaphium poſuit:

HENRICVS GLAREANVS, POETA LAVREATVS, GYMNASII HVIVS ORNAMENTVM EXIMIVM, EXPLETO FELICITER SVPREMO DIE, COMPONI HIC AD SPEM FVTVRÆ RESVRRECTIONIS PROVIDIT: CVIVS MANIBVS PROPTER RARAM ERVDITIONEM, CANDOREMQVE IN PROFITENDO, SENATVS REIPVBLICÆ LITERARIÆ GRATITVDINIS ET PIETATIS ERGO MONVMENTVM HOC ÆTERNÆ MEMORIÆ CONSECRATVM POSTERITATI VT EXSTARET, ERIGI CVRAVIT. EXCESSIT VITA ANNO SALVTIS M. D. LXIII. DIE XXVIII. MENSIS MARTII, ÆTATIS SVÆ LXXV.

In eius obitum viri doctiſſimi varia epicedia & epigrammata funebria Græce, Latineque conſcripſerunt; de quibus eſt hoc epitaphium:

Qui modo Phœbea redimitus tempora lauru,
Ornabat noſtra clara theatra ſchola:
Germanaq; decus gentis ſuper ardua cœli
Aſtra ſui fama nominis extulerat:
Nunc pius immitti Glareanus morte ſepultus
Squalida terrenis vermibus eſca iacet.

Ingenium,

Ingenium, virtus, pietas, monimenta, labores,
Immenſo paſſim cognita in orbe volant.
Morte carens ſuperas conſcendit ſpiritus arces,
Ac ſancta diuum ſede beatus agit.

Ex lib. 3. Proſopograph. Zwingeri theatro, Eraſmi epiſtolis, & alijs.

Ω. 1565.

WOLFGANGVS LAZIVS.

Vienna olim Fabiana.

PRotulit hunc *Vienna Auſtriæ*, quæ olim Fabiana, ſeu Flauiana fuit dicta, vt ipſe Lazius in Viennæ deſcriptione teſtatur. Incidit eius natalis in diem vltimum Octobris, anni à Chriſto nato decimi quarti, ſupra mille quingentos. Patrem habuit Medicinæ doctorem, & Poliatrum ibidem, *Simonem* nomine. Hic cum filium ingenio felici præditum animaduerteret; à teneris eum bonis literis ac moribus imbuendum, excolendumque curauit. Et quando, vt Poeta ait:

Pater Lazii. Studia.

Natura ſequitur ſemina quiſque ſua;

hiſtoriarum ipſe inprimis fuit amans; & res antiquas, abſtruſas, ac reconditas eruere Philiſtor ac Polyhiſtor, ſingulari diligentia conatus eſt. Cum ſtudio autem hiſtorico Philoſophiæ ac Medicinæ cognitionem coniunxit; in qua vtraque tantos fecit progreſſus, vt Medicorum *ἀξίωμα* publica ſolennitate Academiarum fuerit conſecutus.

Scripta.

Poſtea ſe ad ſcribendum contulit, & Viennā patriam ſuam, adeoque totam Auſtriam, ſuis ſcriptis plurimum illuſtrauit: omnemq; antiquitatem ſolertiſſime indagauit. Edidit & *commentariorum Reipublicæ Romanæ, in exteris prouinciis bello acquiſitis conſtitutæ, libros duodecim*, opus quod totius veteris hiſtoriæ fundamenta nodosque complectitur. Præterea conſcripſit *Volumen de migrationibus gentium*: eoque nomine inueſtigauit, excuſſitque, & id tertium, tempore anni incommodo, authores vetuſtiſſimos, in vetuſtioribus cœnobijs *Auſtriæ, Carinthiæ, Stiriæ, Cilii, Sueuiæ, Heluetiæ, Briſgauiæ, Alſatiæ, Sundgauiæ*, & nigræ ſyluæ, inter blattas & tineas in ſitu & ſqualore deliteſcẽtes; emenſus vno itinere vltra ducenta milliaria, vt ipſe ſcribit. Collegit etiam ingens *opus*, auſpicijs *Ferdinandi* Auguſti, commentariorum *vetuſtorum numiſmatum* quatuor ſectionibus diſtributum: eiusque domus, vt ipſe appellat, *tegulam* foras dedit, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, tabulam primam ſectionis tertiæ partis ſecundæ. Explicat in ea Rerumpub. per *Aſiam, Africam, & Europam* antiquitatis hiſtoriam, nodosque varios ac difficiles ſoluit Edidit & com-

Peregrinatio antiquitatis eruendæ cauſa.

Opus numiſmatum antiquorum.

Digitized by Google

& *commentariorum in Genealogiam Auſtriacam* libros duos, ex annalibus & Chronicis fide dignis, diplomatibus peruetuſtis, ac tumulorum hinc inde perſcrutatione, collectos. Fuit igitur rerum Græcarum ſimul Romanarum, & Germanarum non indiligens ſcriptor, patriæ illuſtrator, & ſolers antiquitatis indagator. Itaque ex medico Cæſareo à *Ferdinando* non ſolum in conſilium, ſed etiam, ob egregia erga ſe ac Rempublicam literariam merita, in ordinem equeſtrem eſt allectus: multisque & amplis ab eodem honorum inſignibus nobilitatus.

Lazii elogium & dignitas.

Viuis exemtus eſt Viennæ Auſtriacæ in patria, iam quinquagenarius, anno ſexageſimo quinto, non, vt plerique volunt Chronologi, quinquageſimo quinto. Nam ſi anno quinquageſimo octauo ipſe ſuo libro ac parti numiſmatum præfationem ſcripſit, vtique mortuus tum non fuit. Quæ præter ſupra indicata opera in lucem ediderit, aut poſt mortem eius edita fuerint: recenſent Bibliothecæ. Eſt autem, vt ἐν παρέργῳ hoc addamus inter libros à Lazio erutos, & *Abdiæ Babyloniæ Epiſcopi, hiſtoria Apoſtolici certaminis, à Iulio Africano Verſa*, cuius exemplar vnum in cœnobio Oſſiacenſi Carinthiæ, alterum in cœnobio S. Trutberti in ſylua Hercynia inuenerat: qui autor an γνήσιος ſit, nec ne, iudicabunt eruditi. Exſtat in eum hoc Ioannis Lauterbachij epigramma:

Obitus eiuſdem.

Abdiæ Babyloniæ Epiſcopi hiſtoria.

Epigramma Lauterbach. in Lazium.

Romana quæris celebratos Vrbis honores,
Terrarum quondam quæ caput orbe fuit?
Lazius hiſtoriæ Veterum celeberrimus auctor,
De Roma ſcripſit quæ dominante, vide.
Auſoniæ fines, celebrem grauitate Senatum,
Præclaros bello militiaque duces:
Difficiles pugnas, legiones, arma, cohortes,
Claſſes, hoſtili ſigna relata grege:
Diuerſos ludos, varia ornamenta, ſacrorum
Ritus, gentiles qui coluere Deos:
Hac ſuper à domina deductos Vrbe colonos
Cognoſces: viuas ne rudis hiſtoriæ.
Hiſtoria præſtant Vitæ præcepta regendæ:
Alterius diſcas cautus vt eſſe malo.
Hiſtoria præſtant, rerum mens gnara priorum,
Vt ſera curam poſteritatis agat.

Hiſtoriæ vtilitas.

Ex præfationibus operum Lazij, Thuani hiſtor. libro 16. Iconibus Reuſneri, alijs.

Ω.1568.d. 6. Iulii, ætatis 60.

IOANNES OPORINVS.

NAſcentem *Oporinum* excepit Baſilea anno Chriſti, ſupra milleſimum quingenteſimum ſeptimo, die conuerſionis Pauli, 25. Ianuarij. Patrem habuit *Ioannem* Herbſt pictorem, & virum pium, ſed in re tenui. Familiæ nomen ex vernacula lingua in Græcam commutauit; illud ex Martiali:

Oporini nomen vnde.

Si daret autumnus mihi nomen ὀπωρινὸς *eſſem:*
Horrida ſi bruma ſidera, Χειμερινὸς,

ingenioſe mutuatus, cum non obſcuro omine, fore aliquando, vt cum *Roberto VVintero*, qui Chimerinum ſe poſtea vocauit, typographicam negotiationem iniret.

Robertus VVinter.

Pater ipſe filium literarum rudimenta docuit: & in ludum literarium duxit: ac tradita à præceptoribus, domi exegit & repetiuit. Poſtquam in patria feliciter fundamenta iecifſet: ob patris inopiam *Argentinam* deſcendit: & in pauperum ſcholaſticorum contubernio quatuor fere annos vixit. Docebat ea in vrbe tum *Gebuilerus*, doctus informandæ iuuentutis moderator. Hoc magiſtro & duce Oporinus vſus tantum profecit: vt Latine pure loqueretur, & Græcæ linguæ non prorſus ignarus eſſet. Maturitatem ætatis & iudicij adeptus, patriam repetit, perfectæ eruditionis deſiderio ductus. Viros igitur doctos, quorum Baſilea ſemper ferax fuit; ſedulo audiuit: & eorum inſtitutione iudicium de artibus humanioribus, quarum guſtum iam perceperat, informare didicit. Sed eum curſum diu tenere non potuit.

Argent. venit Oporin.

Redit Baſileam.

Cum enim patria paupertas, ſubſidia domeſtica negaret; nec quod aliunde accederet, ſperare poſſet: ad Abbatem S. Vrbani, quod monaſterium Heluetiæ eſt ſub ditione Lucernenſium ſe contulit: & ibi iuuentutem, quæ aliquando in collegium recipienda erat, docuit. Ea in conditione agens venit in familiaritatem *Xylotecti*, canonici apud Lucernenſes. Coniungebat eos, quæ in concilianda amicitia plurimum poteſt, ingeniorum ſimilitudo & politiorum literarum cultura. Hunc Xylotectum Euangelij puritatẽ amplexum, monaſticæ ipſe ſcholæ pertæſus, Baſileam eſt ſecutus, ſtudiorum curſum continuaturus. Sed cum nec tum ſubſidia vlla à quoquam ſuppeditarentur: Græcos Theologos vt Irenæum & alios deſcribendos ſuſcepit: quos magno ſumtu *Ioan. Frobenius* Græce in publicum emittebat. Deſcripſit etiam ipſe ſibi cum magna tunc temporis eſſet excuſorum librorum caritas, Latinos poetas: eoſque adſidua lectione familiariſſimos ſibi reddidit. Quam adoleſcentis induſtriam conſpicatus Eraſmus: plurimum eum dilexit: vtq; gnauiter pergeret, hortatus eſt.

Egeſtas Oporini.

Fit ludimagiſter.

Xylotectus amicus Oporini.

Deſcribendis libris ſe alit.

Anno deinde vigeſimoſeptimo Xylotecti, peſtis contagione

ſublati, viduam vxorem duxit; vetulam moroſam & auſteram: quod ipſe Oporinus ſæpe dixit: *idem ſibi quod Socrati accidiſſe; vt cum Xantippe philoſophari diſceret.* Poſtea anno Chriſti trigeſimo ludo patrio præfectus, feliciter iuuentutis ſtudia eſt moderatus. Sed is quoque ſcholaſticæ vitæ curſus, cito eſt interruptus. Cum enim naturæ præſtantia ipſum non niſi ad ſumma hortaretur: autore & ſuaſore *Ioanne Oecolampadio*, medicinæ ſe ſtudio addixit: præſertim cum ibi eſſet *Theophraſtus Paracelſus*, qui vnius anni ſpacio eximium illius artis doctorem ſe perfecturum polliceretur. Cum hoc igitur, quamdiu Baſileæ vixit, ſemper eſt verſatus, domeſtica etiam eius conſuetudine vſus, & amanuenſis officio functus. Et certe plurima ex ijs, quæ ſunt Paracelſi impreſſa, Oporini manu ſcripta fuere: quæ ipſe, vt erat facilis, iſtius ſectæ hominibus haud grauate communicauit. Fidem & diligentiam Oporini ipſe Theophraſtus prolixe commendauit: ac in quodam libello ex multis famulis vnicum ſe Oporinum fidelem expertum eſſe fatetur. Promiſerat Theophraſtus laudani cõficiendi rationem Oporino ſe traditurum; qua ſpe illectus eum in Alſatiam eſt comitatus: & biennium alterum apud eum hæſit. Tandem impetraturum ſe à magiſtro ſuo, quod cupiebat, diffidẽs; eum deſeruit: & Baſileam ad vxoris imperium, accepta ab illo laudani portione, rediјt: qua, veluti diuina virgula non multo poſt, ſeruatus fuit. Sumpto enim purgandi cauſa, Mercurio præcipitato: rixa cum vxore orta, noctu domo egreſſus, ad patrem contendit. Hauſta in via aqua copioſiore; & quia pulſandis ædibus, patri dormienti, moleſtus eſſe nollet, ad fores àdſidens frigore oborto, toto corpore, capite inprimis, adeo intumuit: vt de vita medici deſperarent. Dum ita aliquandiu decumberet; & quodam die ſolus in lecto eſſet; recordatus laudani ſui, ad peram, qua continebatur, arrepſit: ac tres pilulas deglutijt. Ibi ſomno cõſecuto, contra vxoris opinionem, quæ mortuum inuenturã ſe ſperarat, tumore ſublato, incolumis euaſit. Poſtea mortua vxore Lucernæ, quo bonorum ſuorum cauſa quotannis excurrebat: amplam quidem hereditatem aditurum ſe putabat: ſed tantum abfuit; vt aliquid obtinuerit; vt etiam iure rem experturus, fraude affinium non leue damnum fecerit. Docebat eo tempore Græcam linguam Baſileæ magnus ille *Grynæus* Haidelberga illuc accerſitus. Is Oporinum propter ingenij, & morum elegantiam, & Græcæ linguæ præſtantem cognitionem plurimum diligebat: & hic viciſſim Grynæum præceptorem, omni cultus & pietatis ſtudio reuerenter obſeruabat. Subinde igitur Grynæus res Oporini promouere: ſtudia eius & ingenium alijs cõmendare: omnibus deniq; humanitatis officijs ac beneuolentiæ, honori & cõmodo ipſius conſulere. Quare cum S. Scripturã explicare;

Coniugem ducit primam.

Præficitur ſchola Baſilea.

Medicinæ dat operam, & Paracelſum audit.

Quem in Alſatiam ſequitur.

Laudani ope ſeruatur.

Oporini cum Grynæo familiaritas.

Succedit Grynaeo in profeſſione Graeca. auctoritate ſenatus, Grynæus iuberetur: effecit, vt in eadem profeſſione & collegij Auguſtiniani procuratione, cui antehac præfuerat, ſibi Oporinus ſubſtitueretur. Ad ſtudia itaque & ſecundas nuptias reuerſus magna cum laude & auditorum fructu munere iſto ſcholaſtico eſt functus. Mira enim in docendo erat perſpicuitas, dexteritas, & erudita facilitas. *Plutarchi Vitas* Græce frequentibus auditoribus, docte & prudenter enarrauit. Domum cum ſuis reuerſus prælecta accurate ab ijſdem exigere ſolebat. Interdum & poeticen docebat: ac verſus diſcipulorum rara cum humanitate elimabat, ſingulis candide oſtendendo, quid deſideraret.

In hoc igitur labore cum totus eſſet: Academia illa decretum facit: vt quiſque Profeſſorum in ea facultate, in qua doceret, gradum ſummum petat, ſi antea non ſit conſecutus. Ibi quidam, trigeſimum ætatis annum egreſſi, cum eo vſque huiuſmodi eruditionis teſtimonia neglexiſſent: ea tunc ambire, aut oblata ſuſcipere recuſarunt: quibus dimiſſis alij eorum in locum fuerunt recepti. Inter eos cum & Oporinus eſſet: animum ad typographiæ ſtudium conuertit: & cum affine Roberto Wintero auctores melioris notæ typis cepit exſcribere. Offerebant ei Academiæ præſides, qui de ingenio eius præclare ſentiebant, multis iam maturæ eruditionis editis teſtimonio probato; ſatis amplos ex Canonicatu D. Petri reditus, ſi Iuriſprudentiæ ſtudium aggrederetur. Sed Oporinus remotum à litibus vitæ genus amans, & flexibiles illas in vtramq; partem caſuum diſputationes auerſatus: hanc quoque occaſionem neglexit: eoque illuſtri documento fuit, Deum actionum noſtrarum & finem & rationem prouide ac ſapienter regere & dirigere: eo modo, quem ad verbi ſui propagationem, nominis ſui gloriam, & noſtrã ſalutem maxime expeditum nouit. Vt enim typographia à ſtudijs Oporinum retraxit, intercepto ſolidioris, magiſque durabilis proſperitatis, quam attuliſſent, curſu: ita eximiam ad reipubl. literariæ commoda acceſſionem adiunxit, alijſque ſuo damno præfuit.

Relicta profeſſione ad typographiã tranſit.

Inuitatur ad iuriſprudentia ſtudium.

Damnum facit è typographia. Plenis itaque velis in typographicum mare delatus, naufragium primum per Winterum fecit: qui vxoris luxu perditus præter officinam nihil reliquit. Hanc à creditoribus ſeptingentis florenis, aliunde mutuo acceptis, precio mercem longe ſuperante, redimere eſt coactus. His initijs, hoc ære, & antea cum Wintero contracto; & tum emta ipſius officina accumulato, typographicam negotiationem cepit: ſubinde verſuram faciens, omni conatu ob pecuniarias difficultates in nihilum prius relabente. Non enim tantum à parentibus nihil ad eum redijt: ſed pecuniæ numerum haud exiguum, ſexcentos pene florenos excedentem, quem à *Ludouico Bero* Canonico, ſuo à

matre

matre affine ſperabat, irritato illius animo amiſit. Omnes tamen ærumnas iſtas ac difficultates ingenti animo pertulit ac ſuperauit: & vt eluctari poſſet omnibus neruis contendit.

Prodierunt itaque ex Oporini officina ſcripta optima & doctiſſima, cum vetuſtate tum vtilitate veneranda. Inprimis ſacra in hominum manus cura ſua & diligentia peruenire cupiuit: vt ex indice librorum per Oporinum excuſorum videre eſt. Præterea quod argumentum diligentiæ eſt certiſſimum, nullum opus, niſi à ſemetipſo correctum, lucem vidit. Operas, quas librorum impreſſio poſtulat, ſupra facultatum rationem fouit, & liberaliter aluit, ſæpe etiam ab alijs librarijs dimiſſas, recepit: vt non raro ſupra *quinquaginta* ſuſtentarit. *Excudit ſacra.* *Magna cum diligentia & difficultate.*

Cumque altera Typographi cura ſit: vt cum emolumento ſuo exemplaria impreſſa diſtrahat: & laborum ſumptuumque fructum percipiat: etiam hic Oporinus omnia ſibi aduerſa eſt expertus. Nam non tantum à fœneratoribus miſere fuit exagitatus; qui ſæpe *pro ſorte centum florenorum viginti*, imo *& triginta*, vſuræ loco ab ipſo extorſerunt: fuit ipſe etiam rerum ſuarum fere nimium negligens & ſecurus. Etenim in annotandis nominibus, & accepti atq; expenſi codicibus accurate deſcribendis, ſumma fuit eius incuria: & in ſua pro alijs fide interponenda, exponendaq; pecunia, facilitas maxima. Qua quidem in re ſæpe indigne fuit deceptus; ita vt deſiderata debitorum fide, vltra *octo millia* in nominibus parum liquidis habuerit. *Negligentior in Oeconomia.* *Grande æs alienum contrahit.*

Tantum tamen abfuit: vt de pertinaci ſuo ſtudio aliquid remiſerit, vel laboribus & curis domeſticis ſuccubuerit; vt quod Iuno apud Tragicum de Hercule queritur, ſuperarit & creuerit malis, iraque fortunæ frueretur, in laudes ſuas eius vertens odia. Summum iuuandis humanioribus diſciplinis ſtudium & indefeſſum conatum, vel illud Aldinum teſtatur, quod inſtituto ſuo accommodatum Muſæi foribus præfixerat: *Quiſquis es, rogat te Oporinus etiam atque etiam; vt ſi quid eſt, quod à ſe velis, perpaucis agas; deinde actutum abeas: niſi tanquam Hercules defeſſo Atlante, Veneris ſuppoſiturus humeros. Semper enim erit, quod & tu agas; & quotquot huc attulerint pedes.* *Inſcriptio Muſæi Oporiniani.*

Nec vero ſolum aliorum lucubrationes & ſcripta edidit: verum plurima etiam ſuo Marte conſcripſit, ac in ordinem redegit. Nam in *Solini Polyhiſtoris* aliquot capita ſcholia ſcripſit: varias Doctorum *in Demoſthenis orationes* annotationes collegit: *propriorum nominum Onomaſticon* confecit; cenſuras *in Valla elegantias* conquiſiuit: annotationes varias *in Ciceronis opera* in ordinem redegit; idem *in Plinii hiſtoria naturali*, & aliorum ſcriptorum monumentis præſtitit; *Bucolicorum Latinorum* auctores omnes, & inſuper recentiores *Comicos & Tragicos*, vna cum *Satyrographis*, coegit & coniunctim edidit. *Plutarchi* vitarum *Scripta & opera Oporini.*

Q 3 epito-

Indices in autores varios ſcribit.

epitomen ab innumeris mendis repurgauit; annotationes *in Tuſculanas* quæſtiones ſcripſit: quædam *in Theocrito & Xenophonte* è Græco vertit; *Heſiodi opera* ad verbum expreſſit, adiectis annotationibus; *Ariſtotelis opera* omnia vt Latine ederentur primus curauit, doctiſſimorum virorum translationibus vndique conquiſitis, & in ordinem redactis. Vt etiam maiori cum fructu artium bonarum ſtudioſi in autorum lectione verſari poſſint: indices in eos copioſos & laborioſos confecit: id quod in *Platone*, *Ariſtotele*, *Plinio*, *Polluce*, *Cælio Rhodigino*, & compluribus alijs apparet.

Celebritas eius.

Iſtiuſmodi lucubrationibus, & optimorum quorumuis auctorum politis editionibus à doctis omnibus gratiam iniit maximam: & nomen in repub. literaria ſibi comparauit præclarum ac nunquam intermoriturum. Quicunque enim illius æuo aliquid in publicum ingenij ac doctrinæ monumentorum daturi erant: Oporini ex officina id vt prodiret, experiuerunt: literis & dedicationibus etiam ipſum ornarunt: rati vel hinc lucubrationibus ſuis non parum dignitatis & commendationis acceſſurum: ſi Oporini nomine & typis ſcripta ſua in aliorum conſpectum venirent. Ita *Andreas Veſalius*, vt de alijs taceam, opus anatomicum Oporini typis commiſit: *Eraſmus* etiam complura eadem in officina edidit.

Ducit quartam vxorem. *Vendit typographiam.* *Morbo epidemico corripitur.* *Eoq; exſtinguitur.*

Tandem *quarta vxore* ducta, vidua *Vlrici Iſelini*, *Bonifacii Amerbachii* filia, adſiduis eius precibus, quod ferendo tanto oneri eum ſenecta ingraueſcente diutius vix futurum præſagiret victus, typographiam vendidit, nunquam ſuarum rationum ſubducta ſumma. Non multo poſt ſuſcepit filium, ſenectutis ſuæ ſolatium, & familiæ columen futurum. Nec tamen diu gaudium hoc gaudere ipſi datum eſt. Quinto enim poſt illum natum menſe, ex catarrho & cephalalgia epidemia cepit decumbere, cum alioqui corpore eſſet ſano & firmo. Excepta enim paralyſi, qua in itinere aliquando fuit affectus, nunquam alias ægrotauit. Vigeſimo poſt die, ſexto Iulij, anni ſexageſimi octaui, ſupra mille quingentos, circa horam nonam antemeridianam ſexagenario maior rebus humanis eximitur. Elatus eſt humeris Academiæ: & in ſummo templo, iuxta exuuias *Grynæi*, *Oecolampadii*, *Münſteri*, & aliorum, qui viuacibus ingenij monumentis nominis perpetuitatem ſibi pepererunt, ſepultus, cum tali epitaphio:

Epitaphium eius.

Æternitati.
IOANNES OPORINVS
Baſil. typographus,
Doctus, operoſus, elegans
Libris innumeris,
Virtutum herede ex IV. coniuge vnica relicto,

Publicis

Publicis lacrymis, priuata pietate, ſexagenario
maior heic conditur.
Frugifer Autumnus periit dIs notus & orbi,
Orthion elapſus nautis meditatur Arion.
Quantula ſint hominum corpuſcula diſce Viator:
Magnus Oporinus conditur hoc tumulo.

Paucis ante obitum diebus, machinæ horariæ pondera, ex ijs, quæ campanæ pulſu ſomnum excutiunt, ſuperne cum ſuauiſſimo tinnitu, in pectus ſuum deuolui per quietem vidit; tanto cum impetu, vt ſtertentem etiam excitarit: tanta cum harmonia, vt vel recordatione ſola mirifice oblectaretur. Eo concentu edito, pondus ipſum incredibili celeritate, pari ſtrepitu elabi viſum. Ipſe ſubridens: *Miſericordias Domini quis enunciabit? qui innumeris donis ſuis hanc tam placidam & paternam admonitionem, ceu colophonem addere voluerit. In manu certe tua, Deus, & vita, & mors noſtra. Tu miſerere noſtri.* *Somnium in morbo.*

Fuit vir religioſus & integer, erga omnes præſertim ſtudioſos, ſupra facultatum modum, liberalis; in ſuos pietatem declarauit ſingularem. Nam cum pater artem ſuam deſeruiſſet: ne idola & id genus imagines pingeret: illum Oporinus, innumeris grauiſſimarum expenſarum moleſtijs vndiquaq; circumuentus, pie aluit, nihilque ipſi, quam diu ſuperfuit, deſieri eſt paſſus. Iiſdem pietatis officijs ſorores (matrem enim mature amiſit) proſecutus. Erat in eo veritatis ſtudium maximum, & candor illæſus. Exſpaciatus aliquando ad *Ioannem Rodolphum Stoer*, Abbatem Morbacenſem, negotij cuiuſdam conficiendi cauſa. Cum admiſſus continuo non eſſet, domum redijt; & ſatis acerbas ad Abbatem literas miſit: quibus ludibrio ſe & morionis loco haberi, moleſtum ſibi eſſe oſtendebat: ſed quia *ſtultorum* eſſet, *vera dicere*, ſe quoq; vera dicturum affirmabat. Inde in ſtolidam aulicorum plerorumq; ſuperbiam eſt inuectus; qui imperitia aliorum abuſi, vſurpata omni adminiſtratione & imperio inſoleſcerent, altosque gererent ſpiritus. Abbas, ne *cicadam ala corriperet*, amiciſſime Oporinum inuitauit: & annuum ſtipendium, quo Sigiſmundum Gelenium, virum doctiſſimum, honorauerat, poſt obitum illius in Oporinum, bibliothecæ ſuæ locupletandæ ergo, tranſtulit. *Ferdinandus* Auguſtus, hominis quoque probitatem amplexus, clementiſſime ſe Oporino dedit: & vt merces eius improfeſſæ Briſaci, ad Rhenum oppido peramœno, vbi portorium Auſtriaci colligũnt, præterueherẽtur, benigniſſime conceſſit. Sed Oporinus, futura vel compendia, vel diſpendia parum conſiderans, hanc quoq; neglexit cõmoditatem. Palatin. etiã Elector *Fridericus* Oporini integritatẽ & in excudendo induſtriã miratus, Haidelbergã cũ inuitauit: vbi res ſuas melius fortaſſis ſtabilire potuiſſet: niſi ꝑ natalis ſoli dulcedine maxime opimas cõditiones repudiaſſet.

Mores Oporini.
Pietas in ſuos.
Veritas & candor.
Charus Imp. & Elect. Palatin.

Amici. Felix fuit plurimorum ſuæ ætatis doctorum amicitia; quos nominare hic non eſt neceſſe. Collegio illi, de quo diximus, *Eraſmi cum Oporino familiaritas & iocus.* cum eſſet præfectus: *Eraſmo* Baſileam reduci, & vitæ ibidem cataſtrophen exſpectaturo, vinum honorarium officij cauſa offerebat. In mutuum complexum poſtquam veniſſent, & dextras iunxiſſent: Eraſmi manum Oporinus durius compreſſit. Ille, vt erat chiragricus, grauiter ſe lædi exclamat. Siue ſerio ſiue ioco hoc ab Eraſmo factum: Oporinum conſtat attonitum obmutuiſſe. Id animaduertens Eraſmus, amice compellat: vinum infundi iubet: & vt animum recipiat hortatur. Conſedit cum ſuo comitatu, qui ob Eraſmi aduentum frequens erat, Oporinus: & ſemel atque iterum in orbem redeunte poculo, ad ſe quoque reuerſus, docta & graui oratione atque Eraſmo ipſo digna, Eraſmum excepit. Digreſſi ſunt non abſque mutui amoris fomite; quo veræ beneuolentiæ ſanctè cultæ igniculos ſemper aluerunt. Ex amicis itidem non defuerunt: qui liberalitate ſua, vbi ille defecerat, paratiſſimo ſubſidio fuerunt; ac ſæpe omni ope deſtitutum tempeſtiue ſubleuarunt. Digna equidem æterna memoria & prædicatione eſt munificentia *Ludouici Grempii* I C. Argentinenſis Reipubl. aduocati, & *Ioannis Sturmii*, Academiæ ibidem rectoris, qui debitæ pecuniæ non exiguam ſummam Oporino mortuo remiſerunt. Idem fecit *Henricus* * *Petri*, typographus celebris; qui *quadringentos florenos* in vſum typographicum Oporino ſuppeditatos, pupillo liberaliter condonauit. *Henr. Pantal. l. 3. proſopogr. Andreas Iociſcus Sileſ. oratione de vita & obitu Oporini. Zwingerus in Theatro.*

Ab amicis ſubleuatus Oporinus.

* Ω. 1579. *d.* 24. *April. ætat.* 71.

IOANNES LONICERVS.

Ω. 1569. *die* 20. *Iul. ætat.* 70.

HIc anno à partu virgineo nonageſimo nono, ſupra mille quadringentos, *Orthernii*. quod oppidum eſt comitatus Mansfeldenſis, honeſtis parentibus, eius oppidi ciuibus, in lucem editus, cum ea eſſent tempora, quibus ſcholæ per Germaniam reſtituebantur; rudimenta literarum in ludo patriæ celeriter arripuit. Verum cum paulo durius à vitrico iniuſto tractaretur, qui eum ab honeſto propoſito ad alias illiberales artes retrahere conabatur; *Islebiam* conceſſit, ibique ludum literarium frequentauit, ne teruncium à vitrico in ſumtus faciendos accipiens. Deus tamen mirabiliter illi de victu & amictu, ſi nō ſtatim liberaliter, ita tamen proſpexit; vt multa ferens, multa faciens ſudansque & algens, dum diuinum auxilium in timore Dei expectaret, nihil intolerabilis inediæ inopiæve perpeſſus ſit; iuxta & ſtudia ſua ſedulo vrgendo, & honeſtis adoleſcentibus miniſteria ſua deferendo.

Orthernium patria Loniceri.

Vitricus eum à ſtudiis retrahit.

Islebiam concedit.

Ibi paupertculus ſuſtentatur.

Mox

Mox ex pulueribus iſtis ſcholarum triuialium caput exerens atque ex varijs vitæ ſcholaſticæ,quæ in paupertate tranſigitur, fluctibus fortunæque nouercantis procellis eluctans, tandem in Academiam Erphordienſem, tanquam in portum aliquem quietiorem appulit. Erat autem tum Academia illa præ cæteris Germaniæ Gymnaſijs magnæ ac præcipuæ æſtimationis; florebatque fama ac celebritate virorum politioris literaturæ peritia excellentiũ. Inde *Wittembergam* ſe cõtulit motus fama Lutheri, quem ibidem cum alijs ita audiuit; vt velut regeneratus illico videretur, atque ita in ſtudijs tam ſacris quam philoſophicis progreſſus eſt: vt viceſimo quarto Ianuarii, anno vigeſimo primo, competitore *Iano Cornario* illo, qui Hippocraticam Medicinam in ſchola Marpurgenſi deinde ſumma cũ laude profeſſus fuit, in eadem Wittembergenſi Vniuerſitate conſecutus ſit Magiſterij inſignia. Ibi cum ob raram linguarum cognitionem doctis viris innoteſceret; Philippus Melanchthon & Ioachimus Camerarius eius opera ad Lexicon Græcolatinum, quod tum locupletabant, augendum vtebantur.

Erphordiam ſe confert.

Inde Wittembergam.

Cum I. Cornario philoſophico teſtim. ornatur.

Iuuat Melanchth. & Camerar. in Lexico Græcolatin.

Sequenti anno viceſimo ſecundo, Friburgum Briſgoiæ vocatus abijt; vt ſanctam linguam ibi profiteretur; verum non amplius anno vno ibi ſubſtitit, non ſine laude officio ſuo ſatisfaciens. Anno exacto illic ſoluit, & anno viceſimo tertio Argentoratum venit vbi quartum in annum commoratus familiariſſimum habuit virum de literis optime meritum *Nicolaum Gerbelium* I C. Agens itaque illic, & rei typographicæ in corrigendis prælorum mendis operam nauans; hortatu Philippi Melanchthonis Græcos codices nonnullos,inprimis vero *Græca Biblia cum nouo Teſtamento, & Homeri opera* diligenter reſtituit. Catecheſin Latinam aduerſus Tetzelij diplomatarij indulgentias, de bona Dei voluntate erga omnes Chriſtianos, deque ſanctorum cultu & inuocatione, tum edidit. Multa quoque Martini Lutheri ſcripta ex vernaculo in Latinum vertit, præcipue alteram partem enarrationum Euangelicarum Dominicalium; Commentarios ſuper quaſdam ſacras odas, theſinque illam; quod *Chriſtus Iudæus natus ſit*; catecheſin Lutheri maiorem; enarrationes in Abacuc prophetam. Atque ſic non ſolummodo humanioribus ac philoſophicis; ſed & ſacris ſtudijs à iuuentute ſedulo incubuit.

Abit Friburgum Briſgoia.

Argentinam petit.

Nicolaus Gerbelius.

Iuuat typograph. operas

Reſtituit auctores Græcos.

Vertit Lutheri ſcripta.

Dum Argentorati commoratur, vxorem ducit,anno viceſimo quarto, honeſti iſtius Reipubl. laudatiſſimæ ciuis filiam. Vixit cum ea in annum quadrageſimum ſextum coniunctiſſime, ad canos vſque & plenam ſenectutem. Suſcepit ex eadẽ multam vtriuſque ſexus prolem, filios præcipue quinque, qui parentis ſimillimi paternas virtutes ſtrenue æmulati ſunt.

Ducit vxorẽ.

Omnes enim & ſinguli euaſere in viros eruditione & virtute eminentes; qui tum in Eccleſia tum in Repub. & ſcholis tales ſe præſtitere, vt non minus de illis, quam de parente ipſorum prædicari ac dici queat:

Pr.ncipibus placuiſſe viris non vltima laus eſt.

Marpurgum vocatur.

Egit Lonicerus annos quatuor ciuem illuſtris Reipub. Argentinenſis non inutilem, nec ignauum. Quare cum per ora doctorum volaret; venit in Illuſtriſſimi Principis Haſſiæ, qui tum prima fundamenta ſcholæ ſuæ iaciebat, primorum conſiliariorum notitiam, interque eos in D. *Ioannis Ficini* tum Cancellarij Haſſiæ; quo patrono à Principe in ſcholam Marpurgenſem accitur honeſta ac legitima vocatione anno viceſimo ſeptimo; vt Græcas ibi literas publice doceret. Non ita multis annis poſt, commiſſa eſt ei ad profeſſionem Græcam Hebrææ linguæ lectio: cui vtrique ita præfuit, ſimulque priuata inſtitutione multos ita erudijt in omnis generis diſciplinis honeſtis; vt trium linguarum peritiſſimus vbique dilaudaretur.

...de ad Eccleſiam Lu...burg n...m. ...incipe ...detine...

Poſtea vero circiter annum trigeſimumnonum vocatus eſt à Senatu Reip. Lunæburgenſis, vt Eccleſiarum iſtius populoſæ & claræ ciuitatis Superintendentē ageret, oblatis vt loco honeſtiſſimo, conditioneque ſplendidiſſima, ſic etiam ſtipendio valde amplo atque opimo: Verum princeps Haſſiæ, qui inprimis ſuæ ſcholæ per viros doctos proſpectum conſultumque cupiebat, quæque Loniceri eruditio, virtus, integritas, vtilitas denique quæ ex eius tam publica quam priuata inſtitutione ad iuuentutem ſcholaſticam in ea vniuerſitate dimanaret, minime fugiebant; dimittere eum omnino noluit, & per literas, quibus dimiſſionem ei denegat, admodum clementer ſcriptas, liberaliſſimarumque promiſſionum plenas, detinuit.

Inuitatur & in patriam.

Docuerat in ea Academia annos quatuordecim, ad annum vſque quadrageſimum primum; quo ipſi à patria itidem Eccleſiarum inſpectionis munus honeſtiſſimū ac ſacroſanctum, cū ſalario annuo ſatis liberali oblatum eſt. Spartam tamen, quam erat nactus, ornare maluit. Etſi enim ſplendoris plus habent alij quidam gradus, tamen ſi vere volumus æſtimare, ſumma eſt ſcholarum dignitas, hiſque imperia & omnes politiæ præcipue ſeruire debebant.

Quoties à publicis & priuatis muneribus ipſi laxamenti aliquid fuit; nunquam ocioſus inuentus eſt; ſed ſemper vel ſcriptionibus vel lectionibus deditus fuit; quod monumenta, quæ poſteritati plurima reliquit, luculenter teſtantur.

Scripta Loniceri.

Præter enim Catecheſin de bona Dei voluntate erga quemuis Chriſtianum, deque ſanctorum cultu & inuocatione, quam initio creſcentis Euangelij anno viceſimo tertio conſcripſerat, cuiuſ-

que

quæ ſupra memini, præterque multa D. Martini Lutheri ſcripta, quæ in Latinam linguam conuertit, præter item operam, quã in Lexico Græco locupletando, Biblijs Græcis, & Homero Græco integre reſtituendis locauit, multa poſteritati lectu digniſſima & vtiliſſima mandauit: vt ſunt *Exegeſis veteru* cuiuſdã *Theologica.* Theologi Græci *Theodu. i*, vt putatur; in Epiſtolã ad Romanos ab eo Latinitate donatam: *Theophylacti enarrationes* in omnes Paulinas Epiſtolas Latinæ factæ: *Commentaria Græca* in pſal. centeſimum decimum octauum per ipſum ſcripta: Figurarum, ceremoniarũ, & promiſſionum omniũ veteris Teſtamenti explicatio, & ad Chriſtum filium Dei applicatio: *Auguſtanam cõfeſſionem* Græce ante obitum, licet, nõ omnino ſine labore, propter vſitatas phraſes & terminos purioris antiquitatis, quibus autor iſtius confeſſionis creberrime vtitur retinendos; tamen ex tempore vertit: eiuſdẽ *Apologiam* itidem bona ex parte Græce reddidit. Ex politioribus autẽ literis ſunt: *Nicandri* poetæ *Philoſophica* Græci *Theriaca & Alexipharmaca*, Latine per ipſum verſa, & ſcholijs illuſtrata: *Pindari* Lyrici Græci poetæ opera omnia Latino ſtylo, doctiſſimis additis ſcholijs, reddita: *Sophoclis Aiacẽ* flagelliferum: *Callimachi hymnos* in Iouẽ & Apollinẽ conuertit, & carmine reddidit; *Lycurgi aduerſus Leocratem* Orationem *Demoſthenis orationem de claſſibus*, Latinis auribus exhibuit. Extat eiuſdem *Grammatices Græcæ, & Rhetorices Latinæ methodus*; *Scripta Loniceri.* *Phyſicorum Ariſtotelis* librorum, *de generatione & corruptione, de longitudine & breuitate Vitæ*; *de Vita & morte* animalium; *de anima*: *Ethicorum ad Nicomachum* compendium: *Meteororum ex Ariſtotele, Plinio, Pontano ſynopſis*: In *Dioſcoridis* de materia medica, ſiue de ſimplicibus libros ſex ſcholia, additis nomenclaturis Græcis, Latinis, Germanicis & Hebræis; *Galeni libros de vſu partium humani corporis* in quæſtiones dilucidas & ſuccinctas redegit. *Orationes & declamationes* ſcripſit & habuit plurimas, quarum aliquæ impreſſæ, multæ nec dum editæ.

Sunt ex his oratio ad Imperatorem Carolum V. pro impetrandis priuilegiis vniuerſitatis Haſſiæ; *Genethliacon* Principis Wilhelmi Haſſiæ: Oratio funebris & Epicedia in obitum *Ioh. Ficini* Cancellarij Haſſiæ: Oratio in mortem *Ioh. Ferrarii Montani* I.C. Luctus & Epitaphia in funus *Caſpari Rodolphi*: Oratio de verbo incarnato; Oratio de meliore literatura amplectenda ad ſtudioſam iuuentutem: Græcæ linguæ Encomion. Epithalamia, Epicedia, Epigrammata innumera moralia frequenter ſolebat ſcribere; quæ ſingula recenſere longũ foret. Adſeruant poſteri ipſius, abſolutiſſimos in totũ Pſalterium Dauidicũ commentarios: item diſpoſitionẽ & ſummaria in omnes Paulinas, aliaſq; noui Teſtamenti epiſtolas, cum pluribus aliis lucubrationib. Idẽ etiã Iſocratis orationes omnes trãſtulit & recognouit,

uit, cum vita eiuſdem ex Plutarcho, Philoſtrato & Dionyſio Halicarnaſſ. quæ Marpurgi impreſſæ ſunt, anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo.

Mores eiuſdem. Erat illi ingenium mite & placidum, moreſque amabiles, ſuaues, ſeniles, manſueti humanique, adeo vt vere dicere queas, eum ad humanitatem & manſuetudinem quaſi diuinitus ſculptum factumque.

Sic in aſpectu inceſſuque, omni denique animi corporiſque habitu ac motu, eandem ſuauitatem & lenitatem conſeruabat. Sobrietatis adeo fuit ſtudioſus; vt nunquam illiberalibus conuiuijs libenter interfuerit, nec vnquam ex vllo ſympoſio ebrius ſurgere viſus ſit. Verecundiam inde vſque à puero tanquā omnium virtutum reginam illibatam ſumma ſemper cura retinuit. In reliqua vero vita nihil illo erat pudicum magis, nihil ab omni turpitudine remotius. *Obitus.* Poſtremo qualis ante acta vita eius fuit; talis & extremus eius actus, hoc eſt, mors fuit; nimirum pijſſima & placidiſſima. Atque vel ſola vox illa, quam paulo antequam expiraret, omnem prorſus ægritudinē ac dolorem diſſimulans, ad ſuos interrogantes, *num dormire vellet*, protulit, inquiens, *iam indormiſcam*: hæc inquam, vox *Vox vltima.* cum qua illico expirauit, vel ſola teſtis eſt, eum lætum & triumphantem ex hac vita commigraſſe, quod factum viceſimo die Iulij, anno Chriſti ſexageſimo nono, ſupra mille quingentos; ætatis ſuæ ſeptuageſimo. *Ex parte tertia Iconum virorum illuſtrium.*

Ω.1571.d.25. Ian. ætat.71.

CHRISTOPHORVS VVIRSVNGVS.

Patria. E Didit *Chriſtophorum* Wirſungum nobilis Imperij vrbs *Auguſta* Vindelicorum, familia patricia & clara, anno ſeculum decimum quintum à Chriſto repræſentato, inchoante.

Vitæ genus Auguſtæ. Bonis literis à puero imbutus vir euaſit omni laude dignus: ciuis in patria ſua honoratus: ſenior, ſiue diaconus in Eccleſia Auguſtana, multos per annos inculpatus. *Heidelbergā commigrat.* Poſtea, rebus ſuis ita ferentibus, in Palatinatum Electoralem conceſſit, ſedemq; fortunarum ſuarum, & ſenectutis domicilium *Heidelbergam*, Palatinatus caput, elegit. Eo in ocio ocioſus ipſe minime fuit: *Scripta.* ſed è Latina in vernaculam linguam magna diligentia & fide conuertit inſignes * *Auguſtini Marlorati, in totum nouum Teſtamentum Commentarios.* Idem Wirſungus in lucem tunc dedit Germanica lingua *de medicina librum*, doctorum virorum iudicio vtiliſſimum: in quo primum omnia humani cor-

** Qui anno 1562. d. 30. Octob. Rotomagi ſuſpenſus, ac dein capite truncatus.*

Liber medicus Wirſungi.

corporis externa & interna membra deſcribuntur; deinde ſingulorum morbi, eorundemque remedia, longo vſu in alijs obſeruata, fideliter indicantur. Edidit præterea *Marcelli Palingenii Stellatenſis* cuius cadauer, propter pietatis doctrinam, in Italia exhumatum concrematumque fuit) poëmata, doctiſſimis adiectis commentarijs. Vertit etiam ex Italico tragœdiam *Calixti & Melibai*, item *conciones & apologos Bernardi Ochini*: quæ omnia exſtant. *Palingenii Zodiacus Vita.*

Cum vero & homilias *Ludouici Lauateri* in Ioſuam cepiſſet eadem diligentia & fide è Latinis facere Germanicas; annum agens ſeptuageſimum primum, inter ipſos labores, nullo ferme morbo laborans, poſt editam fidei confeſſionem, actasque DEO pro omnibus beneficijs, & inprimis pro redemtione noſtra, gratias, ſumma cum ſpiritus lætitia, vultu etiam & verbis ad extremum vſque declarata, die 25. Ianuarij intra primam & ſecundam pomeridianam, quiete obdormit in Domino, anno Chriſti 1571. *Obitus Wirſungi.*

Fuit vir pietatis veræ ſtudioſus; conſuetudinis ſuauiſſimæ; vitæ integerrimæ; literarum & literatorum amantiſſimus. Amicos habuit ſuæ ætatis viros præſtantiſſimos, inter quos *Beatus Rhenanus, Conradus Geſnerus*, alij. *Mores. Amici.*

Filium reliquit *Philippum*, medicinæ doctorem: filiam vero *Mariam*, elocauit in matrimonium nobili viro, *Chriſtophoro Ehemio*, patricio Auguſtano, & Cancellario Elect. Palat. quæ paulo poſt patrem obijt, cum eodem ſepulta Heidelbergæ ad D. Petri in choro. *Ex programmate funebri à D. Zanchio, tunc Academia rectore, propoſito, & aliis.* *Liberi.*

GEORGIVS FABRICIVS.

Ω. 1571. d. 13. Iulii. ætat. 56. curr.

NAtus eſt *Georgius Fabricius* Chemnicij, vrbe Miſniæ celebri & optime morata; anno Chriſti 1516. d. 24. April. Vt primum ingredi & loqui cœpit, in ſcholam patriam à parentibus deductus eſt: vt vna cum ætate molli & tenera pietatis & literarum ſtudijs ſeſe imbueret. Ab his vero initiis progreſſus eſt paulatim ad literas Latinas & Græcas, in quibus tantum profecit; vt celeriter æqualibus & condiſcipulis ſuis ingenij gloria antecelluerit. Inprimis vero ſe ad ſcribendi carminis ſtudium contulit, ad quod naturæ quædam adiumenta non contemnenda habere viſus eſt. In hoc itaque ſtudio caſte *Educatio. Ad poeſin natura fertur.*

inte-

integreque ſic verſatus eſt, vt & propter carminis venuſtatem & mores ſinceros atque incorruptos, amaretur à multis.

Cumque ad ſcholarum miniſterium vſumque ſeſe pararet: mature nactus eſt, in ſchola quidem patria, locum ſub *Hertelio*, Fribergæ ſub *Riuio*, Lipſiæ vero ſub *Bornero*, vbi primum

Werteri Fabricium ſibi adiungunt.

ingenio, moribus & doctrina eius delectati *Werteri*, antiqua nobilitate & virtute fratres in Thuringia, *Wolffgangus*, *Philippus*, *Antonius*, adſciuerunt eum Magiſtrum & moderatorem ſtudiorum ſuorum. Nam cum *Wolffgango* profectus eſt in Italiam, cuius Academiæ tunc ſtudijs liberaliſſimis florebant, & Profeſſorib. eruditiſſimis affluebant: Erat enim tunc Italia vere domicilium literatum, ad quam tanquam ad mercaturam bonarum artium proficiſcebantur fere omnes, qui anteire cæteros doctrina atque ſcientia ſtudebant. Ibi ergo non audire ſolum doctiſſimos viros, *Lazarum Bonamicum*, cui vna cum Wertero commendatus erat à *Iulio Pflugio*, Neoputgenſi præſule, & alios quamplurimos Fabricio licuit: ſed Romam etiã ipſam, quæ caput orbis Chriſtiani habita eſt multis ſeculis, cõtemplatus eſt. Idque non eo modo, quo plerique alij, qui adſpectu ſolo contenti ſunt: ſed ita in omnes partes, angulos, receſſus, templa, arces, oculos & mentem coniecit: vt conferre pene ſingula cum antiquorum deſcriptionibus, quæ in Poetis præſertim ſparſæ ſunt, inciperet. Ex quo etiam *Roma* eius nata eſt, quæ pulcre ad verſus vetuſtorum Poetarum ſic aptata eſt, vt expreſſa ex illis, & efficta eſſe videatur. Hoc vero quicquid eſt, quod certe magnum eſt, in homine Germano, Werteri liberalitati acceptum referre debemus omnes, quotquot imagine veteris Romæ delectamur, ad quam, ſi ea, quæ nunc eſt, conferatur, vmbra vix eſſe videbitur. Adeo & vetuſtate temporis, quæ omnia conſumit & incurſu barbarorum, bellis, incendijs, & alijs calamitatibus diminuta eſt.

Fabricius in Italiam proficiſcitur.

Romam inuiſit.

Fabricii liber cui Roma titulus.

Fabricius cũ Wertero Argentinam venit.

Cum eodem Wolfgango etiam Argentinenſe gymnaſium adijt, quod optime conſtitutum, duce & Rectore *Ioanne Sturmio*, proſpere feliciterque in ſtudijs optimarum artium procedebat. Eodem poſtea reuerſus eſt denuo cum fratribus *Philippo & Antonio Werteris*. Inde Miſenam, *Ioannis Riuii* potiſſimum ſuaſu, accerſitus ad illuſtris ludi conſtitutionem atque gubernationem, annos *viginti ſex* fide bona, ſtudio indefeſſo, patientia laborum & onerum incredibili, & conſtantia infracta illo officij munere functus eſt. Et quidem vſque ad extremum vitæ diem in eo permanſit. In hoc vero curriculo & puluere ſcholaſtico, quamuis difficili & faſtidij pleno, non docendo ſolum & regendo; ſed libros etiam ſcholis vtiles & neceſſarios edendo priuatim & publice prodeſſe conatus eſt.

Miſenam accerſitur.

Regit ibi ludum illuſtrẽ 26. ann.

Etenim

Etenim per ſe labor eſt ingens, tot puerorum adoleſcentũque libidinem cupiditatemque indomitam atque effrenatam comprimere,& ad accipiendos pietatis, virtutis atq; eruditionis ſatus præparare atque traducere. Tum augent etiam difficultatẽ alia impedimenta, quæ fere quotidie obſtrepere bonis præceptorum conatibus ſolent. Quæ profecto tot tamq; varia in ſuo iſto munere ſenſit atque expertus eſt Fabricius, vt mirũ ſit eum ſuperare potuiſſe. Quo ſane præclarior virtus huius viri, & admirabilior videri debet; quo in tantis occupationibus, tam moleſtis, tam grauibus & diuturnis, non ſuccubuit tamen: nec, vt plerique faciunt, loco ceſſit releuatione aliqua & relaxatione quæſita, ſed firmiter in ſtatione iſta tanquam in acie, in quam à Deo ſe collocatum ſciebat, vſque ad finem vitæ ſuæ perſeuerauit. Idcirco Imperator Rom *Maximilianus* II. ſapienti conſilio & more inſtitutoque maiorum ſuorum, tam * laureæ dignitate, quam nobilitatis veræ inſignibus, ſub ipſa morte illum decorauit.

Vita ſcholaſtica miſera.

Maximilianus 2. Fabri. laurea & nobilitatis inſignibus donat.

Ex quo elucet, Fabricium; laude, prædicatione, literis & memoria digniſſimum eſſe. *Tres* enim ſunt *artes*, quæ ſalutem rebus humanis afferunt, & poſſunt locare homines in amplo dignitatis gradu: *ſcientia literarum, intelligentia politica, & rei militaris peritia*. His enim continetur, & munitur omnis Reſpublic. Et qui in harum vna excellit, merito magnus & honore dignus cenſetur.

Tres artes ſalutares rebus humanis.

Sed ex his eam potiſſimum delegit & ſecutus eſt Fabricius, quæ reliquarum adminiſtra quidem eſt; ſed mater tamen, & quaſi fons quidam merito habetur. Profeſſio videlicet earum artium, quibus ætas puerilis ad humanitatem informatur,& ad omnium eccleſiaſticorum & ciuilium munerum adminiſtrationem præparatur. Vt autem ædificiorum fundamenta certa eſſe oportet: ſic initia omnis doctrinæ, ſapientiæ & induſtriæ, ad quodcunque officij munus in Eccleſia & Repub. neceſſariæ à puerili inſtitutione in ſcholis facere neceſſe eſt: vt vſui Reipublic. & Eccleſiæ fore eos non dubitemus, quorum ætas prima rectis ſtudijs ad honeſtatem, pietatem, atque integritatem informata eſt. Neque profecto officinæ ſunt aliæ probitatis atque doctrinæ, quam ſcholæ: quæ ob id gymnaſia recte dicuntur; quod in ijs ingenia puerorum adoleſcentumque ad artes, quarum vſus eſt in vita neceſſarius exerceantur.

Dignitas & vtilitas vitæ ſcholaſticæ.

Scholæ recte gymnaſia dicuntur.

In tali officina omne curriculum induſtriæ Fabricij elaboratum eſt, annos amplius *viginti ſex* In quo quidem quo plures moleſtias vidit, difficultatesq; acerbiores exſorbuit: eo plus opis & emolumenti, ad omnes ciuilis & eccleſiaſticæ poteſtatis partes attulit. Ex ludis enim prodire opor-

oportet adoleſcentes, iuueneſque, ingenijs, moribus, atque literis inſtructos, ad capeſſenda munera docendi in Eccleſia, cauſas agendi in foro, iudicandi controuerſias in iudicio, & decidendi componendique lites priuatas & publicas in curia, & omnibus vitæ partibus.

Denique nihil eſt vſpiam, quod non adminicula doctrinæ ſcholaſticæ deſideret, non cenſus, non reditus, nec negotium pene vllum ſine artis beneficio confici poteſt. Vſque eo in omnibus rebus *calamus ſcriptorius dominatur*; vt merito in capite tanquam ſummum decus & ornamentum geſtetur.

Diſcipuli Fabricii permulti.

Cum igitur tot annos continuos iuniores in Miſenæ illuſtri ludo erudierit Fabricius: facile intelligi poteſt, quantum rebus humanis commodarit. Etenim cum ex opere effecto æſtimari ſoleat artifex: fuerunt permulti nobiles, virtute, eruditione, facundia, & autoritate præſtantes viri, quorum induſtria partim in aula Saxonica publice tanquam lumen luxit: partim in iudicijs diſceptationibuſque publicis & priuatis abunde conſpecta ſunt. Fuerunt in Eccleſiæ muneribus atque functionibus multi viri literati, qui docendo ſanctum Dei verbum multis prodeſſe, iacentes erigere, ſecuros terrere, & exanimatos ex faucibus & ore Satanæ infernique ereptos ad ſpē vitæ, atque lætitiæ ſempiternæ excitare potuerunt.

Nec defuerunt qui paſſim in ſcholis alios viciſſim ſalutari doctrina erudierunt, & vtilitatis fructum magnum communi vitæ præbuerunt. Atque illi quidem omnes memori mente, gratoque ore, id quod ſciuerunt, ſi nō omnino, multo maxima tamen ex parte, Fabricio acceptum tulerunt; ingenue per quē profeciſſent, profitentes. Fabricij enim diligentiam prædicarunt, fidem admirati ſunt: & induſtriam ſuſpexerunt. Quin illi ipſi etiam, qui ex ludo eius & diſciplina in bellum profecti ſunt, eius inſtitutionis piæ fructum aliquem abſque vlla dubitatione perceperunt, quoties admonitionum eius ſedularum de cultu pietatis, & pœnis horrendis contemtus Dei & violationis iuſtitiæ fuerunt recordati.

Si quis igitur honos, tanquam merces virtutis, his debetur, quorum merita in Rempub. ampla ſunt: negare profecto non poſſumus, quin Fabricio maximus, ob tot eius in Eccleſiam & Rempub. beneficia, ſit habendus. Si quoque ex doctrina ſua nobilis & clarus olim fuit *Demetrius*: ſi ex profeſſione literarum & artium nobiles dicti ſunt nonnulli philoſophi: aut ſi propter dicendi doctrinam illuſtris & nobilis nominatus eſt *Iſocrates*: haud ſane video, cur non pari iure & æquitate nobilis & clarus habeatur Fabricius: quippe qui in docendis literis tanta cura tantaque ſedulitate verſatus eſt, vt ex eius officina prope innumerabiles prodierint viri literati, atque diſerti; quo-

quorum vſus fuit diuturnus in eccleſiaſticis pariter & ciuilibus munijs atque negotiis.

Neque vero docendi partibus hiſce difficilibus & arduis cõtentus fuit Fabricius; ſed in ſcribendo inſuper etiam magnum ſtudium multamque operam nauauit. Nam *res Miſnicas verſibus & oratione ſoluta* ornauit, & inclytam Ducum atque Electorum Saxoniæ familiam attigit: vt non tam Rector ſcholæ bonus, quam ſcriptor purus atque fidelis iure dicatur, nec iniuria de eo prædicari elogium hoc poſſit: *Scripta Fabricii.*

Gymnaſiarchus erat præſtans, ſcriptorq; diſertus.

Eſt enim in his, quæ in iſto genere ſcripſit, & mira orationis puritas, & rerum ipſarum, quas perſecutus eſt, inſignis, perſpicua tamen & apta breuitas.

In carmine vero tanta eſt numerorum concinnitas, tantus verborum delectus, tantaque rerum ſanctimonia, atque caſtitas, vt non adæquaſſe ſolum in hoc genere multos ex antiquiſſimis, ſed in aliquibus etiam ſuperaſſe videatur. Etenim in verbis eam curam adhibuit; vt ab ijs, quæ ethnicam idolomaniam redolent, noſtramque religioſam pietatem lædunt, data opera abſtinuerit. Et recte quidem. *Carmina Fabricii.* *Abſtinuit à Vocabulis Ethnicis Fabricius.*

Quæ eſt enim inſania, in tanta luce verbi diuini cum cæcis Ethnicis colludere? Quaſi vero ſcriptorum Propheticorum & Apoſtolicorum tanta ſit inopia, vt ad ſcribendum Chriſtianum carmen phraſes nobis deſint, niſi ab ethnica idolomania mutuemur.

Sed delectat ſcilicet iuniores copia illa atque varietas, quæ in Ethnicis Poetis admodum iucunda eſt; vt ad eam, tanquã ad Sirenum cantus adhæreſcant. Quod ipſum etiam ſibi accidiſſe iuueni querebatur Fabricius: Ideoque tandem errorem ſuum agnoſcens atq; deplorans, tædere ſe atque pudere dixit eorum verborum atq; locutionũ, quæ ex ethnica idolomania ſuis aliquando poëmatis adſperſiſſet. Nec poſtea Deum alium aut numen in ſuis verſibus legi voluit; quam illud vnicum, verum æternum & amicum generi noſtro, patefactum ſcilicet illuſtribus teſtimonijs verbi, & filij vnigeniti, Domini & Saluatoris noſtri. Cæterum dijs gentium, magnis & paruis, cœleſtibus, terreſtribus, ſilueſtribus, & marinis, pollui & inquinari fœdiſſime ſcripta Chriſtiana exiſtimauit. Inde ſane effectũ eſt, vt carmen nullum condere ſtuderet, niſi ſanctum, caſtum, plenum pietate & fide Ieſu Chriſti, quem noſſe ſolum & ipſe volebat, & vt alij noſſe poſſent, operam dabat.

In hoc tandem etiam ſpe, fiducia & ſalute ſua omni fixa atq; locata acquieuit, & ex hac mortali ac laborioſa ſchola in cœleſtem Academiam atque conſuetudinem migrauit: vbi cum *Obitus Fabricii.*

Deo, Chriſto, amore & deſiderio ſuo, angelis & omnibus electis æuum agit. Facta autem hæc beata eius migratio anno ſalutis reparatæ ſupra *milleſimum quingenteſimum ſeptuageſimo primo*, menſe * Iulio: ætatis vero eius *quinquageſimo ſexto*, climacterico. Diſtichon hoc de ſe viuus ipſe compoſuit:

** d. 13. Iulij.*

Diſtichon quod de ſe cõpoſuit Fabricius.

Fabricius ſtuduit bene de pietate mereri:
Sed quitquid potuit, gloria, Chriſte, tua eſt.

Item hoc: Σοὶ χάριν οἶδα θεῷ ἵνα π λαγχὼν, ὅς μ' ἐδίδαξας
Ἐν βιότῳ τε θανεῖν, ἐν θανάτῳ δὲ βιοῦν.

Quæ præter ſupra nominata in lucem dederit: ea indicant nominatim bibliothecæ. *Ex oratione Matthæi Dreſſeri de Fabricio, quæ inſerta eſt illius Rhetoricæ.*

Ω. 1574. die 17 April. ætat. 74.

IOACHIMVS CAMERARIVS.

CVM alij quorum hactenus vitas circumſcripte perſecuti ſumus, literas optimaſque artes, decoquenti Græciæ, ac dormitanti Italiæ, Italo * magno confitente, abſtulerint: tum primipilus hoc in certamine fuit *Ioachimus* hic *Camerarius*, Græcæ & Latinæ linguæ perinde peritus, *æternumq; non ſolum Germaniæ; * ſed totius Europæ ornamentum & decus.* Hunc *Pabeperga*, vetuſta & celebris Franciæ orientalis vrbs protulit, anno Chriſti ſupra *milleſimum quingenteſimo*, die *duodecima* Aprilis. Patrem habuit *Ioannem*, patritium ac ſenatorem patriæ, virum dignitatis & fortunæ nequaquam cõtemnendæ: qui nullo medicamento, nulla venæ ſectione vſus, annum ætatis octuageſimum ſecundum impleuit. Mater *Martha*, ex *Weneuorum* familia Sueinfurtenſi, præter filias quatuor, tres filios, *Hieronymum*, trium principum poſtea cancellarium, hunc *Ioachimum & Ioſephum*, Budæ functum vita, genuit. Cognomen *Camerariorum* (vulgo Cammermeiſter) ſeneſcente altero gentilitio auitoq; *Liebhardorum*, temporibus Henrici Claudi, à publico aulæ officio, adhæſit.

** Paulo Iouio in elogiis ſub finem.*

** Turnebi de Camerario iudicium.*

Pabeperga patria Camerarii.

Pater.

** Ω. anno 1527. ingenti ſui deſiderio relicto.*

Mater.

Fratres & ſorores

Cognomen Camerariorum vnde.

His parentibus ortus, ludum literarium primum in patria ad annum ætatis *tredecimum*, frequentauit, magiſtrũ nactus, pro ratione illorum temporum, ſatis doctum & fidelẽ. Is cum aperte eum doctiorem diſcipulum profiteretur; quam vt ſuæ aliquę partes amplius in docendo eſſe poſſent: læta tam ingenuo omine mater, filium ipſa, anno decimo tertio menſe Aprili, Lipſiam ad *Georgium Heltum Vorchemium*, deduxit. Habebatur hic iudicio omnium iuuenilis ætatis moderator bonus, diligens, doctus, qui & ſapientia regere diſcipulos, inſtruereque doctrina, & cum exemplo eoſdem monere, tum corripere diſciplina

Educatio & inſtitutio pueritiæ.

Lipſiam mittitur & Georg. Helto cõmendatur

noſſet.

hoſſet. Vidit ille ſtatim pueri indolem, & vt ſe præceptorem non minus, quam ipſa ſtudia amaret, ante omnia in ipſum parentis animum ſumſit, recipiens in eorum locum ſe ſucceſſurum, à quibus ſibi commendatus eſſet. Quæ præceptoris non diſſoluta comitas Camerario multùm ſane contulit, lætoque ſemper in ſcholæ cætum venienti, quod chariſſimum ſeſcilet, prompte omnia diſcendo procedebant.

Prima philoſoph lauru ornatur.

Non annus interceſſerat, cum primam in philoſophia laurum menſe Septembri adeptus, ſub alijs profeſſoribus, *Ioanne Metzlero, & Richardo Croco*, ita in Græcis Latiniſque omnium ſpes anteibat: vt Croco ſonticis cauſis impedito, iam tum prætextatus * vicariam ſępe operam in interpretandis autoribus Græcis præſtaret. Magna erat tum Græcorum voluminũ penuria, enatiſque primum in Germania literis, *Homerum* aut *Herodotum*, aliosue Graij oris autores habuiſſe & volutaſſe; magnum erat. Quare illorum non exiguam cum partem ſua deſcripſiſſet manu, mirum quam de prima *Herodoti* editione *Aldina*, velut Pactoli aut Tagi opibus, ſibi fuerit gratulatus: adeo quidem, vt in Panico ciuium aduerſum ſtudioſos tumultu, de reliquo parum anxius, vnum ſuum Herodotum ſub veſte teneret: è quo ſcriptore ſæpius percurſo Græca poſtmodum addidicit.

** Anno ætat. & quinti ſeculi decimo ſexto ſupra mille.*

Græcorum autorum penuria.

Herodotum magni facit Camer.

Anno ſequente *decimo ſeptimo*, Socrati apud Xenophontem ſubſcribens, qui *aures canales* eſſe *ſapientiæ* ſcite dixit; doctiſſimi & optimi viri, * *Petri Moſellani* fuit auditor adſiduus & diligens: facile vt tum appareret, breui eum ipſis præceptoribus in omni ſcientiarum ac linguarum cognitione ſuperiorem futurum. Fuit autem annus, quo audire Moſellanum cepit, is quo & *Ioannes Tecelius* indulgentiarum nundinator in Germaniam venit. Is cum Lipſiæ in æde Paulina pro concione merces ſuas impudenter laudaſſet: auditis monachi ampullis, Camerarius, Helto ſurgente & ſecum abire iubente, templo eſt egreſſus: quod nugas vaniſſimas amplius audiendo tolerare neuter poſſet.

Audit P. Moſellanum.

** Richardi Croci docendis literis Græcis ſucceſſoris.*

Io. Tecelius.

Non ita multo poſt, annos natus octodecim, *Erphordiam* venit, cum *Lipſiæ* vixiſſet annis quinque. Ibi magnus optimorum adoleſcentum ad eum factus eſt concurſus; omneſque ipſum beneuolentia complexi ſunt ſingulari: inprimis cum *Eobano Heſſo*, elegante poeta, conſtantis amicitiæ fundamenta iecit, & deinde officijs plurimis ſtabiliuit. Manſit ea in vrbe ad annum vſq; & ſeculi & ætatis *vigeſimũ primum*: quo cum *Georgio Sturciade*, iuuene politiſſimo, deſignatus, & mox renunciatus decimus nonus ſecundo loco Magiſter optimarũ artiũ, declarante iudiciũ de ipſis eorũ, qui ſuffragia tulerãt, *Eobano Heſſo* qui tum luculentã habuit orationẽ, vt fert mos Academiarum.

Erphordiam venit Cam.

Amicitiam cum Eobano init.

Ibid. magiſterii honoribus augetur.

Wittembergam ſe confert. *Amicitia Camerarii cum Melanchthone.* *Et cum Eraſmo.*

Eodem anno celebritate nominis *Lutheri & Philippi* inuitatus menſe Auguſto, Erphordia iam diſſidijs & tumultuatione quatefacta, & peſtilentiæ lue infecta, *Wittembergam* ſe contulit. Hic quotquot de ingenijs aliquid poterant judicare, amore ipſum complecti, præcipue vero *Melanchthon*, cui iam antea innotuerat Camerarius, quod Cicero olim Atticum, id ipſe Camerarium ſibi exiſtimare: eoque ſic ſequentibus vitæ annis vti, vt nec familiarius vllo, nec lubentius. Eadem facilitate anno ætatis vigeſimo quarto aditum ſibi ad *Eraſmi* noticiam patefecit & munijt: de qua ipſe in commentarijs ſuper Tuſculanarum quæſtionum librum primum. Eo in itinere cum Lipſiæ præceptorem Moſellanum, iam in extremis agentem, ante conueniſſet: non ſine dolore morientis ſuprema verba excepit.

Bellum ruſticanum 1525.

Secutus eſt annus inundatione quadam vt ipſe Camerarius alicubi, & eluuie ſeditionum omni Germaniæ pene fatalis. Coorta enim ſeditione ruſtica; multæ regiones & vrbes grauiter afflictæ & vexatæ; multi facultatibus omnibus exuti; multa hominum omnis ſexus, conditionis, & ætatis millia crudeliter trucidata fuerunt. Ea in confuſione rerũ, donec turbæ ſileſcerent, in Boruſſiam ei cum *Iacob Fuxio*, equeſtris ordinis Franco, excurrere viſum fuit. Qua in peregrinatione, vbicunq; aliquantulũ ſubſtitit diu latere non potuit: & certatim ipſi cũ à viris doctis, & in dignitate conſtitutis, tum etiam à ſummis Principibus, maximi fuerunt habiti honores, & opera eius à pluribus expetita.

Secedit in Boruſſiam Cam.

Euocatur Norinbergã. *Collega eius ibidem.*

Interim Senatus Noricus de eximio ſua in vrbe Gymnaſio conſtituendo ceperat cogitare, hocq; nomine Melanchthonẽ, qui bonitate vellet, ſapientia ſciret ordinare ſcholas, ad ſe literis peramanter ſcriptis inuitarat. Hic non poterat non in mentem venire ei Camerarij, commodum è Boruſſia reuerſi: qui & vrbi honori eſſe, & Græcarum literarum Latinæq; linguæ ornamenta diſcentibus recte aperire poſſet. Neque hic tam honeſtam renuit prouinciã, eoque magis, quod collegis optimis, *Eobano Heſſo, Michaele Rotingo, & Io. Schonero* Mathematico, faciliorem quaſi decurſum ſui muneris ſperabat Accidit forte tũ, vt aduenientem domus ampliſſimi viri *Bilibaldi Pirckhaimeri* quaſi dextra totius ciuitatis exciperet: inuitatiſq; plurib amicis, vt fit, inter conuiuatorẽ & conuiuã *Albertum Durerũ* de Euchariſtia oriretur ſermo Adſedit Melanchthon auditor; quædam interdũ adſpergens: cum Pirckaimerus, altero argumentis ſuperante, ſarcaſtice, *ô Alberte*, erumpit, *hæc pingi ita nõ poſſunt; nec ita*, *mox* ille, *vt dignitas veſtra putat, poſſunt fingi.* Quod eo commemoratur, quod ex his initijs Camerarius amare cepit Durerum; amorque iſte ita ipſi in horas creuit; vt tota vita amiciſſimi inter ſe fuerint.

Pirckeimeri cum Durero ſuper Euchariſtia colloquium.

Operas itaque ſcholaſticas anno Chriſti *viceſimo ſexto* cum collegis inchoauit: ſtatimque ſingularem ipſe laudem, auditores vero, de quorum numero nonnulli etiam ex Senatorio ordine fuerunt, maximum ſenſerunt fructum. Eodem anno ſecuta ſunt comitia Spirenſia: vbi cum principes & ordines Imperij legationem ampliſſimam ad *Carolum* V. in Hiſpanijs tunc agentem, decreuiſſent; delectus fuit ad eam *Albertus Comes Mansfeldenſis*, adiuncto eidem Latino interprete Camerario. Verum ſimulac Eslingam, vbi abſoluenda erat legatio, veniſſent; tota conuerſa res eſt; nec viſum, coniugio tum operam dantem Imperatorem miſſis legatis interpellare. *Legatio ad Carolum V. inſtituta, omittitur.*

Illa ex reuerſione, cum ſpes de viſenda Hiſpania, omnis euanuiſſet, ducendæ vxoris conſilium inire cepit. Anno igitur *vigeſimo ſeptimo* in matrimonium duxit lectiſſimam virginem *Annam*, ex antiqua & nobili familia *Truchſeſſiorum à Grünſperg*; cum qua ipſos quadraginta ſex annos amantiſſime & pacatiſſime vixit, nouenorum liberorum pater; quos omnes ad firmatam vſque ætatem eduxit. *Filiæ quatuor* fuerunt, quarum primam *Ieronimo Rudigero*, cui viro in omni laude laus hæc maxima danda, quod ſocer eum ſcriptorum ſuorum cenſorem ſtatuerit, alteram *Ioanni Humelio*, Mathematico excellenti: quartam *Caſparo Iungermanno*, I.C. Lipſenſi deſpondit: tertia virgo deceſſit. *Quinque* itidem fuere *filii*: *Ioannes* primum, qui illuſtriſſimo Boruſſiæ duci à conſilijs cum eſſet, vxoribus binis prænobilibus ordine ductis, Regiomonti in complexu liberorum vitam clauſit. Deinde *Ioachimus* medicus: poſt hunc *Philippus*, clarus iuriſprudentiæ Doctor, & reipub. Noricæ à conſilijs, quem nefandæ Inquiſitionis vinculis Romæ irretitum, Imperator & Bauariæ Dux Albertus liberarunt. Ab eo *Ludouicus* medica laude per Italiam & Galliam florentiſſimus: natu denique minimus *Godefridus*, illuſtriſſ. principi Richardo Comiti Palatino aliquandiu vtiliter inſeruiuit. Verum, vt fieri in rebus humanis adſolet, gaudium illud ſolidum non fuit. Nam eo ipſo, quo vxorem duxit, anno, & ipſe graui cum morbo cõflictatus eſt, & præter patris obitum, triſtis fratris caſus dolorem ei attulit longe maximum. *Vxorem ducit Camerarius. Coniugium eius felix & fœcundum. Filiæ. Filii.*

Celebrata ſunt deinde anno trigeſimo *comitia Auguſtana*: in quibus præcipue ſuſcepta deliberatio fuit, de recte conſtituenda religione, & concordia inter diſſentientes Eccleſiæ doctores ſancienda. Cumque eo præter ipſum Auguſtum Cæſarem Carolum V. Electores item & Imperij principes, multi abſentium legati accederent: quidam etiam à Repub. Noribergenſi miſſi ſunt cum mandatis: quibus & Camerarius adiunctus fuit; vt ſuis conſilijs præſto illis eſſet. Sæpe autem ſolitus fuit narrare, quantos tunc labores, & quæ pericula ſuſtinuerit opti- *Comitia Auguſtana ann. 1530. Eo cum alius mittitur Camer.*

Melanchth. tum cura.

mus *Melanchthon*: quamque acerbas profuderit lacrymas, triſtiſſimum Eccleſiæ miſerans ſtatum. Facile item conijci poterat, quãuis modeſtiſſime de rebus illis loqueretur; ipſius quoq; conſilio & opera tum Melanchthonem vſum fuiſſe.

Ad officium Senat. Scribæ inuitatur. Renuit.

Ex illo negociorum æſtu quietius viuentem anno trigeſimo quarto, ad ſcribæ ſenatorij honores ſenatus Noricus vocauit; quod officium quamuis ad vitæ cõmoditates plurimas duceret permagnum: tamen Euripidi auſcultans, πᾶν σύντροφον γλυκύ, in ſcholis ſe manſurum, vitamq; illam, vt poeta ait, vere vitalem victurum, reſpondit. Cum vero non ſolum ob ingenii præſtantiã & doctrinã, ſed etiã ſapientiã & virtutẽ, iam paſſim nomen illius celebre eſſet: illuſtriſſ. princeps Wirtembergicus

Tubingam vocatur.

Vlricus, recuperata armis ditione, Tubingam literis amantiſſimis, ad vinciẽda ea ſanis legibus, quæ dilapſa fluxiſſent in Academia illa, eum euocauit. Amplius luſtrum ibi cum vixiſſet, ſcholamq; iacentem feliciter erexiſſet, ſcriptis etiam, ac inprimis *Rhetoricarum exercitationum elementis* editis, multũ ad celebritatẽ nominis illius adiunxiſſet; anno quadrageſimo primo

Inde Lipſiã.

ab illuſtriſ. Saxoniæ ducibus *Henrico* patre primũ, deinde *Mauritio* filio arceſſitus, Lipſenſis Academiæ inſtaurandæ negotiũ in ſe recepit. Ea autẽ forma Academiæ illi à Camerario ſcripta

Academiam ibi format & ornat.

fuit, cum à nemine fere alio, quam à *Caſparo Bornero* Theologo & viro optimo iuuaretur; cuius illam nequaquã debeat pœnitere. Nec ſolum nouis tum ſchola ea legibus conformata fuit; ſed etiam magna acceſſione annuorũ redituum, munificentia *Mauritii & Augusti* fratrum ducum Saxoniæ aucta & amplificata: idque opera potiſſimũ & interceſſione Camerarij, qui & principibus & præcipuis in illorum aula viris erat chariſſimus. Communitatẽ certe, quam vocant, ſtudij bonarum artiũ, ſuis conſilijs, autoritate & opera, non ſolum cũ Decani fungeretur officio, ſed & alias, plurimum ornauit. Faſces etiam aliquoties Academiæ gerens, πιστῶς καὶ εὐτυχῶς tempori egit negocium, & integritatis ac prudentiæ laudem ab optimis quibuſq; tulit.

Bellum Germanicum.

** Hic Camerarium ſemper plurimi fecit, & condiſcipulum ſuum appellauit.*

Camer. ſolũ vertit.

Lipſiã redit.

Poſtea cum mortuo Luthero, bellum atrox & funeſtum in Germania exarſiſſet; in eo cũ multa acerba Camerario acciderunt; tum etiã rebus ipſius priuatis, Saxone Electore Lipſiam obſidente, damnũ haud leue datum: quod tamẽ omne fortiter ſapienterq; tulit; & ne incõmodum quidem interpretatus eſt. Vt autẽ à bello aliquo cõcederet ipſe, omnia ſecum bona ferens aliquandiu ad * *Georgium* Aſcanium principem; inde Norinbergam ad amicos, & Herbipolin ad equeſtris ordinis virum, *Danielem Stiberum à Rabeneck*, varia & iniucunda peregrinatione diuertit. Tandem perfuncta Saxonia miſero illo fatalique bello, *Lipſiam*, vt eſſet idem qui fuiſſet, ſub finem anni quadrageſimi ſeptimi cum alijs remeauit.

Anno

Anno quinquageſimo quinto ad Auguſtana comitia; inde * Noribergam, quod res illius Eccleſiæ ad Oſiandriſmum fluerent, cum Philippo venit. Subſequente * anno cum eodē Ratisbonam ad conuentum Imperij acceſſit. An. quinquageſimo ſeptimo, Melanchthone Wormatiam ad colloquium profecto vxor interea eius ſupremū diem obijt. Exoratus hic ab amicis; non leue id vulnus iudicantibus, ad Philippum ſe, omnibus etiam maxime neceſſarijs poſthabitis negocijs, quam primum contulit: vt ex præſentia & conſuetudine eius aliquid alleuationis afferretur.

** Eo tertia vice luculentis conditionib. vocatus.*

** 1556. Cam. cum Philip. Norberg. & Ratisbonam abit.*

Ad eundem conſolandū mittitur.

Succeſſit huic anno ſequens multo luctuoſior, & qui ante amici vicem tam familiariter tuliſſet, funera ſuorum domeſticorum lugere neceſſe habuit. Exceſſit primum humanis filia *Martha*, quod primū toto coniugio è domo ſua vidit funus: exceſſit Wittembergæ altera primogenita, Eſromi coniux, neptis etiā, aui deliciæ. Quæ quā alte inſederit plaga, ex eo cognoſci poteſt, quod breui poſt ad ſe venientem Eſromum, vt ex mœrore pallidum, & quaſi effigiem ſpirantis mortui vidit,

—— diriguit viſu in medio,

& elinguis aliquantum ſtetit: tandem pie καὶ μάλα παθητικῶς; *Non eſt cadendum,* inquit, *animo, nec diu ſpacium ſolſtitiis metiendum. Vixit vtraq; gnatarum ſi non natura ſatis: at virtuti & recte factis. Magno bono è medio peregrinationis curſu reuocata, & quod caput omnis conſolationis, eo anima ipſarū vocata, vbi animus fuit ſemper.* Non minorē propemodum, quo die Lipſiam de Melanchthonis morte nuncius eſt allatus, animo dolorem cepit. Nam & cum funere viri optimi & Theologi ſancti, elatam, quaſi Academiam ipſam, & ſibi cum autoritatis, tum prudentiæ triſte in multis deſiderium relictum dolebat. Secuti ſunt autem Melanchthonem eodem anno magni viri, *Sabinus, Lotichius, Gerbelius*, omnes interiore familiaritate Camerario iuncti: & hos ſexageſimo ſecundo anno, cum gener *Humelius*, tum ſuauis poeta *Ioannes ille Stigelius*: qui non multo ante hac oda Melanchthonis funus decorarat.

Obitus filiarum Camerarii.

Curæ leues loquuntur, ingentes ſtupent.

Melanch. obitus Camerario luctuoſus.

Et aliorum.

Epiced. Melanch. à Stigelio ſcriptū.

Fons iacet hoc tumulo: quid quæris, amice Viator?
Fons dogmatum piorum & eloquentiæ.
Si quis ab hoc riuum proprios deduxit in hortos;
Non aureas huic præferat pyramidas.
Illius obſtructas doleat Germania venas:
Parem futura non habebunt ſecula.

Ita Camerarius ea tempeſtate ſolus ferme amicorū in vita relictus, vnum perfugium doctrinam & literas habuit: iiſque vt antea, amorem ſibi indies à principibus viris conciliabat. *Norice* enim ciuem eſſe ſuum diſcupiebant: illuſtriſſimus Wir-

A pluribus expetitus Cam.

Wirtembergicus princeps *Chriſtophorus* eundem repetebat: Lipſenſes pulcro certamine ſuum eſſe confirmabant. Quin & ad aulam Auguſtam nomen eius peruenit; & *Maximilianus* II. Cæſar Camerarium, anno ſexageſimo octauo Viennam Auſtriæ * euocatum, de doctrina Eccleſiæ, & rituum ſacrorum cum Saxonicis ineunda conformitate clementer audiuit: & re ſua bene functum domum non ſine fauoris argumento dimiſit.

Ab ipſo Cæſare in conſilium adhibitus.

** Nomine conſiſtoriorū ſuggerente.*

Vxor Camerarij moritur.

Anno ſeptuageſimo tertio die decima quinta Iulii in viuis eſſe deſijt chariſſima ipſi coniux; à cuius obitu cum in ſingulos dies nouæ emergerent curæ, facta etiã eſt cum annis deterior valetudo. Fuerat illa quidem ante ſæpius tentata, primum ἑλκώσει tibiæ ſiniſtræ, poſtea febribus; profectiore ætate crebra oculorum epiphora, cumque annum exceſſiſſet quinquageſimum ſecundum nephritide: verum hoc tempore neſcio quæ δυσουρία vigorem omnem euicit, profligauit, proſtrauit. Septimo & decimo ante obitum, die filio dixit: *Facultas naturalis plane apud me periit; animalis, DEI munere & conceſſu, ſatis eſt integra; vitalis vſque perſeuerabit, quoad eidem videbitur.* Quinto die poſt ſua manu hos tanquam cygnæos verſus in charta exarauit;

Valetudo Cam.

Morbus vltimus.

Verba Cam. in eo.

Et verſus cygnei.

Morte nihil tempeſtiua eſſe optatius aiunt:
Sed tempeſtiuam quis putet eſſe ſuam?
Qui putat, ille ſapit. Namque vt fatalia vita,
Sic & quiſque ſua tempora mortis habet.

Quamuis autem ſenſibus tam internis, quam externis integritas conſtaret ſua, nec debilitas virium quicquam memoriæ fraudi eſſet; δυσουρία tamen illa ad extremum vſque remanſit. Cuius cum de cauſa varie diſputaretur, & alijs veſicæ exulcerationem, alijs lapidem eſſe putantibus; neque inſtrumento per Chirurgum hoc explorari, neque à morte corpus aperiri voluit. In morbo ſæpe à ſuis petijt; vt ſine omni pompa funus ſuum efferretur; idque ipſum ſupremis etiam tabulis cauit. Tandem deplorata prorſus valetudine die *decimo ſeptimo* Aprilis, anni ſeptuageſimi quarti, mortalibus vale non innitus dixit. Elatum eſt eius corpus Academiæ humeris, quæ frequens mutata veſte ad decorandum funus proceſſerat.

Moritur Cam.

Funus.

Proſopographia.

Corporis ſpecies fuit ei egregia, & vere magnum magni hoſpitis hoſpitium. Vires, quæ à Martiali inter ea commemorantur,

Quæ vitam faciunt beatiorem;

Equeſtri ſtuduit exercitio inprimis conſeruare. In colloquiis ſæpe negauit, ſe quamuis aliquoties debilitatum; vnquã tamẽ ſenſiſſe, quæ illa moleſta πόνοι apud Galenum eſſet. Sermones quos Græci διατριβὰς vocant, vt in cõuiuijs amicorũ cũ ingenio

Mores.

ſerebat

ferebat: ita domi ſuæ, ſine oris tamen triſtitia, grauis erat, & liberis, quod aiunt, monoſyllabus. Veritatem ſpirabat ſemper, & ſuos ad eam adſpirare in omni vita cupiebat. A mendacio tantum aberat, vt ne iocoſum quidem ferre poſſet: omnibusq; ijs, quibus animi ſenſus ſub lingua potius, quam in lingua, inimicum ſe acerrimum & adſiduum aduerſarium profiteretur. In veſtitu oſor peregrinitatis, ſimplicis ſui & antiqui habitus nomine interdum ab amicis ridebatur. Opum congerendarum nunquam appetens, rei familiaris curam vniuerſam coniugi & liberis commendabat. Sordes nullo imperabat modo: quod ſi tamen domeſticos animaduerteret interdum non neceſſaria expetere, Socraticum hoc in ore habebat: *Diſce carere.* Amicitiam cum præcipuis viris ſuæ ætatis coluit, *Hieronymo* *Amici.* *Baumgartnero*, *Carolouitio*, *Melanchthone*, *P. Victorio*, *Adriano Turnebo*, *Hieronymo VVolfio*, alijs. Vtque erat vir neceſſitudinis iura ſancte colens, ita non modico eum mœrore eorum, quibus ſuperuixit, amicorum affecerunt funera, præcipue fratris *Hieronymi*; quo cum ita ipſi lis nulla fuit: vt bona inter ſe paterna nunquam diuiſerint. In literis etiam ad filios ſcribendis *Cautio in literis.* tanta fuit cautione, vt exemplum ſemper retineret; adeoque non vni, ſed omnibus ſcribere videretur.

Studia nunquam remittebat, ne inter peregrinandum qui- *Studia & doctrina.* dem; ſed quæ abſente bibliotheca vel inter vias, dum equitaret, vel de nocte animo concepiſſet, arrepto deinde calamo annotabat. Linguam Gallicam & Italicam iam ſenex attigit, & Hebraicam etiam deguſtauit. In Græca familiam duxit: in Latina ceſſit nemini. Hiſtoricos, poetas, oratores, medicos, Iuriſconſultos, Theologos Græcos & Latinos excuſſit. Sæpe in libellos ſcholaſticos, quibus ita omnia ingeruntur, vt diligentiæ priuatæ nihil relinquatur, & veternum diſcentum eſt inuectus grauiter, eorumque oſcitantiam his verbis perſtrinxit: *ſi omnis eruditio in lacte tepido vna vice infundi poſſet: vix adoleſcentes tantiſper exſpectaturos, dum quis infunderet.* Docuit La- *Scripta edita.* tine loqui *Herodotum*, *Demoſthenem*, *Xenophontem*, *Euclidem*, *Homerum*, *Theocritum*, *Sophoclem*, *Lucianum*, *Theoderetum*, *Nicephorum*, *Gregorium Nyſſenum*. Edidit *catalogum Epiſcoporum* in præcipuis Eccleſijs; *Græcas epiſtolas* ſelectiores, *Elegias ὁδοιπορικάς*, *epigrammata Græca veterum poetarum*, *Lexicon magnum Phauorini.* Commentatus eſt etiam *in Plautum* Lutetia teſte ita docte; vt Satyrico Mureti dente nihil fuerit opus. Sapientiſſime quoque *vitam Melanchthonis* & *Eobani Heſſi* deſcripſit: & adiunctis eorum epiſtolis, cum poſteritate communicauit, & alia complura, vt ex bibliothecis patet. Sunt & eius *ἀνέκδοτα* adhuc apud heredes, *Antimurenam Ciceronis*, *Com-* *Nondum edita.* *mentarii in Procli Sphæram*; *Decennalis hiſtoria Germanica* ab anno

1550. *Prouerbia, Hiſtorica* varij generis; *Appendix ad narrationem de vita Philippi*, & alij libri partim confecti, partim affecti.

Diſcipuli. Ex eius ſchola prodiere *G. Fabricius, I. Crato, I. Camerarius, Simo Stenius, Greg. Berſmannus*, aliique plurimi: quorum nominibus Academiæ hodie aſſurgunt.

Inſignia Camerariorum. Inſignibus vſa eſt iam olim familia Camerariorum eiuſmodi, qualia ipſe alicubi his verſibus deſcribit:

Τοῦτο τριγωνιαδῶν πατέρων ἄπο σῆμα κορωνῶν,
Τῶν Καμερ(ερ)αριαδῶν ἐν Παβεργίων.
Ου μὴν ἄγαν ἀγλαὸν φήμην, ἴσως γνωτὸν δὲ πολίταις,
Εἰς ἀριθμηθείσας τρεῖς τρὶς ἑτῶν γενεάς.
Ἵλαος σὺ δὲ Χριστ᾽ ἐπὶ λοιπὰ τιθεὶς, ὅσα γ᾽ ἔσαι,
Αἰὲν ἔχοις πιστὴν τοῦδε δόμον πελάτην.

Cornicum triquetra ſunt hæc inſignia forma,
Eſt Camerariadum quæ nota priſca domus.
Hic vbi adhuc Pabeperga ſuis ſtat nixa ruinis,
Cæſareasq́; ag(r)e quaſſa tuetur opes.
Non turpis nota, non opibus quanquam inclita; nouit
Annis ſed centum ter prope quam patria.
At tu, Chriſte, Soles quodcunq; adiungere tempus,
Quæſo clientela ſeruiat omne tua.

Andreas Freihub Theolog. D. in orat. funebri; & Ieremias Sohnius in narrat. de vita Ioach. Camerarij.

IVSTVS VVLTEIVS.

Ob. 1575. die 31. Martii, ætat. 56. *VVettera oppidum.*

FVit *Iuſtus Vulteius* ex celebri Vulteiorum familia natus, in oppido *VVettera*, non tam loci amplitudine, quam fama doctiſſimorum virorum, quos paucis abhinc annis feliciter hinc inde diſſeminauit, celebri; Patre *Iohanne Vulteio*, ciue Reipublicæ amantiſſimo, matre vero *Mechtilda* matrona honeſtiſſima.

Ioan. Fanil. præceptor Vulteii Ioan. Vult. Cum vix è crepundijs proſiluiſſet; traditus fuit diſciplinæ *I. Fanilii*, viri optimi, & omni laude digni: ſub cuius auſpicijs prima rudimenta cum fratre *I. Vulteio* quondam Senatorij ordinis Marpurgi, viro primario iecit. Anno vero quadrageſimo primo, ſupra mille quingentos, cum peſtis neceſſitatem transferendi Pædagogij *Bidencapum* attuliſſet: eo ſe amore literarum, etiam inſcijs parentibus, confert. Aperuerat tum ludum *Dillenbergã mittitur Vulteius.* literarium non incelebrem *Dillenberga* in comitatu Illuſtrium & Generoſorum Comitum Naſſouienſium, *Ioan. Piſtorius* cum *Ant. Burenſi*. Quorum fama & induſtria inuitati parentes, filios Ioan. & Iuſtum Vulteios eo ad inchoata ſtudia continuanda & augmentando mittunt, anno quadrageſimo ſecundo.

Inde

Inde auctiores facti & eleganter inſtituti ad Marpurgenſem Academiam ſe transportant, quam tum magna cum laude diligentiæ iuuabat *M. Caſparu Rodolphi*, cui priuatim & publice vterq; operam dabat anno quadrageſimoquarto. Cum ita mediocres progreſſus in ſtudijs feciſſent: & *Iuſtus Vulteius* publicum primæ laureæ teſtimonium Marpurgi abſtuliſſet: incredibili aliorum locorum & remotiorum regionum viſendarum tenebatur cupiditate, nec quicquã ſibi reliquum faciebat, cuius præſidio propoſitum ſuum prouehi & maturari poſſe cogitabat. Redierat tum Wetteras, relictis Galliæ & Celtarum finibus *Ioan. Pincierus*, vita & doctrina verus verbi Dei apud Wetteranos miniſter, & patriæ ſuæ Theologus facile princeps; qui honeſtiſſimo adoleſcentum deſiderio victus, autor erat parentibus filiorum *Argentoratum* mittendorum, celeberrimam Romani Imperij ciuitatem; vbi tum inter alios florebant duo præclara literarum lumina, *Bucerus*, & *Ioan Sturmius*. Cum itaque ſic res eorum votis reſponderet; incredibile dictu eſt, quanto ardore dies noctesq; ad ſtudia incubuerint: vt & in præceptorũ ſuorum animos influerent, omniumque oculos in ſe conuerterent. Siquidem tam felices ſtudiorum ſenſerant progreſſus, & tot doctiſſimorum virorum incorrupta & erudita ſuis vigilijs ſibi conciliauerant iudicia; vt in publico examine munera honeſtiſſima eruditionis & virtutis teſtimonia (quæ non exigua laus in ſchola illa cenſetur) præ cæteris condiſcipulis auferrent. Erat hoc anno ſupra 1546. Anno vero ſequente, exorto bello inter Carolum V. Imp. & Proteſtantes: Vulteij abitum parabant inuitis Bucero & Sturmio. Quæ res tantopere cordi erat Bucero, vt Ioanni Pinciero literis ſignificaret: quantopere ſibi doleret, quod iniuria temporum tam præclara Vulteiorum ingenia è medio ſtudiorum curſu reuocarentur. Poſtea menſe Iulio eiuſdem anni patria relicta Erfordiam petunt: vbi ſtudia ita frigebant; vt mature ſe Lipſiam transferre coacti ſint; liberaliter excepti à *Gottfrido Siboto*, Rhetoricæ profeſſore. Inde Witteimbergam contendunt: vt magnum illum *Philippum Melanchthonem*, de grauibus & arduis quæſtionibus, vt ſolebat, accurate, copioſeq; diſſerentẽ, audirent. Cum vero fortiſſimus ille heros Mauritius, dux Sax. à Carolo Imp. inſtigatus, agrum Wittembergicum conſcripto milite inuaderet & occuparet: vt præter omnem expectationem Martis furor non ſolum Muſarum alumnos varijs fortunæ telis obijceret; ſed & Germaniam germano eodemque illuſtriſſ. & fortiſſ. ſanguine oppugnaret, tandemq; quatuor principũ imbueret cruor: cũ ſtudioſi Wittẽberga fugientes alij alio cõmigrarent: ipſi *Tigurum*, qui eſt primarius Heluetiæ pagus, ꝓficiſcuntur. Inde Ioan. Halã in conuallib. Oeni ſe cõfert: Iuſtus Baſileã petit, ſuãq; operã in ædibus

Inde Marpurgum.

Ioan. Pincier.

Argentinam cum fratre mittitur.

Bello Germanico Erphordiam concedunt.

Inde VVittembergam.

Bello in Helvetiam pelluntur.

Miconij

Baſilea vertit Græcos auct. Iuſt. Vult. Et edit.

Miconij Concionatoris *Iohanni Oporino*, optime de Republica literaria merito, locat, vertendis nonnullis Græcis Scriptoribus, *Aeliano, Heraclide, & Polyano*: quorum *pr mum*, ſtudiorum nempe primitias, Iohanni Pinciero, *alterum* Chriſtiano Pinciero vitrico, viro conſulari & ordinis ſui ornamento: *tertium* illuſtriſſimis Haſſiæ principibus Guilielmo & Ludouico dedicauit. Cum hæc præclara & ampliſſima eruditionis documenta prodirent, annum agebat Vulteius decimum octauum.

Ibi cum ad ingenij excellentiam vehemens accederet ſtudium,& aſſidua in cognoſcendis artibus & linguis exercitatio: tantam ſibi gratiam apud omnium ordinum homines conciliabat; vt illius fama ſe Bucerorum & Sturmiorum animis non contineret,ſed pernicibus alis ad exteros quoq; euolaret. Quæ faces à fama prælatæ ardens Vulteij ſtudium ſummopere incenderunt, & ad maiora capeſſenda inflammarunt; vt nec ſanctiſſimis hoſpitis ſui Miconij ſermocinationibus, nec magnis Oporini promiſſis, nec rara ciuium beneuolentia nec iucunda loci amœnitate diutius Baſileæ detineri potuerit.

Baſilea abit.

Relicta ergo Baſilea anno ſupra milleſimum quingenteſimum quadrageſimo octauo, Francofurti in nundinis autumnalibus, incidit in Iohannem Pincierum Socratem ſuum; cuius prudentiſſimis conſilijs tanta ſtudiorum fecerat incrementa. Cum ergo præclara,quæ diximus, ingenij monumenta recens edita, ætatem Vulteij ſuperarent; multoſque in authoris amorem & admirationem inuitarent: author eſt illi Pincierus viſendi regni Franciæ tum florentiſſimi: vt multiplici rerum cognitione inſtructior, ætate grauior, conſilijs promptior, experientia prudentior, conſuetudine humanior reuerſus: patriam ſcientia augeret, grauitate honeſtaret, conſilio & prudentia iuuaret, humanitate ad paria facienda inuitaret. Γαλῆ* σιας. Siquidem tantopere harum virtutum illecebris capiebatur Vulteius; vt omnibus ſuperatis obſtaculis abitum Francofurto quam celerrime maturaret.

** Id eſt, muſtela pingue, ſubauditas.*

Lutetiam proficiſcitur.

Profectus itaque Coloniam, per Prabantiam & Flandriam itinere facto, *Lutetiam* Pariſiorum venit; vbi cum *Ludouico Lauatero* Tigurino, graui & magni nominis Theologo, amicitiam contraxit: quam vterque deinde ſancte coluit, ſcriptisq; conſeruauit.

Inde Geneuam.

Lutetia relicta per Heduorum & Celtarum fines *Geneuam* redit viſendi *Ioannis Caluini* cauſa, cuius tum fama nominisq; celebritas nõ ſolum Romanum Imperium, ſed vniuerſam Europam peragrauerat.

Et Lauſannam.

Inde *Lauſannam* [illegible]: vbi tam [illegible] ſubſiſtit: donec à parentibus poſt [illegible] euocatus eſſet,& votis Pincieri reſpondiſſet,

diſſet, auocatus in patriam redijt. Reuerſo parentes deſpondent matronam honeſtiſſimam, Catharinam Fettiam, cum qua diuinam benedictionem in tribus filijs & vnica filia ſuſceptis, opibusque accumulatis abunde ſenſit. Cum hac ratione Vulteium patria poſtliminij iure recepiſſet, & valido vinculo conſtrinxiſſet: in hoc incumbebat, vt ei de aperiendo ludo literario, de cuius multiplici vſu tum multa auditione acceperat, non ita experta erat, perſuaderet.

Reuerſus vxorem ducit.

Vulteius, qui multis nominibus ſe patriæ obſtrictum agnoſcebat, facile in memoriam redit diuini edicti: vt ne talentum ſibi creditum defoderet; ſed maiori cum fœnore illud redderet. Itaque patriæ paret; ludumque literarium magno cum applauſu Weteris aperit: Rhetoricam & Dialecticam à ſe conſcriptam, fideliter tradit: trium linguarum cognitionem feliciter introducit: Hebræam docet Pincierus, ipſe Latina cum Græcis ita coniungit: vt diſcipuli ex illa ſchola progreſſi, *Græculi* ſalutarentur. Prodierunt inde tum alij permulti literis eleganter imbuti, tum qui inſtar multorum ſit, *VVigandus Orthius* vir doctiſſimus, profeſſorque Marpurgenſi in ſchola celeberrimus, immatura nimis morte extinctus. Hoc in labore dum occupatur Vulteius, *Adamus Vigelius* Haſſiæ ſuperioris Epiſcopus, eum nihil tale cogitantē, ſolum dignum iudicauit, quem Pinciero in munere Concionatorio adiungeret. Cum vero ab eo expreſſam fidei ſuæ confeſſionem, vt par eſt, peteret: atque Vulteius attentius rimando & diligentius examinando quædam rectius, quam ante intelligere inciperet: ingenueque omnia pro ſuo candore ad M. Adamum perſcriberet: diſplicuit eius ſententia & inſperata illa vocatio reſedit, cum tamen diſſimulationis integumentis, vt bona pars ſolet, operire, ambiguoque & flexiloquo orationis genere tegere, & rebus ſuis prodeſſe potuiſſet. Itaque ingenuam fidei ſuæ expoſitionem ea in vocatione minus ſibi integram fore intelligens: omnes ingenij neruos in ſchola ſua inſtauranda, locupletanda & prouehenda intendit: vt publicæ vtilitatis amore, ſpreta corporis valetudine, eam exteris, diligentia & induſtria ſua adeo cōmendaret: vt tum plurimi, relicta etiam Marpurgenſi Academia ad Vulteium accurrerent. Vidiſſes barbatos pueris immixtos; ac patres quaſi filiorum diſcipulos factos. Cuius rei inſolentia illuſtriſſimus princeps *Guilielmus*, Haſſicæ Academiæ ſummus Mæcenas adductus, ſolenniter Vulteium ſcholæ illius Pædagogiarcham vocauit.

Aperit ludū in patria.

VVigandus Orthius.

Vulteius ad Eccleſiaſticum munus vocatur.

Induſtria eius in officio ſcholaſtico.

Marpurgum inuitatur.

Factum hoc eſt anno ſupra milleſimum, quingenteſimum, ſexageſimo. Vocatus difficilioribus conditionibus operā ſuam redimi: *ſummam Pædagogij iuriſdictionem libere ſibi ſoli concedi: honeſtiori altius, qui eiuſdem ſcholæ proviſores antea fuerant, & am-*

Accipit certis conditionib.

plioris

pliori ſtipendio ornari ſolebat. Hæc autem omnia nullam in eo arrogantiam, aut in parendo moroſitatem, aut effrenatam cupiditatem & ardentem auri ſitim (quæ vt homine literario indigna, ita & ab illo alieniſſima fuit ſemper) arguunt: ſed fecit hoc vt illuſtriſſ. principis animum à concepta de ſe opinione, cui ſe imparem eſſe firmiter ſtatuebat, auerteret. Verum fruſtra: ſiquidem ne litera quidem in illis imminuta fuit; quorum præſidio ſe effecturum illud maxime cogitabat. Cum hac ratione clypeum manibus ſuis extorqueri cerneret, diuinæque prouidentiæ, potentiſſimæ imperatricis, ſuffragijs in ampliſſimum profeſſorum ordinem ſe cooptari ſpectaret: caſtra Muſarum mouet, Academiolam ſuam Weteranā, ingeniorum pręſtantia refertiſſimam, nō ſine ciuium deſiderio Marpurgum transfert, habitoq; diſcipulorum inſtar belli ducis, delectu, quoſdam Pædagogicæ diſciplinæ addicit, quoſdam manumittit, ordinem legēdi immutat, ſuperfluas lectiones amputat, graues autores ſubſtituit, amplitudine præmiorum ſuaque diligentia collegas ad docendi alacritatem inuitat, propullulātem ſocordiam primum latenter & amice pungit, negligentiam, pigritiam, & inertiam paulo acerbius increpat: obſtinatiori munere interdicit: & ita omnia ſine vi, ſine tumultu, ſine omni iuſta reprehenſione coercet; vt in ipſo muneris ſui ingreſſu, tantam de ſe in pronehenda patria doctrinæ & virtutis opinionem excitaret: vt illius fama iam altiſſimæ arces & principum aulæ perſonarent. Nec patriam de illo concepta fefellit opinio. Ita enim pædagogicum agrum erudiuit, lolium euellit, ſpinas excidit, ſyluestres arbores putauit, brutam naturam extraxit; vt pro dumeto & ſpineto amœniſſimum hortum nobili aromate plantatum, ingeniorumq; varietate tanquam floſculis diſtinctum ad vberrimam patriæ meſſem reliquerit. Hæc illius in excolendis ingenijs felicitas eum principibus viris commendauit, clariſſimis adæquauit, ornatiſſimis antepoſuit: vt non immerito Illuſtriſſ. Haſſiæ Principes profeſſionem ſanctæ linguæ à morte Cl. viri D. *Happellii*, nemini præterquam illi, nihil minus cogitanti, deferendam cenſerent. Idq; iure optimo. Nam huic profeſſioni vitæ ſanctimonia, virtutis amor, humanitatis officia & pietatis ardentiſſimum ſtudium abunde reſponderunt. Omnes enim pij ac graues viri pietatis, humanitatis, patientiæ, modeſtiæ, & virtutis cuiusvis exemplum Vulteium confirmabant. Non videbant purpuratum Philoſophum: non illius vnguentorum odor, non frons calamiſtri notata veſtigijs eos in admirationem rapiebat; ſed videbant virum & autoritate, & vultu grauem, conſtantem, ſeuerum, qui ad immodicū luxum contremiſcebat; honeſtum veſtitū deamabat: in quo tamen eā mediocritatem obſeruabat: vt amicis ſæpe peccare videretur.

Migrat Marpurgum.

Succeſſus in regimine ſcholaſtico.

Sancta linguæ profeſſio commendata Vulteio.

Virtutes eius & mores.

Diſci-

Diſcipuli.

Diſcipulos itaque poſt ſe reliquit prudentiſſimos & grauiſſimos, in principum aulis cōſiliarios: in prouincijs religioſiſſimos Epiſcopos: in ciuitatibus prudentiſſimos conſules, viroſque conſulares: in quibus Vulteius viuit, & dum literæ erunt, viuet.

Diſciplina.

Diſciplinæ cuſtos erat acerrimus: legeſque & ſtatuta Pædagogei ſarta tecta omni ſtudio & cura conſeruare nitebatur. Sæpe media nocte audiſſes, intenſiſſimo & gelido frigore clamantem & ſciſcitantem ipſius temporis momenta. Metuebat enim Dominum, in cuius conſpectu ſciebat angelos cuſtodes eorum, quos fidei ſuæ cōmiſſos habebat, apparere & conqueri: ſi tam precioſum Eccleſiæ & Reipubl. theſaurum negligeret. Hinc collegas ſibi eligebat non affinitate, propinquitate, vel gratia commendatos: ſed eruditionis laude ac virtute excellentes, etiam exteros; quorum ſubſidio commiſſam ſuæ fidei iuuentutem bonis literis ac elegantia morum erudire, vberrimamque meſſem patriæ tranſmittere poſſet.

Vitam eius percurrimus, nunc quo exitu eam clauſerit, narrandum. Cum ad diem decimumſeptimum Martij, Anno ſeptuageſimo quinto optime valens, domum rediiſſet: & capum oberrantem, vt ſolent boni patresfamilias, ad viam cogere, & inclinans apprehendere voluiſſet: per clathros nemine præſente, decidit, periculoſiſſimoque vulnere in capite accepto, animam magno ſui deſiderio apud bonos relicto, prid. Kal. Aprilis, Deo reſtituit. De quo quidem caſu nemo piorum temere iudicabit; ſed recordabitur potius illius ſacri dicti: *Quiſque ſeruus ſuo domino ſtat, & ſuo domino cadit*: recordabitur eorum, quos turris Siloha ſua ruina obruit, & eius quod Saluator addit epiphonematis. *Dico vobis, niſi reſipiſcatis, omnes itidem peribitis.* Nec enim mala mors cenſenda eſt, quam pia vita præceſſit. Vitæ autem ſuæ curriculum quomodo peregerit, ex ijs, quæ hactenus retulimus, palam eſt: & quomodo illud γνῶθι σεαυτὸν exercuerit, ex eo quod ſibi compoſuit tetraſticho, apparet: vbi per dialogiſmum ſic ipſe de ſe:

Miſerabili ex caſu moritur.

Dialogiſmus Vulteii.

Quid ſum? quis? qualis? quantus? quotus? vnde? quibuſve
Ortus auis? quorſum tendo? quibuſque vijs?
Vermis: homo: malus: exiguus: poſtremus: ab imo
Talibus & cretus: nitor ad astra: fide.

Quamuis autem obtrectatoribus etiam vita ſua modeſtiæ, patientiæ, pietatis, & virtutis omnis exemplum eſſe potuerit: tamen, cum ne Angeli quidem coram Deo puri ſint, agnoſcebat in miſerabili illo caſu iuſtum Dei iudicium: qui caſtigat eum, quem diligit. Itaque decumbens, tum alijs pijs vocibus, tum hoc epigrammate, ſuam mentem eſt teſtatus:

Cum

Epigramma in morbo compoſitum.

Cum mihi ſiderius Pater aſtraq; cuncta fauerent:
Indoluit, dolor eſt cui mea tota ſalus.
Imperat, vt toto me præcipitantius actو
In caput euortat corpore, vulnus aret.
Hic noua decubitus facit illi gaudia noſter:
Quod tamen hunc æqua perfero mente, dolet.
Cum Patre cœleſti pulcre mihi conuenit: in quo,
Quamlibet in media ſpes mihi morte viget.

Ex oratione funebri, habita à Ioanne Antrechto I C.

GVILIELMVS CANTERVS.

Ω. 1575. d. 18. Maii, æt. 33. currente.

Parentes Canteri.

Præſagium ex indole puerili.

NAtus eſt *Guilielmus Canterus* anno Domini 1542. vigeſima quarta Iulij, intra decimam & vndecimam horam antemeridianam: patre *Lamberto Cantero*, & *Ioanna* filia *Theodorici de VVyck*. Hic quo ſtudio futurus eſſet, ſtatim à natiuitate ſua præſagio nequaquam ambiguo declarauit: vtpote qui dum infans adhuc in ſinu nutricis hæreret, nulla re magis delectaretur, quam libris: & ſi quando in vagitum ſolutus eſſet, nullo ſolatio citius, quam libri alicuius oblatione placari poſſet; librosque dum contrectare atq; voluere concederetur, facile omnis incommodi atque moleſtiæ obliuiſceretur. Parens, vt vir prudens, hinc eam de filio coniecturam ſumpſit; quod is ad egregiam eruditionem peruenturus, & inſigne rei literariæ columen aliquando futurus eſſet. De Pindaro, de Platone, de Virgilio, de alijs nonnullis eruditis admiranda quædam præſagia futuræ præſtantiæ commemorant hiſtoriæ veterum Ethnicorum. Illud propius ad noſtrum hunc accedit, quod de D. *Athanaſio* refert Eccleſiaſtica hiſtoria, quæ autor eſt, hunc à teneris ſtatim vnguiculis, dum inter æquales ſuos puer luſitaret, Eccleſiaſticis officijs præcipue fungi delectatum, eaque ex re Alexandrinæ ſedis Epiſcopum, ducta coniectura fore aliquando hunc inſignem Chriſtiani gregis paſtorem, dediſſe operam, vt à puero ſtatim ſacris literis per doctores orthodoxos inſtitueretur. Eodem etiam modo *Lambertus Canterus*, quod bonum parentem decuit, in filio proſpexit, vt agro feraciſſimo debitus adhiberetur cultus. Neque enim, vt vulgo fere mos eſt, in ſeptimum vſque annum inſtitutione dilata, indulgentia muliebri puerum corrumpi paſſus eſt: ſed ab ipſis mox incunabulis, vna cum ipſo lacte inſtillari voluit, quæ ad præſentem captum idonea, ad futurum profectum neceſſaria eſſe iudicabat. Itaque non modo pædagogum atque cuſtodem diligentem puero mox adhibuit; ſed & ipſe quoque pædagogi atque præceptoris officio functus, quoad in viuis fuit, intra ſepta familiæ ſuæ doctrinam diſciplinamque præſtitit. Interim vero

De Athanaſ. præſagium.

Inſtitutio Canteri matura.

Pater Canteri filium ipſe inſtituit.

vero cum primum per ætatem & corpuſculi vires licuit, hoc eſt, anno Domini 1548. poſt Paſcha anno ætatis ſuæ ſexto nondum completo, ad ſcholas publicas eum deduci voluit; vt & frequentiæ adſueſceret, & æqualium æmulatione in maius ac melius proficeret.

Canter. ad ſcholas publ. deducitur puer ſexennis.

Præfuit ea tempeſtate ſcholæ Vltraiectinæ vir doctiſſimus, & formandæ iuuentutis longe peritiſſimus, ſcriptiſque ſuis, vt multis, ita præclaris celeberrimus *Georgius Macropedius*: quo præceptore, tametſi ob ſuam ætatem Canterus & illius mortem, haud multo poſtea ſubſecutam, non diu vſus ſit: tamen & hoc ipſum quantulum fuit, profuit, & ipſa hoc Rectore inſtituta diſciplina, tuentibus deinceps Hypodidaſcalis eius & ſucceſſoribus plurimum adiumenti, ad eruditionis incrementum tulit.

Georg. Macropedius.

Iactis igitur hic fideliter vtriuſque linguæ fundamentis anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quarto; mox à ferijs Paſchalibus agens annum ætatis duodecimum, cum parens non multo ante in fata conceſſiſſet, ad capiendum ampliorem ingenij cultum Louanium eſt miſſus: Ibi cum eruditiſſimo viro *Cornelio Valerio Vltraiectino* linguæ Latinæ profeſſori celeberrimo in diſciplinam datus eſſet, eiuſque lateri primum per quatuor integros annos in ædibus viri Vtriuſq; Iuris Conſultiſſimi Doctoris *Lamberti Hortii Vltraiectini* adhæſiſſet, ac poſtea in collegio etiam Buſlidiano aliquandiu adfuiſſet; ſummam excolendi ingenij occaſionem nactus fuit. Habebat enim in priore illo hoſpitio ipſum hoſpitem, virum præſtantiſſimum: habebat in altero præter ipſum collegij iſtius præſidem, virum vndiquaque doctiſſimum trium linguarum profeſſores publicos, cum quibus illi tum domus tum menſa communis eſſet; ita vt horum non modo exemplis exſuſcitari ad virtutem; ſed etiam collationibus in literis inſtitui quotidie poſſet. Habebat vtrobique præterea contubernium plurimorum ſelectiſſimorum adoleſcentum, quorum opera mutua æmulationem, æmulatio alacritatem in ſtudijs proſequendis accenderet. Habebat denique præceptorem illum ſingularem erudiendæ iuuentutis artificem, cuius ductum tuto ſequeretur. Qui quantum in hac palæſtra valeret, multis annis publice priuatimque ſummo cum rei literariæ commodo, nec minori Louanienſis vniuerſitatis ornamẽto tum ſcriptis tum viua voce declarauit: vtpote cuius ſcripta, quæ in omnes Philoſophiæ partes publicata extant, ob eruditam commoditatem omnibus fere in ſcholis iuuentuti prælegantur: viuæ tamen vocis ea præ his energia, ea vis erat, vt quod Ariſtoteles de ſe ad Alexandrum ſcripſiſſe fertur, de hoc autore veriſſime dici poſſit, *eum demum Cor. Valerii ſcripta recte intellexiſſe, qui ipſum hac viua*

Mittitur Louanium Cant.

Ibi præceptore vſus Corn. Valerio.

Collegium Buſlidianũ Louanii.

Contubernales Canteri.

Corn. Valerii dexteritas docendi, & ſcripta.

Canteri profectus.

voce tradentem audiuiſſet. Quantum igitur Canterus hoc temporis curriculo hic profecerit, non tam indefatigabili eius ſtudio, quam euentu ipſo declaratum eſt; cum & Latine & Græce ſcribendi facultate, & non ſolum Dialecticorum & Rhetorum præceptis, verum etiam eorum vſu & exercitatione, & totius Philoſophiæ rudimentis fideliſſime inſtructus fuerit.

Eiuſdem exercitia & ſcriptiones.

Cum iam in omni fere ſcriptionis genere verſatus eſſet, & modo Latinas & Græcas epiſtolas ſingulis hebdomadibus non infeliciter ſcripſiſſet; modo Græcos ſcriptores interpretatus, Poetas carmine, Oratores & Hiſtoricos oratione ſoluta reddidiſſet, interdum etiam Comœdias nõ omnino contemnendas compoſuiſſet, aliaq; præſtitiſſet, quæ abſolutæ iam eruditionis argumenta nequaquam dubia præberent: quæ omnia recognoſcens præceptor diligens, admirabatur ingenij ad quidvis apti felicitatem, & in ſcribendo induſtriam. Quamuis igitur vt ex equo illo Troiano rei bellicæ, ita ex huius viri ſinu rei literariæ principes infiniti prodierint, ſe tamen horum omnium neminem vnquam tanto amore fuiſſe proſecutum atque hunc Canterum, ipſe non modo ſcriptis publicis profiteri dignatus eſt; ſed etiã quoad ille in viuis fuit, reipſa comprobauit. Ex ſingulari enim illo ingenio & continenti ſtudio adoleſcentis, vir prudentiſſimus facile collegit, ex hoc diſcipulo vberrimos laborum ſuorum fructus ad Remp. literariam eſſe redundaturos, neq; difficulter ex promtiſſima illa eius erga ſe obſeruãtia proſpexit, dignum fore illum, quem amore tanto proſequeretur. In quorum etiam neutro eum ſua fuiſſe expectatione fruſtratum euentus luculentiſſime declarauit, cum ille & tantus in re literaria euaſerit, quantum fuiſſe doctiſſima ipſius ſcripta teſtantur, & eo amore illum ad extremum vſq; ſpiritum viciſſim proſecutus ſit, quo præceptorem optime meritum diſcipulus gratus debet. Cum igitur ille adoleſcentem ad Græcanicæ magis, quam ad Latinæ literaturæ ſtudium ſuapte natura propenſum animaduerteret, inſtarentque amici, vt in Galliam mitteretur, quo interim dum ſtudia abſoluit, aliud agens, etiam regionis eius & nationis & linguæ cognitionem ſibi compararet; autor illi fuit vt Lutetiam proficiſceretur, ac regio Græcarum literarum profeſſori, viro longe doctiſſimo *Ioanni Aurato* ſe applicaret, quo maior eſſet oportunitas promouendæ naturæ in quod ipſa procliuis erat. Cui cõſilio cum ipſe libenter obtemperaſſet natus iam annos 16. anno 1559. in Gallias profectus eſt. Ad Auratum tamen non venit ante x i. diem Octobr. inſequentis anni, apud quem porro gratiſſimus hoſpes vixit vſq; ad menſem Auguſt. anni 1562. Quo tempore motibus quibuſdam ibi coortis, verſari diutius non ſatis tutum videbatur. Interea igitur temporis, cũ apud hunc & audiendo & conferendo plurimum

Canter. Valerio præceptori charus.

Canterus ad Græcas literas magis propenſus.

Mittitur Lutetiam.

I. Auratus.

profe-

profeciſſet; etiam alios aliarum facultatum profeſſores cognoſcere, & accreſcente vna cum ætate etiam eruditione atque iudicio, ſua quoq; in medium proferre, ac tandem cum eruditis in arenam deſcendere cepit. Hoc modo confirmatus, cùm omnes conatus ſuos ad rei literariæ emolumentum conferre decreuiſſet: Germaniam atq; Italiam ſibi perluſtrandã iudicauit, non modo vt eruditos ibi viſitaret, & populares linguas perdiſceret, ipſasq; regiones cognoſceret: ſed etiam vt veterum autorum Græcorum potiſſimum ſcripta conquireret; quibus in lucem eruendis, & ab interitu vindicandis ad publicam Eccleſiæ vtilitatem momenti plurimum ſe allaturum arbitraretur. *Peregrinationes Canteri.*

Relicta igitur eo conſilio, vt etia cum eruditorum quorundam gratia, quorum fama excitus erat, aliquot vniuerſitates Galliæ luſtraſſet, in patriam reuerſus ea comparauit, quæ ad propoſitã peregrinationem neceſſaria videbantur. Inter Italiæ vniuerſitates *Bononiam* potiſſimum coluit & *Patauium*. Venetias etiam videre placuit, nõ modo ob maieſtatem vrbis ipſius, & reip. celebritatem; verum etiam quod ibi, vt omnium rerum, ita etiã Græcorum codicum mercimonia eſſe intelligeret, Græcis compluribus, nõ ſolum omnis generis opera veterum ſcriptorum ex patria iſtuc venum importantibus; ſed eo etiã opificio vitã ſuſtentantibus, quo maiorum ſuorum ſcripta quæſtus gratia deſcribunt ac vendunt. Romam inde cogitauerat: ſed quo minus iter iam ſuſceptum perficeret, æſtus, cuius fuit impatientiſſimus, impediuit. Iſtinc igitur ita repulſus, in Germaniam ſe contulit, & Baſileæ tempore ſatis diuturno verſatus eſt, & contubernalem habuit ampliſſ. virum ac celeberrimum medicum D. *H. Butterum*, vbi & primos, ni fallor, ingenij ſui fœtus in lucem edidit. Iſtinc tandẽ reuerſus per continuos fere octo annos Louanij verſatus eſt. Quo tempore vt pro arbitrio ſuo rationem vitæ ſuæ cõmodius inſtitueret, apud cõmodum quendã hoſpitem propria quadra potiſſimũ vixit. Dicere enim ſolebat, Platonẽ quidẽ in inedijs Siciliæ delitijs continentiam potuiſſe tueri ſuam; ſed tamẽ & cõſuetudine Dionyſij minime delectatũ & moribus Ariſtippi grauiter offenſum, & vtriſq; viciſſim fuiſſe inuiſum, nec vſquã ꝓinde cõmodius egiſſe, quã in Academia ſua. Illud.n. ꝙ veteri prouerbio dicitur, *aut bibat, aut abeat*, vnicuiq; documẽto eſſe debere, vt ſolus potius agat, quã eiuſmodi cõſortio ſe applicet, à cuiꝰ morib. mores ſui diſcrepẽt. *Venetiis Græcorum codicum mercimonia.* *Æſtus Canterum impedit in itinere.* *Baſileæ ſubſiſtit.* *Henric. Butterus.* *Canter. Louanium redit.* *Canteri dicta, & vita priuata.* *Plato.*

Cum igitur & inutiles ſumtus reſecare, & curis ac moleſtijs quoad poſſet, extricare ſe cuperet: vt ſtudijs ſuis otium ſuppeteret quam profundiſſimũ, cubicula ſuis vſibus, quot ſuffectura videbantur, apud virum honeſtũ loco opportuno conducebat, eo pacto, vt huius non modo miniſtris, ſed etiã ſupellectile ad eam ſui curã vteretur, quã diurnæ vitæ neceſſitas flagitaret.

His enim cum ex mandato Domini ſui incumberet, vt huic ſingulis diebus miniſteria diurna præſtarent, ſingulis hebdomadibus expenſorum rationem redderent, confecta res omnis fuit, negligentia interim, perfidia, & ſi qua alia peruerſitas eorum emergeret, non Canteri, ſed hoſpitis periculo ſtabat. His ita conſtitutis, diætam ſibi ipſe præſcripſerat, quam & naturæ ſuæ conuenientiſſimã, & ſtudijs ſuis quam maxime congruam fore exiſtimabat. Victus enim erat, vt à ſordibus, ita etiam à delitijs alieniſſimus, & qui non ad luxum, ſed ad valetudinem ſuſtentandam comparatus eſſet. Volebat enim edere, vt viueret, non autem, quod plerique ſolent, viuere, vt ederet. Mane autem fere ad ſeptimam vſque horam ſomno reficiebat vires, quod ſibi matutina ſtudia minus conuenire diceret. Deinde cum hinc ad medium fere vndecimæ alacri animo ſtudijs incubuiſſet, ex muſæo ſuo prodiens, vel in hortum, vel ſi aura id vetaret, in commodiorem aliquem locum ſe recipiebat, ibique ad horæ ferme ſpatium inambulando obſonabat famẽ, ſimulq; ruminabat, quæ illo die legiſſet. Quo facto cum interea temporis per miniſteria intus parata eſſent, quæ ad menſam pertinebant, parabili cibo prandebat largiter. Quo finito reuerſus vnde venerat, vel alio digreſſus, quo malebat, vel inambulabat per horam leniter, vel ſi commodus aliquis obtigiſſet congerro ſuauiter confabulabatur. Hinc ſe in muſæum recipiens, & in hemicyclio reſidens, dormiebat horam vnam; experrectusque alacris ad ſtudia reuertebatur, quibus cum ad ſolis fere occaſum hybernis, ad horam ſeptimam æſtiuis temporibus continuo inhæſiſſet, relicto muſæo progreſſus foras inambulando, quoad ſatis erat, ſeſe recolligebat, interimq; ne quid temporis abſq; fructu elaberetur, vel negotium aliquod expediebat, vel amicum aliquem officij cauſa inuiſebat. Domum reuerſus tam æſtate, quam hyeme accenſo lumine in mediam vſq; noctem eas horas protrahebat, quas ſuperuacuas & minus vtiles ipſe appellare ſolebat. His enim nihil ordinarium agere conſueuerat: ſed ſi quid vel ad poſtridiani penſi abſolutionem inueſtigandum, conferendum, diſcutiendum, adnotandum eſſet, vel ſi quid extra diurnum penſum de improuiſo obiectum fuiſſet, puta ſi literis acceptis reſpondendum, ſi petitionibus amicorũ gratificandum, ſi quid huius generis aliud agendum eſſet, id quicquid eſſet, in has horas ſimul conijciebat, quo abſoluto exacti diei rationes à ſe ipſe repoſcebat, ijsq; diligenter ad calculum reuocatis fuſisq; precibus lectum petens, Deo optimo maximo ſe commendabat. Omnes autem actiones ſuas tam ſtricte ad clepſammidium reuocauerat, adeoq; certis ac ſtatutis temporum interuallis alligarat, vt ne ipſa quidem natura alijs, quam ſibi deſtinatis neceſſitatẽ ſuam flagitaret. Cœnam

Studia diurna.

Lucubrat ad mediam vſq; noctem Canter.

Penſum diurnum à ſe ipſe repoſcit.

nunquam

nunquam capiebat, aut ſi adeo appetitum ſenſiſſet, bolum panis vnum aut alterum addito vini cyatho corroborandæ naturæ ſumebat, quod tamen rariſſime ab eo factum. Erunt fortaſſe quibus hæc diæta minus ad medicorum præſcripta quadrare videbitur, ſed cum nobis, non quid agendum fuerit, ſed quid actum ſit, bona fide referre propoſitum ſit, non diſſimulamus extitiſſe etiam, qui hac de re cum viuente aliquoties egerint, & plane illi autores fuerint, vt de ſummo illo rigore nonnihil remitteret, cum prorſus videretur incōueniens; vt vnico prandio contentus viueret, corpore præſertim tam vaſto atque robuſto, qui & in frigidioribus ad ſeptentrionalem regionibus natus, & à puero longe aliter educatus eſſet. Quibus ille reſpondebat, *non omnibus eadem conuenire, ſe autem non temere hanc viam ingreſſum eſſe; ſed cum diuerſis experimentis eam ſibi commodiſſimam deprehendiſſet, conſulto deinceps eſſe ſecutum, ſibi primam eſſe curam paſcendi animi, corpori tum ſatis eſſe, cum nullo indigeret; naturam paucis eſſe contentam, conſuetudinem autem alteram eſſe naturam, ſeq; rem eam in naturam iam conſuetudine ipſa ſic vertiſſe, vt ſine præſenti vitæ periculo ſe alium viuendi modum poſſe ſuſcipere prorſus diffideret*. Interim vero vultus ipſe orationi eius ſuffragabatur, totusq; corporis habitus teſtabatur, valetudinem eſſe ſolidam, cum in membris omnibus vigor, in cute natiuus color eſſet, pallor ille ac macies, quibus ſtudioſi plerunq; notabiles eſſe ſolent, in illo nuſquam apparerent, quin ipſe non multo antea, quam vita defungeretur amicis quibuſdam retulit, ſe nouem continuis annis morbum non ſenſiſſe.

Canter. nunquam cœnat.

Agebat autem & valetudinis curam diligentem, non modo obſeruata hac diæta ſua, ſed & corpore purgando bis in anno, primum ineunte vere, deinde ſub autumnum. Luxum omnem cane peius & angui oderat, eamque ipſam reddebat cauſam, quod nec ipſe conuiuas vnquam inuitaret, nec alio vocatus vnquam conuiua iret, cum vrgere cibo potuq; aut vrgeri vtrobique neceſſe eſſet. Domeſtica eius conſuetudo hoſpiti ſuo, eiusque familiæ non modo non grauis aut moleſta; ſed etiam perquam ſuauis ac iucunda erat. Erat enim longe diſſimilis iſtis, quibus nihil vnquam ſatis eſt, neq; hoſpites ſui quantumuis honeſti, alio, quam ſeruorum loco ſunt. Ille enim cum in ſingulas hebdomadas ſemel præſcriberet, quid quoque die ſibi ad menſam comparari vellet, elapſisq; hebdomadibus ſingulis expenſorū rationem acciperet; exigua admodum eademq; in diem ſtata erant miniſteria, quæ illi præſtanda per familiam hoſpitis erāt, Quibus ille quamuis ex pacto debitis, libenter tamen præcidebat; ſi quid operis ad præſtandum forte grauius eſſe intellexiſſet. Quod reliquum erat, qui totum diem in muſeo tranſigeret, nulli importunus, nulli impedimento fuit, aliunde etiam eius

Canter. valetudinem curat.

Modeſtia eius

cauſa moleſtiæ, ſi quæ adeo leuiſſimæ tamen acceſſerunt. Nam quod ipſe de parente ſuo ſcripſit parentesque aliorum de auo eius commemorarunt, plane patrium illi atque auitum fuit, vt amicitias paucorum expeteret. Erant igitur qui hoſpitium eius frequentabant non modo numero pauci; ſed etiam moribus tales, vt eorum aduentu hoſpiti gloria, non ignominia accederet, vtpote qui non ad Bacchi, ſed ad Phœbi pocula conuenirent. A conuiuijs enim & comeſſationibus nemo vnquam illo magis alienus fuit. Ideoque & ipſe nullius acceſſu magis offendebatur, quam eius qui temetum olere videbatur. Quanquam enim natura perquam comis & affabilis eſſet; grauatim tamen ad colloquium quenquam admiſit, niſi ijs horis, quibus eum à muſæo ſuo abeſſe ſupra diximus, eosque interpellatores maxime auerſabatur, qui illius otio ad ſatietatem vſque abutebantur ſuam. Nam cum temporis eſſet parciſſimus diſpenſator, ſicut ipſe amicos ſuos conueniebat, ita & à ſuis viciſſim conueniri volebat, raro ſcilicet ac paucis, idque tempore non importuno. Cum autem vitam ſuam vniuerſam ſic inſtituiſſet, vt eam non immerito exactiſſimam Philoſophiæ praxin appellare poſſis; non intra priuatos duntaxat parietes eius virtus ſe continuit, ſed etiam foris omnibus merito admiranda fuit, vtpote quem vt vxorem nunquam duxiſſe omnibus exploratum, ita vllius vnquam fœminæ conſuetudinem expetiuiſſe, nulli compertum ſit. Illud cunctis liquet, qui cum eo familiarius conuerſati ſunt, ab omni obſcænitate ita eum abhorruiſſe; vt ſi cui, vel imprudenti forte laſciuius aliquod verbum inter loquendum excidiſſet, pudiciſſimæ cuiuſdam virginis inſtar erubuerit; eaque cauſa illo præſente ſermones eius generis de induſtria ſemper fuiſſe vitatos ab his, quibus id conſtabat. Cum autem de patrimonio ſuo viueret, ita rerum ſuarum rationem inſtituit, vt reditibus annuis multum ſupereſſet: vnde factum eſt, vt pecunia ſemper abundaret. Ac ne cuiquam obſtrictus libertatem amitteret, aut quenquam fraudaret ſuo, quicquid agendum erat, præſenti pecunia expediebat, in ære nullius vnquam manſit, officium ſemper officio promtiſſimo penſauit. Reditus Eccleſiaſticos, vtijs illicitos, qui altari non ſeruiunt, conſtantiſſime ſemper auerſatus eſt. Quin & muſas ſuas omnibus gratuitas expoſuit. Cum neque ex operum dedicationibus vnquam munus vllum ſperauerit; neque ſtipendium vllum vel publice, vel priuatim literarum nomine acceperit; etiamſi non ſemel tum à priuatis perſonis gratitudinis ergo, tum à bene fundatis ciuitatibus honoris gratia oblatum illi eſſe conſtet. Docuiſſe autem eum ex profeſſo, vel publice vnquam, vel priuatim, equidem incertum eſt. Ad publicas enim prælectiones, quas ille libenter in gratiam ſtudiorum

Paucorum amicus.

Abhorret à conuiuijs.

Temperantia & continentia.

Parſimonia.

Reditus Eccleſiaſticos non expetit.

Canter. publice non docuit, b vocis defectum.

diorum obiuiſſet, vocem ſibi non ſatis robuſtam eſſe cauſabatur, quæ illi ſubmiſſior ac lenior contigerat, quam pro ratione corporis æquum videbatur. In priuatis vero ſe operæprecium facere non poſſe arbitrabatur, quod exiſtimaret, ſe eodem temporis ſpacio rei literariæ plus ſcribendo, quam prælegendo commodare poſſe. Interim vero ſe conſulendum libenter omnibus præbebat, nihilque erat illi iucundius, quam conſuli à ſtudioſis, à quibus ille, tantum abeſt, vt aliquid muneris aut honorarij acciperet; vt libenter etiam neceſſitatibus eorum de ſuo ſubuenerit, ſi quos ſubſidio dignos cognouiſſet. Erat enim in hoc totus, vt prodeſſet omnibus, noceret nemini. Ideoque non modo ſubmiſſe de ſe ſenſit ſemper, nunquam ſe alijs odioſe præpoſuit; ſed etiam libenter omnibus modis honeſtos aliorum conatus promouit: longiſſime diſſentiens ab ijs, qui tantum detrahi putant gloriæ ſuæ; quantum aſtruitur alienæ. Illud hominum genus ferre nullo modo potuit, qui doctorum virorum fama traducenda, famã aucupantur ſuam, dum calumniandis horum ſcriptis id agunt, vt ipſi doctiores hiſce eſſe videantur. Quam continentis enim linguæ ipſe fuerit, ex eius ſcriptis abunde perſpicitur, in quibus cum ob argumentorum multiplicem varietatem infinitæ fuerint occaſiones, quibus & ſe extollere, & alios deprimere potuerit, vbique tamen ingenuum candorem tuitus, quid ſe deceret, expendit. *Humanitas & humilitas.* *Canter. à calumniis & obtrectat. abhorret.*

Nam qui ſuos conatus non alio, quam ad vtilitatem Reipublicæ dirigebat, quod huic ex vſu erat, bona fide; quantum in ipſo erat, præſtitit; riſus, cachinnos, ſcommata, conuitia, illis relinquenda cenſuit, qui delectantur fricandis vlceribus alienis, ſcarabeis haud diſſimiles, qui dum eo ſibi magnifice plaudunt, quod aquilas moleſtijs afficiant, originis obliuiſcuntur ſuæ, quam ex fimo, & maxime quidem aſinino ducunt. In priuatis colloquijs quanto candore, quanta modeſtia fuerit; meminerunt illi, qui familiarius cum illo verſati ſunt. Quandoquidem ipſe non modo neminem vnquam odioſius vellicauit, aut traduxit: ſed & quoties id ſe præſente fieret, vel taxatum ſi poſſet honeſte excuſauit; vel ſi non poſſet ſermonem odioſum alio de induſtria ſermone illato interrupit, intercepitque; & quantum quoq; tempore potuit omnium exiſtimationi adſtruxit. Ideoque cum lecto iam decumberet, & præter hunc morem ſuum ſiniſterius de quibuſdam locutus deprehenderetur: non obſcuram ob læſæ iam mentis & proinde ſecuturæ mortis coniecturam ijs præbuit, quibus id inſuetum erat. A ſuperbia vero & ambitione quam alienus fuerit, ex eo facile colligas, quod cum V. I. eſſet periti ſſimus; gradum tamen ac titulos eius eo conſilio fuerit auerſatus; vt à politicis *Homines ſcarabeis ſimiles qui ſint.* *Canter. non affectat gradus honorum.*

dignitatibus & honoribus excuſari commodius poſſet, quos tum propriæ, tum patriæ, tum etiam auitæ virtutis & eruditionis ergo in Regalibus Belgij prouincijs ſibi oblatum iri proſpicere non difficulter poterat; cum ſibi propoſitum eſſet priuatam vitam ducere ab omni faſtu ac pompa remotam.

Hac igitur ratione cum ille vitam ſuam inſtituiſſet, animo tum curis & affectibus internis, tum etiam moleſtijs externis liberato, non modo ſummam tranquillitatem, ſed etiam profundiſſimum otium ad ſtudia fouenda conſequebatur.

Canterus Bibliothecæ ſtudioſus.

Quæ quidem quo felicius proſequi poſſet, prima cura Bibliothecæ comparandæ fuit. Nam quod Cæſar Antoninus de ſe profiteri ſolet, id Canterus etiam de ſe merito dicere poterat; *nullam ſibi chariorem eſſe, quam librorum poſſeſſionem.* Vt enim conſtat huic infanti, puero, adoleſcenti, iuueni, nihil charius fuiſſe libris; ita res ipſa docuit, viro nihil accidere potuiſſe grauius, ea inundatione,

Inundatio Louanienſis Canteri libros corrupit.

quæ Louanij 8. Ianuarij anno 1573. aucto imbribus in immenſum Dilio, tum aliorum eruditorum complurium, tum ipſius quoque Bibliothecam oppreſſit. Tum enim niſi vir doctiſſimus *D. Huo Dominicus* Organopœus Leouardienſis, tunc temporis Louanij eius hoſpes, mature ſuccurriſſet, opportunamq; eius libris explicandis & deſiccandis operam nauaſſet; ille præ nimio animi mœrore haud dubie contabuiſſet. Non erat autem illi in libris comparandis tanta multitudinis, quanta præſtantiæ cura; neq; tam id ſpectabat, vt quamplurimos, quam vt quam optimos conſequeretur. Delectu enim hic vtebatur diligenti, ad quem faciendum adhibebat non modo lectionis propriæ ſubſidium; ſed & vulgatas iſtas autorum Bibliothecas, quibus eruditum neminem carere poſſe dictitabat.

Bibliotheca vulgata.

His addebat omnium nundinarum Francofurdienſium catalogos, quibus certior reddebatur, quid egregium aut lectu dignum vnoquoq; ſemeſtri in lucem ederetur.

Ratio ſtudij Canteriani.

Comparatis autẽ ad hunc modum libris neceſſarijs, quo expeditius & certiori ſpe fructus in ſtudijs porro verſari poſſet, in certas operas diem partitus erat; vt alijs ante meridiem, alijs à meridie tractandis incumberet, ne quod ex nimia illa continuatione tædium obreperet; atq; antemeridianum quidẽ tempus lectioni, pomeridianũ vero ſcriptioni potiſſimũ dare conſueuerat. Ad vtrumque inſtitutum ille ſolerti quadam prudentia ſe præparauerat.

Loci communes.

Canter. claſſes autorum habuit, & æquales cum æqualibus legit.

Ad autorum lectionem illud peculiariter inuentum erat, vt nõ modo memoriæ gratia locos communes in promptu haberet; ſed & iudicij cauſa autorum ipſorũ, quos legeret, certas claſſes ratione temporum faceret, vt æquales cum æqualibus legeret. Nam cum diuerſis temporibus diuerſa ſtudia, diuerſæ etiã linguæ fuerint; hanc autorum æqualitatem obſeruatã non id modo ſibi præſtare aiebat, vt certa ratione deprehenderet, quantũ

quoque

quoque tempore res literaria, vel creuiſſet, vel decreuiſſet, ſed etiam vt ſine errore autori cuique reſtitueret quod ſuum eſſet.

Nam cum ſingulis ætatibus ſuum quoddam fuerit Philoſophandi genus, quod & argumenti ipſius & tractandi ratione deprehenditur, ſuaque peculiaris quædam phraſis extiterit, quæ ex ſimplicibus vocibus, ex conſtructionibus, ex ſententiis, ex paræmijs, ex figuris, ex tropis elucеſcit; æqualium autorum collatione ſe facile ad intellectum locorum difficilium, & ad emendationem deprauatorum: peruenire aſſerebat. Ad vetuſtatem manuſcriptorum codicum deprehendendam conſimili temporū diſtinctione vtebatur, qua conſtat Orthographiam illam veterem ac genuinam paulatim in deterius fuiſſe deprauatam, vel negligentia vel inſcitia librariorum.

Criteria dignoſcendi autores.

Manuſcripta quomodo dignoſcenda.

Qui cum primum iuſtis ſyllabis dictiones expreſſiſſent, poſt ea notis eas conceperunt, paulatim etiam ſubiunctiuam diphthongi vocalem à latere abſtractam vocali præſenti ſubiecerunt, ac tandem etiam prorſus omiſerunt. Quibus animaduerſis codicum antiquitatem deprehendi facile poſſe; vt quantum cuiq; fidei in emaculandis bonis autoribus tribui debeat, ſine hæſitatione iudicare queat. Ad ſcriptionem etiam ſe non diſſimili ſolertia muniebat; nihil minus enim quam illotis pedibus rem aggrediebatur. Nam cum in omnibus præpropera feſtinatio moram adducat, planeque *dimidium facti habeat, qui bene cœpit*; ille nunquam opus aliquod ſuſcepit, quod non antea perlectum diligenter expenderit, an ſuis humeris conueniret. Suſcipiens enim, vt rem exemplo declaremus, autorem aliquem de Græco vertendum in Latinum, diligenter perlegebat, vt argumentum ipſum dicendique genus penitius contemplatus, cuius nam claſſis autoribus ad huius explicationem potiſſimum indigeret, intelligeret. Calamus interim ad manus erat, quo ſimul annotabat memoriæ gratia, ſi quid occurreret difficultatis, quod ante interpretationem propoſitam ſibi diſcutiendum erat.

Canterus vti verterit Græca in Latinum.

Hac opera defunctus, ita ſibi in ſingulos dies penſum ipſe præſcribebat, vt quod poſtridie transferendum ſibi propoſuiſſet, id pridie ſemper omnibus difficultatibus ac nebulis diſcuſſis, expeditum ſibi redderet ac facile. Quo facto interpretationem ipſam, ad quam illi nihil aliud iam reſtabat, quam nuda quaſi deſcriptio, incredibili quadam celeritate peregit. Declarari hoc non aliunde certius poteſt, quam ex prolegomenis ipſius ad *eclogas Ioannis Stobæi*, ab ipſo ex Græco in Latinum tranſlatas. Illic enim cum de collocatione autorum æqualiū & penſi propoſiti repurgatione locutus eſſet, de interpretatione ipſa loquens, ita dicit; *Atque hic labor noſter, tametſi multis haud valde grauis fuiſſe videbitur, multo tamen fuit grauior, quam*

Eclogæ Stobæi in Latinum tranſlata à Cantero.

S 5 as

is, quem in interpretatione po uimus. Quippe quē horis aliquot ſuperuacuis ac minus vtilibus intra paucos menſes confecerimus. Etenim cum in Chriſtopheri Plantini gratiam viri de nobis optime meriti potiſſimum hanc operam ſumpſerimus, non vltra CXXXVI. horas, ſi res ad calculum vocetur, in eam impenſas affirmare auſim. His enim verbis indicat, ſe eam interpretationē confeciſſe nocturnis iſtis temporibus, intra menſes quatuor ac dies ſexdecim, cū ſingulis diebus ei impendiſſet horam vnam. Quod nulli ab eo vel temerarie vel hyperbolice dictum videri poteſt: qui & prolegomena iſta legerit, & hanc ipſam tractādi Methodum eius conſiderauerit, & expeditā illā ac longiſſimo aſſiduoq; vſu cōparatam vtriuſq; linguæ facultatem, & ſingularem quandam legendi ſcribendiq; celeritatē in illo cognouerit ac meminerit.

Proſopographia Canteri. Ad corporis felicitatem quæ pertinent, in illo omnia magnifica erant & ampla Erat enim Canterus ſtatura procera & heroica, membris validis & ſolide compactis, totoque corpore iuſta proportione bene compoſito quadratus, cute candidiſſima, genuino tamen rubore ſuauiter colorata, facie decora, oculis lætis, vultu hilari, capillitio nigro atque criſpanti, barba non admodum denſa, aſpectu plane amabili. Et quoniā *gratior eſt*, vt ille dicit, *pulcro veniens è corpore virtus*, merito dici potuit, illius ingenium bene habitare. Augebat hanc gratiam cultus, *Canteri veſtitus.* cultum ipſum ſingularis mundicies commendabat. Quanquā enim ille veſtiretur quidem infra fortunam ſuam; veſtitu tamē vtebatur ſplendido & eleganti Mundiciei enim ipſa natura tā amans fuit, vt non modo ſordes, in veſtibus, alijſque rebus ad vſum vitæ pertinentibus, ferre nullas poſſet; ſed & comā quoq; & barbam propterea ſubiecto pectine ſtatis temporibus detonderi curauerit.

Sed hæc momentanea ſunt & caduca, neq; vere noſtra dici bona poſſunt; illa ſunt noſtra verius, quæ ad animi cultū pertinent. In quibus ponderandis etiamſi nominatim cōplures inſignes viros, tum veteres tū recentes, quorū nomen virtutis & eruditionis ergo omnib. ſacroſanctū eſt ac venerabile, veris rationibus cōuincere poſſimus hoc noſtro nequaquā fuiſſe ſuperiores, tamen cum omnis huiuſmodi comparatio odioſa ſit, ne vel amore quodam cæco hunc extollere, vel inuidiæ quodā ſtimulo quenquā alium deprimere videamur, libenter equidē his *Theophraſtus.* abſtinebimus. Theophraſtū autē ſeu quem alium Philoſophū natum annos non minus *octuaginta* cum animā ageret, iniquitatis accuſaſſe naturam ferunt, quæ coruis, ceruis, ac phœnicib. quorū nihil intereſſet, vitā in multa ſecula prorogaret, homini autē, qui ad ſapientiæ cultum ætate proficeret, vitā breuiſſimā attribueret. Quiquidē ſi humanæ conditionis ſortē in hoc merito deplorauit, iuſtius conqueri Canterus poterat, qui nō ætate iam decrepita, vt ille, ſed in ipſo iuuentutis flore hinc ab-

reptus eſt. Eò etiam magis, quod hac tempeſtate aditus ad ſapientiam longe difficilior ſit, quam iſta fuit. Iſtis enim hominibus Græcis non modo ad ſuã illam ſapientiam comparandã, ſed etiam ad quamuis peregrinationem ſapientię ergo expediendam lingua patria ſola, quã vna cum ipſo nutricum lacte imbibebant, abunde ſuffecit: cum hæc tum temporis, vt vbique terrarum fere vſitata eſſet, ita etiam quicquid ſcitu dignũ erat, comprehenderet. Augebat hanc facilitatẽ, quod eadem illa ſapientia, quam illi diuinarum rerum, & humanarũ ſcientia terminabant, limitibus tunc longe anguſtioribus, hoc eſt, ijs tantummodo facultatibus cõcluderetur, quas nũc minores appellamus. Accedebat huc felicitas iſtius ſeculi, quo ipſis ſapientiæ autoribus viciniores eſſent, nõ modo diſciplinarũ fontes ipſos, ſed etiam eoſdem puros ac ſinceros biberunt. Nobis in hac decrepita mundi ſenecta, idq; in media barbaria natis longe diuerſum accidit. Primũ enim cum & nobis eædẽ, quæ illis diſcẽdæ proponantur, tum his inſuper accedunt illæ, quæ maiores appellantur facultates, *Theologia* ſcil. *Iuriſprudentia*, *Medicina*. Quæ vt nunc quidẽ in Chriſtianorũ ſcholis vſurpantur, iſtorũ ætate recentiores, & a Chriſtianis, vel peculiariter adinuentæ, vel certe in artis formam redactæ ſunt. Quantum autem difficultatis tum his ipſis, tum etiã ſuperioribus iſtis facultatib. adiecerit, tot ſeculis interea cumulata ſcribentiũ multitudo, quãtum lucis detraxerit illa inter nos & iſtos interiecta tot incommodis notabilis tẽporis intercapedo: quis non facile æſtimet? Cũ non modo tot bella, tot eluuiones, tot incendia, tot ruinæ, vt tineas & blattas omittamus tantã copiã bonorũ autorũ nobis prorſus abſtulerint: cum barbaries inſuper tã profunda alijs aliter *inſtar porcorum in roſas irruentibus*, bonos autores pleroſq; omnes, qui reliqui erant, tam turpiter maculauerit, vitiauerit, mutilauerit. Deinde cũ & linguæ, quib. propoſitus hic ſapientię theſaurus continetur, ex vſu populari iã prorſus ſublatæ ſint, & popularium linguarũ hodie tã multiplex diuerſitas ſit, vt pedẽ vix domo mouere poſſis, quin idiomate peregrino retundaris; qui nunc ſapientiæ candidati ſunt, optimam ætatis ſuæ partem linguis diſcendis impendant neceſſe eſt. Quod eo etiã grauius eſt, quo tres illæ inter has prçcipuæ & ſimpliciter neceſſariæ, nõ aliunde nunc quam ex libris hauriri queant. Quanquã autem in confeſſo ſit humanæ vitæ breuitatẽ ad euolenda omnia ſcripta, quæ ad vniuerſum ſapientiæ complexum coaceruata ſunt, nullo modo ſufficere; quis tamẽ inficias iuerit, eũ, cuius nomẽ ſolidæ eruditionis ergo celebrandum ſit, earum diſciplinarum omniũ, quæ hoc orbe cõtinentur, ſi non omniũ æque ad vnguẽ, atq; vnius alicuius, quã præcipue delegerit, at certe mediocriter peritũ eſſe oportere? Et cũ hoc ita ſit, quis negauerit eundẽ illum, qui ad hanc ſapientiæ arcẽ contendit ipſarũ diſciplinarũ

Facilior aditus ad eruditionem Græcis fuit, & veteribus, quam nobis.

Literæ damnum fecerunt temporum iniuria.

nomine eas linguas oportere diſcere, quibus illæ ſunt comprehenſæ? Quantus igitur vir Canterus fuerit, quanto ingenio polluerit, quando ſtudio flagrauerit, hinc æſtimari poteſt, quod integra adhuc ætate non ſolum ſuperatis difficultatibus vniuerſis ad culmen & faſtigium ſolidæ eruditionis peruenerit; ſed etiam poſteris magna ex parte viam ſtrauerit, qua eodem peruenire poſſint. Præter patriam, hoc eſt, Belgicam linguam, ſex calluit exoticas, *Latinam*, ſcilicet, *Græcam*, *Hebraicam*, *Germanicam*, *Gallicam & Italicam*; quas quoniam non alio, quam ſapientiæ conſequendæ ſtudio perdidicit, quantum nō modo in minoribus hiſce Chriſtianorum facultatibus profecerit, ſi non ex hac ipſa eius induſtria; at certe, vel tacentibus nobis, ex ipſius ſcriptis liquido conſtare poteſt, quæ vt numero ſatis multa & eruditione admiranda, ita fructu vtiliſſima poſteris reliquit. Extant eius *nouarum lectionum libri octo*, in quibus cum plurimis ac diuerſiſſimis autoribus integritatem ſuam reſtituat, quantus ipſe librorū helluo fuerit, declarauit. Extat eius *Syntagma de ratione emendandi Græcos autores*, in quo cum infinita menda ex diuerſis autoribus tollat, tum abunde etiam declarat, quam non oſcitanter in euoluendis autorum ſcriptis verſatus fuerit; vtroque autem opere ſtudioſis multū difficultatis & impedimenti adimit. Conſimili induſtria ac fructu & in reliquis verſatus eſt, quę ex catalogo operū eius facile intelligentur, quem hic infra ſubijciemus; ex quibus præſenti facto apparebit, quantum in poëtica, in oratoria, in hiſtorica facultate, quantum in ſoluta, quantum in numeris adſtricta, quantum in natiua ſua, quantum in transferenda alterius oratione valuerit: Quam luculenter vbique eam, quæ prima orationis virtus cenſetur, perſpicuitatem tueatur, vt nihil obſcurum, nihil ambiguum, nihil improprium relinquat, quod offendere lectorem poſſit.

Canteri eruditio.

Canterus πολύγλωττος

Scripta Canteri.

Nouarum lectionum libri.

Syntagma de ratione emē-dandi Græcos autores.

Erat enim id iam longo vſu conſecutus, vt ſe facile extricaret, vnde plerique alij difficulter emergerent: nam ſi quis eiuſmodi forte nodus incidiſſet, quem ipſe neceſſario ſubſidio deſtitutus ſoluere non potuit, tum lectorem, ne forte ipſius autoritate nixus grauius erraret, candide admonuit vt in Stobæo fecit. Vbi cum ſe plurimum, & quidem ſine magno negotio præſtitiſſe profiteatur, lectorem tamen admonet, adhuc multa eſſe inexcuſſa ob defectum Græci codicis, qui non prorſus ex ingenio, ſed etiam manuſcriptorum codicum collatione ſupplendus erat; quos ille tum conſequi non poterat. Porro autem præter illa, quæ in Catalogo librorum eius recenſebimus, eum etiam habuiſſe alia opera nonnulla vel iam inchoata vel etiam abſoluta, nemini dubium eſſe poteſt. Ipſe flagitante aliquando quadam occaſione amico retulit, ſe pene iam

Canteri diligentia & fides in tractādis eruditiorum monumentis.

Canteri opera nondum edita.

* *Suffrido Petro.*

aaſo-

abſolutos habere, quos conſcriberet *commentarios lingua Graca*, & verſari tum in transferendis quibuſdam operibus, *D. Ioannis Chryſoſtomi*, quæ hactenus nec Græce nec Latine edita eſſent: de cæteris nihil compertum habemus.

Erat enim eo ingenio Canterus, vt non agenda promitteret, ſed acta proferret, neminemque pateretur propoſiti ſui conſcium, ideoque non modo percontatores, ſed etiam famulos auerſabatur, quo ſibi magis in tuto forent arcana, quæ eliminari nolebat: longe tum prudentior tum modeſtior illis, qui *parturiunt an equam conceperunt*, & multa iactitant, quaſi iam abſoluta opera ſua, quæ nunquam inchoarunt, aut ne inchoaturi quidem unquam ſunt. Illud interim ille non diſſimulauit, ſe deinceps in ſanctorum patrum opera de Græco in Latinum transferenda fuiſſe incubiturum, inprimiſque nouam *Bibliorum* translationem & exactiorem Græci textus emendationẽ meditari, ad quam rem felicius abſoluendam non modo Hebraicæ linguæ penetralia curioſius iam rimabatur, ſed & exemplarium tum Hebraicorum, tum Græcorum tum Latinorũ non ſolum manuſcript. ſed etiam excuſorum diuerſæ editionis copiam terra marique venabatur.

Canterus arcanitenax.

Canterus proponit ſibi Patres Grac. transfer. Item ſacra Biblia.

Pium hoc propoſitum ſuum prudenti conſilio fulciebat. Nam quo facilius in effectum daret id, quod moliebatur, Louanio relicto, Leouardiam concedere, ibique ſedes figere cõſtituerat, eoque conſilio eclogas Stobæi (qui fetus illi poſthumus extitit) ampliſſimo clariſſimoque viro D. *Igramo ab Achelem* Regij tum ſenatus per Friſiam præſidi dedicauit, tum vt eius autoritate atque prudentia non ſolum aduerſus incommoda protegeretur, ſed etiam in literarijs ſubſidijs conquirendis adiuuaretur, tum etiam vt ſingulari eius eruditione ac ſapientia familiarius atque commodius frueretur. Nemo autem (qui quidem res Canteri diligentius expenderit) temere eum Louanium Leouardia fuiſſe mutaturum dixerit. Nam cum illi prima cura vitæ, ſecunda ſtudiorum fuerit, vtriuſque ratio eum huc impellebat, vt quam maxime.

Igramus ab Achelem.

Louanij enim cariſſime viuebatur, & Cantero, qui ſtipendium publicum non ambiebat, de ſuo viuendum erat. Reditus autem ex patria ſua iſtuc arceſſere non modo ſumptuoſum, ſed & periculoſum erat, infeſtis itineribus terra marique tunc vniuerſis. Atqui Leouardiæ omnium rerum, quæ ad vitæ neceſſitatem pertinent affluentiſſima copia eſt, non modo quod ipſa Friſia natura cœli ſolique fertiliſſima, ſed etiam quod vicinum mare, quo fere tota ambitur, abunde ſuppeditet, quæ requiras. Hic igitur non modo multo minoris victurus erat Canterus, quam Louanij, ſed & ipſe quoque præſens rerum ſuarum diſpenſationem habiturus erat, eum in municipio huius

Leouardia ſtudiis fouendis accommodata.

Friſia fertilis.

Leouardia, Gruninga, Vltraiectum vicinæ vrbis.

huius vrbis fundos auitos, & ex his ampliſſimos reditus haberet. Accedebat huc, quod Leouardia, quæ auo Wilhelmo, Gruninga, quæ patri Lamberto, Vltraiectum, quod ipſi natale ſolum fuit, ciuitates inter ſe vicinæ ſunt: cum Gruninga nonniſi ſeptem miliaribus ad orientem, Vltraiectũ nonniſi viginti duobus miliaribus ad Auſtrum Leouardia diſtet; ita vt ſibi cũ amicis inibi habitantibus officia, quæ neceſſitudo pietatis flagitat, vltro citroque conſtare faciliſſime poſſent.

Canterus ergo ob dictas & alias cauſas Leouardiam plane conceſſurus erat: niſi temporum illorum infelicitas propoſitũ eius impediuiſſet. Quanquã enim toto fere Belgio pluribus tũ annis inteſtini motus ſatis acerbe graſſati eſſent: nuſquã tamẽ, his durantibus ad eius ſaltem vitam vſq;, tutius ac tranquillius viuere contigit, quam Louanij. Quæ cauſa fuit, vt & ille tantiſper ibi hærere decreuerit: donec pace recuperata tuto in patriã commigrare poſſet: quo ſi peruenire incolumis potuiſſet: ſuppetente vita reipub. literariæ vberes de ſe fructus haud dubie daturus erat. Sed diuina prouidentia, quæ piã ipſius voluntatẽ pro effectu habuit, & immortali præmio cœleſtis gloriæ remunerare voluit; haud permiſit; vt qui literas tanto cum affectu promouiſſet, alio in loco, quam literis conſecrato, diem clauderet extremum. Voluit enim huius memoriam non modo ſcriptis ipſius toto terrarum orbe celebrem, ſed etiam hic ſepulcro conſpicuo venerabilem in omne æuum permanere: vt qui epitaphium legerent, ad æmulationem ſcriptorum loci ipſius opportunitate exſuſcitarentur.

Morbo corripitur.

Cum itaque circa Idus Nouembris in febrem incidiſſet, quæ & in hecticam degenerauit, tota hyeme cum hoc malo & maxima parte veris grauiſſime conflictatus eſt, medicis fruſtra opem ferentibus: Ideoque cum in dies ingraueſcente malo facile ſentiret, ſibi imminere fatalem diem; exactæ vitæ mortem conformem meditatus eſt. Præſtitit illi permulta officia charitatis vir ſingulari tum eruditione, tum pietate M. *Embertus Euerarts, ab Arendonck* ſacrarum literarum Licentiatus, & ad S. Iacobum tunc paſtor, qui conſolando, confirmando, erigendo ægrotum, noctes atque dies non ſolum in vltimo agone, ſed etiam ex quo morbus habere periculum viſus eſt, ad ſpem diuinæ gratiæ alacriorem reddere dignatus eſt. Cuius hortatu ille mature compoſitis rebus ſuis nixus miſericordia diuina in Domino placide obdormiuit, anno poſt natum Chriſtum ſeptuageſimo quinto ſupra mille quingentos

Ex quo & moritur. Ætas.

Menſis Maij decima octaua, quæ dies Mercurij ~~erat,~~ intra horam quartam & quintam mane: cui ad complendum annum ætatis trigeſimum tertium tantum defuit temporis, quantum

-tum huic porro ad vigeſimam quartam diem ſequentis Iulij reſtabat.

Sepultus eſt in æde S. Iacobi ad Auſtralem partem templi, loco inprimis conſpicuo ac celebri. Teſtamenti ſui executores eſſe voluit D. *Cornelium Valerium* præceptorem ſuum: & ampliſſimum nobiliſſimumque virum D. *Carolum Heuegen*, Dominum de Saert, hoſpitem ſuum: apud quem vita defunctus eſt. Itaque illi manibus eius debita ſolennitate iuſta perſoluerunt; & ex præſcripto ipſius reliquis omnibus rite peractis bibliothecam eius Vltraiectum ad fratrem *Theodorum* tranſmiſerunt. *Sepultura.* *Teſtamenti executores* *Bibliotheca fratri ceſſit.*

Obijt autem Canterus vt ingenti incommodo rei literariæ, cui plurimum poſthac eret collaturus: ita etiam ſummo omnium eruditorum luctu, quibus acerbiſſimum ſui deſiderium reliquit.

Scripſit Canterus primum *Nouarum lectionum libros quatuor*, in quibus præter variorum authorum, tam Græcorum, quam Latinorum explicationes Athenæi, Gellij, & aliorum fragmenta quædam in lucem proferuntur. Deinde *Æl. Ariſtidis orationum tomos tres* Latine conuertit: quorum primus viginti octo: ſecundus ſeptendecim: tertius ſeptem Orationes complectitur. *Scripta.*

Huc acceſſit orationum *tomus quartus*, ex veteribus Græcis Oratoribus concinnatus eodem interprete: *Gorgia orationes duas*, *Thucydidis* vnam, *Lebonactis* vnam, *Andocidis* vnam, *Herodis* vnam, *Antiſthenis* duas, *Lyſia* vnam, *Dinarchi* vnam, *Alcidamantis* vnam continens Adiungitur etiam *de ratione emendandi Græcos authores* eiuſdem *ſyntagma*: Ac denique *Gnomologia Græcolatina*, ſiue ſententiæ inſigniores breuiter ex *Ariſtide* collectæ. Præterea *Lycophronis Alexandram ſiue Caſſandram*, Latine ad verbum tranſtulit, adiectis annotationibus, quibus loca difficiliora partim è ſcholijs Græcis, partim ex alijs Scriptoribus explicantur.

Huc acceſſit *epitome Caſſandræ* Græcolatina carmine Anacreontio eodem authore: Nec non ipſius *Caſſandra verſio altera* carmine expreſſa per *Ioſephum Scaligerum* Iulij filium. *Nouas lectiones* recognouit & tribus libris auxit. Similiter *Ariſtidis Pepli fragmentum*; ſiue Heroum Homericorum Epitaphia, primus authori ſuo reſtituit, Latine vertit, & annotationibus illuſtrauit. His adiecta ſunt *Auſonii* Epitaphia Heroum, qui Bello Troiano interfuerunt, aliquot locis ab eodem emendata. Præterea *Fragmenta* quædam *Ethica* Pythagoreorum quorundam, ex Stobæo deſum-

Syneſii opuſcula. deſumpta, Latinitate donauit. Poſtea *Syneſii* aliquot *opuſcula* Græce pariter ac Latine primus edidit, ſunt autem hæc: De Dono ad Laconium, Concio ſecunda, conſtitutio, conſtitutio altera: Hymni carmine, quibus adiuncti ſunt alij tres hymni. Eiuſdē locorum aliquot *in Ciceronis Epiſtolis* explicationes & emendationes. Eiuſdem *in Propertium ſcholia* Denique *Euripidis Tragœdias* edidit, in quibus præter infinita menda ſublata, carminum omnium ratio hactenus ignorata proditur, adiectis Euripidis ſententijs aliquot inſignioribus, & Latinis verſibus ab eodem redditis, quod ipſum etiam *in Sophocle & Æſchylo* ab illo præſtitum eſt. *Nouas lectiones iterum* recognouit & *libro vno* auxit, quibus acceſſit de ratione emendandi Græcos Authores Syntagma ſimiliter auctum, nec non Ariſtotelis pepli fragmentum cum alijs, tum integra tabula Deorum & hominum illuſtrium progenies complectente itidem auctum, ac nouarum lectionum quarta iam editio parabatur libro vno rurſum aucta. Similiter locorum aliquot *in Ciceronis epiſtolis* explicationes & emendationes recognouit, additis nouis locorum aliquot *in Epiſtolis ad Atticum* explicationibus & emendationibus. Poſtremo *Ioannis Stobæi eclogarum libros duos* in Latinum conuertit, quorum prior Phyſicas, poſterior Ethicas complectitur; quibus vna etiam acceſſerunt G. *Gemiſthi Plethonis* de rebus Peloponneſiacis orationes duæ eodem interprete. Confecit quoque ſeparatim tabellas duas, alteram *in Ciceronis libros de officiis*, primo ſeparatim à Syluio excuſam vno ſemifolio. Deinde tum ab eodem vna cum ipſo Cicerone & Suffridi in eundem caſtigationibus: Alteram in *Cornelii Valerii Phyſica*, cum ipſis à Plantino eadem forma editam. Tranſtulit inſuper *Æl. Ariſtidis artis Rhetor. libros duos*, vnum de oratione Ciuili, alterum de oratione ſimplici, nondum editos: *Poematum* denique *libros quatuor* propemodum abſoluerat: Scripſit etiam *notas in Bibliothecam Ioſiæ Simleri*, quibus multis Author genuina nomina & ſcripta reſtituit.

Epitaphium. Defuncto tumulum ad D. Iacobi poſuit Theodorus frater & bibliothecæ heres.

NOBILI VARIAQVE ERVDITIONE
VTRIVSQVE LINGVÆ MONVMENTIS CLARO
VIRO

GVILIELMO CANTERO

QVI

QVI XXXIII. ANN. NATVS MINVS LXVI. DIEBVS OBIIT XV. KAL. IVNII A cIↃ. IↃ. LXXV.

FRATRI SVO CHARISSIMO THEODORVS CANTERVS POS.

Suffrid. Petr. in ſcriptoribus Friſiæ: Miræus in elogijs.

GVILELMVS XYLANDER.

Ω.1576.d.10 Febr. æt.44.

GVildmus Xylander * natus eſt Auguſtæ Vindelicorũ, anno Chriſti 1532. die 26 Decembris parentibus honeſtis quidem; ſed minime in re aucta & lauta conſtitutis; adeo vt experiri ipſe in ſe cogeretur illud, quod poëta olim:

* Vernacule Holtzmann. Fortuna Xyland. iniquior.

Haud facile emergunt; quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi.

Idem tamen etiam expertus eſt in ſe veritatem oraculi diuini: *quærentibus Iehouam non deerit omne bonum*. Cum enim in puerum, primorum vtriuſque linguæ rudimentorum non infeliciter peritum, parentes inopiâ & rei familiaris difficultatibus, ſumptus ad progreſſiones literarias neceſſarios facere neque vellent neq; poſſent: nobilis patricius Auguſtanus D. *Wolffgangus Relingerus* impetrata ipſi ex ærario publico ſtipe effecit: vt quibus ſemel fuerat deditus ſtudijs literarum, in ijs pergere cupido liceret: tantiſper dum probatis profectibus in collegium *Vtricianum* primum, deinde *Antonianum*, inter alios qui diſcendarum liberalium artium cauſâ publice ibi alebantur, fuit receptus.

Wolffganus Relingerus. Studia adoleſcentia Xyland.

Inde poſtea temporis *Tubingam*, vberioris doctrinæ percipiendæ cauſa * miſſus, curſum propoſitum tenuit, & linguarum Græcæ inprimis & Latinæ ſtudio ſe dedidit. Anno 1556. ad *Baſilienſem* acceſſit Academiam: vbi Philoſophicorum Profeſſorum conſenſu, artium magiſter ſolenniter eſt renunciatus.

Tubingam miſſus. * *Inſcriptus anno 1549. Inde Baſileam.*

Hic cum eius eruditio paſſim innoteſceret, Heidelbergam vocatur, vbi Græcæ linguæ profeſſio, *Iacobo Micyllo* rebus humanis exemto, ei fuit commendata. Qua in functione ſumma fide & diligentia eſt verſatus: & iuuentuti Academicæ optimos quoſque auctores ſolerter & dextre explicauit.

Vocatur Heidelbergam.

Anno 1564. menſe Aprili, cum *Fridericus* tertius Palatinus Septemuir, & *Chriſtophorus* Wirtembergicus, in Maulbrunnenſi monaſterio conueniſſent: vt de controuerſia Eucharistica colloquium inter Theologos vtriuſque partis inſtitueretur, adhi-

Intereſt colloquio Maulbrunnenſi.

Thuan. lib. 35. histor. bitus eſt à Palatino *Xylander*, qui notarii munere fungeretur; ſicut à Wirtembergico *Lucas Oſiander* ad idem munus fuit delectus. Anno itidem 1571. cum idem Fridericus,* colloquium *Franckenthala* cum Anabaptiſtis, in Palatinatu tunc nidulantibus, publica fide interpoſita, indixiſſet: *Wenceslao Zulegero* præſidi, *Petro Datheno*, concionatori aulico, collocutori, *Xylander* cum *Caſparo Faus & Martino Neandro*, adiunctus fuit: qui notarij munus ea in actione obiret. Et hoc quidem colloquium, vt *Thuan. l. 48.* παρέργως id addamus, d. 19. Iunij ſolutum fuit: cumq; nullis ſacræ ſcripturæ teſtimonijs, nullis rationibus inſana capita à pertinacia inſanabili dimoueri poſſent: Elector, iure magiſtratus in eos vſus, grauiſſima pœna indicta, ne in ditione ſua docerēt, & ſubiectos Palatino Septemuiratui populos ſeducerent, interdixit.

* *ad d. 28. Maii.*

Colloquium cum Anabaptiſtis.

Scripta Xylandri. In docendi munere Xylander Latinitate donauit præclarum illud, & immortalitate dignum opus *Plutarchi*, continens *Vitas parallelas* illuſtrium virorum; & alterum, quod *Moralium* titulo vulgo inſignitur; atque vtrumque notis ſiue annotationibus illuſtrauit. Prodijt opus iſtud Francofurti, typis Wecheliana in officina elegantiſſimis exſcriptum, verſione Latina è regione Græco textui reſpondente. Idem præſtitit Xylander in *Georgij Cedreni hiſtoria*, Latine eam interpretando, & ſcholijs illuſtrando, nec non in *Strabonis & Dionis* monumentis. Idem *Diophanti arithmeticam* Latine reddidit: quam illuſtriſſimo duci Wirtembergico inſcripſit, & anno 1575. obtulit: ac, teſte Cruſio, quinquaginta thaleris muneratus pro ea fuit. *Stephanum* item *de Vrbibus* recognouit, & tranſtulit. *Pſelli* de quatuor diſciplinis opuſculum Latinum fecit, adiectis annotationibus, carmine de Philoſophia, de *Ioannis Zonaræ* annalibus, & in M. Xyſti Betuleii, præceptoris ſui, obitum Nænia. *Polybii* præterea ſeptendecim libros hiſtoriæ Romanæ in Germanicam linguam tranſtulit: quod idem in Euclidis ſex libris prioribus fecit. Scripſit & cōmentarios in *Homerum*, & variarum lectionū libros: tabulas *Græcæ Grammaticæ, Algebram, Euclideæ, Geometricæ, Aſtronomicæ. Euripidem ac Theocriti Idyllia* correxit, additis annotationibus. *Noui* præterea *Teſtamenti* libros è Græca in Germanicam linguam accuratiſſime tranſtulit, adiunctis etiā notationibus. Edidit & *Horatium* cū notis, Laconicis illis quidem, ſed perquam eruditis fructuoſiſq; in quibus id operā dedit: vt non Horatium modo, ſed & alios Græcantes ſcriptores legentibus commodaret lucubratio. Cōmentarium quoq; copioſum in Horatii artem poëticam ſcribere orſus fuit: ſed morbo impeditus, ac tandem morte abreptus, non perfecit.

Sueuic. annal. l. 12. part. 3. c. 21.

Ingenium Xylandri. Fuit ingenii ſubtilitate, iudicij perſpicacitate, memoriæ felicitate eximia præditus: raro opus vllum ſolitus abſoluere

prius,

prius, quã typographis traderet: tantumque lucubrando ſemper promouit; quantum illi imprimendo abſoluerent. Nec vnam interim rem ſolam vnquam agebat: ſed plura ſimul ſucceſſu feliciſſimo tractabat: & quia in animo & memoria meditationes ſuas ſeruabat, ideo in chartis pauca admodum annotabat

Logicus, Poëta, Mathematicus, Muſicus, Hiſtoricus, Phyſicus, Latine, Græce, & Hebraice doctus. Moribus vitaque grauis & caſtus: in ſermone & congreſſibus familiaribus facetus: laborum tolerans, candidus, apertus, αὐταρκής: ac in omni vita omnibusque actionibus philoſophus vere Chriſtianus: qui ſibi nunquam, DEO aliiſque ſemper viueret; omniaque nouercantis fortunæ tela fortiter eliderer. Quemadmodum enim Herculi ab ortu ſuo infeſtam fuiſſe Aten Homerus tradit: ita & ſua Xylandrum Ate ſemper afflixit; multisque ac variis incommodis & rei domeſticæ difficultatibus, oppugnauit: nunquam tamen pectus bene munitum, DEI inprimis gratia, & bonorum ſubſidio, expugnauit. *Eruditio & mores.* *Ate Homerica.*

Obiit doctiſſimus hic vir, & rei literariæ ſtudioſiſſimus, morbo ex intempeſtiuis laboribus atque lucubrationibus, cõtracto, anno 1576. die 10. Februar. ætatis 44. Heidelbergæ ad D. Petri, in ſacello Academiæ cum luctu collegarum; & ſtudioſæ iuuentutis ſepultus. *Obitus Xylandri.*

Iacobus Auguſt. Thuanus, v. cl. de Xylandro hæc * reliquit. *In Germania eodem anno* (ponit 1575. ſed perperam) *obiit Wilhelmus Xylander Auguſtanus, vtriuſque linguæ apprime peritus & omnis antiquitatis ac literaturæ, cum paucis huius æui comparandus; ad hæc philoſophicis & Mathematicis ſtudiis clarus. Dum vixit, cum ſumma egeſtate luctatus, atque ob id * fami, non famæ, ſcribere eſt exiſtimatus. Multa ille magno rei literariæ bono vinus edidit; plura, quæ promiſit; & quæ erat eruditione ac ingenio, præſtare potuit, publico daturus, niſi immatura mors eum, quippe tantum * XLV. annos exegerat, Heidelbergæ, vbi profitebatur, intemperantia vita accelerata, oppreſſiſſet.* Hæc ille. Habuit affecta etiam non pauca, in quibus & Onomaſticum Geographicum: cuius in Commentariis * Horatianis meminit. Adeo verum eſt illud * Plinij: *acerbam ſemper & immaturam eſſe mortem eorum; qui immortale aliquid parant: quique poſteros cogitant, & memoriam ſui operibus extendunt: iis nullam mortem non repentinam videri vt quæ ſemper inchoatum aliquid abrumpat.*

** lib. 61. hiſt.* ** Fatetur ipſe Xylander in præfat. ad lectorem vit. Plutarchi.* ** Verius XLIIII.* ** Ad odem 7. lib. 1. Carm.* ** lib. 5. epiſt. 5.*

VALENTINVS ERYTHRÆVS.

Ω.1576. die 29. Mart. æt. 54. *Patria.*

V*Alentinus Erythræus* anno viceſimo primo ſupra mille quingentos in ciuitate Imperij *Lindauio*, ad lacum Podamicum eſt natus: vbi cum didiciſſet prima artium rudimenta, & pietatem, miſſus eſt in ſcholam Argentoratenſem. Vnde, cum ſolidius aliquanto eſſet inſtitutus, contulit ſe in ſcholam Wittembergenſem, vſusq; præceptoribus D. *Luthero*, Philippo, & alijs excellentibus viris, beatæ memoriæ, reuerſus eſt Argentoratum; & factus præceptor claſſicus: tandem vero D. *Sturmio* adiunctus eſt, & locum profeſſoris præcipui obtinuit.

Mittitur Argentinam. Inde Wittembergam. Argentinæ præceptor claſſicus & profeſſor.

Ex iſta ſchola ab ampliſſimo Senatu Noribergenſi vocatur, anno ſeptuageſimo quinto ad *Altorfianæ* ſcholæ regimen, paulo ſupra *dimidii anni* ſpacium munere rectoris primus functus eſt. Cœpit autem cum graui morbo conflictari, quem cum multi ſperarent iam deſæuiiſſe; tandem accedente pleuriſi, & acutis circa diaphragma compunctionibus, exſpirauit anno ætatis quinquageſimo quarto, qui eſt κλιμακτὴς nouenarius ſextus; quem ſibi ominoſum eſſe perpetuo dixit. Conqueſtus eſt etiam aliquoties de itinere, quod ſuſcepit inuſitato tempore in Saxoniam, vbi & diætam & aërem paulo inclementiorem, tolerare non potuit. Deceſſit placide & pie in vera inuocatione nominis diuini Anno Chriſti ſeptuageſimo ſexto, die viceſimo nono Martij.

Vocatur ad ſcholæ Altorfianæ gubernationē. Morbus ex itinere; Et mors.

De eruditione teſtantur eius ſcripta, quæ in manibus multorum ſunt; & relinquitur merito eruditioribus iudicium de ijs integrum. Confeſſionem in Euangelicorum Eccleſijs ſonantem, & contentam in corpore doctrinæ, amplexus eſt, id quod propriæ manus ſubſcriptione confirmauit. Nec aliud genus doctrinæ, ab hoc diſſentiens, ad extremum vſque vitæ halitum, recepit & profeſſus eſt.

Inter ea, quæ in lucem edidit, ſunt *tabulæ* & σχηματισμοὶ in partitiones oratorias *Ciceronis*, in libros partitionum dialecticarum *Sturmii*: in dialecticam Philippi *Melanchthonis*: in Grammaticam & alia: quæ ex Bibliothecis petantur. *Inſtitutionis puerilis tomo ſecundo.*

Scripta Erythræi.

GEOR-

GEORGIVS IOACHIMVS RHETICVS

Ω. 1576. die 4. Decembr. ætatis 62.

GEorgius Ioachimus à natali ſolo Rheticus vulgo cognominatus, in lucem editur anno milleſimo quingenteſimo decimo quarto, die decimo ſexto Februarij, in oppido Feldkirchen. In ſtudio literarum præcipue ad Matheſin & Aſtronomiam incubuit, eamque ſecundum *Regiomontanum*, *Copernicum*, & *Reinholdum* maxime illuſtrauit. Docuit eandem diuiniſſimam artem in florentiſſima Academia Wittembergenſi, anno milleſimo quingenteſimo, quadrageſimo, & pluribus: expoſuitque publice *Alfragani* commentarium, Ptolemæi *μεγάλιν σύνταξιν* aliosque eius ſcientiæ non poſtremos autores. Cum autem fama de Copernici admirandis hypotheſibus percrebuiſſet; ipſe quanquam profeſſorem ageret; tamen teneri nō potuit, quin tantum virum primo quoque tempore adiret. Profectus igitur ad Copernicum, cum coram de hypotheſibus cognouiſſet: renunciata profeſſione apud eum manſit; adeoque vt in opere Reuolutionum, ac præſertim primi mobilis alacriter progrederetur, vrgere non deſtitit: præſtitit deinde præceptori Copernico memoris & grati animi officium, opera ipſius Copernici in lucem proferendo.

Rheticus vnde dictus. — *φιλομαθηματικός.* — *Docet Wittembergæ.* — *Relicta profeſſione ad Copernicum abit.* — *Edit Copernici opus.*

Edidit Rheticus inter alia Ephemerides nouas ſeu expoſitionem poſitus diurni ſiderum & *συσχηματισμῶν* præcipuorum, ad annum milleſimum, quingenteſimum, quinquageſimum primum: in cuius præfatione hæc ipſe de ſe ſcribit: *Quid dicam, quantum operæ huic cognitioni ac ſcientiæ impenderim, & quid, vt glorioſe loquar, quaſi ærumnarum exantlarim, tanquam Hercules, huc illuc oberrans & non quidem cingulum aliquod aut poma quærens, quæ referrem ad meos; ſed de maximis & neceſſariis rebus veritatem, quæ iam tanquam monſtris errorum profligatis, conſpici & apprehendi poſſet? Feratur æquo animo oſtentatio hæc mea, non illa quidem ingenii neque ſapientiæ; ſed eorum quæ nemo fere ſolet inuidere alteri, ſudoris, vigiliarum, moleſtiæ, itinerum. Quæ quidem meo, vt dicitur, Marte, & longinqua & difficilia confeci, dum quæro, qui me*

accipiat, cœlique vias & ſidera monſtret.

Septentriones ſubii, & inde contrario tractu in Italiam contendi, vbi puer aliquando cum meis fueram, quia fama erat, de quibusdam, eximia; ſed ab his quantumuis celebribus non multum adiumenti allatum fuit ſtudiis noſtris. In Pruſſia ea didici atque percepi

Scripta alia. — *Rhetici labores in excolenda Matheſi, & itinera.*

cepi de præclariſſima arte Aſtronomia, dum verſor apud ſummum virum Nicolaum Copernicum: quibus elaborandis, augendis, ornandis, vt neque vita neque opera vnius ſufficere poſſit; ita me procurante iam habent ab ipſo autore ſtudioſi harum artium ea abſoluta atque edita, in quibus vtiliter & ſplendide exerceantur. Hæc ibi. Edidit idem *Canonem doctrinæ triangulorum*, quem abſoluit *L. Valentinus Otho* Princip. Palatini Frideric. IV. Elect. Mathematicus, de voluntate ipſius Rhetici, & emendauit *Bartholomæus* * *Pitiſcus* Sileſius.

Nico. Copernicus.

Canon doctrinæ triangulorum.

Valentinus Otho.

* *Bartholomæus Pitiſcus Elect. Palatino à ſacris fuit, Theolog. & Mathem. excell. ob. 1613 die 27. Iulii.*

Et vt clarum faceret Canonem illum totius eſſe Matheſeos theſaurum; & ſi aliæ tabulæ deſiderentur vniuerſæ: tamen Canonem illum per ſe omnibus Matheſeos candidatis præclarum copiam ſuppeditare, Mathematica ſtudia tractandi: Ideo *duos libros de doctrina triangulorum* inſtituit. In *primo* ea præcepta complexus eſt, quæ maxime vſus quotidianus exigit: *ſecundum* tribuit exemplis, deſumtis ex præcipuis capitibus *Geodeſiæ, Optices, Dioptrices, Meteoroſcopices, Gnomonices, Geographiæ, Aſtronomiæ, Muſices, Mechanices*, & omnium doctrinarum, quæ de Geometria & Arithmetica, ceu fontibus promanant. Ita enim ſtatuit optimus vir, mathematicis diſciplinis neglectis, neceſſe eſſe omnem eruditionem doctrinæ incultam relinqui, & quaſi ſilicem barbariæ innaſci agris Muſarum.

Matheſeos præſtantia.

Obitus.

Anno Chriſti ſeptuageſimo ſexto, cum à quodam Barone Vngaro euocatus, Caſſouiæ, in ſuperiori Pannonia ageret: in conclaui recens incruſtato forte dormiuit; ſtatimque catarrho infeſtari cepit: quo & ſuffocatus vitam clauſit pie in his terris die quarto Decembris, ſub ſecundam noctis horam, anno ætatis ſexageſimo ſecundo. Præter pauca illa, quæ publice edidit, longe plura quorum indicem in bibliothecam ſuam Simlerus tranſſcripſit, ab admirabili eius ingenio fuiſſent exſpectanda: niſi mors inuidiſſet & interrupiſſet. Vir hic, quo fuerit in rem literariam animo, vel hinc videre eſt: quod omnes & vires & facultates ſuas in ſtudia Mathematica impendit; & tota vita ſua fere nihil aliud egit; quam vt Canonem triangulorum quam locupletiſſimum poſteris traderet; pro quo ſtudio merito ipſi gratia habetur immortalis.

Animus eius erga Mathẽ.

Rheticus in præfatione Ephem. & in dialogo de canone doctrinæ triangulorum. Item in præfatione operis Palatini; &
Thuanus.

LAM-

LAMBERTVS HORTENSIVS. Ω. 1577.

MOntfortio ditionis Vltraiectinæ oppido hic oriundus, * admodum adoleſcens, in primo ſtudiorum tyrocinio, Louanium ingenij excolendi cauſa fuit miſſus. Eo cum veniſſet, nihil prius ſibi, nihilq; antiquius duxit: quam eas linguas, quantum tum dabatur, perdiſcere, ſine quibus omnes artium facultates infeliciter diſcuntur. Acuebant autem ipſum non ſolum veterum ſcriptorum *exempla*, verum etiam Latinorum Grammaticorum *præcepta*, & *neceſſitas* plane Diomedea. Prodibant enim in dies in lucem è ſitu & ſquallore eruti veteres autores, quibus priſtino nitori *Eraſmi*, aliorumque doctorum hominum induſtria reſtitutis & emaculatis, plura pene Græca inſperſa, quam Latina, lectorem & librorum helluonem remorabantur.

** Natus anno milleſimo quingenteſimo primo.*

Louanii linguarum ſtudio deditus.

Calcaria quæ habuerit.

πολυγλωττία literarũ in Germania

Clarebant ea tempeſtate in illa ipſa Academia linguarum profeſſores, Græcæ quidem *Rutgerus Reſcius*, Latinæ, *Conradus Goclenius*, Hebraicæ, *Ioann Campenſis*, viri cum diligentes in tradendo, tum in ſua quiſque palæſtra primi nominis: quorum fama & celebritate vndique ſtudioſi exciti, Lyceum illud literatiſſimorum hominum frequentia ita replebant; vt breui inde, tanquam ex equo Troiano fœto, innumerabiles milites, armis Palladis inſtructi, & egregie exercitati, prodierint. Audiuit etiam eximium Peripateticum, *Ludouicum Viuem*, & inſignem Rhetorem, *Ioann. Paludanum*, iam tum ſenem admodum: quem quoties audiuit declamantem, & Rhetoricorum ad Herennium libros explicantem, viſus eſt ſibi videre & audire Neſtorem illum Homericum

Profeſſores linguarum Louanii.

Ludouicus Viues.

Ioannes Paludanus.

τὸν ἡδυεπῆ,
τοῦ καὶ ἀπὸ στόματος μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Fuit ibidem ei contubernalis, quo cum omnes ſtudiorum rationes ſedulo communicauit, iure literaria cum ipſo ab vnguiculis. Vltraiecti educatus, *Ioannes Guinterius Andernacus*, tenuis ſortis quidem adoleſcens, ſed ingenij præſtantis, & ad apicem eruditionis natus, id quod breui poſt euentus declarauit. Etenim * Louanio digreſſus cum Lutetiã veniſſet, ſtatim ſpecimen ingenij ſui, quod ad id temporis in vmbra delituerat cũ magna laude edere cœpit. Græcæ enim linguæ profeſſionẽ auſpicatus, ſtipendium regium; idq; ſplendidũ & magnificum

Ioan. Guinterius condiſcipulus Hortenſii.

** Vide Vitam Guinterii inter medicos.*

Cum eo ſtudia Græca Hortenſii.

paucis diebus meruit. Cum eo igitur Hortenſius, qui Græcam linguam præcipuum ſibi ſcopum tum propoſuiſſet, noctes & dies peruoluendis Græcis autoribus, quorum ſaltem copia ad manus tum erat, iuuenili quodam ardore impendit. Et quia à facilioribus auſpicandum putabant illi duo φιλέλληνες, non

Ariſtophanē primum euoluunt. Chryſoſtomi in Ariſtophaneſtudium. Hortenſii item. Vertit Ariſtophanem.

Demoſthenem, aut Homerum, aut Pindarum; ſed Ariſtophanem primum aggreſſi ſunt, moti tum aliorum doctiſſimorum virorum, tum D. *Chryſoſtomi* autoritate; qui illum autorem adeo diligenter perdidiciſſe traduntur: vt à dormientium puluinaribus nunquam abfuerit. Ita ergo in Comici illius lectione verſatus Hortenſius fuit: vt ad verbum prope perdidicerit. Vertere inde eum oratione ſoluta cœpit: quod vbi vtcunque ſuccedere ſenſit; eodem carminis genere Latine reddere tentauit.

Edit Plutum Latine. Scripta alia.

Edidit autē iunior Plutū Ariſtophanis, carmine Latino verſam additis annotatiunculis, quibus loca obſcuriora illuſtrantur: idem in alijs eius poëtæ fabulis periclitaturus. Exijt cum priuilegio Regis in lucem Vltraiecti Anno 1556. Scripſit ætate ac iudicio maturior libros 7. *ſeceſſionum ciuilium* Vltraiectinarum & bellorum, vſque ad epiſcopatus translationem ad Burgundos.

Item *tumultuum Anabaptiſtarum* lib. 1. *De bello* etiam *Germanico* libros quinque, & *in Virgilium commentarios*. Excuſa omnia ſunt Baſileæ. Annotationibus ipſius & enarrationibus doctiſſimis atque vtiliſſimis *in duodecim Æneidos Virgilii* libros, aliorum etiā explanationes atq; lucubrationes acceſſere, nunquam ante viſæ, atque ex officina Henricpetrina Baſileæ prodierunt. Idē in Lucani Pharſalica commentarios elegantes concinnauit.

*Docet Nardenæ. * An. 1572.*

Nardenæ autem apud Batauos ſcholæ multis annis præfuit: tulitque fructum pietatis, iuuentuti impenſæ, in vrbis illius * clade; cum à Weldamio, nobili adoleſcente, grato diſcipulo, furori militari eſt ereptus.

Obitus.

Obijt in prædio ibidem ſuburbano, ſenio laboribusque confectus, anno ſeptuageſimo ſeptimo, ſupra mille quingentos. Ad imaginem eius hos verſiculos luſit B. Arias Montanus;

> *Huius Vbi Hortens Iſpectas in imagine Vultum,*
> *Talia tum ſubeat dicere verba tibi:*
> *Romane Hortenſi, concede huic; ſecula priſcis*
> *Nemine reque pares noſtra tu'ere viros.*

Ex præfatione ipſius in Pluti verſionem, bibliotheca Geſneri; & elogijs Miræi.

MAR-

MARTINVS SMETIVS.

Periit circa an. 1578.

Martinus Smetius Weſtwynkelanus fuit Belga, antiquitatis inprimis amans, & indagator ſollers. Inſcriptiones enim per *ſexennium*, ab anno videlicet quadrageſimo quinto, ad annum vſque quinquageſimum primum, ſumma diligentia, cum per vrbem Romam, vbi tum agebat, tum per alia multa Italiæ loca; quæ cum hero ſuo, *Rodolpho* Pio Cardinale Carpenſi, obiter perluſtrauit, tumultuarie primum collegit. Poſtea tum illas ipſas, tum quas à *Benedicto Hegio* Spoletino, à *Ioanne Metello* Burgundo, ab *Antonio Morillenio*, aut à *Stephano Vinando Pighio* Campenſi, viris vtique doctiſſimis, & antiquitatis omnis obſeruatoribus diligentiſſimis, acceperat; in *quatuor* primarios ordines ſeu claſſes ſummatim diſtribuit. *Primo ordine* quicquid ad rationem locorum, operum, atque ædificiorum, ſeu publicorum, ſeu priuatorum pertinere videbat, complexus eſt. *Secundo* diuina omnia; hoc eſt, non ſolum deorum dearumque titulos ac ſtatuarum dedicationes: ſed etiam ſacerdotum vtriuſque ſexus; & magiſtratuum, miniſtrorumque ſacrorum, hiſtrionum ac ludionum epigraphas comprehendit. *Tertio loco* hominum illuſtrium, videlicet, Imperatorum, Cæſarumque, Conſulum, atque aliorum magiſtratuum maiorum, cum Romanorum, tum prouincialium, elogia monumentaque poſuit. In *quartum* vltimumque ordinem, militum & eorum, qui officia publica minora geſſerunt artificum & miniſtrorum domus Auguſtæ: communium deinde hominum, ac poſtremo Chriſtianorum aliquot vetuſtiorum epitaphia congeſſit. His ad calcem adiecit *elenchos* ſeu *locos communes*; in quibus præcipua quæque, & obſeruatu digna, in certas claſſes, & capita digeſſit.

Antiquitatis amans Smetius.

Opus inſcriptionum totius orbis.

Diſpoſitio eius.

Hæc omnia tanquam fructum peregrinationis ſuæ, iucundumq; magis, quam opulentum ex Italia delatum theſaurum exſcripſit, penes ſe ſeruaturus. Sed cum *Marcus Laurinus* Waterfleti Dominus, vix bene cepta apud Smetium vidiſſet; cum viua voce, tum crebris literis perhumaniter ſcriptis, hortari non deſtitit; vt, quod non infeliciter cepiſſet, ad optatum finem perduceret.

M. Laurinus Smetio auctor antiquitatum edendarum.

Quod cum tandem factum eſſet, opuſque Laurino adeo ſatisfaceret; vt vel illud ipſum, vel exemplar aliquod à Smetio tranſſcriptum, quovis precio redimere voluerit: Smetius, qui ſe talem ac tantum huius ſtudij (quod alij plerique non mediocriter alias docti viri aut contemnunt, aut ludibrio etiam habent) non modo admiratorem, ſed etiam patronum ac fautorem nactum eſſe gaudebat, non illibenter exemplar in Laurini

Antiquitatis ſtudium contemptum.

Contra Laurinus.

Incēdio ædes Smetij cum libraria pereunt. gratiam, ſe deſcripturum fuit pollicitus. Quod cum diligenter faceret; bonamque exemplaris partem iam abſoluiſſet: fatalis ignis in ædes ipſius illapſus, non modo ædes ipſas, cum tota ſupelle&ctile domeſtica librariaque; verum etiam opus illud antiquarium, cum vniuerſis ſchedis libelliſque autographis, è quibus confectum erat, penitus abſumſit: remanentibus ſolummodo *quinquaginta & vno* eiuſdem exemplaris, quod Laurino *Et inſcriptiones fere omnes.* exſcribebat folijs, quæ in ſcrinium quoddam humi poſitum, vbi incendij vis minus graſſabatur, ante ſepoſuerat. Hic cum Smetius adeo cõſternatus eſſet, vt ſpe omni de exemplari perficiendo abiecta, & illas reliquias perditas optaret: Laurinus, *Laurinus animat ac promouet opus affectum.* pro ſua humanitate atque ea, qua ſtudioſos omnes fouit, pietate, non modo literis conſolatorijs, verum muneribus etiam miſſis, ita eum erexit: vt reſumpto animo & conquiſitis commendatione impenſiſque Laurini, quibuſdam aliorum eiuſdem ſtudij amatorum exemplaribus, calamum rurſus arripuerit, & opus ceptum quoquo modo finierit. In lucem autem *Varie periclitatur illud opus.* editum illud eſt nec *Laurino*, nec *Smetio* viuentibus: ſed demum poſt obitum vtriuſque. Nam dum Laurinus cum theſauro ſuo Numiſmatum Brugas relinquit tumultuantes, & fugam in Galliam molitur: incidit in milites Anglos, qui præſidium agebant Oſtendæ. Ab his omnibus theſauris, adeoque Inſcriptionum etiam illo, ſpoliatur: quem librum quidam miles, vtpote eleganter deſcriptum, in Angliam ſecum extulit, *A Duſa & P. Buſio conſeruatur.* venditauitque: quo tempore *Ianus Douſa, & Paulus Buſius* ibidem Ordinum agebant legatos: qui illico exemplar redemerunt, & in patriam tranſportatum typis egregie deſcribendum curarunt. Opus profecto inſigne: & *in quo* (Lipſij ſunt verba) *Elogium eius à I. Lipſio.* *cognitio aui moriſque veteris, & florentiſſimi illius imperij: cui par non eſt, non erit in terris.* Idem *Lipſius* auctarium rogatu amico-*Qui & auxit.* rum, velut limbum attexuit Smetianæ togæ: in quo haud pauca ſunt addita, quæ in Smetianis non habentur.

Smetii mors violenta. Perijt autem circa annum ſeptuageſimum octauum autor illius operis Smetius, nec fato ſuo. Suſpenſus enim eſt ad Bruxellas, ſine forma proceſſus, abreptus à furibunda militum manu, tempore Ioannis Auſtriaci: quod ageret reformatæ religionis concionatorem. *Ex præfatione Inſcriptionum Smetii.*

Ω. 1578. die 11. Auguſti, ætat. 66. Aquæveteres.

CORNELIVS VALERIVS.

Cornelius Valerius itidem ditionis Vltraiectinæ oppido, quod vulgo *Aquas veteres* nominant, anno duodecimo ſeculi milleſimi quingenteſimi oriundus, in literis interioribus adoleſcens ſic æqualibus antecelluit; breui vt eas Vltraiecti, vbi hæc tum ſtudia florebãt, ſit profeſſus. Deinde *Petro Nannio* apud

apud Louanienſes defuncto, ad collegium trilingue Buslidianum honorifice euocatus, in eo munere ita ſe geſſit; vt nobilitatis Belgicæ florem, ad ſe audiendum quotidie aduentantem, dimitteret doctiorem. *Succedit P. Nannio.*

Ciceronem autem & *Virgilium*, quos in ſcholis eloquentiæ parandæ gratia regnare par eſt, viciſſim explanabat. Vtque ad poſteros etiam manaret vtilitas, ad ſcribendum, quæ recte cogitaſſet, obſeruaſſetq; animum appulit. Orbem itaque diſciplinarum caſto & eleganti ſtilo abſoluit, quem Plantinus identidem cupide euulgabat, & ſcholæ cum plauſu excipiebant. In his *Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Ethica, Phyſica*, & *Aſtronomica*: quæ cum *Sebaſtiano Foxio* Hiſpalenſi, philoſopho æui ſui diſertiſſimo, iiſdem veſtigijs inſiſtente, diligenter conferebat. Carmen interdum quoque pangebat non infeliciter, luſitque *triumphum Caroli V. Cæſaris*, vrbem Vltraiectinam ſolenni pompa ingredientis. Fuit ſingulari vir humanitate, quæ propria ferè literatorum laus eſt: habuitque collegas, Græcarum quidem literarum. Doctorem *Theodoricum Langium* Enchuſanum: Hebraicarum vero *Petrum Smengam* Friſium, medicum ac philoſophum. *Auctores quos explicarit.* *Scripta Valerii.* *Sebaſtianus Foxius.* *Mores.* *Collegæ.*

Obijt Louanij ſacerdos, die vndecimo Auguſti, anno Chriſti ſeptuageſimooctauo, ſupra mille quingentos, natus annos ſex & ſexaginta, ſæpe pedum dolore tentatus; tamen (quod & Socrati tribuunt Cicero & Agellius) atque æquabili ſemper vultu. *Aubertus Miræus in elog. Belgicis.* *Obitus.*

ERASMVS OSVVALDVS SCHRECKENFVCHSIVS.

Ω. 1579. æt. 68. curr.

IN comitatu *Merckenſteinio* Auſtriacæ ditionis ortus hic anno 1511. atque patrio in ludo literis mediocriter tinctus, exinde ad varias Germaniæ Academias ſeſe contulit. Inprimis vero *Ingolſtadij, Lipſiæ & Baſileæ*, gnauiter ceptam ſtudiorum telam pertexere annisus eſt. Iſtis in locis cum ingenium ſic ſatis excoluiſſet; *Memmingam*, amœnam Sueuiæ ciuitatem, venit; atque ibi magiſtratus iuſſu ludum aliquandiu moderatus eſt. Poſtea *Tubingam* abijt; vbi teſtimonio profectuum Philoſophicorum ornatus, ſtipendio principis, Hebræas literas magna cum laude, publico in auditorio, enarrauit. *Patria.* *Studia Academica.* *Docet Memmingæ.* *Poſt & Tubingæ.*

Hic dum totus eſt, ac inprimis, *Seb. Münſteri, præceptoris* ſui exemplo, ſanctæ linguæ, & diſciplinis Mathematicis operam nauat: anno quadrageſimoprimo *Friburgum* Briſgoiæ vocatur, ad docendum mathemata, & Hebrææ linguæ myſteria explicandum. Singulari itaque dexteritate non ſolum Mathematicarum diſciplinarum & linguæ ſanctæ ſcientiam alijs ſuo loco tradidit; ſed eaſdem & ſcriptis luculentis illuſtrauit. *Deniq; Friburgi.*

Scripta. Scripſit enim in *Sphæram* doctiſſima commentaria, atque *Ptolemæum* egregie reſtituit: item Commentaria in *primum mobile & Theorias Planetarum*. Inter alias quoque lucubrationes *Teſtamentum Nouum* in Hebraicam linguam primus tranſtulit: & *Paraphraſin in Canticum Canticorum atque Eccleſiaſten* Salomonis, ex Chaldaica lingua in Latinam traduxit; addita *oratione funebri* Hebraice ſcripta *de obitu Sebaſtiani Münſteri*, præceptoris ſui. Vertit Latine & *Rabbi Abraham Cai* Hebr. librum de Sphæra, & arithmeticam *Rabbi Eliæ*: vtraq; Hebraice & Latine ſunt edita. Scripſit *Commentaria in Sphæram Iohannis de Sacrobuſto*. Opus præterea nobiliſſimum *gentium Calendaria* erudtiſſ. monſtrans, vna cum inſtrumentis eam ad rem neceſſarijs. Reliquit & in *Almageſtum Ptolemæi* annotationes.

Teſtam. N. Hebraice.

Hebr. oratio funebris de Seb. Münſt.

Mores. Eruditioni autem politæ acceſſit vitæ integritas, & docendi fidelitas iuxta ac felicitas: quibus dotibus diuino beneficio copulatis, neſcio quid in doctore deſiderari poſſit. Bene itaque de ſcholis meritus, morte rei literariæ ereptus eſt Friburgi, anno à natali Christi ſeptuageſimo nono, ætatis ſuæ ſexageſimo octauo; cum docuiſſet ibi fere duodetriginta annos; ſexennio minor Ioan. Hartungo; cui, vt amicitia ac domicilij ratione, ita tempore mortis fuit coniunctus. *Pantal. in Proſopograph. Thuanus l. 68. hiſtor. Geſnerus.*

Obitus.

Ω. 1579. die 16. Iunii, ætat. 75.

IOANNES HARTVNGVS.

Miltenbergum. MIltenbergi ad Mœnum Franciæ orientalis oppido, hic anno quinto, ſupra ſeſquimilleſimum natus; vbi prima literarum fundamenta in patria fideliter iecit; ad Haidelbergenſem ſeſe Academiam contulit. Ibi cum in diſciplinis Philoſophicis magna cum diligentia, nec ſine induſtria verſatus eſſet: profectuum ſuorum teſtimonium publicum retulit, magiſter ſiue doctor Philoſophiæ ſalutatus.

Studia adoleſcentiæ.

Caſtra Cæſaris ſequitur. Cum autem & hiſtoriarum & poetarum lectione plurimum caperetur: variaſque rerum in vita communi mutationes vſu ipſo cognoſcere aueret: patria relicta Cæſaris caſtra eſt ſecutus, & expeditioni contra Turcam interfuit; ſuæque induſtriæ documenta nonnulla in Vngaria reliquit.

Redit ad ſtudia. Inde à ſago ad togam, & dulcia Muſarum commercia reuerſus, Haidelbergam reuenit: ibiq; Græcæ linguæ profeſſionem ſuſcepit. Ea in Academia legendo, ſcribendoque qua publice, qua priuatim talem ſeſe exhibuit; vt ordinis ſui hominibus ac collegis præclaro eſſet ornamento ipſos annos quindecim: multiq; bonarum artium alumni nominis eius celebritate exciti eo

Docet Haidelbergæ.

citi eo confluerent. Erat enim in docendo & perſpicuus & fidelis, atque in omnibus rebus explicandis feliciſſimus.

Anno Chriſti deinde quadrageſimo ſexto, cum religionis fieret in Palatinatu mutatio; Haidelberga diſceſſit: multorumque literis inuitatus *Friburgum* Briſgoiæ venit. Eo in loco facile inter profeſſores receptus, Græcos autores, poeſeos nimirum, hiſtoriarumque ſtudio mirifice flagrans, explicare cepit: & inprimis *Homeri* myſteria, *Rhodu* item & *Q. Calabri* ſcripta ſingulari cum diligentia auditorio frequenti expoſuit, atq; commentando illuſtrauit. Nec contentus publice officium feciſſe: ſemper etiam domi ſuæ multos Germanicæ nobilitatis adoleſcentes informauit, & in omni genere literarum egregie inſtituit.

Diſcedit Friburgum.

Scripſit *prolegomena* ſiue *annotationes* doctiſſimas in tres priores Homeri Odyſſeæ rhapſodias: *Apologiā Græcorum* de igne purgatorio, exhibitam in Concilio Baſilienſi, excuſamq; cum Martini Lutheri enarrationibus in Euangelia Dominicalia; & *Apollonii Argonauticorum* libros quatuor ex Græco Latinos fecit: *Strabonem* & *Ariſtotelem* multis locis reſtituit: *Lexicon Græco-Latinum*, innumeris vocibus adiectis, locupletauit. Cœpit & in totam Homeri Odyſſeam commentarios. Editæ etiam ſunt eius *decuria locorum quorundam memorabilium*, ex optimis quibusque autoribus, cum Græcis, tum Latinis, excerptorum: item *Chiliades locorum Homericorum*, & alia, quibus ſtudia philologica præclare adiuuit, & acumen ingenij ſui poſteritati eruditæ prodidit.

Scripta Hartungi.

Immoritur laboribus Friburgi Briſgoiæ, anno Chriſti ſeptuageſimo nono, ſupra ſeſquimilleſimum, die decimo ſexto Iunij, ætatis ſuæ ſeptuageſimo quinto: cum ſingulari cum laude veræ probitatis, fidei, & induſtriæ literas bonas docuiſſet ibi annis triginta tribus. Epitaphia carmina hæc ſibi viuus compoſuit:

Obitus.

Epitaphia quæ ſibi ipſe ſcripſit.

Πολλὰ παθὼν, καὶ πολλὰ μαθὼν ἐν παιδοδιδάσκειν,
Ἔνθα δὲ νῦν κεῖμαι σὺν θεῷ ἡσύχιος.

Multa tuli, didici, docui dum fata ſinebant;
Mortuus in ſummo nunc requieſco DEO.

Aliud.

Γήραϊ οὐ νόσῳ βίον ἔλιπον, ἔνθα δὲ κεῖμαι,
Ἄθλιος ἐν καμάτῳ, ὄλβιος ἐν θανάτῳ.

Non obii morbo, ſed longa mole ſenecta:
In vita miſero eſt morte parata quies.

Pantal. l. 3. Proſopogr. Reuſnerus in Iconibus, alij.

a. 1579. d. 17. Iunii, æt. 53. inchoato.

IOANNES STADIVS.

Patria Stadii ignobilis.
Seneca ep. 66.

IOannes Stadius Belga, natus eſt anno à Chriſti Seruatoris natiuitate milleſimo quingenteſimo viceſimo ſexto, in ignobili quidem vico *Leonhoutio*, agri Brabantini: ſed cui ipſe decus & famam reliquit immortalem: firmauitque illud Senecæ: *Poteſt ex caſa vir magnus exire: poteſt ex humili deformique corpuſculo formoſus animus ac magnus.* Louanij literis operam gnauiter dedit: & præclaros in ſtudijs fecit progreſſus; præſertim in Mathematicis.

Stad. docet Louanii Mathemata.
Tabulæ Bergenſes.

Ibidem Mathemata & hiſtoriam publice ſumma celebritate docuit. In contubernio autem *Roberti à Bergis*, Eburonum præſulis, verſatus, *tabulas*, exemplo Alphonſi regis, conſcripſit, & *Bergenſes* inſcripſit. Gratus eodem tempore Allobrogum regulo; poſt etiam nobilibus & aulicis: qui vt ocioſi fere homines, ex horoſcopo Chaldæorum ac Genethliacorum ſomnia, hoc eſt, euenta, caſusque incertos præſcire, inani quadam ac vetita curioſitate, auent. Hinc ad *Laurinos* fratres, Brugis Flandrorum nobiles, ſe contulit: & *faſtos Romanos*, poſt ab *Huberto Goltzio* editos, illuſtrauit.

Faſti Romani.

** Ab Henrico III. Galliarum rege.*
Venit Lutetiam ad agona Mathematicum.
Fran. Foxius Candalla.

Cum in Gallia promulgata * profeſſione Ramea, plerique artifices ad pulcherrimam concertationem inuitati eſſent: & ipſe Lutetiam venit: atque ea ætate cum iunioribus ſe, inprimis cum *Mauritio Breſſio Gratianopolitano*, in puluerem hunc deſcendere minime dubitauit. Ibi iudice & authore *Franciſco Foxio Candalla*, illuſtriſſimo ſimul ac doctiſſimo viro, qui actioni interfuerat, brabeion cum aduerſario ſumma animi æquitate, partitus eſt: omniumque ſuffragijs regius ipſe profeſſor ſalutatus.

Matheſin prodit Stadius.

Fuit omni fere doctrina liberali imbutus, Mathematicis potiſſimum: vt vix parem in ea arte ætas illa tulerit. Sed nonnihil de tanta laude limauit: quod dum proceribus Gallis in aula, tam viris, quam feminis, abſcondita, incerta, atque adeo futurorum euenta curioſius rimantibus, nimis morigerum ſe præbuit: à recta ac certiſſima ſcientiarum, quas profitebatur, via deflectere quodammodo viſus eſt: & Mathematicorum nomen, vt olim Cæſarum temporibus, odioſum ſimul ac deteſtandum reddidit.

Obitus Stadii.

Pariſijs humaniter habitus, in ſuburbio demum Honoratiano domi *Mareſchalli Retzii*, diem clauſit extremum, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, decimoquinto calend. Quintilis; relicto filio *Hieronymo* medico, cui filia Huberti Goltzij nupta fuit.

Scripta eius.

Scripſit in L. *Annæi Flori* hiſtoriæ Romanæ epitomen, egregium

gium *commentarium*, poſt Ioannem Camertem. Edidit & inſigne *Ephemeridum opus*, ab anno 1554. ad annum 1600. vſq; ſumma diligentia putatatum. Extant eiuſdem *tabulæ* æquabilis & apparentis motus cœleſtium corporum. Donauit Latinitate in rei literariæ vſum; *Hermetis Triſmegiſti iatromathematicam*: ſcribitque ſe huius ductu, ſemel iterumque de affectu ægrorum veriſſime iudicaſſe: & morbi exitum morte terminandum, certo euentu, prædixiſſe. Quantum præterea tribuerit prædictionibus Aſtrologicis; patet ex Ephemeridibus, & quam ijs, ad Philippum, Hiſpaniarum regem, præfixit, præfatione. Cenotaphium ei ex filia nepos, *Iuſtus Ryckius*, poſuit tale: *Cenotaphium.*

POSTERITATI S.
IOANNES STADIVS BELGA BRABANTVS
H. S. E.
TANTI ILLIVS VIRI CINERES HEIC ADSPECTAS VIATOR;
SED CINERES: FAMAM ENIM, QVÆ CÆLVM SPECTAT ET SOLVM, NON VIDES.
EVMPSE MORTVVM HEIC LEGIS IN BVSTO, QVI PER ORA VIROM VIVOS SPIRABIT PERPETIM.
CERTE ILLE IPSVS EST STADIVS, QVEM POTENTISSIMI HISP. ET GALLIÆ REGES MAXVMIS STIPENDIIS EVOKATVM, ET AD PROFESSION. CLARISS. ART. ADSCITVM HONORARVNT; GRVDII ET PARISII DOCENTEM AVDIVERE BONI OMNES, DOCTI OMNES PRÆSENTEM AMAVERE, ABEVNTEM COMPLANXERE.
SI TV HORVM ES, LECTOR, FLORES INSPARGE MARMORI, VEL POTIVS LACRVMAS
MAGNO FVNERI MOLLIBVS VOTIS; BONIS VERBIS ADPRECARE.
VIXIT ANN. LII. MENSEIS FERE II.
OBIIT XV. KALEND. QVINT. ANNO
cIↃ. IↃ. LXXIX.
IN MAXVMA GALLIARVM.
IVSTVS RYCKIVS EX FILIA N.
AVO B. M. L. PP.

Aubert. Miræus in elogijs: Iac. Auguſt. Thuan. lib. 68. hiſtoriarum. Iuſtus Ryckius in præludijs poeticis.

HIERO-

Ob. 1580. die 8. Octobr. ætat. 64.

HIERONYMVS VVOLFIVS.

Patria.

HIc in veteri comitatu Oetingenſi antiquæ Rhetiæ, Oetingæ, oppido illius comitatus, honeſtis & bonis natus eſt, anno Chriſti decimo ſexto, ſupra mille quingentos. Et quanquam gloriari de familiæ * ſuæ virtute & laude vere potuerit, Pindarico præcepto obſecutus: tamen induſtria & virtute propria emergere, ac nominis celebritatem adipiſci glorioſius ſibi duxit. Cumque nulla re magis delectaretur, quam literarum ſcientia: totum ſe cognoſcendis tractandisque artibus dedidit. Itaque a uelli ſe à Muſis paſſus non eſt; etiamſi pater aliud vitæ genus ſæpe ſuaderet. Fuit ingenio ſatis acuto quidem, & ad percipiendas literas apto, ſed animo humili, demiſſo, & plus ſatis ſolicito. Euenit autem plerunque, vt *animo fortuna reſpondeat*: & abiectum quidem, anxiumque animum fortuna excipiat miſerabilis: erectum vero & alacrem amplectatur & euehat ſors altius. Hinc adeo cum triſtis & querulus natura exiſteret Wolfius, etiam fortunam minus propitiam ſibi eſſe querebatur. Studia enim ipſius in ipſo limine ſtatim aliud ex alio impediuit, vix vt adhæreſceret. Modo obſtitit *valetudo* adeo afflicta: vt inchoatum ſtudiorum curſum penitus interrumperet: modo *pater*, vt eum abſtraheret, argumentis compluribus obtinere conatus eſt. Nam & corporis infirmitatem illi obiecit, quæ ferre tantos labores, quantos literarum ſtudia deſiderarent, haud poſſet: & animi triſtitiam ei exprobrauit; quæ actuoſum magis vitæ genus, quam literis deditis ſequuntur, requireret: tum ſumtibus impendendis grauari ſe non obſcure ſignificauit. Idcirco dubium eſſe ſtudiorum illius curſum oportuit: dum ſæpius ad alia reuocatus, ſero tandem ad literas rediit.

** Antiquæ & equeſtris.*

Indoles pueri.

Ingenium.

Fortuna animo reſpondet.

Impedimenta VVolfio obiecta. Valetudo. Pater.

Conſtituit deſerere ſtudia.

Aliquando quotidianis conuitiis quorundam eo fuit adductus: vt deſerere prorſus literarum ſtudia conſtituerit. Quamobrem *Norlingam* profectus, pugionem, & alia, quæ aulica fert conſuetudo, emere voluit. Sed ſerius eo cum veniſſet, nundinis finitis, nihil eiuſmodi venale in foro inuenit: pudoreque prohibitus tabernam ingredi; in bibliopolam forte incidit, vbi libros nonnullos emit, quibus cõtentus domum eſt reuerſus. Hos cum auide legiſſet; tantum voluptatis inde cepit; vt quaſi diuturnã ſitim explere cupiens de reditu in Academiam ſedulo cogitarit. Nec fortuna optimæ eius voluntati defuit. Venit enim Tubingam, & audiuit *Ioachimum Camerarium* docentem, item *Iacobum Scheckium*, & alios. At cum vix animum ad ſtudia recte compoſuiſſet; pater quaſi in medio curſu ſumtus ſe ſuppeditaturum amplius negat. Idcirco niſi relinquere Acade-

Pro armis emit libros.

Venit Tubingam.

Academiam Wolfius vellet: publico famulatu victum quæ-
rere coactus eſt. Sed nec in iſto officij munere diu perſeuerare
eum ſiuerunt moleſtiſſimæ expoſtulationes ſtudioſorum in-
quietorum: qui, nocturno tempore ad ſuum arbitrium libi-
dinemq; fores collegij ab illo cupiebant ſibi aperiri. Quocirca
iterum neceſſitate coactus ex Academia domum redijt. Nec
multo poſt ſpe in ſtudijs progrediendi abiecta in aula Epiſcopi
Wurcepurgenſis ſcriba factus eſt.

Famulatur.

Sed non diu.

Fit ſcriba aulicus.

Sed veriſſimum eſt quod apud Herodotum Mardonius ait:
ὅτι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Itaque
cum deliberatum hoc conſtitutumque haberet Deus, ex Wol-
fio efficere doctorem ſalutarem ſcholis: fieri aliter non potuit;
quam vt ad intermiſſa doctrinæ ſtudia ille aliquando reuerte-
retur, eaque, quæcunque tandem impedimenta inciderent,
aut difficultates objicerentur, continuaret. Fit autem neſcio
quomodo, vt intermiſſæ & deſideratæ rei bonæ vſus gratior ſit
interdum, quam aſſidue retentus atque perceptus.

Manet immutabile fatum.

Ex aula igitur Wittembergam digreſſus, cum ibi non ſolum
didiciſſet literas à Melanchthone, & alijs: ſed vertendo etiam
de Græco quædam in Latinum, ingenij & induſtriæ ſuæ ſpeci-
men dediſſet: miſſus eſt *Mülhuſiam* Thuringorum à D. Philip-
po, ad gubernandam ſcholam, anno quadrageſimo tertio. Vbi
biennio commoratus *Norimbergam* deinde venit, & ad erudien-
dum duodecim ſelectos adoleſcentes à ſenatu ſtipendio hone-
ſto conductus eſt. Inde *Argentinam* profectus, à *Sebaldo Ha-
uenreutero* Medico, receptus hoſpitio liberaliterque tractatus
eſt, quo Iſocrati vertendo vacare commode poſſet.

Diſcedit VVittembergam.

Scholæ præficitur Mülhuſii.

Inde Norimbergam.

Et Argentinam.

Poſt *Lutetiam Pariſiorum* cum Auguſtanis quibuſdam diſci-
pulis profectus; mox inde altero anno reuerſus Baſileam eſt, &
Demoſtheni operam iterum dedit. Etſi autem poſtea in Gal-
liam denuo venit: tamen cum commorandi illic locum ſibi re-
lictum plane nullum intelligeret, redijt breui Baſileam, & Au-
guſtæ à D. *Antonio Fuggero* benigne receptus atque habitus
eſt; atque illuſtri Bibliothecæ D. *Ioannis Iacobi Fuggeri* præfe-
ctus. Ibi tum *Iſocratem* & *Demoſthenem* Græcolatinos politius
& limatius edidit, tum *Zonaram* & *Choniatem* hiſtoricos con-
uertit. Donec ab ampliſſimo Auguſtanæ Reipublicæ Senatu
ſcholæ reparatio & gubernatio illi commiſſa eſt. In quo qui-
dem munere ſingulari fide & diligentia eximia verſatus eſt vſ-
que ad finem vitæ. A Senatu vero honeſte liberaliterque tra-
ctatus, ornauit Rempublicam illam antiqua virtute & laude
celebrem, docendo, ſcribendo & propagando literarum ſcien-
tiam, quoad facultas viri, Deo pariter & Muſis chari, tulit.

Proficiſcitur in Galliam.

Redit in patriam.

Præficitur Bibliothecæ.

Vertit Græcos auctores.

Anne a ſcholæ rector datus.

Præclare itaque Wolfius vixit, qui non ſolum profuit viuus
omnibus, qui literas Latinas & Græcas amant, ſed etiam nunc

Scripta VVolfii. prodeſt mortuus. Reliquit enim ingenij ſui monimenta literis mandata, quæ erudire poterunt etiam poſteros. In medio eſt *Demoſthenes.* *Demoſthenes* cum primis luculente, ornate, & ad rerum dignitatem apte, & quaſi decore in ſermonem Latinum conuerſus, & ſcholijs vtilibus illuſtratus. Quo vno opere contenti ab eo eſſe potuiſſemus, etiamſi aliud nullum edidiſſet. Effecit enim vt ante ignotus pleriſque Demoſthenes, nunc familiariter nobiſcum verſetur in ſcholis & Academijs.

Strazelius VVolfii æmulus. Queſtus eſt Wolfius cum Lutetiam Pariſiorum denuo veniſſet; profeſſorem Regium *Strazelium*, qui Demoſthenicas orationes tunc interpretatus eſt, canina rabie, pro ſuggeſto verſionem ſuã exagitaſſe, & per calumniam mire deformaſſe. At cum ille bonus vir, iſto nomine appellatus à Wolfio, rationẽ ſibi reddendã eſſe intelligeret calumniæ ſuæ; ocium ſibi deeſſe ad eam rem finxit; nec admittere poſtea Wolfium auſus eſt. Qua tergiuerſatione nõ obſcure ſignificauit Gallus iſte, alienæ laudis inuidia magis; quam vera aliqua cauſa impulſum ſeſe, Wolfij interpretationem dente maledico carpſiſſe. Doluit ſcilicet ab homine Germano præripi Gallis tantam laudem, quæ vere magna eſt, Demoſthenem ſcilicet in Germania ab homine Germano Latine loqui cum Germanis, Gallis, Italis, didiciſſe: quod ante id tempus diſcere ita potuit à nemine.

Iſocrates. Lumina oratorum Græcorum. Sed non contentus Demoſthene etiam *Iſocratem* Græcolatinum, ſcholijsq; explicatum nobis ſuppeditauit. Cum autem reuera his duobus luminibus oratorum nihil olim florẽtiſſima Græcia, nihil illæ ipſæ Athenæ habuerint præſtabilius aut glorioſius: eſt ſane quod gratulemur Germaniæ noſtræ, quod per Wolfium tantorum fluminum eloquentiæ particeps facta eſt. Eſt hoc decus Germaniæ ingens, eſt adiumentum Eccleſiæ, & ornamentum rerump. ſonare Atticam eloquentiam in ſcholis, atque adeo omnem vim oratoriæ facultatis ex Græcia in Germaniam eſſe effuſam. Fatentur ipſi Græci, qui reliqui ſunt hodie Conſtantinopoli, præ cęteris eruditi & Chriſtianæ religionis amantes, totum Muſarum chorum, relicto Helicone, in *Hiſtorici Græci à VVolfio verſi.* Germaniam migraſſe. Præter oratores Atticos *Suidam* etiam Latinum fecit, & *Hiſtoriam Bizantinam* tranſtulit à *Zonara*, *Niceta*, *Nicephoro Gregora*, & *Laonico Chalcondyle* conſcriptam: quam alioqui tota fortaſſe adhuc ignoraret non ſolum Germania, verum etiam Italia & Gallia. E Ciceronis etiam ſcriptis nonnulla *commentariis* & *annotationibus* ſuis explicauit; quorum in numero ſunt *tres de officiis libri*, *Dialogi duo*, & *libri quinq; Tuſculanarum quæſtionum*. Quæ præterea ſcripſit aut interpretatus eſt, ea in Bibliotheca Geſneri, & aliorum enumerantur. Hæc autem, quæ recenſuimus, ſatis præclare Wolfium in literis vixiſſe demonſtrant.

Nec

Nec vero præmia, honores, & fructus laboribus eius honeſtis defuerunt. Sæpe quidem & grauiter de fortunæ iniquitate accepimus multa queſtum eſſe: nec diſſimulandæ ſunt eius voces nimis molles, de aſperitate conditionis ſuæ, de hominum iniurijs, dolo, fraude, perfidia atque violentia. Scimus quoque egeſtatem ſuam ſæpe illum deploraſſe, mortemq; ſibi optaſſe. Quæ quia à Philoſophia aliena ſunt, non laudamus: ſed eo loco habenda ducimus, quo digna ſunt. Erat natura querulus, vel, vt Græci dicunt, μεμψίμοιρος, ſuam fortunã deterrimam ducens, aliorum vero beatã exiſtimãs: haud perpendens interim ſe ſua tantum mala ſuo loco ſentire, alium aliã loco ſuo: & *nihil eſſe ex omni parte beatum* in hiſce rebus humanis. Tantum etiã abeſt, vt mortem precari debeamus; vt gratias etiã agere Deo pro cõceſſa vitæ vſura deceat. Etſi quidem inſeruire ipſius honori, communique commodo amplius poſſimus; prorogatio etiam vitæ petenda eſt. Nec illud in Wolfio laudamus, quod coniugium vitauit, & felicitatis partem præcipuã eſſe putauit, ἄγαμόν τε καὶ ἄγονον εἶναι. Quæ enim poteſt in hoc eſſe felicitas, quod Deus ipſe malum dicit? Deceptus eſt igitur opinionis errore, quod id in bonis numerauit, quod Deus malum pronunciat. Quin commodi voluptatis & ſolatij plurimum ex eo cepiſſet: ſi mandato Dei obſecutus, ſociam vitæ fidam ſibi adiunxiſſet, in cuius ſinu effundere querelas potuiſſet, quæq; moleſtias lenire, & faſtidia vitæ laborumq; vocationis excutere ſciuiſſet. Tanto igitur bono eum ſe priuarit ipſe, acerbiorem illi eſſe omnem vitam oportuit. Nec potuit iure queri occaſiones ſibi defuiſſe; cum non ſemel diuinitus oblatæ fuerint nõ contemnendæ. Quemadmodum nec de præmijs laborum & operum ſuorum editorum, querelam vllam fere iuſtam ſatis habuit. Nam, vt de reliquis nihil dicamus, Iſocratis vertendi labor certe amplo ſatis munere *centum Ioachimicorum* ab inclyto Senatu Auguſtanæ Reip. eſt remuneratus. Suidæ vero conuerſionem *ducentis florenis* generoſus & magnificus D. Carolus Villingerus, Baro à Schonenberga, muneratus eſt. Commentarium officiorum Ciceronis *quinquaginta aureis* eadem reſp. Auguſtana honorauit. Vnde ſatis apparet, honeſtos, officioſos & vtiles Wolfij labores honoribus præmijsque ſatis amplis, decoratos eſſe. Cum autem ita plures annos in Rep. Auguſtana bonas literas docuiſſet, & ſcribendo propagaſſet: tandem lithiaſi intolerabili conflictatus, de vita deceſſit anno octuageſimo, ſupra mille quingentos, die octauo Octobris; poſtquam cœlebs vixiſſet annos ſexaginta quatuor, dies quindecim, (alij quinquaginta quinque) horas nouendecim, & Gymnaſio Annæo ac Bibliothecæ præfuiſſet annos viginti tres. Sepultus eſt die vndecimo Octobris; & eiuſmodi epitaphio honoratus:

Mores VVolfii.

Sors ſua cuique ferenda.

Mors an optanda.

Coniugium an vitandum.

Præmia pro laboribus VVolfio reddita.

Morbus & mors VVolfii.

Epitaphium eiuſdem.

NOBILITATI LITERATÆ
HIERONYMO WOLFIO OETINGENSI.
EX PINCERNARVM SCHWEINSBAINDENSIVM, QVI IN PRIMIS AVCTORIBVS CÆSARIENSIS * COENOBII NVMERANTVR; LEGITIMA STIRPE ORIVNDO: IN QVO, ET FRATRE HENRICO, NORIMBERGENSI ARCHIATRO, ILLA IPSA EXSTINCTA EST: SOCRATI SVEVICO, GRÆCE LATINEQVE DOCTISSIMO: CHRISTIANÆ PHILOSOPHIÆ ET ELOQVENTIÆ PRINCIPI: VIRO AD SCRIBENDVM, DICENDVM, DOCENDVM, NATO: ANTIQVÆ VIRTVTIS AC FIDEI GERMANICÆ EXEMPLARI: PRÆCEPTORI OPTIMO, ET AMICO MAXIMO:

**Conditi anno 1133. Bruſchio, aliis 1114.*

SEX HENCELII, FRATRES GERMANI,
IOH. BAPTISTÆ F. F. PVBLICE DEBITVM PRIVATA PIETATE M. P.

VIXIT CÆLEBS ANNOS LXIV. DIES LV. HORAS XIX. ANNÆO GYMNASIO ET BIBLIOTHECÆ PRÆFVIT ANNOS XXIII. MVLTIPLICIVM DIVINI INGENII MONVMENTORVM, EVROPAM ATQ. ASIAM HÆREDES RELIQVIT: *τὶς παρὼν εἶπε χρήσιμα, μεγάλη χάρις αὐτῷ.*

VVolſiorum familia.

Apparet igitur ad antiquam, & nobilem familiam ortum ſuum retuliſſe Wolſium: quæ dicta fuit *nobilium à* **Wolffsthal** / *vel* **Thal** / *vel* **Wolff vom Thal** Habitarunt illi nobiles nõ longe ab oppido Gamundia; vbi adhuc rudera arcis Wolfsthaliæ conſpiciuntur: & ibi in cænobio Franciſcanorum exſtat inter monumenta nobilium eorundem & equitum auratorum tale: *Anno Domini milleſimo ducenteſimo decimo, die S. Ægidii Ω. nobilis & ſtrenuus vir. eques auratus, Burckardus VVolſius de Thal, c. a. r. i. p.* Sed vt fit in rebus humanis, in quibus fluxa & caduca ſunt omnia, etiam hæc familia, cum alijs regum, principum, & magnorum virorum familijs, intercidit: vt vere à Poeta dictum ſit:

Omnia mortali mutantur lege creata;
Nec ſe cognoſcunt terra vertentibus annis.

Matthæus Dreſſerus in oratione de Hieronymo Wolſio: Martin. Cruſius in annalibus Sueuicis.

LVCAS LOSSIVS.

Ω. 1582. d. 8. Iulii.

PRimus doctrinæ ſtudiorum, poſt factam religionis emendationem, in ſchola Lunæburgenſi rector fuit *Hermannus Tulichius* Steinheimenſis, pietate, ingenio, & doctrina præſtans: qui Witebergæ multos annos *Luthero* familiaris & charus, & Academiæ illius rector fuerat; & cui captiuitatem Babylonicam *Lutherus* dedicauerat. Collegam habuit fidelem & felicem pueritiæ inſtituendæ magiſtrum *Lucam Loſſium*: de quo viro bene merito & Philippicæ diſciplinæ γνησίῳ alumno nihil hactenus reperimus, præter epitaphium, quod ipſe ſibi, vno ante mortem anno, compoſuit; & quo breuiſſime curriculum vitæ ſuæ deſcripſit. Id autem eſt eiuſmodi:

Hermannus Tulichius.

Epitaphium quod Loſſius ſibi ipſe ſcripſit.

Hac placide Lucas requieſcit Loſſius Vrna,
Parte cinis terra, qua leuis ille fuit.
Pars melior viuens cœli mens incolit arcem,
Inter, qui multos erudiêre, viros.
Qui pubi decies quinos atque amplius annos
Tradidit hic artes cum pietate bonas.
Edidit & facili qui ſimplicitate libellos
Non paucos, CHRISTI, Pieridumq; ſcholis.
Finibus Haſſiacis nemoroſis natus, & agris,
Vacham qua præter, clare Viſurge, fluis.
Hac ubi cognoris, quo te via ducit euntem,
Lector abi, & felix viue, Valeq; diu.

Obijt Luneburgæ, vbi annos amplius quinquaginta ſtudijs & moribus teneræ ætatis in ſchola illa formanda vtiliſſime ſeruierat, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo octuageſimoſecundo, die octauo Iulij, ætatis ſeptuageſimo ſeptimo.

Obitus Loſſii.

Edidit libellos ſcholaſticos complures, qui à Geſnero in Bibliotheca recenſentur: vt ſunt *Erotemata Dialectica* & *Rhetorica* Melanchthonis & præceptionum Eraſmi de vtraq; copia: *Erotemata Muſica* practicæ. Item *annotationes in Euangelia* Dominicalia & feſtorum: in eadem etiam quæſtiones: adiectis argumentis, doctrinis & ſolutionibus obiectionum, quæ paſſim in ſcholis proponuntur. *Chytræus in Saxonia.*

Scripta.

HVBERTVS GOLTZIVS.

Ω. 1583. d. 24. Martii.

NAſcitur *Hubertus Goltzius* Venloæ in ducatu Iuliacenſi, anno 1526. d. 30. Octobr. patre *Rutgero Goltzio* Herbipolitano, pictore Venlonienſi. Aſciuit ſibi nomen Herbipolitæ, quia maiores Herbipoli, vrbe celebri Franciæ oriundi fuerunt: vnde ad ipſum *Daniel Rogerius* Anglus alicubi ita ſcribit:

Goltzius cur Herbipolita dictus.

Cuiatem te, Huberte, putem? vin' Tuiſcona dicam?
Parte Sicambrorum vel rear eſſe ſatum?
Nam dedit Herbipolis proauos Germana genusque,
Alma ſed eſt partus conſcia Venlo tui.

Studia Goltzii.

Antiquitatis indagatio.

Hic cum ab ineunte ætate omnem operam & ſtudium, naturæ quadam inclinatione genijq; impulſu ad pingendi artem applicuiſſet: adiunxit ei neceſſariam & vtilem poetices, hiſtoriæ & philoſophiæ cognitionem. Cuius quidem adipiſcendæ nulla viſa eſt ipſi commodior ratio ſedula & diligenti antiquitatis indagatione. Itaque per annos aliquot variarum lectione hiſtoriarum, quæ vel veterum memoriam vel res nouas ſiue externas ſiue domeſticas celebrarēt, noua & propria induſtria atque ſagacitate vſus, rerum noticia animum excoluit. Deprehendit enim non aliunde certiora rerum geſtarum documenta atq; inductiones ſecundum hiſtorias, quam ex antiquitatum reliquijs, omniumque præcipue è numiſmatis antiquis percipi atq; hauriri poſſe. Itaq; perſuaſum ſibi habuit, non ſolum monumentis hiſtoriarum numiſmata eſſe plena; ſed etiam perinde, vti rerum geſtarum teſtificationem fideliſſimam continerent; ita veterum errata atque indiligentiam ſcriptorum clariſſime cōuincere. Nunquam enim nummi ſibi ipſis repugnantes reperiuntur: quos conſtat ſingulari quadam attentione, ſummaq; autoritatis prærogatiua Senatuſconſulto in perennia rerum geſtarum monimenta eſſe procuſos. Nummos itaq; merito veras atq; expreſſas rerum figuras mutosq; teſtes appellare licet: qui ad rerum memoriam multo quam charta atque atramentum, qua ad longinquitatem temporum fidelius, qua ad veritatis teſtificationem non paulo tutius conſeruandam nati factique fuerint. Quippe ea geniti natura omnes ſumus, vt in ſcribendo ſæpe nos affectus tranſuerſos agant: multaq; paſſim à pleriſque tum dicantur, tum ſilentio obducantur ad gratiam partium: quo animus videlicet vel inclinarat, vel abduxerat potentius. Vt omittam interim quanta labes comparata ſit hiſtoriæ, incuria perfidiaq; eorum, qui de antiquis exemplaribus noua negligenter deſcripſerunt. Quo factum vt dum frequenter hic quiddam omiſſum, illic adſutum, ſæpe gloſſema quodpiam de margine in ipſum hiſtoriæ contextum transductum ſit: magnæ demum autorum controuerſiæ eo ex fonte profluxerint. Quas quidem ſi quis alio pacto rectius minui, certioremque fidem aliunde ſe adſerere; quam ex lemmatis & argumentis vetuſtorum numiſmatum poſſe putet: mea quidē ſententia vehementer erret. *Hiſtorias enim ad fidem nummorum: non è diuerſo nummos ad illarum rationem oportet accommodare:* propterea quod hi ſint pene ſimul cum reipſa nati, ipſisque hiſtorijs vti vetuſtate, ita & fide potiores vel ob id ipſum maxime quia

Numiſmata vetuſta hiſtoriæ fax & fundamentum.

Nummis veteribus quantum tribuendum.

Contra ſententi. Philipp. Beroald. ſolemnem: veras eſſe imagines è libris, vanas & ocioſas ex numiſmatibus.

Vopiſc. in Probo. Omnes omnium virtut. tantæ ſunt, quantas videri eas voluerint eorum ingenia, qui vniuſcuiuſque facta deſcripſerint.

me, quia non temere adulterari citra perſpicua doli argumenta poſſunt.

Nummi hiſtoriis præferendi.

Itaque Goltzio dubium non fuit: quin omnem plane rerum Romanarum ſeriem ex ſolis numiſmatis percipere potuiſſemus; ſi hiſtoriæ nos defeciſſent: modo non & longa temporis labes, & barbarorum atrox atque Romani nominis deletrix iniuria magnam numiſmatum partem poſteritati intercepiſſent. Acceſſit & illud, vt in reliquias ipſas ignorantia ſimul & auaritia hominum ſæuierint: qui ſimulatq; numiſma aliquod ſiue aureum, ſiue argenteum nacti eſſent, cum in rei ſignatæ non minus, quam omnis antiquitatis craſſa ignoratione vnum materiæ precium cenſerent; ad fabros ſtatim argentarios vt conflarent, aut redimerent, detulerunt: cum Romani ſummo ſtudio id habuerint: vt quicquid memoria dignum arbitrarentur; illud in numiſmatis quam ſcitiſſime deformatum darent.

Nummi multi deperditi cur.

Ex numiſmatis ergo vt hiſtorias quam fideliſſime euulgaret: nullis ſumptibus, vigilijs, laboribusve pepercit. Calcar autem ipſi addiderunt plurimi non parui nominis, nec mediocris fortunæ, aut eruditionis viri: qui antiquitatis ſtudioſi, cum nec cognitione fideliter, nitide, graphiceque penicillo, aut calamo ad viuum antiqua monumenta depingendi inſtructi eſſent; nec artificum idoneorum atque doctorum operam inuenirent: autores ipſi fuerunt, vt quod in hoc ſtudiorum genere beneficio picturæ adiutus præſtare poſſet, poſteritati ne inuideret.

Goltzius hiſtoriam ex numiſmatis colligit.

Anno itaque milleſimo quingenteſimo quinquageſimoſexto, die quarto nonas Aprilis abijt Antuerpia, perluſtratisque in Belgio regum, principum, nobilium, aliorumque numiſmatarchijs, & muſæis, eodem anno, die ſeptimo, Idus Iulij Antuerpiam reuerſus eſt. Deinde anno M. D. L VIII. Antuerpia, nobiliſſimo totius Germaniæ inferioris emporio, vbi annos duodecim continuos haud illiberaliter exegerat, in Flandriam cum vniuerſa familia Brugas diſceſſit, ibique ſedes fixit, euocatus literis nobiliſſimi viri *Marci Laurini*. Ad quem cum Goltzius veniſſet: prudenter eum monuit, non eſſe, quod ſperaret ſe abſoluturum aliquid eo in argumento, aut laudem ſolidam conſecuturum; niſi comparata prius idonea tanto operi materia. Proinde huius rei ergo in exteras ſibi excurrendum eſſe regiones exiſtimauit: quæ vberius quiddam de monumentis antiquitatis eſſent ſuppeditaturæ.

Goltzius in Belgio numiſmata priſca ſcrutatur.

Antuerpia migrat Brugas Flandrorum.

Marcus Laurinus.

Poſtquam igitur apud *Laurinum* antiquitatis omnis ſtudioſiſſimum quadrimeſtri amplius ſpacio infinitæ multitudinis numiſmatum antiquorum tam Græcorum, quam Romanorum, tam Imperatoriorum, quam Conſularium exemplaria

Goltzii peregrinatio per Germaniã, Italiam, Galliam.

diligenter excepiſſet; atque ita non infelicia operi futuro fundamenta iecíſſet: anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo media vrgente hyeme per niues & intenſiſſima frigora, calcaria Laurino addente, primo vniuerſam fere percurrit Germaniam: inde ſuperatis Alpibus per celeberrima quæque Italiæ loca & oppida Neapolim vſque profectus eſt. Ab hac rurſus diuerſo per Italiam itinere, per Ligures, Inſubros in Galliam tranſalpinam tranſiens, per Prouinciam, Galliam Narbonenſem, Allobroges, Lugdunenſem, Æduos, perque innumera fere eademque nobiliſſima Galliæ loca peregrinatus eſt, perluſtratis vbique non ocioſe, nec oſcitanter quibuſcunque venerandæ antiquitatis veſtigijs & monumentis. Redijt Brugas anno milleſimo quingenteſimo ſexageſimo ſub finem anni. Ex qua per varias, diuerſiſſimasque regiones ac prouincias peregrinatione multa volumina multis omnigenum numiſmatum millibus referta domum reportauit: adeo vt vere gloriatus ſit, *à nemine in noſtro orbe tam multa, tam q̃ varia numiſmata inſpecta, attrectata, & delineata eſſe*; *quam à ſe*, idque per annos non ita multos.

Goltzius indagator ſolertiſſ. numiſmatum & monumentorum.

Patuerunt enim ipſi omnia omnium numiſmatarchia, muſæa, ſcrinia, armaria monumentorum antiquorum. *Ferdinandus* ipſe Auguſtus inſtructiſſimos ſuos antiquitatum theſauros recludi Goltzio clementiſſime iuſſit. Idem factum ab alijs *Regibus*, ab *Electoribus* imperij, à principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, magnatibus per Germaniam, Italiam, Galliam, Belgium. Nam & ipſe Rom. Senat. P. Q. eum licet aduenam & peregrinum non ſolum in Capitolium admittere dignati ſunt; ſed etiam intra palatia, & tecta priuata, atque adeo ædium ſuarum recepto, iuuandi, promouendique inſtituti ipſius ergo, opulentiſſimos theſauros, tum à numiſmatis, tum à reliqua ſupellectile antiquaria & antiquitatis monumentis inſtructiſſimos aperiendos curarunt. Quin etiam illi ipſi alias in admittendis ſuorum cimeliorum ſpectatoribus admodum moroſi & difficiles, Goltzium libenter admiſerunt; qui exercitatus in numiſmatum priſcorum recognitione, multa legit, multaque eruit, quæ ante ipſum nemo viderat. Vnde in precio habere multi multa ceperunt numiſmata; quorum prius rationem duxerant nullam.

Fauor principum & magnatum in Goltzium.

Hic vero, vt illud immutem,

Heroumne prius mirer, Goltzive laborum?

vtrum inquam magis cõmendandum ſit, principumne in adſeruandis antiquitatis monumentis, an Goltzij in ijſdẽ eruendis ſtudium, non immerito quis ambigat. Laudandi enim vero illi, qui non minori iudicio, quam ſumtu & labore conquiſita ſanctæ antiquitatis monumenta pari ſtudio & religione adſeruant,

uant,& poſteritati conſeruant. Laudandi & ſuo merito iſti, qui talia eruũt cimelia, in ordinẽ redigunt, & vt ita dicã, in proſcenium producunt. Eſt enim varius huius ſtudii vſus & vtilitas multiplex. Primum enim ſi rem *Grammaticam* tractes, an non multa cognitione non indigna de antiqua & recta vocum ſcribendarum ratione, quam *ὀρθογραφίαν* Græci vocant, de pronunciatione & notis, tam in nummis, quam in alijs monumẽtis inuenies? Sin *poeticen* ſpectes, plurima quoque ex poetarum fabulis petita, de dijs gentium, ſemideis, Heroibus, Nymphis, alijſque innummera, quæ poetarum ſunt propria, paſſim ſe offerunt. Si *Iuriprudentiam* quæris, & rem *politicam*; varia occurrent S. C. leges, magiſtratus, dignitates, officia, imo vniuerſus Reipub. Romanæ ſtatus, ipſaque adminiſtrandi ratio, ex ſolis ferme nummis cognoſci poteſt. Si *religionis* & rerum ſacrarum cura te tangit: hic præter varia ſacerdotiorum, quæ apud antiquos erant genera, publicos ſacrificiorum ritus, ceremonias, aliaque ad cultum deorum pertinentia, multifaria quoque ſacrorum appatatuum, veſtium, vaſorum, aliorũ inſtrumenta inuenias. Si animum tuum oblectat *Historia*; quid quæſo aliud ſunt numiſmata, quam hiſtoriæ, illis ipſis, quæ ſcripto mandatæ ſunt diuturniores & fideliores? Quid de *re militari* dicam, ad quam conferre plurimum numiſmata certum eſt? Hic enim adſpicias bellica inſtrumenta; hic arma machinaſque, hic naues bellicas, hic coronas militares, ſigna, vexilla, hic varij adparatus copiam, expeditiones, adlocutiones militares, triumphos, ouationes, legionum, cohortium nomenclaturas, & quod non Martis opus? Taceo, quantum quis hinc iuuari poſſit; ſi *de aſſe*, de *re nummaria*, de ponderibus commentari quippiam propoſitum ſit. Ipſi *Geographi* nummos ſine fructu non tractabunt: cum in eis omnium fere regionum, prouinciarum, vrbium, fluuiorum nomina, nec ſolum nomina, ſed ſitus & natura ipſa ob oculos graphice ponatur. Sed *Phyſicus* ecquid inde exſpectabit? Habebit & hic, quod iuuet; infinitam animalium peregrinorum multitudinem, ad viuum expreſſorum; habebit arborum, fruticum, plantarum genera, figuras, ſpecies; adeoque tota rerum Naturæ tanquã in tabula, in numiſmatis ſpectanda ei repræſentabitur. Eant nunc, qui antiquitatis ſtudium vel ſterile ſterili iudicio iactitant, vel indignum viro erudito putant; vt in quo curioſitatis plurimum, vtilitatis aut parum aut nihil inſit! Videant etiam illi principes aut magnates, qualem ad poſteros ſui memoriam tranſmiſſuri ſint; qui nihil non ſumtuum expendunt in canes venaticos, in equiſones, hiſtriones, gladiatores, ludiones, moriones & horum gregales; ad rem Muſicam vero & eruditam doctrinam prouehendam, vt tantillum erogent, impetrare à ſe

Numumatum adſeruatio ad quid proſit.

nunquam poſſunt. Sed ad Goltzium redeamus: eiuſque opera videamus.

Goltzii opera egregia.

Edidit An. 1558. *Viuas omnium Imperatorum imagines*, addita perquam breui actorum geſtorumque à ſingulis Imperatoribus hiſtoria. Deinde collecto in illa peregrinatione inſigni plurimorum numiſmatum theſauro, Romanorum Imperatorum Cæſarumque hiſtoriam ex monumentis ἀξιοπίστοις inſtaurare aggreſſus fuit. Deſcripſit primo *C. Iulium Cæſarem*, hoc eſt, hiſtoriam Romanam ex numiſmatis in eum ordinem digeſtis, quem rei geſtæ & temporis ſeries atque argumentorum ſimilitudo præſcribit: ita quidem, vt quæ ad religionem ſiue res ſacras ſpectarent in vnum caput, quæ ad profanas, ad militarem, ad res alias geſtas, ad magiſtratus, aut aliud argumentum pertinerent, alia in alia capita cōgeſta ſint: quod opus ipſo Goltzio & autore & ſculptore prodijt Brugis Flandrorum An. 1563. Poſt An. 1566. edidit *Faſtos magiſtratuum & Triumphorum Romanorum* ab Vrbe condita ad Auguſti obitum, ex antiquis tam numiſmatum quam marmorum monumentis, reſtitutos: quos S. P. Q. Romano dedicauit. An. Chriſti 1574. decennio tardius, quam pollicitus fuerat, apparuit & *Cæſar Auguſtus*, hoc eſt, hiſtoriæ Imperatorum Cæſarumque Romanorum ex antiquis numiſmatibus reſtitutæ liber ſecundus: in quo itidem, vt in primo, eum ſeruauit ordinem, vt XXXII. complexus ſit, primum vultus Auguſti & capita cum ſimulacris & ſymbolis in parte aduerſa: deinde ſecundum ordinem temporis & rerum geſtarum ea, quæ ad religionem, poſt quæ ad res profanas, rem militarem, res geſtas, magiſtratus, aut tale aliquod argumentum pertinerent, additis notarum & literarum ſingularium, aliorumque explicationibus, cum comparatione pecuniæ Romanæ ad noſtri ſeculi morem. An. 1576. foras dedit *Siciliam & magnam Græciam*, h. e. hiſtoriam vrbiū & populorum Græciæ ex antiquis numiſmatibus reſtitutam: vbi agit de colonijs Græcorum, & inſcriptiones ex marmorib. antiquis fideliſſime deſcriptas addidit.

Scripſit & *Siciliæ hiſtoriam poſteriorem*, ſiue eorum, quæ poſt pacem ſub Auguſto terra marique partam, vſque ad hoc ſeculum geſta ſunt, compendioſam narrationem. Alio libro *tranſmarinas Græciæ regiones*, quæ in continente erant, vtpote Epirum, Achaiam, Peloponneſum, ab his in Septentrionem tranſiens, Theſſaliam, Macedoniam, Thraciam, cum ipſarum vrbium numiſmatibus complexus fuit. Tertio libro *inſulas Græciæ* ab Hadriatico & Ionio mari exorſus, tum quæ deinceps in mari Libyco, Cretico, Myrtoo, & Ægeo, vtpote Sporades & Cyclades occurrunt, Ponti quoque Euxini nonnullas, & quæ Aſiæ minoris litoribus oppoſitæ incluſit. Quartus & vltimus

vltimus liber continet aliquot *Aſiæ minoris regiones*, Cappadociam nimirum, Galatiam, Pontum, Bithyniam, Myſiam, Phrygiam, Mæoniam, Æolidem, Lydiam, Ioniam, Cariam, Doridem, Lyciam, Pamphyliam, Ciliciam, & *in Aſia maiore* Suriam, & in Ægypto aliquot *Africæ vrbes* addere in animo habuit, vna cum earundem regionum & vrbium numiſmatis, & quæ ex antiquitatis monumentis cognoſci poſſent hiſtorijs.

Vſus eſt ſingulari Mæcenate ac patrono *Marco Laurino Domino à Watervliet*, viro non generis tantum & fortunæ ſplendore, ſed etiam doctrinæ & ingenij dotibus ornatiſſimo, atque in omni antiquitatis cognitione vix vlli ſecūdo: cui Goltzius, vti & fratri eius *Guidoni I.C.* quicquid in hoc ſtudiorum genere à ſe præſtitum eſt, acceptum ingenue ferre non dubitauit. Nam cum inſtitutum illud ſumtus requireret nō exiguos, quibus priuati alicuius ciuis facultates non ſint pares, Laurinus ipſum omni ope & ſubſidio ſubleuauit. Quippe ad iter illud, de quo ſupra, viatico inſtruxit, literiſque ad primos quoſque in vniuerſa fere Europa viros aditum aperuit, nec vllis vnquā pepercit impendijs: vt fere nemo etiam inter eos, qui fortunarum ſplendore & facultatum magnitudine ipſum Laurinum ſuperant, repertus tum fuerit, qui ad inſtaurandam, illuſtrandam, atque à temporis iniuria vindicandam, inque communē Antiquariorum vſum è profundiſſimis tenebris in lucem & quaſi vitam reuocandam iſtam rei antiquariæ partem tantum publice contulerit operæ, quantum ille. Habuit idem Laurinus V. ampliſſ. armaria & ſcrinia inſtructiſſima omnis generis numiſmatibus, aureis, argenteis, æreis, Græcis, Romanis; qualia apud alios in media etiam Italia vix reperias. Vſus eſt præterea Goltzius præcipuorum per Europam virorum amicitia & à S.P.Q. Romano ſingulari exemplo ciuitate Romana eſt donatus, cuius S.C. exemplar ſubijcere viſum, vt quantum virtus & doctrina etiam ad exteros valeant, palam fiat.

Marc. & Guido Laurini Mæcenates Goltzii.

Goltzius ciuitate Romana donatus.

Senatuſconſulti exemplum.

Exemplar Senatusconſulti, quo Hubertus Goltzius ciuitate Romana donatus eſt.

STEPHANVS PAPARONIVS, HIERONYMVS GROSSVS, HIERONYMVS BVBALVS ALMÆ VRB. COSS. AD POSTERITATIS MONVMENTVM, HIS LITTERIS SCIRE OMNES VOLVMVS, INTER PRÆCLARA MAIORVM ROMAN. INSTITVTA, ILLVD FVIS-

FVISSE PRÆCLARISSIMVM, INSIGNES SCILICET VIRTVTE ET PROBITATE VIROS, AVGENDÆ REIPVB. GRATIA CIVITATE DONARE, VT PRÆSTANTISS. CIVIBVS AVCTA, DOMI FORISQVE OMNIVM NATIONVM RES GESTAS SVPERARET. QVORVM NOS IMITATIONE ATQVE EXEMPLO PYRRHO TARIO I.V.D. HECTORE MVTTINIO, VINCENTIO RVBEO TRIBVS EX QVATVORVIRIS CIVITATIS DONANDÆ FREQVENTIQVE SENATV ASSISTENTIBVS, HVBERTVM GOLTZIVM HERBIPOLITAM VENLONIANVM, BENE DE ROMANA REPVB. MERITVM, CVIVSQVE VIRTVS SINGVLARISQVE ERGA ROMANVM NOMEN OBSERVANTIA, CVM PRÆCLARISSIMORVM CIVIVM TESTIMONIO, TVM EDITIS NVPER SCRIPTIS SENATVI PLANE CLARVIT, CIVEM ROMANVM EX S.C. CREAVIMVS, CREATVM IN SENATVM VENIRE, MAGISTRATVS GERERE, IVS FERENDI SVFFRAGII HABERE, SACERDOTIA OBTINERE, BONA EIVS LIBERA ATQVE IMMVNIA ESSE, CETERISQVE ROMANORVM CIVIVM HONORIBVS ATQVE PRIVILEGIIS HONESTARI QVIBVS ILLI FRVVNTVR QVI CIVES ROMANI NATI AVT IVRE OPTIMO FACTI SVNT, DECREVIMVS ET CENSVIMVS, EA TAMEN LEGE VT VRBEM ROMAM, SICVT OPTIMVM QVEMQVE CIVEM DECET, SVA VIRTVTE ATTOLLAT, FIDELITER A QVOCNQVE VEXANTE TVEATVR, IVRA PONTIFICIA ROMANIS CONCESSA, ATQVE SENATVSCONSVLTA OBSERVET ROMANOSQVE OMNI DILECTIONE PROSEQVATVR, DANTES SCRIBIS S. P. Q. R. AVCTORITATEM, FIDEI ERGO ATQVE AD PERPETVAM POSTERITATIS MEMORIAM, ACTA HÆC ATQVE DECRETA IN PVBLICAS TABVLAS SVBSCRIPTIONE REFERRE CVM SIGILLIS S P.Q R. APPENDICE, DATVM IN PALATIO CAPITOLINO VII. IDVS MAII. M.D.LXVII.

Iulius Horologius ſcriba S. P. Q. R.
Horatius Fuſcus ſacri S. P. Q. R. ſcriba.

Goltzii coniugium. Poſt exceſſum primæ coniugis matronæ honeſtiſſ. *Elizabetha Hulſtia*, quæ ſeptem proles ſibi ſuperſtites emixa erat, etiamſi

etiamſi amicorum commendatione ei non adſpernendæ affinitatis nouæ occaſiones offerrentur; cœlibatum tamen ſe cõiugio potiorem habere reſpondit; quod ille minus, quam matrimonij vinculum impedimenti ad ſuarum lucubrationum promotionem adferret. Liberos, filios quatuor Marcellum, Aurelium, Scipionem, Iulium; & filias tres ita educauit, vt non tam ſibi, quam Reipubl. peperiſſe appareret. Duxit tamen alteram coniugem, viduam *Martini Smetii* magni illius antiquarij.

Naturæ ipſe concedit anno M. D. LXXXIII. in vigilia annunciationis Mariæ, cùm vixiſſet annos LVI. menſes IV. dies XXIV. Brugis Flandrorum. Magna profectò debetur gratia viro ingenioſiſſimo & laborioſiſſimo, cui Germania parem, nedum ſuperiorem, in hoc tali Antiquitatis ſtudio non habuit: quique nullum fere ſpiritum tranquillum duxit: quo aliquid in Reipub. literariæ conferret vtilitatem. *Ex operibus Goltzii ab ipſo excuſis.* *Eiuſdem obitus.*

IANVS GVLIELMVS.

Ω. 1584. d. 10. Septembr.

IAnus Gulielmus Lubecam patriam eſt nactus, vrbem inferioris Saxoniæ maritimam, emporio celebrem, anno ſalutis milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo quinto. Adoleſcẽs in pluribus Germaniæ verſatus Academijs deinde & Galliam adiit, in comitatu aliquot nobilium Germanorum, quorum vnus erat *Borckius*, adſeſſor deinde Spiræ, ampliſſimi nominis vir. Atque primum *Lutetiæ* Pariſiorum aliquantiſper ſubſtitit, exinde *Auaricum*, in finibus Galliæ Celticæ oppidum, petijt, magni illius *Iacobi Cuiacii*, cui primas in iuriſprudentia tum deferebant omnes, audiendi cauſa. *Lubeca.* *Studia Academica Guilielmi.* *Adit Galliã inque ea Lutetiam & Auaricũ.*

Scripſit libros *Veriſimilium* de ſuſpicione plerunque probabili. Pariſijs edidit *quaſtiones Plautinas*, in quibus doctrinæ (verba ſunt Lipſij) notæ vberes, & acris iudicij. Percurrit in ijs ordine M. Plauti comœdias, & multa veterum ſcriptorum, poetarum inprimis, & M. Tullij loca varie illuſtrauit, correxit auxit. *Adſertionem* etiam *aduerſus Carolum Sigonium*, cohortantibus amicis, ſcripſit, in qua erudite demonſtrat; non eſſe aut M. Tullij, aut ſatis dignam M. Tullio eam, quæ illius nomine venditet conſolationem. Quæ quidem ſcripta eius iuuenile ſpirare nihil affirmat Lipſius: ita in ijs omnia matura, adſtricta, grauia. Edidit & *poemata* aliquot quæ conſpiciuntur inter delicias poetarum Germanorum. Vertit aliquot *tragœdias Euripidæas* Latine imo totum *Florilegium* *Scripta Gulielmi.* *Conſolatio Tullii.*

legium reddidit verſibus Latinis, quod adhuc latet in bibliotheca Pauli Meliſſi.

Guliel. qualis Ciceronianus. *Inepti Ciceroniani.*

Fuit Gulielmus Ciceronis amans; ita tamen, vt religioſos iſtos imitatus non ſit: qui, vt Germani Cicerones audiant, ſcriptorem alium tangere non audent, ne vocula forte ad calamum adhæreſcat, in reliquijs his, quas longa ætas miſere multauit, aut mutilauit, non lecta; aut circumductio verborum exeat, à filo Ciceronis, qua fine illi definiunt, aliena. Peruerſum enimuero, quemadmodum ipſe Gulielmus * ſcribit, hominum genus: *qui, vt ab impolitie linguam vindicent, mentem ab inſcientia vindicatam nolunt. Vt enim omnia ſint verba teſſelatim compoſita: ſententia tamen ſunt inanes, cum prudentia, qua ex autorum, tum doctrina, qua ex artium varietate liberali emanat.*

** In præfat. ad Caſinam Plauti.*

Obitus.

Eximitur rebus humanis, iuuenis ab omnibus & corporis, (ſi difficiliorem auditum excipias,) & animi dotibus inſtructiſſimus, ac rei literariæ amantiſſimus, in medio curſu Auarici, anno octuageſimo quarto, menſe Iunio, vel, vt Chronicon Chronicorum habet, nocte quæ præceſſit vndecimum diem Septembris ſtylo nouo. De cuius obitu * Lipſius ita: *In Iani Gulielmii morte valde indolui. De vultu aut facie non eum noueram: optime de animo. Nec cenſeo melius aut rectius ingenium fuiſſe hoc æuo. Sed Deo ita viſum, optimos quoſque traducere ad optimam illam vitam.* Amicis vſus eſt dum vixit, plurimis, imò fére omnibus eruditæ notæ viris, Germanis, Galliſque; *Ioſepho Scaligero, Iuſto Lipſio, Paulo Meliſſo, Augerio, Giſlenio Buſbequio, Errico Memmio, Ioanne Paſſeratio, Petro & Franciſco Pithæis, Petro Delbenio*, & alijs, quibus varia inſcripſit.

** Centur. 1. ſelect. ep. 83. Lipſii de Guil. elogiũ.*

Amici Guil.

Thuani de Guil. iudiciũ. ** lib. 80 hiſt. ſub finem.*

Cl. hiſtoriographus, *Iacob. Aug. Thuanus* de noſtrro Gulielmo hoc * reliquit. *Eodem mense (Iunio) Ianus Gulielmus, adoleſcens cultiſſimi ingenii Lubecæ natus, Auarici Biturigum, quo ad magnum Cuiacium audiendum profectus fuerat, contracto ex nimiis caloribus morbo, vix ſalutata vrbe deceſſit, cũ nondum XXX. vitæ annum attigiſſet; eo magis deploranda morte, quod multa, & inter ea nouam Ciceronis operum, ad m. ſ. exemplaria diligentiſſimè collatorum, & amplius ſexcentis clauſulis ſuppletorum, editionem paratam haberet: quam & ego vidi; hactenus magna rei literariæ iactura aut diſperditam, aut ſuppreſſam. Cuius familiaritate, dum Lutetiæ eſſet, diu magna cum animi oblectatione vſus; hoc vere profiteri poſſum, me ſemper ab amiciſſimi iuuenis colloquio meliorem ac doctiorem diſceſſiſſe. Tanta erat in eo morum probitas, tantum in litteris iudicium, tanta in ſermocinando ſuauitas: vt alium vix meminerim (multos autem audiui) qui Latine ſimili cum facilitate & puritate loqueretur: vt omittam raram in poetica facultatem, ſiue Græca verteret, ſiue verſus ex ingenio faceret. Amicitiam non tam*

Noua Ciceronis editio adornata à Guil.

amatis ſimilitudine, quam ſtudiorum conſenſione contractam, immatura mors diremit, non tamen omnino ſoluit: cuius hoc qualecunq; monumentum ad poſteritatem extare volui. Hæc ibi Thuánus: reliqua ex ſcriptis ipſius Gulielmi, & aliorum excerpſimus: plura additur, ſi plura occurriſſent.

IOANNES SCHOSSERVS.

Ω. 1585. d. 3. *Iulii.*

IOannes Schoſſerus Æmiliæ in Turingia oppido, patente *Friderico*, Eccleſiaſtè ibidem, genitus, ab vltima pueritia, cum ſe ſtudijs ingenuarum literarum addixiſſet, nihil non moleſtiarum in ſe ſponte ſuſcepit, vt quæ & ipſi aliquando honori & reipubl. vſui eſſent, addiſceret. Et quidem animum ſtatim adiecit ad id doctrinæ genus, quod publicæ vtilitati plurimum prodeſt: priuatim vero rem augere domeſticam nec ſolet nec poteſt, poeſin dico & dicendi facultatem. In adoleſcentia ipſa, vt recta ingenia amant cito efflorèſcere, magnam de indole ſua, quam præclaram nactus erat, exſpectationem concitauit, edito carmine vno alteroque.

Patria & educatio Schoſſeri.

Studia adoleſcentia.

Cum in Academia *Regiomontana* quinquennium fere commoratus eſſet, & honeſtum ibi locum habere poſſet, diſceſſit inde vt alij: quia à cõtentionibus ibi motis abhorruit. Poſtea accerſitus eſt ad gubernationem ſcholæ *Smalcaldicæ*: ex qua paulo poſt *Wittembergam* ad lumina illa doctrinarum ſe contulit. Hic cum profeſſores Academici eius & eruditionem, & ſcribendi facultatem, & morum integritatem probaſſent: decreuerunt * ei gradum magiſterij Philoſophici: & cum literis honorifice de ipſo ſcriptis, in ditionem principum *Hennebergenſium*, quo ad erudienda tenera iuuentutis ingenia vocatus fuerat, dimiſerunt. Poſtea anno 1560. quo Melanchthon vitam hanc reliquit, decreto & ſententia illuſtriſſimi principis, Marchionis Brandeburgici Electoris, inſitus eſt Academiæ Marchicæ, quæ eſt *Francofurti* ad Viadrum; eiq; munus enarrandi veteres poëtas, & excolendi eloquentiæ ſtudia, eſt demandatum.

Regiomonte diſcedit.

Scholæ Smalcaldicæ præeſt.

Abit Wittembergam.

* *Anno 1555.*

Inde in ditionem Hennebergenſem.

Francofurtũ ad Viatrum vocatur.

Hoc in officio & labore talem ſe pluribus annis geſſit: vt ſedulitate, diligentia, & dexteritate docendi, & ſingulari ſcribẽdi ſtudio diſcentum animos mirifice ſibi deuinxerit; & collegis, quibus cum amantiſſime ſuauiſſimeque vixit, omnes vitæ ſuæ rationes apprime probarit; eoq; nomine chariſſimus ſemper fuerit. Nec tantum in docendi munere ſuum officium præclare fecit, ſed etiã ad gubernationẽ Academiæ, & delibera-

Docet ibi cũ laude & fructu.

tionem

tiones publicas adhibitus, tanquam ſenator & vir bonus, iudicio, circumſpectione & delectu in negocijs eximio, conſilia ſua & ſtudia ad Academiæ ſalutem & gloriam, atque ad communis tranquillitatis conſeruationem, fideliſſime contulit, & in hoc totus fuit, vt concordiam inter docentes aleret: & diſcentibus pietate vitæ, morum probitate, officiorum facilitate, legendi denique ſumma induſtria, eſſet exemplo. Præcipue vero prudentia & virtus eius enituit eo tempore, quo Rector Academiæ aliquoties declaratus, reipub. literariæ vtiliter, & magna ſua cum laude, bonorumque omnium approbatione, præfuit.

Anno 1559. in Italiam cogitauit: vt ibi ad eloquentiæ exercitia iuris doctrinam adderet, audiretque ac coram videret, viros qui ea ætate elegantis doctrinæ nomine florebant principes. Eam profectionem demum ſuſcepit ab obitu primæ vxoris anno 1564. de conſilio & conſenſu illuſtriſſimi principis ſui, ab Academia etiam ſingulariter commendatus viris in Italia ea tempeſtate præclara virtutis ac doctrinæ laude inſignibus. Innotuit tunc & clarus fuit, cum aliis Viris claris, Iureconſultis, oratoribus, poetis, ac philoſophis, tum inprimis *Petro Victorio, Paulo Manutio, Carolo Sigonio*, quo cum Bononiæ per annum ita vixit: vt non ſolum ſtudiorum ſocietate, ſed etiam victus vitæque communitate, coniunctiſſimus fuerit.

Proficiſcitur in Italiam.

Quibus cum in Italia vixerit.

Reuerſus ex Italia anno *milleſimo, quingenteſimo, ſexageſimo quinto*, illuſtriſſimoque principi Ioachimo ſecundo, Electori Brandeburgico commendatus, ad docendi in Academia Francofordiana munus redijt, inque eo viginti ipſos annos, ad vitæ vſque finem conſtanter perſeuerauit: quem attigit anno *octuageſimo quinto* ſupra *ſeſquimilleſimum*, die *tertio Iulii* veteris.

In patriam & ad munus docendi redit.

Moritur.

Maximi hunc virum ſemper fecit *Melanchthon*, tum propter ingenij naturæque præſtantiam, tum propter multarum rerum cognitionem: tum præcipue propter venæ poëticæ vbertatem & carminis, quod ſcripſit, elegantiam, rerum argumentis, ſententiarum acumine, verborum ſignificante proprietate, tota compoſitionis forma, quæ ad exemplum vetuſtæ poëtices primi illius & florentis ſeculi proxime acceſſit, cum veteribus & laudatiſſimis Elegiographis certantem. Itali ipſi, inter quos *Sigonius*, tribuunt ei *ingenium acerrimum, doctrinam exquiſitam, vita integritatem prope incredibilem*.

Melanchth. Schloſſerum magni fecit.

Nec non & Itali.

A *Georgio Sabino*, ex auctoritate Pontificia & Cæſaria, laurea poëtica, & inſignibus nobilitatis ornatus eſt: ſuntque in Elegia * ad Schoſſerum inter cæteros hi verſus;

Laurea & nobilitate donatur Schoſſerus.

** Quæ eſt vltima libri 6. Carm. Sabinianorum.*

At, mihi ſi quoquam lauro donandus haberi
Hic, Schoſſere, tibi, candide, debet honos.

Æquat

Æquat enim veteres tua carmine Muſa poetas,
Quos vetus Auguſti tempore Roma tulit.
Lenia ceu placido labuntur flumina curſu,
Conſita quæ blandis floribus arua ſecant:
Sic iucunda fluunt leni tua carmina ductu,
Et nihil in numeris aſperitatis habent.
Inſigniq; nitent cultu, referuntq; ſonoros,
Naſo dedit quales ore canente, modos.
Ergo laurigeri quo vatis honore fruaris,
Cingo tuum lauri fronde virente caput.
Nec pudeat noſtro te munere ferre coronam,
Haud minus iſte meo munere creſcet honos:
Quam ſi bellipotens eadem tibi ſerta dediſſet
Carolus, Imperij qui moderatur opes.
Namq; ego iudicium de carmine carminis autor,
Belligero melius Cæſare ferre queo.
Præterea, quo maior honos & gloria maior
Excitet ingenium, docte poeta, tuum;
Confero laurigero vati tibi nomen equeſtre,
Quicquid & ordo ſimul iuris equeſter habet.

Alias anguſte admodum vixit: vt prope cum ſuis eguerit: niſi tenues eius fortunas magnifica principum Brandeburgicorum ſtabiliiſſet liberalitas: vnde & commodius ipſe viuere, & educare ſuos honeſte potuit: & prouinciam docendi ſuam ex dignitate ſcholæ & officij ſui ſuſtinere. Nec dubitauit ipſa Academia Marchica pro redituum ſuorum tenuitate, aliquid ad id, quod ei quotannis numeratum à principibus optimis fuit, adijcere; atque induſtriam eius qualicunque προσθήκῃ iuuare & accendere. Ita enim *plerunque* fit, vt *dum publicæ vtilitati viri literis abditi inſeruiunt, ſecuri priuata, parum abſit, quin pereant, aut egeant.* *In re tenui conſtitutus Schoſſerus.*

Quemadmodum etiam viri boni quæſtum maiorem ducunt nullum, quam conciliare ſibi beneuolentiam proborum & doctorum virorum: ita & Schoſſerus amicos habuit in Germania συγχρόνους καὶ ὁμήλικας ferè omnes, *Georg. Sabinum, Iohann. Stigelium, Caſparum Peucerum, Ioachimum Camerarium, Danidem & Nathanem Chytræos, Victorinum Strigelium, Ioann. Caſelium, Poſthium, Bocerum, Iacobum Monauium, Michaelem Haslobium, Petrum Sickium, Thomam Matthiam, Thomam Hubnerum, Abd. Prætorium,* & alios. Principi *Sigiſmundo* Marchioni propter poëtices excellentiam, & cæteras animi dotes fuit ita charus: vt peculiari eum ſtipendio in rectiſſimo ſtudiorum genere conſeruarit. *Amici eiuſdem.*

Cumque ſciret venæ felicitatem DEI donum eſſe: præcipue eam ad celebrandum Filium DEI contulit: ac ſcripta *de bene-* *Scripta Schoſſeri.*

X

beneficiis eius edidit: quæ pias cogitationes in legentibus accendunt. Scripſit & *gratulationes* ad patriam *de reditu* illuſtriſſimi principis olim ſeptemuiri *Ioannis Friderici*, ducis Saxoniæ. Celebrauit etiam *inſignia* aliquot *doctorum virorum*, eaque *Sigiſmundo* Archiepiſcopo Magdeburgenſi inſcripſit, etiam à Melanchthone commendata. In tabulas item redegit *genealogiam Marchionum Brandeburgicorum*, qui à tempore *Rodolphi*, Imperatoris vixerunt: pro quo carmine & honoraria veſte precioſa & aureis pluribus donatus fuit. *Libellum* quoque *Georgii Sabini de carminibus artificioſe componendis ſcholiis* illuſtrauit. Prodierunt & *poemata eius in vndecim libros diuiſa*; typis Eichornianis anno 1585. quo autor obijt. *Ex Epiſtolis à Schöſſero editis.*

SIXTVS AB HEMMINGA.

A. 1586.

SIxtus ab Hemmena, ſeu vt ipſe ſe ſcribit, ab Hemminga, natus eſt Ballacomi, oppido Friſiæ Occidentalis, patre *Hectore ab Hemminga*, matre *Barbara à Grattinga* anno Chriſti 1533. ſexto die Februarij. Pater huius Sixti noſtri nobiliſſimæ & antiquiſſimæ familiæ Hemminganæ columen, ſua memoria inter Friſiæ proceres in comitiis aliſque publicis congreſſibus patriæ nomine inſtitutis autoritate ſua multum potuit. Hic habuit filios quatuor, *Doconem*, *Dominicum*, *Regnerum*, & hunc *Sixtum*, omnes ſingulari eruditione conſpicuos. Nam vir cordatus pecuniæ nunquam pepercit, quam in filiorum inſtitutionem impenderet. Itaque ab ipſis ſtatim incunabulis illis præceptores idoneos habuit, & perceptis in patria literarum fundamentis Louanium & porro ad alias vniuerſitates ablegauit, vt non modo artium peritia, ſed & linguarum ſcientia conſpicui, & poſtulante neceſſitate vſui Reipubic. eſſe poſſent. Quam diligenti ſtudio quam maturo profectu Doco fuerit, Sixti noſtri verbis, quam meis explicare malo, quæ huc ex ipſius Doconis genitura quam Sixtus fratri exemplo 24. poſuit transſcribam. *Nihil autem minus ſuſpicabamur* (inquit) *quam ipſum nobis morte ſubripiendum cum rariſſime, imo annorum 22. ſpatio nunquam periculoſe ægrotaſſet, & eſſet valetudine ſatis firma, ſebrius præterea & temperans admodum, vitaque in omnibus actionibus moderatiſſima. Erat vero ingenio tam manſueto ac ſedato, vt non alium viderim eo quietiorem: à grauioribus occupationibus & publicis negotiis prorſus immunis, à domeſtica quoq; rei curis liber, nam cælebs erat. Inimicitias & controuerſias ita deteſtabatur, vt neminem vnquam cognorim, quem aut odio habuerit, aut cui ipſe odio fuerit. Nihil præferens animi tranquillitati, priuatim in otio tantũ literato, & ingenioſo degebat, à vulgi moribus alieniſſimus. In ſtudiis primũ locum*

Ballacomũ oppidum Friſiæ.

Pater Sixti.

Fratres Sixti.

Doco ab Hemminga frater Sixti.

totum tribuebat lectioni ſacrorum voluminum: ſecundum hiſtoriis & Chronographiæ, tertium poeſi, ſed ſecretiori ac doctæ. Artem enim illam verſificatoriam vulgarium huius temporis Poetarum contemnebat, & in his ſemper aliquid annotabat & commentabatur. *Horis autem ſucceſſiuis ſe conferebat ad Geometriam, Opticen, Picturã, Plaſticen, Torenticen, quibus libenter ingenium adiuuante natura vacabat, ſeq; exercebat, imitatione pariter & inuentione feliciſſimus. Conſcripſit tabulas vniuerſalis Chronographiæ, ſed morte præuentus non abſoluit, poemata quoq; multa quæ tamẽ nunquã voluit in lucẽ edere. Exarauit tabulam Geographicam totius orbis, cũ primis magnam & elegantem, nec minus artificioſam, pluraq; induſtriæ ſuæ monumenta non vulgaria reliquit.* Hæc ibi, deinde infra ſubdit. *Sequenti,* inquit, *an.*1570. *Menſe Martio die* 19. *corripuit ipſum inflammatio cerebri, qua indies ingraueſcente, cũ neq; ſe quieti dare poſſet, neq; quicquam ſumeret; fruſtra acerſitis medicis maximo ſuorum mœrore ex hac vita deceſſit* 30. *Martii ſub ortum ſolis annos natus* 42. *menſes ſex & dies aliquot. Meo autem dolori acceſſit id quoq;, quod nec ægrotanti aut decumbenti, nec expiranti adfuerim.* Hactenus de fratre ſuo Docone Sixtus. De Dominico & Renico idem teſtaturus, ſi & horum genituram deſcripſiſſet.

Poeſis ſecretior & doctior

Ipſe Sixtus, vt in medicina excelleret, artes Mathematicas ſibi diligenter cognoſcendas eſſe ſtatuit. Ideoq; perceptis Logicis & Ethicis & Phyſicis diſciplinis, & linguis ſacris, Mathematicarũ gratia ſe Louanij Gemmæ Friſio, & alibi alijs earum peritiſſimis profeſſoribus applicuit; quo penitus in earũ penetralia tranſiret. Cumq; in cæteris, quæ Mathematum nomine cenſentur certitudinem eſſe deprehendiſſet, quam docti & indocti pariter prædicant; extra omnem veritatis controuerſiam eſſe poſitam, eas ad vſum ſuum ſectatus eſt. Sed illam quam Aſtrologiam vocant, quæ futurorum præſcientiã ex aſtris promittit, cum nullis fundamentis, nullis rationibus certis niti, & proinde vanam & futilem eſſe deprehendiſſet, vir veritatis ſtudioſus & ingenuus, non modo ipſe eam cane peius & angue odit; ſed etiam aliis eam pro merito odioſam reddere voluit: Itaq; ſcripſit librum aduerſus eos qui Aſtrologiam profitentur, cui titulum fecit, *Aſtrologiæ ratione & experientia refutatæ liber.* In quo ille non Aſtronomiam impugnat, quæ inter Mathematicas quartum locum obtinet, & ſiderum ortus & occaſus docet, ex quibus interualla temporum metimur, & proinde vt humanis vſibus maxime neceſſaria in vniuerſitatibus publice docetur, & ſuis profeſſorib. priuilegia ab Imperatore meretur: Sed aſtrologiam vanitatis arguit, quæ ex ſiderũ conſtitutione hominibus ineuitabiles inclinationes ingenerari docet, quib. homo pene plus quã fatali neceſſitate, vel ad hoc, vel ad illud ita propendeat, vt aliter agere non poſſit; quã ex inclinatione

Sixtus medicinæ & Matheſi deditus

Aſtrologia.

Sixti liber contra Aſtrologiam.

Aſtronomia.

ſiderali vrgetur. Hanc enim Aſtrologiam nihil aliud eſſe aſſerit, quam meras impoſturas, ſicut & pediſſequas eius vniuerſas, quæ ſunt *Geomantia, Hydromantia, Pyromantia, Aruſpicina, Chiromantia, Metopoſcopia, Goetica, Theurgia, Necyomantia, præſtigia, & nobilis illa Alchimia* compluresque aliæ, quæ diuinatrices generali nomine appellantur, & nonmodo ab ordine liberalium artium remouentur: ſed etiam capitali pœna in cultoribus earum condemnantur. Neq; vero Sixtus dum hoc agit, cum plebeijs & vulgaribus huius Aſtrologiæ profeſſoribus, ſed cum *Cypriano Leouitio, Hieronymo Cardano, Luca Gaurico* cōgreditur, qui huius profeſſionis coryphæi ſunt.

Pediſſequæ Aſtrologiæ.

Contra quos Sixtus ſcripſerit.

Neque ſolum in generalibus huius profeſſionis Regulis cōfutandis occupatur, *Picus Mirandula, & Cornelius Scepperus*, ſed & ad indiuidua deſcendit, in quib. experientia ipſa declarat, futiles, & inanes eſſe promiſſiones omnes, quas Aſtrologi de futuris euentibus faciunt: quod ipſum liquido declarat, in *triginta illuſtrium perſonarum genituris*, in quibus nihil euenire declarat eorum, quæ aſtrologi ex doctrina ſua, his quaſi neceſſario euentura prædicunt. Perſonæ autem hæ ſunt: quarum proponuntur. *Caroli V. Imperatoris: Caroli à Brimeu Comitis Megani: Ioannis ab Auſtria: Henrici 2. Francor. regis: Franciſci 2. Francor. regis: Caroli 9. Francor. regis: Iſabellæ Valeſiæ: Pauli 3. Pontif. Maximi: Petri Aloiſii: Alexandri Medices: Henrici 8. Angliæ regis: Edoardi 6. Angliæ regis: Mariæ Angliæ reginæ: Elizabethæ Angliæ reginæ: Ludouici Angliæ regis: Ferdinandi Imperatoris: Ioannis Frederici Saxoniæ ducis: Philippi Landgrauii Heſſiæ: Bernardi de Meroden: Henrici Ranzouii: Adriani Iunii: Gemmæ Friſii: Docconis ab Hemminga: Sixti ab Hemminga: Aſſæ Boitzemanæ: Regneri à Gratinga: Emari Ranconeti: Ioannis Checi Angli: Ioannis Baptiſtæ Cardani*: Quibus genituris ex arte fideliter deductis, & ad præſentem euentum diligenter accommodatis, cum vanitatem Aſtrologiæ deprehenderit, ac demonſtrauerit: hoc præſtare voluit; vt poſteros errore, & fruſtraneo labore liberaret: illud ſaltē eſt conſecutus, vt nec ingenium, nec diligentiam, nec ſtudium ſibi defuiſſe demonſtrauit ad Rempub. literariam iuſto tramite gubernandam. Vita defunctus eſt circa annum Chriſti octogeſimum ſextum, ſeculi quingenteſimi. *Suffrid. Petri de ſcriptoribus Friſiæ.*

Sixtus ex illuſt. perſonarum ſchematibus Genethliacis vanitatem Aſtrologiæ demonſtrat.

Opus hoc excuſum eſt in 4. Antuerp. Anno 1583. apud Plantinu.

IOACHIMVS MEISTERVS.

Ω. 1587. die 10. Feb. S.N. ætat. 54. m. 3. d. 11.

Natalis Meiſtri.

CAput Luſatiorum eſt *Gorlicium*, vrbs celebris ad Niſſum fluuium. Ea tum alios complures, virtute & doctrina inſignes viros, tum *Ioachimum* hunc *Meiſterum* felici ſatu protulit, anno trigeſimo ſecundo ſupra mille quingentos; & decimo quinto poſt repurgatam, Lutheri & Philippi inprimis miniſterio, ſacram doctrinam.

Georg. Othomannus. *Eius laus.* *Studia Meiſtri.* *Indoles.*

Tyrocinium puer fecit ſub *Georgio Othomanno* iuuentutis informatore fideli & felici, cuius eloquentiam Imperatores ipſi D. D. *Ferdinandus & Maximilianus*, ad quos grauibus in negocijs tum Viennam Auſtriæ, tum Pragam Bohemiæ metropolim, fuit ablegatus, amarunt & admirati ſunt. Hoc igitur docente tum in alijs artibus, ad humanitatem pertinentibus, tum præcipue in ſtudio poëtices magnos fecit progreſſus. Sunt enim in optimis quibuſque ingenijs quidam quaſi igniculi naturæ: Quibus excitatis ſtudio & doctrina, ſtatim ſe vis inſita prodijt: vt recte dicatur indoles διδαχῇ ἀλωτόν,

Mittitur Francofurtum. *Iodocus Willichius.* *Addicit operam ſuam ſcholæ.*

E patria ſchola ab artium & linguarum principum apparatu ſic ſatis inſtructus, *Francofurtum* ſe ad Viadrum Marchiæ Electoralis oppidum ſchola publica, inde ab anno Chriſti ſexto ſupra mille quingentos nobilitatum, vberioris ingenij cultus capiendi ergo mittitur. Ibi, quæ erat eius *φιλομαθία* & ardor diſcendi, audiuit inter alios, *Iodocum Willichium*, medicinæ atque omnis philoſophiæ eruditæ doctorem celeberrimum. Hic igitur per omne philoſophiæ genus generoſo animi impetu graſſatus, non mediocrem de ſe apud bonos & doctos excitauit exſpectationem. Francofordia in patriam reuerſus, ſuaſu & iudicio, vt veriſimile eſt, Othomanni illius magiſtri ſui, ſcholæ patriæ operam ſuam in iuuentute, primis literarum elementis imbuenda, addixit. Inde Laubanum, oppidum vicinum, vocatus, ſcholæ ibidem gubernationem ſuſcepit: ſed paulo poſt in Boruſſiam paſſus eſt ſe pertrahi, a ſenatu Elbingenſi accerſitus, vt ludum iſtic literarium aperiret.

Wittembergam abit. *Ioan. Maior.*

Poſtea Luthero mortuo Wittembergam eſt ad Melanchthonem illum Germaniæ Phœnicem profectus: qui amanter eum complexus cum Crucigero, Pomerano, & alijs Academiæ tunc profeſſoribus, non vt diſcipulum, ſed vt amicum habuit, inprimis ſuauiſſima conſuetudine vſus eſt *Ioannis*

Maioris poëtæ, ob ingeniorum & ſtudiorum ſimilitudinem, quæ animos arctiſſime conglutinare ſolet. Et vere erant tum

Ambo florentes ætatibus, artibus ambo:
Et cantare pares, & reſpondere parati.

Vocatur Gottingam Meiſterus.

Deſiderabatur eo tempore *Gottinga*, peritus ludi rector & pueritiæ informator. Per legatos igitur Meiſtero id officij deferunt, vtque in ſe recipiat, amice rogant. Annuit, & vocationem ſecutus, adoleſcentiam in literis ac moribus fideliter informat; ad Philippi inprimis ductum ſeſe accommodans, & Philippica identidem ſuæ fidei traditis commendans. In hoc puluere ſcholaſtico dum verſatur Meiſterus, auguſta ſchola Gorlicenſis monaſterij aperitur: primusque eius rector *Petrus Vincentius* Wittemberga euocatur, & die nono Iulij, anni ſexageſimi quinti, ſolenniter introducitur. Verum cum vix triennium gymnaſio præfuiſſet: Vratiſlauiam inuitatur, quo & abijt. Quare cum de ſucceſſore deliberaretur: vnus Meiſterus dignus iudicio Senatus viſus eſt, cui regimen ſcholæ & prouincia illa docendi demandaretur.

Gymnaſium Gorlicenſe inſtitutum.

Ad eius regimen poſt Vincentium Meiſterus vocatur.

Paruit Meiſterus, & in dulciſſimam patriam anno ſexageſimo nono reuerſus, non ſolum ciuium ſuorum, ſed & finitimarum vrbium ac prouinciarum liberos, collegis *Laurentio Ludouico, & Martino Mylio*, viris doctiſſimis, bonas literas docuit.

Partiti inter ſe fuerunt illi operas, vt ſacra & Græcos auctores Ludouicus explicaret, Mylius artes Logicas traderet, ipſe Meiſterus poetas enarraret, & ſtyli exercitationes atque meletas oratorias vrgeret. Et ſane ſtudio, fide & ingenij excellentia tantum effecit: vt adoleſcentes, ne dicam pueri, mediocri ſtudio adhibito, quaſcunque ſacrarum literarum hiſtorias, non infeliciter carminè redditas iuxta præceptoris ductum recitantes audirentur.

Diligentia Meiſteri.

Phraſeologia Poetica.

Eo enim adſuefaciebat diſcentes, vt ex optimis quibuſque Latinæ linguæ auctoribus & poetis, Virgilio inprimis, ſuos in ordine redigerent ſynonyma, epithetorum copiam, phraſium ſyluulam infinitam locorum communium multitudinem, elegantias poetarum proprias, adeoque totam diſpoſitionis poeticæ ideam. Accedebat ipſius Meiſteri indefeſſum ſtudium in ſcribendis, & in maxima diſcentium frequentia recitandis poematibus: in quibus non tantum in elocutione Virgilii commonſtranda, quantum poterat, elaborabat; ſed etiam in id incumbebat; vt inprimis oſtenderet, & diſcentibus ob oculos quaſi proponeret, quomodo in ſacris literis ſingula verba, ſingulæ phraſes, & tota diſpoſitionis & elocutionis forma,

Exercitationes poetica.

ma, atque character ad poeticum ſtylum accommodandus & conformandus eſſet.

Vidiſſes ad Gymnaſium illud confluentes ex vna parte Boruſſos, & Polonos: ab altera Germanos & Bohemos: incenſos omnes amore ſtudiorum & fama tum Meiſteri, tum quos modo nominauimus collegarum. Quindecim ipſos annos eo in ludo cum egiſſet, à ſenatu Bremenſi, conſilio *Chriſtophori Pezelii*, ad gubernandam eius vrbis ſcholam, honorifice ſcriptis literis vocatur: cui vocationi anno octuageſimo quarto cum paruiſſet; venit eo, & ſolenne ſuum obtinens, iuuentutem literis optimis imbuit, ſed non fuit diuturnus iſte labor. Febri enim ardenti & continua correptus, placide in Chriſto obiit, die Februarij decimo, anno Chriſti octuageſimo ſeptimo, ſupra ſeſquimilleſimum, cum vixiſſet annos quinquaginta quatuor, menſes tres, dies vndecim. Præſagijt ipſe ſibi mortem in carmine, quo calendis Ianuarij gratulatus eſt Pezelio, quod ita habet; *Celebritas Gymnaſii Gorlicenſis.* *Bremam inuitatur.* *Vbi paulo poſt moritur.* *Præſagit mortem.*

Felices, ſi quid felix mundo eſſe, Calendas,
Si qua poteſt felix ſpes ſupereſſe precor.
Quod ſi cuncta crepant, celerant ſi fata ruinam:
Felix in cœlo proximus annus erit.
Hic vbi pendentem ex humeris maſſamq; genuſq;
Ille hominum, carnem geſtat, & oſſa ſator.
Oſtentatq; ſuper qua gentem plurima propter
Accepit patrio vulnera ab hoſte, ſacram.
Illic, victa iacent quæ regna, reſurgere fas eſt:
Illic ſpes noſtra certa ſalutis erit.
Illic hoſpitio dextras iungemus, vbi ingens
Sub Chriſto roſeo pectore, vulnus hiat.
Ibimus hoſpitio, non certa ſede vagati
Inſtabiles hominum ſpes, fera vita, vale.
Et quæcunq; minax annus, quæcunq; Calenda
Adducunt peſtes, damna, valete cruces.
Infelix nil eſſe poteſt, quibus æthere ſummo
Frater deuictis hoſtibus, aſtra tenet.
Qui Ditem & Mundum, & ſuperati vulnera Lethi
Vicit ouans dextra, vulnere, morte, Deus.
Ergo ſic etiam felices Iane Calendas
Pezelio, & nobis fataq; ſpemq; feres.

Scripſit pleraque carmine, & quidem Heroico: vt de *Eua*; de *Chriſti natiuitate*; de *Rodolpho* primo Imperatore; de *Melanchthone* panegyricos duos: item ſoluta, *orationem de Entyche* & eius erroris ſectatoribus, ab origine eius ſectæ ſub Theodoſio vſque ad Iuſtinianum Auguſtum: in- *Scripta.*

ſcriptam magnifico Ioachimo à Berge, & ſi quæ alia. *Ex carmine, quo præceptori ſuo parentauit gratus diſcipulus Abrahamus Scultetus Grunebergenſis, Gorlicii die Viceſimo ſecundo Iulii anno octuageſimo ſeptimo.*

D. 1587. die Octob. æt. 75.

MICHAEL BEVTHERVS.

Francorum laus. ** Ad hunc Beutherum anno 1546. ſcripta epiſtola.* *Würtzburgum.* *Carolopolis.*

FOrtiſſima ſemper Francorum gens, ac inter cæteros Germaniæ populos antiquiſſima eſt habita: cui * Melanchthon candorem inprimis tribuit. Ea in gente tribus *Würtzburgo*, Franciæ orientalis metropoli, milliaribus, ſecundum Mœnum fluuium, ſitum eſt oppidum vetuſtiſſimum *Carolopolis*; à Carolo magno Imperatore, ſub annum octingenteſimum, conditum: id quod vel verſiculus hic ad imaginem illius Cæſaris in curia adſcriptus hodieque teſtatur:

Carolus en magnus præſentem condidit Vrbem.

Natalis Beutheri. ** 1387.* ** 1457.* ** 1502.*

E regione oppidi cis Mœnum in monte arx viſitur Carlsburg, ab eodem Imperatore fundata & cognominata. Hoc in oppido natus eſt *Michael Beutherus*, anno vigeſimo ſecundo ſupra mille quingentos, die decima octaua Octobris, D. Lucæ Euangeliſtæ ſacra: quæ & ipſa natalis fuit trium Germaniæ Academiarum, in Palatinatu * Heidelbergenſis, Gryphiſwaldenſis * in Pomerania, & Wittembergenſis * in Saxonia.

Pater. *Auus.* *Populares coætanei.*

Patrem habuit ſibi cognominem, arcis illius & oppidi præfectum per annos triginta ſex, ac ob fidem in ſeditioſorum ruſticorum motibus conſtanter ſeruatam, *Conrado de Thungen*, epiſcopo Würtzburgenſi, & orientalis Franciæ Duci, longe cariſſimum. Auus eius fuit *Paulus Beutherus*, præfectus finium ducatus Franciæ, qui diem ſuum obiit anno milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Prodierunt ex eodem oppido & *σύγχρονοι* fuerunt, *Andreas Bodenſtein*, dictus Carlſtad, *Ioannes Draconites*, Theologi, *Ioann. Beutherus*, cancellarius Fuldenſis, *Ioann. Hildebrandus* I Cti. & medici tres *Wilhelmus Rüger, Ioann. Lindeman, & Georgius Scheiner.*

Educatio. *Mittitur Würtzburgum.*

Puer hic Beutherus, cum indoles eius præclara nihil vulgare polliceretur, matris ac propinquorũ cura, (patrem n. vix bimulus amiſit) præceptorib. eſt cõmiſſus: inq; ſchola patria ad nonũ vſq; ætatis annũ, prima literarũ fundamenta non infeliciter iecit. Inde auiditate diſcẽdi ductus *Würtzburgũ* an. æt. 9. venit: ibique

ibique in Grammaticis vberiores fecit progreſſus. Breui poſt in *Coburgenſe* Gymnaſium ſe contulit anno Chriſti trigeſimo quarto: vbi Græcæ linguæ, cuius erat cupidiſſimus: Dialectices item & Rhetorices initia deguſtauit: ibique biennium, ad decimum vſque quartum ætatis annum, hæſit. Biennio elapſo *Marpurgum* profectus, ſingulari Dei prouidentia nactus fuit doctrinæ vitæque informatorem & hoſpitem *Ioannem Draconitem* S S. Theologiæ Doctorem popularem, atque cognatum ſuum: qui non ſolum doctrinæ varietate & in formandis ingenijs dexteritate incomparabilis; ſed etiam rara pietate, morum grauitate, vitæque ſanctimonia inſignis erat. Hic loco Indicis Biblici, ſeu, vt barbare loquuntur, pro repertorio Bibliorum, in citandis memoriter ſacræ Scripturæ textibus atque capitibus eo vſus eſt; atque propter expeditam ſingulorum capitum denotationem ipſum *ſacram ancheram* appellitare ſolitus.

Inde Coburgum. *Et Marpurgum.* *Ioan. Draconites.*

Hebrææ etiam linguæ cognitionem ab eo percepit; & in Græcorum autorum lectione ſe diligenter exercuit: inſtinctuque præceptoris huius, & heri ſui, atque *Eobani Heſſi*, poetæ, qui filij loco eum dilexit, primũ in philoſophia teſtimonium, quod Baccalaureorum gradum vocant, anno Chriſti trigeſimo octauo, ætatis decimo ſexto petijt, & ad philoſophiæ ſtudium animum applicuit. Anno ſequenti in *Solitarienſe* cœnobium in Haſſiæ finibus ſitum, ad docendas artes vocatus eſt. Sed diu in cœnobio illo commorari noluit: cum animus eius ad vitam ciuilem ferretur: & pluribus, quam paucis, prodeſſe ipſe mallet.

Beuther. primum philoſ. gradum petit. *Docet in cœnobio.*

Itaque *VVittembergam* abijt, Theologiæ ſtudio inflammatus: vbi à *Melanchthone*, cuius ad amicitiam facile aditum ſibi virtute ſua patefecit, D. *Martino Luthero* commendatus, inter domeſticos eius receptus, & humaniſſime eſt habitus. Autor ibi ipſi fuit Melanchthon, vt ſtudium Matheſeos cæteris adiungeret; & alterum in philoſophia gradum, quem Magiſterij appellant, peteret; animumque poſtea ad hiſtoriarum lectionem adijceret. Cum autem anno quadrageſimo ſecundo, diſſidio quodam inter *Ioannem Fridericum*, Saxoniæ Electorem, & *Mauritium*, Saxoniæ ducem, finium cauſa orto; miles vtrinque conſcriberetur; & delectus Torgæ haberetur: militiæ ipſe quoq; tyrocinium facturus, operam ſuam in conficiendo Electoralium copiarum catalogo addixit: eaque ex re tantam experientiam acquiſiuit, vt triennio vix elapſo, quidam ex præcipuis belli ducibus, qui Imperio militabant, Wittemberga eum in caſtra Saxonica, ad caſtellum Wolffenbüttel / euocarent. Quo confecto bello ad ſtudia Wittembergam redijt, nec Martis caſtra, exceptis his duabus de Muſarum choro digreſſionibus, deinceps vnquam attigit.

Abit VVittembergam. *Militiæ tyrocinium.* *Redit ad ſtudia.*

Completo Wittembergæ quinquennio, quo *Lutherum, Melanchthonem, Pomeranum, Crucigerum* ſeniorem, *Iuſtum Ionam*, Theologos; *Hieronymum Schurfium*, & *Melchiorem Clingium*, Iuriſconſultos; *Eraſmum Reinholdum* in Mathematicis audiuerat; anno Chriſti quadrageſimo ſexto, ætatis viceſimoquarto ad hiſtoriarum, Mathematum atque poeſeos profeſſionem publicam in Gryphiſwaldenſi Academia vocatus fuit: cui officio biennium non tantum ſumma cum laude præfuit; ſed Rectoratus etiam dignitate functus eſt; actusque aliquor promotionum publicarum ſolenni pompa celebrauit.

In Academiam Grypſ. vocatus.

Cum igitur magna vbique de ipſo fama percrebeſceret; & ad aures vſque *Melchioris Zobellii*, Franciæ Ducis, & Epiſcopi Wirtzburgenſis, patriæ ſuæ principis, emanaret: ſtatim biennio poſt, quadrageſimo octauo anno ab ipſo vocatus, & in conſiliariorum numerum eſt allectus. Hoc in munere prudentiam, fidem, integritatemque à ſe expectatam egregie probauit, & publica commoda pro virili promouit.

M. Zobell.

Beutherum in conſiliariorum numerum cooptat.

Sed cum inſatiabili diſcendi ſtudio teneretur, & ſine Iuriſprudentiæ cognitione minus ſe facere ſatis officio ſuo in aula poſſe experiretur quotidie: eo vitæ genere relicto in exteras Galliæ quoque Academias, iuris condiſcendi cauſa abire ſtatuit: longaque itinera conficere potius, quam in aulicis delicijs torpeſcere. Cum enim peregrinationes ad prudentiam, & ad alias res multas plurimum momenti afferre intelligeret, exteras nationes luſtrare cum iudicio, leges, mores, inſtituta notare; & cum ijs, quæ domi foriſque iam obſeruarat, conferre voluit. Nec enim ignorabat à peregrinationibus Vlyſſem cõmendatum; & oratorem ab Ariſtotele peregrinari iuſſum: plurimumque ad legum tum ferendarum, tum intelligendarum ſcientiam peregrinationes conducere.

Abit in Galliam.

Peregrinationum vtilitas.

In exteras ergo Academias Gallicas, *Pariſienſem, Aurelianenſem Biturigenſem* & *Pictauienſem* profectus eſt, anno Chriſti quadrageſimo nono; quo tempore vel maxime regnum Galliæ pace & rerum omnium vbertate floruit. In illis peregrinationibus expedite & eleganter Gallice loqui perdidicit: varias variarum Rerumpubl. politias, leges, conſuetudines, mores, ritusq; cognouit: quæ omnia maximo poſtea vſui in vita & ipſi & alijs fuerunt. Et quamuis immenſo iuris pelago ſe commiſerat, inque facto & ciuili codice omne tempus poneret: ab aliorum tamen humaniorum autorum lectione non prorſus abſtinuit; ſed varios, eosque præſtantiſſimos ſcriptores diurna nocturnaque manu aſſidue verſauit: cum ſapientibus & doctioribus communicauit: artium liberalium Magiſtros, dicendi atque viuendi præceptores; conſulendi atque iudicandi doctores audiuit viros vndique doctiſſimos: vnde ex alijs accurate

Studia eius in Gallia.

tate de grauiſſimis rebus in medium allatis, diſſerere; ex alijs eleganter loqui: ex alijs ad delectationem audientium verba facere didicit; ex alijs rite recteque, ordinandæ, adminiſtrandæ, tuendæque Reipublicæ nec non bene, ciuiliter, & honeſte viuendi præcepta hauſit: ab alijs denique boni & æqui artem cognouit.

Pictauij, quæ Pictonum in Gallia metropolis ac cathedra epiſcopalis ab ipſa D. Hilarij ætate & ſtudio iuris celeberrima eſt, cum propter ſummam loci illius amœnitatem, quem Clanius fluuius, qui in Viennam delabitur, circumfluit, aliquantiſper ſubſtitiſſet; *Ephemerin hiſtoricam* conſcripſit, & paulo poſt Lutetiam digreſſus, opus, cuius ſimile antea nullum vnquam extiterat, viris doctiſſimis atque celeberrimis, qui Pariſienſi in Academia tunc erant, perlegendum dedit; qui ſtatim eum ad editionem ſunt hortati. *Pictauium.* *Scribit ephemerin hiſtoricam.*

Itaque anno Chriſti quinquageſimo typis illud Lutetiæ exſcribendum curauit: ad cuius poſtea exemplum *Paulus Eberus* calendarium ſuum adornauit. Anno ſequenti quinquageſimo primo, Gallia relicta, magnaq; breui temporis ſpacio ex egregijs ſtudijs, laboribus atque actionibus comparata gloria domum redijt: & ab aula Wirtzburgenſi honorifice denuo receptus, eidem totum ſe dedidit: atque ardua quæq; negotiorum fortiter ſubijt, prudenterq; expediuit. Qua diligentia id conſecutus eſt; vt eo ſæpius Epiſcopus Wirtzburgenſis in arcanis & arduis negotijs opera eius vteretur, ſtudiumq; clementer probaret, & ſingulari amore ac gratia complecteretur. Et cum præcipui conſiliarij munere fungeretur: *quatuor* bonorum conſiliariorum *ſcopulos* prudenter ſibi vitandos eſſe cenſuit: *contumaciam*, bonorum conſiliorum remoram: *diſcordiam* inter *συμβυλεύοντας*: *Affectus*, à quibus omnes, de rebus dubijs conſultantes, vacuos eſſe decet: *Auaritiam* denique, quæ omnia habet venalia, fidemque ac probitatem euertit. Quos etiam conſilij dandi modos Ariſtoteles præſcripſit: eos ipſe accurate obſeruauit; *ratione* ſcilicet, *authoritate* & *exemplo* conſulendum eſſe. Hæc enim ſi coniungantur, magnam vim habere neceſſe eſt. Quanquam vero omnia, quæ in conſultationem veniunt, talia ſunt, quæ aliter accidere poſſunt: tamen ipſe ſibi ſufficere arbitratus eſt; ſi conſcientiæ ſuæ ſatisfeciſſet, illius memor: *non euentum, ſed fidem præſtare debet, qui conſilium dat.* Singulari arte & flexu facili conſilia ad vnum, eumque verum ſcopum dirigere potuit; optime ſciens obliqua via eundum, quo non licet recta. Nullius ſeruilis ſententiæ vnquam vel autor, vel imitator: ſilentij vero & arcani nuſquam non tenax fuit. In capiendis conſilijs & deliberationibus ſuſcipiendis ſingulari prudentia præſtabat; conſiderate & cum dignitate ſuam ſententiam expli- *Edit idem opus.* *Redit in Germaniam ad ſuos.* *Quatuor conſiliorum ſcopuli.* *Conſilii dandi modus ab Ariſt. præſcriptus.*

explicare, circumſpecteque perpendere ſolebat: & quæ ſalutaria aut pernicioſa euentura dicebat; ea grauiter, hiſtoriarum monumentis & antiquitatis exemplis, comprobare ei non erat difficile. Et hanc fidem non principi ſuo tantum; ſed etiam toti Imperio Romano, inprimis vero Germanicæ nationi in tractatione Paſſauienſi, anno quinquageſimo ſecundo, ita probauit; vt cum ab Epiſcopo Wirtzburgenſi, legatus *Henrico* Comiti Caſtellano, & *Ioanni Zobellio*. ad ea comitia adiungeretur, in componendo religionis diſſidio, & ſancienda, atque ſtabilienda pace publica, nihil prius, nihilque antiquius habuerit, quam vt Principi ſuo, quantumuis Pontificio, communis tamen patriæ & tranquillitatis amantiſſimo, perſuaderet; ne oblatas tum pacis conditiones detrectaret, vel impediret. In ea tractatione tam Principis ſui nomine, quam omnium Proteſtantium aſſenſu decretum eſt: *in cauſa religionis pluralitas ſuffragiorum ne valeat.* Sæpius poſtea legatus in aulam Imperatoris, Oenipontum quoque & Ratiſponam à Principe ſuo miſſus rebus feliciter expeditis domum reuerſus eſt.

Legatio Beutheri ad Paſſauienſ. tractat.

Anno quinquageſimo tertio *Patauium* conceſſit, atque ibi ſtudio Medicinæ de conſilio Melanchthonis, qui in feliciſſimum eum Medicum euaſurum prædixerat, operam dedit. Ibi itaque *Gabrielem Fallopium* medicum, chirurgum & anatomicum celeberrimum audiuit; & familiaritate eius quotidiana maximo cum fructu vſus eſt; cuius conuerſatione tantum etiam in praxi medica profecit: vt ea quoque in arte ita excelleret, ac ſi ab ineunte ætate eam tractaſſet. Fallopius cum in Muſæo eum aliquando conueniſſet, & in lectione *Iaſoni* I C. offendiſſet, obſtupefactus dixit: quid tempus iuridicis iſtis falleret cum profeſſione eſſet medicus? Talem enim eum iudicabat, quod pericnloſos ſæpe morbos & vulnera cum præſentiſſimo vitæ diſcrimine coniuncta, feliciter ipſum curaſſe nouerat: proinde etiam medicinæ ipſi gradum obtulit.

Patauii dat operam Medicinæ.

G. Fallopius.

Anno quinquageſimo quarto *Faſtos antiquitatis Romanæ* noua methodo Patauij confecit, & ibidem edidit. Paulo poſt Romam profectus, ipſe ibi monumenta omnia diligenter perluſtrauit, obſeruatu digna, ſtudioſe annotauit, & inſignem vetuſtatis theſaurum ſibi comparauit. Inde *Piſas*, *Bononiam*, ſtudiorum matrem, & *Ferrariam*, ſtudio iuris celeberrimam totius Italiæ Academiam, nobiliſſimi illius I C. *Renati Cati* fama permotus, ſe contulit. Hic Renatus doctrinam Beutheri variam, & in ſcientia iuris excellentiam cum deprehendiſſet non ſine admiratione; nobilitatis priuilegijs ipſum ornauit, & doctorem iuris vtriuſque, competitoribus octodecim Epiſcopis, renunciauit.

Faſti antiquitatis Romanæ à Beuther. ſcripti.

Romam petit.

R. Catus IC.

Doctor Iuris renunciatur Beutherus.

Iſtis honoribus in Italia auctus, anno proximo in Germaniam

niam à principe ſuo Epiſcopo Wirtzburgenſi eſt reuocatus. Inſtabant enim tum Comitia illa Auguſtana, in quibus de pace politica & religionis plenius deliberandum erat. Reuerſus ergo domum, vna cum *Ioanne Zobellio*, & *Henrico à Moſs*. I. V. D. ablegatus denuo ab Epiſcopo illo ad Imperij comitia fuit: quibus etiam ab initio Februarij vſque ad finem Septembris quinquageſimi quinti interfuit; & communem totius Imperij pacem religionis atque Reipublicæ vniuerſamque eius ſalutem pro ſua virili, & promouit plurimum, & feliciter conſeruauit. Valdeque illud eſt memorabile, quod non tantum Epiſcopi Wirtzburgenſis legati; ſed horum etiam ductu atque conſilio ipſe Archiepiſcopus quoque Saltzburgenſis, in Proteſtantum partes; de conſeruanda libertate tam in ipſius religionis exercitio publico, quam alijs capitibus ad eam pertinentibus, deſcenderint. Vt tamen verum fateamur, grauiſſimum ſibi ex hac actione multorum Pontificiorum conflauit inuidiam: & multi ex amicis, qui in dextero Senatus Imperij Epiſcoporum & Pontificiorum latere ipſum ſedere, & Epiſcopi Pontificij locum occupare videbant; ipſum admonuerunt: ne ſuſpicionem aliquam de ſe moueri pateretur, ac ſi non ſalua ſatis conſcientia, officio legati Principis ſui ſatisfacere poſſet: & autores ipſi fuerunt; vt ne propter honores aulicos iacturam aliquam famæ & fidei faceret. Quanquam vero ne minimum quidem vel contra fidem, vel contra religionem & conſcientiam ſuã commiſerat: noluit tamen iniqua illa ſuſpicione grauari, ac ſi in aliorum gratiam quædam faceret, vel omitteret. Et cum etiam ex non obſcuris indicijs animaduerteret, Principis ſui gratia aliorum aulicorum inuidiam ſibi creari: qui ægerrime ferebãt, Epiſcopum arcana ſua, præſertim in religionis negotio, committere qui ex profeſſo aduerſæ confeſſioni addictus eſſet: de relinquenda illa aulica functione, & conſiliarij dignitate ſæpius deinceps & ſerio cogitauit. Itaque ab eo tempore, quo ex comitijs Auguſtanis domum redijt, per integrum triennium placidam à Principe ſuo dimiſſionem humilime petijt: ſed impetrare eam non potuit; donec ſereniſſimus Elector Palatinus, *Otho Henricus* in aulam ſuam eum * vocaret: à quo conſiliarius Eccleſiaſticus atque Bibliothecarius deſignatus eſt. Sed vix fide ipſius explorata, & paucis legationibus perſpecta; iniqua fors hanc ei felicitatem quoque inuidit. Anno enim ſtatim ſequenti optimus & munificentiſſimus ille Elector, literatorum fautor ac patronus ſummus, introducta in Eccleſias Palatinatus Euangelij doctrina, & liberaliter dotata Academia Haidelbergenſi, anno ætatis ſuæ quinquageſimo ſeptimo, inopinata morte ex hac vita abreptus eſt. Poſt cuius exceſſum aulicam vitam cum priuata commutauit: & poſtquam cõmuni menſa

Reuocatur in patriam.

Ad comitia Auguſtana ablegatur.

Incurrit in aliorum odia.

Petit dimiſſionem.

Vocatur ab Elect. Palat.

* *Anno* 1559.

cum

tum viris celeberrimis, pleriſque ſuis affinibus, *Conrado Offenbachio*, *VVilhelmo Rugero*, *Ioanne Poſthio*, *Paulo Meliſſo*, *Petro Lotichio*, Haidelbergæ per annum vſus eſſet; altero anno Chriſti ſexageſimo, ætatis ſuæ trigeſimo octauo, Oppenhemium ſe contulit; omnibusque rebus publice gerendis valedixit. Ne vero ocioſus plane in illo ocio viueret; *argumenta in ſingula ſacrorum Bibliorum capita* primus adornauit; & Francofurti per *Dauidem Zepffelium* typographum typis imprimenda curauit. Cuius operis Biblici excudendi occaſione non amicitiam modo & familiaritatem, ſed & affinitatem, artis typographicæ nimio amore captus, cum Zepffelio contraxit; & ſibi perſuaderi paſſus eſt; vt cum vxoris ipſius ſorore matrimonium iniret.

Oppenhemium migrat.

Ducit vxorem.

Anno igitur Chriſti ſexageſimo ſecundo, ætatis ſuæ quadrageſimo, cum comitijs Electoralibus, in quibus Maximilianus II Romanorum Imperator electus fuit Francofurti, intereſſet: Margaretam, ex honeſtiſſima Reuſſorum familia oriundam, *Andreæ Reuſſii*, ciuis Moguntini, ſub Martino Roshemio, Caroli V. Imperatoris ſupremo belli duce, ſigniferi primarij filiam lecti coniugalis ſociam, & vitæ adiutricem ſibi adiunxit. Cum qua, caſto, conſtantiſſimoque amore vixit: & ipſa viciſſim ei, tanquam capiti, ſubdita prompte paruit, honorauit, coniugalique fide dilexit: atque ita tranquillo ac felici in coniugio annos viginti quinque ſuauiſſime tranſegerunt.

Liberi eius.

Suſcepit ex ea liberos ſex, de quibus tres adhuc filij, *Michael Philippus* Th. D. Eccleſiarum ducatus Bipontini Superintendens generalis, *Ioannes Michael* I.V. D. in Academia Argentinenſi iuris profeſſor: & *Iacobus Ludouicus*, præfecturæ Tabernæmontanæ in ducatu Bipontino ſcriba prouincialis, hodie ſunt ſuperſtites. Duo filij, *Georgius Chriſtophorus* & *Paulus Fridericus*, cum ſorore *Margareta*, fatis in puerili ætate conceſſerunt.

Perluſtrat varias Academias.

Conſummato matrimonio, anno Chriſti ſexageſimo tertio Philoſophicam peregrinationem inſtituit; omnesque Academias Saxonicas, & alias inſigniores illarum regionum vrbes, antiquitatum cauſa, ſuis ſumtibus perluſtrauit.

Expetitur à multis.
1. à Cæſare Maximil.
2. ab Electore Palatino.
3. à Republ. Argentin.

Hic anni ſpacio cum domo abeſſet, à multis quæſitus, vocatus, & deſideratus fuit. Nam ſupremus orbis Chriſtiani Monarcha *Maximilianus* II. Imperator, in Viennenſi Academia operam eius expetiuit; qua in lectione hiſtoriarum publica vteretur. *Fridericus* item III. Pius ille Elector Palatinus, clementiſſime illi priſtinum locum in Senatu Eccleſiaſtico reſtituere voluit, ſimulque officium Bibliothecarij, aut ſi amplecti eam mallet, profeſſionem iuridicam in Academia Haidelbergenſi obtulit. Florentiſſima deniq; Argentinenſis Respubl. per *D. Ioan. Sturmium*, amiciſſime ſcriptis literis, ab ipſo flagitarit, vt pro-

vt profeſſionem hiſtoricam in ſua Academia ſuſciperet. Hic re accurate penſitata Argentinenſem delegit, & anno Chriſti ſexageſimo quinto honorificentiſſime a Senatu exceptus atque receptus eſt; in qua ea, quæ partim ex viris ſummis omnium facultatum, artium atq; ſcientiarum peritiſſimis audierat, partim propria experientia & induſtria acquiſiuerat, ad vſum cõmunem tranſtulit. Nam hiſtorias variarum gentium publice ibi eſt profeſſus; eiusque profeſſionis monumenta non pauca reliquit. Præter enim typis editam Ephemerin, *interpretationem Phil. Comminæi, Practica criminalis Dammuthieri*; *Chronici Carionis* verſionem quoq; Germanicam *I. Sleidani* hiſtoriæ & à ſe conſcriptam hiſtoriam de ſtatu religionis & Reipub. per Rom. Imperium, quam I. Sleidanus ab anno Chriſti milleſimo quingenteſimo decimo nono exorſus eſt, atque ad annum milleſimum quingenteſimum quinquageſimũ ſextum, quo nimirum ille mortuus, perduxit, in annum vſque milleſimum quingenteſimum octuageſimum tertium continua annorum ſerie pertexuit. *Generale* etiam *Chronicon*, ſelectum & magnum opus, euulgauit: huic addidit rerum quarundam memorabilium ſub imperio Caroli V. in Europa geſtarum deſcriptionem; cui aliã, eorum quæ ſub Carolo V. & fratre Ferdinando in Europa geſta ſunt, hiſtoriam ſubiecit. Paulo poſt *hiſtoricam conſignationem* eorũ, quæ in reſignatione Imperij Caroli V. in Comitijs Francofurtenſibus, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo octauo, acciderunt, adornauit. *Acta* ſimul *in Europa* ab anno Chriſti quinquageſimo quinto ad octuageſimum primum ſupra mille quingentos publicauit. *Elogia virorum illuſtrium, regum Daniæ & Ranzouiorum* cum imaginibus edidit. *Deſcriptionem hiſtoricam* electionis & coronationis Maximiliani II. Imp. publicam fecit. *Animaduerſiones hiſtoricas* conſcripſit. *Commentarium in Cor. Tacit.* de populis & moribus veterum Germanorum, confecit. Quæ opera omnia publice extant: ſed plura adhuc ſunt manu eius variarum in varijs artium atq; facultatum generibus ſcripta & exarata, quæ nondum lucem aſpexerunt: vt in *Theologia, hiſtoria ſacra* ex Biblijs, *Harmonia* de Regibus Iudaicis & Iſraeliticis, ex Ioſepho, Auguſtino & Lyra. *Computatio LXX. hebdomadarum* Danielis. *Hiſtoria creationis mundi. Tractatio de* ſubſtantia & gradibus Angelorum. *De primis parentibus* Lamecho item & Mathuſalemo. *De ſtatu Caini* poſt patratum fratricidium. *De diluuio* & linguarum confuſione. *De coniugio ſacerdotum* & Iubilæo. *Sabbathariorum* orationes. *Quo anni tempore mundus* à Deo creatus, & quo die Ieſus Chriſtus in cruce mortuus ſit, diſputationes.

Argentinenſem vocationem amplectitur.

Scripta Beutheri edita.

Opera nondum edita.

Theologica.

In iure præter alios tractatus etiam hi relicti ſunt. *De legitimo vſu* priuilegiorum. *De Magiſtratibus. De origine iudiciorum ciuilium. De forma & adminiſtratione Reip. Argentinenſis.*

Iuridica.

Hiſtorica. In hiſtoricis reſtant *Commentarii* antiquitatum hiſtoricarum in X. Caput Geneſeos. *De exordio Carthaginis; de origine Turcorum; de regibus Ægyptiis; de Saxonum ortu; de ducibus Saxoniæ, de Francorum antiquitate, de Cimbris, de Holſatis, Bremenſibus. Commentarii* in hiſtor. C. Iul. Cæſaris: Commentarij in Faſtos antiq. Romanæ, *de ordine Electorum*: Correctiones *in Alberti Crantzii hiſtoriam Saxoniæ: de Monarchiis; Hiſtoria ab initio Vrbis conditæ; de Dario, de Scythis, de regibus Athenienſium & Lacedæmoniorum; Hiſtoria omnium Imperatorum, Regum, & Pontificum Romanorum* à condito mundo vſque ad noſtra tempora, per omnia imperia & regna totius orbis, iuxta quatuor ſumma orbis imperia, ſeu Monarchias; *de Thuſcis, de ætatibus mundi & Patriarcharum, diſceptationes Chronographicæ, Hiſtoria quatuor primos millenarios comprehendens; Commentarii in Salluſtium, de regibus & conſulibus Romanorum; Commentarii in Tit. Liuium, de bello Punico, de periodis imperiorum, de origine gentis, principumque Bauarorum, de diuerſa ratione annorum, Commentarii in Plutarchi Romulum, de Sigiſmundo* I. Rege Poloniæ: *Commentarii in Velleium Paterculum, de Sacis & Dacis: Expeditio in Saracenos: Problemata hiſtorica, de ſtatu Romani & Turcici imperii* ab anno milleſimo nonageſimo nono ad milleſimum quingenteſimum ſeptuageſimumſecundum, *de Otthomanno, de origine regni & ducatus Lotharingiæ, de regibus Hungariæ* ab A.C. milleſimo quadrageſimo primo ad milleſimum quingenteſimum ſeptuageſimum; *de Ludouico nono & Conradino Friderici ſecundi Imperatoris F. Status rerum in Europa ſub initium Turcici imperii,* Otthomanno regnante, in Germania, Italia, Hiſpania, Gallia, Anglia, Sarmatia Septentrione, Græcia, Turcia, ab anno Chriſti milleſimo ducenteſimo nonageſimo octauo, ad milleſimum quingenteſimum viceſimum nonum: *de correctione anni Romani à C. Iul. Cæſare inſtituta; de Græcorum Athenienſium anno & menſibus antiquis, belli Danici deſcriptio, de regno Neapolitano, quæſtiones hiſtoricæ dubiæ, antiquitates Germanicæ ante natum Chriſtum, de VVallis & VValachis, de expeditione Ludouici noni Galliæ regis Viennenſi, hiſtoria ducis Albani, de bello inteſtino Gallico inter regem & principem Condæum, de origine gentis Iuliæ, de cauſa belli Gallici, de Vita C. Iul. Cæſaris, de Gallis & Celtis, Chronicon Cometarum* diſtinctum in libros tres: *Chronographia ex Plinio, Halicarnaſſæo, Solino & Diodoro Siculo, exactiſſima annorum mundi ratio* & cauſæ, cur alij diuerſum ſentiant; *de quarta Monarchia.*

Genealogica. In Genealogicis ſuperſunt *omnium Principum & multorum Comitum Imperii Romani ſtemmata: plurimarum etiam externarum familiarum deſcriptiones.*

Philoſoph. In Philoſophicis, *annotationes in Homeri* aliquot Iliad. lib. *de*

Vtilitate

Vtilitate fabularum, de viuentium quorundam generatione ſpontanea: de laude Poeſeos, de ſtudio eloquentiæ, item *orationes* variæ.

In Mathematicis aliquot etiam tractatus, vt *de globo Aſtronomico, de circulis, de correctione noui Calendaris Gregoriani.* *Mathematica.*

In Poëſi, *tres epigrammatum libri*, vario genere carminis, ab eo ſunt conſcripti. *Poetica.*

Decanatu primo in Academia Argentinenſi ipſe functus eſt, & primus nouem magiſtros, anno ſexageſimo ſeptimo ſolenniter creauit; eundemque Decanatum tertia vice poſt redeuntem ad ſe ordinem ita geſſit; vt ipſi Academiæ ornamento, & plurimorum ſtudijs commodo maximo fuerit, omnibusque membris Academicis gratus, & acceptus, collegis vero ſuis ſemper fuerit chariſſimus. Ita enim rerum ſuarum ſategit: vt non ſolum lucubraretur noctu, quæ officij ſui erant; ſed ſummo etiam mane, poſt ſolitas preces, lectionemque ſacram, quam vt æſtate media cum prima aurora, ſic hyberno tempore, antelucanis horis, quotidie frequentabat, eadem accuraret. Reliquum diei non ſibi, ſed amicorum interpellationibus ac colloquijs dabat. *Primus Decanus in Academia Argent.* *Penſum eius quotidianum.*

In Oeconomia liberorum recte educandorum rationem habuit ſummam. Vt primum enim eorum aliquis quartum ætatis annum erat egreſſus, ad ludum miſit, magiſtro foris informandum: domi inſuper à pædagogo inſtituendum curauit: omnes adſuefecit magna cura ad preces, ad obedientiam & modeſtiā ac humilitatem. Ad rem familiarem minus fuit attentus; frugalitati & parſimoniæ inprimis deditus. Et quanquam per omnem ætatem firma corporis valetudine vteretur, quam temperantia & moderata victus ratione tuebatur: tamen mortis cogitationem nunquam abiecit; ſed ad exitum ex hac vita beatum mature ſe præparauit. Erat tota corporis eius conſtitutio venuſta ac robuſta, & habitudo plane virilis: ſtatura mediocris, vultus ſerenus, color ſubrubicundus, capillus candidus, oculi cærulei, barba cana, frons aperta, vox acuta, ſermo placidus, collum paululum ad pectus inclinans, inceſſus grauis, verbo vt dicam, corpus & animus præſtans. *Educatio liberorum.* *Frugalitas.* *Proſopographia Beutheri.*

Senectus nec ipſi grauis, nec alijs moleſta fuit; ſed in ſeipſa tranquilla, integriſq; ſenſibus conſtitit, ideoq; lectiones Academicas, quamdiu per corporis vires licuit, habuit. Poſtremis annis interdum podagrici dolores perpaucos dies eum domi detinuerunt. Oculi eius obtuſa viſus acie nunquam caligauerunt, neq; hebetati ſunt; & quidem eminus acrius, quam cominus diſcernere omnia potuit: conſpicillo interdum non ex neceſſitate, ſed ad corroborandos radios viſiuos, medicorū ſuaſu, vſus eſt. Auditus nunquam grauis vel difficilis ei accidit: memoria ad extremum vitæ ſpiritum tenaciſſima perdurante. *Senectus.* *Valetudo.*

Morbus ſupremus. Cum ergo ipſa ætate ceu μαρασμῷ ac flacciditate quadam, diuturnis paſſionibus ictericis præcedentibus, vires naturales humido radicali exſiccato, paulatim conſumerentur; ac ſupremum iam ſibi imminere diem animaduerteret: ſine vlla prorſus aut vultus mutatione, aut animi perturbatione, indubitata fiducia miſericordiæ diuinæ ſuſtentatus, ac ſpe certa vitæ æternæ fretus, mortem, quam cum Apoſtolo in lucro ponebat, conſtanter & intrepide exſpectauit. Inprimis vero recitatione Pſalmorum Latinorum ex interpretatione *Hulderici Zwinglii*, quam exacte memoriter tenebat, delectatus eſt; & inter cæteros Pſalmos 16. 25. 30. 31. 39. 40. 51. 71. 77. 86. 90. 91. 103. 119. 125. 145. ſæpiſſimeque ex Pſalmo 77. verba illa, *Dextera Dei omnia mutare poteſt*, in acutioribus morbi ſui punctis ingeminauit. Confeſſionem fidei coram miniſtro Eccleſiæ in præſentia ſuorum domeſticorum edidit; ſeque in illa vera doctrina, quæ in verbo Dei, traditur, iuxta ſymbolum ipſius: *Symbolum Bentheri.* *Adiuuante Deo*, ad mortem vſque conſtanter perſeueraturum eſſe, proteſtatus eſt: Aliorum de religione excitatis controuerſijs ſe nunquam immiſcuiſſe; ſemper autem rixandi & calumniandi illam libidinem ſummopere ſibi diſplicuiſſe; & moderationem expetiuiſſe, ne ex parte noſtra curſus Euangelij impediretur, & via Pontificijs noſtras Eccleſias inuadendi ſterneretur. Commendare igitur hanc cauſam Deo, & rogare eum; Eccleſiam ſuam afflictam ne deſerat: omnia denique ſe omnibus condonare.

Tandem aliquoties certa fiducia in promiſſiones diuinas erecta ſpe, dicta illa Scripturæ repetijt: *In te Domine ſperaui, non confundar in æternum: Spes non confundit; ſpe ſalui ſumus.* Lingua vero, vt & alijs membris officium ſuum amplius non facientibus, ijs attente auſcultauit, qui verba ad ipſum fecerunt: *Obitus.* atque inter vota tacita & ſuſpiria extinctus ita eſt, vt

Quondam oleo lampas deficiente ſolet;

die vigeſimo ſeptimo Octobris, qui fuit tum dies ♀. inter horam nonam & decimam veſpertinam, anno Chriſti octuageſimo ſeptimo, ætatis ſexageſimo quinto, in amplexu vxoris, liberorum & amicorum. Tertio die poſt, qui fuit Dominicus, *Sepultura.* elatus eſt humeris ſtudioſorum, & ſepultus in cæmiterio extra vrbem, quod vicinum eſt ædibus, in quibus aluntur leproſi, funus proſequente Academia & Republica Argentinenſi frequentia illuſtri & rara. Fuit vir pius, miniſterij Eccleſiaſtici *Virtutes.* amans, concionum ſacrarum auditor frequens & attentus: in lectione Bibliorum aſſiduus: officij ſui anxius: iuſtus, prudẽs, tempetans, moderatus ac patiens: in congreſſibus affabilis, *Eruditio.* ſuauis, & grauis. Trium facultatum doctiſſimus, linguarum cardinalium Hebrææ, Græcæ & Latinæ peritiſſimus: Gallicam & Ita-

e Italicam perinde vt Germanicã loquebatur perfecte & eleganter; Hiſpanicam & Anglicam ita intelligebat, vt quæ legeret, in aliam transferre linguam expedite poſſet. Antiquitatis omnis fuit ſtudioſiſſimus: hiſtorias veteres & recentes, quæ multorum ſalubrium præceptorum tanquã ſeminarium ſunt; nec tãtum patriæ noſtræ; ſed Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ, Angliæ, Belgij, Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, diligenter euoluit: priſcorum temporum annales peragrauit. Et quia, vt Seneca loquitur, *longum per præcepta iter eſt; breue autẽ & efficax per exempla:* ideo in legenda hiſtoria Græca & Romana non ſolum rerum geſtarum, locorũ, temporum deſcriptiones; ſed etiã omnium cauſas, conſilia, acta, euenta, circumſtantias, cur quid geſtum, cur quid omiſſum conſiderauit, omnes omnium gentium virtutes, vitia, mores, ritus, leges, atq; politias familiares ſibi habebat: regnorum ac ciuitatum plerarumq; ortus, incrementa, mutationes, viciſſitudines addidicerat: omnes prope regum, principum, comitum, nobilium, ac patriciorum genealogias mira dexteritate memorare ſciebat, & multas magnas controuerſias horum auxilio diremit. Et quod in eo ducendum ſingulare, inſigni prǫditus fuit, & fere diuina memoria, longeq; præſtantiori, quam *Portio Latroni* ſuo Seneca tribuit. Nam nõ tantum quæ ſemel vel viderat, vel legerat, vel audiuerat, firma ac ferrea, vt ita dicam memoria, conſtante etiam ætate, retinuit; vt Imperatorum & belli ducum familias, ac rerum geſtarum ab ijs hiſtorias; quin vulgarium quoq; militum, atq; infimæ fecis, impedimentorum bellicorum nomina, cognomina, ipſamque eorum patriam, quæ ſingula vna vix vice in caſtris ſcripſerat; ſed etiam in ſuprema ſua ætate, illarum cantilenarum & melodiarum probe meminerat, quas ancillæ ad cunas in prima infantia occinere ipſi ſolitæ fuerint; quod de nullo alio vnquam nos vel legiſſe vel audiuiſſe meminimus. Sæpe commemorare ſolitus fuit, amicã & crebram inter ſe, Lotichium, & Poſthium in Italia & Germania extitiſſe concertationem, quis eorum præſtantiori eſſet memoria: & ita tandem tranſactum, Lotichium cum Poſthio in retinendis ipſiſſimis verbis contextus, præter obſeruationem nominum propriorum, excelluiſſe: Se vero in accuratiſſima commemoratione etiam peregrinorum nominum propriorum ſiue locorum, ſiue perſonarum diuturniori ac firmiori memoria ipſos ſuperaſſe.

Memoria.

Certamen de memoria præſtantia.

Amicos in omni artium & ſcientiarum genere ſibi comparauit viros præſtantiſſimos. Ex Theologis enim lumina illa non modo vidit; ſed & cum ijs amiciſſime conuerſatus eſt. *D. M. Lutheri* domeſticus, *Philippi Melanchthonis, Iuſti Ionæ, Ioan. Bugenhagii, Caſpari Crucigeri* ſenioris auditor Witebergæ fuit: *Seb. Münſtero, Ioan. Functio, Ioan. Caluino, Henr. Bullingero, Ioſia*

Amici.

Simlero, Ludouico Lauatero, Hieronymo Zanchio, Grynæo vſus eſt valde familiariter. Ex Iureconſultis non tantum patronos, ſed amicos habuit, *I. Baptiſtam VVeberum* imperij Romani vicecancellarium, *Melchiorem Klingium*, *Ioachimum Minſingerum*. Medicis *Ioanni Cratoni*, archiatro Cæſareo, *Ioanni Poſthio*, archiatro Palat. *Caſparo Peucero* & archiatro & archiphiloſopho, *VVilhelmo Rugero* archiatro Wirtebergenſi fuit coniunctiſſimus; cum alijs clariſſimis viris atque præſtantiſſimis D. *Ioanni Sturmio*, ætatis noſtræ Cicerone ac Theophraſto, *Ioach. Camerario* politioris literaturæ auctore, *Huberto Langueto* conſiliario regio, *Eraſmo Lato Dano, Ioanne Moibano, Hartungo, Ioan. Sambuco* hiſtorico Cæſareo, *Ortholpho Maroldo*, *Hieron. VVolphio, Petro Lotichio, Paulo Meliſſo, Iano Iacobo Boiſſardo*, qui omnes viri ſingulares, ſæpe ad ipſum ſcripſerunt, multos annos familiariſſime vixit. Symbolum ſibi mature admodũ delegit geminum: ſacrum nempe hoc: *Adiuuante DEO*; politicum autem iſtud: *Perrumpendum eſt*: Hindurch mit Frewden vnverzagt. Atque hæc de Michaele Beuthero, ex narratione Cl. & Reuerendi Viri Michaelis Philippi, F. Theol. D.

Symbola.

Ω. 1588. d. 8. Febr. æt. 72.

PETREIVS TIARA.

NAtus eſt *Petreius Tiara* anno decimo quarto, ſupra ſeſquimilleſimum, decimoquinto Iulij, in oppido Friſiæ, Laubcam & Flæuum fluuios interiacentis, maritimo, *VVorkum* vulgo dicto. Cumque eſſet ſingulari ingenio, & admirabili memoria præditus: nullam difficultatem in ſtudijs, imo vero in quibuſcunque rebus percipiendis, ſenſit: vnde & *αὐτοδίδακτος* in omnibus fuit: nihilque vnquam reperit; quod non ſuopte Marte, & ſine Præceptoris opera pleniſſime perciperet. Quare & Logicis, & Mathematicis, & Phyſicis, & Ethicis diſciplinis exemplo ſingulari inſtructus fuit. Inſtrumenta Muſica, Aſtronomica, Geometrica artificioſiſſime fabricare, vt & pingere potuit. Trium linguarum cognitionem exactam habuit, quarum ſubſidijs ad vſum facultatis medicæ potiſſimum vtebatur. In qua ſupremam lauream conſecutus, induſtriam ſuam Reipublicæ probare voluit.

VVorkum patria Tiaræ.
Tiara αὐτοδίδακτος.
Eruditio eiuſdem.
Medicinæ dat operam.

Adoleſcens vidit *Germaniam, Galliam, Italiam*. In Belgium reuerſus, vxore in patria ducta ſedem *Louanii* fixit. Qua amiſſa non multo poſt, ad nouam vniuerſitatem *Duacenſem* regio ſtipendio vocatus, vtriuſq; linguæ profeſſionem ſuſcepit. Ducta autem vxore ſecunda, quæ & Gallicæ linguæ inſolentiam, & patriæ deſiderium ferre non poterat: profeſſione relicta, in Friſiam migrauit, & *Franekeræ*, vnde vxor nata erat, ſubſtitit, vbi & Conſulatum vrbis aliquandiu geſſit.

Peregrinatur.
Louanii ſedem figit.
Inde Duacũ migrat.
Porro Franeckeram.

Cum

Cum vero inſanis factionibus Belgium flagrare inciperet; le mature ceſſit inquietudini & *Lugdunum Batauorum* ſe con-ilit, vbi in recens condita Academia primus Rectorem, & iræcæ linguæ egit profeſſorem annis circiter quatuordecim. ıde in patriam reuocatus in noua vniuerſitate *Franeckerenſi* ræcas literas aliquandiu publico ſtipendio profeſſus eſt: mor-ıus ibidem anno ætatis ſeptuageſimo quarto, Chriſti vero eruatoris 88. die Februarij 8. atque in templo ſepultus. *Lugdunum concedit.* *Reuocatur Franeckeram.* *Vbi moritur.*

Potuiſſet hic vir ad maximas quasq; dignitates ſplendidiſ-maſq; profeſſiones peruenire, ad quas à diuerſis magnatibus equenter fuit inuitatus, ſi voluiſſet. Nec ingenij ſolum, ſed & orporis dotibus natura ipſa eum huc deſtinaſſe videbatur, uæ nihil omiſerat, quod in pleniſſima virilis corporis fabrica :quirebatur. Erat enim ſtatura vltra mediocritatem, membris alidis & bene compactis, & proinde etiam robuſtis: cute can-idiſſima, facie decenti: lata fronte, oculis lætis: capillitio ruf-), barba denſa ac valde promiſſa. Quæ omnia illi venerabilem uandam reuerentiam & authoritatem apud notos & ignotos onciliabant. Vnum tamen illud natura in eo oblita videri po-:rat: vt ei facultatum ſuarum fiduciam paulo maiorem inge-erarit. Obſtitit enim illi ſemper *δυσωπία*, & inutilis quædam erecundia: qua obſtante, idem quod priuatim, inter paucos am ſumma laude potuit, publice præſtare non potuit, per-:ringente mox eius oculos auditorum frequentia, quæ alios iagis excitare & erigere ſolet. Amicis vſus eſt viris ſuæ æui ariſſimis, & Lugduni dum vixit potiſſimum *Donello*, *Douſa*, *ipſo*, atque *Iano Grutero*, quem in delicijs habuit. *Mores eius.* *Statura corporis.* *Δυσωπία Tiara.* *Amici.*

Vir pius, integer, ſolide doctus & non huius, ſed ex reliquijs urei illius ſeculi: cui ignota ſimulatio & diſſimulatio: quoque ix meliorem & tranquilliorem ſol vidit.

Interpres fuit Græcorum fideliſſimus ac feliciſſimus. Fidem iciunt, quæ de ijs Latina fecit, tam aſtricta oratione, quam luta. Eorum nonnulla pridem edita, vt, *Sophiſtes Platonis*, *Me-ia Euripidis*, *Pythagoræ*, *Phocylidis*, *ac Theognidis* ſententiæ car-iine Latino expreſſæ, quædam adhuc in ſcriptis, lucem ſuo :mpore viſura, ſuperſunt, vt, *Homeri hymni*, *Hippocratis Apho-ſmi & Prognoſtica*; *Platonis Eutyphro*, & *Alcibiades* 2. atque alia onnulla. *Poemation de Nobilitate & Diſciplina militari veterum riſiorum* non inelegans, ante multos annos typis excuſum: ſu-:eriore anno publicatū inter Delicias Poetarum Belgicorum. ı translationibus eius Proſodiacis eſt quædam Ciceroniani :rmonis puritas, minime tamen affectata; ſed veluti natiua; uæ ſingulari quodam philtro abblandiens aliquanto plus vo-iptatis adferat lectori, quam is ex ipſo fonte Græco erat per-:pturus, *Suffrid. Petri de ſcriptorib. Friſiæ*, & *Academ. Lugdun.* *Scripta.* *Nondum edita.* *Felicitas in translationibus.*

An.1589.d.3. Mart. St. V. ætatis 82. currente.

IOANNES STVRMIVS.

Sleida oppidum.

CIcero hic Germaniæ primum huius cœli ſpiritum hauſit *Sleidæ*, in Vbijs oppido, in regione, cui nomen nunc eſt Eiflia, ad confinia Limburgenſis & Iuliacenſis Ducatuum, non longe diſtante ab oppido Dura, Caroli V. expugnatione claro. Naſcitur Sturmius anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptimo, ipſis calendis Octobribus, hora ſecunda pomeridiana: patre *Gulielmo Sturmio*, honeſto & docto viro, quæſtore generoſorum Comitum à *Manderſcheid*; matre *Gertrude Hulſana*, fœmina lectiſſima: parentibus quatuordecim vtriuſque ſexus liberorum; quorum etiam auos & auias, & ſuos proauos & proauias multa ſenectute vidit, idque exemplo raro.

Pater Sturmii. Mater.

Educatio.

Primis annis in patria eruditus eſt literis & bonis artibus, ſub præceptore optimo *Antonio Dalpendio*, vna cum generoſis Comitibus à Manderſcheid, expetitus ab ijs, cum puer eſſet nouem annorum.

Leod. abit.

Pubertate egreſſus vberioris ingenij culturæ cauſa, *Leodium* ſeſe contulit; ibique in collegio *Hieronymiano*, quod vulgo Fratrum dicitur, audiuit inter alios *Arnoldum Etnatenſem*, cuius honorificam ipſe mentionem facit in ſcholis ſuis Argentinenſibus. Inde vno atque altero anno elapſo *Louanium* venit, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo viceſimo quarto; vbi annos quinque, tres diſcendo, duos docendo conſumſit: vſus ſtudiorum ſocijs optatiſſimis, poſt amicis conſtantiſſimis, viris clariſſimis, *I. Sleidano*, *Guinthero Andernaco*, *Chriſtophoro Montio*, *Bartholomæo Latomo*, *Andrea Veſalio*, *Iacobo Omphalio*, & alijs.

Inde Louan.

Condiſcipuli eius.

Ibidem cum familiariter verſaretur cum *Rudgero Reſcio*, & *Conrado Goclenio*, hominibus literatiſſimis, vtriuſque linguæ Græcæ & Latinæ Louanij tum Profeſſoribus: animaduertens in arte typographica recens inuenta bonis literis magnum præſidium eſſe poſitum: cum *Rudgero Reſcio*, qui Græcas docebat literas, officinam inſtituit typographicam, circiter annum ætatis vigeſimum ſecundum, adiutus liberaliter parentis ſui Guilelmi ſumptibus haud exiguis: & auctores quoſdam Græcos, Homerum primo omnium impreſſit, impreſſoſque Louanio ſecum non longe poſt importauit Lutetiam Pariſiorum, Galliæ Academiam nobiliſſimam anno reparatæ per Chriſtum ſalutis milleſimo quingenteſimo vndetrigeſimo. In ea Academia cum annis aliquot operam dediſſet viris doctiſſimis, animumque ad Medicinæ ſtudium appuliſſet: contigit, vt ob virtutem præſtantem, ingenium excellens, doctrinam variam, iudicium graue, linguæ Græcæ & Latinæ peritiam, inprimis vero propter orationis puritatem, & methodi in docendo concinni-

Inſtituit officinam typographicam.

Abit Lutetiam.

cinnitatem, facilitatemque admiſſus ſit ad munus docendi publicum, in eadem Pariſienſi Academia vna cum *Andernaco* & *Latomo*. Vbi linguæ vtriuſque ſcriptores bonos, artesque logicas docuit annis octo. *Docet ib. publice.*

Rem ibidem familiarem inſtituens cum *Iohanna Piſonia* lectiſſima virgine: conuictores multos aluit, & in his eodem tempore, epiſcopum vnum, Barones & nobiles aliquot, Italos, Gallos, Anglos, Germanos, conſtantis ætatis & eximiæ doctrinæ homines: quorum iucundiſſima conuerſatione profectus fecit indies; cum in bonis literis, tū vero maxime in pietate & agnitione veritatis Euangelicæ ſingulari beneficio Dei: propter quam etiam nō exigua vitæ pericula adijt Pariſijs, dum & ipſe libere veritatem agnitā profeſſus eſt: & ſimul alios in eadē inſtituit, inſtitutos confirmauit, ſuisq; ſumptibus & periculis ſuſtentauit: carus interim ob ingenium, virtutem atq; doctrinam, multis magnis & doctis viris, *Iac. Fabro* Stapulenſi, *Guil. Budæo, Adamo Carolo, Iulio Camillo*, & inprimis *Ioan. Bellaio* cardinali celeber. qui eum conſtanter vſq; ad vitæ ſuæ finē dilexit. *Ducit vxorem* *Alit conuictores.* *Amici eius.*

Hinc illius præſtans virtus, doctrina, morum grauitas, omnibus vbiq; terrarum viris doctis cum innoteſceret, percrebuit etiā de his fama per Germaniā: in qua cum haberet ſui ſtudioſos, *Eraſm. Roterodamum, Ph. Melanchthonem, M. Bucerum*, & alios: non modo crebras à clariſſ. illis viris literas accepit, maxime à Melanchthone: qui ingenue faſſus eſt inter amicos: *Facile ſibi eſſe ſcribere epiſtolas ad omnes alios, ad Sturmium autem difficile*: Sed cum ijdem quoque illius conſuetudine non poſſent carere diutius, effecerunt communicatis conſilijs vt Sturmius ab ampliſſ. Reip. Argentinenſis Senatu, ad ſcholam in vrbe aperiendam euocaretur ex Gallia, in qua propter acerrimas inquiſitiones in Euangelicos & crudeliſſima ſupplicia, ipſe quoq; parum tutus erat amplius. Quam vocationem legitimā ſecutus, iam Pariſijs honorem atq; titulum Doctoris Medici vna cum Andernaco petiturus: præter Galliarum Regis Franciſci eiusque familiarium gratiam collectam. *Vocatur Argentinam.*

Venit Argentoratum anno milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo, ibique iubente inclyto vrbis Magiſtratu, & cum primis magno illo *Iac. Sturmio*, Alſaticæ nobilitatis ornamento æterno, prudentiſſ. viris *Nicolao Kniebſio* conſule, & *Iac. Matero* tredecimviro, primis Scholarchis: anno, poſtquā eo veniſſet, ſequenti ſcholam, literarum, bonarum artium atq; linguarum officinā aperuit, in collegio Prædicatorum: diſcipulos per vrbem diſſipatos collegit: & in decem ordines ſeu claſſes ibidem diſtribuit: Præceptoribus docendi methodū præſcripſit: diſciplinā honeſtis legibus muniuit: eademq; omnia coluit ipſe & conſeruauit, adiutus ab amantiſſ. collegis, fideliſſ. paraſtatis, *Iac. Sturm.* *Aperit ſcholam Sturmius.*

Colloza eiuſ ↄem. *VVolffgango Fabricio Capitone, Martino Bucero, Caſparo Hedione, Ioanne Sapido, Iacobo Bedrotto, Petro Daſypodio*, alijs; de verâ Dei agnitione, boniſque literis & linguis reuocandis, tradendis, & ab interitu vindicandis, præclariſſime meritis, cum Argentorati, tum alibi. Quibus cum Sturmius officium ſedulo, cõſtanter, fideliter, pacateq; faciendo indies recens inſtitutam ſcholam ita auxit, ornauit, confirmauit, ſcribendo, commentando, legendo, omnis generis exercitia literariá inſtituendo: vt alteras Athenas, alteramq; Maſſiliam diceretur Argentinæ extruxiſſe. Nec ceſſauit etiam, donec eandem ad culmen vſque celebris Academiæ, beneficio inclyti Magiſtratus, perduxiſſet, anno Domini M. D. LXVI. Priuilegia clementiſſime largiente Imperatore *Maximiliano* II. P. P. S. A. Quâ de re hoc eſt, vtilitate huius à Sturmio inſtitutæ ſcholæ & Academiæ, cum loquatur Germania prope vniuerſa, vna cum Gallia, Anglia, Dania, Italia, Hiſpania, multaque in ijs templa, fora, Lycæa, diuini etiam ingenij illius doctrinæ atq; induſtriæ monumenta edita partim, partim edenda, idem comprobent: nil opus eſt verbis.

Euehit ſcholam ad Academiæ culmen.

Fama Sturmii. Ex Argentina, quam Sturmius plus patriâ ſua dilexit, cum dimanaret eius virtus, doctrina, integritas, fides, prudentia, in omnes partes orbis Chriſtiani: cœpit expeti & adhiberi, licet inuitus, non ſolum ad grauiſſima conſilia, de Eccleſijs & ſcholis etiam alibi recte conſtituendis: ſed etiam ad ardua comprimis negotia & deliberationes de Regnis rebusque publicis turbatis, denuo pacandis.

Obit legationes varias. Sæpe igitur diuerſis grauiſſimisque periculis Euangelicorum legationes demandatas habuit, *in Galliam* partim, partim *in Angliam*, partim *in Daniam*, in *caſtra Proteſtantium*, ad *Colloquium VVormatienſe*, ad complures alios principes atque ordines S. Imperij, in quibus tanta Sturmij illuxit fides, virtus, induſtria, dexteritas; vt ob haſce dotes non modo exteris: ſed etiam Pontificibus Romanis, Cardinalibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, & cæteris innotuerit: & ampliſſimis nonnunquam oblatis dignitatibus, alio ab ijs inuitatus fuerit: ſed etiam charus extiterit ſummis Imperatoribus ac Regibus, Electoribus,

Honos Sturmio habitus. Principibusque ſacri Romani Imperij; adeo vt ab ijs Nobilitatis, libertatis, aliaque multa acciperet priuilegia, à nonnullis etiam annua ſtipendia; in quibus fuere Diui Imperatores *Carolus* V. *Ferdinandus*. *Maximilianus* II. Galliæ Reges, *Franciſcus* I. & *Henricus* II. Daniæ Reges, *Chriſtianus* & *Fridericus*, Angliæ Reges, *Eduardus* VI & D. *Elizabeta*: Electores Illuſtriſſ. *Mauritius* & *Auguſtus* F. F. Sax. *Fridericus* III. Palatinus cum alijs Principibus multis Illuſtriſſimæ domus Palatinæ, Saxonicæ, Brandeburgicæ, Haſſiacæ, Megapolitanæ,

Holſa-

Molſaticæ, cæteriſque Religionis & literarum amantiſſimis Principibus, Comitibus, Baronibus, Rebuspublicis, Nobilibus innumeris, in finibus & extra fines Romani Imperij.

Vt nihil dicamus de omnibus vbique gentium & locorum hominibus doctis & quocunque genere ſtudiorum claris: etiam remotiſſimis in Regnis: *Hungaria* ſcilicet, *Polonia*, *Bohemia*, *Tranſſyluania*, & cæteris; qui vel ipſi coram, vel per literas, vel chariſſimis ſuis pignoribus miſſis, Sturmium noſtrum ſua notitia, conſuetudine, amicitia, & dignum iudicarunt & ceu alterum ſui ſeculi Platonem, Ariſtotelem, aut Ciceronem ſuſpexerunt, coluerunt, celebrarunt.

Varijs hoc modo laboribus periculiſque domi, foris, in Lycæis, in conſilijs exantlatis ſumma fide, incredibili conſtantia, manſuetudine incomparabili, cum domus illius optimo cuique dies ac noctes pateret, eſſetque velut commune quoddam exulum aſylum, peregrinorum ac pauperum hoſpitium, quos omnes fouendo, alendo, foris domique iuuando, facultates haud exiguas abſumſit: maxime Gallorum Euangelicorum ſalutem tuendo, in quam omnes ſuas diuitias impendit, ipſeque cum ſuis egere maluit, quam cōmunem cauſam deſerere: animo laudabili & perpetua gratitudine digno: cumque proſpera vt plurimum valetudine vitam degeret ſobriā, tranquillam, ſuauem, triplici in coniugio: primo cum *Iohanna Piſonia* Pariſienſi, quam Argentoratum profectus, poſt paucos annos, non ſine magno mœrore amiſit: ſecundo cum *Margarita Wiganda*, optimi ſenis & fideliſſimi paraſtatæ ſui *Ioannis Sapidi*, priuigna, ex qua etiam filiolum vnicum, *Ioannem Bernhardum*, in limine pueritiæ, ſummo cum patris dolore, extinctum, ſuſcepit: tertio cum *Eliſabeta ab Hohenburg*, lectiſſima fœmina, quam viduam reliquit: peruenit ad annum ætatis vſque *octuageſimum primum*, ſuperatum menſibus quinque, diebus duobus, cum ſeruijſſet Argentorati annos *quinquaginta & vnum*.

Mores & virtutes eius.

Beneficentia.

Coniugium triplex.

Ætas.

Corpore fuit mediocriter procero, vegeto, atque firmo: colore fuſco viuidoque: vultu conſtanti & honeſto; voce clara & æquabili: inceſſu facili, ſed tardiuſculo, prorſus in moribus amabilis pariter & venerandus: in ſermone grauis & comis; in conſilijs rebuſque agendis promptus & expeditus: intentus negotijs cum publicis tum priuatis amicorum, quorum congreſſibus & collocutionibus fuit delectatus plurimum: vt & crebris cum ijſdem inambulationibus. Poſtrema ſenecta afficiebatur multum lingua Hebræa: cum alias Latine & Gallice potiſſimum loqueretur: lectione quoque ſacrarum literarum & Theologicis commentationibus.

Statura.

Senex Hebraam linguam diſcit.

Vſus eſt fortuna varia, magnis viris hoc in mundo vſitata: inter cætera etiam orbatus viſu. Quæ tamen omnia, licet quæ-

Concertatio cum Pappo.

dam ex illis ſatis dura fuerint; vt concertatio eius cum *Pappo*, heroica proſus magnanimitate, patientia, & conſtantia pene diuina, non tolerauit modo, ſed etiam ſuperauit: nihil interim remittens de veritate ſemel agnita tuenda, de antiqua virtute, de bonis literis, & linguis poſteris commendandis propagandiſque, ceu alter quidam ſui ſeculi *Tireſias*, *Diodorus* aut *Aſclepiades*. Libellos eriſticos, & Stentoreas illas pro ſuggeſtu publico voces grauiter improbauit: laudauit contra Principes & inter eos reginam Angliæ, quæ neq; in ſcriptis neq; in concionibus quicquam pronunciari paſſa eſt: quod cuiquam Euangelicæ parti nocere poſſet. Et recte. Nam *multi* noſtratium *diſertos ſeſe non putant eſſe; etſi ad clamores & ad criminationes digrediantur*.

Studium pacis.

Obitus Sturmii.

Hiſce ad metam properans tandē anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo nono tertia die Martij, circiter diluculum, cum vires corporis partim ſenio laboribuſque, partim febricula paulo ante exhauſtæ eſſent, concedens naturæ, pie placideq; mentis ac ingenij viribus ſibi conſtantibus, abſque omni pene mortis ſenſu expirauit, animamque ſuam Chriſto Seruatori, dulciſſimo eius nomine Ieſu ſubinde repetito, tradidit atque commendauit. Cadauer tertia die poſt Argentorati terræ mandatum eſt, in Cæmiterio S. Galli: vbi multorum clariſſ. virorū exſuuiæ ſunt depoſitæ: funere maxima omnium ordinum frequentia deducto.

Scripta Theologica.

Scripta a Sturmio edita ſunt hæc: *Epiſtola de Diſſidio periculoq; Germaniæ*: & per quos ſtet, quo minus Concordiæ ratio inter partes ineatur. *De emendatione Eccleſiæ, & Religionis Controuerſiis Epiſt. 2. Vna* ad Cardinales ceteroſq; prælatos delectos: *Altera*, ad *Iacobum Sadoletum* Cardinalem. *Scripta quædam de Cœna Domini Noua & Vetera*, Buceri & aliorū cū præfatione ipſius impreſſa. Eiuſdē *Antipappi 3.* contra D. Ioa. Pappi caritatē & cōdemnationem Chriſtianā. *Quarti Antipappi* tres partes priores. 1. Cōmonitio. 2. Antiprocœmium. 3. Anthoſiander. *Pappus Elenchomenos* 1. Ad Lucam Oſiandrum. *Epiſt. Apologetica*, contra Iacobum Andream, alterum flagrum Ægyptium ſuæ Theologiæ Doctorem Tubingenſem. *Confeſſio Auguſtana Argentinenſis*. Sunt & alia eiuſdem generis contra Pantachuſiaſtas. Philologica ſunt hæc. *De literarum ludis recte aperiendis* liber. *De amiſſa dicendi ratione*, & quomodo ea recuperanda ſit. *Partitiones Dialectica. In Partitiones Oratorias* Ciceronis Dialogi 4. Luctus ad Ioachimū Camerarium, cum Epitaphijs Ioan Sapidi. In quoſdam Platonis Dialogos præfatus eſt, de Ratione interrogandi atq; collocandi Dialectica. *Selectarum Epiſt. Ciceronis* libri 3. in vſum puerorum. *Commentarii* in Orationem Ciceronis de Reſponſis Aruſpicum. *Ciceronis Orationes & Rhetoricorū* libri omnes

Philologica.

à Stur-

à Sturmio emendati. *De Periodis* libellus. *Vita Beati Rhenani. Nobilitas Literata*, ad Werteros fratres. *Oratio Funebris* in obitu Iacobi Sturmii. *In Æſchinis & Demoſthenis Orationes* contrarias commentariolus. *De educatione Principis. De Nobilitate Anglicana. Scholia* in 1. lib. Politicorum Ariſt. Scholia in *Orationes Ciceronis*, pro Quintio: Pro Domo ſua: Pro Cn. Plancio: Pro C. Rabirio. In Diuinationem contra Verrem. In 1. & 2. Philippicam. *Dialogi nouem* in Ariſtotelis Rhetor. *Reſolutio Operum Ciceronis. Epiſtola* 2. de Victoria Chriſtianorum, ad Echinidas, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo. *Epiſtola Conſolatoria* ad Fabricios fratres. *Epiſtola de morte* Reuerendiſſ. Principis D. Eraſmi, Epiſcopi Argentinenſis. *Ariſtotelis Rhetoricorum* libri tres in Latinum ſermonẽ conuerſi, & ſcholijs breuioribus explicati. *Prolegomena* in varios autores. *Hermogenis* de ratione Inueniendi Oratoria libri quatuor conuerſi, & ſcholiis explicati. Eiuſdẽ Partitionum Oratoriarũ liber, qui vulgo de Statibus inſcribitur: Item libri de Dicendi generibus, de ratione Grauitatis occultæ, Latinitate donati, & Scholijs explicati. *Lingua Latina reſoluenda ratio*. De *Imitatione Oratoria* libri tres, cum Scholiis Autoris. *De ſtatibus* cauſarum Ciuilium, vniuerſa doctrina Hermogenis Græci Rhetoris. *Commentarii* in Ciceronis Tuſcul. 1. *Conſolatoria* Epiſtola ad D. Bernardum Botzheimium de morte filij Ioann. Chriſtophori Botzheimii, triſtiſſimo & improuiſo caſu peremti. *Orationes Funebres* quatuor. Sunt & alia quædam ab ipſo ſcripta, quæ etiamnũ latent. *Ioan. Philippus Glaſerus, in narratione de hoc Sturmio, Geſnerus in bibliotheca, alii.*

PHILIPPVS APIANVS.

ob. 1589. *d.* 14. *Nouembr. æt.* 58.

NAſcitur *Philippus Apianus* Ingolſtadij, quod oppidum eſt ad Danubium Bauaricæ ditionis, An. 1531. d. 14. Septembr. hora 4 pomeridiana, cum ſol ſupra horizontem eleuatus eſſet gradus 201. quo anno & *Bilibaldus Birckeimerus* * Noribergenſis, vir inſignis, doctus, & facundus; & *Ioan. Stofflerus*, celebris ille Mathematicus atq; Tubingenſis ſcholæ Profeſſor egregius, è vita diſceſſerunt. Ita DEVS damnum, quod bonæ literæ fecerant duum interitu, huius exortu cõpenſare voluit. *Patria & tempus natalicium.* ** Alii moritur anno præcedente.*

Nominauit eum pater, cuius quartus erat filius, *Philippum* ſecundum, vt Philippi primi morte prius ſublati, deſiderium leniret, & hoc nomine memoriam conſeruaret.

Pater ei fuit *Petrus Leuſniceuſis*, ex honeſta familia Benewitziorum. *Biene* autem Germanis apes ſignificant: vnde nomen Apianorum mutuati ſunt, ob induſtriam, vt putatur, *Pater, cur Apianus dictus.*

& ſoler-

Vua Apiana. & ſolertiam eius animalculi. *Plinius* ita vuis Apianis apes cognomen dediſſe ſcribit: & *Columella* id genus vuarum ſic dictum ait; quod ab apibus & muſcis appetatur: vulgo à muſcis muſcatellæ appellitantur illæ vuæ. Cæterum hic *Petrus Apianus*, pater Philippi, palmam in Mathematicis ſuo ſeculo omnibus præripuit: fuitque longe lateque per Europam & clariſſimi nominis fama & admirandis ingenij monumentis atque inſtrumentis varijs ac nouis celebratiſſimus: doctis omnibus per Germaniam, Italiam, Galliam, Hiſpaniam notiſſimus, & principibus viris chariſſimus. *Carolus V.* Imperator tanta cum clementia fuit complexus: vt non modo Mathematicum ſuũ adeoque præceptorem conſtituerit: verum etiam domeſticum ſibi & quidem familiariſſ. eſſe voluerit; cumque eo ſæpiſſime alijs excluſis collocutus fuerit. Idem Auguſtus *Petrum Apianum* aulæ palatijque Cæſarei Comitem equitemque auratum creauit; & nobilitate hereditaria donauit: ius creandi Notarios, inſignia conferendi, & priuilegia multa dedit, cum armis gentilitijs ſplendidiſſimis, *aquila bicipite in nubibus volante*: Quod Romani Cæſaris alioqui inſigne inde vſque à Conſtantini Magni tempore fuit. Idem Carolus Imperator, auro, argento, feudis P. Apianum locupletauit; & regia plane munificentia *pro vno Aſtronomico* illo Cæſario, præter omnes typographicas expenſas, aliosque ſumptus, *tria aureorum millia* donauit. Sed hæc de patre Philippi: Mater eius fuit *Catharina, Thomæ Mojneri*, ciuis & ſenatoris Ingolſtadiani filia: ex qua Petrus quatuordecim ſuſcepit viginti ſex annorum ſpacio, liberos inter quos nouem filij, quinque fuere filiæ. Hæc cum maritus anno 1552 obijſſet, vidua vixit annos viginti duos: deceſſit paralytica An. 1574. die 6. Iulij.

Patris celebritas.

Carolus V. Apiani patrẽ fouet, eique fauet. Nobilitate donat.

Pro vno Aſtronomico opere tria aureorum millia donat Carol. V. Aug

Mater Philippi Apiani.

Educatio Philippi Apiani.

** A. 1542 d. 24 Septemb. An. vndecimo fit auditor publicus.*

Vt primum autem per ætatem licuit, pater *Philippum* hunc, vt alios filios omnes liberalium artium principijs erudiendum per M. *Wolffgangum Gotthard*, curauit. Profecit in ijs, qua erat ingenij felicitate, tantum: vt ætatis anno * *vndecimo*, vna cum duobus fratribus, *Theodoro*, & *Timotheo*, Ingolſtadij paternis in ædibus magna ſolennitate ſtudijs, per depoſitionem, quam vocant, initiaretur; ac poſtridie à Rectore tunc vniuerſitatis, Comite *Wolffgango à Leonſtein*, ciuibus Academicis adſcriberetur. *Triennio*, poſt, peſte graſſante, Neoburgum, alterum ſuum præceptorem M. *Caſparum Hormannum* eſt ſecutus: Mathematicæ ſic peritum, vt loco *Petri Apiani* ſphærica aliquandiu docuerit. Sequenti anno 1546. d. 24. Iulij, cum pater à *Carolo V.* Ratiſbonam vocatus eſſet, inſtrumenta quædam ac libros in gratiam Cæſaris Hiſpanice verſos, & partim Philippi manu deſcriptos, exhibiturus: cum Philippus eſt comitatus: quem tum ipſe Carolus clementiſſime eſt alle-

Patrem ad Cæſarem euntem ſequitur.

allocutus, varijſque de rebus in ſuo conclaui interrogauit. Viſum eſt, non indignum relatu, quod paulo poſt eodem anno accidit. Cum Cæſar die 26. Auguſti in bello Germanico, caſtra ad Ingolſtadium poſuiſſet: Proteſtantes continuo triduo bellicis tormentis, quas bombardas vocant, *bis mille, ſeptingentos, ſexaginta octo globos*, in Cæſarianos emiſerunt. Hic cum C. Iulij exemplo, Carolus in ipſis caſtris & medio belli ardore, ſiderum doctrinam coleret, ac reuolutionum cœleſtium leges & periodos conſideraret: Petrum Apianum in caſtra, vix dum poſita & vrbi vicina, euocauit: vt in machina à ſe facta, certis rotulis orbes circumducentibus, repræſentante planetarũ motus proprios, Cæſari coram certius ſingula monſtraret. Illo ipſo die, prid. Calend. Septemb. cum globi ex hoſtium caſtris emiſſi circumuolitare magno agmine cepiſſent: vt vnus *quatuor librarum* pondere, per ipſum Cæſaris tentorium, omnibus tamen illæſis, abiret: trepidante Apiano, & caput ſubinde inclinante, *Carolus* nulla prorſus timoris ſignificatione edita, pedem loco nuſquam mouit. Petiuit tunc Imperator ab Apiano, vt filium Philippum ſibi donaret: vtpote in quo Heros fortiſſimus idemque ſapientiſſimus, eximium quiddam elucere perſpiceret. Ac niſi pater iſtum ſe filium ſtudio ſuo Mathematico totum deſtinaſſe, inque eo poſt hac eruditurũ prætendiſſet: denegare petitionem Principi ſummo vix potuiſſet. Fecerat tum in Matheſi adoleſcens Philippus eos progreſſus, vt An. 1547. loco patrui ſui *Georgii Benewitii*, arithmetici Landishutani, tum ægrotantis, ac paulo poſt mortui, fori vinarii negocia, in dimetiendis vaſis expediret.

Carol. V. in caſtris literarum ſtudia colit.

Caroli magnitudo animi.

Idem Philip. Apianum ſibi donari petit.

Reuerſus Ingolſtadium magna curſum ſtudiorum aſſiduitate continuauit, ſub diſciplina præceptoris longe optimi omniumque fideliſſimi, Patris ſui: qui filium, Mathematici ſtudij heredem relicturus, ſui quam ſimillimum eſſe cupiebat: inque eo nulli neque labori neque ſumptui parcebat. Eius voti parens vt compos fieret, filio non inuitus poteſtatem diſcedendi, & externas ſcholas adeundi, conceſſit. Itaque Anno 1549. Ingolſtadio die 28. Auguſti cum *Sambuco*, abijt: & die 2. Septembr. *Esslinga* virginem illam monſtroſam conſpexit. Deinde quo die Argentinam venit ſtatim *Chilianum Voglerum* I. C. Inſtitutiones Imperiales profitentem audiuit. Mox *Laurentii Offneri* menſa, lecto, habitatione hebdomadatim *decem baziorsbus* conductis, clariſſimis eius loci viris diligentia ſua innotuit, & multorum ad amicitiam aditum ſibi fecit, inprimis fuit *Ioanni Sturmio*, Academiæ illius lumini, gratus & acceptus.

Ingolſtadii à parente inſtituitur Apianus.

Argentinam mittitur.

Victus tum temporis quanti precii.

Annum Argentinæ commoratus Galliæ luſtrandæ deſiderio accenditur. Quare in Burgundiam A. 1550. *Dolam* abijt: ibique

In Galliam contendit Apianus.

ibique apud ſacerdotem quendam in cubiculo habitans, ſtudijs inuigilauit. Inde mox * cum *Sambuco & Lotichio* Pariſios contendit: vbi præter cæteros audiuit de annorum ſupputatione *Michaelem Beutherum.* De patris enim voluntate Mathematicis potiſſimum diſciplinis incumbebat: ſuperque eo ſtudio Pariſijs literas aliquoties ad *Philip. Melanchthonem* dedit. Sequenti anno *1551. Viſisburgis, & Aurelia* vixit: denique *Biturigibus* apud monachum quendam *Petrum Boquinum* Profeſſorem, pro 40. coronatis per annum cum *Vito Wickio* Vlmenſi I.C.

** A. 1550. d. 2. Nouembr. Michael Beuther docet Lutetia.*

Anno 1552. die 6. Martij domum eſt è Gallijs cum Sambuco comite reuerſus, patremque inuenit calculi continuo & annuo dolore ita debilitatum: vt breui poſt die 21. April. profeſſionis Mathematicæ anno 26. pie obierit. Cum igitur filius Philippus præclaram ſibi comparaſſet, partim domi partim foris tum aliarum artium, tum præcipue Mathematicæ ſcientiam; in Patris defuncti locum conſentientibus Ducis Bauariæ & Academiæ votis, fuit ſubſtitutus, * cum viceſimum primum *ætatis annum* nondum eſſet egreſſus. Explicuit ea in functione publica omnis generis autores; *Arithmeticam Gemma Friſii, Euclidem, Theoricas Nicolai Simii: Sphæram Procli, Planiſphæria ſua, Geometriam, Trientem, Scioterica ſua, Sphæram Gerhardi Mercatoris: Coſmographiam Patris* ſui, & eiuſdem *quadrantis vſus, Sphæram Winshemii,* & alios autores Mathematicos; ita vt ſæpe ad principia recurrerit: nec priuatim quoque nobilium & illuſtrium auditorum commodis defuerit. Si dexteritati, diligentiæ ac fidei eloquendi ratio re[illegible] diſſet: vel Momo ſatisfacere potuiſſet. Sed fuit voce admodum debili & tardiuſcula: nec tamen propterea ab auditoribus deſtitutus, quorum ſæpe numerus *octuaginta* exceſſit.

*Domum reuertitur Apianus. Pater Apiani calculo extinguitur. Phil. Apianus patri ſuccedit. * A. 1552. d. 11. Iulii. Autores quos explicuerit. Apianus voce debili.*

Etſi autem Mathematicæ ſtudium ſibi inprimis etiam de parentis voluntate excolendum elegerat: tamen ſiue ob alias cauſas, ſiue ob corpus perpetuo fere morbis obnoxium, Medicinæ ſtudium cum eo coniunxit. Audiuit ergo lectiones medicas ſtudioſe, & anatomias ſpectauit attente, herbarum itidem cognitioni operam ſedulo dedit, doctoribus *Ioanne Viſchero,* & D. *Grillo.* Poſtea Anno 1557. vt in Mathematis cum doctis conferet, & medicinæ Italicæ formam videret: Italiam adijt. Ibi clariſſimos Mathematicos inuenit, cumque ijs contulit: Medicis quoque doctoribus *Trincauelo, Francoano, Robortello, Bellocato, Capebecca, Falloppio,* & alijs perquam familiariter eſt vſus, lectiones audiuit, hortos perluſtrauit, ſimplicia didicit, conſultationibus medicis interfuit, & quicquid viſu ſcituve dignum diligenter obſeruauit. Domum præ-

Cum Mathematicis Medicinæ ſtudium coniungit. Adit Italiam.

præfinito tempore reuerſus ad ſua, hoc eſt Mathematica ſtudia rediit: quæ ita quidem tractauit, vt medicinæ nunquam obliuiſceretur. Quare anno 1564. impetrata à principe ſuo facultate, & literis commendatitijs ad *Maluetium* Bononienſem, & Dominum de Peilſtein; Italiam repetit.

Redit in Italiam, ibiq; medici titulo ornatur.

Hic cum Bononiam menſe Aprili appuliſſet, teſtimonium in arte medica profectuum reuerenter petit. Mox à *Fabricio Garſonio*, præſente Archidiacono, toto Medicorum collegio, viginti quatuor doctoribus, magna inſuper Germanorum frequentia, Medicinæ Doctor creatur, illuſtri teſtimonio ornatur, magnificoque poſtridie conuiuij honore à *Maluetio*, ab *Hieronymo, Philippo, Eduardo Fu geris* excipitur. Tum diebus aliquot anatomias videt: lectionibus intereſt: & operam medicis rebus impendit.

Perluſtrat Vrbes Italiæ.

Inde per Apenninum Florentiam, Senas, demum Romam accedit. Roma Spoletum, Lauretum, Anconam, Senogallias, Piſaurum, Rauennam petit: atque inde Bononiam redit: vbi *Hieronymum Cardanum* ſalutat; ac docentem audit, ſicut & *Francozanum*, *Arantium* & alios. Tandem per clariſſima quæque loca domum reuerſus, ſuos omnes maxima lætitia affecit.

In docendi munere ita verſatus eſt, vt non tantum publice ſuæ profeſſioni ſatisfaceret, ſed etiam domi plurima meditaretur, & aliquando in vulgus edenda conſcriberet, etiam inſtrumenta varia machinaretur. Primo profeſſionis anno dialogum *de Geometriæ principijs* conſcriptum, *Vito Amerbachio*, ſuo quondam præceptori, dedit emendandum. Anno 1553. *librum de Vmbris* incepit, & anno 58. abſoluit. De voluntate etiam *Alberti* principis, *Bauariæ deſcriptionem* eſt aggreſſus, quam magnis longiſque laboribus, & itineribus varijs ſuſceptis, anno 67. abſoluit, ſuiſque typis elegantiſſime impreſſit. Opus hoc gratiſſimum fuit principi, qui *duobus millibus & quingentis aureis* autorem donauit: quotannis vero præter ſalarium Academicum duplicatum, *centum quinquaginta florenis* ad dies vitæ. Deſcripſit etiam *trientem* & eius vſum monſtrauit. Duos maximos *cœli terræque globos* perfecit: *planiſphæria* delineauit. *Coſmolabium*, & alia varij generis inſtrumenta partim illuſtriſſimis ducibus Bauariæ, partim alijs, partim ſibi confecit. Relicta ſunt & alia multa ab eo affecta quidem, ſed non perfecta opera Mathematica: vt *Scioterica*, *Geodeſia*, *Optica*, *Gnomonica*, *Horologica*, *Meteoroſcopice*, *Dioptice*, *Horoſcopia*, & alia.

Scripta & opera Phil. Apiani.

Bauariæ deſcriptio.

Donum pro ea egregium.

Multa imperfecta relinquit.

Poſtquam autem anno 1568. renunciatum Apiano fuit: vt quia Pontificiam in religionem iurare nollet, patria & ditione Baua-

Bauaria ob religionem iubetur excedere.

Bauarica excederet: conſtanter hanc ille ſententiam & patienter excepit: atque de alia vt conditione ſibi proſpiceret, in viam ſe dedit: & recta *Viennam Auſtriæ* ad D. *Maximilianum* II. contendit. Fuerat enim & antea non ſemel per amicos, quos in aula Auguſta habebat, monitus: vt coram Bauariæ illam deſcriptionem Cæſari offerret, fore certo, vt ad Auſtriacas prouincias ſimili modo deſcribendas inuitaretur. Eò igitur vbi veniſſet, clementiſſime ad colloquium à Cæſare in conclaui ſuo fuit admiſſus; & Bauaria oblata atque benigne accepta, voti ſui compos factus à Cæſare fuiſſet; niſi Pontificiorum quidam religionis nomine Apiano infenſi, manibus pedibusque obſtitiſſent. Tandem tamen *tres menſes* Viennæ detentum Cæſario cum munere *centum Ioachimicorum* clementiſſime D. Maximilianus dimiſit. *Carolus* Archidux Auſtriæ, tum ex Hiſpanijs rediens, Viennam appulerat: qui & ipſe clementer Apianum complectebatur; ac cum eo de *Carinthia deſcriptione*, per *Ferdinandum de Ortenburg* iam egerat: ſed obſtantibus hic etiam calumniatoribus res impedita fuit. Itaque ex Auſtria per Morauiam & Germaniam, domum ad ſuos Roſenheimium in Bauariam, *exactis quinq; menſibus*, redijt.

Viennam ad Maximil. Auguſtum abit.

Cum donario dimittitur.

Calumniis aulicis premitur.

Tubingam ergo, cum commodus alibi locus nō occurreret ſuaſu amicorum * profectus, à Senatu ampliſſimo illius Scholæ orginarius Mathematum Profeſſor honorificè fuit conſtitutus, & in Senatorum ordinem facultatemque bonarum artium cooptatus. Migrauit eò cum *familia*, ſupellectile domeſtica ac libraria Anno 1570. profeſſioniſque ſuæ initium fecit menſe Martio, eoque profitendi modo, quo Ingolſtadij indicauimus vſum, annos *quatuordecim* magna cum laude docuit.

* 1569. d. 4. *Octobr.*

Tubingæ Matheſeos profeſſor conſtituitur.

Corpus ei datum fuit, quod in decentem & gracilitatis & proceritatis ſtaturam excreuit, facie honorabili, barba nigra, ſed rariore inſtar Patris. Laborum & deuorandarum moleſtiarum erat patientiſſimus: omnium rerum ſcitu dignarum cupidiſſimus, obſeruatorque diligentiſſimus. Antiquitates vbicunque locorum fuit (fuit autem quamplurimis, Italiæ, Galliæ, Germaniæ vrbibus celebrioribus) ſolicite collegit. Incredibilem rerum memorabilium, admirabilium, *foſſilium, metallicarum, terreſtrium, aquearum*, coëgit copiam: & in peregrinationibus profundiſſimis metallifodinis, non ſine periculo, aliquoties ſeſe immiſit, vt *foſſilium* ac ſub terra naſcentium cognoſceret naturam. Pietas in eo fuit vera, & conſtans religionis veræ amor: propter quam & patriam & ædes & amicos deſerere non dubitauit. Fecerat ei princeps patrius poteſtatem, vt quocunque alio in loco Bauarici territorij vellet, habitaret, extra Ingolſtadiū: quod ibi religione ſua multis eſſet offen-

Proſopographia Apiani. Mores & doctrina eius.

Amans antiquitatis & memorabilium rerum.

Pietas.

offendiculo. Sed huic gratiæ, DEI gratiam & publicam fidei confeſſionem, nominiſq; diuini inuocationem prætulit. Cœlebs vſque ad 33. ætatis annum vixit: tandem diuina ſic volente prouidentia vxorem duxit lectiſſimam virginem *Sabinam, Ioannis Scheuenſtuel* Roſenhemij in Bauaria præfecti filiam An. 1564. ex Italia Medicinæ Doctor reuerſus. Ornarunt nuptias ſua præſentia octo & centum perſonæ illuſtres ac nobiles: & princeps Bauariæ ducalibus plane donis. Suſcepit ex ea vxore ſexto demum anno *vnicam filiam*: quæ nata eſt Tubingæ An. 1570. d. 27. Iulij paulo poſt migrationem illam: & vbi adoleuit nuptum *Chriſtophoro Dürfelao* Thuringo IC. collocata. **Coniugium Apiani.**

Corpore autem fuit Apianus νοσηρῷ: vt quod multi grauesque morbi diuexarunt: *vertigo, cephalia, lippitudo, febres, arthritis, nephritis, calculus, dyſenteria, colica, podagra, paralyſis,* & alij. Ingolſtadij cum ageret, adeo grauiter aliquando ægrotauit, vt de vita deſperaretur. Ibi *Fridericus Staphylus,* ſummo conatu apud Senatum hoc egit; ne Apianus, ſi moreretur, Ingolſtadii ſepeliretur. Verum Apianus valetudini paulo poſt reſtitutus, Staphyli, ſui hoſtis, funus eſt comitatus: vixitque & ibi & Tubingæ annos complures. Ante obitum paucis diebus profectionem in Bauariam molitus eſt: à quo propoſito eum coniunx, femina prudens, & valetudinis mariti ſui conſcia, auertit. Hac de itinere ineundo, ſententia depoſita, totum ſe in ſtudia abdidit Mathematica: opera editioni deſtinata elimat; præfationes componit: papyrum & typos adornat. Admiranti rerum illarum multitudinem ac molem coniugi, dicentique rebus iſtis bonam partem domus, ſatis amplæ, adimpleri: & quis tanti apparatus tandem futurus eſſet vſus: *animo,* inquit, *ſis quieto: propediem rebus iſtis tua domus grauida pariet: Francofurtum deinde fœtus excipiet, atq; educabit.* Ad hæc vxor amice ſubmonuit, ac vt reliquum vitæ quietius tranſigeret, ſeq; ipſe reſpiceret, orauit. Cui ille: *ſic eſt,* inquit, *mea Sabina, & mihi & omnibus ſtudendum laborandumq;, ac ſi perpetuo nobis eſſet viuendum: ſic vero viuendum & orandum, ac ſi hodie nobis eſſet moriendum.* His & alijs vocibus non obſcure oſtendit, ſe ad mortis iter ingrediendum quouis articulo accinctum eſſe. Mortem n. non procul abeſſe & ex præcedente paralyſi, è qua tamen eluctatus fuerat, & ex cerebri imbecillitate, ſtudijs aſſiduis ac peregrinationibus contracta, facile coniecturam facere potuit. Duodecima igitur die Nouembris, qua luna pleno lumine conſpiciebatur A. 1589. cum in Muſæo ſtudiis incumberet, & vxor nunquibus opus haberet, quæreret: tum ille, *neptis,* inquit, *noſtræ nuper, DEI gratia, natæ, hiſtoriam annotaui, genealogiæ inſcripſi noſtræ, & patribus ſuis aſſociaui: & pluribus eiſe locum feci, ac circulos duxi: quanquam haud me plures inſcripturum arbitror:* **Valetudo.** **Morbus eius Ingolſtadii.** **Præſagium obitus.**

neſcio ſiquidem, quid mihi mens præſagiat. Tum illa: imo, *mi Domine amantiſſime, DEO volente plures inſcribes. Fiat*, inquit ille, *Voluntas Domini.* His actis vxor digreditur culinariæ rei proſpectura: ſed abſque cunctatione, quaſi diuinitus monita, mariti Muſæum repetit, nec ſolito eum loco ad menſam, ſed ad anaclinterium coniunctis & manibus & pedibus inclinato capite ſedentem reperit: inclamat identidem, ſed fruſtra. Aduocatis in trepidatione tanta famulis in lectum collocant: medicos accerſunt: tentant omnia, quæ ars & vſus præſcribit: ſed conatu irrito. Audiebat quidem adhuc, videbat, & voces loquentium intelligebat: aduenientes viſitandi cauſa intuitu conſtanti, & motu ſiniſtræ ad caput excipiebat: admouebat etiam alias eam capiti, quaſi ibi latere morbum, & eo remedijs eundum indicare laborans. Quod idem *Hieronymus Fracaſtorius* Veronenſis medicus feciſſe ſcribitur. Hic enim ſeptuagenario maior die octauo Idus Auguſt. Anno Chriſti 1553. inter prandendum apoplexia correptus eſt. Poſt multas autem herbas in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amiſſo penitus ſermonis vſu, manu ſæpe in verticem exporrecta ijs, qui aderant, innuere voluit, vt celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro ſuccurrerent: quo ille ſe remedio quondã Veſtalem curaſſe meminerat: ſed re ab adſtantibus non intellecta leniter ſub noctem exſpirauit. Verum hoc obiter. Apianus cum biduum & fere trinoctium hoc morbo grauiter fuiſſet conflictatus: & ſuæ in Chriſtum fidei ac piæ inuocationis argumenta non voce quidem, ſed ſignis & gemitu profundiſſimo oſtendiſſet: die 14. Nouembr. mane ſtatim poſt quartam, animam ſuam leniter exhalauit, & in Chriſto placida fuit morte conſopitus. Vixit annos *octo & quinquaginta, menſes duos, dies ſex, horas duodecim.* Tubingæ eum vxor relicta honorifico funere extulit, magno cum luctu ſuo & Academiæ & ciuium. *Ex orat. funebri habita ab Erhardo Cellio.*

Apoplexia corripitur.

Hieronymus Fracaſtorius.

Mors Apiani

GEORGIVS TILENVS.

Ω. 1590. die 4. Martii.

G*Eorgius Tilenus* natus eſt anno Chriſti milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo ſeptimo, Calend. Februarij intra 10. & 11. horam meridianam, Goldbergæ, patre *Georgio Tileno* Theologo, & *Martha Lubeliana*. Puer literas didicit in ſchola Lignicenſi & Soraurienſi. Pater quoque Rotenburgi, quo in loco nondum ſexagenarius, anno ſeptuageſimo diem ſuum obiit, literas eum docuit. A morte parentis anno ætatis decimo quarto Goldbergam venit & in ſchola illuſtri clariſſimos

Studia Tileni Goldbergæ.

mos & doctiſſimos viros, *Martinum Thaburnum & Georgium Helmri.um*, præter cæteros, audiuit. Inde, iactis fundamentis in bonis literis & poeſi præſertim, ad quam natura ferebatur, Wittebergam ſe contulit & *I.hanni Maiori*, quem ſumme ſemper admiratus, & eo præceptore vſus eſt, innotuit. Sumptibus autem deſtitutus, Academiam reliquit, & Soraujum redijt ad ſuos. Anno ſeptuageſimo ſeptimo Vratislauiam profectus, inde Viennam abijt. Viennæ menſes octo fuit cum illuſtri & generoſo Domino *Nicolao Comite de Solms*. Ibi pleraq; ſcripſit ad amicos quæ libro VII. continentur. An. ſeptuageſimo octauo qui fuit ætatis XXI. Vratislauiam repetiit, & ciuis honeſti cuiuſdam liberos ad menſes aliquot erudiuit. Cum dein ſumptibus nonnullorum & præſertim Generoſi Domini, Domini *Sigefridi Promnicii* Liberi Baronis in Pleſſ, Sora, Tribel & Hoyers werda, S C. M. Conſiliarij & Ducatus Saganenſis hypothecarij, iuuaretur, Witebergam, ſecunda vice abijt, & animum ad ſtudium iuriſprudentiæ primum adiecit, ita tamen vt poeſim nullo negligeret modo Francofordiæ dein ad Viadrum per annum ſtudio iuris operam nauauit Retractus Witebergã manſit ibi vſq; ad annum 82. ætatis vero XXV. Eo anno circa Pentecoſtes Vratislauiam venit. Paulo poſt, volente ſic *Alberto Vrſino* I.V. D. Reipub. Vratislauienſis Syndico, duos nobiles Sileſios per Marchiam & Pomeraniam proficiſcens, Roſtochiũ deduxit & in *Ioannis Caſelij*, viri ætate illa excellentiſſimi notitiam & amicitiam peruenit. Roſtochio Vratislauiam ſpatio decem ſeptimanarũ reuerſus, ab inclyto Senatu Reipub. Vratislauienſis, ſtipendio fuit ornatus eo, quod pro Iuris ſtudioſo *Petrus Vincentius* Rector illius ſcholæ quondam Magnificus piæ memoriæ teſtamento ordinauit. Eo igitur & ſumptibus Promnicianis adiutus, Italiam petiit, & Patauii, quo in loco ſtudia potiſſimũ florent, manſit. Ibi præter cæteros *Hieronymum Pancirolam* eloquentiſſimum, & *Iacobum Menochium*, eruditiſſimos Iuriſconſultos audiuit. Senis Hetruriæ fuit anno octogeſimo tertio cũ generoſo Domino *Christophoro Barone à Tanhauſen*, cui doctrinæ & morum informator conſtitutus erat Eo pie ibi defuncto, vt libro octauo poematum videre licet, Romam Neapolimque luſtrauit, & dein Patauium rediit, curſumque ſtudiorum feliciter abſoluit, ita vt anno octogeſimo quinto menſis Auguſti die viceſima ſexta anno ætatis duodetrigeſimo Iuris vtriuſque doctor ibi crearetur. Poſt hæc Soraujum repetens & Vratislauiam, ſub initium anni octogeſimo ſeptimo in aulã Illuſt. & Generoſiſſ. principis & Domini, Domini *Caroli Ducis Münſterbergenſis*, in Sileſia, Olſnenſis Comitis Glacenſis legitime vocatus, conſiliarii locum tenuit. Eodem anno Celſitudinem ſuam in Poloniam, quo à S. C. M. dum

Tilenus Witebergam venit.

Propter inopiam redit in patriam.

Venit Viennam,

Inde Vratislauiam.

Mæcenatem Sigfridum Promnicium adipiſcitur.

Inde Witebergam.

& Francofurt.

Tertium Witebergã.

Roſtochium nobiles deducit.

Petrus Vincentius ſtipendium Iuris ſtudioſo legauit.

Tilenus Italiam petit.

Christophoro Baro à Tanhauſen præficitur.

Iuris D creatur Patauii.

Fit conſiliarius princip. Olſnenſis.

mortuo Rege Stephano nouus Rex eligendus eſſet, miſſa erat, ſecutus eſt. Peregrinatione illa finita, de matrimonio ineundo conſilium cœpit, & tandem, anno nonageſimo die ſexto Febr. quo ætatis annum quartum & trigeſimum ingreſſus erat, *Euam Wolfiam*, Godefridi Scharffij viri & medici clariſſimi relictam viduam in vxorem Vratislauiæ duxit, & ibi præter omnium opinionem colica paſſione correptus, cum dies integros ſeptem totidemque noctes inſomnes duxiſſet, viceſimo ſeptimo die poſt nuptias, luſtro ſeptimo, vti, ad Wilhelmum Actium libro VII. poematum ſub finem ſcribens, præſagierat, volente & vocante DEO, vitam cum morte commutauit, & cœleſtis vitæ ianuam, quam ſibi apertam eſſe dixerat, eſt ingreſſus. Octauo Martii poſt, prope pilam chori occidentalis ſiniſtram, non proculà Rhedingerorum monumentis, in æde D. Eliſabethæ, non ſine magno luctu coniugis, amicorum, &, quæ ſumma quæque ſibi de ipſo propter ingenium & eruditionem pollicebatur, patriæ totius ſepultus: vbi vſque ad glorioſam quæ in IESV CHRISTO futura eſt, reſurrectionem, quieſcit.

Colica correptus moritur recens contracto matrimonio.

Sepultura.

Scripſit poemata varia, quæ poſthuma editione prodierunt, collecta ſtudio *Ioannis Mehlii*: ac talia eruditorum iudicio æſtimantur; vt ſine controuerſia obſtruxiſſe iis videatur omnium Sileſiorum luminibus. Maiora ex ingenio feliciſſimo in dies fuiſſet depromturus, ſi

Poemata Tilnei.

Parſiſſent iuueni fata ſuperſtiti.

Iohannes Mehlius in poematis Tileni, anno nonageſimo ſeptimo editis.

NICODEMVS FRISCHLINVS.

Ω. ex lapſu an. 1590. die 29. Nouemb. ætat. 44 incoato.

Balinga patria Friſchlini.

Friſchlinus natus eo die, quo Virgilius mortuus.

SI quiſquam inter eruditos variis variorum fuit obnoxius iudiciis; ac diuerſis fortunæ telis impetitus: fuit is *Nicodemus Friſchlinus*: natus *Balingæ*, peruetuſto ducatus Wirtembergici oppidulo, anno ſupra milleſimum, quingenteſimum, quadtageſimo ſeptimo, quo varii & horribiles motus Germaniā fere vniuerſam concuſſerunt. Natalis eius incidit in diem viceſimū ſecundum Septembris, horamq; matutinam quartā. Et quod non ſine omine factum haud immerito ſuſpiceris: Friſchlino vitæ initium illa ipſa dies attulit: quæ Virgilio, poetarum Latinorum principi, finem & exitum. De quo ipſe elegia quadā ita:

Virgilium lux hac Graia tellure reuerſum
Suſtulit; inque Itala contumulauit humo;

Stant

Stant vbi Parthenopa Lucano in littore ſedes;
Quo profuga impleuit mœnia Troe Capys.

Parentes habuit *Iacobum*, virum & pium & eruditum: matrem *Agnetem Rufam*, feminam honeſtam. Pater multos annos præconium verbi diuini apud Balingenſes fecit, & familiæ ac maiorum ſuorum nomen & decus non ſolum conſeruauit, ſed etiam amplificauit. Non enim primus pater Iacobus, aut filius Nicodemus, laudem pietatis, eruditionis, fortitudinis atque aliarum virtutum, in paternam familiam intulerunt, ſed eas à maioribus quaſi hæreditario acceperunt. *Parentes.* *Genus Friſchlinorum.*

Nomen paternum & auitum quanquam facile cum Latino aut Græco commutare potuiſſet, tamen id ipſum in omni vita ſtudioſe retinuit: nō ſolum vt Germanico nomine Germanici ſtemmatis ſe eſſe probaret, ſed etiam ne peregrini aſſumtione nominis, laudes familiæ ſuæ, ad quos nomen illud reſpicere videtur, obſcuraret. Procul dubio enim nomen illud gentilitiū, à vigore corporis & animi fortitudine, atq; aliis maſculis virtutibus maiores Friſchlini acceperunt. Habet nimirum locum hic illud Poëtæ; *Nomen Friſchlini.*

Conueniunt rebus nomina ſæpe ſuis.

Quod propter eos referimus, qui, vt Friſchlino ægre facerent, eundem *Fröſchlinum* appellarunt: de quibus conqueritur ipſe cum alibi, tum his verſibus elegiacis:

*Eſt qui Fröſchlinum * ſtolido me nominat ore;*
Ceu dederint ranæ nomen Ariſtophanis.
Contigit hoc ipſum diuino forte Maroni,
Cui ſtirps Virgilii nomen auita dedit.
Vergilium plebes tamen illum ſtulta vocauit,
Sicut Fröſchlinum me maleſana vocat.
Friſchlino mihi, non Fröſchlino nomen auitum eſt,
Hoc me Teutonici ſanguinis eſſe probat.
Cecropia dices Hygianum voce, Latina
Si vis me, poteris dicere Vegetium.
Mens tamen eſt nobis nomen retinere paternum,
Vt me Germani ſtemmatis eſſe probem.
Hoc tritauus nobis Bernhardus nomine vixit,
Hoc atauus dudum nomine Ianus, erat;
Hoc proauus quondam Henricus cognomine vixit,
Hoc mihi Ioannes nomine vixit auus.
Militia iurata manus, pia fulcra ſenatus,
Legatique ducum, ſigniferiq; ducum.
Nec meus, eximia Phœbi præſignis ab arte,
Alterius voluit nominis eſſe pater.

* *Marcus Vaganerus paſſim ranā coaxantem vocauit.*

Pater hic, vir pius ac eruditus, filium, indicia indolis nobilioris proculdubio animaduertens, mature ad ſtudia humani- *Inſtitutio pueritia.*

Conrad. Edelman.
Io. Crapner.

tatis adhibuit. In patria ſchola præceptore vſus eſt *Conrado Edelmanno*: qui in elementis Grammaticis fideliter eum erudiuit. Inde Tubingam miſſus eſt: vbi præceptorem nactus M. *Ioannem Crapnerum*, egregium puerilium ingeniorũ formatorem, ingenijs & diligentię luculenta edidit ſpecimina. Non enim ſolum, quæcunque a præceptoribus tradebantur, auide arripiebat, & fideliter cuſtodiebat: ſed etiam pleroſque ſuorum æqualium longo poſt ſe interuallo relinquebat. Quare iam tum admodum adoleſcens magnam de ſe ſpem cõcitauit. Quotquot enim aliquid iudicare poterant de ingenijs puerilibus, illi facile impetũ & bonitatem Naturæ in eo agnoſcebant.

Quapropter in numerum alumnorum illuſtriſſimi Principis Wirtembergici aſſcriptus, è ſchola Tubingenſi, quam Oeſterbergicam vocant, Regiofontem traductus eſt, anno poſt natũ Chriſtũ, ſexageſimo ſupra ſeſquimilleſimũ, ætatis duodecimo.

Königsbrõn monaſteriũ in ſcholam mutatum.

Fuit *Königsbronna* olim celebre monaſterium, ordinis Bernhardini Monachis conditum ab Imperatore *Alberto*, & Comitibus à *Schlüſſelberg*, circa annum Chriſti milleſimum trecenteſimum tertium: ſed à Duce Wirtembergico *Chriſtophoro*, poſt repurgatam Euangelij doctrinam, Muſis & pietati conſecratũ: in quo decem aluntur adoleſcentes, qui, vbi Latinam linguam ex optimis autoribus addidicerunt, ad maiores, quas vocant, ſcholas transferuntur. Celebris autem tunc erat ſchola illa re-

Iodocus Stigerus.

gij fontis propter *Iodocum Stigerum* Belgam, ſcholaſticarũ operarum ibidem adminiſtrũ & moderatorem. Erat enim vir Græce Latineq; doctiſſimus Eum ergo nactus Friſchlinus Præceptorem, vix dici poteſt, quantum in vtraq; lingua profecerit. Prælegebat enim Stigerus diſcipulis ſuis Clenardi Græcã Grãmaticam, Philippi vero Latinam, & in vtraque eos diligenter exercebat, non ſolum præcepta inculcans, ſed & vſum ex optimis quibuſque authoribus demonſtrans, & ad eorundem imitationem propoſitis exemplis facilioribus & ſtyli adiuncto exercitio, ſingulari dexteritate & induſtria inuitans. Qua ſua di-

Friſchlin. decimo tertio ætatis anno ſcribit Græce & Latine.

ligentia & docendi dexteritate plus effecit biennio, quam vulgus præceptorum quadriennio. Friſchlinus enim nondum egreſſus annum ætatis *decimum tertium*, qua erat ingenij bonitate, eos in vtraq; lingua progreſſus fecerat: vt & Græce & Latine tam proſa quam ligata ſcriberet. Ita enim ipſe de ſe:

Alter ab vndecimo nondum me ceperat annus;
Et quarta in curſu vix trieteris erat:
Carmina cum primo feci puerilia ludo,
Manat vbi, Brenti, regia fontis aqua.
Vera loquor; ſed clara parum, nec cognita multis,
Indicio pueris notificanda meis.

Grato

Grato autem ſemper animo prædicauit illam magiſtri ſui fidelitatem & induſtriam. Extat Elegia in obitum Stigeri ſcripta, in qua ingenue progreſſum in vtraque lingua ipſi acceptũ refert, vbi inter cætera ſic ſcribit:

Te duce Ieſſai, Dauidica carmina, plectri
Edidici, Hebraos edidicique libros.
Te duce Romanos didici componere verſus,
Atticaq; in certos cogere verba pedes.

Et paucis interiectis:

Quicquid ineſt igitur Graii ſermonis & oris
Auſonii, (in noſtro pectore ſiquid ineſt)
Huius debetur tibi maxima portio ſoli
Stigere, ô animi gloria ſola mei.

Eruditionem vero & dexteritatem in docendo in eadem Elegia commendat his verbis:

Regia te vidit fontis peramabilis vnda,
Diſcipulos artes rite docere tuos.
Vidit & obſtupuit linguas arteſq; docentem
Scriptaq; Cecropiis eruta multa libris.

Scholæ Regiofontanæ vbi valedixit, *Bebenhuſam* venit, & aliquandiu ibi vixit. Quos autem præceptores habuerit, non conſtat: cum Friſchlinus illorum nullibi meminerit, niſi quod alicubi ſcribit, ſcholæ iſti præfuiſſe duos Baccalaureos, docendos adhuc, nõ adhibendos aut præficiendos diſcentibus. Quare non diutius anno, & quinque menſibus ibi verſatus, cum natura flagraret cupiditate diſcendi, & ingenium ipſius ac progreſſus iam alios duces requirere viderentur: *Tubingam* doctiſſimorum virorum copia abundantem, miſſus eſt. Quemadmodum autem Regiofonte vtriuſque linguæ cognitionem Bebenhuſam attulit, ita ibidem ex diligenti lectione & meditatione quæſtionum Rhetoricarum *Georgii Maioris*, id conſecutus eſt, vt declamationes aliquot ſua ſponte componeret. Venit Tubingam anno ætatis decimo quinto, Chriſti ſexageſimo ſecundo, ſupra mille quingentos, & in artibus breui temporis interuallo progreſſus fecit eos: vt anno * ætatis decimo ſexto, primam: & bienni o poſt, ſecundam in philoſophia lauream conſequeretur, ac * Magiſter artium publice renunciaretur, magna cum nominis ſui laude & honore. Inter competitores enim vndecim adoleſcentes artium & linguarũ cognitione probe inſtructos, primum iudicio Profeſſorum locũ ipſe obtinuit. Idq; tum ingenii felicitate ſingulari, tũ inprimis Græcæ linguæ, cuius à puero fuerat ſtudioſiſſimus, cognitione conſecutus. Nam huius linguæ cognitionẽ è ſchola Regiofon-

Abit Bebenhuſam Friſchlinus.

Mittitur Tubingam.

* *Chriſti anno 1564. die 22. Martii.*

* *An. 1565. calend. Aug.*

Ornatur teſtimonio eruditionis.

fontana ſecum Tubingam attulit, & eam quidem tantam, vt *Martinus Cruſius*, Græcarum literarum peritiſſimus, non inueniret quod in ipſius declamationib. puerilibus, Latinis & Græcis deſiderare poſſet. In artibus autem Phyſica, Ethica, Dialectica, Præceptores habuit *Georgium Lieblerum, Georgium Hitzlerum, Samuelem Heilandum*, inſignes & doctos viros, quorum Friſchlinus ante exortum bellum Grammaticum ſemper honorifice meminit, & ſuis etiam carminibus & Anagrammatis in eorum laudem ſcriptis, publice teſtatus eſt, quanti eos faceret. Alicubi etiam expreſſe fatetur, ſe multum ſub ipſis in philoſophia profeciſſe. Præ cæteris tamen præcipue commendat *Iacobum Scheckium & Theodorum Snepſium.* Et *Scheckio* quidem ſublimiorem illam philoſophiæ; *Snepſio* vero accuratiorē Oratoriæ cognitionem merito acceptam refert. Nam quantus philoſophus fuerit Scheckius, quantus item orator Snepſius, nemo mediocriter eruditus ignorare poteſt.

Iacob Scheck.
Theodor. Snepſ.

Condiſcipuli Friſchlini.

Habuit Friſchlinus tum ſtudiorum ſocios, & condiſcipulos multos egregios adoleſcentes, inter illos, *Stephanum Gerlachium, Philippum Heilbronnerum, Nicolaum Taurellum. Heliſæum Röslinum, & Andream Planerum.* Ac iſti quidem ad ſuperiores ſcientias animum adiunxerunt, ac ſummos honores in ijs conſecuti ſunt, Gerlachius quidem & Heilbronnerus in Theologia, reliqui vero tres in Medicina: Friſchlinum vero humanitatis ſtudia potiſſimum delectabant.

Poeſi deditus natura.

Quapropter ab eo tempore, quo magiſterij honores adeptus eſt, ſe totū in literas abdidit, & Græcos Latinosq; auctores, diurna nocturnaque manu verſando, recentes inſuper libros diligenter lectitando, pręclaram eruditionis copiā ſibi cōparauit, Poeticam amplexus, ad quā naturæ impetu ferebatur, carmina non ſcribere, ſed fundere viſus eſt. Theologiæ etiam ſtudio aliquot annos vacauit, & cū Philoſophiæ ſtudio iā olim etiā ſtudiū medicinæ coniunxit. Quid autē in his ſcientijs præſtiterit, præter alia non contemnenda, comica & aſtronomica eius docent. Nec vlla fere ars eſt aut diſciplina, quæ quidem libero homine digna ſit, in qua non feliciter fuerit verſatus.

Tanta cū primo ætatis tempore eruditione, ſcientia, & linguarum cognitione polleret, vt ſiue mentis ſenſa & conſilia ſoluta oratione exprimere, ſiue numeris adſtricta ad harmoniam cantare vellet, præclare & feliciſſime ſua ſponte & *αὐτοσχεδίως* præſtaret, & id quidem non ſolum Latino pereleganti, verum & Græco docto & erudito carmine: publice docere iuſſus eſt, anno Chriſti ſexageſimo ſeptimo, ſuæ ætatis vigeſimo. Vbi cum ſuam induſtriam in lectione poëtica epiſtolarum Horatii Senatui Academico probaſſet, in numerum profeſſorum receptus eſt, anno ætatis vigeſimo primo & præter Æneida Virgi-

Virgilij, etiam Commentarios C. Iulij Cæſaris de bello Gallico publice interpretatus eſt. Ibi vt ſpartam, quam nactus erat, ornaret, iudicio Senatus Academici, & ſpei de ſe conceptæ ſatisfaceret, nec vlla in re ſtudijs auditorum ſuorum deeſſet: non ſolum ad Ariſtophanis, ſed Cleanthis etiam lucernam elucubrauit, & rerum ac verborum, quæ in Æneide Virgilij occurrunt, interpretatione ſexcentorum aliorum ſtudia ſuperauit.

Non hærebat in nudis verbis (per, *id eſt*, & *ſcilicet*, quod fere vulgus interpretum facere ſolet) ſed totam expoſitionem ad præcepta artis Dialecticæ & Rhetoricæ accommodabat. Et quia teſte Macrobio, Virgilij propoſitum fuit, non ſolum Imperij Romani originem, vetuſtatem & incrementum verſibus in Æneide celebrare: ſed longe potiora ſtudia ad id opus impertiri: idcirco Friſchlinus optimorum quorumuis auctorum, tam veterum, quam recentiorum monumenta, Critica, Philologica, Hiſtorica, Philoſophica euoluit: & locos rerum ac perſonarum, ex ſuis diſciplinis ſingulos tanta dexteritate expſicauit; vt omnium auditorum animos in ſui admirationem adduxerit. *Verborum* explicationes & proprietates repetebat ex Nonio Feſto, Rufo, Varrone, Seraco, Donato, Porphyrio, Priſciano, Diomede, Linacro, Valla, Eraſmo, Melanchthone, & alijs. *Artificium* vero *Rhetoricum* illuſtrabat præceptis Ariſtotelis, Ciceronis, Hermogenis Aphthonij, Quintiliani, Capellæ, Viuis, Agricolæ: *Hiſtorica* explicabat ex Darete Phrygio, Dicto Cretenſi, Archilocho, Diodoro Siculo, Homero, Calabro, Tryphiodoro, Euripide, Sophocle, Æſchylo, Lycophrone, Fabio Pictore, Manethone, Solino, Beroſo, Halicarnaſſæo, Strabone, Liuio, Plutarcho, Iuſtino, Euſebio, Polybio, Floro, Saluſtio, Appiano, Dione, Zonara, & alijs. *Phyſica*, *Geographica*, *Medica* etiam ex ſuis diſciplinis ſingula, tanta dexteritate enarrabat: vt omnium Facultatum ſtudioſi, Comites, Barones, Nobiles, ipſi etiam Doctores, cateruatim in Auditorium confluerent.

Friſchlini ratio docendi.

Sic ergo cum foris officium faceret, prælegendo, diſputando, ſtylum ſtudioſæ iuuentutis exercitando: domi ſcribendo, meditando, lucubrando: lectio quoque Aſtronomica ei commiſſa fuit. Cum enim Rectore *Ioanne Volcio* V. I. D. ordinarius Mathematum Profeſſor, *Philippus Apianus* aliquanto diutius ab Academia abfuiſſet, nec ante menſem vnum aut alterum rediturus videretur: Friſchlinus idoneus iudicatus eſt, qui in locum abſentis ſurrogatus, vices illius interea obiret. Ita autem & in hac lectione verſatus eſt; vt non ſolum auditores, ſed & tota Academia ſibi de ipſius opera plurimum gratularentur.

Docet Mathemata loco Apiani.

Anno ſeptuageſimo primo, ætatis vero vigeſimo quarto, diſputationum Philoſophicarum moderatio ad ipſum deuo-

Moderatur diſputationes philoſophica

luta fuit. Cum enim eo anno Academia propter graſſantem peſtem, *Eslingam*, Imperij ciuitatem, translata eſſet; Philippus Apianus, tum temporis Decanus, egit cum Friſchlino, vt ipſe diſputationibus præſideret, & Decanos atque collegium Philoſophicum eo onere ſubleuaret, propoſitis præmij loco, in ſingulos dies Dominicos, quibus diſputationes habebantur, tribus bacijs. Friſchlinus ergo id temporis, quod alij intempeſtiuis conuiuijs, aleæ & pilæ tribuunt, honeſtiſſimis adoleſcentum ſtudijs impertiens, præſtitit id per totos octo annos, & anniuerſarijs diſputationibus, admiſſo opponente, totam Encyclopædiam pertractauit. Ita Friſchlinus ſimul Poeſeos & Hiſtoriarum Mathematumque Profeſſor, & Diſputationum inſuper Philoſophicarum moderator fuit. In quibus omnibus tanta diligentia, ſtudio, & induſtria verſatus eſt; vt non ſolum ſpem de ſe conceptam egregie ſuſtinuerit: ſed etiam ſuperarit, atque illi Academiæ ſingulari fuerit ornamento.

Nec ſolum officium foris diligenter fecit legendo & diſputando: ſed domi etiam commentando & ſcribendo; ac eruditionis ſuæ monumenta minime dubia in lucem emittendo: quibus nomen egregium, nō apud ſuos ſolum; ſed etiam apud exteros eſt conſecutus. Quapropter cum Styriæ proceres, anno ſeptuageſimoſexto, ſcholam prouincialem *Gratii* inſtituiſſent: & peritum aliquem atque eruditum virum ei præficere cuperent, qui Gymnaſio cum laude prçeſſet: Friſchlinum communi ſententia dignum iudicarunt, quem ad id munus vocarent, & cui ſuprema iſtius ſcholæ adminiſtratio commendaretur. Sed ille patriæ amorem, & vtilitatem exterorum amori prætulit & precibus Senatus Academici victus, optimam & ſplendidam conditionem neglexit, & honeſte recuſauit.

Ad gubernationem Gymnaſii Gracenſis vocatur. Renuit.

Poſtea cum anno ſeptuageſimo nono, ſupra mille quingentos, alibi extra patriam conditionem quærere vellet; & *Friburgum*, vetuſtiſſimam in Briſgoia Academiam proficiſci conſtituiſſet, cui in docendo operam promiſerat: conſilium mutare coactus eſt, partim quod vxor ſequi recuſaret; partim quod Illuſtriſſimus Princeps Wirtembergicus neque illuc, neque alio ipſum vellet dimittere: & protectionem contra aduerſarios perpetuam, & omnis generis beneficia per D. *Melchiorem Iagerum*, clementiſſime polliceretur.

Friburgum cogitat.

Detinetur in patria.

Anno octogeſimo, vna cum *Paraphraſibus in Virgilii Bucolica & Georgica, orationem de laudibus vitæ ruſticæ* edidit; & quia in ea, exemplo Columellæ, Varronis, Virgilij, & aliorum, vitam quorundam aulicorum & vrbicorum, cum vita veterum agricolarum comparauerat, & quadam libertate Academica duriuſcule vitia & blaſphemias quorundam à maioribus ſuis degenerantium nepotum, reprehenderat, in ſummum,

Oratio de laudibus vitæ ruſticæ, origo omnis mali Friſchlino.

cum

eam ob rem, vitæ & exiſtimationis periculum venit. Defendit autem Friſchlinus cauſam ſuam non ſolum publicis ſcriptis, quibus innocentiam ſuam demonſtrauit: ſed ipſe illuſtriſſimus Princeps Wirtembergicus, & Carniolæ proceres, miſſis ad omnem nobilitatem Germaniæ literis, famam ipſius ab intentato crimine acerrime vindicarunt. Et illa ipſa oratio, quæ in controuerſiam venit, Friſchlino innocentiæ teſtimonium perhibet ampliſſimum, vbi bonos expreſſiſſime excipit: cumque eo conſentiunt, alia ipſius ſcripta, in quibus aliquot *ingeniosis* nobilium, & totum laudatiſſimum ordinem equeſtrem Germaniæ nominatim celebrauit. Verum eſt in medio etiam alia eiuſdem *oratio, de laudibus ordinis equeſtris*, in qua demonſtratur, vnde nobilitas ſuum habeat initium, ſuos progreſſus, & quanti facienda ſit, quantumque emolumenti, tam pacis, quam belli tempore, adferat.

Defendit ſe Friſchlinus.

Oratio de laudibus ordinis Equeſtris.

Tot autem & tantis calamitatibus, odijs & periculis in patria cum expoſitus eſſet Friſchlinus: opportune accidit, vt in *Carniolam*, remotiſſimam Germaniæ partem, à proceribus illius prouinciæ vocaretur, ad cōſtituendam & regendam ſcholam, in qua erudirentur optimatum filij, Comites, Barones, Nobiles, & ciuium liberi. Quanquam autem conſultius fuiſſet eum, in Academia patria retineri; in qua maior eius potuiſſet eſſe vſus: tamen noluit optimus princeps aſſiduæ, ſeriæ, & honeſtæ petitioni procerum vehementius repugnare. Anno ergo octogeſimo ſecundo, die ſancti *Iohannis Baptiſtæ*, Friſchlinus cum tota familia, cum iam quindecim annos in Academia, magna cum laude publice docuiſſet, *Labacum* in Carniolam diſceſſit, bona cum venia & gratia Principis ſui *Ludouici*: & gubernationem ſcholæ iſtius felici ac proſpero ſucceſſu adijt. Quod autem vxor & liberi fere perpetuis morbis conflictarentur, nec ferre poſſent mollem & inſuetum aerem, Italiæ vicinum; non diutius biennio ibi commoratus eſt. Ita vero ſe probauit in iſto munere: vt ægerrime à Proceribus & ſcholarchis dimitteretur. Singulari enim quadam docendi dexteritate præſtabat; quam & grato animo agnouerunt & prædicarunt Carniolani publicis literis & teſtimonio, primo Dialogo inſertis; è quibus liquido patet, quanti Friſchlinum fecerint. Labaco in patriam regreſſus Friſchlinus, cum ius ciuitatis Academicæ expeteret, repulſam paſſus eſt ab ea ſchola, in qua ante quindecim annos cum laude docuerat. Quapropter animaduertens plerorumque animos à ſe alienatos, non diutius ibi, cum damno rei ſuæ familiaris, commorandum eſſe ſibi arbitratus eſt: præſertim cum aliud, & id quidem grauius, periculum, eo ipſo tempore ad domeſticas calamitates accederet.

Vocatur in Carniolam.

Diſcedit Friſchlinus.

Redit in patriam.

Tubin-

Migrat Francofurtum. Inde in Saxoniam. VVittembergæ perorat. Vocatur Brunſuigam.

Tubingæ ergo multa ſalute dicta, *Francofurtum* diſceſſit, Typographum quæſiturus, per quem opera, quæ effecta habebat, in lucem emitteret. Poſtea in Saxoniam ſe contulit, ac in itinere, inter ſtrepitus & clamores conuiuantium, aliquot dialogos ſcripſit. Wittembergæ eruditiſſimam orationem habuit *de exercitationibus oratoriis & poeticis*, ad imitationem veterum recte vtiliterque inſtituendis. Tandem *Brunſuigam*, cum D. *Polycarpo Leyſero* Theologo, vocatus, denuo ſcholæ gubernationem adijt. Rexit enim ibi ſtudia iuuentutis ſcholaſticæ in ſchola Martiniana, & munus Rectoris ita præclare, laudabiliter & fideliter adminiſtrauit: vt ſcholaſtici ex omnibus locis cateruatim eo confluxerint; & ex eorum numero non pauci breui iſto temporis ſpacio ſub ipſius inſtitutione, eos ſtudiorum profectus ſenſerint; quos grata ſemper mente agnouerunt & prædicarunt. Vtriuſque* namque linguæ præcepta & præceptorum vſum, cum imitatione tam Ciceroniana, quam Homerica; ita felici artificio coniunxit: vt quæcunque diſcipulis ipſius, ſiue ſoluta, ſiue numeris adſtricta oratione, proponerentur; facile & αὐτοσχεδίως præſtare didicerint.

** Verba ſunt teſtimonii à Brunſuicenſibus ipſi dati.*

Brunſuigæ cum ſtudia iuuentutis ſcholaſticæ ſeſquiannum moderatus eſſet: & conditiones eius, vt diutius operam ſuam iuuentuti informandæ ibi locaret, non ferrent: impetrata à ſcholarchis dimiſſione, *Marpurgum* ſe contulit: ſed cum ibi locum non inueniret; *Spiram* conceſſit, & poſtea *Moguntiam*: vt familiæ hoſpitium, operibus vero ſuis typographum quæreret. Quam ad rem cum ſumtibus neceſſarijs deſtitueretur, ſupplicationē ſcripſit ad illuſtriſſ. principem Wirtembergicū, & auxilium è patria petijt, vxoris ac liberorum patrimonium, cuius ſumma mille florenos circiter æquabat. Sed cum illi auxilium petitum denegaretur: ibi Friſchlinus, ratus id reſponſum à paucis quibuſdam, odio quodam ſui promanaſſe, mox è graui quadam commotione, quam calamitates & miſeriæ, quibus premebatur, mirifice augebant, reſcripſit ad illos literas valde ſtomachoſas. Viam ergo ineundam putarunt, qua in patriam retrahi, & ad ſanitatem reduci poſſet. Moguntia itaque in patriam abductus, & in vetuſta arce *VVürtemberga* (vnde familiam ſuam principes Würtembergici deducunt) liberali primum cuſtodiæ mandatus. Poſtea vero die decima ſeptima Aprilis *Vracum*, obligatis oculis, traductus, ibidem extremum vitæ diem clauſit. Cum enim multis precibus liberationem fruſtra flagitaſſet; tandem nocte illa, quæ diem S. Andreæ Apoſtoli præcedit, fuga ſibi conſulere & euadere conatus eſt; non deſperatione aut impotentia animi; ſed amore liberationis, qui etiam in minimis auiculis, caueæ incluſis apparet. Parato ergo ex conſciſſis linteaminibus, lodicibus, ac mantilibus fune, cum

Occaſio carceris Friſchlini.

Captiuus abducitur. VVurtemberga arx.

Friſchlini miſerabilis caſus atque interitus.

ne, cum conclaue ipſum vndique eſſet clauſum, per fornacem ferream effractam erepſit: & funem ligno tranſuerſo in feneſtra muri, vbi omnium altiſſimum erat præcipitium alligauit, deceptus à luna ſubluſtri. Sed mox deſertus ab illo adminiculo in petram ex alto muro, de petra in aliam petram, de hac in arbuſta, præcipitauit. *Singula interualla ſingulis altis domibus fuerunt altiora.* Hinc miſeranda brachiorum, manuum, coſtarum, capitis, pedum confractio eſt ſecuta, eiusque extinctio acerbiſſima.

Sepultus eſt in cæmiterio Vracenſi loco honeſto: vbi ex tumulo eius pulcherrimæ enaſcuntur roſæ: de quibus eſt hoc Georgij Conradi Maiuleri epigramma: *Sepulcrum eius.* *Roſa ex eius tumulo.*

Quid roſa purpureo ſignet veſtita colore
Dicam, quæ vatis naſcitur è tumulo.
Hæc vt perpetuo beneolentem ſeruat odorem,
Siue vbi mane viget; ſiue vbi nocte cadit.
Sic ille æternum nomen ſuper orbe paratum,
Corpore ſeu viuat, ſeu moriatur, habet.
Nam velut ipſa cadit, ſic is quoque concidit ipſe:
Illi ſuauis odor, huic bona fama manet.
Macte tuis, Nicodeme, roſis & perpete fama!
Illis nil vſquam ſuauius, hac melius.
Te vero, Friſchline, nihil præſtantius vlla
Ætas, nil vnquam vidit amabilius.
Hinc omnis te doctus amat, quotiesque viator,
Prateriens tumulum viderit atque roſas:
Ille tui memor & ſuſpirans pectore dicet:
Hoc nemo vates maior in orbe fuit.

Mortem ipſius doctiſſimi quique viri deplorarunt, & etiamnum hodie deplorant. Incredibile enim eſt, quantum eius obitu damnum poeſis & elegantiores literæ fecerint. Erat vir ingenioſiſſimus, multiplici eruditione, facundia, doctrina, & linguarum cognitione illuſtris: gratus ſummis principibus, ipſi etiam Imperatori Auguſto charus. Anno ſeptuageſimo quinto, *deſcriptione primarum nuptiarum* principis Wirtembergici, annuum vini & frumenti beneficium emeruit. Pro *Rebecca* comœdia D. *Rudolphus* Imperator, in comitijs Ratiſponenſibus, coronam poeticam ſuis manibus ipſi impoſuit: & laureatum poetam nominauit: cinguloque militari & armis donatum à ſe clementiſſime dimiſit: pro *panegyricis tribus de decem Cæſaribus Auſtriacis* priuilegia in eundem Comitis Palatini contulit. Scutum autem eius caduceo Mercurij ornauit: & galeæ philoſophicæ inſignitum laurea Mercurium impoſuit: quo ſymbolo ſapiens vetuſtas artem notauit Dialecticam. *Honos & præmia Friſchlino data.* *Laurea ab ipſomet Cæſare ornatur.* *Inſignia Friſchlini.*

cam. Sicut enim virga Mercurialis anguem ab angue ſeiungit: ita ars illa diſſerendi verum à falſo diſcernit.

Scripta.

Opera & monumenta, quæ poſt ſe cum memoria nominis ſui ſempiterna reliquit, ſunt præcipue hæc: *Paraphraſis in Virgilii Bucolica & Georgica, Perſii ſatyras, Horatii epiſtolas: verſiones* Callimachi, Ariſtophanis, Tryphiodori, Oppiani. *Comœdiæ ſacra & profana*, Rebecca, Suſanna, Hildegardis, Priſcianus vapulãs, Heluetio Germani, Iulius rediuiuus, Phaſma: *Tragœdiæ duæ* Venus, Dido. *Panegyrici* de natiuitate Chriſti, de horologio Argentoratenſi, de decem Cæſaribus Auſtriacis, de victoria Sarmatica aduerſus Moſchum, de quinque Saxoniæ ducibus, de binis nuptijs Wirtembergicis. Confecit & *[illegible] libros Elegiarum*, imitando Ouidium, Tibullum, & Propertium: in quibus non modo principis ſui liberalitas in ſtudia literarum celebratur; ſed etiam amicorum tam nobilium, quam ignobilium nomina ac laudes recitantur, aut nuptiæ, aut impetrati honores, aut diſceſſus, aut mortes deniq; ſuis epithalamijs, gratulationibus, propemticis, & epicedijs ornantur. Scripſit præterea *orationes, & declamationes* varias, *nomenclatorem trilinguem, Grammaticam Græcam & Latinam, Rhetoricam, Dialecticam, Aſtronomica.* Poſtremo *diuinam Hebraïda* in carcere, paucis ante obitum ſeptimanis, ad imitationem Virgilij ſcripſit & abſoluit.

Cum Labacenſis ſcholæ gubernatio ipſi commendata fuiſſet; id vnice operam dedit; vt pueris boni & vtiles libri proponerentur. Ibi cum offendiſſet compendia quædam Grammatica, quæ nõ ſolum nullius auctoris nomen præ ſe ferebant; ſed etiam ſuis erroribus quibuſdam, ijsque non contemnendis ſcatebant: Friſchlinus ſibi, tanquam rectori, cogitandum duxit de remedijs, quibus vlcera iſta ſanarentur. Habita igitur deliberatione cum collegis, communicatoq; conſilio cum vno & altero ex proceribus, nouam conſcripſit Grammaticam; quæ breuitate & veritate præceptorum, methodique elegantia ſtudijs diſcentium aliquanto aptior & accommodatior eſſet. Eodem fine ac conſilio poſtea etiam ſcripſit *Strigilim Grammaticam*, in qua diſputatur cõtra omnes omnium nationum Grammaticos; præcipue vero contra nouitiorum quorundã Grammatiſtarum errores. Vtrumq; librum Venetias profectus exhibuit *Aldo Manutio* Pauli filio, Aldi nepoti: à quo, vt & alijs Italis cum approbatus eſſet, vterq; prodierunt in lucem Venetijs. Dici autem vix poteſt, quanto cum applauſu doctorum in Europa virorum exceptus ſit vterq; liber. Argentinæ iterum atq; iterum recuſa fuit Strigilis: & Grammatica Tubingæ, approbante ipſo Ludouico, duce Wirtembergico. Vt autem doctioribus conatus & propoſitum Friſchlini paſſim in Italia & Germania

Strigilis Grammatica.

mania valde placuit: ita non defuerunt, quibus ſummopere diſplicuit; præcipue vero Strigilis: quod in ea aliquanto durius vulgarium Grammatiſtarum errores reprehendi viderentur. In his fuit *Martinus Cruſius* profeſſor vtriuſq; linguæ in Academia Tubingenſi, qui *Antiſtrigili* edita bellum Friſchlino mouit plus quam Grammaticale: quod tandem cum vita vtriuſq; deſijt. Habuit affectas & alias plures *comœdias ſacras*, ad Terentij Eunuchum, Adelphos, Heautontimorumenon, & Hecyram: verum quo minus eas abſoluerit, fecit tum inimicorum liuor, & inuidia; tum ipſius in locis peregrinis negotij plena vita. Aduerſarios præterea ſiue ſua aliqua ingenij confidentia, ſiue aliorum etiam inuidia expertus eſt non paucos, ſæpe etiam plane iniquos.

Cruſii Antiſtrigilis.

Scripta affecta Friſchlini.

Expoſitus inuidia Fr.

Anno ſeptuageſimo tertio ſupra mille quingentos affixerat Tubingæ die quodam publicarum precum, ad valuas templi elegiam, in qua Deo gratias egit pro fere inſperata annonæ laxatione, ſimul confeſſus peccata; quibus iram Dei ſibi homines accerſerent, præſertim contemtum verbi diuini. Ea in elegia fuit inter alia hic verſiculus:

Accuſatur de libello famoſo.

Exulat hac pietas, exulat Vrbe fides.

Hunc verſum cum quidam Latinis literis mediocriter tinctus legiſſet: dixit libellum eſſe famoſum. Sed cum ex Theologis intellexiſſet Senatus; nihil ibi ſcriptum, niſi quod ſingulis fere dicatur concionibus è ſuggeſtis, & pertinere iſta tam ad Academicos, qui intra eadem ſint mænia, quam ad oppidanos; ibi magno cum dedecore, iſti è Senatu domum abierunt. Fuit etiam magnus ob eam rem, in aula Illuſtriſſimi Comitis Wirtembergenſis Friderici, qui tum ſtudiorum cauſa apud Tubingenſes verſabatur, exortus riſus.

Fuit eidem & adulterium obiectum cum ancilla quapiam, vel potius communi proſtibulo perpetratum; quæ ſe vltro ipſi inebriato obtulit. Quod ipſe quidem inficias non iuit: ſed criminalem contra ſe actionem inſtitui poſſe negauit: quod ex lege Iulia, omne *adulterium aboleatur quinquennio.* Publice etiam edita elegia admodum aculeata, aduerſarios ſuos, vel eiuſdem criminis, vel etiam maiorum ſcelerum accuſare non dubitauit. Inde exacerbatis illorum animis, periurij, variæ improbitatis & machinationum non ferendarum reum eum egerunt. Quare denunciatum eſt ipſi nomine principis, alterutrum eligeret: aut criminalem à principe contra ipſum actionem, aut cum omni familia ſua è toto ducatu diſceſſum. Prætulit poſterius: dataque obligatione nihil moliendi contra principem, aut ſcribendi contra Academiam illam, è patria diſceſſit. Sed antiſtrigili ſimulac diſceſſiſſet edita; Friſchlinus

Et de adulterio.

acriter

acriter reſcripſit, nomenque ſuum defendit: paratus tamen calamum inhibere, modo aduerſa pars idem faceret.

Epigramma de erroribus Friſchlini.

De erroribus eius, ac varijs iactationibus hoc exſtat Epigramma, quod viſum eſt adſcribere:

Tempore quo patrio Friſchlinus rure relicto,
Hinc inde in varius exul inerrat agris:
Hoſpitium Muſis, quæſiturusque patronos,
Sæpius hæc imo pectore verba dedit:
Qui mihi concordes in amore fuiſtis amici,
A quibus inuitus cogor abire miſer;
Viuite felices, viuat, valeatque Tubinga,
Quam de me quoquo ſat meruiſſe modo.
Floreat Vrbs claro præclara Tubinga Lycæo,
Viuite diſcipuli, vosque valete mei.
Semper ero veſtri, quotquot fouiſtis, egenum,
Non occaſura cum pietate memor.
Ipſe quidem hinc abeo ignotas nouus hoſpes ad oras;
At manet ingenii famaque lausque mei.
Sunt homines, qui me celebrant, & honoribus augent,
Me laudant medio plena theatra foro.
Semper honos, nomenque meum, laudesque manebunt;
Donec erit Phœbus, carmina donec erunt.
Perpetuo de me Germania tota loquetur,
Me non oblitum tempora ſera dabunt.
Ergo parum curo, qua tandem ſede quieſcam,
Dummodo ſit fama gloria firma mea.

Ἀθάνατον ἔχθεαν μὴ φύλαττε, θνητὸς ὤν.

Ex oratione Georgii Flugeri de Nic. Friſchlino, & ſcriptis ipſius, item ex Friſchlino rediuiuo, per Iacobum fratrem edito, anno nonageſimo nono.

Ω. 1591. d. 15. Auguſti.

IOANNES POSSELIVS.

Patria.

Ciuis huius mundi fit, vel potius peregrinationem ſuam in hoc mundo orditur *Ioannes Poſſelius* Parchimæ, oppido ducatus Megalburgici, anno Chriſti duodetriceſimo, ſupra mille quingentos, patre *Martino*, matre *Margareta* natus, ciuibus eius loci honeſtis.

** An. 1542. Mittitur Roſtochium.*

A puero ad literas humaniores adhibitus, felices in iiſdem fecit progreſſus: adeo vt cum nondum ex ephebis* exceſſiſſet, Roſtochianam in academiam augendæ eruditionis cauſa miſſus fuerit: vbi triennium literis optimis ac Græcanicis inprimis condiſcendis tranſmiſit. Inde *VViſmariam* adoleſcens etiam tum

iam tum

iam tum, anno quadrageſimo quinto, arceſſitus, pueritiæ moribus iuxta & literis informandæ operam ſuam addixit: donec ſequenti anno in *Fimaria* ludo literario fuit præfectus. Qua in functione cum quadriennij laborem inſumſiſſet, non ſine laude ingenij ac induſtriæ, nec ſine fructu iuuentutis, deſiderio patriæ, quæ immemorem ſui eſſe neminem ſinit, ad ſuos redijt Parchimam, ibique parentes, iam æui ſaturos inuiſit. Exinde Roſtochium pellectus, ſcholæ Marianæ ibidem præceptor eſt deſignatus ſecundo à Rectore loco. Hic cum & virtutis & doctrinæ non proletariæ ſpecimina edidiſſet illuſtria: Academiæ illius ordo Philoſophicus vnanimi calculo Magiſterij titulos ac honores ei decreuit; ac Decano D. Roslero, poſtea Iuriſconſulto, ſolenni in panegyri contulit, anno Chriſti quinquageſimo ſecundo, ætatis ipſius viceſimoquarto.

Fit corrector ſchola VViſmarienſis. Et rector in Fimaria. Redit in patriam. Inde Roſtochium. A. 1550. Vbi ſchola præficitur. Ornatur gradu Magiſterii 1552.

Incidit paulo poſt lacuna quædam in ordine illo Philoſophico: ad quam ſarciendam votis conſentientibus collegam ſibi Poſſelium adſciſcunt: eidemque inſpectionem Pædagogij, ſeu *Porta cœli*, (nomen id eſt ſcholæ) demandant, anno Chriſti quinquageſimo-quarto. Eo in loco dum & publice docendo, & ludum prudenter moderando

Cooptatur in numerum Profeſſorum. Fit Inſpector Pædagogii anno 1554.

——— cuius acuit iuuenilia corda,
Nec torpere graui patitur ſua regna veterno:

prodierunt ex officina eius agminatim ingenia præclara, quæ poſtea & pro roſtris ſacris, & in tabularijs regum principumque Eccleſiæ & Reipublicæ Chriſtianæ operam nauarunt, & Poſſelij nomen laudibus paſſim ad mare Balticum illuſtrarunt. Quamobrem anno quinquageſimo ſeptimo à conſule inclytæ Reipublicæ Bremenſis, ad Gymnaſij vrbis illius regimen honorifice inuitatus fuit: ſed de conſilio collegarum & amicorum Roſtochij ſubſtitit, ibique eodem anno coniugij ſocietatem cum *Anna Oldenburgia* inijt: ex qua ſuſcepit filios tres, *Martinum*, qui infans obijt, *Ioannem*, qui parenti in profeſſione Græca ſucceſſit, & etiamnum cum laude eandem obit: & *Henricum*, qui patre abſente anno ſexageſimo octauo, vltimo Iulij natus, medio in curſu ſtudiorum ex hac vita eſt euocatus, anno ſexcenteſimo primo, die decimo ſeptimo Aprilis.

Diſcipuli eius plurimi. Poſtulatur ad recturam ſchola Bremenſis. Ducit vxorem. Filii eiuſdem.

Anno ſexageſimo octauo cum legatio à Duce Megalburgico *I. Alberto* in aulam Auguſtam *VVolffgango Chriſtophoro Mammingero* Equiti & *Dauidi Chytræo* demandata eſſet: ipſe comes eis additus, Germaniam, Bohemiam, Auſtriam, & Vngariæ partem peragrauit, viriſque doctis ijs in locis, quibus transeundum erat, paſſim innotuit, cumque ipſis amicitiam conſtituit literariam. Eo in itinere Imperatori *Maximilia-*

Cum legatis proficiſcitur ad Caſarem.

Quem alloquitur Poſſelius.

miliano ſecundo coram obtulit exemplum libri, continentis Euangeliorum textus, diebus Dominicis populo Chriſtiano explicari ſolitos, Græco carmine à ſe redditos. Cæſar ipſe Latine ei reſpondit, *lecturum ſe per ocium, & ſicubi vſus foret, nulla re commodis eius defuturum* clementiſſime promiſit. Nec hic ſilentio prætereundum, quod ipſi Poſſelio dignum viſum fuit annotatu in ὁδοιπορικοῖς ſuis, facinus certe maſculum mulieris cuiuſdam, quod eodem in itinere audiuit. Cum in pagum

Hiſtoriola de femina bellicoſa.

quendam Sielenbrun/ in finibus Marcmanniorum, irruptionem Solimannus, Turcarum tyrannus, feciſſet, & acinace ſuo, nulla habita ſexus ætatisve ratione, promiſcue omnia cæderet mactaretque: femina quædam veru arrepto in medium cataphractorum agmen intrepide irrupit, tribusq; proſtratis, pluribus ſauciatis Turcis, tandem etiam ipſa Amazon virili plane animo occubuit.

Redit ad ſuos.

Et ad operas ſcholaſticas.

** vel ſeptem.*

Græca lingua præſtantia.

Domum reuerſus ad ſuos, & hilariter comiterque ab vxore, liberis, & amicis exceptus, redijt quoque ad operas ſcholaſticas, optimosque intelligendi ac dicendi magiſtros, & auctores Græcos iuuentuti fideliter & perſpicue expoſuit. Itaque continuis *triginta octo* * annorum laboribus Roſtochiana in Academia eam linguam, publice docendo atque interpretando propagauit: quæ & Eccleſiæ Dei inprimis eſt neceſſaria, & velut ianua ac clauis ad totius Philoſophiæ, legum, hiſtoriarum, Mathematum artisque medicæ fontes.

Morbus ſupremus.

Obitus Poſſelii.

Tandem anno nonageſimo primo in morbum incidit fatalem, cum paulo ante hymnum rhythmis Germanicis compoſuiſſet, de felici ac beato ex hac vita exitu. Condito igitur teſtamento & anima pijs precibus DEO commendata, obdormiuit ἐν Χριστῷ Roſtochij, gemino illo καὶ αἰνικτοβολικῷ clymactere ſuperato, nocte τὴν ἔξοδον τῆς κόρης ſecuta, hoc eſt, die decimoquinto Auguſti, viribus mentis ac ſenſuum ad extremum vſque halitum integris.

Virtutes & mores.

Æſchyli de Amphiarao elogium.

Fuit vir ἠθικώτατος, & diſciplinæ ſanctioris obſeruantiſſimus, excellenti doctrina, pietate ſumma, modeſtia inſigni, facundia ſuaui, oratione polita, ad ſummam, ſpeculum virtutum, de quo vere vſurpari potuit *Æſchyli* illud de *Amphiarao* vate præclarum elogium:

Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.

Neque enim videri, ſed eſſe bonus, vates voluit,
Acto profunde ſulco virtutem colens,
Ex quo præclara conſilia germinant.

A multis ex-

Charus itaque vixit & gratus omnibus bonis, fuitque expe-

titus præter alias ſcholas ad ſcholarchiam *Hamburgenſem*, vti & ad ſcholarchiam *Lubecenſem*, ſalario propoſito honeſtiſſimo: ſed Roſtochio ſe auelli paſſus non eſt. Præter operas illas ordinarias geſſit facultatis Philoſophicæ Decanatum *nouies*, & *ſecundum* ſummum Academiæ illius magiſtratum, quem Rectoratum appellamus. *petitus Poſſelius.* *Officia eius publica.*

Inter alios diſciplinæ ſuæ alumnos habuit *Nathanem Chytræum*, *Ioannem Bocerum* poetas: *Henricum Schinckium* Theologum, *Ioachimum Stephanum* Iuriſconſultum, *Iohannem Gotſchoutum* Aſtronomum, *Ioan. Neouinum* Theologum & Superintendentem Megapolitanum, *Halwardum Gunarium* Theologum & Philologum, *Petrum Pedanum* Senatorem Roſtochienſem, *Martinum Pletzium*, *Andream Buchemium*, *Oſwaldum Sledanum*, *Hieronymum Morlinum* Ioachimi F. *Iohannem Stolterfotum* Theologos, *Ioannem Corfinum* I C. & conſulem Roſtochienſem, alioſque complures. *Diſcipuli eius præcipui.*

Scripta eius hæc ſunt: carmine *Græco* Heroico, vt diximus, complexus eſt textus *Euangelicos* & *Epiſtolicos*, qui ſtatis diebus Dominicis populo Chriſtiano pro concione proponuntur. Conſcripſit & edidit quoque *Syntaxin Græcam*, quæ & à perſpicuitate atque ordine, & ab exemplorum delectu commendatur, multiſque in ſcholis iuuentuti proponitur. Vertit de vernaculo Græce *catecheſin Lutheri*, & regulas vitæ: adornauit quoque *paraphraſes contionum* Lutheri. Collegit *Apophthegmata* Græce & Latine: prodijt quoque *colloquiorum familiarium* libellus ipſo auctore, Græce & Latine: cui acceſſit dialogus de ratione ſtudiorum recte inſtituenda; item oratio de ratione diſcendæ ac docendæ linguæ Latinæ & Græcæ. Foras datæ ſunt eiuſdem *orationes*, habitæ in publicis congreſſibus Academiæ Roſtochienſis. Ab eodem tanquã ſupplementum, vt ipſe ait, ſyntaxeos Græcæ *Calligraphia oratoria* Græcæ linguæ, ad proprietatem, elegantiam & copiam Græci ſermonis comparandam vtiliſſima, concinnata eſt. Liber hic certe magno labore & ſtudio ex varijs auctoribus Græcis eſt collectus; continetq; tum phraſes ac formas loquendi elegantiores, tum vocabula ſimplicia & ſynonyma, item particularum vſum, additis vbique tabulis, & probatorum auctorum illuſtribus exemplis: dignus qui ab omnibus ſerio Græcari, & Græce ac Latine ſcribendi exercitium coniungere volentibus, nocturna diurnaque manu verſetur. *Petrus Bambamius in Poſſelio rediuiuo; Martinus Cruſius in annal. Sueuicis lib. 6. part. 3. c. 12.* *Scripta Poſſelii.*

Ω. 1591. d. 2. Decembris, ætat. 68.

ESROMVS RVDINGERVS.

Natiuitas.

ESromus Rudingerus patriam eſt eandem nactus cum magno Camerario. Natus eſt enim in Franconia *Pabeperge* anno Chriſti, viceſimo tertio, ſupra mille quingentos, die vndeviceſima Maij. A puero ad virtutem & bonas literas incubuit; eaſque in Ludo triuiali feliciter combibit. Inde *Lipſiam* conceſſit: vbi cum Magiſterij titulo ornatus eſſet, ob eruditionem non vulgarem, *Cygnæam* vocatus, eius oppidi ſcholæ præfectus eſt.

Regit ludum Cygnæa.

VVittembergam vocatur.

Deinde cum anno quinquageſimo ſeptimo; Senatui Academiæ Wittembergenſis placuiſſet ipſum accerſere; cui doctrina Phyſices committeretur, cooptato in collegium ſacra docentium D. *Paulo Ebero*: humaniſſimam inuitationem ſecutus, explicuit iuuentuti ſtudioſæ ea in ſchola publice præter Phyſicam, etiam Ethicam, & alias artes.

Fit gener Camerarii.

Fuit vir pietate vera, virtute inſigni, eruditione rara: quibus promeruit; vt *Ioachimus Camerarius* filiam ei elocatit ſuam in generumque eum adſciuerit: imo & κανόνα atque cenſorem ſuorum ſcriptorum habuerit. Tanti fecit viri virtutem & doctrinam. Prima hæc eius vxor obijt diem ſuum Wittembergæ, anno quinquageſimo octauo, cum ſummo patris & mariti luctu; cum in morbo integros Pſalmos, & longas Chriſti & Pauli conciones, ad verbum recitaſſet; ſeque & chariſſimum maritum, dulciſſimos parentes, filiam atque vniuerſam Eccleſiam DEO Dominoque noſtro IESV CHRISTO commendaſſet.

Ab officio remotus exulat.

Tranſijt ipſe deinde ad ſecundas nuptias cum *Anna VVeſenecciа*. Sed cum nec vellet, nec poſſet probare dogmata illa, *de carnis Chriſti omnipræſentia, de corpore in & ſub pane latente, de manducatione indignorum*, & alia; Harmoſtico furore præualente, ipſe loco ceſſit, vixitque in exilio apud fratres in *Morauia* cum vxore: quæ cum fuiſſet fida miſeriarum comes annos quatuordecim, obijt anno octuageſimo ſeptimo, die vigeſimo ſeptimo Decembris, coniugij viceſimo octauo.

Obitus.

Hanc ſubſecutus eſt & ipſe Rudingerus maritus, mortuus Noribergæ anno nonageſimo primo, die ſecundo Decembris, cum vixiſſet annos ſexaginta octo. Edidit ἀριθμολογίαν ἠθικὴν ſoceri ſui Camerarij: idem tranſtulit hypotypoſin aſtronomicarum poſitionum Procli. Habuit in manibus & *deſcriptionem vitæ* M. Tullij Ciceronis, tribus libris diſtinctam. Simo Stenius

Scripta.

Epitaphium.

V. Cl. tali eum epitaphio honorauit:

Ἐσρῶμος λαλεῖ.

Οὐδὲν ἐγὼ ῥέξας δεινόν τινα, οὔτ' ἀδικήσας,
Ἀλλὰ βίον ζήσας γῇ ἔνι Σαρματικῇ.

Αἰεὶ

Αἰεὶ τὴν νεότητα μαθήματα καλὰ διδάσκων,
  Δόγματος οὐδ' ἑνὸς ὢν αἴτιος ἀλλοκότου·
Εὗρεν ὅμως λύττης κατηγοροῦντας ἐμῆς ἀσέβειαν,
  Ὁ φθόνος οὐ μόνοις Κεκροπίδῃσιν ἐνῆν.

Ex intimationibus VVittembergicis, & alius; Vide de eo quædam in Vita Camerarii.

SAMVEL HEILANDVS.

Ω. 1592. *prid. Pentecoſt. at.* 58.

ILluſtriſſimi Wirtembergici ducatus arx & oppidum haud obſcurum eſt *Vahinga*, quondam peculiaris Comitatus metropolis, in Enziana valle, ad ipſum *Enzium* fluuium, ab Ænea, vt vult Capnio, denominatum: qui in ſylua nigra ſeu Hercynia, exortus, aliquot oppida & arces præterfluens, Beſicamij tandem in Neccarum influit. Hic Vahingæ *Marcus Heilandus* pater Samuelis, ex honeſtis parentibus Ioanne & Barbara natus eſt. Hi puerum in fundamentis literarum mediocriter, vt tempora tum ferebant, erudiendum curarunt: poſtea *Phortzemium*, vt lanei panni tonſuræ ibi operam daret, ablegarunt. Paret ille, & hoc opificij genus, inter illiberales artes tunc temporis non poſtremum perdiſcit. Poſtea ſolidioris cognitionis cauſa Baſileam adit: & opificium ſuum aliquandiu exercet. Sed cum ad maiora quædam ſeſe natum tacito naturæ motu perſentiſceret: deſerto illo opificio, ad bonarum artium primum, deinde ad diuinæ ſcripturæ ſtudium animum ſerio applicuit, nactus ad propoſitum ſuum occaſionem percommodam.

Vahinga oppidum. Enzius fluuium. M. Heiland. pater Samuelis. Marci educatio. Ad opificiũ animum appellit. Deſerit idem.

Feruebant enim tum Baſileæ complures artis Typographicæ, diuini prorſus doni à Germanis inuenti, nobiles officinæ: cumque ſingulari Dei beneficio & bonæ literæ & vera Theologia, *Luthero*, *Eraſmo*, *Philippo*, alijs diuinitus excitatis renaſcerentur: eorum paſſim in Germania libri Latini, Græci, Hebraici, Philoſophici, Theologici, & Baſileæ præcipue certatim imprimebantur. Hac commoditate arrepta, cuidam officinæ, Frobenianæ opinor, operam ſuam ad errores typographicos quibusque in libris corrigendos obtulit. Qua ex re *triplex* eſt conſecutus emolumentum: *Vitæ ſuſtentationem* cum ſalario faciliorem: deinde *librorum* & manuſcriptorum & excuſorum ſine precio *copiam* illo tempore præcipue deſiderabilem: denique *diligentiæ* quandam quaſi *neceſſitatem* & habitum. Itaque cum ſtudio linguarum & ſacrarum literarum flagraret: Cleanthea ſua diligentia tantam ſibi eruditionis ſupellectilem comparauit: vt ad miniſterium verbi diuini primum in ipſa vrbe Baſilienſi, poſtea extra eam & tandem in patria ſit euectus.

Nauat operam typographicis officinis. Inde ei triplex commodum. M. Heiland. fit miniſter Eccleſiæ.

Duxit vxorem.

Anno 1552. ferijs Paſchalibus vxorem duxit *Mariam*, filiam *Matthiæ Iſelini* mercatoris Baſilienſis. Ex hac nati ei ſunt tum alij liberi vtriuſque ſexus, tum *Samuel* hic A.C.1533. d.7. Iulij.

S. Heiland. naſcitur.

Poſtea cum Princeps Wirtembergicus *Vlricus* auitum territorium, poſt trium luſtrorum exilium armata manu recepiſſet; atque Eccleſias à Pontificijs ſordibus purgaſſet: *Marcus*

A. Blaurer.

hic mandato illuſtriſſimi Ducis ab *Ambroſio Blaurero*, reformationis illius adminiſtro, in Ducatum Wirtebergenſem vocatus eſt.

Marcus Baſilea diſcedit in Ducatum Wirtebergicum.

Baſilea igitur A.1535. impetrato honeſtiſſimo muneris ac vitæ teſtimonio, *Gamartingam*, Sueuorum Albaniam, ſumtibus Ducis cum familia diſcedit. Ibi cum *biennio* Euangelium docuiſſet, *Caluam* transfertur, quod oppidum eſt ad Hercyniam ſyluam peruetuſtum, Comitum quondã Caluenſium ſedes.

Calua oppidum.

Caluæ, licet Præfectus loci & Senatores plerique Pontificiæ religioni addicti, vehementer aduerſarentur, *annos vndecim* magno cum fructu egit: ſcholas Latinam & Germanicã inſtaurauit: fuitque in religionis negotio ad conuentus *VVormatiam Haganoam*, & *Ratiſponam*, anno 1540. & ſequenti, cum alijs miſſus.

Sphinx Auguſtana. Interim.

Anno autem 1548. cum Sphinx Auguſtana Interim paſſim graſſaretur: ipſe etiam, vt alij complures, loco

Frid. Heiden.

ſuo ſuaſu inprimis *Friderici Heideni* Iureconſulti ceſſit, atque

Marcus Argentinam abit.

Argentinam cum ſuis abijt. Ibi nõ ſolum humaniter ſuſceptus, ſed & diuini verbi miniſterio præfectus eſt; docuitque in ipſa Vrbe magno animo, Interim illud nihil moratus. Paulo poſt cum ſacerrima illa tempeſtas etiam Argentorati ingrueret; atque ipſe Caluam repetere in animo haberet, morbo corripitur,

Inde in reditu obit diem ſuum.

& fatis concedit anno 1549. relicto filio vnico Samuele, de quo iam dicendum. Natus eſt, vt diximus Baſileæ; puer à parente bonis moribus ac literis Caluæ imbutus.

Sam. Heilan. ſtudia in adoleſcentia.

Adoleſcentulus *Argentinæ* vixit in cænobio, quod Wilhelmitanum vocant; vbi nõ pauci adoleſcentum gratis ac ſine obligatione degunt. Eo loco Heilandus ita vixit pie, ita diligenter ad ſtudia incubuit: vt ſummam modeſtiæ diligentiæque famam conſequeretur.

Nimia Heilandi diligentia.

Ob nimiam autem diligentiam, vnde & oculorum contraxerat imbecillitatem, *candido* fuit *priuatus*: quarũm tamen defectum *beneficio lunæ* ſplendentis compenſauit: ratus cum Seneca: *Omne tempus perire, quod ſtudiis non impertiretur*,

Baſileam venit.

Anno 1550. d. 26. Nouembr. Baſileam profectus, ibi prima, vt vocant, depoſuit rudimenta.

Inde Argentinam & Tubingam.

Sequenti anno honorifico D. *Caſparis Hedionis* teſtimonio commendatus *Tubingam*, vt ad Theologiam animum adiungeret, abijt: & illuſtriſſimi Principis *Chriſtophori* clementia, in illuſtre ſtipendium receptus fuit.

Primam lauream conſequitur.

Anno 1553. cum examen conſequendæ primæ laureæ cauſa de more ſubijſſet; tanta cum laude Examinatoribus reſpondit; vt Decanus tum D. *Melchior Volmarius* ad collegas dixerit: *profecto*

fecto hic noſter candidatus Magiſtrum valet. Ex eo ad magiſterium adſpirans, cum contubernali ſuo *Georgio Gaſt* Sultzbacenſi, ita tempus partitus eſt: vt diurnum omne vigilarent, & alterna tantum nocte dormirent, hoc eſt, *triginta ſex horas* continue ſtuderent, *duodecim* dormirent. Hoc ſtudio conſecutus eſt, vt anno nondum elapſo, Decano M. *Ioanne Hildebrando*, primus ipſe inter competitores magiſterij honore inſigniretur. Depoſuerat pater apud ciuem Caluenſem q. hoc præſagiens, inſcia vxore & liberis, florenos *viginti*, ea conditione, vt ſe mortuo ad filij magiſterium vſque cuſtoditos, illi promouenti in vſus neceſſarios traderet: id quod ab eo ciue tunc fideliter fuit præſtitum. *Mox alteram.*

Coniunxit deinde cum Theologiæ ſtudio Philoſophicum: & cum anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto ob peſtem Academia Tubingenſis Caluam translata eſſet; Heilandus ibi doctas & egregias dedit conciones. Eam autem vitæ præ ſe tulit grauitatem, vt cum milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto *Magiſter domus* illuſtris ſtipendij V. Cl. *Georgius Liblerus* officio ſuo renunciaſſet; Heilandus conſentientibus Inſpectorum votis ab Illuſtriſſimo quoque Principe approbatis, in eius locum, cui ante biennium fuerat adiunctus ſuccederet. Adminiſtrauit hoc officium admiranda induſtria, & felici labore, publicæ vtilitati priuatam poſtponens. Nec enim per immenſas occupationes & diſciplinæ moleſtias ſtudium Theologiæ inchoatum continuare, vt volebat, potuit. Semel diſputauit publice, *de cauſis certitudinis doctrinæ Eccleſiæ* Dei, præſide D. *Iacobo Beurlino* Theologiæ profeſſore. Deinde cum poſt obitum *Matthiæ Garbitii* Illyrici, Ethices profeſſio vacaret; vacaret & Græca: à Senatu Scholæ ampliſſimo *Martinus Cruſius* ad Græcam, Heilandus ad Ethicam profeſſionem recepti ſunt: & in Vniuerſitatis Senatum paulo poſt cooptati. Hoc in vitæ genere Heilandus perſeuerauit deinceps: ac publico cum emolumento tam ſtipendij inſpectionem, quam Ethicam profeſſionem tutatus eſt. Diſcipulos enim ſuos ad omnem virtutem accurate adſuefecit: ad honeſte beateque viuendum præceptis & exemplo ſuo informauit: inque officio luxuriantem iuuentutem adſtricto diſciplinæ vinculo continuit. *Docet in templo. Fit Magiſter domus. Ethices doctrina eidem mandatur. Diſciplina & vita eius.*

Inde factum, vt Stipendium illud, ex quo ſaltem Heilandus ei præfuit, (præfuit autem *annis triginta ſex*) Doctorum & Eccleſiæ miniſtrorum, ſcholarumque paſſim gubernatorum, *aliquot centurias* ſuppeditarit: nec tantum in Wirtebergicum Ducatum, cuius quidem proprij ſunt; ſed in vniuerſam fere Europam emiſerit. *Annis triginta ſex præeſt ſtipendio illuſtri.*

Ex hoc numero ſunt, *Wolfgangus Platzius* Bibracenſis Ec- *Diſcipuli Heilandi.*

cleſiæ antiſtes: *VVilhelmus Zimmermannus*, *Polycarpus Leiſerus*, *Ægidius Hunnius*, *Philippus* & *Iacobus Heilprunneri*: ex hoc *Stephanus Gerlachius*, *Ioannes Sigwartus*, *Chriſtophorus Stehelinus*: ex hoc *Andreas Oſiander*, *Matthias Hafenrefferus*: ex hoc alij doctiſſimi & ornatiſſimi viri, per Romani imperij prouincias & regna longe lateque ſparſi.

Requiſita Profeſſoris.

Et cum in Profeſſore rei, quam alijs explicare debeat, vera requiratur cognitio; & mediocris ſaltem eruditio; deinde in docendo fidelitas dexteritasque & denique eloquendi perſpicue planeque facultas: in omnibus Heilandus abunde ſatisfecit.

Eruditio.

Eruditionem eius, loquitur *libellus Ethicus*, in quo methodo facili & recta totam doctrinam Ariſtotelicam eſt complexus.

Fidelitas in docendo.

Fidelitatem & perſpicuitatem in docendo loquuntur auditores: qui magna frequentia decentem audierunt.

Vita.

Verum ipſe non ſolum de virtutibus diſſerebat: ſed quæ verbis alios docebat, ea etiam reipſa & vita doctrinæ conformi ſic exprimebat: talis vt eſſet Ethicus Philoſophus, qualem vel Ethnicorum Philoſophi deſcribunt, vel ſacræ literæ requirunt.

Pietas in Deum.

Nam pietas eius illuſtris fuit in Deum, in parentes, præceptores, magiſtratus, coniugem, liberos, propinquos, & vt verbo dicam, in vniuerſos ac ſingulos.

Ephemerides Heiland. ſuæ vitæ ſcribit.

Solitus fuit à multis annis *Ephemeridas* ſibi ſcribere, vitæ ſuæ hiſtoriam continentes, & in ijs ſub initium cuiusvis anni *precationem* præfigere: ſicut & quoties ad Cœnam Domini acceſſit, peculiarem ijſdem annalibus inſeruit *precatiunculam*: item quoties natalis eius recurrebat, nouam ſibi precationis formulam præſcripſit: & ſingulos annos exeuntes *gratiarum actione* noua clauſit.

φιλομαθία eiuſdem.

S. ha ichius comes.

Quod ad ſtudia eius reliqua; ita fuit diſcendi cupidus, vt licet Logices ſolidam haberet cognitionem: tamen cum *Scalichius* quidam, magno & antiquo genere Comitum, vt præ ſe ferebat, ortus, Tubingam appuliſſet, & omnium ſcientiarum myſteria exiguo tempore, ſe docturum alios polliceretur: Heilandus inauditam illam methodum etiam condiſcere voluit. Verum Comitis iſtius iactantia, vt & alius cuiuſdam Comitis, qui ſe oratoriam *vno menſe* exacte docturum pleno ore dictitabat, fumo leuior & breuior fuit. Sed maiori cum fructu audijt deinde V. Cl. *Iacobum Schecki um*, organon Ariſtotelis publice ea in ſchola explicantem. *Naturalis Philoſophiæ* ſcientia ſic tenebatur; vt eius myſteria rimaretur: eoque

I. Guſman.

nomine *Iohannem Guſmannum* Procuratorem, ſeu Oeconomum Domus, artis Chymicæ peritum, coluit: vt conuerſatione eius rerum abditarum notitiam conſequeretur. In *Mathematicis* ita excelluit, vt propriam hanc eius eſſe profeſſionem dixiſſes. Erat præterea *Polyhiſtor*, & *πολύγλωττος*: Latinæ & Græcæ linguæ egregie peritus, neque Hebraicæ plane igna-

ne ignarus. *Theologiæ* ſtudium nunquam deſeruit: & *conciones* in templo tamdiu calamo excepit, quam per aciem potuit oculorum. *Diſputationes* Theologicas pari diligentia frequentabat: & quæ vel in ſcholis, vel in concionibus audierat, in menſa, cui Doctorum Theologorum ſemper adſidet vnus, ruminabat. Hæc enim eſt Stipendij Principalis perpetua menſalis diſciplina. Accumbitur ab omnibus, oratur, ſurgit è ſtipendiatis per vices vnus, qui reliquis edentibus breuiter & erudite concionatur. Adſident menſæ & D. Superintendens, & Magiſter domus, & Procurator, quibus deinde ſe adiungit is, qui concionem habuit, de qua illi cum hoc conferunt, erudiunt, confirmant, quæ res vberiorem præbet explicandi ac diſſerendi occaſionem. *Diſciplina menſalis Stipendii Tubingæ.*

Cum autem, quemadmodum ille canit, ſit

Magnum opus ardentem frenis arcere iuuentam,
Nec ſinere in mores luxuriare malos:

Heilandus vt erga duræ ceruicis adoleſcentes durior erat: ita bonis, modeſtis, atque etiam ad frugem bonam redeuntibus bonus erat ac humanus: neque tam præceptorem illorum, quā patrem agebat. Ægrotantes, etiam famulos, ſolebat diligenter viſitare, in morborum rationes inquirere, medicos conſulere, paterne prorſus omnia prouidere: & multa ſuis ſumtibus, vbi neceſſitas poſtulabat, procurare. Erat enim in omnes egenos, pro modo facultatum, quas ei benigniſſimus Deus ſatis largas dederat, beneficus admodum & liberalis. In omni vita, natu *maiores* vt patres, *æquales* vt fratres, *minores* & iuniores, vt filios habebat. *Diſciplina domeſtica.* *Humanitas Heilandi.* *Liberalitas.*

Coniugem duxit vrgentibus amicis, cum iam ad maturimā veniſſet ætatem, annum *trigeſimum tertium*, viduam *Iulianam* genere Wintheram, à *Ioanne Schwartzio*, medico Wirtembergico cum quinque liberis relictam. Fuit coniugium hoc quietum & fœcundum. Patrem enim eum filijs & filiabus aliquot reddidit: è quibus Deus omnes ad ſe vocauit viuo patre vna filia vnoquoque filio relicto. Filia ea cum nubiles attigiſſet annos nupſit D. *Andreæ*, Lucæ filio, *Oſiandro*. Vxor ante maritum obijt: de cuius obitu in ſuis annalibus hæc annotauit. *Hoc*, (inquit) *die 24. Iulii, inualuit vxoris morbus, & quamuis prandio adſederit, D. Viſcherum tamen vocaui: qui comparuit, & quæ facienda ſint, deliberaturum ſe dixit. A cœna vero medicinam illi præſcripſit: quam ipſi adminiſtraui hora forte nona. Illa in lectū delata pectus habuit: donec inter preces & lacrymas noſtras, edita confeſſione, pie in Domino obdormiuit. Matrona ſummis ornata virtutibus, inprimis pietate in DEVM, & rei familiaris induſtria, ac egregia rerum ciuilium intelligentia: quæ me impenſe coluit, ad* *Coniugium.* *Filia Heilandi.* *Vxoris obitus.* *Mariti de ea narratio.*

nutum meum ſe componens; iratum aliis mitigare eſt ſolita: conſternatum ſingulari arte erigere; ac interim omnem rei domeſticæ curam ipſa ſola in ſeſe recipere; cum accurata παιδεία liberorum noſtrorum &c. Amiſi ergo ingens bonum; fecique iacturam irreparabilem. DEVS illi cum omnibus beatis felicem largiatur reſurrectionem; mihi autem Spiritu Sancto ſuo adeſſe velit; ne acerbiſſima huic domus meæ calamitati, accumbam. Hæc ipſe. Nunquam poſtea, ſuadentibus etiam multis, adduci potuit, vt ad ſecundas nuptias, quamuis offerrentur multæ, tranſiret: viduitatem, orbati turturis inſtar, agebat, ab officio ne latum quidem vnguem recedens. Mortem efficiunt tandem morbi, cuius ſunt prodromi & operarii. Fuit autem Heilandus inde primis ab ætatis fere temporibus ſemper morbidus & valetudinarius, cum *febribus, debilitate ſtomachi, viſusque imbecillitate* conflictatus: quos quidem morbos nocturnis lucubrationibus, & intempeſtiuis ſtudijs ac laboribus, attraxiſſe exiſtimatus eſt. Argentinæ enim & deinde Tubingæ ac alibi adeo deditus ſtudijs fuit: vt raris corporis exercitijs vteretur, & ſæpe ſui adſidue ſedendo quaſi obliuiſceretur. Hinc cum prædictis alij quoque ſe morbi coniunxerunt grauiſſimi: *calculi* nimirum & *renum* & *veſicæ*: cuius tandem etiam acceſſit incurabilis exulceratio. Etſi enim accuratæ diætæ fuit obſeruantiſſimus, tenuiſſimo vſus vino, aqua, cereuiſia, & alijs potionibus, exquiſitis itidem cibis, nec Medicorum conſilijs aut domeſticorum miniſterijs deſtituebatur, ad extremum etiam famoſiſſima illa *Anwalaina Panacæa* vteretur, quæ ipſo nomine omnibus remedia morbis promittit: attamen neque hæc, neque alia omnia Heilando ſaluti eſſe potuerunt Spem quidem optimam in ſumpta illa diligentiſſime panacæa poſitam nonnulla corporis eius releuatio confirmauit: ſed conſtans non fuit. Morbus ille veſicarius longe crudeliſſimus, crudum ſanguinem, adeoq; carneam quaſi materiam euehens, ſubinde ſtatis temporibus redibat: vt quaſi in poſſeſſionem immiſſus videretur. Dolores & cruciatus quidē quos ab illo tyranno perferebat, ſine lacrymis ij qui inuiſebant intueri vix potuerunt: neq; tamen tantus eum ab officio morbus auocauit. Sæpius ad menſam in Stipendio publicam adſedit officij ratione: cum interim ſudorem ipſi morbus ita exprimeret, vt guttatim per faciem deflueret. Tandem ergo M. *Vitus Müller* linguæ vtriuſque in Academia profeſſor, paraſtates ipſi eſt prouide adiunctus; cum officij onera propter morbi grauitatem toties recurrentem, amplius ſuſtinere non poſſet. Haud ſemel amicis reuelauit: vna ſæpe nocte quadragies ſibi leuandæ veſicæ cauſa (honos ſit auribus) fuiſſe ſurgendum: ac pro qualibet vice ſectionē dicti loci pati ſe maluiſſe In his tamē acutiſſimis doloribus, ſicut & antea per omnē vitam in omnibus,

Viduus manſit Heiland.

Valetudo eiuſdem afflicta.

Panacæa Anwaldina.

Adiungitur Heilando παραστάτης.

Veſica morbus.

bus aduerſis, erat patientiſſimus: ſub potenti DEI manu ſe humiliabat: & edita confeſſione aliquoties publice & priuatim vſu Cœnæ Dominicæ fidem ſuam deuote confirmabat. Erigebat ſe indeſinenter diuinæ ſcripturæ conſolationibus, & auxilium DEI ardenter inuocabat, & ſui liberationem conſtanter exſpectabat. Venit ergo Dominus, & ſpiritum Heilandi, vitæ huius miſeræ & caducæ ſaturum, ad alteram illam veris refertam & perpetuis gaudijs traduxit *Pridie Pentecoſtes*, hora matutina octaua Anno 1592. poſtquam in corpore peregrinatus erat annos *quinquaginta octo & menſes decem*. Funus ei factum eſt frequentiſſimum & exequias itum ab Academia atque tum ſcholæ tum oppidi ciuibus. Succeſſorem habuit tum in Stipendiaria tum in Academica ſtatione M. *Vitum Müllerum*; cui adiunctus fuit M. *Samuel Magirus*, Muſicæ in Academia illa profeſſor, D. Ioan. Magiri Præpoſiti Stutgardiani filius. *Ex orat. funebri habita ab Erhardo Cellio, Profeſſore Tubingenſi.*

Obitus Heilandi.

IOANNES LEONCLAVIUS.

Ω. 1593.

HIC nobili genere ortus Amelburni in Weſtphalia, nobilior eruditione rara, & linguarum complurium fuit cognitione. Biennium fere in aula ducis Allobrogum *Emanuelis Philiberti, & Caroli*, Emanuelis filii, patre ſuo rebus humanis exempto, degit, ab illuſtri Barone, fortiſſimoque militum duce, *Lazaro Suendio*, qui in Muſarum cum Marte coniunctione plane Xenophontizauit, ad eos principes miſſus. Ibi tum Taurini adoleſcens *Xenophontis librum*, præcepta *rei equeſtris* explicantem, de Græco in Latinum tranſtulit.

Familia & eruditio eius. *Agit in aula ducis Allobrogum.* *L. Suendius.*

Habuit deinde eum illuſtris & generoſus *Carolus*, Baro *Zerotinius*, in multis itineribus comitem, & aliquot annorum interuallis domeſticum. Vixit & aliquantiſper apud generoſum baronem *Kitlizium*, in ocio literato, aulicæ tyrannidis ſplendidam miſeriam non vnius aſſis æſtimans. Haidelbergam ab illuſtriſſimo Heroë *Caſimiro* vocatus, vt eſſet, qui iuuaret literas Græcas: antequam eo venit, ille iam funus erat. A laborioſa tandem ærumnoſaque ſtatione, diuinitus ſibi adſignata, ad beatam quietem tranſijt, anno nonageſimo tertio, ſupra mille quingentos, menſe Iunio, Viennæ Auſtriæ: deſideratus & deploratus à multis, tũ vel præcipue a *Paulo Meliſſo, Marquardo Frehero, Carolo Vtenhouio*, & alijs. Hic vir dum vixit, nunquã ocioſus vixit, etiã cum maxime eſſet ocioſus. Longis diuturniſq;

Inde cum Carolo Zerotinio. *Et B. Kitlizio.* *Vocatur Haidelbergam.* *Obitus Leonclauii.* *Labores & ſcripta.*

Hiſtoria Turcica. profectionibus bonam Orientalis Imperij partem peragrauit: ac Conſtantinopoli, & media in Turcia, ex ipſorummet Turcorum ſcriptis, magno labore accuratoque ſtudio, multa congeſſit poſteritati profutura. Euulgauit enim *hiſtoriæ Muſelmannæ* Turcorum, de monumentis ipſorum exſcriptæ, *libros* octodecim: quibus acceſſerunt commentarij duo, Libitriarius index Aſmanidarum, & Apologeticus alter. De Græcis Latinos fecit annales *Conſtantini Manaſſis*, & annales *Michaelis Glyzæi*, Bizantinam hiſtoriam vniuerſam exhibentes. Annales etiam *Sultanorum Othmanidarum*, à Turcis ſua lingua ſcriptos, & ſtudio Hieronymi Beck à Leopoldsdorff Conſtantinopoli aduectos, iuſſuq; Ferdinandi Cæſaris interprete Turcico I. Spiegel Germanice tranſlatos, Leonclauius Latine redditos illuſtrauit & ad annum 1588. vſque auxit. *Laconicum* præterea *Cha condylem & Pratorem Græciæ* tranſcripſit, ediditque Conſtantini Imperatoris ad Romanum filium, de ſumma totius Imperij, de ſociorum federibus, de hoſtium viribus, rationibus, & conſiliis luculentiſſimos commentarios. Tum ad ius Græcorum ciuile canonicumque augendum & illuſtrandũ additamenta Latio donauit. Euulgauit cum annotationibus *ſexaginta librorum βασιλικῶν* hoc eſt vniuerſi iuris Romani, auctoritate principum Romanorum, in Græcam linguam traducti, *Eclogam, ſiue ſynopſim*, ante non viſam: item Nouellarum antea non publicatarum librum. Monumenta item *Gregorii Nazianzeni*, ſuo tempore κατ᾽ ἐξοχὴν Theologi nuncupati, quæ ad nos ſaltem peruenerunt, ab ipſo Latine facta exſtant, quibus adiecit explicationes Græcas, & commentarios à ſe conuerſos. Paulo ante mortem etiam *Dionis Caſſii Cocceiani* hiſtoriæ Romanæ libros auctos & expolitos, poſt Xylandrum foras dedit cum notis. *Xenophon* denique tertia eius lucubratione prodiit, poſthumus fetus. Et vero cur toties vertendi & illuſtrandi laborem huic auctori impenderit, cauſa non fuit nulla. Nam & hiſtoriam ſcripſit, qua nihil eſſe iucundius poteſt: & optimarum Rerumpub. ſtatus depinxit, quo nihil præclarius: & doctrinam, quæ eſt de moribus, ex ſapientiſſimi viri Socratis ſcholis ac diſputationibus illuſtrauit, quo nihil ad hominũ vitam vtilius: & tuendæ rei familiaris præcepta dedit, quod certe ad vniuerſos pertinet.

Xenophon tertium ab ipſo illuſtratus, & cur.

Lis I. Leonclauii cum Stephano critica. Litem tamen ei ſuper iſta interpretatione Xenophontea criticam & Grammaticam mouit *Henricus Stephanus*, vir & typographus clariſſimus, edita in eius errores inſignes inquiſitione autoſchediaſtica. Contra & Leonclauius de Stephano conqueritur, quod contra fidem datam, & præter officium viri boni, Xenophontis à ſe Latine redditi exemplar, ſicut & Zoſimi, detinuerit. Et faſſus eſt Stephanus, accepiſſe ſe illam Xenophontis

phontis verſionem ab annis circiter octodecim: poſt tredecim aut quatuordecim amplius annis ſibi non viſam: ſed cum è ſua ſupellectile libraria, militum incuria, belli tempore aliquot libri incendio perijſſent: neſciuiſſe, an in illorum numero Xenophon à Leonclauio verſus, fuiſſet. Tandem, interiecto anni amplius ſpacio, librum inuentum fuiſſe, ſitu obſitum, & membrana craſſa, qua inuolutus erat, conſeruatum. Sed de hoc, quod quiſque volet. *Ex præfationibus & ſcriptu Leonclauii.*

ORLANDVS LASSVS.

M Vſicorum hic noſtri ſeculi princeps *Berga* in Hannonia natus eſt, anno Chriſti milleſimo, quingenteſimo, & viceſimo: quo Carolus quintus ſolennibus ceremonijs Aquiſgrani eſt inauguratus. Ipſe ſeptem annorum puer ad ſcholas perductus: poſt ſeſquiannum ad Muſicam eſt adhibitus, qua celeriter feliciterque percepta, puer etiamdum vocis claritate & ſuauitate mire fuit omnibus gratus & iucundus. Hanc ob vocis ſuauitatem, dum inter ſymphoniacos pueros ageret, ter plagio ſublatus, atque bis ſolicita parentum cura reductus eſt: tertio ſcholam non repetijt: ſed cum *Ferdinando Gonzaga*, prorege Siciliæ, tum temporis Cæſarearum copiarum, apud Sanctdeſiderium duce, lubens manſit. Cum hoc ſoluta Belgica expeditione, diſceſſit: & partim in Sicilia, partim Mediolani, eidem adhæſit: donec poſt ſexennium vocem, vt fit, mutare cepit.

Ω. 1593. die 13. Iunii, ætat. 73.

Berga oppidum.

Muſica peritus.

Plagio ablatus.

Ferdinandus Gonzaga.

Cum eo abit Orlandus.

Decimo ergo octauo ætatis anno à *Conſtantino Caſtrioto* Neapolim ductus, ibi cum *Marchione de la Terza* tribus circiter annis vixit. Inde Romam venit, ac hoſpes archiepiſcopi Florentini fuit ſex menſibus: donec ad S. Ioannem Lateranenſem vniuerſo Muſico ſacello, Romæ longe celeberrimo fuit præfectus. Inde poſtea peracto biennio, cum ob morbos parentum in patriam reuocaretur, eos autem ſerius aduentans, mortuos reperiſſet, cum nobili viro *Iulio Cæſare Brancacio*, Muſices cultore, primum in Angliam, deinde in Galliam, regna illa perluſtrandi gratia profectus eſt. Tandem inde reuerſus Antuerpiæ manſit duobus annis inter viros doctiſſimos & nobiliſſimos; quos vndiq; in Muſicis excitauit; & à quibus ipſe contra ſumme adamatus honoratuſque fuit.

Neapolim ducitur.

Inde Romã.

Vbi ſacello Muſico præficitur.

Peregrinatur.

Antuerpiæ ſubſiſtit.

Ex eo loco, anno quinquageſimo ſeptimo ſupra ſeſquimilleſimum, ab *Alberto* Bauariæ duce, ſummo omnium Germaniæ principum muſices Mæcenate, vocatus eſt Monachium cum alijs Belgis, vt ſacello muſico iam dudum celeberrimo,

Ab illuſtriſſ. Bauariæ duce vocatur.

plus

deſperatione ne debilitentur: ſtudiorum curam ne abiiciant: ad artes ignobiliores ne ſtatim ſe conferant. Nam ſi ad naturam, quantumuis hebetem, contumax quædam diligentia acceſſerit; poteſt nihilominus aliquid præclarum & ſingulare exiſtere. Laborando, conando, perferendo Græci peruenerunt ad Ilium. Præterea non vna in principio calamitas Ludouicũ afflixit.

Sæpe mutat ſcholas Ludouicus.

Varie iactatur.

Sexies ſcholas, quas triuiales vocant, mutauit. Habuit illum *Leoualla, Boleslauia, Leoberga, Lignitium, Go dberga*: & non multo poſt *Francofurdia*: ex qua rurſus Goldbergam profectus eſt. Peſtifera *lues* Goldbergæ graſſans, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo tertio Francofurtum exegit: *incendio*, cum vix pedem in oppidum Goldbergicum peſte liberatũ retulerat, oppidum totum & literaria etiam Ludouici ſupellex perierunt. *Paupertas* adeo eum preſſit, vt ipſemet in diaria ſua retulerit: ſe, cum de conſilio M. *Silleri & Trocedorffii*, exiguo precio inductus alphabetarium præceptorem in ſchola Lignicenſi ætatis anno decimo octauo egiſſet: non ſemel cupidum cibi & potus ſtomachum melioris fortunæ ſpe ſaturaſſe.

Præceptores.

Et tamen nulla ærumna, nulla calamitas fuit tanta: quæ Ludouicum ab artium ingenuarum cultura poſſet auocare. Erat iam tum *Valentini Trocedorffii, Martini Taburni, & Georgii Helmerici* præter cæteros nobilitata eruditio: ſtudiaque linguarum & eloquentiæ in ludo Goldbergico vehementius, quã in alijs Sileſiæ oppidis, colebantur. Itaque viros illos, quos dixi, attente inprimis audiebat tantumque ſtudio ſummo & exercitatione crebra perfecit: vt dexterrimus ingeniorum æſtimator Trocedorfius, & hoc è viuis ſublato, Martinus quoque Taburnus è magno diſcentium cœtu hunc ſibi deligerent: in quem officia liberaliter conferrent: & vim quaſi quandam amoris effunderent. Et profecto ſi quis fuit qui Trocedorfianam in docendo perſpicuitatem admirabili ſolertia conſecutus eſt: fuit is Laurentius Ludouicus. Iam Taburno adeo carus fuit: Vt in Academiam Wittembergenſem iturus, cum vitæ & doctrinæ teſtimonium ſibi dari petijſſet, nihil aliud ex eo audiret, niſi hoc;

Trocedorfii & Taburni de Ludouico iudicium.

Tu teſtimonium tuum tecum fers.

Abit Wittembergam Ludouic.

Ibi famulatur.

Annus erat à nato Chriſto milleſimus quingenteſimus quinquageſimus octauus, cuius ineunte vere in celeberrimam Saxonum Academiam venit, liberaliſſimis ſtudijs, ac doctiſſimis profeſſoribus tum temporis affluentem. In qua etſi occaſionem diſcendi præclaram fuerat nactus, duriſſimo tamen apud doctorem quendam famulitio adſtrictus, reipſa didicit: *nihil fieri altum & magnum, quod non antea humile fuerit ac depreſſum.*

Con-

Contigit autem ei diuinitus: vt cum nondum integrum menſem in famulatu fuiſſet, inclinatione voluntatis in eum propenderent generoſi iuuenes *Chriſtophorus Donaus & Ioannes à Kuliz* Barones; qui & domum ſuam eum receperunt, priuata Ludouici inſtitutione informandi: & illius ſtudia ſua ope & liberalitate adiuuerunt. Atque hoc tempus illud eſt: quo conſpicua fortunæ Laurentianæ immutatio facta eſt. Tum enim reſpirare paulùlum ab adoleſcentiæ ſuæ miſerijs cœpit, & veluti apicula, quæ per hyemem intra alueolos concluſa, vere nouo libero aëri ſe credit, & ex fragrantiſſimis floſculis, quod dulciſſimum eſt exſugit: ita Ludouicus libertati reſtitutus, nunc has nunc illas profeſſorum lectiones frequentare: cum diſputatoribus de rebus vtilibus conferre: denique quod iucundiſſimum ſibi videretur, domum comportare.

Chriſtoph. Doneus & Io. à Kulitz. Barones.

A[illegible] uico a[illegible]

Platonem lætatum fuiſſe accepimus; quod ſua natiuitas in ætatem Socratis incidiſſet: longe maiorem lætandi cauſam Ludouicus habuit; quod ſtudia illius Academica in Philippi Melanchthonis, Phœnicis illius Germaniæ, ætatem inciderunt: à quo non tantum bonarum artium, verum etiam & Socrati & Platoni ignota pietatis veræ capita didicit. Ac quanti ipſe fecerit Melanchthonem vel ex eo colligere eſt; quod vir alioqui minime glorioſus, de hac vna re ſæpe numero gloriari ſolitus eſt: quod *Trocedorfium* in adoleſcentia, in iuuentute *Melanchthonem* præceptores inueniſſet. Melanchthone curis, ſolicitudine, precibus pro Eccleſia fuſis, decimo nono Aprilis, anni ſexageſimi, conſumpto, & eiuſdem menſis die vigeſimo tertio honorifice ſepulto, Ludouicus memor illius Strabonis, ὅτι ἐν μεγάλῳ τίθεται, πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα, καὶ νόον γνῶναι: ad nobiliores Germaniæ prouincias peregrinationem inſtituit: comitatuſque *Iohanne Egrano*, iuuene doctiſſimo, *Miſniam, Thuringiam, Franconiam, Bauariam, Sueuiam, Palatinatum Rheni & Haſſiam* peragrauit: & quæ in vnaquaque iſtarum prouinciarum viſu digna, oculis colluſtrauit. Verum vt ſunt omnia noſtra ξύμμικτα: ſic tempore peregrinationis in animo quidem Ludouici liberalis voluptas; ſed in corpore grauis morbus natus eſt: qui eum Wittembergam reuerſum tantiſper maxime afflixit; dum medicamento ſingulari *Caſparis Sturionis*, Diaconi Wittembergenſis, cura & artificio confecto, venenum in itinere collectum abigeret.

Melanchthonem audit.

Peregrinatur poſt ob itum Melanchth.

Io. Egranus.

Morbus ex peregrinatione.

Caſpar Sturio.

Baronibus illis, de quibus modo dictum anno ſexageſimo primo complures alii ſe aſſociarunt, ex Nobili *Noſtitiorum* familia orti, quorum animos liberali diſciplina expoliuit Ludouicus.

Vt vero otij ſui Academici rationem alijs quoque redde-

Edit ſcripta Trocedorſii. ret: edidit anno ſexageſimo tertio *Trocedorſii precationes*, Latino & Germanico idiomate, eiuſdem *Roſarium*: *& dicta Biblica* ab eodem Trocedorſio expoſita. Cumque perinde vt olim Anacharſis, ideo in contubernio eruditorum, quam in aula viuere mallet, vt aliquando doctior & melior in patriam redire poſſet: magiſterij Philoſophici teſtimonium à Decano petiit anno ſexageſimo quarto, menſe Februario: idque magno ordinis philoſophici applauſu eſt conſecutus. Annos ſeptem & amplius in Academia vixerat: cum inclytus Gòrlicenſis vrbis Senatus, Dei Opt. Max. & inuictiſſimi imperatoris Maxæmiliani II. auſpicijs: ſuo vero ſtudio, cura, ſolicitudine in Minorum fratrum Monaſterio ſcholam aperuit.

Gymnaſium Gorlicenſe apertum.

In eo munus docendi ei oblatum. In qua cum deliberato conſilio omnia ad Melanchthonis præſcriptum idem ampliſſimus Senatus agi vellet; ad ſcholaſticam gubernationem vocauit M. *Petrum Vincentium*, eloquentiæ laude clariſſimum, olim in Academia Wittenbergenſi profeſſorem, & cum illo hunc *Ludouicum*, ab ipſo Vincentio deſignatum. Qua in functione ſcholaſtica vſque adeo præclare ſe geſſit: vt exacto quadriennio, Vincentio iam auocato exæquatam conſequeretur cum *Ioachimo Meiſtero*, clariſſimo poeta & oratore, poteſtatem: & hoc anno octuageſimo quarto, ab ampliſſimo Senatu Bremenſi auocato, ſolus ſcholæ Rector declararetur. Ac fateri collegas, fateri diſcipulos neceſſe eſt, quoad vixit Ludouicus, vixiſſe cum eo exemplum profeſſionis legitimæ, exemplum diſciplinæ ſcholaſticæ conſeruandæ. Profeſſionis legitimæ cauſa minime obſcura erat.

Duo in ſcholaſtico munere requiruntur. Nam quæ res ad recte docendum duæ requiruntur maxime, eas ambas ad ſcholaſticam functionem attulit: *eruditionem* excellentem & *dexteritatem tractandi artes* ſingularem. Nam, quod ſcite Melanchthon de ſapientiſſimo Saxonum Principe dixit: *Legiſſe illum ex omnibus virtutibus id, quod venuſtiſſimum eſt*: referre pulcre ad Ludouicum poſſumus: qui ex omnibus linguis & artibus id, quod vtiliſſimum, hauſerat.

Eruditio Ludouici. Sermonis *Latini* ſingularis in eo lepos, & ſumma ſuauitas, quem ita temperare norat: vt nec humi ſerperet, nec ad tumidorum oratorum faſtum aſſurgeret. Neque id vero in eo homine mirum, qui ſcriptores Latinæ linguæ ad vnum omnes diligenter accurate peruolutarat: & ex vno illorum quolibet elegantiæ Latinæ florem, apiculæ inſtar, depaſcere conſueuerat. *Græcarum literarum* ita fuit peritus; vt Græcos ipſos, qui patriarchæ Conſtantinopolitani literis Eccleſijs Chriſtianis commendati, in ea loca venerant, meminerimus

mus proprietatis in lingua ſua laudem huic concedere ſolitos: qui audita Ioachimi Meiſteri in ſermone Græco promtitudine & Laurentii Luodouici in eodem puritate, exclamare aliquando in perpetuam non dico vrbis Gorlicenſis, ſed Germaniæ vniuerſæ gloriam, non dubitarunt: *Ιταλία βαρβαρία, Italia nil niſi barbaries eſt*, ad Germanorum in Græca lingua diligentiam comparata.

In *lingua* etiam *ſancta* ſtudio non mediocrem curam conſumpſit: qui voces Hebraicas à capitibus ſuis deducere ingenioſe, ſignificata earum propria argute eruere, ex ſignificatis doctrinas vtiles & neceſſarias elicere erudite didicerat: quemadmodum ſpecimina eius rei plurima ab eo vel in ſola *Threnorum Ieremiæ* explicatione ſunt edita.

In *philoſophia* & artibus dicendi, & illa rationis & iudicii informatrice Logica, fuit multum diuque verſatus, vti & in ſtudio eo, quod profitentur ii, qui Theologi vocantur; quo ita delectatum illum ſcimus: vt omnes animi ſui delicias ex eo fere ſolo duxerit petendas.

> *Dexteritas docendi in Ludouico.*

Atque hac tot tantarumque rerum ſcientia cum excelleret: illud memorabile eſt: quod ſapientiam quoque in proponendo, & dexteritatem in tractando pene diuinam adhibuit.

> *I. in ſacris.*

Caput ſtudiorum omnium pietatem eſſe dicebat: quam cum diſcipulorum animis firmiter vellet impreſſam: non ille dictatis ſuos onerare: non in aduerſarios declamitare; ſed fundamenta monſtrare ſolebat religionis Chriſtianæ: quam qui didiciſſent: ij nullo negotio ex horum temporum controuerſiis ſe poſſent expedire.

Cæterum magno conſilio *libellos* ſibi *duos* delegerat, vnum *confeſſionis Aꝛgu ana*, alterum *Examinis Theologici*: quorum vtrunque ex mente & conſenſu autoris interpretabatur.

> *Oraculum Zenoni datum.*

Cumque in his tanquam in tabella, totius Theologiæ capita iuuentuti ob oculos poſuiſſet: ad fontes ipſos, ex quibus libelli illi ducti, deueniebat: & cum alia in codice ſacro, tum auream illam *ad Romanos epiſtolam*, magna cum audientium voluptate, explicabat: in omnibus *Μελάγχθονα ζηλώσας ἀκριβῶς*. Vt autem Zeno poſtquam ex oraculo audijſſet: *tum demum optime ſe victurum, ſi mortuis concolor eſſet*: ad legendos antiquorum libros totum ſe contulit: ita cum ex communi Germaniæ oraculo, Melanchthone Ludouicus ſæpius audiuiſſet: *neminem quemquam feliciter in enodatione controuerſiarum huius ſeculi verſari poſſe;*

 niſi

niſi qui antiquitatis doctrinam probe haberet cognitam & perſpectam : mature ille adultiores monere, hortari, obteſtari: phraſin matris Eccleſiæ expenderent : in vetuſtiorum patrum ſententias inquirerent: controuerſias veteres cum noſtris ſtudioſe conferrent. Atque vt ſuo illis exemplo præiret : *doctrinam & certamina Synodi Epheſina* ex veterum patrum ſcriptis collegit: *Cyrilli de perſona filii Dei* phraſes cum Melanchthonianis ingenioſe contulit: & tantum labore iſto eſt aſſecutus; vt de eo publicato magni nominis Iureconſultus, *Chriſtophorus Hedeſſianus*, ad nobiliſſimum virum *Iacobum Monauium* ſcripſerit: non dubitare ſe; quin Eccleſijs multis veritas in illo articulo reſtitui ſcripto iſto poſſit.

Scripta Theologica Ludouici.

2. dexteritas docendi in artibus.

Vt autem Theologiam ſincere docuit: ita & reliquas artes ſingulari iudicio ab eo ſunt propoſitæ. In *Grammaticis, in Rhetoricis, in Dialecticis*, nihil ille otioſum, nihil ſuperuacuum patiebatur, quippe qui longo rerum vſu didicerat: longe præſtabilius eſſe, ἐπὶ τῶν χρησίμων ἐπιεικῶς δοξάζειν, ἢ περὶ τῶν ἀχρήστων ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, hoc eſt, *de rebus vtilibus mediocres opiniones habere; quam ſuperuacaneorum exquiſitam cognitionem*. Itaque *de modalibus, de reductione & mixtione ſyllogiſmorum, de demonſtratione* Peripateticorum non multum Ludouicus verborum facere; ſed id agere vnum : vt quemadmodum ex Grammatica bene ſcribere, ex Rhetorica bene dicere, ita ex Logica bene diſſerere diſcerent adoleſcentes.

Iſocrat. orat. 10.

Enarratio auctorum.

Cumque illi optime conſtaret : artes Logicas vſu eſſe coniunctiſſimas: in *Caſaris, in Ciceronis, in Virgilii, Iſocratis, Homeri*, aliorumque Græcorum iuxta ac Latinorum authorum expoſitionibus, id operam dabat: vt Grammaticam in illis vocum connexionem, Rhetoricum ornatum, Dialecticam inuentionem & diſpoſitionem monſtraret. Et qui hæc in ſcripto quoque diſtincte peruidere poſſet adoleſcens: eum ablegandum ex ſua ſchola, & in alicuius Academiæ illuſtris ſpacia mittendum cenſebat.

Exercitia diſputationum.

Cum autem præclara illa diſſerendi diſputandique conſuetudo, ad noſtram vſque memoriam, conſtanter in Academijs eſſet ſeruata: non paſſus eſt Ludouicus id exercitij genus à ſcholæ quoque ſuæ alumnis deſiderari. Sententias ex media Philoſophia & Theologia excerpſit eas, de quibus magna opinionum inter eruditos hodie varietas eſt & diſcrepantia: vocabat in certamen adoleſcentes: quorum ex contentione non minorem venerandus ſenex capiebat voluptatem, quam Homericus ille Agamemnon ex rixa Achillis & Vlyſſis:

Mutua

Mutua cum facerent grauibus conuicia verbis.

Quem quidem Agamemnonem, rixa iſta non gauiſurum fuiſſe, Plutarchus addit: niſi is præſtantiſſimorum heroum æmulationem & diſceptationem magno Reipub. bono eſſe duxiſſet. Præterea exercitationis Oratoriæ in vtraque lingua genus eſt nullũ: quod non in ludo illo Auguſto viguerit. Scripta proponebantur ſingulis hebdomadibus ſingula. Declamatores frequentes, & quidem bini, ſemper de cœtu ſcholaſtico legebantur: qui in ſuggeſtu publico perorarent, & de palma oratoria, ſcholaſticis ipſis arbitris, dimicarent. *Iudicia* exercebantur ſingulis fere menſibus *ſcholaſtica*: in quibus lectis ex eruditorum adoleſcentum curia ſuffragijs omnium tribuum, *Prætor* vnus, *Cenſores* duo, *ſenatores* nouem conſidebant; & poteſtate à præceptoribus armati, audiebant maximo omnium tribuum concurſu illum quidem de commilitonis alicuius petulantia conquerentem: hunc obiecta ſibi crimina infirmantem ac diluentem. Atque hoc æquiores quiſque iudices iſtos habuit: quo melioribus & ſententijs & verbis ornatam orationem pronunciauit: acciditque ſæpe numero; vt omnem iniuriæ aut nequitiæ, quamlibet manifeſtæ, opinionem, comptus & terſus defenſoris ſermo exſtingueret. Quod ſi condiſcipulorum nemo eſſet, qui iure accuſari poſſet: iuſſi aliqui contra Ciceronem ipſum dicere; & quem ille ſua eloquentia in ciuitatem Romanam intulit Archiam: eum florida dicendi vi eadem vrbe eijcere: quam ille Verris exiſtimationi & nomini adſperſit maculam: eam lactei ſermonis aqua rurſum eluere.

Exercitia oratoria.

Forum ſcholaſticum.

Declamationes anti Ciceroniana.

Fuit inſuper *poëſis* multos iam annos quaſi propria illius ſcholæ, ab eo inde tempore, quo *Ioachimus Meiſterus* poëtarum illo ſeculo, ſi elocutionem Virgilianam ſpectes, facile princeps, moderari ſtudia iſta cœpit. *Exercitia* denique *Græca, in Iſocratis, Demoſthenis, Homeri, Heſiodi,* aliorumque auctorum imitatione, quotidie tradebantur, non ſine magnis illa quidem Ludouici & Mylij laboribus, ſudoribus, vigilijs: ſed quibus cum exercitationum ipſarum vtilitas, tum flagrantiſſima cupiditas, ſtudia diſcentum omnibus modis adiuuandi omnem laborem non modo facilem ac tolerabilem; verum etiam dulcem iucundumque reddidit.

Exercitia poëtica.

Item Græca.

Quæ & cauſa fuit cur optimus Ludouicus in tot tantiſque exercitijs diſcipulorum oratorijs non conquieſceret: ſed cathedram ſæpius ipſe conſcenderet: &, quam diſcipulis commendabat quotidie eloquentiam, eius viuum in ſeipſo exemplum oſtenderet.

Ipſe præit ſuo exemplo ad eloquentiã.

In quo felicior doctis Græcorum Hermogene, felicior

Latinorum Quintiliano viſus eſt: qui cum optimi alijs ad eloquentiam duces eſſent & magiſtri: eloquentes ipſi non fuere. Hic & dux & magiſter ad dicendum erat optimus: idemque omni laude cumulatus Orator. Porro inter ſapientiæ

Excludit Academica ſtudia.

ſcholaſticæ Ludouici exempla neque minimum neque poſtremum putamus fuiſſe; quod ab Gymnaſio illo *Academicos* profeſſores omnes voluit excluſos. Sic enim ille ſecum: ſi pietatis veræ fundamenta in hoc ludo iecerint mei; ſi linguæ Latinæ & Græcæ notitiam ſibi, tum ex autorum optimorum interpretationibus, tum ex quotidiani ſtyli exercitationibus compararint: ſi Grammaticæ, ſi Dialecticæ, ſi Rhetoricæ vſum in poetarum & oratorum reſolutione, proprijsque compoſitionibus perſpexerint; nulla Phyſica, nulla Ethica, nulla Matheſis, Medicina, & Iuriſprudentia nulla, erit tam excelſa tam ardua: ad quam non facili tramite tot ſubleuati * curis conſcendent.

** Forte alis.*

Diſciplina ſcholaſtica Ludouici.

Cum autem perinde, vt in eruditione & dexteritate docentis, ſalus ſtudiorum; ita in diſciplina ſalus vitæ ac morum iuuentutis incluſa ſit: fuit, ſi quiſquam alius, Ludouicus diſciplinæ ſcholaſticæ amantiſſimus: quo auctore bonæ leges latæ, quo vindice, eædem fuerunt conſeruatæ.

In quo ſi qui ſunt, qui eum vt nimis rigidum ac ſeuerum culpare non erubeſcent: ii per mihi ſimiles eſſe ægrotis delicatioribus videntur, de medicamentorum amaritie conquerentibus: facereque adeo non poſſunt: quin eadem opera de ſua nequitia fateantur.

Suppetebant autem Ludouico, quæ quidem ad diſciplinam cuſtodiendam pertinerent, diuina pariter & humana

Nerui diſciplinæ.

ſubſidia. Etenim *autoritate* à Deo armatus erat tanta: vt ad eius, tanquam ad Æneæ Virgiliani conſpectum, imo ad-
1. uentantis ſtrepitum, diſcipulorum omnium ora conticeſcerent.
2. Iam *Vita ipſa* ita erat comparata; vt pietatis, modeſtiæ, temperantiæ, grauitatis, & cuiuſuis virtutis pulcerrimum in ea ſpecimen appareret & exemplar.

Polycletus.

Atque vt *Polycletus* inſignis ſtatuarum opifex vno eodemque tempore, & librum de artificio ſuo edidit, quo omnia, quæ in fingenda hominis ſtatua, obſeruari conueniret, maxima minima perſecutus eſt: & ſtatuam à ſe factam publice ſpectandam propoſuit: in qua ea omnia diligentiſſime obſeruata erant: ſic quæ Ludouicus bene viuendi alijs tradebat præcepta, ad ea vitam ſuam optime conformatam oſtendebat. Etſi autem nouerat, qua apud omnium ordinum diſcipulos autoritate
3. eſſet: non tamen idcirco, qui multorum mos eſt, inferiorum claſſium præceptores contemnere; verum imperare omnibus

bus & ſingulis ſcholaſticis: eodem *Catechetam*, quo ſe haberent loco: ſecus qui facerent; in eos non minus grauiter ſe animaduerſurum, ac ſi in ſeipſum deliquiſſent. Quæ res mirum dictu, quantum ad ſtabiliendam diſciplinam roboris attulerit: tum diſcipuli in infimorum etiam præceptorum perſona Rectorem venerarentur, & collegæ eundem, tanquam authoritatis ſuæ propugnatorem, ſtudioſe obſeruarent. *Illud* 4.
etiam vinculum diſciplinæ minime fuit poſtremum: quod lecti ex ſcholaſticis duo *Cenſores*; qui vitam & mores cæterorum inſpicerent: & de petulantium leuitate ad prætorem ac ſenatum referrent. Floreant enim in ea ſchola bonæ leges, vigeat diſciplina neceſſe eſt: in qua diſcipuli ipſi & legum & diſciplinæ fideles ſunt *συνεργοί*.

Mores Ludouici. Vita & moribus ciuilibus fuit eiuſmodi: vt nihil ambitioſum, nihil affectatum, nihil remiſſum in eo appareret. Ab auaritia & ſordibus quam longiſſime aberat. Vultu, geſtu, veſtitu, erat eo, qui & grauem & ſenem virum deceret. Curioſitatem, quæ alienis negotiis ſe temere admiſcet, ex animo odit, crebris ſermonibus Platonis illud vſurpans; ἥδιστον ἐστιν, ἐν τῷ βίῳ τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν: *Dulciſſimum vitæ genus eſt, agere ſua.* Conuiuijs, niſi litteratorum & intimorum amicorum, raro ille intereſſe.

De abſentibus male loqui indigniſſimum iudicabat homine Chriſtiano. Erga parentes ita ſe gerebat: nemini vt vnquam iuſtam de ſe conquerendi cauſam dederit. Iam fortitudine philoſophica (hac enim voce delectabatur) erat tanta: vt in maximis ærumnis maximum animum præ ſe ferret. Vidit morientem in complexu ſuo matrem chariſſimam: vidit ſuauiſſimas duas vxores *Martham Ritterianam & Catharinam Gortciam*, in primo amoris coniugalis flore exſpirare, liberorum, tum ex prioribus duobus, tum ex tertio matrimonio cum *Anna*, magni illius Ottomanni filia, contracto, ſuſceptorum funera non pauca extulit. Vt mala publica & pericula, quæ illi in functione fuerunt plurima ſubeunda, omittamus. Sed ipſum neque calamitatis alicuius vis, neque periculi tempeſtas, à conſtantis animi officio potuit dimouere.

Poſtremus vitæ actus. Cæterum non ſolum bene viuendi, verum etiam beate moriendi exemplum nobis reliquit Ludouicus. Cum enim triennio ante obitum paralyſi tactus, facile intelligeret, breui ſe ex hac ſchola in cœleſtem auocatum iri: cœpit ea agere, legere, meditari, quæ ad εὐθανασίαν, & beatam ex hac vita migrationem pertinere viderentur. *Martinus Mollerus*, vir pius iuxta ac doctus, libellum meditationes mortis continentem paulo ante ediderat, *Martinus Mollerus.*

Hunc quindecies partim perlegit ipſe, partim à filijs ſuis prælegi ſibi curauit: vt ſe quotidie ad lætum ex hac vita abitum præpararet. Quamquam tota vita eius omni pietatis & virtutum laude cumulata, nihil aliud fuit; quam pia ad ſanctam mortem præparatio. Neque tamen vigente morbo eius in vſitato ſtudiorum curſu quicquam deſiderauit ſchola; ſed cum præſcriberet ille alijs, quod proponeretur, abſentem etiam præſentiſſimum ſemper habuit, ſeque vel vmbra adhuc ſpirantis regi & coerceri paſſa eſt. Qua fuit enim in Deum pietate, plus de ſcholæ, quam de ſua ſalute fuit ſolicitus, nec prius curam ſtudiorum puerilium abiecit, quam animam e tremulo corpore emiſit, quod decimo quinto Aprilis, hora poſt meridiem quarta anno milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo quarto, factum: qua eadem die Veneris poſt Paſcha ante triginta quatuor annos Melanchthon Wittembergæ exſpirauit. Auguſtam Gorlicenſium ſcholam magna cum dexteritatis, fidei & felicitatis laude docuit ac gubernauit Ludouicus annos triginta. *Ex oratione parentali, Gorlicii ab Abrahamo Sculteto recitata.*

Ω 1594 d.2. Decembr. æt. 83.m.8.d.27

GERARDVS MERCATOR.

G*Erardus Mercator* naſcitur anno 1512. 5. Martij ſub auroram hora ſexta, parentibus Iuliacenſibus, *Huberto Mercatore, & Emerentiana* eiuſdem vxore, Rumpelmundæ in finibus comitatus Flandriæ, apud illius patruum *Gilbertum Mercatorem*, eiuſdem oppidi paſtorem vigilantiſſ. commorantibus. Cumque pueritiam egreſſus eſſet, prima rudimenta Latinæ linguæ vtcunque didicit; inde miſſus à prædicto ſuo patruo Buſcoducum, vt ibidem in domo fratrum Grammaticæ ſtudium abſolueret, & initia Dialecticæ addiſceret, ſub *Georgio Macropedio*, vbi ſumptibus & impenſis ſuperioris paſtoris annis circiter tribus cum dimidio ſtudijs vacauit.

Georg. Macropedius.

Mercator Louanii magiſterii gradum adeptus.

Hinc ablegatus eſt ab eodem ad celeberrimam Academiam Louanienſem, ibique in collegio Porci in conuictu conſtitutus artibus humanioribus tantiſper operam accommodauit, donec Magiſterij gradum adeptus eſſet. Poſt promotionem annis aliquot cũ ſingulari delectatione in ſtudijs philoſophicis ſe exercuit priuatim: poſt vt vitæ ſuſtentandæ rectius conſuleret ad Matheſin animũ adiecit. An. deinde ætat. 24 vxorẽ duxit ciuẽ Louanienſem *Barbaram Schelleken*; ex qua tres filios & tres filias ſuſcepit. Mox cœpit ad ſculpẽdas tabulas animũ applicare, exor-

Ad Matheſin animum applicat.

Coniugium Mercatoris.

exorſus Louanij à deſcriptione terræ ſanctæ, quæ anno deinde Chriſti milleſimo quingenteſimo trigeſimo ſeptimo in publicum prodijt. Præceptorem in hiſce diſciplinis neminem habuit; ſed ſolummodo priuata inſtructione *Gemmæ Friſii*, eximij Mathematici Flandriæ deſcriptionem aggreſſus, breui abſoluit.

Deſcriptio terræ ſanctæ.
G. Friſius.

Abſoluta Flandria libellum de literarum Latinarum, quas Italicas curſoriaſque vocant, ſcribendarum ratione euulgauit: mox *globi terreſtris* ſculpturam abſoluit. Vnde in notitiam Imperatoris feliciſſimæ recordationis Caroli V. venit: illiusque Maieſtati quamplurima inſtrumenta Mathematica artificioſiſſime parauit: quæ in bello Saxonico non procul ab Ingolſtadio in Ducatu Bauariæ, in horreo quodam (vt illi Imperator poſt reditum ex Germania Bruxellis retulerat) igne ab hoſtibus clam ſuccenſo, liquefacta, conſumpta fuerant. Quapropter iuſſit ſibi per Mercatorem confici noua.

Opera Mercatoris Mathematica.
Globus terreſt.
Conficit Imperat. Carolo inſtrumenta Mathem.

Poſt decennium alterum *globum*, quo cœli, planetarum, ac cœleſtium ſignorum conſtitutionem complexus eſt, in publicum dedit: item libellum de vſu globi; alium de vſu annuli aſtronomici. Poſtmodum Louanio Duysburgum cum familia commigrauit: cumque ſedem in eius vicinia fixiſſet, Imperatoris iuſſu duos exiguos globulos, vnum ex puriſſimo cryſtallo, alterum ex ligno confecit; cœleſtem vnum, alterum terreſtrem, magnitudine globi, quo pueri in circulo ludunt. Fecit deinde *Europæ deſcriptionem*; quod opus paſſim à doctiſſimis quibusque viris effertur.

Globus cœleſt.
Louanio Duisburgum migrat.
Europa deſcriptio.

Poſt *Britannicas inſulas* in tabulis propoſuit; item *Ducatum Lotharingiæ*. Chronologiam, nouam vniuerſi orbis deſcriptionem in ampliſſima forma, inuentione noua ſphæram in plano extendendo; quæ ſic quadraturæ circuli reſpondet, vt nihil deeſſe videatur; præterquam quod demonſtratione careat: nullius alterius in tam vaſto opere vſus eſt ſubſidio. Hoc abſoluto opere animum adiecit ad repurgandas Cl. Ptolemæi tabulas, veteremque Geographiam ad mentem autoris tanta diligentia reſtituit; vt hoc nomine eximiam commendationem promeruerit.

Tabula Britannicæ
Ducat. Lotharingiæ.
Ptolemæi tabulas corrigit.

Adhæc tametſi ante Abrahamum Ortelium ideas quaſdam mente concepiſſet, de edendis alijs tabulis generalibus ac particularibus totius mundi; diſtulit tamen inchoatum laborem, donec Ortelius ſua exẽplaria diſtraxiſſet. Auxit deinde Chronologiam ſuam, & ſcripſit libellum de arte Geographica.

Quod ſi illi Deus vitam elongaſſet; decreuerat quoque partes occidentales Hiſpaniam videlicet cum Portugallia in minores tabulas redigere. Atque hæc in Geographicis Mathematicisque diſciplinis præſtitit. In Theologia conſcripſerat *Harmoniam*

Scripta Theologica Mercatoris.

Onuphr. Panuini de Chronologia Mercatoris iudicium.

Gualter. Glymnius vitam Mercatoris copioſe deſcripſit.

moniam Euangelicam; qui labor à magnis viris auide deſideratus fuit. Conſcripſit præterea *commentaria in epiſtolam ad Romanos*; *in Ezech elis aliquot capita*; *in Apocalypſin*. Chronologiam eius *Onuphrius Panuinus* Veronenſis Italus, antiquitatum indagator & excultor præclariſſimus, ita extulit: vt Mercatorem omnibus alijs multis nominibus prætulerit. Fecit Atlantem, ſiue Coſmographicæ ſpeculationis libros quinque; quorum argumenta qui exactius inſpicere volet, legat Glymnium, qui copioſe vitam eius deſcripſit.

Mercatoris mores.

Vxor.

Filiorum educatio.

Fuit homo ſedatiſſimi ingenij, ſingulari animi candore & ſinceritate præditus, pacis & tranquillitatis publicæ & priuatæ amantiſſimus. Vxorem habuit moribus caſtiſſimis ornatam, quæ anno milleſimo quingenteſimo octuageſimo ſexto ex hac vita migrauit. Filios ſuos à primis annis Ioanni Othoni, deinde genero ſuo Molano, in liberalib. artibus inſtituendos commiſit: maiorem natu Arnoldum, ſtatim in Mathematicis inſtituit; eius defuncti operas exceperunt fratres Ioannes & Gerhardus feliciſſimo ſucceſſu. Rumuldus vero natu inter fratres minimus, & ipſe Geographiæ ſtudium coluit; patriſque ſui vniuerſales orbis terræ & Europæ deſcriptiones in compendia redegit; ac totius Germaniæ delineationem in magna forma edidit. Fuit præterea Gerhardus Mercator temporis parciſſimus, ocio ne tantillum temporis indulgens. Cibi item potusque tametſi eſſet parciſſimus: culinam tamen habuit luculentam, rebuſque neceſſarijs bene inſtructam, valetudinis conſeruandæ gratia.

Vita priuata Mercatoris.

In pauperes tenuioriſque fortunæ homines beneficus ſemper fuit, hoſpitalitatiſque cultor & conſeruator, quoad viueret: in conuiuijs ſolennibus & priuatis facetus & hilaris, aliorum moribus facile ſe accommodans, quantum corpuſculi conſtitutio ac pietatis ratio ferebat: in familiari conuerſatione facilis & iucundus: in diſputationibus acutus & exercitatus: in laboribus indefatigabilis: corpore ſic ſatis bene conſtituto, bonaque valetudine, præterquam quod in ſenili ætate podagra aliquando laboraret.

Valetudo eius & mors.

Anno demum Chriſti milleſimo quingenteſimo nonageſimo, die quinto Maij paralyſi ſiniſtri lateris correptus eſt, diuturniſque doloribus confectus triennio poſt, poſtrid. Kalend. Decembris; vbi vixiſſet annos octoginta duos, hebdomadas triginta ſeptem, horas ſex; & vidiſſet pronepotes, in Domino obdormiuit placidiſſime. *In Iconum virorum præſt. quarta parte.*

MICHAEL

MICHAEL NEANDER. Ω. 1595. die 26. April.

ORtum huic dedit Sileſiæ inferioris oppidum *Serauia*, à Sorabis, gente Sarmatica, quæ olim latiſſime per terras Europæ Septentrionales ſe diffudit, & regna vrbesque condidit, denominata. Natalis Neandri incidit in annum ab Immanuele exhibito, viceſimum quintum ſupra ſeſquimilleſimum. In ſchola patria prima iecit fundamenta, vſus præceptore, viro docto & tunc paſſim celebri, M. *Henrico Theodoro Hilperhauſenſi Franco*; Superintendente poſtea Eccleſiarum in Ducatu Lignicenſi. *Aet. æt. 70.* *Serauia vnde dicta.* *H. Theodor. preceptor Neandri*

Exinde ad publicas ſcholas progreſſus, quas Academias vocamus, Wittembergenſem inprimis coluit, tunc temporis celeberrimam omnium; ibique in omnium doctrinarum genere viros præclaros diligenter audiuit. Poſtea ſchola *Northuſiana* vrbe Imperij, laudabiliter conſtituta, anno, ſupra mille quingentos, quadrageſimonono, partes quaſdam operarum ſcholaſticarum & ipſe ſuſtinuit: atque à conſulibus & ſenatoribus reip. illius amice ac humaniter eſt habitus. Cum autem ante id tempus *Thomas Stangius* Ilfeldæ vltimus Abbas, puritatem Euangelij amplexus, & literarum amans, autoribus Luthero ac Melanchthone, cœnobium illud in gymnaſium, vel potius τῆς θεογνωσίας παιδευτήριον, καὶ ψυχῶν διδασκαλεῖον λογικῶν, conuertiſſet; vbi alerentur adoleſcentes iam prima elementa docti, & veræ de Chriſto doctrinæ, & trium linguarum, artiumque Eccleſiæ ac reipublicæ neceſſariarum latices limpidiſſimos imbiberent: Neandrum ei collegio præeſſe voluit, virum in vtraq; lingua præclare eruditum *Neander ſchola Northuſana præficitur.* *Tho. Stang. fundator ſchola Ilfeldenſis.* *Ei Neand. rector datus.*

In hac igitur ſchola, ad Hercyniam ſyluam ſita, multis annis artes linguasque feliciſſime docuit: ſcopumque ſibi habuit propoſitum vnicum, homo ad iuuandas literas natus hunc; vt & Θεῷ κεχαρισμένα diceret, & πᾶσι loqueretur χρήσιμα, quod de alio Theocritus. Viſi ſunt eius opera & inſtitutione multi multorum ſummorum, mediocrium, & infimorum in Germania, & extra eam, liberi; nec ſine luculento ſtudiorum ſuorum fructu. Itaque non minore laude & prædicatione dignum arbitror iſtum in tractu Hercynico literarium ludum: quã olim in poetarum carminibus fons ille Muſarum in Helicone fuit dilaudatus. Inde enim latices doctrinæ cœleſtis, & literarum in totam viciniam, nec viciniam modo, ſed etiam prouincias ac regna longinqua perenni ſcaturigine exundarunt; atque hortulos Eccleſiæ ac Reipublicæ aquis ſuis ſalutaribus ſuauiter irrigarunt. *Ilfeldenſis ſchola fons Muſarum.*

Pie vi-

Obitus Neandri. Pie vitam in eodem Ilfeldenſi ſeminario clauſit, anno *nonageſimo quinto* ſupra ſeſquimilleſimum, cum de Chriſtiana iuuentute annos *quadraginta quinque* amplius optime eſſet meritus, rector eiuſdem ſcholæ feliciſſimus, die *vigeſima ſexta* Aprilis Iuliani, ætatis anno *ſeptuageſimo.*

Scripta eiuſdem. Scripſit & edidit multa: vt, præter præceptiones artium organicarum, aureum opus, vt appellat, complectens *Pythagoræ, Phocylidis, Theognidis*, & aliorum poemata. Item alteram eiuſdem operis partem, in qua *Nili* epiſcopi & martyris *paraneſes*, Latine ab ipſo redditæ ac ſcholijs illuſtratæ: *Coluthi* itidem *Lycopolitæ Thebæ, Helenæ raptus*, Græce & Latine: *Tryphiodori* poetæ Ægyptij *de Troia excidio* poema, Latine conuerſum: *Quinti Smyrnæi* paralipomena Homerica, *de Ilii excidio, & reditu Græcorum*, capta Troia. *Ἀγῶνες eiuſdem.* Præterea *Pindarum, Theocritum, Apollonium Rhodium, Lycophronem*, & alios habuit à ſe conuerſos, argumentis illuſtratos, & commentarijs exornatos: in varios etiam Græcos auctores obſeruationes eruditas, annotationes, indiceſque plenos eruditionis, quos latere cum alijs alicubi arbitramur. *Ex ſcriptis Neandri, & Ioannis Vollandi Greuſſenatis Ilfeldæ.*

Ω. 1595. die 3. Martii, ætat. 73.

HENRICVS PANTALEON.

HEnricus Pantaleon Baſileæ decimotertio Iunij, anno viceſimo ſecundo, ſupra mille quingentos, in lucem eſt editus, genere honeſto. Cumque ſub id tempus doctrina & ſacrorum ritus paſſim mutarentur, paterque, cui *Chriſtiano* nomen, vnice illud doctrinæ genus expeteret: bonis literis filium à teneris imbuendum curauit: ita vt & fari & legere ſimul fere ceperit. *Pueritia informatio.*

Poſtea anno vigeſimo nono, cum, Baſileæ mutata religione, *Ioannes Sphyractes* ſcholæ Petrinæ præficeretur: ſub eo præceptore Latinæ Græcæque Grammatices rudimenta didicit. *Ioan. Sphyractes.* Hoc deinde in Galliam, maiorum ſtudiorum cauſa, profecto, *Antonium VVildium* in eadem ſchola ſucceſſorem, ipſos ſex annos audiuit: tantoſque fecit progreſſus, vt condiſcipulis eos autores, quos tum magiſter interpretabatur, *Virgilium, Q. Curtium*, & *Terentium* dico, vernacula lingua ante redderet, quam proponendo exponerentur. *Ant. VVild.* Itaque præceptor felicitatem ingenij & induſtriam miratus, charum eum habuit: patrique autor fuit, vt filium à literarum curſu abripi ne pateretur. Eadem diligentiæ & modeſtiæ laude cum *Rudolpho Freyo*, Senatorij ordinis viro, innotuiſſet: domum ſuam is Pantaleonem recepit, necdum ex ephebis egreſſum: vt eſſet qui filium in ludum duceret, & domi primis literarum elementis informaret. *Rudol. Frey.*

Erat autem tum *Ioannes Bebelius* Typographus Freyi illius vicinus. Is, adoleſcentuli ingenio & indole perſpecta, Freyo perſuaſit, vt typographicis cum operis addiceret: in *Michaelis Iſingrinii* generi ſui officina lectoris partes obiturum. Inde enim fore, vt honeſtam vitæ conditionem adipiſceretur: alias etiam optima quæque pollicitus. Conſenſerunt tum Rodolphus atque adoleſcentis parens: ſperantes, ipſum hac ratione breui varias artes & diſciplinas percepturum: verum res longe aliter cecidit. Nam pro anagnoſtæ, typothetæ ipſe eſt officium obire iuſſus; vt varijs typographicis laboribus animus eius diſtraheretur: & non modo nihil eruditionis inde acquireret: verum etiam rudimentorum prius perceptorum fere obliuiſceretur. *I. Bebelius.* *Pantaleon typographiæ addicitur.*

Itaque ſex menſibus elapſis typographiam reliquit: & amicorum conſilio anno trigeſimo ſeptimo *Friburgum* Briſgaudiæ abijt. Eo in oppido annum ſcholam triuialem frequentauit; & in literis ita profecit; vt, *Ioanne Pedio* præceptore, ad ſupremæ claſſis ſubſellia aſcenderit. Hoc cum Freyus ille, patronus eius, intellexiſſet: Baſileam reuocauit, & vt locum inter Academiæ ſtudioſos haberet, ſtatim effecit. Pantaleon itaque Baſileam reuerſus anno duodequadrageſimo D. *Hieron. Artolpho* Rheto, Academiæ rectori, nomen dedit; ac publicas collegij lectiones audire cepit. *Abit Friburgum.* *Baſileæ dat nomen Rectori.*

Habebat ea in Academia inter alios tunc præceptorem & Mæcenatem *Simonem Grynæum*; qui ipſum ob ingenij promtitudinem mirum in modum diligebat: atque vt currentem incitaret elegantibus ſubinde libris donabat. Commilitonibus ibi eſt vſus potiſſimum *Matthia Flacio Illyrico* & *Michaele Bariſio*. Cum ſeſquiannum conſtanti diligentia in artium & linguarum ſtudio exegeſſit: ſuperuenere literæ auunculi *Melchioris Krieſſtein* Baſilienſis, tum ciuis & Typographi Auguſtani: quibus à patre Pantaleonis mirifice contendebat: vt filium, ad literas natum, ad ſe Auguſtam tranſmitteret. Se enim effecturum; vt hinc inde ad Germaniæ Academias mitteretur; nihilque ſubſidiorum, ad ſtudia neceſſariorum, deſideraret. Parentis ergo & amicorum hortatu Pantaleon, ætatis anno decimo ſeptimo, Chriſti vndequadrageſimo, circa vindemiam, patria relicta, Auguſtam peruenit. Tum vero auunculus ille ſummopere ei ſuadere cepit; vt literarum ſtudio relicto, typographicis ſeſe dederet totum; idque ſpe, aliquando ipſi iam ſeni in officina ſuccedendi. Verum Pantaleon abnuere: operum typographicorum pertæſus, nil niſi literas ſpirare, in literis pergere velle: quo propoſito auunculum haud mediocriter offendit. Ibi tum Pantaleon fluctuans, à *Xyſto Betuleio* ludi Auguſtani moderatore celebri conſilium petijt. Is enim ante aliquot *Auguſtam ab auunculo vocatur.* *A ſtudiis auocatur.* *Petit conſilium à Betuleio.*

quot annos & Baſileæ ludimagiſtrum egerat: atque Pantaleonis patrem familiariter norat. Betuleius, vbi animum adoleſcentis perſpexit, vt in ſtudiorum curriculo ſtrenue pergeret, hortatus eſt: non defutura media quibus metam optatam contingat. Menſem deliberabundus & animi dubius Auguſtæ vbi hæſiſſet: ecce tibi D. *Cæſar Delphinus*, natione Italus, profeſſione medicus, homo pius & doctus, Betuleium de adoleſcente aliquo commonſtrando compellat; qui Ingolſtadium ad Academiam ſequeretur. Cum enim ille ob certam cauſam eo tempore Italiam reliquiſſet, atque Germanicam linguam ignoraret: peritum aliquem adoleſcentem quærebat; quo interprete vteretur.

Cæſar Delphinus.

Cum quo Ingolſtadium abit Pantaleon.

Huic itaque Betuleius Pantaleonem commendat: atque fidem ſuam pro eodem obligat. Pantaleon, DEI benignitate & Betuleij promotione, talem herum & præceptorem nactus, equo cum ipſo Ingolſtadium proficiſcitur ibique interpretem Itali medici egit, quædam etiam experimenta diſcit, & in omni genere literarum feliciter pergit. Cum autem per hyemem Ingolſtadij manſiſſet; atque Cæſar *Ferdinandus* media æſtate, anno quadrageſimo Haganoa ex comitijs Viennam rediret: medicus ille, & cum eo ipſe Cæſarem ſecuti, Viennam profecti, & ſub autumnum Ingolſtadium ſunt reuerſi. Poſtea medicus ille Italiam repetiturus, Pantaleonem hortatur; vt ſeſe ad aliam Germaniæ Academiam conferat. Nam peſte graſſante Ingolſtadiana ſchola diffluxerat; & pars profeſſorum ſeſe in oppidum Rhain receperat: pars alio. Idem vt officia Pantaleonis ſibi grata fuiſſe declararet: ipſum ea pecunia donauit: vnde annum ipſum in celebri aliquo Gymnaſio viuere poſſet. Vale itaque Medico dicto Pantaleon per Noribergam & Franconiam Haidelbergam venit; atque D. *Lucæ Schroteiſen*, Rubeaquenſis patrocinio in collegium *Dionyſianorum*, vt tunc vocabant, receptus eſt. Occaſione ea oblata diligentem artibus & poeticæ operam nauauit: atque ſequenti anno quadrageſimo primo, ætatis decimo nono prima laurea publice eſt ornatus, promotore M. *Ioanne Geiſelbachio*. Biennio Haidelbergæ exacto, cum ad magiſterij gradum prenſandum ſeſe pararet: *Conradus Lycoſthenes* Rubeaquenſis, commilito eius certorum negotiorum cauſa Baſileam excurrit. Ibi cum forte mentio Pantaleonis incidiſſet: Lycoſthenes eius ſtudia & progreſſus ordine expoſuit; &, qui erat eius erga ipſum amor; Magiſtratui & Scholarchis ac Deputatis, quos vocant, de meliore commendauit. Et Lycoſthenes quidem tum ſuam operã Baſilienſi Academiæ condixit. Hac ratione factum eſt, vt Pantaleon Deputatorum literis reuocatus; quantumuis Haidelbergæ atq; etiam Wormatiæ honeſtæ conditiones offerrentur;

Item Viennam.

Venit Haidelbergam. Collegium Dionyſianorum. Ioan. Geiſelbach.

Baſileam vocatur.

vni

vna cum Lycoſthene Haidelbergam reuerſo, Baſileam redierit: cum triennium exteris in Academijs egiſſet.

In patriam reuerſus Deputatorum iuſſu, in collegio apud M. *Huldricum Hugwaldum Mutium*, Dialectices profeſſorem vixit, atque *Hieronymum Gemuſæum* in Phyſicis, & *Vitum Ardyſæum* in Mathematicis præceptores habuit. Erant tum eius in ſtudijs commilitones, *Thomas Eraſtus*, *Iohannes Acronius* Phryſius, & *Huldericus Coccius*. Vt autem & ipſe priora ſtudia recoleret, atque ingenij vires periclitaretur: ijs diebus, quibus reliqui profeſſores a lectionibus vacabant, Iouis nimirum & Sabbathi, Perſij ſatyras publice, auditorio applaudenti, explicuit. Itaque die vigeſima quinta Aprilis, Anni quadrageſimi quarti, artium Magiſter ſolenniter renunciatus, ætatis viceſimo ſecundo, mox etiam in Facultatis artium conſilium eſt receptus.

Perſium explicat.

Illo autem anno Academia Baſilienſis de certis claſſibus conſtituendis laborabat; vt iuuentus ſtudioſa intra certos lectionum limites contineretur, & per gradus paulatim ad altiora adſcenderet. Ijs conſtitutis Pantaleon inter primos claſſium profeſſores die decima ſeptima Decembris deſignatur: eique Iuſtini hiſtorici, & Grammatices explicatio ordinaria in collegio demandatur. Functione itaque publica ſuſcepta, de matrimonio ſibi cogitandum putauit. Proinde ex honeſta Kæſinorum familia *Cleophe* vxore ducta, die viceſimo ſecundo Ianuarij, ſequentis anni, nuptias celebrauit, ætatis viceſimo tertio: ex qua pulchra prole non ſemel parens poſtea eſt factus: & affinitatis vinculo ſibi *Theodorum Brand*, Reipublicæ Baſilienſis conſulem adiunxit, ſingularemque ſemper patronum eſt expertus. Inde ad ſublimiorum ſcientiarum gradus adſpirans, Medicinæ cum Theologiæ ſtudium coniunxit: in illo D. *Albano Thorino* & *Sebaſt. Sinckelero*: in hoc *VVolfgango VViſſenburgio*, *Martino Borrhao*, & *Sebaſtiano Münſtero* præceptoribus vſus.

Fit claſſium præceptor.

Ducit vxorem.

Theodor. Brand.

Cum autem de amicorum conſilio Theologicis potiſſimum incumberet, Eccleſiæ Petrinæ Diaconatus ei fuit commiſſus: quem annos ſeptem ſuſtinuit. Et quoniam eius officij negotia pauciora erant, quam vt totum hominem occuparent: præter ea ſubinde lectionem aliquam in Academia, Superiorum iuſſu, publice habuit: atque ita Grammatices, Dialectices, & Rhetorices præcepta per vices iuuentuti tradidit. Hinc die quarto Maij, anno quadrageſimo ſeptimo, ætatis vigeſimo quinto, Decanus Philoſophici ordinis electus fuit: qui ordo cum varias leges haberet, temporibus & claſſibus nuper ordinatis, minus conuenientes; profeſſores artium eas ex antiquis renouarunt, atque ad præſentia tempora accommodarant:

Diaconatus ei committitur.

Simul in Academia docet.

Fit Decanus.

darunt: quas Pantaleon primus prælegit, & in vſum ſcholæ produxit. Sub eius etiam decanatu demum, poſt religionem mutatam, denarius conſiliariorum numerus eſt impletus, viris clariſſimis D. *Cælio Secundo Curione, Ioanne Acronio, Phryſio* & *Thoma Gryn̄æo*, eum in ordinem cooptatis. Sed cum natura Pantaleon laborum eſſet & patiens & appetens; non ſolùm in ſchola & templo docebat: Sed priuatim quoque Eccleſiæ patribus euoluendis tempus ſucciſiuum tranſmittebat: atq; Frobenianis in D *Hieronymi, Baſilij, Hilarij*, & aliorum opera indices copioſos confecit. Quæ res occaſionem ei præbuit, celebrium aliquot noſtri æui virorum *Eraſmi, Oecolampadij, Grynæi, Carolostadij*, & aliorum, vita apud Baſilienſes functorum, epicedia conſcribendi, atque comœdiam Philargyri, de Zachæo publicanorum principe, nouam componendi: quæ anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimoſexto euulgauit. Præterea *Chronographiam Eccleſiæ* magna diligentia collegit; quæ primo anno milleſimo, quingenteſimo, quinquageſimo, & poſtea multoties diuerſa forma edita, & cum applauſu Doctorum fuit excepta. Præterea aliquot libellos *Vergerij* editos, in vernaculam conuertit eius iuſſu, vt à Germanis quoque Latinæ linguæ ignaris, legi poſſent

Conficit Indices in Patres.

Edit epicedia.

Et comœdias.

Cumq; animus eruditus ſemper aliquid ex ſe promat, quod alios delectet: Pantaleon ijs horis, quibus reliqui vacabant Profeſſores; in collegio per biennium, de Superiorum voluntate, Theologica explicuit; partem *Exodi, Ionam* Prophetam, *Marcum* Euangeliſtam, & *Pauli ad Titum* epiſtolam; quos & commentarijs illuſtrauit. Habuit & diſputationes Theologicas, quibus ea, quæ prælegerat, confirmauit. Quam ob induſtriam die ſecundo Iunij anno quinquageſimo ſecundo in S. Theologiæ Licentiatum Baſileæ ſolenni frequentia eſt promotus.

Extraordinarie Theologica docet.

Verum cum multis bonis ac doctis viris ad conciones publicas ob linguæ volubilitatem & vocis præcipitantiam minus idoneus videretur: animum ad medicinæ, cui & ante operam dederat, ſtudium conuertit; idque cum Theologicis coniunxit: vt & animis docendo inſeruiret, & corporibus medendo prodeſſet. Et quia qui alios docet, ſeipſum docet, per integrum annum domi ſuæ diſcipulos, eosque adultos in re medica inſtituit, eaq; ratione ſcientiæ illius præcepta ſibi in memoriam reuocauit, & familiaria reddidit. Ita ad medicorum ſtudia ſe præparantem ex intempeſtiuis ſtudijs colici & nephretici dolores inuadunt. Quare amicorum conſilio menſe Iulio anno quinquageſimo tertio in Galliam profectus, Valentiam ſe contulit, ibique die vigeſimoprimo Septembris publica cum ſolennitate, medicinæ Doctor ætatis trigeſimo primo anno, renuncia-

Dat operam medicinæ.

Renunciatur medicinæ Doctor.

nunciatus fuit. Poſtea vlterius progreſſus per Auenionem, Montempeſſulanum ad mare vſque mediterraneum & Pyrenæos montes penetrauit: vbi ignotas Germaniæ ſtirpes, varia animalia, & multa obſeruatu digna contemplatus eſt. Inde menſe Nouembri, Deo duce, magna cum ſuorum gratulatione in patriam redijt; & medicinam Baſileæ ac in finitimis locis, exercere, totúmque Academiæ rationibus ſe accommodare cepit.

Itaque anno quinquageſimo ſexto iterum à Scholæ præſidibus dialectices profeſſor, & mox à conſiliarijs Facultatis artium decanus declaratur. Paulo poſt lectio phyſices ſuo profeſſore D. *Marco Hoſpero*, qui iuris profeſſionem nactus erat, deſtituta fuit. Eam Academia, multis magni nominis medicis competitoribus, anno quinquageſimo ſeptimo, Pantaleoni commendauit: quod & Senatus Baſilienſis ſuo calculo approbauit. Ea in profeſſione Ariſtotelis de rebus naturalibus libros diligenter explicauit. Et cum eodem tempore plures noui medici Baſileæ eſſent, ex magiſtratus voluntate ſingulis in re medica diſputatio iniuncta fuit, eo conſilio, vt probati tantum ad medicinam faciendam admitterentur. Hic cum Pantaleon diſputando ſpecimen depoſuiſſet egregium: inter medicos honeſtum locum adeptus eſt. Sequenti etiam anno medicorum decanus, poſt D. *Oſwaldum Berum*, qui viginti circiter annos in ea medicorum paucitate ob ſenij prerogatiuam id officij adminiſtrarat, electus. Hic Pantaleon veteres facultatis medicæ leges in vſum reuocauit, matriculam, vt vocant, eius ordinis nouam collegit; atque ærarium cum libro rationum confecit; & monumenta facultatis, in arca, ad id parata, adſeruauit; vt poſt ſingulis annis nouo decano traderentur.

Dialectica & Phyſica profeſſio ei demandatur.

Oſwaldus Berus.

Varia itaque fortuna vſus, & à varijs ad honeſtas functiones liberali ſtipendio inuitatus: in patria tamen manere maluit: atque præter Theologorum & medicorum ſcripta, varias quoque hiſtorias euoluit: ac ſuis lucubrationibus Germaniam exornare ſtuduit. Petentibus enim amicis *Sleidani hiſtoriam* de ſtatu religionis & Reipubl. Carolo V. Imperatore, primus in vernaculam tranſtulit, ac anno quinquageſimo ſexto publicauit. Eandem etiam poſtea *tribus libris* Latine atque Germanice ſcriptis, continuauit. *Hieronymi* etiam *Cardani* opus phyſicum, quod de rerum varietate inſcribitur, ex Latina in Germanicam linguam traduxit: atque ex eiuſdem *Cardani* opere *de rerum ſubtilitate*, optima quæque compendioſe excerpens priori operi adiecit. Poſtea illud inſigne hiſtoricum *Pauli Iouii opus* transferre cepit, atque anno vndeſexageſimo tribus tomis edidit. Quin etiam ſequenti tempore alios Iouij libellos, vt *de Imperatoribus Turcicis & Moſcouiticis* tranſtulit. *Hiſtoriam* præ-

Scripta.

tereà *Martini Cromeri Polonicam* vertit: atque ea edita Moſcouitarum quoque acta *Sigiſmundo L. Barone ab Heberſtein* auctore Germanice exhibuit. Cumque eius lucubrationes alijs innoteſcerent: fuerunt præclari apud exteros viri, qui *Naucleri magnā hiſtoriam* à condito mundo ad patrum memoriam continuatam ſuis ſumtibus ei vertendam obtulerunt. Nec tantum aliorum lucubrationes vertit: verum & ipſe plurima commentatus eſt, & in literas retulit. Nam præter *chronographiam*, & poetica quædam, quorum ante facta mentio, amicorum hortatu etiam *martyrum Galliæ, Germaniæ, & Italiæ acta* grandi conſcripſit volumine: & poſt pacem in Gallia factam anno ſexageſimo tertio edidit. Cum enim *Ioannes Foxus* Anglus ante quatuor annos Angliæ martyres annotaſſet: dignum multis viſum eſt; vt & ſecunda pars, quæ noſtræ regionis martyres complecteretur, ab aliquo fideliter conſignaretur.

Poſtea clarum illud & multis expetitum volumen *de Viris Germaniæ illuſtribus* meditari cepit ediditque: perlectis non ſolum varijs hiſtorijs, ſed & à principibus, quibus ob lucubrationes dedicatas iam gratus erat, & à viris doctis, quibus innotuerat, literis adiutus. Interea cum Baſileæ peſtis gliſceret; Medicorum varios tractatus de peſte euoluens, *libellum de peſte*, anno ſexageſimo quinto conſcripſit, ac euulgauit: ipſeque cum familia, Deo clementer protegente illæſus permanſit. Vtque eo certius tertiam illius hiſtoriæ partem conſcriberet, peregrinationem anno ſexageſimo quinto ſuſcepit, publico Baſilienſium equite comitatus, per Heluetiam, Sueuiam, Bauariam, Pannoniam ſuperiorem, Noricum, Franconiam, Haſſiam, Palatinatum, & Rhenenſem tractum, ſuſcepit; vbique & principibus & magiſtratibus vrbium hoſpes gratus. Ibi quæ à fide dignis accepit; in ſcripta retulit, totumq; opus anno ſexageſimo ſexto abſoluit; & titulo *Proſopographiæ* euulganit. Conſcripſit & *militaris ordinis Ioannitarum, Rhodiorum, aut Melitenſium equitum, rerum memorabilium terra marique à ſex entis fere annis pro Republica Chriſtiana, in Aſia, Africa, & Europa contra Barbaros, Saracenos, Arabas & Turcas fortiter geſtarum, vſque ad annum octogeſimum primum hiſtoriam, libris duodecim comprehenſam*.

Hiſtoriæ cauſa peregrinatur.

Erat laboris tolerans, & ſingulis diebus per complures annos horas matutinas quinque continuas vertendo, aut aliquid commentando conſumſit. Natura hilaris: omnibus affabilis: atque aliorum laborum ſingularis æſtimator: vt qui prodeſſe omnibus, nocere nulli, ſemper voluerit. Inde & principibus & proceribus Germaniæ gratus: qui ſemper dedicatas ſibi ab eo lucubrationes munifice remunerati; vtque gnauiter pergeret hortati eum ſunt. Ab ipſo Auguſto Cæſare *Maximiliano* II. poetæ laureati & Comitis Palatini dignitate eſt ornatus, cui

Mores.

Honores & præmia.

tertiam

tertiam Proſopographiæ partem dedicauit. Tandem cum quadraginta annos in Academia Baſilienſi docuiſſet, rebus humanis eximitur, die tertio Martij, anno nonageſimo quinto, ætatis ſeptuageſimo tertio. *Ex lib. 3. Proſopogr. Pantaleonis.*

Obitus.

HARTVICVS SMIDENSTET.

O. 1595. die 31. Iulii, ætat. 56.

Lunæburgæ, Saxonum vrbe admodum nobili natus hic anno Chriſti trigeſimonono, ſupra mille quingentos, menſe Aprili. A primis ſtatim annis ad Muſarum ſacraria à parentibus honeſtis & ſpectatis eiuſdem Reipubl. ciuibus, adductus fuit; vſus ibi præceptoribus fideliſſimis iuxta & doctiſſimis, *Ioanne Bethelio* Coſfeldenſi Weſtphalo, Rectore, & *Luca Loſſio* Vachenſi Heſſo, conrectore, pietatis literarumque fundamenta iecit fideliter in ſchola patria. Hinc anno ætatis duodecimo proficiſcitur *Roſtochium*, de conſilio & iuſſu patruelis ſui *Henrici Smidenſteti*, Doctoris & profeſſoris Theologi, in Vniuerſitate Roſtochiana.

Ioan. Bathel. & L. Loſſius, præceptores Smidenſteti.
Roſtochium abit.

Hoc ſtudiorum duce Hartuicus Philoſophiæ adyta penetrans, Latinæ pariter Græcæque linguæ, artiumque omnium exactam ſibi cognitionem comparat, præcipue Eloquentiæ ſtudio deditus, & *Arnoldi Burenii*, oratoriæ ibidem profeſſoris prælectiones ſtudioſe auſcultans. Quo in ſtudio iam mediocriter confirmatus ad almam illam Wittembergam Saxonum ſe confert, ibique nullis laboribus, nullis vigilijs parcens, ſolertiſſimum in ea Academia Eloquentiæ artificem *Petrum Vincentium* Vratiſlauienſem frequens audit, eiusque veſtigijs inſiſtens & ipſe in grauiſſimum oratorem breui euadit. Agens itaque annum viceſimum quartum, Magiſterij laurea ſub Decano *Hieronymo Oſio* poeta laureato decoratur, primumque locum in admodum numeroſo candidatorum cœtu obtinet. Facta eſt ea promotio anno ſexageſimo tertio.

Henricus Smidenſtet.
A. Burenius.
VVittembergam ſe confert.
Teſtimonio eruditionis ornatur.

Exinde priuatim oratoriam Wittembergæ profiteri aggreſſus tanta cum laude & applauſu docuit; vt nominis eius celebratio ſtatim per aulas Principum, maxime per Boruſſiam increbeſceret. Quapropter ab *Alberto* Marchione Brandeburgico, primo Boruſſiæ duce, ad ſcholam Regiomontanam euocatur; vt oratoriæ profeſſionem in ea ſuſciperet. Paruit, præfuitque illi Spartæ cum laude annis decem continuis. Interea illuſtriſſimus & potentiſſimus Dux Brunſuic. & Lünæburgenſis, diuus *Iulius* Guelfus Helmſteti nouum Muſis ſacrarium conſecrat; erat id anno ſeptuageſimo ſexto. Eo rumore excitus Smidenſtetus ſimulque patriæ deſiderio illectus, paſſus eſt ſe quoque vocatione legitima in illius Academiæ profeſſorem conſcribi, anno ſeptuageſimo octauo.

Docet oratoriam priuatim.
Euocatur in Boruſſiam.
Docet in Academia Regiomontana.
Academia Helmſtediana.
Ad eam vocatur Smidenſtet.

Ergo Regiomontanis multa, & officioſa cum ſolennitate valedicens Helmſtadium venit, honorificentiſſimeque tum à Duce *Guelfo*, tum ab Vniuerſitatis proceribus exceptus, partes oratoris ſuſcipit; quas deinceps grauiſſime profitendo, omneſque Academiæ magiſtratus magna cum autoritate dexterrime obeundo magnifice exegit annis *ſedecim* integris. Tandē dum iam laboribus morbisque ſæuiſſimis miſere fractus, Lunæburgam patriam, quæ non ita procul Helmſtadio abeſt, cum coniuge matrona honorata *Anna Trıptia*, ciuis & negociatoris primarij Wittembergenſis filia (cum qua annos viginti ſeptem plane feliciter & beate in matrimonio, eo vſque exegerat) pro more per æſtatem inuiſeret; iamque inter amicorum cognatorumq; optata alloquia animum explicaret, obijt quidem morte repentina, ſibi ipſi vero minime inopina, expirans pie & placide inter ſuorum complexus prid. Kal. Sext. anno nonageſimo quinto; ſepultusque in ſummo eius ciuitatis templo, maximo Senatus patrij totiusque Reipubl. illius luctu; Academiæ vero Iuliæ iactura nimium graui: relictis poſt ſe ingenij ſui monumentis admodum illuſtribus, & victuris, quorum alia ſoluta, ália ligata oratione ſplendide elaborauit. Ex his editæ ſunt *orationes* aliquot, item *Tractatus de Imitatione Ciceroniana* exquiſitiſſimus: edita ſunt & *poetica* complura, ſparſim tamen & diuerſis locis temporibusque emiſſa. Premitur in Bibliotheca eius relicta præſtans *Volumen Epiſtolarum Illuſtrium & Scholaſticarum*, *Orationes* item ſelectiores plurimæ, quarum præcipuas in Illuſtriſſimorum potentiſſimorumque Ducum Guelforum laudes, partim carmine, partim proſa fecit. Premitur & *opus* abſolutiſſimum, *in quo totam Cyclopædiam* ita *in locos communes digeſſit*, omniumq; ſcientiarum, rerumque capita & tractationem ita diſpoſuit; vt futuro oratori, ſiue cuicunque ex tempore etiam dicturo, veluti locupletiſſima Eloquentiæ Bibliotheca, quouis loco & tempore, in promptu atque in infinitum expedita eſſe queat. Taceo *prælectiones* doctiſſimas non in *Ciceronis* ſolum *orationes*, aliaque eius ſcripta; ſed *in quaſcunque totius Philoſophiæ partes*, præſertim in *Rodolphi Agricolæ* Dialectica: quæ omnia ipſemet in publicum dare, quieti iam ſe compoſiturus, meditabatur: verum aliter DEO viſum. ***Ex tertia parte Iconum Virorum illuſtrium Boiſſardi: Vbi & carmen Heroicum, non plebeia moneta; quo manibus eius parentauit Henricus Meibomius, poeta & hiſtoricus celebris.***

Docet ibi annis ſedecim.

Moritur repente in patria.

Scripta edita.

Nondum edita.

PETRVS

PETRVS OPMEERVS.

Ω.1595. die 10. Nouemb. ætat. 69.

PETRVS OPMEERVS Amſtelrodami, quod celebre Batauorum eſt emporium, anno orbis redemti milleſimo quingenteſimo viceſimo quinto, die S. Bernardo ſacro, ortus eſt diuite patricia & antiqua *Opmeerorum* familia, è minoribus, vt vocant, Friſijs, ſeu potius Hollandia Septemtrionali oriunda, quæ ob debitam ac fidelem Principibus ſuis in factionibus nobilitatis Batauicæ, vulgo *Houx* & *Cabelliau* dictis, nauatam operam, ad eam eſt dignitatem à *Iacoba* Hollandiæ comitiſſa euecta. Patrem nomine retulit: Matrem habuit *Mariam* van Ackersloot, nobilem, ſpectatæ virtutis ac pietatis matronam.

Opmeerorum familia honoratiſſ. Factio illa incepit 1350. Parentes Opmeeri.

Nondum ex ephebis exceſſerat, cum, patre orbatus, à matre, quæ filium vnicum tenerrime adamabat, ingenue pieque educatus, literis ijs, quibus puerilis ætas ad humanitatem informatur, mature imbuendus traditus eſt viro, tùm apud Batauos inſignis eruditionis, & nominis *Alardo Amſtelrodamo*, Theologo: quo vita functo *Nicolaus Cannius*, itidem Theologus & Deſ. Eraſmo quondam à manibus, erudiendum eum ſuſcepit. Vtrique egregiam de ſe ſpem puer concitauit.

Præceptores Opmeeri.

Elucebat enim in eo viuax, facile, & promptum ingenium, mira ad quiduis diſcendum auiditas facilitasque, memoria feliciſſima ac tenaciſſima, adeo vt ſeptuagenarius omnes P. Terentij comœdias ac Flacci odas, quas Cannio præeunte puer memoriæ mandarat, abſque vlla hæſitatione recitaret.

Ingenium eiuſdem & memoria.

Iactis feliciter in patria ſtudiorum fundamentis, Louanium miſſus eſt: vt firmiora ibidem literis præſidia compararet. *Petro* itaque *Nannio* Alcmariano, quo tum viro celeberrimum collegium trilingue Buſlidianum ſuperbiebat, annum integrum operam dedit. Louanio Tornacum Neruiorum profectus, Gallicam mox linguam arteſq; Mathematicas ſub *Claudio VVarin* Baſilicæ D. Virginis ædituo, ſacræ Matheſeos peritiſſimo perdidicit. Iamque ad grauiora aſpirabat: cum mater impatiens vnici filij abſentiæ, inuitum domum reuocat. Qua etiam inſtante factum eſt, vt vndeuiginti natus annos virginem nobilem *Sophiam Petri Sasbold* filiam vxorem duxerit, ex qua plures liberos mares fœminaſque; in his *Petrum* natu maximum (cui poſtumum patris fœtum *Orbis Vniuerſi opus Chronographicum* grata eſt debitura poſteritas) & *Lucam* I. V. D. ſuſtulit. Cumque aptum illi factumque ad ſtudia eſſet ingenium, cæteris omnibus poſthabitis; ijs ſe totum quodammodo immerſit Vix vllam temporis partem effluere patiebatur, quam non ſtudijs impertiretur, ſcribendo, lectitando, quicquid ſcitu dignum, aut vſui ſibi aliquando futurum eſſet,

Opmeerus Matheſeos ſtudioſ. Ducit vxorem ſuaſu matris. Studia Opmeeri.

plumbeo penicillo, quem geſtare ſemper ſecum ſolebat, annotando: Latina Belgis, Belgica Latio donando. In his *Vincentium Lirinenſem* ſatis feliciter patrio idiomate euulgauit, & *Nauim patientiæ & pœnitentiæ* ſuæ gentis hominibus compoſuit vt illos doceret, non eſſe Eccleſiam vbi patientia pœnitentiaq; locum non haberent.

Opmeerus Græcam linguam ætate prouectior diſcit.

Græcas etiam literas ætate iam prouectior, ita addidicit, vt quicquid Græce ſcriptum eſſet, nullo negotio intelligeret: vſus ad eam rem manuductore *Petro Reſenio* ſcholæ Delphenſis Gymnaſiarcha, Græce admodum perito, qui Euclidem Petro noſtro prælegebat, magno cum vtriuſque commodo, dum hic Græcas literas, ille Mathematicas artes breuiſſimo temporis ſpacio ita calluit, vt à *Guil elmo Ar.n ſionenſi* in Geometram adſcitus fuerit.

Medicinam etiam & Iuriſprud. ſine præceptore diſcit.

Cæterum nec his limitibus Opmeeri ingenium omnium pene diſciplinarum capax claudi potuit. Medicinæ enim & Iuriſprudentiæ αὐτοδίδακτος ipſe ſingularem eſt cognitionem aſſequutus. Iamq; Iuris laurea donandus Louanium cogitabat, cum ingruentibus ſectariorum procellis, ad Theologica ſtudia, quibus ſe illis auitæ religionis propugnator acerrimus opponeret, animum appulit. Antiquos omnes patres non legiſſe ſemel, ſatis erat; ijs nocte dieque immorabatur, ratus, quod res eſt, & ipſe alibi recte monet, *ad commouendos errore deceptos hominum animos, antiquum, vniuerſalem, & perpetuo concordem Eccleſiæ conſenſum plurimum valere.* Itaque *hiſtoriam aſſertionem offi ii Miſſæ* è quatuor primis Concilijs, S S. Patribus, & Eccleſiæ Doctoribus apte concinnauit, qua cum *Leone Empa* • Medico Theologo, congreſſus eſt, & petulantis Leonis linguam compreſſit.

Deniq; Theolog. & Patrũ lectioni deditus.

Gliſcentibus paulatim atque inualeſcentibus Batauorum rebellionibus, turbatoq; priſco religionis ſtatu, cum multi in exilium eijcerentur, multi vera fidei orthodoxæ* propugnacula, inauditis ſuppliciorum generibus afficerentur (inter quos & *Nicolaus Cannius* Sparwaudæ paſtor, & *Cornelius Muſius* Opmeeri Achates, alijque illi perfamiliares inſignem Martyrij palmam tulerunt) & ipſe ſolum vertere maluit, quam feruentes *Catilinariorum Capernaitarum* (ita vocare illos, quos vulgo *Geuſios* dicunt, ſolebat) conſpirationes ſpectare.

** Pontificia.*

Lugdunum concedit in bello inteſtino.

Lugdunum itaque Batauorum ad *Franc. Vald ſium* legionis Lombardicæ Tribunum ſe contulit, eique à conſilijs militaribus fuit, donec tota turbata Batauia, patrijs excedere finibus coactus, in Hannoniam cum Valdeſio profectus eſt. Inde rurſum *Amſtelrodamum* à *Petro Longo* Prætore eſt euocatus, vt in auita ciues ſuos religione formaret, firmaretque: qua in re ſtrenuam, quo erat in orthodoxam fidem animo operam nauauit. Cumq; nec ibi ſubſiſtere diutius poſſet, Delphis velut poſtliminio reuerſus ſe-

ſus ſedem ibidem fixit, atque hæreticos inter mœrens vixit, magno tamen cum fructu, dum alios in fide Catholica contineret, alios varijs erroribus implicatos ad meliorem mentem reuocaret, ingenij etiam monumentis poſteritati prodeſſet.

Scripta Opmeeri.

Hiſtoricam enim *aſſertionem officij Miſſæ* ante à ſe editam infinitis locis auxit; *Hiſtoriam Martyrum Gorcomienſium* aliorumque in Hollandia paſtorum fideliſſime conſcripſit, inter quos eminet & *Cornelius Muſius, velut inter ignes Luna minores.* Vtrumque opus beneficio merendum breui expectamus. Denique *orbis vniuerſi opus Chronographicum* ad annum vſque ſeptuageſimum ſupra ſeſquimilleſimum pertexuit; tametſi morte præuentus vltimam operi limã, quod dolendum, afferre minime potuerit.

Obitus.

Obijt autem annis laboribusque functus, anno ſalutis 1595. 4. Id. Nouembr. ætat. 69. Delphis in D. Hippolyti ante chorum à parte ſeptentrionali conditus.

Proſopogr.

Statura fuit heroica, corpore robuſto, fronte larga, vultu ſubrubicundo, ac maieſtatẽ quandam præ ſe ferente.

Virtutes ac mores eius.

Res illi fuit *non parta labore, ſed relicta; non ingratus ager, toga rara, mens quieta.* ita vt iucundiſſima illi fuerit ſecundum Martialem vita. In menſa hilaris, comis, ac feſtiuus, apud omnes ordines gratioſus: *cum Catholicis ſincere, cum hæreticis* * *caute* agebat, quod & ſymbolum præferebat. In pauperes, ſtudioſos præſertim, beneficus ac liberalis. Multos in ſtudijs iuuit, aluit, & ad magna promouit.

** Pontificiorum opinione.*

Amici Opmeeri.

Amicos coluit eruditione ſcriptisque illuſtres, *Stanislaum Hoſium Card. Benedictum Ariam Montanum, Michaelem Baium, Corn. Muſium, Petrum Nannium, Martinum Duvenum, Petrum Baccherum, Pontum Heuterum*, aliosq;, pictores, ſculptores & Architectos, ſympathia quadam adductus, mire deuinctos ſibi habebat, vt vel ex opere eius Chronographico colligere licet. Florebant in Hollandia eius amicitia ac contubernio clari *Martinus Hemskerckius, Petrus Longus, Gulielmus Tettero, Franciſcus Floris, Antonius Morus, Philippus Gallæus*, Hollandi omnes pictores ſculptoreſque excellentes. *Valer. Andr. Deſſ. in Chronico Opmeeri.*

GEORGIVS CALAMINVS.

⊖. 1595. die 1. Decembr. ſt. n. æt. 48.

Argentimons.

Calamini nomen vnde.

ANNO Chriſti quadrageſimo ſeptimo, ſupra mille quingentos, die Georgij memoriæ in faſtis ſacro, *Argentimonti*, vulgo Silberberg / Sileſiæ oppido metallico, hodie in ditione illuſtriſſimorum principum LigioBregenſium, hic natus eſt, patre *Georgio* Rörich / homine antiquæ & Germanæ fidei & integritatis. Familiæ nomen præceptores eius in Latinum Calamini mutarunt, exemplo forte Capnionis, Melãchthonis, Oporini, Xylandri, Neandri, & aliorum. Parentem habuit non

ditiſſimum; vt qui ex opificio infelici ſucceſſu parum lucri faceret: quæ res tamen filio potius profuit, quam obfuit. Anguſtiæ enim illæ domeſticæ calcar ei addiderunt; vt eo maiori niſu ad ea contenderet, quæ in bonis cenſeri merito poſſunt. Cum ingenij mira dexteritate in ſchola patria Grammatices rudimenta cum alijs percepiſſet, & expectatione magna eos, qui de ingenijs iudicare poterant, impleuiſſet: in medio quaſi curſu deſtitit: atque ex domeſtica conſuetudine parentis opificium adamare & exercere cepit: in quo eo vſque fuit progreſſus; vt inter artis opifices non poſtremus haberetur. Verum non multo poſt mechanicarum moleſtiarum pertæſus, & cohortationibus præceptorum excitatus, ad ſtudia intermiſſa redijt; id quod ei cum multis claris viris commune fuit. Nam & *Socratem* primo ſtatuarium: & *Ariſtotelem* Pharmacopolam, & *Euripidem* pictorem, & *Ariſtomenem* comicum, caſearium fuiſſe Ælianus refert.

Paupertas ei profuit.

Intermittit ſtudia.

Rediit ad ea.

Relicta patria *Konigsgradum* in Bohemia, deinde *Vratiſlauiam* ſe contulit: ibidemque quadriennium integrum ad D. Eliſabetham, quanta potuit ſedulitate & diligentia, operam literis nauauit. Tunc laude ingenij ac doctrinæ ea in vrbe tum alij viri claruerunt; tum vero veluti ſidus aliquod fulſit clarus ille philoſophus & orator Petrus Vincentius ex Witebergenſi Academia, vbi ſumma cum laude docuerat, ab ampliſſimo illius vrbis Senatu vocatus.

Vratiſlauiam abit.

Sed neque hic diu ſubſiſtere, curſumque tenere Calamino contigit; verum experiri coactus eſt, magnis ingenijs aduerſam aliquandiu fortunam eſſe. Cum enim ad ſtudia feliciter continuanda nerui ei deeſſent; nec quicquam aliunde à propinquis ac ſanguine iunctis ſperare poſſet; tantum vero in ſtudijs eſſet conſecutus; vt carmen ſic ſatis elegans terſumque ſcriberet; *Heidelbergam* primum, poſt in Heluetiam ſeſe contulit, fore confidens, vt ſtudiorum ibi patronos ac Mœcenates inueniret.

Proficiſcitur in Palatinatum & in Heluetiam.

Verum fato, neſcio quo, ſpe ſua fruſtratus, *Argentinam* deflexit, eo ipſo tempore, quo tantum Chriſtiani ſanguinis Lutetiæ Pariſiorum effuſum eſt; vt paſſim riuuli eius in plateis fluerent: & plurimorũ illuſtrium ac nobilium virorum filij, vix ex illa plus quam Sicula laniena elapſi, eam ad vrbem velut aſylum quoddam, perfugerent.

Inde Argentinam.

Hic occaſionem docendi nactus, priuatim in Muſicis alios, alios in poeſi inſtituit. Dedit etiam tunc ingenij ſui ac doctrinæ ſpecimina aliquot, interque ea *clarorum virorum elogia* carmine reddita. Statim itaque eum in patrocinium ſuum recepit dicendi ille magiſter, *Valentinus Erythræus*: beneuolentia quoque ſua complexi fuerunt *Conradus Daſypodius*, & *David*

Ibi docet priuatim, & edit clarorum elogia. Inuenit patronos.

VVolcken-

Wolckenſteinius, Mathematum ea in Academia doctores eximij: quod eius ingenii dexteritatem ac felicitatem perſpicerent: viderent venam diuitem & benignam: diſcendi animaduerterent ſtudium: mores denique honeſtos atque amabiles probarent. Contra Calaminus hos ipſos, vt præceptores ac patronos, imo alteros quaſi parentes, coluit ac veneratus eſt. Qua ſua gratitudine, & in præceptores obſeruantia effecit, vt non ſecus pro ipſo, ac pro filio ſuo, illi laborarent: ac quouis modo eius ſubleuare inopiam, & ſtudia promouere, conarentur. Itaque illuſtribus Comitibus ab *Andelott*, Admiralij Pariſijs trucidati patruis, præceptorem eum præfecerunt, & his poſtea in Galliam reuocatis, commendare alijs non deſtiterunt.

Præficitur Comitibus.

Inter iſtos Valentinus Erythræus cum literis humaniſſime ſcriptis, Lincium ad I. *Memhardum* eum ablegauit: fortunam Calamini *διαῤῥήδην* expoſuit: rogauitque, vt commendatum illum optima de nota ſibi haberet. Norat enim vir ille optimus, literarum ac literatorum amantes præ cæteris Auſtriacos eſſe: & hoc in optatis vnicum habere, vt pietate literata filij ſui inſtituantur. Memhardus petitione commota, vt ijſdem diebus tum ex I. *Sturmio*, tum ex Tubingenſi Comitis quæſtore D. *Muslero* intellecto, præceptorem generoſis Comitibus quæri; vt Calamini præ alijs caro haberetur, facile impetrauit. Quam tamen prouinciam primo grauate & difficulter ſibi, vt ſuſciperet, perſuaderi potius eſt: non quod aut non agnoſceret grato animo voluntatem, aut quod labores fugeret: Sed quod *artem artium* arbitraretur, *magnatum liberos inſtituendos ſuſcipere.* Et ſunt non raro eiuſmodi & multa & magna & varia vitia: vel quia in delicijs educantur; vel quia exemplis aulicis palponum corrumpuntur; vel quia præceptorum, vtpote hominum priuatorum monitis locum non relinquunt. Verum Calaminus rem aliter ſe de illis Comitibus habere edoctus, officium præceptoris in ſe tandem ſuſcepit, cui cum fructu diſcipulorum illuſtrium, & cum laude ſua præfuit: vt à ſuis tum amaretur, tum metueretur. Neque vero interim ſe ipſe neglexit, nec quod nonnulli ſolent, turpe duxit docere alios, & docentes in ſchola publice audire; ſed memor, *legendi ſemper, audiendi non item occaſionem dari*, profeſſoribus inclyta in Academia Argentinenſi operam ſedulo dedit: atque inter alios magnum illum I. Sturmium, Rectorem tum magnificum, & priuatim in oratorijs, & publice artem poeticam eruditiſſime tractantem audiuit: ſtyli ſibi commendatas exercitationes tum in ſoluta tum ligata oratione habuit, in Comicis & Tragicis actionibus ita verſatus eſt; vt primas inde ferret. Hac ſua diligentia, & variarum atque pulcerrimarum rerum ſci-

Commendatur Ioanni Menhardo.

Magnatum filios erudire magnum.

Datur præceptor Comitibus Wirtembergicis.

Diligentia eius & amor ſtudiorum.

entia cum virtutibus egregijs coniuncta promeruit, vt magiſterij titulo ac honore anno ſeptuageſimo quarto inſigniretur.

Poſtea cum in illuſtri Gymnaſio Linzenſi collegæ induſtrij doctique opera requireretur, illuſtrium ac generoſorum Procerum nomine, commendante ipſum *Membardo* Rectore ibidem, vocatus fuit. Factus igitur collega, anno ſeptuageſimo octauo menſe Octobri, ita ſe geſſit; vt proceribus illuſtrib. fidē probaret, collegis reuerentiā ac beneuolentiam, ſtudium denique omnibus. Edidit tunc ingenij monumenta, *Euripidis Phœniſſas* Latinitate donatas, *Heli Tragœdiam*, *Rodolphottarum*, libros *anagrammatum*, & plura alia.

Vocatur ad Gymnaſium Linzenſe.

Scripta eius.

Mores.

Mores eius fuerunt honeſti, laudati, ab omni oſtentatione ac ſuperbia alieni. Menandri illud veteris Comici & crebris ſermonibus vſurpauit, & vita expreſſit: κενῆς δόξης οὐδὲν ἀθλιώτερον; *miſerius nihil vana gloria*. Pacis quoque & concordiæ fuit amantiſſimus: nihilque in votis habuit magis, quam vt pacate cum omnibus, maxime cum collegis, viueret. Quemadmodum vero collegas, ſic & diſcipulos amore ſingulari cōplexus eſt: ſed ita, vt non iuſto longius progrederetur, aut ad vitia ſuorum conniueret. In docendo methodo vſus eſt ea, quam à Vincentio, Philippi diſcipulo, & à I. Sturmio, iuuentutis magiſtris feliciſſimis, didicerat Obſcuritati nunquā ſtuduit, prolixitati nuſquam indulſit: maiora diſcipulorum captu proponere, nonniſi illorum eſſe iudicauit, qui plus ſe, quā informandos amant Interrogatus, amice reſpondit: in emendandis ſcriptis acerbus non fuit: commodis, vt verbo dicam, ſcholæ, ſuæ fidei commiſſæ, nunquam defuit. Floruit itaque gratia ac clementia Procerum illuſtrium; ac lauri honore & nobilitatis nomine, ob doctrinam ac poeticæ excellentiam a D. *Rodolpho* donatus eſt. Matrimonium ei inſuper fauſtum contigit, quando Conſulis Freiſtadienſis *Wenceslai Kirchmaieri* viduam, matronam lectiſſimam, vxorem duxit. Opes etiam ipſi honeſtæ & liberalitati idoneæ obuenerunt, quibus nec elate, nec perperam eſt vſus.

Methodus eius docendi.

Honores ei habiti.

Coniugium.

Cum autem anno nonageſimoſimo quinto, Viennam Auſtriæ deſcendiſſet; atque morbo epidemio, quem barbare petechiarum nominant, correptus fuiſſet: domum illico redijt, & de animæ potius, quam corporis ſalute ſolicitus fuit. Itaque tertia poſt reditum die, ad ſacram Synaxin in publico Eccleſiæ cœtu acceſſit, atque ad beatum ex hac vita exitum, totum ſe comparauit. Quem etiam nactus eſt cal. Decemb. an. nonageſimo quinto, hora ſecunda noctis, inter ſuſpiria & preces ardentes ad Deum. Elatus humeris eſt præceptorum & collegarum, virtutumque ſuarum præconem in funebri concione habuit Ioann Cæmentarium, Procerum illuſtrium paſtorem.

In itinere morbo corripitur.

Quo & moritur.

Paren

Parentarunt eius manibus plurimi tum amici ac Collegæ, tum diſcipuli. Vixit annos duodequinquaginta. *Ex oratione funebri I. Membardi, rectoris tum Gymnaſii Linzenſis.*

LAMBERTVS PITHOPÆVS.

☉. 1596. die 29. Ian. S. V. æt. 66. com. pl.

EDidit *Lambertum Ludolphum Helmium Pithopæum* Dauentria, * anno à Chriſti ſecundum carnem natiuitate 1535. die 21. Martij, hora noctis vndecima. Patrem habuit *Ludolfum*, matrem *Lubertam Baliam* Dauentrienſes. Annum vtriuſque emortualem expreſſit chronodiſticho epitaphio: ac patris quidem tali:

Patria, ** In prouincia Tranſiſalana, Dauentria, Suolla & Campi Vrbes præcipuæ.* *Parentes. Obitus eorum.*

LVDoLfI IaCet haC PIthopæI CorpVs In Vrnâ:
AſpeCtV frVItVr ſpIrItVs Ipſe DeI.
Obijt Dauentriæ prid. calend. Quinctil.

Matris vero eiuſmodi:

LVDoLfI hIC ConIVnx PIthopæI ConDItVr Vrna,
In Vera Conſtans qVæ pIetate fVIt.

Obiit in patria poſtrid Non. Ianuarii. Cæterum *Helmii* nomen familiæ paternæ auitum; *Pithopæi* autem adſcititium fuit, ab opificio, quod abauus exercuerat, deductum.

Nomen Helmii Pithopæi vnde.

A puero in ſchola Dauentrienſi, quam pater rexit, fideliter cum fratre *Baſilio* eſt inſtitutus, præceptore præter parentem etiam vſus, *Ioan. Nouiomago*, viro doctiſſimo. Inde *Roſtochium* vberioris ingenij cultus capiendi cauſa miſſus, *Dauidi* inprimis *Chytræo*, & *Ioanni Bocero*, poëtæ fuit percharus; quod tum alijs, tum hiſce carminibus indicauit:

Educatio & præceptores. Studia Academica, & Roſtochii. Io. Bocerus.

Diuinos inter memorande Bocere poetas,
Quos Latium atque potens Teutonis ora tulit:
Hac vultu placido, gratam teſtantia mentem,
Accipe diſparibus verba ligata modis:
Simque tuos finito minimus ſaltem inter amicos,
Atque iuua ſtudium, docte Bocere, meum.
Sic hilarem multos ſeruet te Chriſtus in annos:
Sic tribuat vita proſpera fata tua!

Idem Bocerus non ſolum amicitiam cum Pithopæo literariam coluit, ſed & affinitatem arctiſſimam inijt, ducta in vxorem ſorore illius Maria ſub annum Chriſti 1559,

Pitho-

2. *Wittemberga.* Pithopæus Roſtochio deinde *Wittembergam* abijt, magni inprimis illius *Philippi Melanchthonis* videndi & audiendi gratia. Eo cum veniſſet, elegia, quæ inter poëmata Pithopæi legitur, Melanchthonem ſalutauit: qui non modo carmine ipſo fuit delectatus; ſed etiam auctorem comiter & ſincere iuuit. Vtrobique autem ita ſe geſſit Pithopæus, vt non ſolum magnis probaretur viris: ſed & aliorum animos, ingenii elegantia morumque ſuauitate ſibi deuinciret: quem amorem & beneuolentiam erga eum, etiam deinceps conſtanter ipſi conſeruarunt. Cuius ſane rei locuples eſſe teſtis poteſt, præclarus ille *Nicolaus Dobinus* Roſtochienſis I.C. Heidelbergenſis olim Academiæ profeſſor, & Palat. Elect conſiliarius celeberrimus: qui poſtea inter libros Theologicos ſibi Deoque vixit Spiræ Nemetum.

Nicolaus Dobbinus.

Poſtquam autem conſtitutum ſuorum ſtudiorum terminũ conſecutus Pithopæus, magiſterijque Philoſophici gradu ornatus * Wittembergæ eſſet: Dauentriam rediit ibique priuatis in ædibus ſcholam aperuit.

* *A. 1559. d. 16. Febr. magiſterii gradu ornatur.*

Scholam aperit in patria.

Ad hanc cum frequentes confluerent diſcipuli, & ipſe tam doctrinam politam, quam diligentiam dexteritatemque docendi omnibus probaret: breui pluribus viris bonis ac doctis innotuit: qui de ipſo promouendo laborarunt.

Heidelbergã vocatur.

Anno igitur 1562. menſe Septembri à *Ioan. Monhemio* Düſſeldorpio, rectore ludi ibidem, eiuſque collega, *Ioanne Oridryo*, viris optimis, & amicis ſummis, literas de vocatione Heidelbergenſi accipit. Eo itaque ſtatim iter adornat, coram de re omni cogniturus. Haidelberga, cum certa quidem ſpes ei de prouincia ſcholaſtica facta à conſiliariis Electoralibus eſſet, nihil tamen dum certi adſignatũ, Dauentriam reuertitur menſe Octobri. Sub initium ſtatim ſequentis anni literis reuocatur Heidelbergam: ac per D. *Caſparum Oleuianum*, *Immanuelem Tremelium*, *Sigismundum Melanchthonem*, & *M. Guilelmum Xylandrum* cum ipſo, nomine Principis Electoris *Friderici* 3. agitur de gubernatione Pædagogij; quod tunc habebatur in Contubernio, ſeu noua, vt vocant, Burſa. Accipit ipſe conditionem ſtipendio 120. florenorum, & habitatione addita, rectaque ad ſuã familiam adducendam abit; reditque cum vxore & filiolo, nec non duabus virginibus, altera ſua, altera vxoris ſorore: quarum illa primum *Ioanni Anaſtaſio*, deinde *Ioanni Iugenitio* Profeſſori Logico Heidelbergæ; hæc *Ioſua Lago* Stolpenſi Pomerano, miniſtro Heidelbergenſi nuptum datæ ſunt.

Pædagogio gubernando præficitur.

Docuit in Pædagogeo Dialecticen & Rhetoricen, cum Grammatica Græca: atque exemplis in probatorum autorum lectione præcepta luculenter illuſtrauit.

Fit Heidelbergæ profeſſor.

Verum paulo poſt è puluere ſcholaſtico ad Academiæ ſpacia Haidel-

Haidelbergenſis eſt accitus, de voluntate illuſtriſſimi Electoris ac Profeſſorum votis. Commendata enim ei eſt profeſſio poeſeos & eloquentiæ in Academia illa. Quo loco non ſolum publice optimos quoſque auctores iuuentuti ſtudioſæ enarrauit: ſed & extra eam prouinciam prodeſſe ſtudiis diſcentum pro virili ſua eſt annisus. Nam cum magnus ille Theologus, *Zacharias Vrſinus*, mirifice eius ingenio delectaretur: opera eius tum alibi, tum præcipue in Mathematicis tradendis, & ſtyli exercitiis corrigendis in Collegio Sapientiæ vſus eſt. Hic etiam, *Thomæ Eraſti* conſilio, animum ad medicinam applicuerat: verum cum ſuo ſe metiens pede, deprehendiſſet, non perinde ſe, vti Apollinem, idoneum eſſe & medicinæ & poeticæ, ſtudium illud omiſit. Itaque omnem poſtea curam ſuam operamque eo contulit: vt Spartam, quam nactus erat, ornaret: ſuamque induſtriam bonis omnibus luculenter probaret. Hoc cum vnum ageret, nihil ſibi à *P. Ramo*, oratoriæ profeſſionem Heidelbergæ ambiente, fretus ſua conſcientia, & ſanis aliorum de ſe iudiciis, metuit: quin illi ipſi hoſpiti omnia humanitatis officia præſtitit, & amicum per reliquam vitam expertus eſt.

Decet etiam in collegio Sapientia.

Ad medicinam fertur, ſed mutat conſilium.

P. Ramus.

Poſtea cum mutatio religionis ſub *Ludouico* Electore incideret: Neapolim cum aliis ſeceſſit: ibique in Gymnaſio, à fortiſſimo Heroe I. *Caſimiro*, contra fratrem * aperto, literas & artes humaniores iuuentutem docuit. Tandem quaſi poſt liminio Heidelbergam, *Ludouico* rebus humanis * exempto, cum aliis doctoribus, ipſe ad priſtinam profeſſionem rediit. Vtrobique autem cum Neoſtadii tum Heidelbergæ, multos priuatim erudiit iuuenes nobiles: inter quos Pomerani ſunt ipſius Pithopæi carminibus celebres *Guſtauus ab Oſten, Henningus & Adrianus, Borckii*: æquiſſimi laborum ſibi impenſorum æſtimatores & compenſatores.

Pithopæus Neoſtadium ſecedit.

** An. 1578.*

Heidelbergã redit.

** An. 1583. d. 12. Octobr.*

Docuit ipſe ſumma cum dexteritate magnoque cum fructu & gratia ſingulari: quam ſibi largiſſimo orationis flumine cõciliauit. In qua, ſi quid fuit improbandum, luxuriem dixiſſes: de qua ne poſtremi quidẽ, & ad ſenium vergentes anni, quicquam amputarunt. Monitus vt aliquid de illa vbertate orationis limaret; ipſe facere ſe poſſe negauit. *Sic ſum*, inquit aliquando ad generum: *ſi places, vtere: Viſne vt natura mea vim inferam?* In aliorum iudicandis ſcriptis & proprietate ſermonis aſſerenda erat accuratiſſimus, & vt multæ lectionis, ſic diſcendi cupidiſſimus. Sæpe dicere ſolitus eſt: *mallem carere nomine Coronati, quam hoc vel illud ignorare.* Ciceronem, Virgilium, Horatium, Plautum, Terentium, non tantum legerat; ſed in ſuccum ſanguinemque ſuum conuerterat. Ingenio & facultate poëtica, adeoque vita ſcholaſtica ita delectabatur:

Diligentia in docendo.

Luxuries in oratione.

Φιλομαθία.

Amor vitæ ſcholaſticæ.

vt non

vt non niſi ex eo ordine generum ſibi optaret, eoque ex animi ſententia inuento, vitam ſibi duceret iucundiorem & faciliorem. Interim auerſabatur vt qui maxime, coaceruatos illos & concatenatos ſcholarum, quas vocant, triuialium labores: vt ſatius duceret, (verba fuerunt ipſius) collum præbere carnifici, quam ſex ſeptemue dietim horis puluerem & pedorem ſorbere ſcholaſticum. In Deum vere fuit pius: diemque Dominicam totam ſacris legendis atque commentandis transmiſit. Vrſini commentarios ſua ipſius manu deſcripſit, omniaque eius ſcripta, ſub priuigni ſui, *Ioannis Vrſini*, nomine ad prælum adornata in lucem edidit, & mendoſe impreſſa correxit: vt primò eius exemplari non parum debeat poſterior editio. Cum amicis vixit iucundus & ſuauis: alienus ab omnibus contentionibus. In ſermone grauis & apertus & comis Liberalis etiam ſupra conditionem, præſertim erga literatos. In menſa hilaritati ſe dabat: aiebatque *materiam in congreſſibus & colloquiis familiaribus copioſam ſuppeditatum iri, ſi ordine vnusquiſque quomodo Vxorem inueniſſet, narrare iuberetur.* In cibo potuque parcus: *animam conuiuii Vinum* nominare ſolebat: quod ſi defuiſſet: *animam conuiuio defuiſſe* querebatur. Ab initio melioris notæ vinum appetebat: ſecus atque cauponæ noſtrates conſueuerunt: atque hoc nomine miniſtrum ſæpe compellabat, non multum ſe bibiturum profeſſus. Memor inconſtantiæ & mutabilitatis rerum terrenarum, frugalitati ſtudendum, & aliquid in hyemem comparcendum monebat.

Labores in ſcholis triuialibus. *Pietas in Deum.* *Commentarii Vrſini à Pithopæo editi.* *Mores & Virtutes.* *Vinum anima conuiuii.*

Coniugium. Vxorem duxit anno 1560. Dauentriæ, *Adelheidam*, filiam *Chriſtophori Saurbyr*, ciuis Dauentrienſis, natione Thuringi; & *Adelheida Brinckia*, ciuis item Dauentrienſis. De principio mutui amoris ipſe Pithopæus ſolebat non ſemel afferre verſum illum Naſonis:

Notitiam primoſque gradus vicinia fecit.

Acceſſere deinde alia, quæ ignem vtrinque conceptum aluerunt, amoris fomenta, adeoque inflammarunt: vt coniugalem inuicem darent & acciperent fidem, verum ſub conditione ſilentii, donec ipſe ab Academiis reuerteretur: quod *per quinquennium* ſanctè ab ipſa fuit præſtitum. Singulare in puella taciturnitatis exemplum, ſed non temere ſequendum, vel ipſius Adelheidæ dictamine. Interea temporis dici vix poteſt, quam multa interuenerint, quæ animum eius oppugnarunt, ſed non expugnarunt: iam proci alii, iam parentum ſuaſiones, iam obiurgationes, & dubitationes, quid ſibi vellet tam alienus à coniugio animus. Sed bene ceſſit hoc coniugium. Nam & fecundum, & amabile, & pacificum fuit: In quo

mutuis

mutuis officiis & amore ſibi ita reſponderunt: vt inter felicia coniugum paria referri merito poſſint. Obiit hæc diem ſuum Heidelbergæ d. 1. Septembr. anno Chriſti 1586. cum ſummo mariti dolore & ſui relicto deſiderio. Neque abſtinere poterat à lacrymis, quoties ab obitu mentio eius fiebat, ſæpiſſime hæc verba ingeminans: *mea Adelheida, ſanctiſſima illa anima, ſancta mea Adelheida* Quod illius deſiderium ſubſequens matrimonium cum altera indies renouauit. Et ſæpe ſolitus fuit dicere, atque iuuenibus dictitare: *Homini liberali non eſſe ducendam ancillam*

Valetudine fuit prioribus annis ſatis firma, ſed inclinata ad ſenium ætate res ei cum podagra eſſe cepit. Conficiebatur igitur doloribus podagricis: quibus mederi cum conaretur, ventriculum frigidiore potu corrupit: & tandem catarrho ſuffocatus eſt. Morbi cauſam paulo ante finem vitæ afferebat duplicem: vnam *peccatum*, alteram *mærorem animi* quem ei conciliarent illi, qui demere potius debuiſſent. Quibus tamen omnibus ignouit: & pro iis Deum ac homines eſt precatus. Cum à Theologis Heidelbergenſibus D. *Daniele Toſſano*, & D. *Iacobo Kimedoncio*, viſitaretur, præſentibus item alijs profeſſoribus & amicis, confeſſionem fidei Latinis verbis prolixe & accurate edidit: eaque finita rogauit, vt hanc notarent: & ſi fieret, vt vi morbi abreptus, diuerſum quid ab illis loqueretur, indictum id haberent. Proxima cura erat, vt Academiæ ſatisfieret. Erat enim Curator Fiſci collegii principis. Indicauit itaque quantum deberet, & vnde debitum reſarciendum eſſet.

Valetudo.

Cauſa morbi.

Confeſſio nouiſſima Pithopæi.

Cum iam videretur tempus diſceſſus ex hac vita appropinquare, generque ei precibus ad Deum præiuiſſet, abſolutis eis, *ſatis eſt*, inquit: illo vero adhuc ſubiiciente ſymbolum Apoſtolicum, cum illud finiiſſet: *ſatis iam eſt*, inquit: atque ad parietem ſe conuertit, & paulo poſt placide exſpirauit. Auditum ab eo non ſemel fuerat antea: *morituros non eſſe multis intertubandos, ſed ſibi & Spiritui ſancto relinquendos, qui atteſtetur illorum ſpiritui, quod ſint filii DEI.* Abiit ex vita anno 1596. die 29. Ianuarij, ſub horam noctis duodecimam, ſepultus ad D. Petri in ſacello Academiæ, iuxta ſuam Adelheidam. Epitaphium ipſi *Hermannus Wittekindus* Weſtphalus, profeſſor Mathematum, tale ſcripſit anno 1589. die 24. Aprilis,

Voces vltima & mors.

Epitaphium.

Lambertus Helmius Pithopæus hic iacet:
Qualis, rogas? Vir doctus, integer, pius.

Hoc ipſe defunctus, cum viueret hunc in modum auxit anno 1593. die 22. Auguſti.

Lamber-

Lambertus hic Ludolfus Helmius cubat
Pithopæus, ortum cui dedit Dauentria,
Cariſſimæ ad dextrum ſua Adelheida latus,
Bene notus hac profeſſor in Academia:
Latiæ & ſoluta & metrica eloquentia
Quinos per annos ſexies & amplius.
Qualis rogas porro? integer, grauis, pius.

Atque ita hodie viſitur cum ſymbolo eius, & hiſce additis: *deceſſit anno Chriſti* 1596. 4. Kal. Febr. *ætatis* 61. *Memoriæ & honori ipſius hæredes H. M. P. C.* Alle hernach Symboli autem loco ipſi fuit VIATOR, cum hac epigraphe:

Symbolum.

Μέλλουσαν ζητῶ οὐ γὰρ πόλις ὧδε μένουσα

Hic incerta mihi eſt: æternam quærito ſedem.

Pſal.39.v.13.
Heb.13.v.14.

Quod deſumſit ex Dauidis, prophetæ ac regis confeſſione, & ex ea, quam D. Paulus, vt volunt, ad Hebræos ſcriptam reliquit epiſtola. *Ex narratione M. Ioannis Adami Rugenwaldenſis Pomerani, generi ipſius Pithopæi.*

Ω. 1596. d. 16. Febr. æt. 60.

FRIDERICVS SYLBVRGIVS.

Wettera oppidum Haſſiæ.
Ferax virorum doctorum.

Oppidum eſt Haſſiæ, haud procul Marpurgo, *Wettera*, cui à veteribus Romanorum caſtris nomen inditum, non nemo eruditorum autumat: ferax ſane illud hominum doctiſſimorum; vt de eo non falſo *Petrus Nigidius* alicubi ſcripſerit:

Nil niſi præclarum parturit iſte locus.

Patria Sylburgii.

Prodierunt enim inde *Fontii, Drecii, Vulteii, Dryandri, Pincieri, Orthii, Fettii, Lalii, Krollii, Breulai, Gernandi, Caluini, Kirchouii, Mylii, Meſomylii, Sauris,* & alii inter quos hic etiam Sylburgius, parentes nactus agricolas, & de Flacci ſententia, homines beatos, fidem fecit prouerbio;

Sapiens ipſe fingit fortunam ſibi.

Præceptores eiuſdem.

Cum enim à teneris φιλομαθὴς fuiſſet, atque gnauiter ad literarum ſtudia incubuiſſet, & præcipue linguis Græcæ & Latinæ operam nauaſſet: in patria præceptoribus vſus, *Iuſto Vulteio, & Ioanne Pinciero* Theologo, à quibus inter alia aureolum Theodoreti de prouidentia ſcriptum audiuit, præclara iecit ſolidæ doctrinæ fundamenta.

Peregrinatur.

Inde præceptorum ſuaſu ad exteras ſcholas profectus, maiorem iuuenilis ætatis partem foris tranſegit. Poſtea ab illuſtribus

ſtribus *Solmæ* Comitibus ad ludi *Lichenſis* recens tum aperti gubernationem accitus, Latinæ & Græcæ linguæ munus, quod ei cum rudimentis *Gallicæ*, demandatum erat, ſolerter ac dextre obiuit. Hic cum quotidie in ordinaria functione aliquot ei horæ ſupereſſent, quas priuatis negociis tribuere poterat: impendit eas laboribus eiuſmodi, è quibus ad ſcholas vtilitas aliqua redire poſſet. Inter alia igitur tunc recognouit præcepta *Grammaticæ Græcæ à Clenarao conſcripta*, cum *Anteſignani* ſcholijs: quæ hodieque omnium φιλελλήνων manibus teruntur. Docuit etiam aliquando *Neuhuſii* ad vrbem Vangionum; vbi munificentia Elect. Palat. adoleſcentes bonæ indolis ac ſpei complutes aluntur.

Ludo Lichenſi præficitur. Vbi cum Latinis & Græcis linguam etiam Gallicam docet. Recognoſcit Clenardi Grammaticam. In Gymnaſio item Neuhuſiano docet.

Sed ſcholaſtico puluere relicto, totum ſe elucubrandis veterum ſcriptis, & autoribus, Græcis præſertim, reſtituendis, dedidit. Egit ergo *Francofurti* ad Mœnum in celeberrimo typographeio *Webeliano*; & Haidelbergæ in *Commeliniano*: videruntque ipſius cura & caſtigatione lucem *hiſtoriæ Herodoti*, quibus ipſe ſpicilegium addidit ad Henricum Stephanum: *Etymologicum*, τὸ μέγα Grammaticæ penu, repurgatum à mendis & perpetuis notis illuſtratum: opera; *Iuſtini Philoſophi & martyris*, cum varijs lectionibus & coniecturis: *Saracenica* ſiue *Mahometica* Græce & Latine Haidelbergæ edita. Conuerſa ad Romanæ hiſtoriæ ſcriptores opera, poſt duos *Latinorum* auctorum tomos, tertium *Græcorum* vulgauit; & inter hos aliquot diu multumque deſideratos primus in lucem protulit. Edidit *Ariſtotelis* τὰ εὑρισκόμενα, quibus addita nonnuſquã ob argumenti ſimilitudinem quædam *Theophraſti*, *Alexandri*, *Caſſii* & aliorum; cum triplici indice: quorum primus ſumma cuiuſque tractatus capita breui ſynopſi exhibet: reliqui duo res & verba exponunt, alphabetica ſerie; *Græcus*, verba quæ à philoſopho explicantur, aut alioqui notatu digna ſunt; *Latinus*, res quæ præ cæteris memorabiles, additis itidem varijs lectionibus ac ſcholijs. Foras dedit *Clementis Alexandrini* opera, quæ exſtant; adiunctis itidem varijs lectionibus, & tribus indicibus: & *Theodoreti Cyrenſis epiſcopi* opus, cui titulus ἑλληνικῶν παθημάτων θεραπευτικὴ ἢ εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐξ ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐπίγνωσις, cum annotationibus & tribus indicibus, addita interpretatione *Zenobii Acciaoli*, ex Commeliniano, & complura alia huius monetæ.

Relinquit ſcholam. Reſtituit & edit veteris auctores. Opera eius labore edita.

Ad talem autem bonis auctoribus emendandis, illuſtrandiſque nauandam operam, annuum ei ſtipendium à celebri Cattorum, quæ *Marpurgi* floret, Academia, eſt conſtitutum, de principum Haſſiæ clementiſſima ſententia. Exemplum profecto vt omni laude memoriaq; æterna dignum; ita omnibus, præſertim magnatibus, imitandum.

Annuo ſtipendio ab Academia Marpurg. donatur.

Dd Tan-

Obitus. Tandem vir hic optimus, doctiſſimus, & de bonis literis bene meritus, diem ſuum obit * anno & die, quem epitaphium in cæmiterio Petrino Heidelbergæ ei poſitum, exprimit. Sic autem habet:

* *Bibliothecarius Archi Palatinæ Academiæ*

Epitaphium. V. CL. FRIDERICO SYLBVRGIO WETTERANO HASSO, GRÆCÆ LINGVÆ INSTAVRATORI ACCVRATISSIMO, PHILOSOPHICORVM ÆQVE AC HISTORICORVM SCRIPTORVM ANAGNOSTÆ DILIGENTISSIMO, NIMIIS TANDEM VIGILIIS AC TYPOGRAPHICIS LABORIBVS CONSVMPTO, ET DIE FEBR. VET. XVI. A. C. M. D. XCVI. ÆTATIS LX. E VIVIS HAIDELBERGÆ EREPTO, MONVMENTVM HOC MEMORIÆ ET HONORIS ERGO FIERI FECIT HERES.

Mores & Virtutes. Fuit vere vir eximius, humilis, induſtriæ incredibilis, candidus & apertus. In editionibus ipſe ingenue profeſſus ſemper eſt, quorum opera ac laboribus ſit vſus, additis etiam nominibus ad quorumcunque ſymbolas: vt ſua cuique conſtaret gratia. *Henricum Stephanum* egregie iuuit in comportando Theſauro linguæ Græcæ; adeo vt potiſſima pars eius labore conſtet. Vt autem etiam ſuos pateretur manes, matrimonio implicatus fuit non vſquequaque felici ac concordi: de quo alij rectius. *Hac ex præfationibus & ſcriptis Sylburgii, & aliis.*

PETRVS LINDEBERGIVS.

⊖ 1596. die 16. Iulii. æt. 34.

Patria & Parentes. PAtriam habuit *Petrus Lindebergius* Roſtochium, vrbem in ducatu Megalburgico celebrem; editus anno ſexageſimo ſecundo, ſupra mille quingentos, die decimo ſexto Martij. Pater ei fuit *Caſpar Lindebergius*, ſenator illius Reipub. primarius, antiquæ virtutis ac ſpectatæ probitatis vir, cum alijs muneribus obeundis, tum longinquis legationibus ſæpius ſuſceptis de patria optime meritus. Mater *Anna Wittingia*, matrona honeſta, & marito, & filio hoc ſuperſtes fuit.

Studia puerilia. Puer initia pietatis & literarum in ſchola patriæ Iacobæa didicit, patre ἱεγωδιώκτῃ agente. Poſtea firmata ætate, anno ſeptuageſimo ſeptimo, M. *Bernardo Hederi o*, qui Suerini multos annos ſtudia & mores iuuentutis feliciter rexit, ipſum commiſit inſtituendum. Ibi celeriter in ſtudio artium organicarũ & poeti-

Mittitur in ludum Suerinianum.

& poeticis eas fecit progreſſiones; vt dignus præceptorum iudicio cenſeretur, qui ad Academiam patriæ, amplioris capeſſendæ eruditionis ergo mitteretur. Fouit autem & auxit in ſchola Sueriniana Lindebergii profectum, illuſtriſſ. principis *I. Alberti*, vetuſtæ gentis Henetæ ducis, Suerinenſis Comitis, & Roſtochii Stargardiæque Dynaſtæ, benignitas & in litteras propenſio. Sæpenumero enim ex arce in ludum literarium deſcendebat, ac diſcentium & docentium ordinem & lectiones, non pallio & crepidis, vt Scipio ille inambulans, ſed attentiſſimo animo inſpiciebat, explorabat, & adoleſcentibus, qui profeciſſent, collaudatis præmia diſtribuebat. Primum poeticæ tyrocinium publicum fecit Lindebergius anno ætatis vndeuiceſimo, in nuptijs *Chriſtophori*, ducis Megapolitani, ac *Eliſabethæ*, filiæ *Guſtaui* regis Sueciæ, qui regio munere ſtudia adoleſcentis excitauit.

I. Alberti ducis Megapolitani φιλομουσία.

Primum poetices tyrocinium Lindebergii.

Domum igitur à parentibus reuocatus, ne abſque Theſeo illecebris & lenocinijs vitiorum, quādo ἡ φύσις νεανικὴ εὐεπίφορος, abriperetur: *Io. Poſſelii*, qui tum collegium, quod *Porta cœli* dicitur, quod ibi aditus ad cœlum & ſalutem æternam oſtendatur, gubernabat, fidei creditus eſt. Quo doctore & ductore quantum in artibus, in linguis & moribus profeciſſet, ipſe ſæpe cum honorifica Magiſtri memoria ſolitus fuit referre.

Domi Io. Poſſelio commendatur.

Porta cœli tur dicta ſchola.

Cumque in patriæ Academia meſſem pietatis & eruditæ doctrinæ collegiſſet amplam: vitam peregrinatione ſapientiorē reddere voluit. Itaq; *diuino auxilio, viatico, & bona valetudine* inſtructus, quæ tria peregrinaturis vnice neceſſaria, añō octuageſimo tertio omnes fere Germaniæ & Italiæ Academias perluſtrauit: & duo illa Italiæ lumina, *Petrum Victorium*, ac *Paulum Manutiū*, ſalutauit audiuitque, & in multorum præſtantiſſimorum virorum noticiam peruenit. Subeunda ei in peregrinatione iſta literaria fuerunt pericula nō pauca, vnum vero longe grauiſſimum, quando parum abfuit, quin Sycophantæ cuiuſdam, ſi dijs placet, popularis, fraude & proditione ad hæreticæ, vt vocant, prauitatis Inquiſitores Romæ delatus, ad necem fuerit quæſitus. Verum Lindebergius periculo præſentiſſimo mature ſe ſubduxit; & molimina ſui diaboli eluſit. Ita ὀφθαλμὸς Θεοῦ ἐστιν ἀκοίμητος.

Tria peregrinaturis neceſſaria.

Germaniam & Italiam perluſtrat Lindeb.

Pericula in peregrinatione ea.

Incolumis ergo domum reuerſus, Arctoi etiam orbis regna, *Daniam, Norwegiam, & Suetiam*, an. octuageſimo quinto peragrauit, & Pomeraniā inuiſit. Ea quoq; peregrinatione feliciter confecta, ſtudio legalis doctrinæ, poetices & hiſtoriarum, ad quod ὀργῶσαν ψυχὴν habebat, ſeſe dedidit: vt maiorum gloriæ de ſuo aliquid adiiceret, & familiæ patriciæ ſplendorem illuſtraret. Patricios enim *Velleius* filios Senatorum dictos voluit, quod patres ciere, & ab ipſis hereditate accepta familiæ virtutūq;

Arctoi orbis regna adit.

Patricii vnde dicti.

Nicolaus ab Alefelt. *Ei commendatur Linde.* *Mæcenatem inuenit H. Ranzouium.* *Scripta Lindebergii.*

decora poſteris tradere poſſint. In hoc virtutis ſtadio dum pleno gradu pergit; *Nicolao ab Alefelt*, præcipuæ in inclyta Holſatia nobilitatis viro, liberorum informatorem expetenti, Lindebergius, ὡς δεξιὸς ϗ πολλῶν ἔμπειρος commendatur. Hac occaſione in *Henrici Ranzouii* proregis Cimbrici, Herois incomparabilis, ſoceri illius Alfeltii, amicitiam & familiaritatē primum peruenit, cuius honori & memoriæ multa monumenta, cognitu digniſſima edidit, Mæcenatem ſemper munificentiſſimum expertus. Ipſo enim auctore ſcripſit *hypotypoſin artium, palatiorum, librorum, pyramidum, obeliſcorum, cipporum, ab Henrico Ranzouio conditorum*: item *commentariorū rerum memorabilium in Europa* ab anno octuageſimo ſexto, vſq; ad annum nonageſimum primum *geſtarum*, *libros quatuor*: *de ſomniis* librum vnū: *epitaphia* Ranzouiana, *de numeris*, & alia.

Fama & exiſtimatio.

Itaque carus & honoratus fuit multis bonis & literatis viris, vates vero DEO & Muſis amicus. Etſi enim à quibuſdam forſan dotes ingenii illius non ſunt agnitæ: tamen non tantum in patria omnibus bonis ac φιλομούσοις ſed etiam extra patriam multis claris & præſtantibus viris, inprimis, vt diximus, nobiliſſimi generis ac ingenij Heroi *Henrico Ranzouio*, gratus & carus fuit: qui vt Mæcenas olim Maronem ſingulari eum amore & fauore eſt proſecutus. Videbat enim donatam ſibi à DEO ingenii venam, ipſum: non vt alios, ad oſtentationem, aut ad pecuniæ aucupium; ſed ad DEVM omnium bonorum fontem, & ad Heroum virtutes, claraque ducum facta, culto & arguto carmine celebranda, conferre. Itaque liberaliter ac munifice ipſius ſtudia iuuit; & ſuo ſumptu poemata illius, quæ

Iuuenilia Lindebergii. *Lauru coronatur ad P. Meliſſo Lindebergius.* *Heidelbergā venit.* *Vbi humaniter tractatur.*

Iuuenilia, vt *Poſthius πάρεργα*, *Meliſſus* ſchediaſmata inſcripſit, nitidius recudenda curauit: ijsque Paulo Meliſſo Comiti Palatino, & ciui Romano chorique poetici in Germania principi, tranſmiſſis, inſcium plane commendauit: vt lauri poeticæ ſerto tempora illius redimiret: quod calendis Aprilis anni nonageſimi quinti factum. Mox domeſtici negocij cauſa Spirā profectus, Heidelbergam, ad lumina illa Germaniæ *Paulum Meliſſum*, *Ioannem Poſthium*, *Henricum Smetium*, *Ianum Gruterum*, amicitiæ corām contrahendæ cauſa deflexit: à quibus humaniſſime exceptus, & honoris cauſa in arcem ad prandiū ductus eſt: vbi clementiſſime ab ipſo principe Palatino Electore, & præcipuis in aula viris eſt ſalutatus. Spiræ etiam ſummi illius iudicii adſeſſoribus aliquot primi nominis, ita carminibus ſuis innotuit: vt cauſam ſoceri iuſtam, ſed artibus cauſidicorum aliquot annos in iudicio extractā, paucis ſeptimanis poſt, lata pro ſocero ſententia decidi & expediri curarit.

Vxorē ducit.

Anno Chriſti nonageſimo tertio, ſupra mille quingentos, ætatis ſuæ trigeſimo primo, vxorē duxit *Eliſabethā Dalbuhiam*:

ex

ex qua filium & filiam infantes reliquit. Vix enim triennio cõiugij impleto, die nono Iulij, in morbũ incidit lethalem: cuius toto tempore ſanam mentem ad extremum vſq; halitum retinens, de morte, quam ſibi imminere, ſtatim initio morbi prædixit, de miſerijs humanis, de reſtitutione vitæ per filium DEI, pro nobis mortuum & reſuſcitatum, cum amicis locutus eſt: & ſacra ſynaxi vſus ſe ad felicem exitum, atq; ex vitæ huius ergaſtulo emigrationem, præparauit: precatione etiam ſubſequente, triduo ante mortem in lecto à ſe compoſita, exitum morbi & animam Chriſto commendauit:

Supremum in morbum incidit.

Voces κρυναίνιοι.

Chriſte veni, properat noſtra vindemia vitæ;
Chriſte veni, properant vulnera, Chriſte veni.
Tu mihi pax, mihi fax, mihi rex, mihi nex, mihi iudex:
Tu mihi lux, mihi dux, tu mihi vera ſalus.
In te ſuccreſco, tabeſco, ſeneſco, quieſco:
Quare animam, quæſo, ſuſcipe, Chriſte meam!

Sub mortem, cum lacrymarentur neceſſarij, mater, vxor, & ſorores: deque ſua miſeria & orbitate quiritarentur: ipſe eam triſticiæ nubeculam diſcuſſurus: *nolite*, inquit, *lugere amicum, filium, maritum, fratrem, iampridem moribundum, ſed ſolo poloq; reconciliatum.* Interrogatus à I. Poſſelio F. *num libens mortem ſubiturus eſſet?* animoſe reſpondit, *quid ni? Nam vbi naturæ debitum perſoluero, in cœleſti beatarũ mentium & angelorum χορείᾳ videbo & ſalutabo, cum omnes Prophetas, Apoſtolos, & alios ſanctos, tum præmiſſos præceptores, viros clariſ. Theologos, I C. Medicos, Philoſophos: quorum vita omnis conſumta eſt in laboribus vtilibus & glorioſis.* Ad adſtantes autem dicebat: *Sequimini*, cum decimo ſexto Iulij inter decimã & vndecimam veſpertinam, vitam felici cataſtrophe clauderet. Exuuiæ eius tumulo parentis honorifice illatæ quieſcunt, donec in aduentante illa ἀποκαταστάσεως πάντων die, animæ iterum vnitæ, æternum in cœlis agant DEVM celebrantes.

Obitus.

Fuit ipſe vir & poeta bonus, vitæ integræ, virtutum egregiarum exemplar: quem omnium primum Reſpub. Roſtochiana inter permultos, quos liberaliter fouet, alumnos, literis excultos, & iuris titulo pleroſque ornatos, poetam lauru coronatum tulit. Mores eius fuerunt placidi, ſuaues, & humani. Matri viduæ, diuini præcepti memor, honorem debitum præſtitit, ac θρεπτήρια liberaliter reddidit. In ſtudijs ea fuit adſiduitate, vt cum Plinio *perire tempus omne* arbitraretur *quod ſtudiis non impertiretur*; adeoque ſemper tertia vel quarta ſurgens, matutinum tempus meditando & ſcribendo conſumſit: vt nimijs lucubrationibus ſine dubio valetudinem læſerit atque afflixerit. Verſum compoſiturus diuinum principio implorabat auxilium; quando

Mores & virtutes eius.

Primus Poeta Roſtoch. lauru coronatus.

Pietas in matrem.

Diligentia in ſtudiis.

Ratio eius componendi verſus.

Theocr. Idyll. 16.

——— χαλεπαὶ γὰρ ὁδοὶ πελέθουσιν ἀοιδᾶν
Μωσάων, αἱ πάντεσσι Διὸς μέγα βωλόμενος :
Difficiles ſunt namque via duriq; labores
Muſarum, placido ni Iupiter ipſe Camænis
Adſpiret vultu.

Verſus non αὐτοσχεδίως, ſubito ingenij impetu fundebat ſed impenſo labore contexebat: vt poetam à verſificatore facile internoſceres. Imo ſæpe integrum diem in componendo vno aut altero diſticho ponebat, ex præcepto illo Venuſini: qui omne, inquit,

——— *carmen reprehendite, quod non*
Multa dies & multa litura coercuit, atq;
Perfectum decies non caſtigauit ad vnguem.

Elogium Lind. à Meliſſo.

Vitabat inſuper δυσεκλαλήτους ᾠδάς, monſtra phraſium, antiquata ſeu *calcata*, vt Seneca ait, *vocabula*, omniaque affectata & inſolentiora, impia denique & obſcæna deteſtabatur. Itaque vere in illum quadrat hoc Pauli Meliſſi epigramma:

Scribere perſpicue Latii quo more ſolebant,
Non homini cuiuis ingenioq; datur.
Tu, Petre, concinnus, tu Petre, argutus haberis:
Quin & es, in breuibus plurima prenſa refers.
Verborum ampulla valeant; laus rebus in ipſis
Panditur: hinc Vati laurea ſerta data eſt.
Gloria digna quidem: ſed dignius hoc, quod Apollo
Et Muſæ vatem te meritoq; vocant.
Hinc tibi maior honos ſurgit; quo Muſa & Apollo
Maiores doctis ſunt habiti vſque Dei.

☉ 1597. menſe Febr.

Ex programmate funebri, & oratione parentali habita à Io. Poſſelio F. P.P. in Academia Roſtochiana.

SVFFRIDVS PETRI.

Leouard. patria Suffridi. iuuenis Erphordiam vocatur. Orationes de Græcarum literarum laudibus. Cardi. Perenotto eſt à bibliotheca. Redit Louaniũ; vbi I.C. ſalutatur.

L*Eouardia* hic apud Friſios, anno viceſimo ſeptimo, ſupra mille quingentos, menſe Iunio natus, dum Louanij in ſtudijs verſatur iuuenis, *Erphordiam* Thuringorum, inſtaurandæ Academiæ, iam collapſæ, euocatur. Hic linguæ vtriuſq; doctoris perſonam annos aliquot ſuſtinuit, & *de Græcarũ literarũ laudibus* orationes quinq; conſcripſit. Domum reuerſus à *Viglio Zuichemo*, Præſide, *Antonio Perenotto* Cardinali commendatus, à bibliotheca illi fuit. Aulici pertæſus ocij, ducta vxore, *Louaniũ* reuertit, & Iureconſultus vna cum *Franciſco Schotto*, Andreæ fratre renunciatus, orationem *de Romanarum legum præſtantia* edidit.

Theodorico deinde *Langio* in collegio trilingui Buslidiano,

fuſſ.

feſſa ætate ac morbo languente, vicariam operam in Græcis auctoribus exponendis nauauit: verritque Plutarchi varia, vt *de liberis educandis*, additis ſcholijs, vt *de Iſide & Oſiride*, *Athenagoræ* item pro Chriſtianis ad Aurel. Imp. *Legationem* de Græco Latinam à ſe factam, docto ac laborioſo commentario explicauit. *Eccleſiaſticæ* veteris *hiſtoriæ Scriptores*, *Euſebium*, *Sozomenum*, aliosq; ad Græcos fontes reuocando, Io. Chriſtophorſoni verſionem notis illuſtrauit.

Docet in collegio Buslidiano.

Scripta.

Erphordiæ dum egit contulit *Ciceronis orationes* cum M.S.S. eiuſdem Bibliothecæ: quem laborem vltro communicauit cũ *Iano Guilelmo*, qui inde magnam partem emendationum in Tullium hauſit. Sed per triginta annos illæ ſuppreſſæ, tandem iã erutæ in manus *Iani Gruteri* peruenerunt: cum ipſe Suffridus paulo ante obitũ ſchedas illas Thuringiacas Grutero dono dediſſet, morte autem præuentus repræſentare non potuiſſet.

Emendat Ciceronem.

Gliſcentibus iam magis magiſque Belgicis tumultibus, vt erat tranquillitatis amans, *Coloniam* Vbiorum ſeceſſit. Hic M. Tullium ad veterum codicum fidem excutiens, Officia cum adiunctis edere, & caſtigationibus poſt *Car. Langium* meliora reddere cepit.

Secedit Coloniam.

Vxorem vbi extulit, ſacris initiatus ad XII. Apoſtolos canonicus fuit. A Friſiæ ordinibus hiſtoricus appellatus, ſtipendioque annuo ornatus, *originem, colonias, nobilitatem, libertatem* Friſiæ literis* mandauit. Gratus dum vixit, non priuatis modo viris exſtitit, ſed & Pontificibus *Gregorio* XIII ac *Sixto* V. & Cardinalibus *Paletto, Caraſa, Santorio*, & Principibus varijs, quibus placuiſſe laus eſt non infima, qui & ad illum literas frequenter dabant.

Sacris initiatur.

Friſiæ hiſtoricus appellatur.

* *Item opus aliud Titulo, De ſcriptoribus Friſiæ decades ſedecim & ſemis.*

Moritur Coloniæ fere ſeptuagenarius, aqua inter cutem ſedente, menſe Februario, anno nonageſimo ſeptimo, qui epidemica lue multa ciuium millia aſſumpſit. *Miræus in elogiis Belgicis.*

Summis viris gratus.

FRANCISCVS RAPHELENGIVS.

⊖ 1597. *die* 20. *Iulii ata.* 58.

LAnoij ditionis Inſulanæ oppido natus *Franciſcus Raphelengius*, die viceſima ſeptima Februarij, anno vndequadrageſimo ſupra mille quingentos, prima literarum fundamenta cum *Gandaui* ieciſſet, patrẽ amiſit. Proinde matris iuſſu ad mercaturam ſe cõuertere coactus, à mercatoribus, apud quos collocatus erat, *Norimbergam* miſſus, animo ipſius ad mercaturam minus aut apto aut inclinato, apud eos ipſos, ad quos miſſus erat, commoditatem nactus eſt ſtudia, pauxillum intermiſſa per biennium circiter continuandi.

A literis ad mercaturam ſe conuertit.

Tamen continuat ea.

E patria Lutetiam abit.

In Angliam traiicit. Vbi & docet.

Redit ad ſuos.

Antuerpiæ ſubſiſtit in Plantiniano.

Fit gener Plantini.

Domum deinde reduci noua ſe obtulit occaſio *Lutetiam* proficiſcendi: vbi, florente tū Academia, magnos in linguis Græca & Hebræa, ſub illuſtrib. profeſſoribus, & inprimis *Io. Mercero* fecit progreſſus. Superuenientib. ibidem bellorum ciuiliū tumultibus in Angliam ſe contulit, & *Cantabrigiæ* aliquantiſper Græcam linguā profeſſus eſt; donec inſtituta in patriā reuiſendæ matris gratia, profectione Antuerpiam in reditu diuertit, coemendis aliquot libris, quorū tum Cantabrigiæ non magna erat copia. Dum *Antuerpiæ* aliquantiſper hæret, correctura typographica ipſi arridente, mutato conſilio operā ſuam *Chriſtophoro Plantino* addixit. Qui adeo ingenuitate morū ipſius delectatus eſt, & potiſſimum quod typographiæ ſuæ eruditionē iuuenis, cum inſigni coniunctā diligentia, perutilē fore animaduerteret: vt maximam natu filiarum ipſi elocaret, anno Chriſti ſexageſimo quinto

Biblia regia à Plantino edita.

In iis multū Raphelong. præſtitit.

In ſoceri igitur typographia corrigendorum librorum præcipuā molem plures annos ſuſtinens, *Biblia* illa *magna*, quæ regia vocant, edere Plantinus aggreſſus eſt. Horum in editione incredibile eſt, quātos labores Raphelengius inſumſerit; dū accuratiſſime ſingula, *recognoſcit*: *annotationib.* vbi opus, *illuſtrat*: *verſionem* interlinearem *adornat*: *Grammaticam Hebræam*, ex optimis quibuſq; Grammaticis cum iudicio & cura collectam, *addit*; *epitomen theſauri linguæ Hebreæ Santis Pagnini* infinitis vocibus *auget*; & innumeris locis emendat: quod luculenre ex teſtimonio *Benedicti Ariæ Montani*, inter prolegomena præmiſſo, patet Multa ijſdem annis ad ornamenta librorū, quos ſocer excudebat, præcipue in linguis Orientalib. corrigendo illuſtrandoque contulit; quamuis raro nomen ſuum adſcribi pateretur.

Migrat Lugdunum.

Fit ibi Hebrææ linguæ profeſſor.

Lexicon Arabicum conſcribit.

Tandem ſocero *Lugduni Batauorū*, quo longius à turbis abeſſet, commorante; omnis moleſtia regendæ typographicæ, in illum fere ſolum, Antuerpiæ incubuit. Plantino autē, ſub finem anni octuageſimi quinti, Antuerpiam reuerſo; Raphelengius vice verſa Lugdunum Batauorum cum familia commigrauit: & in partem typographiæ, quam eo Plantinus tranſuexerat, ſucceſſit. Hic *Hebrææ linguæ* profeſſor deſignatus, operam ſuam & Curatoribus Academicis, & auditoribus ſuis probauit. Ocium inſuper maius nactus, ſerio *Arabicæ* linguæ cognitioni, quo dudum animus illum ferebat, ſe dare cepit: & ſubſidio librorum quos *Gulielmus Poſtellus & Andreas Maſius* lubentes ſubminiſtrarant, *Lexicon Arabicum*, ſatis copioſum, confecit; adiutus etiam nonnihil vſu librorum *Ioſephi Scaligeri*: quo cum ſæpenumero de iis ſtudijs conferebat. Lexicon hoc cū in nimiam molē excreuiſſe illi videretur; demtis multis, quę minus neceſſaria exiſtimabat, in formā editioni aptiorē contractius deſcripſit; ita tamē, vt & tyronib. ſufficere, & prouectio

ribus etiã placere poſſe, perſuaſum ſibi haberet. Sed quid? Vix vltimi manum illi deſcribendo impoſuerat; cum mors, quam toto triennio, præ tædio amiſſæ vxoris, & paralyſi afflictatus, ſæpe optarat, virum optimum humanis exemit, die viceſimo Iulij, anno Christi nonageſimo ſeptimo, ætatis ſuæ duodeſexageſimo, ſuperſtitibus filijs tribus, filia vnica. Lexicon illud, quindecim ab obitu ipſius annis, publici iuris factum eſt. *Moritur.*

Scripſit præterea *Dictionarium Chaldaicum*, quod poſterioribus editionibus epitomes Pagninianæ ſubiunxit: item alia quædam, ſed omnia in priuatos ſuos vſus: vt *Lexicon Perſicum* vocabulorum, quæ in Pentateucho: item *obſeruationes linguæ Hebrææ*, quas vir minime ambitioſus, nonnullis familiarium & diſcipulorum ſuorum promte & liberaliter communicauit. *Tabulas* item *in Grammaticam Arabicam*, & alia huc facientia, ſibi concinnauit: ſed quæ edi noluit; ne *Poſtello*, qui primus Chriſtianorum Grammaticæ Arabicæ rudimenta euulgauit, gloriam præripere voluiſſe videretur. Multa denique ex Hebræo & Arabico in Latinum ſermonem tranſtulit: quorum pauca admodum perfecta, pauciora edita ſunt. *Scripta.* *Guilel. Poſtellus.*

Statura fuit paulo infra mediocrem; forma faciei non indecenti; florido colore; barba ſpadicea oblongiore; oculis cæruleis; moribus ſine fuco & fallacijs, & præcipue ab omni faſtu alieniſſimis. *Statura.*

Familiares habuit viros doctos, *Ariam Montanum*, *Bodetianos*, fratres, *Ioſephum Scaligerum*, *Ioannem Druſium*, *Franciſcum Iunium*, *Franciſcum Gommarum*, & alios: ſed intrinſece *Abrahamum Ortelium*, *Cornelium Kilianum*, *Carolum Cluſium*, *Iuſtum Bilbitnum*, *Iuſtum Lipſium*, & *Lucam Trelcatium*, ſeniorem. Ex *Academia Lugduno-Batauæ*. *Amici.*

FRANCISCVS MODIVS.

Claruit 1588. circiter.

FRANCISCVS MODIVS Brugis in Flandria * natus, genere & ingenio nobilis fuit. Iuuenis iuris ciuilis ſtudio ſe dedidit *Louanii* & *Duacii*, ſub celeberrimis Anteceſſoribus & Præceptoribus. Cumque iam abſoluto ſtudiorum curriculo ibi eſſet, vt nonneptus deinceps videretur; qui Reipublicæ adhiberetur, & rebus gerendis intereſſe inciperet: calamitas Belgicæ ſubito hanc ei ſpem corrupit, & plane exſtinxit: adeo vt, cum non videret, vbi diſciplinam iuris cum dignitate & tuto exercere poſt, patria mœrens exceſſerit. In quo tamen initio hoc ipſi pro re nata non infeliciter euenire viſum: quod cum *Coloniam Agrippinam* Vbiorum primum fortuna detuliſſet, ibi incideri in Illuſtrem *Carolum Egmondanum*, qui tum in ea vrbe puer i ſtudijs educabatur. Ab huius enim modera- ** An. 1556.* *Studia adoleſcentia.* *Patria exceſſit.* *Coloni am venit.*

Recipitur in familiam Comitis Egmondani. toribus in familiam eius receptus eſt, officia ei aulica exhibiturus. Vbi cum per annum vixiſſet in otio literario ereptum eſt illi principi puero totum illud, quo ſe ad eum diem totamque familiam & comitatum ſuum ſuſtentauerat. Vnde Modus coactus alia ſibi ratione prouidere, in familiam ſe dedit generoſi *Transit in familiam Ridefelii.* *Adolphi Hermanni Ridefelii* Haſſiæ Archimareſchalli: cui forte innotu erat, cum per illud tempus verſaretur Coloniæ in Comitatu Reuerendiſſimi & illuſtriſſimi principis, *Iulii Episcopi VVürtzeburgenſi*, Franciæ orientalis ducis. Apud *Ridefelium* cum fuiſſet ſatis ex ſententia per aliquot nouem, decem menſes; & cupidus intelligendi quid in Belgica ageretur; cum *Ridefelii* bona venia Coloniam excurrit. Ibi reperit Comitis *Caroli Egmondani* (qui tum cum paruo admodum comitatu pro præſenti copia agebat Moguntiæ) procuratores. Cum fruſtra hi multa per literas diu tentaſſent, *Modium* opere maximo orare ceperunt: vt legationem principis pueri, ſui nomine, ſuſciperet ad Ordines Belgicæ, & principem Auraſinum: ad quā rem promiſſa & adiumenta ab illuſtriſſimis aliquot Germaniæ principibus, propinquis Comitis Egmondani. Paſſus eſt tandem ſibi eam imponi prouinciam, eoque facil us, vt rebus ſuis priuatis, ſi qua poſſet, conſuleret. Acceptis itaque capitibus legationis, & literis commendatitijs illuſtriſſimorum Principum *Ludouici* Comitis Palatini, Septemuiri Electoris, & *Ioannis Caſimiri* fratris eius: itemque ducis *Richard* Simmerenſis; recta contendit in Belgicam. Sed ibi biennio fere ſumptibus maximis, nec minore periculo in itineribus difficilimis conficiendis, & aula conſectanda conſumpto contritoque, arte & fraude aliorum, re nulla impetrata, niſi quod ſemel non aſpernanda ſumma pecuniaria Comitis *Egmondani* præſentē tum prope egeſtatem ſubleuandam curauit, in Germaniam inanis ipſe rediit. Et hic Comite *Egmondano* ad ducem Iuliacenſem ſe conferente; Modius ad *Ridefelium*, qui ei huius rei quandocunque vellet liberam poteſtatem literis mutuo ante dederat, redire parabat. Sed nactus mox eundem *Ridefelium* Francofurti ad Mœnum: intellexit eum, quod de reditu Modij tanto temporis interuallo deſperaſſet, alium quendam è nobilitate Thuringiaca in familiam ſuam adſciuiſſe, ante paucos menſes. Cernens igitur, ſe hinc eſſe excluſum, rem omnem ad *Ioannem Poſthium* archiatrum tunc Wirzeburgicum, qui cum magna ei familiaritas Coloniæ fuerat, perſcribit.

Redit Coloniam.

In Comitis Egmondani cauſa mittitur in Belgium.

Sed fruſtra.

Redit ad Ridefelium.

Commendatione Poſthii venit in Eraſmi Neuſtetteri familiam.

Hoc conciliante inſinuauit ſe in gratiam Reuerendi & ampliſſimi Viri, *Eraſmi Neuſtetteri* cognomento *sturmeri*, Præpoſiti *Coburgenſis*, Eccleſiarumque Bambergens & Wirzeburgenſis Canonici. Hic eum ita *triennio* domi ſuæ habuit; vt filio præſtare amplius non potuerit: diſcedenem etiam in patriam, quo poſt peregrinationem *octo annorum*, propinquorum lite-

Liberaliter à Neuſtettero habetur.

ris precibusque reuocabatur; eo viatico proſecutus eſt, quod non tantum ad iter in Belgicum abunde ſuffecit: verum etiam ad viſendas bibliothecas aliquot nobiles, & inprimis *Fuldenſem*, illam tota Europa celeberrimam: vbi per menſes aliquot antiquiſſimorum voluminum cauſa, quæ ibi partim exſcripſit, partim cum excuſis exemplaribus cōtulit, ſubſiſtit.

Rediturus in patriam bibliothecam Fuldenſem excutit.

Vnde cum tandem in patriam, ſpe plenus; quia pax per idem tempus tota fere Flandria publicata dicebatur; velis remisq; contenderet: ſero intellexit ſibi data eſſe verba. Nam nihil ibi pacatum reperit: ſed cum tribus ſeptimanis *Curtraci*, quod oppidum diei vnius itinere abeſt Brugis, coactus ſubſtitiſſet, & expectaret; quorum commeatu tuto deduceretur infeſtis itineribus, propter eos, qui Sluſis & Oſtendæ in maritimis erant præſidijs; vix tandē comitatu triginta quadragintave haſtatorum equitum, & trecentorum aliquot ſclopetariorum, præter innumeram multitudinē negotiatorum, inſtitorum, & aliorum viantium, iterq; quaqua cauſa facientium, itidem ad vim propulſandam bene armatorum, vix inquam Brugas peruenit.

Difficulter belli tempore Brugas peruenit.

Vbi cum putaret omnia ſibi proceſſura ex ſententia, reperit vrbem exhauſtā & exſanguem, fameq; plane confectam, & à re pecuniaria ita imparatam, aut potius deſtitutam: vt precia rerum, quæ ſolebant eſſe centenaria, vix tum eſſent denaria.

Ibi omnia impedita offendit.

Damnata igitur tam intempeſtiua reuerſione poſt maximas iacturas, & damna rei familiaris, cum fundos villasq; adhuc partim ſub ſalo fluctuare; partim ob hoſtium propinquitatem & obſeſſas coli, & elocari non poſſe videret: collectis rurſum ſarcinulis, redijt, vnde pedem extulerat, in Germaniam; & Francofurtum ad Mœnum.

Redit è Belgio in Germaniam, & Francofurtum.

Ea enim vrbs & ob mercatus ſemeſtres, & ob alias multas commoditates, ei tum maxime idonea viſa; vbi de genere vitæ impoſterum ſaltem temporario, conſilium caperet & deliberaret. Quod faciens cū prouideret; conſcius quo in ſtatu res publicas priuatasq; in Belgica reliquiſſet, domo annis aliquot perparum ſubſidij pecuniarij expectandum ſibi eſſe: tandem illud conſtituit; operam omnem conferre ad literas, & ſi qua poſſet rem typographicam adiuuare. Nactus eſt Francofurti ſtudiorum ſuorum patronum & adiutorē inſignem, *Henricum Kellnerum*, patricium eius vrbis *Fichardi* non tantum in ſyndicatu patriæ & officio publico; ſed multo magis in humanitate, comitate, hoſpitalitate ſucceſſorē verum.

Patronus eius ibi Hen. Kellnerus.

Sigiſmund. Feierabend eundem operis typographicis adhibet.

Sigiſmundus Feierabend ibidem typographorum celeberrimus, & bono rei literariæ natus, Modij opera vſus, numerauit ei præter menſam quotannis *ducentos thaleros*. Factum id anno 1586.

Ab Egmondano Comite auocatur.

Poſtea ab *Egmondano* Comite tanquam actionum, ſtudiorū morumq; teſtis euocatus, abrupit vincula; quibus in Germania per annos aliquot ſe conſtrictum teneri paſſus erat: & collectis ſarcinulis in viam, rediturus in Belgium, ſe dedit.

Sed hic vere dictum & veluti ex oraculo depromptum ſenſit:

Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ.

Ecce enim dum ſumma gaudia mente præcipit, dum dextram *Egmondani Comitis* oſculo delibare geſtit: *Bonnæ* ſuaſu Clariſſimi Viri *Iacobi Campii* & *Adolphi Scheiffarti à Merode*, aliquantiſper ſubſiſtit. Hic dum totus eſt ad iter perſequendum: incidit, vt cum tanquam poſtridie profecturus ſupellectilem omnem conuaſaſſet 22. Decembris apud *Confluentes* natalem Soſpitatoris noſtri *Ieſu Chriſti* celebraturus; incidit, inquam, vt ea ipſa nocte infelix *Bonna* irruptione, nec citra proditionis ſuſpicionem, à notiſſimi cuiuſdam * ducis cohorte caperetur.

Bonna capitur 1587. d. 23. Decemb.

** Fuit Martin. Schenck à Neydecken eques VVeſtphalus.*

Hic Modius ipſe non tantum omni corporis cultu & auro, quod ipſi multorum principum virorum annis ſuperioribus contulerat liberalitas, ſpoliatus: verum etiam veſtitu vniuerſo, quo non tantum honeſto; ſed plane, ſi quis eius ordinis alius, ſplendido inſtructus erat, in teterrimum carcerem coniectus fuit. In quo per *menſes* prope *duos* quid non paſſus eſt? Lethalibus tantum non vulneribus in capite affectus, & in latere ſiniſtro ita multatus fuit: vt diu brachium eius idoneo vſu caruerit. Ex ergaſtulo illo *Iacobi Campii* beneficio & lytro haud exiguo numerato liberatus eſt. Verum dum animi iuxta & corporis æger ſuſtentatur, ad alia mala hoc quoque acceſſit: quod necdum obductis cicatrice vulneribus Bonnæ acceptis; ita repetitis morſibus à cane in crure dextro conuulneratus fuerit; vt & lenta & difficilis eius fuerit curatio.

Modius ſpoliatur, & in carcerem coniicitur.

Campii beneficio liberatur.

A cane periculoſe admordetur Modius.

Tot igitur ac tantis malis vexatus, fortuniſque omnibus exutus, accedentibus & à vita mala conſcientiæ ſtimulis, animum plane deſpondit; parumque viriliter, aut potius Chriſtiane, aduerſitates tulit; adeo quidem, vt aut DEVM, aut, quod perinde *prouidentiam diuinam* negarit. Cuius rei cauſa inſignem epiſtolam * ſcripſit *Iuſtus Lipſius* ab amico rogatus: in qua validis & arduis argumentis ad ſanitatem mentis miſerum reducere conatus eſt.

Prouidentiam diuinam in dubium vocat.

** Eſt ea Centur. 2. ad Belgas epiſt. 26. ad Hier. Berchem.*

Tandem *Audomari* in Flandria factus Canonicus Modius, diem ibi ſuum obijt, anno * ac menſe nobis nondum certo cognitis.

Obitus Modii.

** Forte 1598.*

Edidit præter *poemata*, *Eraſmo Neuſtettero*, Equiti Franco inſcripta, *Nouantiquas lectiones* tributas in epiſtolas centum, & quod excurrit: in quibus infinitis locis Latini autores, qui ſoluta ac ligata ſcripſerunt, ſupplentur, emendantur, notantur. Emendauit & rei militaris ſcriptores, ac notis illuſtrauit, *Frontinum*, *Ælianum*, *Modeſtum*, *Vegetium*. Euulgauit etiam illuſtre opus *Pandectarum triumphalium* Germanice Thurnirbuch: &

Scripta & monumenta eiuſdem.

buch: & *Liuium* cum doctis doctorum virorum monumentis notiſque à mendis vindicatum, & notis quoque ſubinde notatum, edidit in ſumma, vt ſcribit ipſe, temporis anguſtia, negotiorum mole, & curarum æſtu. Emendauit præterea ad inuidiam vſque *Q. Curtium*: etiam poſt Bongarſium manum admouit *Iuſtino*: & è Berciniensi codice M. S. varias notas exſcripſit panegyricorum auctoribus. *Ex præfationibus & operibus Modii.*

ABRAHAMVS ORTELIVS.

O. 1598. die 28 Iunii, S. N. ætat. 71.

ORTELIA gens *Auguſtæ* Vindelicorum longo iam tempore ſummum dignitatis gradum tenuit: ex ea felici germine pullulauit *Guilielmus Ortelius*: qui anno partæ ſalutis ſexageſimo prope, ſupra milleſimum quadringenteſimum, in nouam commigrans Antuerpienſium coloniam, quam iam DEVS nobiliſſimum orbi terrarum emporium deſtinarat, multa ad laudem inſignia patrauit; inter quæ & illud, quod extra portam Cæſaream, loco ſupplicijs reorum deſtinato; quadrato ex lapide crucem, cui inferne hinc & inde, illa virginum decora Maria & Ioannes, nec non duo ſuffixi trabibus latrones, claudebant latus, ære proprio & copioſo, erigendam curauit. Mortuus eſt *Guilielmus* ille anno ab incarnato Deo vndecimo ſupra ſeſquimilleſimum, Ianuarij octauo die, & apud Minoritidas tumulatus.

Orteliorum familia Auguſtæ clara. Guil. Ortel. auus.

Viri optimi hæreditatem excepit *Leonardus* filius haut patri diſpar. Ferunt enim diuina omnia ad palatum eius fuiſſe; vt de cœleſtibus rebus commentationes raro è manibus, nunquam è mente deponeret. Hic *Anna Herwayers* matrimonio iunctus, duas ex ea filias, & vnum filium *Abrahamum*, anno Chriſti vigeſimo ſeptimo, ſupra mille quingentos, 4. Non. April. vel potius 4 Idus April. vt habet Chronicon Chronicorum: qui in domum non infimam, noua decora & auguſtiora inuexit, nequaquam parta ludentis Fortunæ temeritate; ſed longiſſimis quæſita laboribus. Erat in eo rara indoles animi, magnum & acre ingenium, &, quod mirum in iuuene, ſtudium rerum magnarum non vulgare. Quare eum altius omnino erudiendum arbitratus parens, qua Latinis, qua Græcis literis, (has enim ipſe mire callebat) feliciter informare incepit. Sed optimis hiſce cogitationibus malum interuenit neceſſarium, mors dilecti parentis, anno trigeſimo quinto, cum alijs, tum filio luctuoſa: quippe qui iam exteris vti præceptoribus cogeretur: ſub quibus tamen fructus non pœnitendos collegit. Neque enim pueriles nugæ, crepundiaq; cæteræque

Leonard. Ortel. pater. *Abrah. Ortel. natalis.* *Indoles eius.* *A patre inſtituitur.* *Quem puer amittit.*

lubricæ

lubricæ ætatis peſtes, aut auertere ab inſtituto curſu; aut retardare generoſæ mentis iuuenem vnquam potuere.

Matheſi inprimis deditus.

In Mathematicis tamen ei prope vnica contigit laus; cum plerunque ſine præceptore, conuolutas earum artium ſubtilitates, & per ſe caperet ſedulo, & cæteris admirantibus lucidiſſime recitaret. Anno ætatis ſuæ trigeſimo, multa magnaque animo agitans, & quietis patriæ pertæſus profectionem in varias orbis plagas cogitare cepit.

Excurrit Francof. ad Mœnum. Peregrinatur.

Francofurtum ad Mœnum ſæpiſſime viſitauit, idque ob notas nundinas binas, quibus illa vrbs imperialis, eſt celebris. Anno vero à Chriſto nato, ſeptuageſimo quinto, cum *Ioanne Viuiano* Valentiano, mercatore & ſtudijs dedito viro, & *Hieronymo Scoliers* Antuerpiano, Leodicenſes, Treuirenſes, Tungros, & Moguntinos luſtrauit, extat hodieque libellus huius itineris teſtis locupletiſſimus. Anno ſeptuageſimo ſeptimo ſocio vſus *Immanuele Demetrio* Antuerpiano, cognato ſuo, Angliam Hyberniamque inſpexit. Italiam illam fœcundorum altricem ingeniorum, illam admirandarum rerum effectricem, illam antiquitatis parentem ter peragrauit; neque curſim, ſed ijs ſubnotatis & in codicillos relatis, quæ ad memoriam maxime inſignia viſebantur. Cum tertio Italiam reuiſeret, anno ſeptuageſimo octauo, comitē itineris habuit *Georgium Houfnaglium* Antuerpianum, cuius effigies æri inciſa volitat per Europam vniuerſam cum inſcriptione tali:

Georg. Huffnaglius.

GEORGIVS HOVFNAGLIVS ANTVERP. QVI PICTVRAM DELICATIOREM GENIO DVCE AMPLEXVS, EO PROMOVIT, SVMMIS VT PRINCIPP. PLACEAT ALBERTO ET GVILIEMO BOIARICIS, FERDINANDO AVSTRIACO, IPSI IMP. RVDOLPHO AVGVST.

Abijt hic ad meliorem vitam Pragæ decimo tertio Ianuārij, anno milleſimo ſexcenteſimo.

Nihil quoque vel in Germania, vel Gallia illuſtre; quod non peruiderit hic noſter. Demum tot itinerum ſuperatis difficultatibus, redijt Antuerpiam ad cariſſimos lares. Nec mirum ſi ocellum orbis (ita eam vrbem, Mineruæ corculum Lipſius venuſtat) ſibi quietis locum delegit, orbem tam ſcite delineaturus. Cœpit tum poſteritati ſuæ ſeruire, & regiones viſas, inuiſas, & ignota maria, clauſas omni antiquitati vias ac terras, Geographico calamo aperire; infames illos orientis, occidentiſq; tractus deſcribere; denique in THEATRVM illud, quod nunc tanta admiratione omnium inſpicitur & legitur, totus incumbere. Quo in opere, ita omnibus ſuam probauit induſtriam: vt à Philippo II. illo Principe Principum,

Redit in patriam Ortel.

Opera Geographica inſtituit.

Theatrum Ortelii.

Geogra-

Geographi Regij inſignibus ſit ornatus. Scripſit & *Theſaurum Geographicum*, in quo omnium totius terræ regionum, montium, promontoriorum, collium, ſiluarum, inſularum, portuum, populorum, vrbium, oppidorum, pagorum, item Oceani marium, fretorum, fluuiorum, & eiuſmodi nomina & appellationes veteres, additis magna ex parte etiam recentioribus; opus eruditum lectuque iucundum. Dedit quoque poſteritati *Deorum Dearumque capita*, ex vetuſtis numiſmatibus in gratiam Antiquitatis ſtudioſorum. Anno vero nonageſimo ſecundo edidit *Aurei Sæculi imaginem*, ſiue *Germanorum veterum* vitam, mores, ritus, & religionem, ex varijs auctoribus congeſta: dedicauitque Cl. V. *Iacobi Monaui* Patricij Vratiſlauienſis Fil. Friderico Monauio. His ergo lucubrationibus immortale ſibi nomen comparauit. *Theſaurus Geograph.* *Deorum & Dearum capita.* *Aurei ſeculi imago.*

In communi ſermone, nihil illo probius, nihil feſtiuius, nihil comius. Beneuolentia illi ſingularis, conciliandæq; hominis gratiæ ac promerendi amoris, mirum & efficax ſtudium. Amicos coluit magni & nominis & eruditionis viros. In *Hiſpania* Benedictum Ariam Montanum, Theologum, & P. Andream Schottum Antuerpianum, & Societ. Ieſu Presbyterum. In *Italia* Fuluium Vrſinum, Franciſcum Superantium, & Ioannem Sambucum. In *Germania* Gerardum Mercatorem, inſignem Coſmographum, Iacobum Monauium, Marcum Velſerum, Ioachimum Camerarium; & Arnoldum Milium. In *Gallia* Petrum Pythoeum & alios. In *Belgica* Iuſtum Lipſium, Læuinum Torrentium, Franciſcum Raphelengium, Chriſtophorum Plantinum, Ioannem Moretum, Cornelium Prunium, Nicolaum Roccoxium, Balthaſarem Robianum, Philippum Gallæum, Othonem Venium pictorē celeberrimum, & Franciſcum Swertium F. Cum his omnibus, alijsq; pluribus amica conſuetudo. Ad hos ſcriptitabat: ab his ſæpenumero literas recipiebat. Rerum rariorum, nouarum, & antiquarum ſtudioſiſſimus erat. Habebat domi ſuæ *imagines*, *ſtatuas*, *nummos* Græcos, Romanos, aureos, argenteos, plumbeos, cupreos. *Conchas* ab ipſis Indis & Antipodibus, *marmora* omnis coloris, *Striras* teſtudineas tantæ magnitudinis; vt decem ex ijs viri in orbem ſedentes, cibum ſumere poſſent; alias rurſum ita anguſtas, vt vix magnitudinem capitelli vnius aciculi adæquarent. Bibliotheca eius omni librorum genere inſtructiſſima fuit; vt non immerito domum illius dixiſſes, omnis politioris litteraturæ officinam; ad quam ex varijs locis, velut ad Lycæum aliquod Peripateticum, aut Academiam Platonis, concurſus fiebat. Hanc triumphans *Erneſtus*, hanc *Albertus* ab Haloſtana expeditione victor rediens, alijque Principes & viri ſummi, medij, infimi, frequentes inuiſebant. *Mores.* *Amici.* *Antiquitatis & nouitatis ſtudium.* *Domus eius Lycæum.*

Hæc

Ætas & obitus Ortelii. Hæc agitantem, & primum ſupra ſeptuageſimum annum agentem, menſe Iunio, conceptus morbus, ac lentis acceſſionibus nonnihil productus, anno reparatæ ſalutis nonageſimo *Proſopographia eius.* octauo, ſupra mille quingentos leuiter extinxit. Fuit ſtatura longiore corpore gracili: coma barbaque flaui coloris: glaucis oculis: fronte ad laudem exporrecta: aditu facilis, & alloquio perhumanus. In ſerijs ſine faſtu, grauis & in ferendis iocis ſuauiſſimus euadebat; ea tamen temperie; vt cuncta ad Chriſtia- *Anna Ortelia.* nam pietatem reuocaret. Defunctum fratrem cœlibem, *Anna Ortelia* & ipſa cœlebs, nec diu Abrahamo ſuperſtes (moritur enim anno ſæculari cIↃ. IↃ. c.) Antuerpiæ, ad D. Michaelem, loco honeſto tumulauit. Facile enim operoſi ſepulchri honore carere potuit, qui publico conſenſu perenne, lateque *Monumentum.* diffuſum decus, excelſa virtute promeruit. Monumentum ad tumulum poſitum, Iuſto Lipſio auctore, ſic habet:

ABRAHAMI ORTELII,
QVEM VRBS VRBIVM ANTVERPIA EDIDIT:
REX REGVM PHILIPPVS GEOGRAPHVM HABVIT:
MONVMENTVM HIC VIDES.
BREVIS TERRA EVM CAPIT:
QVI IPSE ORBEM TERRARVM CEPIT.
STILO ET TABVLIS ILLVSTRAVIT:
SED MENTE CONTEMPSIT:
QVA CÆLVM ET ALTA SVSPEXIT:
CONSTANS ADVERSVM SPES AVT METVS:
AMICITIÆ CVLTOR, CANDORE, FIDE, OFFICIIS:
QVIETIS CVLTOR, SINE LITE, VXORE, PROLE:
VITAM HABVIT, QVALE ALIVS VOTVM;
VT NVNC QVOQVE ÆTERNA EI QVIES SIT,
VOTIS FAVE LECTOR.

OBIIT IIII. KAL. IVLII, ANNO cIↃ. IↃ. xcIIX.
VIXIT ANNOS LXXI. MENS. II. DIES IIXX.
COLII EX SORORE NEPOTES
B. M. POSS.

IN SAR-

In ſarcophago.

PIÆ MEMORIÆ SACR.
ABRAHAMO ORTELIO ANTVERP.
GEOGRAPHO REGIO,
FRATRI CHARISSIMO,
ANNA ORTELIA, CÆLEBS CÆLIBI
H. M. F.
ANNO M. D. XCVIII.
HÆC META LABORVM.

Ex lachrymis Ortelianis.

LAVRENTIVS CIRCLERVS.

Θ. 1598. die 28. Iulii, ætat. 64.

PAtriam hic habuit *Goldbergam*, Sileſiæ oppidum, in ditione illuſtriſſimorum ducum Ligio-Bregenſium, olim aurifodinis, vnde & ei nomen, nunc Gymnaſio ducali celebre. Parentes* nactus eſt honeſtos & ornatos; qui filium hunc præclara indole cum animaduerterent præditum, literis humanioribus imbuendum in ſchola patria ſub rectore illo, & iuuentutis informatore feliciſſimo, *Valentino Trocedorffio*, curarunt. Quo in ludo cum breui fundaméta linguarum & artium ſolida poſuiſſet: Witrembergam, doctiſſimis tunc hominibus liberaliſſimisq; ſtudijs florentem, ſeſe contulit. Ibi præter alios clariſſimos doctores audiuit diligentiſſime *Philippũ Melanchthonem*, totius Germaniæ præceptorem: adeoque ſe cunctis, pietate, modeſtia, & induſtria ſua probauit, vt laudibus paſſim floreret; aditumque ad amicitiam magnorum virorum ſibi facile aperiret.

Goldberga vnde dicta.

** Anno milleſ. quing. trigeſ. quarto.*

Præceptor Circleri Trocedorff.

VVittembergam abit. Ibi Melanchthon. audit.

Itaque cum illuſtriſſimus princeps *Georgius*, Dux Sileſiæ Lignicenſis & Bregenſis de præceptore & Ephoro generoſiſſimis duobus filijs, *Ioachimo Friderico & Iohanni Georgio*, præficiendo laboraret; Circlerus vnus propter eruditionem politam, pietatem, prudentiam, vitæque integritatem ſingularem, dignus viſus, cui id officij committeretur. Nec vero male id cecidit. Tanta enim eo in officio fide, tantaque integritate & grauitate verſatus eſt: vt & parenti illuſtriſſimo faceret ſatis, & iuniorum principum, alumnorum ſuæ diſciplinæ, animos mirifice ſibi deuinciret. Nec præſentem modo illi ſumma beneuolentia præceptorem complexi ſunt: ſed & abſenti gratiam & munificentiam ſuam prolixe declararunt decreto ei annuo honorario: haud raro etiam eius in rebus arduis exquiſiuerunt iudicium: quo ipſe erat acri & ſubtili.

Duob. principibus præficitur.

Cæterum Spartam illam vbi pro virili ornaſſet, honorifice dimiſſus, & multorum generoſorum Baronum atq; nobilium adoleſcentum informationi adhibitus eſt. Inter reliquos eius

Inde aliis præcipue nobilis

M. Slauata. C. à Zerotin.

diſcipulos & ſplendore generis, & virtute eminent generoſi & illuſtres *Michael Slauata* & *Carolus à Zerotin*, Barones: quibus cum ad varias tum Germaniæ, tum aliarum regionum, Academias, vt alter Phœnix, miſſus eſt.

** Iſocr. περὶ ἀντιδόσεως.*

I. Sturmii de Circlero iudicium.

Ad gubernationem Gymnaſii Auri-montani vocatur.

Item ad Bregenſis inſtaurationem.

Quando illud fundatum.

Iſocratem* accepimus in ſua diſciplina habuiſſe non idiotas modo; ſed & Rhetores, & duces, & reges, & tyrannos, ſeu, vt verbo dicam, nobilitatis Græcæ florem. Iſocrates Germanicus fuit profecto Circlerus; Rhetor Chriſtianus: & quemadmodum de ipſo Ioan. Sturmius grauiſſime iudicauit, *vir magni ingenii, excellentis prudentiæ, ſingularis eruditionis & doctrinæ, diligentia ſumma*. Exinde anno octuageſimo à principe Illuſtriſſ. Georgio ad ſcholæ patriæ regimen, & inſtaurationem vocatur; *Martino Taburno*, qui Trocedorffio ſucceſſerat, è viuis paulo ante ſublato. Iſtud Gymnaſium cum in priſtinum celebritatis gradum dexteritate & labore ſingulari locaſſet: idem Illuſtriſſ. Princeps patriæ, Bregenſis etiam Gymnaſij curam eum ſuſcipere voluit. Eſt autem Bregenſe Gymnaſium, alterum in territorio Illuſtriſſimorum Principum Sileſiæ Lignicenſium & Bregenſium, ab Illuſtriſſ. Principe Georgio anno vndeſeptuageſimo ſumptuoſe exſtructum, & munificentia Principe digna conſeruatum.

Georg. princ. Sileſ. audit lectiones ſcholaſticas.

Occaſio dimiſſionis Circleri.

Candor & παῤῥησία eius.

Eo itaque cum Circlerus, alter quaſi Chiron, veniſſet: tanta ilico ſumſit incrementa ἐργαστήριον illud pietatis & doctrinæ; vt non ſolum ab incolis, ſed etiam ab accolis plebeis & nobilibus frequentia incredibili celebraretur. Florente ita tunc ludo literario, non ſemel ipſe Princeps, Iulij Cæſaris aut Antonini, aut Carolorum Impp. exemplum imitatus, in auditorium venit; docentemque Circlerum attente audiuit. Cum autem eo tempore explicationem examinis Philippi ad locum de Cœna vſque deduxiſſet: & facile videret, quoſdam corporalem præſentiam, & oralem manducationem corporis Chriſti, in, vel ſub, pane latitantis, præter & contra ſcripturam ſibi imaginantes, apertam veritatis confeſſionem minime laturos; ipſe vel ſcenæ ſeruire, vel diſſimulare quicquam noluit: ſed vt virum candidum decet, egit. Scripto namque orthodoxam ſententiam eſt complexus, eamque Principi rara cum παῤῥησίᾳ exhibuit: ſimulque διαῤῥήδην indicauit, ſe poſt diligentem & religioſam certaminis Euchariſtici conſiderationem, tandem deprehendiſſe, ſententiam eam, quæ hodieque odioſo Caluini nomine deformetur & diffametur, nec impiam nec erroneam; ſed & ſacris literis, & ſymbolo Apoſtolico, & puriori antiquitati, conſentaneam eſſe. Petere itaque ſe, vt in articulo de ſacra cœna doctrinam, quam & verbo Dei, & ſua conſcientia teſte, veram ſciret, iuuentuti ſcholaſticæ proponere liceat; ſin minus, bona cum gratia officio ſuo ſe abiturum. Hoc Circleri

conti-

conſilium ab omnibus cordatis, opinor, probabitur. Occurrit enim pius vir hac opportuna & aperta fidei ſuæ confeſſione calumnijs; quibus de erroribus clanculum diſſeminatis, de magiſtratu hypocritice decepto, de iuuentute veneno Caluiniſmi clandeſtine & nefarie infecta, traduci ad alios potuiſſet: Aut eorum criminationibus, qui dictitant, multos orthodoxam, quam Circlerus probauit, etiam probare fidem: ſed non rotunde eam profiteri; verum ambiguis inuoluere phraſibus; quæ res ſit ſuſpecti negotij argumentum: ſed falſo id quidem dictitant. Huiuſmodi enim veri reticentia eſt indicium tyrannidis, & præiudiciorum in animis iam confirmatorum; vbi veritas locum nullum inuenit: deinde prodit ſe etiam ita humanæ carnis imbecillitas, crucem & afflictiones, vbi poteſt declinantis. Circlerus igitur etſi multi tunc eum, propter eruditionem & virtutem inſignem retinere in functione nitebantur, varijs propoſitis medijs: tamen *cum carne & ſanguine conferre* noluit: ſed patriam chariſſimam, gratiam hominum, honorem, ſplendorem, & opes amittere; quam veritatem ſemel agnitam abnegare maluit. Itaque lubenti animo ſolum vertit &, vt ſæpe ſolebat dicere, *probrum Chriſti* patienter in ſe ſuſcepit, nec vnquam auxilium & ſolatium diuinum ipſum defecerunt. Ab anno ergo octuageſimo quarto in varias Germaniæ excurrit regiones, nunc in Palatinatum Electoralem; nunc in Anhaldinatum & veterum Soraborum ſedē Zerneſtam; nunc in Morauiam ad fratres orthodoxos: vt & ſimul amicos veteres inuiſeret, & cum puro Euangelij miniſterio ſuas preces coniungeret, & ſacris ſignis atque ſigillis, iuxta Chriſti inſtitutionem, ad fidem confirmandam vteretur. Totam vitam ſanctis pietatis exercitijs conſumſit. In delicijs, ſecundum ſacrarum literarum codicem, habebat *Pſalmos à Lobwaſſero* germanicis rhythmis ſuauiter incluſos, eoſque decantare domi & in itinere ſolebat. Melanchthoniana autem ſcripta vt è manu rato, ſic ex animo nunquam deponebat. Inter prophanos *Ciceronis* potiſſimum & *Plauti* lectione delectabatur: quibus ſemper hiſtorias adiungebat. Vixit cœlebs pie, iuſte & temperanter ad ſenectam vſque honeſtiſſimam: adeo vt eum vere dicas fuiſſe Nathanaelem, vere Iſraelitam, in quo dolus nullus.

Calumniis prudenter occurrit.

Multi verum reticent metu aliquo.

Dimittitur Circl.

In exilio exteras adit prouincias.

Studia eius priuata.

Ioan. 1. Verſ. 48.

Tandem cùm anno nonageſimo octauo in Palatinatum ad veteres & coniunctiſſimos amicos iter ſuſcepiſſet, ac Spiram Nemetum apud Quirinū Reuterum Theol. miniſtrum tunc Eccleſiæ, quam Ægidij vocant, diuertiſſet: ecce tibi, ſubito ἀποπληξίᾳ grauiſſ. decumbit. Quo in morbo præclara Chriſtianæ patientiæ, fidei & πληροφορίας documenta edidit. Seposita enim omni omnium terrenarum rerum cura cœleſtia ſe cogitare, ad cœleſtia ſe adſpirare, alacriter confirmauit.

Supremus eius morbus.

Conſtantia & patientia in eo.

Interrogatus, *num quos vellet accerſi amicos? Ah quid*, inquit, *fideliſſimum habeo amicum in cœlis, Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum: qui etſi in cœlis ſedet ad dextram Dei patris; longe tamen ab eo plus auxilii mihi eſt; quam ſi in terris corporaliter adeſſet. Nam ibi* (dicebat) *apud cœleſtem patrem pro me intercedit: ibi manſionem mihi beatam parauit; eo me ad ſe vocabit: Ipſe vita, veritas & vita: noui quod redemtor meus viuit*. Identidem has quoque voces repetebat: *miſerere mei, ô agne Dei, qui tollis peccata mundi: ô Ieſu Chriſte, qui paſſus es pro nobis, propitius eſto mihi: In manus tuas ſpiritum meum commendo*. In hac ſeria Filij Dei inuocatione expirauit iam vitæ ſatur: anno ætatis ſexageſimo quarto. Sepultus eſt ibidem ad Ægidij cum epitaphio tali:

Obitus.

Epitaphium

GRATÆ MEMORIÆ S.
LAVRENTIO CIRCLERO
GOLDBERG. SILESIO
ILLVSTRISS. ATQVE ILLVSTR. SILES. BOHEM. MORAV. PROCERVM INFORMATORI QVOND. INDVSTRIO;
SCHOLAR. INDE GOLDBERGEN. ET BREGENS. RECTORI BENE MERITO;
PHILOLOGO AC ORATORI INSIGNI,
RELIGIONIS SINCERIORIS ADSERTORI
MAGNAN. ET CONST.
VIRO GRAVISSIMO SIMVL HVMANISS. Q.
POST LABORES MVLTOS VARIASQ.
PEREGRINATIONES
ÆTAT. ANN. LXIII. COMPL.
ARGENTINENS. IN ITINERE PIE
HIC PLACIDEQ. MORTVO
A. C. MDIIC. D. XXIIX. M. IVL.
CHRISTOPH. HEDWIGERVS SILESIVS
PRÆCEPTORI SVO ÆT. HONORANDO
L. M. Q. P. C.
A. MDCIX.

Supra lapidem ſepulchralem.

LAVRENTII CIRCLERI
MORTALE QVOD FVIT
H. S. E.
ANNO MDXCVIII.
PROFVIT, DVM VIXIT,
QVIBVS POTVIT:
NOCVIT NEMINI.

Ex concione funebri habita à D. Quirino Reutero, tunc ibidem Euangelii miniſtro, & aliis.

HVLDI-

HVLDERICVS SCHOBERVS. Θ. 1598. d. 2. Octobr.

EDidit * hunc Schoberum *Lubena*, oppidum Sileſiæ vetu- *ætat.* 39.
ſtioris notæ, quod *Boleſlaus* Sileſiæ Dux, ſub Mieczlao * *A.* 1559. *d.*
tertio Poloniæ rege, anno Chriſti milleſimo centeſimoſeptua- 4. *Nouembr.*
geſimo quinto, muris cinxit, foſſis muniuit, & amplificauit.
Parentes ei fuerunt neque diuites, neque clari: id quod ei cum *Parentes.*
Socrate, Euripide, Demoſthene, alijs commune. Nec enim,
vti imperita plebecula autumat, diuitiarum magnitudo, aut
generis amplitudo dare veram laudem, aut eripere vtraque
ſubtracta poteſt.

Pater etſi, vt mechanicus, manuum laboribus ſibi ſuisque
victum quærere cogeretur: reiecta tamen omni inconſiderata *Inſtitutio*
parſimonia, filium à teneris ad Chriſtum & Chriſtiana φρον- *pueritia.*
τίσματα adduxit; & præceptoribus in ſchola patria refingen-
dum dedit: vt à primis infantiæ annis rudimentis pietatis
imbueretur, & ad preces Deo dicendas mature adſuefieret.

Quemadmodum autem olim prouerbiali Græcorum verſu *Indoles ſta-*
dictum eſt: *tim ſe prodit.*

Αὐτίκα δὴ φυτὰ δῆλα, ἃ μέλλει κάρπιμ' ἔσεσθαι.

ita Schoberus, qualis aliquando futurus eſſet: vix deguſtatis
literis prodidit. Puer enim locum aliquem editiorem vel do-
mi ſuæ vel in ludo conſcendens, ex eo tanquam ſuggeſtu ſiue
cathedra condiſcipulos ſuos docere viſus eſt. Apparuit & ex
eo indoles eius & ingenij bonitas: quod ſcholam cupide fre-
quentauit; magiſtros attente audiuit, audita diligenter rumi-
nando repetiuit.

His virtutis ac doctrinæ fundamentis iactis, cum & animi
ſenſa verbis Latinis ſic ſatis prompte reddere, & de Logicis in-
terrogatus vtcunque reſpondere poſſet: pater accedente ſuaſu *Mittitur*
aliorum, qui de ingenijs iudicare poterant, *Vratislauiam* eum *Vratisla-*
ablegat. Ibi hoſpitio *Laurentii Stillii* exceptus, præter dome- *uiam.*
ſticam diſciplinã, inſtitutioni virorum doctiſſimorum com- *L. Still.*
mendatus fuit, M. *Petri Vincentii*, qui ludum ibi regebat lite- *Præceptores*
rarium, item *VVeigleri, Brittmanni, Langii*, & cæterorum. Hic *Schoberi.*
multos annos magna cum diligentiæ & induſtriæ laude vixit;
& ſub dictis ducibus, cum innumeris commilitonibus in ca-
ſtris Muſarum egregie meruit: adeo vt fauente conatibus ip-
ſius Deo, vtriuſque linguæ, Latinæ & Græcæ, intelligentiam
ſibi mediocrem compararit; & orationem ſolutam elegan-
tem, carmenque eruditum in vtraque lingua ſcriberet. Quare
& Vincentius Schoberum cum propter ingenij felicitatem,
tum propter ſtudium & ardorem literarum multum amauit:
neque minor obſeruantia Schoberi erga præceptorem Vincen-

 tium

tium fuit; quem veluti alterum parentem redamare, & vt præceptorem & patronum omni vitæ tempore & abſens viuum, & viuus mortuum colere non deſtitit.

Lipſiam abit.

Fundamentis ergo artium & linguarum probe poſitis, *Lipſiam*, tanquam ad vberiorem literaturæ mercatum ſeſe contulit; vbi nihil vt in multis ſæpe fieri adſolet, de ardore ſtudiorum priore remiſit; ſed eam Philoſophiæ principijs hauriendis nauauit operam, eaſq; in erudita doctrina celeriter fecit progreſſiones; vt iuxta præſcriptum in legibus cõmunitatis bonarum artium ordinem, primæ laureæ conſequeretur honorem. Hoc θελκτηρίῳ inuitatus: nullum non, vt quam celerrime ad Palladis & optimarum artium loco excelſiſſimo poſitam arcem conſcenderet, mouendum ſibi lapidem putauit. Itaque & diſputando publice & declamando, eruditionem ſuam non ſolum commilitibus, ſed & Profeſſoribus ipſis ita probauit, vt dignus iudicatus fuerit, cui & ſummus in Philoſophia gradus conferretur, & locus in collegio Philoſophico concederetur.

Prima laurea ornatur.

Mox altera & ſuprema.

Commilitones eius.

Laborum ea in Academia ſocios & συμβιωτὰς habuit D. *Iohannem Oetuinum*, D. *Laurentium Finskelthuſium* Reip Lubecenſis Syndicum, *Zachariam Schilterum* Theol. D. *Matth. Dreſſerum* Philologum, M. *Bartholomæum VValtherum* olim ſcholæ illuſtris Portæ ad Salam Rectorem, & M. *Nicolaum Liſcum* Olomucenſem. Itaque teſtimonio honeſtiſſimo ab Academia Lipſica ornatus, cum iam abſentibus etiam innotuiſſet: de iudicio D. *Franciſci Tideca* & cõſilio Rectoris ſcholæ Thorunenſis M. *Caſpari Freſii*, literis honorificis à ſcholarchis ad exornandum recens tum inſtitutum Gymnaſium, anno octuageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, eſt vocatus.

Vocatur Thorunam Boruſſiæ.

Relicta igitur Lipſia Thorunam venit, & in ſchola diuiſis cum Rectore laboribus, docendi facilitate, quaque pollebat, ſtyli vtriuſque ſoluti & ligati, elegantia, breui temporis ſpacio auditorum in ſe animos oraque conuertit, operamq; Gymnaſio Thorunenſi, dum vixit, vt fidelem ita vtilem impendit; & diſcentium profectibus voce ſcriptisq; inſeruijt: ac ſuo exemplo ad virtutem viam præiuit. Nam dum alij mane inter pectinem & ſpeculum horas precioſas conſumunt, lauticiamq; ſuam & domeſticos componunt ſtrepitus, veſperi vero repotijs & luſibus indulgent liberius: Schoberus ante omnia mutuis cũ Deo colloquijs mane & veſperi horam ipſam inſumebat, quod ſibi, nihil iucundius, nihil ad functionis ſuæ actiones inchoandas & finiendas auſpicatius iudicaret; quam orationem, cum ſuis alis gemitu, nimirum & pijs ſuſpirijs, ad cœlos emittere. A precibus ad librorum ſacrorum lectionem tranſibat: in qua ita fuit aſſiduus; vt quorundam Theologorum in eo genere diligentiam ſuperarit. Pſalmos Germanos, Hymnos & ᾠδὰς, non Pindarica:

Virtutes ac mores eius.

Preces.

Bibliorum lectio.

daricas illas, ſed mere πνευματικὰς ex Chriſti ſchola ſanctique officina Spiritus profectas, Pſalmos item Latinos, præcipue *Pſalmorum decantatio.* vero Buchanani Pariphraſi poetica feliciter expreſſos, frequẽtiſſime cantitabat, eosque omnis doctrinæ cœleſtis vaticiniorum, conſolationum, gratiarum actionum, precationum, pleniſſimum Oceanum vere nominabat. Ad prouehendos vero *Liberalitas.* vel diſcipulorum, vel collegarum, vel quorumcunque tandem rectos conatus, vel ſupplendã inopiam, deſiderari in ſe paſſus eſt nihil: imo ope operaque quoslibet ἐκ τῶν ὑπαρχόντων demereri, deque ſuo lumine alteri lumen accendere promtus ac paratus fuit. Neminem præ ſe contemſit; ſed omnes, quo decebat *Modeſtia.* honore, proſecutus eſt. In rebus aduerſis, non obmurmurabat, ſicut impius ille apud Ariſtophanem Strepſiades: ſed Deo morem gerebat, & omnes calamitates cum Athanaſio *nubeculam eſſe cito tranſituram* credebat. Concordiæ ita fuit ſtudioſus, vt amicis non pauca indulſerit, & τὰ μέγιστα κακὰ οὐκ ἄλλως, ἢ ἐκ φιλονεικίας καθίστασθαι, experientia doctus vere exiſtimarit. In familiaritatem & amicitiam, οὔτε πάντα, οὔτε παντόθεν, οὔτε παρὰ πάντων, vt Græci aiunt, recipiebat; ſed paucorum erat hominum: quos vero ſemel receperat, conſtantiſſime retinebat. Candore vero tanto; vt vel manifeſte calumniandi animo prolata in meliorem fere partem ipſe interpretaretur. Quare & amicos quam ſæpiſſime rogauit; vt candorem & mores à ſimulatione alienos, quales Capaneo tribuit Euripides, adferrent: ſæpe talibus vel ſimilibus verſiculis vſus eſt;

Infelix, quiquis mentem disiunxit ab ore:
Non faciens animo conſona verba ſuo!
Fucus in Aonidum non eſt tolerandus alumno;
Candor in exculto quæritur arte viro.

Ocium deſidiamq; toto animo deteſtabatur, ſciens homines nihil agendo diſcere paulatim male agere. Semper itaque, cum per valetudinem poterat, non obiter & ad ὀφθαλμοδουλίαν; ſed ſerio & diligenter in ſcholis iuuentutem informabat; & candelæ inſtar inſeruiendo alijs ipſe conſumebatur, deuorans haud raro inobedientiam petulantium. Quicquid publicis occupationibus ſuffurari poterat; id totum euoluendis libris, annalibus & Poeticis ſtudijs impendebat, multumque, imo fere ſemper in ſua Bibliotheca deliteſcebat; quam exquiſitis libris, nullo deterrente ſumtu, refertiſſimam curauerat.

Porro in docendo ad Phœnicis Homerici exemplum, & dicere & facere docebat, neq; nouos illos ſequebatur, qui neglecta antiquitate, nouo docendi genere, rebusq; nouis ſubinde *Genus eius docendi.* delectantur; ſed veterem illam Græcorũ & Latinorũ docendi & diſcendi rationem planam, certam, expeditam ſequebatur, Græcæ & Latinæ linguarum fundamẽta ponebat, ac tradebat; & ad Poetarum, Hiſtoriarumq; lectionem ſuos aſſueſaciebat

In præceptis tradendis prudentiam, dexteritatemque adhibebat eam; vt neceſſaria tantum, & vtilia ſuis traderet, omiſſis inanibus ſcholaſticorum cauillationibus & rixis: eademque præcepta ſemper ad vſus neceſſarios reuocabat. Vt enim nautæ vel agricolæ non fiunt, altercando de præceptis nauticis, & Georgicis: ſed cum artes illæ intellectæ ſunt, nauigando, arando: ita in his quoque, re & nomine liberalibus ſtudijs, eadem omnino ratio ſequenda eſt diſcentibus. Latinæ linguæ perinde, vt Græcæ fuit peritus, & in ſchola Thorunenſi cum laude Græcæ linguæ fontem *Homerum* interpretatione illuſtrauit: aſſidue *Pſalmos* Græcos, *Epiſtolas* Paulinas Græcas, *Xenophontem*, *Iſocratem*, & alios explicuit, iiſque tanquam delicijs ſuis quotidie ſe mirifice oblectauit. Quare quod Epicharmo ſcripſit epitaphium Theocritus huic etiam congruit: πολλὰ γὰρ ποτίαν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα· μεγάλα χάρις αὐτῷ:

Epicharmi epitaphium.

Vtilia ad vitam pueris quia plurima dixit:
Magna illi habenda eſt gratia.

Teſtantur eiuſdem eruditionem vel *præfationes* illæ *in tres tomos* inſtitutionis literatæ. His ergo ipſius laboribus factum eſt, vt nominis ſui famam non iis finibus, quibus Thoruna clauditur, circumſcripſerit; ſed ſui deſiderium apud alios etiam excitarit. Operam enim eius *Goldbergenſis*, *Suidnicenſis* & *Striauienſis* Reſpublica in ſchola gubernanda expetiuit; & ampliſſimus item Senatus Gorlicenſis. Verum Schoberus his omnibus, Thorunam ſuam, cui omnia, tanquam patriæ alteri, deberet, anteponendam cenſebat.

A multis expetitus.

In ſtatione illa dum perſiſtit: & Dei benedictionem, præcipuorum ea in Republica virorum gratiam, diſcipulorum plurium obſeruantiam, annis tredecim experitur: anno ætatis tricesimo nono, morbo Epidemio tentari cœpit; qui cum ſub initium eſſet remiſſior, paulatim ſumptis incrementis ea facta eſt acceſſio; vt, cum alioqui teneriore eſſet corporis conſtitutione, laboraſſetque iam multis annis ventriculi infirmitate, ſubinde etiam ſuperioribus diebus acceſſiſſent catarrhi & fluxiones capitis copioſiores, plane tandem, & quidem lethaliter decumbere cogeretur. Calendis tandem Octobribus ita intendebatur vis morbi; vt colligere promtum foret, inſtare propediem reſolutionem corporis. Inter graues autem corporis dolores, quibus oppreſſus erat, in ſilentio & ſpe, in voluntate Domini ſe plane acquieſcere dictis factisque teſtabatur; animoque ad Deum, & oculis ad cœlum conuerſis aliquoties ingeminabat: *Fiat voluntas Dei.* Promiſſiones ex Dei verbo propoſitas ſummo cū deſiderio excipiebat, & nutu pbabat; ſeq; Deo rem omnē cōmendaſſe, ſuamq; voluntatē ipſius clementi

Morbo epidemio corripitur.

arbi-

arbitrio ſubmiſiſſe profitebatur. Circa horam decimam noctis Pſalmos ſibi decantari ex Buchanano voluit item Cantionem Eberi; & caput octauum Pauli ad Romanos, ex quo ſcitum illud Chriſtianum pectori ſuo apprimebat: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Paulo poſt cum coniuge ſua *Eua Pyrneſia* aliquantulum collocutus, eandemque vltimo ſalutatam DEI tutelæ præſidioque cum tribus filiolis, commendauit, ruſumque teſtatus eſt, ſe abdicata omnium humanarum rerum cura, nihil aliud expectare, quàm beatam ex hoc ſeculo emigrationem. Quare etiam ipſe ſibi Epitaphium compoſuit; vtque illud diſcipuli, qui tum aderant, annotarent, voluit; quod ſic habet: *Epitaphium ſibi ipſe componit.*

> *Vixi non vixi; quoniam mea vita fuit mors:*
> *Nunc vivo: quoniam mors mea vita fuit.*

Quo diſticho recitato, ad beatam ex hac vita deceſſionem compoſitus, quiete patienterque tempus reſolutionis ſuæ expectabat. Tandem quæ noctem illam excepit dies ſecunda Menſis Octobr. intra ſeptimam & octauam ante meridianas, cum annos vixiſſet triginta & nouem, inter crebras conſolationes & precationes, veluti in ſoporem ſolutus, animam Deo patri Conditori, Filio eius Ieſu Chriſto Redemptori, Spirituique ſancto Sanctificatori reddidit. Fato functus in æde Mariana iuxta ſubſellia ſcholaſtica, ad ſpem glorioſæ reſurrectionis, in die illo magno Cenſorio futuro, ſepultus eſt, concionem habente funebrem D. *Martino Triſnero*, funus cohoneſtantibus conſulibus, ſenatoribus, primarijs viris & ciuibus, lugenteque ſchola vniuerſa. *Ex oratione funebri ſcripta & dicta Thorunij, à Matthia Nizolio Thorunienſi.* *Obit tandem placide.*

CONRADVS DASYPODIVS.

PArentem habuit hic *Petrum*, natione Heluetium, virum probe literatũ; cuius opera & cura vna cum alijs Gymnaſium Argentinenſe, anno trigeſimo octauo inſtitutum, feliciterque poſtea fuit conſeruatum. Hic poſteritati concinnauit *Lexicon Græcum*, reſectis & reiectis vocibus ἀκύροις & barbaris: *dictionarium* item *Latinogermanicum*, & *Germanicolatinum*, quo in ludis pueritiæ nihil familiarius. Peruenit ætate vſque ad annum Chriſti quinquageſimum nonum: inque eius locũ ſuffectus eſt *Gerardus Seuenus*, Grammaticus perquam eruditus. Filius *Conradus Daſypodius* Argentinæ, vbi pater docebat, in lucem editus; vt primum per ætatem potuit, literarum ele- *⊖ 1600 die 22. April. Pater Daſypodii. Gerardus Seuenus. Daſypodij patria.*

In præceptis tradendis prudentiam, dexteritatemque adhibebat eam; vt neceſſaria tantum, & vtilia ſuis traderet, omiſſis inanibus ſcholaſticorum cauillationibus & rixis: eademque præcepta ſemper ad vſus neceſſarios reuocabat. Vt enim nautæ vel agricolæ non fiunt, altercando de præceptis nauticis, & Georgicis: ſed cum artes illæ intellectæ ſunt, nauigando, arando: ita in his quoque, re & nomine liberalibus ſtudijs, eadem omnino ratio ſequenda eſt diſcentibus. Latinæ linguæ perinde, vt Græcæ fuit peritus, & in ſchola Thorunenſi cum laude Græcæ linguæ fontem *Homerum* interpretatione illuſtrauit: aſſidue *Pſalmos* Græcos, *Epiſtolas* Paulinas Græcas, *Xenophontem*, *Iſocratem*, & alios explicuit, ijſque tanquam delicijs ſuis quotidie ſe mirifice oblectauit. Quare quod Epicharmo ſcripſit epitaphium Theocritus huic etiam congruit: πολλὰ γὰρ ποτὶ τὰν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα· μεγάλα χάρις αὐτῷ:

Epicharmi epitaphium.

Vtilia ad vitam pueris quia plurima dixit:
Magna illi habenda eſt gratia.

Teſtantur eiuſdem eruditionem vel *præfationes* illæ *in tres tomos* inſtitutionis literatæ. His ergo ipſius laboribus factum eſt, vt nominis ſui famam non ijs finibus, quibus Thoruna clauditur, circumſcripſerit; ſed ſui deſiderium apud alios etiam excitarit. Operam enim eius *Goldbergenſis*, *Suidnicenſis* & *Sitauienſis* Reſpublica in ſchola gubernanda expetiuit; & ampliſſimus item Senatus Gorlicenſis. Verum Schoberus his omnibus, Thorunam ſuam, cui omnia, tanquam patriæ alteri, deberet, anteponendam cenſebat.

A multis expetitus.

In ſtatione illa dum perſiſtit: & Dei benedictionem, præcipuorum ea in Republica virorum gratiam, diſcipulorum plurium obſeruantiam, annis tredecim experitur: anno ætatis triceſimo nono, morbo Epidemio tentari cœpit; qui cum ſub initium eſſet remiſſior, paulatim ſumptis incrementis ea facta eſt acceſſio; vt, cum alioqui teneriore eſſet corporis conſtitutione, laboraſſetque iam multis annis ventriculi infirmitate, ſubinde etiam ſuperioribus diebus acceſſiſſent catarrhi & fluxiones capitis copioſiores, plane tandem, & quidem lethaliter decumbere cogeretur. Calendis tandem Octobribus ita intendebatur vis morbi; vt colligere promtum foret, inſtare propediem reſolutionem corporis. Inter graues autem corporis dolores, quibus oppreſſus erat, in ſilentio & ſpe, in voluntate Domini ſe plane acquieſcere dictis factisque teſtabatur; animoque ad Deum, & oculis ad cœlum conuerſis aliquoties ingeminabat: *Fiat voluntas Dei.* Promiſſiones ex Dei verbo propoſitas ſummo cũ deſiderio excipiebat, & nutu probabat; ſeq; Deo rem omnẽ cõmendaſſe, ſuamq; voluntatẽ ipſius clementi

Morbo epidemio corripitur.

arbi-

arbitrio ſubmiſiſſe profitebatur. Circa horam decimam noctis Pſalmos ſibi decantari ex Buchanano voluit item Cantionem Eberi; & caput octauum Pauli ad Romanos, ex quo ſcitum illud Chriſtianum pectori ſuo apprimebat: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Paulo poſt cum coniuge ſua *Eua Pyrneſia* aliqnantulum collocutus, eandemque vltimo ſalutatam DEI tutelæ præſidioque cum tribus filiolis, commendauit, rurſumque teſtatus eſt, ſe abdicata omnium humanarum rerum cura, nihil aliud expectare, quàm beatam ex hoc ſeculo emigrationem. Quare etiam ipſe ſibi Epitaphium compoſuit; vtque illud diſcipuli, qui tum aderant, annotarent, voluit; quod ſic habet: *Epitaphium ſibi ipſe componit.*

Vixi non vixi; quoniam mea vita fuit mors:
Nunc vivo: quoniam mors mea vita fuit.

Quo diſticho recitato, ad beatam ex hac vita deceſſionem compoſitus, quiete patienterque tempus reſolutionis ſuæ expectabat. Tandem quæ noctem illam excepit dies ſecunda Menſis Octobr. intra ſeptimam & octauam ante meridianas, cum annos vixiſſet triginta & nouem, inter crebras conſolationes & precationes, veluti in ſoporem ſolutus, animam Deo patri Conditori, Filio eius Ieſu Chriſto Redemptori, Spirituique ſancto Sanctificatori reddidit. Fato functus in æde Mariana iuxta ſubſellia ſcholaſtica, ad ſpem glorioſæ reſurrectionis, in die illo magno Cenſorio futuro, ſepultus eſt, concionem habente funebrem D. *Martino Triſnero*, funus cohoneſtantibus conſulibus, ſenatoribus, primarijs viris & ciuibus, lugenteque ſchola vniuerſa. *Ex oratione funebri ſcripta & dicta Thorunij, à Matthia Nizolio Thorunienſi.* *Obit tandem placide.*

CONRADVS DASYPODIVS.

PArentem habuit hic *Petrum*, natione Heluetium, virum probe literatũ; cuius opera & cura vna cum alijs Gymnaſium Argentinenſe, anno trigeſimo octauo inſtitutum, feliciterque poſtea fuit conſeruatum. Hic poſteritati concinnauit *Lexicon Græcum*, reſectis & reiectis vocibus *ἀδιάκοποις* & barbaris: *dictionarium* item *Latinogermanicum*, & *Germanicolatinum*, quo in ludis pueritiæ nihil familiarius. Peruenit ætate vſque ad annum Chriſti quinquageſimum nonum: inque eius locũ ſuffectus eſt *Gerardus Seuenus*, Grammaticus perquam eruditus. Filius *Conradus Daſypodius* Argentinæ, vbi pater docebat, in lucem editus; vt primum per ætatem potuit, literarum ele- *Θ 1600 die 22. April. Pater Daſypodii.* *Gerardus Seuenus.* *Daſypodij patria.*

Mittitur in Galliam & Belgium.

mentis & propædeuticis diſciplinis ibi imbutus, in Galliam & Belgium eſt augendæ eruditionis cauſa ablegatus. Audiuit igitur tum Lutetiæ Pariſiorum, tum Louanij, inſignes eius ætatis Mathematicos; vt & in patria *Chriſtianum* Herlinum Mathematicum præſtantem: quem amarunt & coluerunt, quotquot de ingenijs ac doctrina iudicare potuerunt: quemq; tanti fecit magnus *Melanchthon*, vt dicere ſolitum acceperimus, ſe, ſi Argentinæ ſibi vita agenda eſſet, Herlinum auditurum.

** Θ anno ſexageſimo ſecundo.*

Chriſtianus Herlinus.

Ei ſuccedit Daſypodius.

Huic ergo collega adiunctus, & poſtea ſucceſſor datus Daſypodius, mathemata non modo profeſſus Argentinenſi in ſchola eſt diu ac ſedulo: verum etiam συνουσίας & exercitationes fideliter inſtituit. Docuit autem ex præſcripto Ioannis

Docet Mathemata.

Sturmij Geographiæ elementa, Procli ſphæram, Arati φαινόμενα, Euclidem, Arithmeticam, Ariſtotelem de mundo, vel quicunque tandem libri, certe vtilis, ſit auctor. Addidit his Ptolæmeum, Achillem Statium, & Cleomedē, & Hipparchū Bithynium, & Sphærica Theodoſij, cum Theone.

Prognoſtica.

Προγνωστικὴν etiam, quam προρρητικὴν vocat Laertius, voluit Sturmius vt extra ordinem priuatim traderet, eoque acutiora ingenia ad amorem illarum diſciplinarum prouocaret: id quod & Melanchthon feciſſet. Idem Daſypodius, cum *Ioanne Marbachio & Leonhardo Hertero*, officium ſuſtinuit viſitatoris illius ſcholæ: quod & parenti antea fuerat demandatum.

Viſitator Daſypod.

Induſtria igitur & diligentia perpetua ſtudia diſcentum ſuo loco iuuit ac promouit, donec tandem, anno milleſimo ſexcenteſimo, die viceſimo ſecundo Aprilis vitæ finem in his terris fecit. Elucubrauit poſteritati *Sphærica* doctrinæ propoſitionem Græce & Latine: *Volumina mathematica tria*, quorum ſecundum complectens præcepta Mathematica, Aſtronomica, Logiſtica, vnà cum tabulis neceſſariis, pro Academia Argentinēſi collectum: *Euclidis propoſitiones* elementorum 15. Opticorum, Catopticorum; Harmonicorum & apparentiarum, elementorum librum primum. Scripſit & breuem *doctrinam de Cometis & Cometarum effectibus*: *orationem de diſciplinis Mathematicis*: collegit *Lexicon Mathematicum* ex diuerſis antiquis ſcriptis; tranſtulit *Hieronymi Alexandrini nomenclaturam vocabulorum Geometricorum*, item *Euclidis catoptrica*, id eſt, elementa eius ſcientiæ, qua vniuerſa ſpeculorum vis & natura explicatur: eiuſdem elementorum Geometriæ ſex priores libros. Exſtat eiuſdem *Heron mechanicus* ſiue de mechanicis artibus atque diſciplinis. Euulgauit item *deſcriptionem horologii* illius Aſtronomici & mirandi, quod, ipſo inuentore & ergodiocta, Argentinæ in ſummo templo erectum, non ſine delectatione hodie

Obitus Daſypodii.

Scripta eiuſdem.

Horologium Argentinenſ.

hodie ſpectatur Habuit etiam congeſta mathematum volumina complura: quæ ſi lucem aſpicere potuiſſent, qualis quantuſque vir & mathematicus fuiſſet, apparuiſſet. Sed partim morbis diuturnis vexatus, partim alijs impeditus, affecta illa relinquere coactus eſt. *Ex tomo 2. orationum Melchioris Iunij, & I. Sturmij epiſtolis claſſic.* — *Nondũ edita eius ſcripta.*

CAROLVS VTENHOVIVS.

Θ1600. die 1. Auguſti, æta. ſexageſimo quarto. Gandaui.

G*Andauum* nobiliſſima eſt Belgij ciuitas, cum qua, de Eraſmi iudicio, quaqua ditio patet Chriſtiana, vix vllam reperias conferendam, ſiue amplitudinem vrbis & potentiam, ſiue politiam & gentis indolem ſpectes. Inter alias autem eius vrbis familias cum vetuſtas tum nobiles, floruit genus Vtenhouiorum, dominorum Neulandiæ ſiue Neochthonis. Fuit ex eorum numero *Nicolaus Vtenhouius*, huius de quo agimus, auus, qui præter exactam iuris peritiam, præter elegantiorum etiam literarum ſcientiam, tanta modeſtia, prudentia, iudicio, animi moderatione atque integritate fuit ornatus: vt multis annis nemo Gandaui, principali totius Flandriæ concilio maiore cum laude præſederit. Tum ſi quid in adſiduo cauſarum vndique ſtrepentium tumultu contigiſſet ocii, id euoluendis ſacris voluminibus impendebat, frequenter & noctis aliquam partem huic curæ decidens: homo tot virtutum luminibus illuſtris, vt in illo minima claritatis portio videretur generis decus Habebatque adeo illud cum Catone Romano commune: quod nullum omnino tempus pateretur elabi ſine fructu ſtudiorum; adeo vt in conſeſſum etiam ſecum deferret enchiridia quædam: in quibus legeret aliquid: ſi quid forte incideret à negocijs vacui temporis: quod alij vel fabulis, vel inanibus cogitationibus darent. Vt autem literas in delicijs habuit, ita & literatos ſummo proſecutus eſt amore, quorum facile princeps fuit Eraſmus: qui vt propenſiſſimo eius erga ſe ſtudio vicem aliquam reponeret; Epitaphia hæc, alterum Latinum, Græcum alterum illius memoriæ dicauit:

Fami. Vtenhouiorum. — *Nicolaus Vtenhouius.* — *Cato.* — *Fauet literis & literatis.*

Hoc ſaxo tegitur celebris Heros,
Vtenhouius ille Nicolaus:
Quo ſub præſide Flandria ſenatus
Multos floruit vnice per annos.
Hoc patri orphana turba liberorum
Μνημεῖον poſuit, pio quidem illa,
Sed caſſo officio. Quid attinebat,

Epitaph. Nicolai Vtenhouii.

Hic

Hæc illi monumenta comparare;
Cuius ſcilicet approbata virtus
Hæret mentibus omnium, nec illa
Illum vis abolebit, aut vetuſtas?

Græcum ſic habet.

Τὶς σὺ θνάων, ὄνομ' ἐστί μοι δίκη.
Τὶ δακρύεις οὖν, τὸν δικαίαρχον καλὸν
Τὸν Νικόλαον Οὐθενώβιον ποθῶ,
Ὃς ἦν ἁπάσης Φλανδρίας κλέος μέγα.
Τούτου γὰρ οὐδεὶς βελτίων πέφυκ' ἀνήρ.
Φίλῳ θανόντι συναπέθανον, ὡς μοι δοκῶ,
Οὐκ ἦν δίκαιος, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ δίκη.

Carol. Vtenhouius pater. ***Triplex genus nobilitatis.*** Reliquit hic filium *Carolum* vere γνήσιον. Nam cum videret triplex eſſe *genus nobilitatis*: vnũ, quod contingit natiuitate: alterum, quod parit liberalium diſciplinarum cognitio: tertium eximiam virtutem & ingentia in Remp. merita: ipſe nobilitatis hunc circulum ſuis numeris abſoluit. Ad generis enim decus addidit abſolutam doctrinam, & veræ pietatis ſtudium, ſine qua nulla eſt nobilitas vera, nulla beatitas. Literis operatus eſt primum in Germaniæ Academijs; poſtea Patauium cõceſſit: vnde & pulcre Ciceronianus, & bene Græcus eſt reuerſus. In patria deinde vxore ducta, ſummis eſt honoribus functus; atque doctorum bonorumque præcipuorum eius ſeculi amicitia, inprimis Eraſmi, cujus aliquot ad ipſum exſtant epiſtolæ, eſt vſus; liberiſque ſuauiſſimis auctus. De quorum ***Carol. Vtenhouius filius.*** numero fuit hic *Carolus* in lucem Gandaui editus, anno trigeſimo ſexto, ſupra ſeſquimilleſimum. Pater tempeſtate Albani ducis, rebus in peius labentibus, furori militari cedens Diſſel***Pater viſu captus.***dorpium, ne patriæ exitium videret, ſe cum familia ſubduxit. Tandem etiam viſu captus eſt, vt ad eum Epigramma Poſthij teſtatur:

Nec tibi, care ſenex, iraſci Numina credas;
Quod tua iam lumen lumina deſtituat.
Te Deus immo iſta reddit quoque parte beatum;
Ne miſera videas excidium patriæ.

Filium autem ſibi cognominem à puero fideliter literis im***Mittit filium Lutetiam.***buendum curauit; iactiſque feliciter fundamentis *Lutetiam* Pariſiorum, augendæ eruditionis ergo miſit. Vbi qua cum diligentia & induſtria in literarũ curriculo verſatus ſit; ex hoc *A*-***Adriani Turnebi de Vtenhouio iudicium.*** *driani Turnebi* ad *Paul. Foxiũ*, Galliæ regis in Anglia tũc oratorẽ, teſtimonio liquet: *Tametſi* inquit, *de hominib. illis, de quibus me interrogas, melius per te iudicare potes, quã ego te docere: tamẽ quando iudiciũ requiris meũ, nõ cõmittã vt id temere à [illegible] videaris. Ego de Carolo Vtenhouio ſic ſentio: egregiũ eſſe iuuenem in vtraq; lingua, cui*

paucos

paucos comparare poſſis, vix vllum anteponere. Carpentarius in Philoſophia facile primas tenet; vt cum ab eo diſceſſeris, vix quenquam in eo genere reperias, quem probes: cumque Philoſophi noſtri indiſerti fere ſint, ſolus fere ex omnibus orationis nitorem ſequitur. Hos homines ſi in familiam tuam adſciueris: Academiam noſtram ſuis luminibus ſpoliaueris, nihilque fere ei reliqueris, quod vel iuuentus noſtra, vel exteri homines admirentur. Vale Lutetia, anno milleſimo, quingenteſimo ſexageſimo tertio.

In Angliam igitur abductus, multa in laudem Reginæ *Elizabethæ* * ſcripſit: quæ plurimis etiam ipſum donis honeſtauit. In Gallia habuit diſcipulas * filias *Ioannis Morelli*, & *Antonia Delonia*, quas docuit Græca & Latina, vt ſcripta edita teſtantur. Idem poſtea & *Ioannam* atque *Annam Pallantiam*, è Modij elegijs notas, ijſdem literis informauit, non ſine ſua etiam laude.

In Angliam abit Vtenhouius.
* *Vide libr. I. alluſionum Vtenhouii.*
Docet virgines.

Fuit homo totus à Muſis & Gratijs factus ad humanitatem & libentias: eoque locis illis, vbi vixit ſumme cultus: cæterum in re non admodum lauta. Vxorem habuit *Flodorpiam*, quæ ei ſuperuixit. Obijt ipſe Coloniæ, anno milleſimo ſexcenteſimo calendis Auguſti apoplexia; dum circa meridiem ſurgit ad prandium, ætatis ſexageſimo quarto, nullis relictis liberis. Adoptarat quidem non ſolenniter tamen, ſed dictis ſcriptiſq; fratris filiam *Annam Vtenhouiam*, & *Ianum Gruterum*: ſed nihil hereditatis illius creuerunt. Recidit tota ad filias fratris natu maioris, *Iacobi Vtenhouii*, qui Francofurti mortuus. Per triginta amplius annos nihil ſcribebat ad amicos, niſi carmine; nunquam proſa. Calluit linguas principes, *Latinam*, *Græcam*, *Hebræam*, & præter has, Germanicam, Gallicam, Italicam, Anglicam. Symboli quaſi loco vſus eſt ſuo ipſius nomine, varijs proſtheſibus: vt οὖθιν-ὁ-βίος, additis his χωρὶς τοῦ θεοῦ vel Κάρολος, θεῷ ζῶν, οὖθιν ὁ βίος πέλω θεοῖο: vel, οὖθιν ὁ-συνεχβίοιο βίος πέλε νόσφι θεοῖο. Item Κάρολος οὖθιν ὦ βίος: Οὖθιν ἄπερ Μουσῶν καὶ χαρίτων ὁ βίος.

* *Vide Buchananum in odarum libro.*
Mores eius.
Vxor.
Obitus.
Heredes.
Delectatur carmine.
Callet linguas varias.
Symbolum.

Minerua ſuauiſſime arridente de Græco in Latinum vertit *Callimachum*, & *Nonni* Dionyſiacon libros. Edidit etiam *Xeniorum* ſiue *alluſionum* librum, ad nomina illuſtrium aliquot Europæ hominum. vertit quædam de Latino in Græcum, inter quæ *Penelopes elegia ad Vlyſſem*: editus eſt & *Æſopus* Latine ab ipſo verſus. *Commentariolum* etiam *Parallelon*, ſiue libellum adſertorium, quo principum, inprimis duorum, Hiſpaniarum ſcilicet & Indiarum regis *Philippi* ſecundi, & Turci *Mahometis* tertij vires, opes, prouinciæ, atq; forma eas bene adminiſtrandi & regendi, tempore pacis bellique, explicantur: & arma & arcana infinita deteguntur, ex *Ioanne* Botero Italo in Latinum vertit, cum præfatione *Vtenhouii*. Epitaphium pater Carolus ipſe

Scripta.
Patris Vtenhouii Epitaphium.

ipſe viuens ſibi eiuſmodi ſtatuit: *Ecce nunc hic in puluere dormio: & exſpecto d nec veniat immutatio mea. Redimet enim Dominus animas ſeruorum ſuorum: & creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis, in libertatem gloria filiorum Dei. Repoſita eſt hac ſpes in ſinu meo.* Hoc & ipſe Filius; Patri ὁμώνυμος, etiam dum ſuperſtes, ſibi epitaphium condidit:

Pſal.33. *Rom.8.* *Iob.19.* *Filii epitaph.*

Hic & ego tandem capio ecce in puluere ſomnum:
Opperiorque diem, mea qua mutatio fiat.
Namq; animas redimet famulorum Iona ſuorum,
Ipſe creaturamq; ſuam ſeruire ſuetam,
Aſſeret à carie corrupta molis, in eorum
Libertate Dei ſoboles vt honore fruatur.
Hac animo ſpes certa meo atque immota repoſta eſt.
Θανάτῳ πάντες ὀφειλόμεθα.

Ex libro 28. epiſtolarum Eraſmi: libro 1. alluſionum Vtenhouij, & Iconibus Boiſardi.

✝ 1602. d. 3. Febr. at a. 63.

PAVLVS MELISSVS SCHEDIVS.

PAulus *Meliſſus Schedius*, anno Chriſti 1539. d. 20. Decembr. ſeſquihora ante meridiem, ſub eleuatione graduum 50. in lucem editus, *Melrichſtatum*, habuit patriam, ab ipſo *Alpi. ipolim* dictam, oppidum Franciæ orientalis. Patrem * habuit *Balthaſarem Schedium*, matrem, *Otiliam Meliſſam*, Polichios & Mergiletos conſanguinitate attingentem.

Patria Meliſſi Melrichſtat.

** Qui cum pro alieis ſpopondiſſet, omnibus fuit exutus bonis.*

Meliſſus autem anno ætatis ſeptimo primum frequentare cepit ſcholam in patria, puer indolis promptiſſimæ, & qui parentibus optimam tum de ſe præbuerit ſpem, ad *Poeſin & Muſicam* admodũ pronus, vt & ad *picturam*. Atq; ita fidem fecit prouerbio, quod inquit: *generoſam plantam ſtatim eſſe cum fructu.*

Educatio pueritia.

Deinde ætate prouectior poſt bellum Marchionicũ *Erphordiam* profectus *Chriſtophorum Hoffmannum* audiuit. Poſt Cygnæam Miſniorum vrbem ad Moldauam amnem adijt: vbi vixit ab anno 1554. vſq; ad 1557. *Eraſmo Rudingero* Pabebergenſi, Ioachimi Camerarij genero, præceptore vſus. Hinc Ienæ Tyringorum audiuit *Victorinum Strigelium*, in dialecticis, *Ioan. Stigelium*; in Poeſi, aliosq; viros doctiſſimos An. 1561. Danubio deſcendens *Viennam* Auſtriæ profectus, in Græcis auditor fuit *Georgii Tanneri* I.C. & *Wolfgangi Lazii* Hiſtorici familiaritate ſuauiſſime vſus eſt, cõiunctiſſimus ſimul *Caſparo Cropatio* Poetæ laureato, ante condiſcipulo eius Cygneæ, vbi & olorẽ ſuauiſſime cantantem audiuiſſe ſe & vidiſſe aſſeuerauit Aluntur enim

Erphordiam mittitur. *Inde Cygneam.* *Hinc Ienam.* *Viennam proficiſcitur.* *Olor ab eo auditus canere.*

enim in foſſarum vrbis aqua limpidiſſima ſtagnante cygni complures.

Poeta creatur & nobilitate donatur.

Is dum in Archigymnaſio Viennenſi viueret, creatur à Ferdinando Roman. Imp. Poeta Laureatus, & inter nobiles refertur, qui honos illi collatus eſt poſtridie Kal. Maij, anno 1564. Erat enim Meliſſus tum Imperatori & filio eius Maximiliano II. gratus, tum conſiliarijs, præcipue vero Seldio & Zaſio, maximæ autoritatis viris, cariſſimus, non ſolum propter doctrinā & virtutes eximias: ſed & propter mores caſtos, pudicos, & ad omnem honeſtatē compoſitos Ab obitu Ferdinandi Imp. contulit ſe *Pragam* Bohemiæ. Illinc diſcedens & Albi flumine deſcendens *Wittemberga* venit, inq; conuictu *Pauli Eberi* viuens, ibi *Vitum Ortelium Winshemium* in Græcis, & *Caſparum Peucerū* Philippi Melanchthonis generum, in Hiſtoricis: *Rudigerum* in Phyſicis & *Ioan Maiorem* in Poeſi audiuit.

Venit Wittembergam.

Eius tum condiſcipuli & amici.

Habuit Wittembergæ inter alios amicos & ſtudiorum ſocios tum, *Simonem Stenium*, doctorem poſtea Haidelbergæ celebrem, tum *Iohannem Ladislaum*, illuſtrium iuniorum magiſtrum & Rectorem complurium felicem, & fidelem, quo cum Wittembergam adijt. Et diutius Meliſſus ibi ſubſtitiſſet, imo forte domicilium fixiſſet: niſi quorundam importunitas vel auaritia potius obſtitiſſet: qui etſi ex noſtro ordine erant, malebant tamen habere generos ineptos & opulentos, quam ingenioſos & in re tenui eruditos: diſſimiles Themiſtocli, qui interrogatus, *vtrum viro* pauperi & bono: an minus probato diuiti filiam elocare mallet: *Ego vero* inquit, *malo virum. qui pecunia egeat, quam pecuniam, quæ viro*.

Themiſtoclis reſponſum.

Wittemberga Lipſiam diſcedit.

Wirtzburgū euocatur.

Inde in aula Auguſta agit

I. Baptiſta Heintzelius.

Meliſſus cantiones edit.

Itaq; Lipſiam profectus, *Ioachimi Camerarii* auditor fuit, quo in loco cū degeret, literis *Friderici* Epiſcopi Wirtzburgenſis euocatur in aulam Wirtzburgenſem. Verum haud multum illic moratus in *Auſtriam* ſe recepit, & in aula *Maximiliani* II. Rom. Imperat. per *biennium* vixit, præfectus *quadraginta duobus* armigeris adoleſcentibus nobilibus, inter quos erant cōplures illuſtri genere nati. Interfuit Comitijs Auguſtanis. Anno 1566. operaq; *Hieronymi Wolffii*, viri eruditiſſimi, peruenit ad noticiā *Ioannis Baptiſta Heintzelii* conſulis. Æſtate illa liber primus illius cantionum Harmonicarum typis excuſus publice prodijt: In quas epigramma Poſthij exſtat eiuſmodi:

Arte fuit gemina quondam celeberrimus Orpheus,
Carminibusq; ſacris, Harmonicisq; ſonis.
At tanti nuſquam Vatis monumenta ſuperſunt;
Quis nouus ergo Orpheus temporis huius erit?
Nullus erit, vel erit Paulus meus ille Meliſſus,
Orphea qui geminis artibus æquiparat.
Paſcit enim doctas diuino carmine mentes,
Harmonicisq; item mulcet eas modulis.

Sub

Militat in Hungaria. Sub eodem Maximiliano Imperatore militauit in Hungaria, vbi & patrueles duo ipſius, Ioannis filij, aderant, *Martinus* nempe *Schedius*, qui antea fuerat ſignifer in Liuonia; & *Ioannes* qui poſtmodum in Gallica illa clade ad Monconturium occubuit.

Exit aula. Sed pertæſus vitæ ſedentariæ gnaruſque inter aulæ artes eſſe pene primariam, *ſimulare* ac *diſſimulare*: homo tam aperti pectoris, vt animum primoribus geſtaret labris: poſt illam militiam ſuus eſſe voluit: & ad ſtudia priora, inprimis poeſos redijt. *Galliã adit. Io.* Lobetus. Anno 1567. profectus per Belgium in Galliam comite itineris *Ioanne* Lobetto Iuriſconſulto experientiſſimo, cum ſubſtitiſſet aliquandiu *Lutetiæ*, ſalutaſſetque *Petrum Ramum*, *Dionyſium* Lambinum, *Iohannem Auratum*, *Erricum Memmium*, audiuiſſetque profeſſores regios; *Aureliis incidit in tumultus bellicos.* contulit ſe Aurelianum ad Ligurim, vbi incidit in tumultus illos bellicos, qui mouebantur die 29. Septembr. per totum regnum ob diuerſitatem religionis.

Rediens in Burgundiã bis capitur. Anno 1568. *Ioannis Caſimiri* Principis Palatini exercitu in Galliam pro defenſione principum ſanguinis regij introducto cum ſecederet in *Burgundiam*; bis captus fuit: primum quidẽ à præſidiarijs militibus Gallis oppido Charitenſi erumpentibus, deinde ab iniurioſiſſimis Hiſpanienſibus Dolæ. *Veſuntionem* Sequanorum vrbem vbi attigiſſet, hæſit ibi per tres menſes delectatus admodum loci amœnitate, & ciuium comitate. Inde per *Iuram* montem (in cuius ſummitate Orientem verſus viſu notati numerantur 14. lacus) ad Lemannum ſe conferens, *Geneuæ ſubſiſtit.* *Geneua* Allobrogum diutius commoratus eſt, familiaritate vſus *Chriſtophori* Principis Palatini, *Franciſci Porti Cretenſis*, *Theodori Bezæ*, *Henrici Scrimgeri*, *Petri Pithæi*, *Henrici Stephani* & aliorum. Vixit etiam *Luſannæ* & ruri in parte citeriore lacus Lemanni, æſtiuo præſertim tempore.

Spiram proficiſcitur. Demum *Spiram* ad comitia quæ Maximilianus Imperator indixerat, venit anno 1570. eaque occaſione *Heidelbergam* ad *Fridericum III.* Electorem Palatinum. Inde rurſum in Allobrogas & Burgundos tetendit: quo itinere confecto ad Nicrũ rediit anno 1571. vbi omnes pſalmos Dauidis ad melodiam Gallicam rhythmis Teutonicis componere aggreſſus, anno *Pſalmos rhythmis vernaculis reddit.* ſequente 1572. priores quinquaginta in lucem emiſit. *Fridericus* enim pius, ingeniorum cenſor acerrimus perſpecto in Meliſſo eſſe non minus pietatis, quam ingenij & induſtriæ: curam ei hanc demandarat transferendorum in linguam Germanicã rhythmis Pſalmorum Dauidis. Vixit Meliſſus Heidelbergæ liberalitate munifica illuſtriſſimi Electoris, in collegio Sapientiæ ad menſam adhibitus, qua tum doctiſſimi & clariſſimi viri *Zacharias Vrſinus*, *Nicolaus Dobbinus*, *Hermannus Wittekindus*,

vtebantur. Sub annum 1575. miſſus eſt ab Electore Palatino *Friderico*, vna cum Legato Ducis *Alençonii* ad Imper. *Maximilianum* II. & ad Electores cæterosque Imp. principes, cum Caſimirus iam ſecundo exercitum in Galliam duxiſſet.

In Italiam tandem poſt obitum Friderici III. iter adornauit anno 1577. ibique hæſit non vno in loco, vſque per æſtatem anni 1580. *Patauii* biennium fere commoratus audiuit *Tibertum Decianum, Ioan. Cephalum & Iacobum Menochium*, Iuriſconſultos, *Ricco-bonum* Oratorem & alios. Cumq; Italiæ amœnitate mirum in modum delectaretur, ſtatuit, quantum fieri poſſet, illuſtres illas vrbes Lombardiæ, Inſubrum, Liguriæ, Hetruriæ, & aliarum regionum exactius perluſtrare. *Romæ* quotidianus erat in Bibliotheca Vaticana, ibidemque *Achillem Statium, Petrum Angelium Bargaum, Fuluium Vrſinum, Herculem Cioſanum, M. Antonium Muretum* ſæpius conuenit. Florentiæ *Petrum Victorium*, Bononiæ & Romæ *Carolum Sigonium*: à quibus omnibus extant Epiſtolæ ad Meliſſum quam humaniſſime ſcriptæ. Senæ Hetruſcorum annum integrum vixit, ab *Alexandro Picolominæo* viro in Græcis & Latinis eruditiſſimo aliquoties inuitatus *Italiam adit.* *Roma eſt quotidianus in bibliotheca Vaticana.*

Anno 1579. cum rediſſet *Patauium*, creatus eſt 10. Kalend. Nouembr. ſolenni actu *Comes Palatinus, Eques auratus, & Ciuis Romanus* per illuſtrem virum *Ferrandum Amadim*, idque ex Priuilegio Caroli IV. Rom. Imperat. quos quidem titulos, non tam appetiuit, quam recuſare noluit: ne iudicia ſummorum principum, & præſtantiſſimorum virorum de ſe ſuperbe aſpernari videretur. Poſteaquam vero Italiæ valedixiſſet, ſtatuit in Galliam redire, & inde traijcere in Angliam, ſed Verona cum diſceſſiſſet, & Benacum lacum tranſmiſiſſet, mutans conſilium *Tridentum* ad dextrum declinauit, Germaniamque per Alpes repetijt. Auguſtæ nonnihil commoratus ſuaſu *Hieronymi Wolffii Norimbergam* ſe contulit, & inde *Auguſtam* ad comitia, quæ anno 1582. Rudolphus II. Imperat. illic indixerat. *Creatur Comes Palatinus.* *Reditin Germaniam ex Italia.*

Anno 1584. ſecunda profectione in *Galliam* reuerſus eſt, *Metasque* Mediomatricum vrbem ab itinere diuertit, vt *Boiſſardum* amicum veterem inuiſeret: vnde *Lutetiam* profectus, in ſuburbanis hortis prope ædes *Iani Antonii Baifii* habitationem commodam & amœnam elegit: & ſequenti anno eius *ſchediaſmata Poetica* tribus partibus comprehenſa, inter bellorũ ſtrepitus ſecundo typis edi curauit, multo auctiora, quam prius fuerant excuſa Francofurti anno 1574. *Iterum Galliam adit.* *Schediaſmata Poetica curat excudi.*

Poſt vindemiam anni 1582. nauigauit ex portu Dipenſi in *Angliam* oblaturus *Richemonti Eliſabethæ* Anglorum Reginæ ſua poemata: Ibique per hyemem in aula manſit, quæ Grenouici *Nauigat in Angliam.*

Ff

Eliſabetha regina Angliæ Meliſſū ad ſe inuitat. Iterum auditolorē cantentem Meliſſus.

nouici erat. Volebat enim Heroina illa clariſſima pariter & doctiſſima, vt Meliſſus locum ſibi aliquem, quo potiſſimum delectaretur in regno eligeret, pollicita ipſum regie à ſeſe ſuſtentatum iri. Accidit vt cum quadam nocte Grenouico, vbi cum regina diuerſabatur, aduerſo Tameſi flumine Londinum verſus, cymba veheretur, audiret iterum olorem dulciſſime cantantem.

Hieronymus Groslotius Lislaus.

Sed poſtquam comite itineris *Hieronymo Groslotio Liſlao* nobili Gallo, cuius maiores ex Francia Germaniæ oriundi erant, qui cum adoleſcentulo *Iacobo VI.* Scotiæ rege ſub *Georgio Buchanano* educatus fuerat, Academias Oxonienſem & Cantabrigienſem, bibliothecaſque libris veteribus refertiſſimas, perluſtraſſet, à Regina humaniſſima, quæ aliquoties ipſum antea ſponte ſua compellauerat, veniam abeundi impetrauit, ac traiecto Oceano *Caletum* verſus tertio in Galliam rediјt.

Tertium Galliam adit.

Nam per literas antea reuocatus fuerat in Germaniam à *Ioanne Caſimiro* Principe, Palatinatus Adminiſtratore. Lutetia igitur digreſſus cum Baronibus Zernomelijs per Aurelianum agrum venit in vrbem Biturienſem humaniſſime acceptus à *Iacobo Cuiacio* Iuriſconſulto. Inde Lugdunum perrexit, & per mediam Heluetiam iter faciens Baſileam attigit: tandem Heidelbergam, quam ipſe vtpote à myrtillis vernacule *haidelber*, Haidelberg, quaſi myrtillorum montem dictam putans, *Myrtilletum* in carmine appellare ſolitus, à baccis illis nigellis, quæ magna ibi naſcuntur copia, Iunio, Iulio potiſſimum & Auguſto menſibus reuertitur. Fuit id anno 1586. Ibi ergo receptus eſt: eidemque Bibliotheca Palatina, varietate librorum inſtructiſſima, concredita.

Haidelbergā redit Meliſſ. Haidelberga vnde dicta.

Sero ducit vxorem: idq; ideo, quod Gauricus aſtrologus dixerat inſpecta eius genitura: magnū eum aliquādo ad Rhenū futurum. Liberi.

Porro cum iam ingraueſcente ætate ex peregrinationibus & tempeſtatibus quaſi in portum delatus videretur, ac ſenio fulcrum, quo ſuſtentaretur, quæreret: hortantibus amicis, præcipue autem *Ioanne Poſthio*, Archiatro Palatino, anno 1593. vxore ducta iuuencula, nuptias, die vigeſimo quarto Septembr. celebrauit anno ætatis 54. cum *Æmilia, Ludouici Iordani* I.C. qui Palatino, dum viueret, fuerat conſiliarius, filia. Coniugium tamen ſterile non fuit. Nam ex ea *Æmilium*, & filiam *Roſinam* ſuſcepit Verum filius viuo adhuc patre obijt: filia autem ſuperſtes eo fuit.

Moritur repente Meliſſ. Paulo ante obitum qua verterit.

Ipſe anno 1602. die 3. Febr. circa *octauam* matutinam cum λειποθυμίᾳ vrgeretur, dum ſe in lectulum reponit, & à Deo petit, moram omnem fati præcidat: dormienti ſimilis in amplexibus cariſſimæ coniugis, dulciſſimæq; filiæ fatum excepit: cū diebus proxime præcedentibus vertiſſet rythmis Germanicis, *orationem Dominicam*, *Symbolum Apoſtolorum*, *Canticum Virginis*

ginis Mariæ, *Canticum Simeonis*, aliaque aliquot Teſtamenti veteris. Ad mortis genus quod attinet: fuerunt qui dicerent nulla ἀπὸ πλήξεως veſtigia apparuiſſe: vt veriſimile ſit, ſubtili aliqua & copioſa deſtillatione in aſperam arteriam delapſa, reſpirationem illi ademptam eſſe: aut etiam defectione animæ aliqua, cui ſtatim non ſuccurſum ſit: aut viribus deficientibus ſubito exſpiraſſe: ſicut linum videmus extingui non affuſo oleo.

Genus mortis Meliſſi.

Exceptæ tamen voces piæ, quibus & peccatorum veniam precatus eſt, & animam Deo commendauit. Obijt autem anno climacterico, *tertio* nimirum & *ſexageſimo*: quem, Gellio teſte, *obſeruatum in multa hominum memoria expertumque eſt, in ſenioribus pleriſque omnibus, cum periculo & clade aliqua venire, aut corporis morbique grauioris aut vitæ interitus aut animi ægritudinis.* Vnde idem teſtatur, Auguſtum Imperatorem, cum celebraſſet *quartum & ſexageſimum* natalem ſuum, valde lætatum eſſe, quod κλιμακτῆρα communem ſeniorum omnium tertium & ſexageſimum annum euaſiſſet.

Annus 63. ſenibus grauis.

Ad mores Meliſſi quod attinet, fuit in eo vitæ ſanctitas ſumma, comitas par: multum ſeueritatis in ſermonibus, nulla tamen triſtitia in moribus. Plurimum venerationis addebat & proceritas corporis, & facies non indecora & cana barba: ita vt occurſus potius reuerentiæ plenus, quam formidinis eſſet. In cultu elegans: in victu frugalis: in conuictu dulcis: fama optima: auctoritas tanta, quanta in ipſius conditionem cadere poterat Opibus non inhiauit, ſtipendio ſuo contentus, memor Horatij, quem vnice exprimere ſtuduit,

Mores Meliſſi.

Forma corporis.

Meliſſus ἀφιλάργυρος.

——— ——— Vatis auarus
Non temere eſt animus, verſus amat: hoc ſtudet vnum:
Detrimenta, fugas ſeruorum, incendia ridet:
Non fraudem ſocio, puerove incogitat vllam
Pupillo, viuit ſiliquis, & pane ſecundo.
Militiæ quanquam piger & malus, vtilis vrbi.
Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari:
Os tenerum pueri, balbumque poeta figurat,
Torquet ab obſcœnis iam nunc ſermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis
Aſperitatis & inuidiæ corrector, & iræ:
Recte facta refert, orientia tempora notis
Inſtruit exemplis, inopem ſolatur, & ægrum.

Non latebat ſane Meliſſum, quid adoleſcentuli illiterati & inertes, de ſtudijs humanitatis ſentirent, quam contemtim

Negligit contemtum ſui.

de iiſdem loquerentur: ſed dignos illos commiſeratione potius quam inſectatione exiſtimabat, iudicio fretus antiquitatis Romanæ, apud quam his literis dediti magno in precio fuere.

Plinius de Iſæo rhetore.

Plinius vir diſertiſſimus & iuris ciuilis peritiſſimus inque cauſis agendis exercitatiſſimus; de Iſæo Rhetore nobili ita ſcribit: *annum ſexageſimum exceſſit: & adhuc ſcholaſticus tantum eſt? quo genere hominum nihil aut ſimplicius, aut ſincerius, aut melius. Nos enim qui in foro veriſque litibus terimur, multum malitiæ, quamuis nolimus, addiſcimus. Schola & auditorium ficta cauſa, res inermis innoxia eſt, nec minus felix ſenibus præſertim. Nam quid in ſenectute felicius, quam quod dulciſſimum eſt in iuuenta?* veriſſime hoc Plinius. Suauitatem enim horum ſtudiorum qui adoleſcens deguſtauit: otium ſenectutis his ipſis iucundiſſime oblectabit.

Duæ in Meliſſo virtutes præcipuæ.

In varijs autem Meliſſi virtutibus duæ inprimis admiratione dignæ fuerunt *Candor & Conſtantia.* Nihil in ipſo ſimulati, nihil fucati, nihil fraudulenti deprehendebatur, mirus oris & cordis conſenſus. Neque quod libere proferendum erat, callide reticebat, aut aſtute tegebat. Deinde mediocria boni conſulere, quam apud alios ſumma adipiſci & abundare maluit: quod conſcientiæ integritatem omnibus alijs dignitatibus & emolumentis præferendam cenſeret. Patuiſſent illi maximorum principum, etiam apud exteros, aulæ: ſi aliorum voluntatibus, vel diſſimulando veritatem, vel abnegando, obſequi voluiſſet.

Meliſſus plurium linguarum peritus. Idem ſui ſeculi poeta princeps.

Præter linguam vernaculam, quæ eſt Teutonica ſuperior, & eas, quæ in ſcholis diſcuntur, maxime ei cordi fuerunt *Italica, Gallica, Hiſpanica, Belgica* item & *Anglica.* Excelluit & Muſicæ ſcientia. Carmina vero, præſertim Lyrica, tanta cura & elegantia elaborauit: vt æui ſua tota Italia, Gallia, Germania non modo poeta princeps haberetur: ſed qui præterea antea ctorrum aliquot ſeculorum vatibus magnitudine ſua induceret caliginem. Cum enim reliqui adſcititio fere fuco, emendicatoque delibuti pigmento, in tranſitu tantum videri ament, adſpernenturque aciem intentam: Meliſſo contra nihil accommodatius ad nominis gloriam, quam penitus inſpici: vtpote qui *ſuo rem gereret remigio, ſoloque volaret in cœlum curru.* Singulare in ipſo elegantiæ Latinæ ſtudium, acre in verbis & phraſibus ſeligendis iudicium, cura imitationis eximia: artificium vſurpandi ἀρχαισμοὺς non vulgare. Scite enim, & tantum ornandi cauſa parce & raro priſcis vti ſolebat, edoctus à Quintiliano & Cicerone, *proprius verbis dignitatem dari ab antiquitate, & magis admirabilem orationem fieri & grandiorem, quibus non quilibet erat vſurus.*

Meliſſus archaiſmis quomodo vſus.

Multa

Multa magnifice de Illuſtriſſima Palatinorum Comitum familia commemorari poſſunt, inter reliquas tamen tum pietatis, tum fortitudinis, tum clementiæ, tum munificentiæ laudes, quaſi ſtellula aliqua ſplendebit hæc, quod per tot annos in otio Muſico & liberali honeſtiſſime Meliſſum fouerit.

Fama Meliſſi.

Nullus tunc ætatis fuit principum, nullus certe literatorum; quin Meliſſum aut præſens præſentem viderit, compellarit, amauerit, obſeruauerit: tanquam Latinæ linguæ Pindarum, vnico magis vnicum, quique Pindaro Græco controuerſiam feciſſet dignitatis, niſi maluiſſet ſecundas agere, & haberi par.

Franconia laus.

Habet itaque Franconia quibus gloriari poſſit alumnis, in omni fere doctrinæ genere præſtantiſſimis. Quid enim clarius *Hutteno* eo tempore, quo vixit? quid limatius *Lotichio* in elegiacis, in quibus ſuperauit omnes iudicio *Georgii Fabricii*, vt in Eclogis ipſe ſeſe: in odis quid eruditius *Meliſſo*? Quid Latinius & feſtiuius poematis *Friderici Taubmanni*, qui veterum poetarum ſales mirifice expreſſit? Iam *Ioachimi Camerarii* eruditio eximia non tantum Franconiæ ornamento fuit: ſed decori vniuerſæ Germaniæ. Idem dici poteſt de ipſius genero *Eſromo Rudingero*, cuius nomen etſi aliquanto obſcurius in vulgus, recondita tamen doctrina viri, & Herculei propemodum labores ijs noti ſunt, qui Wittembergæ ipſius auditores fuere, & domeſticarum ac publicarum occupationum ſpectatores. In eodem oppido Pabeperga, quæ patria eſt Camerarij & Eſromi, natus etiam eſt celeberrimus Mathematicus & ſenex doctiſſimus *Chriſtophorus Clauius*, indignus certe, qui fuerit in ſocietate illa ſalutare Ieſu nomen infamante. Fuit etiam ex Franconia oriundus *Wolffgangus Amlingus*, Eccleſiæ Serueſtanæ paſtor; cuius pietate auctoritate, ſtudio, labore, opera orthodoxa religio in territorio Anhaldino & retenta eſt & defenſa. *Ex oratione parentali Simonis Stenii, Iconibus Boiſſardi & aliis.*

HERMANNVS WITEKINDVS.

Θ 1603. die 7. Feb. St. V. ætat. 80.

Wittembergam ſe confert.

HErmannus Witekindus in oppidulo *Nienrade* Marchiæ in Weſtphalia, natus eſt anno Chriſti, vicesimo quarto, ſupra mille quingentos. Iuuenis *Wittembergam* augendæ eruditionis cauſa ſe contulit, ac ibidem ita in literarum ſtudio verſatus eſt: vt ſe magno illi Philippo Melanchthoni proba-

Ibi Melanchthoni char-

Ibi Melanchthonicharus. Docet ibidē publice. uerit, adeoque penitus in eius ſe conſuetudinem inſinuarit, vt ab eodē publicas lectiones habere honoris cauſa iuſſus fuerit: ab eo, inquam, viro, qui reliquis fere Profeſſoribus lectiones, quas haberent publice, præſcribebat & dictabat.

Ludum regit in Liuonia. Venit inde Heidelbergā: ibi & docet Græca. Annis aliquot elapſis, autore & ſuaſore Philippo, ad ſcholæ *Rigenſis* in Liuonia gubernationem ſe attrahi paſſus eſt. Anno ſexageſimo primo ex illo tranſmarino orbe in Palatinas oras delatus, & Heidelbergenſis Academiæ portum atque ſinum eſt receptus, ad Græcæ linguæ, cuius fuit peritiſſimus, profeſſionem.

Neoſtadium concedit. Redit Heidelbergam. Docet & publice & priuatim. Poſt obitum *Friderici* tertij Electoris Neapolin Nemetum cum alijs ſeceſſit: & adminiſtratione Electoratus ad Illuſtriſſimum principem *Caſimirum* deuoluta, Heidelbergam rediji ibidemque quod reliquum fuit ætatis, in profeſſione Mathematum tranſegit, non ſolum publice iuuentuti inſeruiendo, verum etiam priuatim multos erudiendo abſque vlla mercede, inprimis deducendo φιλίππιας ad *Plutarchi*, grauiſſimi & ſapientiſſimi autoris, lectionem, nec vllum à priuatis illis exercitijs, diſcendi cupidum, arcendo.

Theologiæ dat operam. Ipſe quoque cum Philoſophico ſtudio ſacras lectiones coniunxit, & Theologiæ cognitionem non ex recentium & polemicarum ſcriptionum lacunis, ſed ſacrorum Bibliorum fontibus, & veterum Theologorum riuulis, ſibi hauriendam eſſe exiſtimauit.

Rude donatur poſtquam 42 ann. docuit. Gratum ſe declarat. Cum ita laudabilem & diuturnam, annorum ſcilicet quadraginta duûm, operam Academiæ Palatinæ nauaſſet, ipſe grauis annis, & publicæ profeſſioni minus idoneus, non tantum rude eſt donatus, ſed integro etiam ſuo ſtipendio ad finem vſq; vitæ cohoneſtatus. Quod beneficium emeriti & ipſe agnouit, & pro eo ſe gratum Academiæ declarauit, conſtituto vno alteroq; ad alendos ſtudioſos egentiores, ſtipendio: omnibusque & vitæ & mortis temporibus ita ſe geſſit: vt collegis gratū ſui deſiderium, & iucundam poſteris memoriam reliquerit.

Amici. Lambert. Lud. Pithœus. In alijs viris doctis & amicis, præcipuum habuit *Lambertum Ludolphum Pithœum*, quem vere fraterno complectebatur amore, adeo vt ſine eo vix diem vllum exigeret. Habet enim fere ſemper vnuſquiſque vnum aliquem, quo cum omnia ludicra iuxta & ſeria communicet: &

Plaut. in Trin. *Cui ſuam cum rem crediderit, ſine omni cura dormiat.*

Valetudo. Laborauit multis annis tum calculo, tum diſuria grauiſſima: quos tamen cruciatus patientiſſime tulit. Sæpe ad amicos profeſſus eſt, dolores tantos eſſe: vti quacunque morte acceſſita, ſe illis liberaturus eſſet, ni aliud ſuaderet pietas Chriſtiana.

Vixit

Vixit ſemper celebs, veritus ne in caniculam incideret; quæ latratu ſuo perpetuas ei crearet moleſtias. Fuitque vere:

Integer vitæ ſcelerisq́; purus;

& non factus ad genium huius ſeculi: vnde paucorum ſe dabat familiaritatibus; libris ſtudijſque aſſiduo accubuoque operatus.

Obiit tandem vir vita & morte vtraque pia & placida conſentaneus, die ſeptimo *Februarii*, inter vndecimam & duodecimam noctis horam, anno ætatis ſuæ, octogeſimo primo, Chriſti milleſimo, ſexcenteſimo, tertio. Epitaphium ſibi viuus compoſuit tale; **Obitus.** **Epitaphiũ.**

Quis hic cubem, nihil tua
Nouiſſe refert: ſcit Deus
Curatque: tu quin hoc agis,
Teque ad bene cubandum paras!

Latinitate donauit *vitas Cæſarum*, quot apud Suidam reperiuntur. Edidit & *conformationem horologiorum* in ſuperficiebus planis vtcunque ſitis, & quocunque ſpectantibus, cum *quadrantis Horologici & Geometrici* conformatione & vſibus, ac tabulis ſinuum. Item de *ſphæra mundi & temporis ratione apud Chriſtianos* libellum. Alia præterea ab ipſo Latine & vernacule edita ſunt; in quibus nomen non appoſuit: vt *quod mulier fuerit Papa*, & plura eiuſmodi. *Ex programmate funebri, Geſnero, aliis.* **Scripta.**

MELCHIOR IVNIVS.

✝ 1604. die 23. Ian. æt. 59

Patriam hic habuit Wittembergam Saxonum, anno Chriſti Seruatoris quadrageſimo quinto ſupra ſeſquimilleſimum, parentibus * natus honeſtis, & magnis illis Eccleſiarũ reformatarum luminibus percharis, M. *Melchiore Iunio, & Anna Mantelia.* Pater ſcholæ oppidanæ eius loci initio præfectus fuit, magna cum laude pietatis & induſtriæ: ſed poſtea tum ob alias virtutes miniſtro Eccleſiæ dignas, tum ob eximiam linguæ Vandalicæ cognitionem, iudicio & conſilio Lutheri ad Eccleſiæ *Senſſeberge*[?]*ſis*, quæ multas, vt dicimus, filias, ſiue ſuboppidanas parochias habet, illius duntaxat linguæ peritas, gubernationem eſt adhibitus. Qua in functione ita ſeſe geſſit: vt non modo viua voce ſuis, qui tunc ei concrediti erant, auditoribus prodeſſet: ſed etiam conuerſis in linguam illam partibus quibuſdam ſacrorum librorum, & Eccleſiaſticis cantionibus, egregiam poſt ſe reliquerit memoriam. Mater eius filia fuit reuerendi viri *Ionæ Mantelii*, diaconi Eccleſiæ Wittembergenſis: poſt obitum patris in familia D. Philippi Melanchthonis, pie & caſte educata, inſigne matronalium virtutum exemplar. * *die 27. Octobr.* **Parentes.**

Mittitur Argentinam. Horum igitur filius ad ſcholam Argentinenſem anno ætatis *decimo quarto*, qui fuit Chriſti Seruatoris, quinquageſimus nonus ſupra mille, quingentos, peruenit, & ad claſſem quintam deductus, eximia ſtatim præſtantis indolis ſpecimina de ſe præbuit. Poſtea vero, peragratis antea præcipuis Galliæ & Belgii Academijs, Argentinam reuerſus, tertiæ & ſecundæ claſſi illius Academiæ, ſingulari cum vtilitate diſcipulorum, aliquot annis præfuit. Deinde ad profeſſionem publicam oratoriæ facultatis vocatus, Spartā ſuam ita exornauit, vt & docendo, & iuuentutē eloquentiæ ſtudioſam exercendo, & libros atq; orationes in publicum emittendo, magnam ſibi laudem & commendationem apud omnes bonos & literatos compararit.

E peregrinatione Argentinam redit. Vbi claſſicus fit præceptor. Inde publicus profeſſor.

Adhibetur ad officia Academica. Quapropter & ad officia Academica, *Viſitaturam* dico & *decanatum*, aliquoties adhibitus fuit; ſed etiam *Rectoratum* eius ſcholæ totis annis tredecim continuis geſſit: & poſteaquam id munus annuum eſſe ampliſſimo magiſtratui Argentinenſis Reipub. placuiſſet, ex interuallo idem officium iterum ei commendatum eſt.

Vita priuata. Vita eius priuata plena fuit exemplorum pietatis & modeſtiæ; inque expediendis vocationis ſuæ laboribus, adeo ſibi nō pepercit, vt nocturnis lucubrationibus valetudinem, quæ pro conſtitutione corporis ſatis firma erat, & propterea diuturnior potuiſſet eſſe, haud parum viſus ſit lædere.

Paralyſi corripitur. Hinc cum anno milleſimo, ſexcenteſimo, paralyſi ſiniſtri totius lateris correptus, & tamen ſingulari DEI beneficio priſtinæ valetudini reſtitutus eſſet, proximis etiam ſequentibus annis, ſuo pro virili functus eſt munere: donec defluxiones illæ iterum atque iterum recurrentes, anno tertio ſupra mille ſexcentos, ita eum debilitarint: vt nec lingua integre, nec pedes ſuum amplius officium poſſent facere; ſed perpetuo affixus lecto cogeretur iacere.

Patitur recidiuam.

Tandem anno quarto huius ſeculi, die decima tertia Ianuarij eadem paralyſi ingraueſcente, & linguæ vſum, & totius corporis motum plane amiſit; mente interim & intellectu integerrimo manente, ſenſibus etiā externis ita acutis reſtantibus, vt intra biennium integrioribus vſus nō fuerit. Et licet poſtremis morbi diebus, preces ad DEVM lingua ſua exprimere nō poſſet: mente tamen ita ardens erat; vt geſtibus, totaq; corporis conformatione ſatis oſtenderet; nihil ſibi gratius, nihil optatius eſſe; quam literarum ſacrarum, piarumq; precum recitationem; & ſæpiſſime ſummo conatu hanc vocem proferret: *orate, orate.*

Moritur. Atque ita die tandem 22. Ian. circa ſecundam pomeridianā, ad ſomnum ſe, qui tamen affectus potius ſoporoſus fuit, cōponere viſus; in eo quiete ad extremum vſq; halitū perſeuerauit, & poſtridie eius diei ante meridiem è vita abiuit.

Reliquit filium, ſibi cognominem, paternæ virtutis ac doctrinæ hæredem. Doctrinæ genus in religione conſtanter id probauit; quod Euangelicis in Eccleſijs ſonat: atque ad idem liberos, coram & per literas paterne hortatus eſt.

Scripta Iunii.

Scripta, quæ poſteritati elucubrauit, maximam partem *Philologica & oratoria* ſunt: vt *ſchola Rhetorica de contexendarum epiſtolarum ratione: orationum*, exercitij gratia à generoſa nobilique iuuentute Argentinenſi in Academia habitarum, de diuerſis ac iucundis argumentis, *tomi tres*. Edidit etiam *præcepta artis bene dicendi, ex Platone, Ariſtotele, Hermogene*, & ſimilibus collecta: *Analyſin* item *orationum Ciceronianarum*, ſecundum cauſarum genera, orationis partes & materias: & his affinia; quorum ſyllabum bibliothecæ exhibent. *Ex programmate funebri & bibliothecis.*

HELIAS PVTSCHIVS ANTVERPIANVS.

Θ. 1606. d. 9. MartI. æt. 26. currente.

Patria & parentes. *Alii 6. Nouembr.* *Familia.*

HElias Putſchius Antuerpiæ natus eſt d.* 26. Nouembris, anni MDLXXX. patre *Ioanne Putſchio*, & matre *Eliſabetha Ruizia*. Putſchiorum autem familia ſicut accepimus, iam olim apud *Auguſtanos Vindelicorum* honorata nec incelebris fuit, & cum patricijs quibuſdam gentibus affinitate coniuncta, vt *Remorum, Stamlerorum, Imhofiorum*, alijs. Nec non etiam cum Vlmenſibus patricijs Baldingeris. In *Carinthiam* quoque nonnulli Putſchiorum ſe contulere, vbi Bambergenſis præſulis eſt ditio, in qua feuda ab eo acceperunt, venis potiſſimum metallicis fructuoſa. Ex hac igitur Putſchiorũ gente Auguſtana auus Heliæ *Iohannes* oriundus, mercaturæ occaſione *Antwerpiam* ob loci inſignem, quæ illis temporibus erat, opportunitatem commigrauit. Sed rebus ac temporibus poſtea commutatis *Iohannes Putſchius* parens patriam ſuam Antwerpiam ſponte reliquit, *Embdamque* primo (quod orientalis Friſiæ adprime nobile oppidum & emporium eſt) deinde *Stadam*, quæ Saxoniæ vrbs percelebris, ſedem fortunarum ſuarum ac domicilium tranſtulit. *Antwerpia* autem exceſſit, pater Heliæ, anno *octogeſimo tertio ſupra milleſimum quingenteſimum* à nato Chriſto, cum *trimulus* etiam eſſet filius Helias. In cuius primo ortu hoc memorabile accidit (quod ex vitrico Heliæ *Iohanne Philippo Stamlero*, viro patricio cognouimus, cui id vxor ſua, Heliæ mater, confeſſa eſt) quod vix in lucem editus infans riſerit, manumque dextram, quaſi lætabundus ſupra caput eleuauerit: qua in re quid infuerit ominis aut præſagij ad futuram naſcentis felicitatem aut infelicitatem; ma o

Auus.

Embdam diſcedit. Mox Stadam.

Simulac natus Putſchius, riſit.

 (X

ex talium rerum curioſis & peritioribus audire; quam ipſe mea
Zoroaſtres. ſententia definire. De *Zoroaſtre* quidem ex Plinio didici, eodem die, quo genitus ſit, riſiſſe, futuræ præſagio ſcientiæ, cum infantes communiter vitam à fletu ſoleant auſpicari. Fuerit hic ſane riſus amabilium Heliæ morum, quos in illo iam adultiore probarunt, quotquot eum norunt, præſagium; vel indicarit etiam deriſionem, atque comptionem earum rerum in ipſius animo exſtituram; quas pleriq; mortales magni æſtimant, cum à ſapientiæ ſtudioſis fere riſui habeantur, vel denique arriſerit angelo ſuo, qui pro cuſtode vitæ naſcenti addebatur: vel quomodo quiſque hoc oſtentum velit, interpretetur. Quam docile porro & capax fuerit ingenium ſortitus,
Indoles Putſchii. vel inde mihi quis æſtimet, quod nondum *bimulus* precationem Dominicam ſine hæſitatione memoriter recitare, ſiue vt Græcorum vtar verbo ἀποστοματίζειν potuerit. Embdæ in octa-
Educatio pueritia. uum vſque annum ætatis cum parentibus permanſit, & in religionis Chriſtianæ primis fundamentis linguaque vernacula tantos fecit progreſſus; quibus multorum mortalium admirationem prouocaret. Ea iam tum vis excellentis memoriæ aliæque dotes in puero eluxere: vt à præſtantiſſimis quibusq; hominibus certatim diligeretur; cumq; ipſis maximam temporis partem degeret, ac raro domi à parentibus contineri poſſet. Poſt *Embda Stadam* hi commigrantes, puerum octennem
Hamburgũ miſſus. ſecum duxere, indeque *Hamburgum* addiſcendæ linguæ Gallicæ cauſa in ludum literarium miſerunt. Domum à ſuis anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo tertio reuocatus, tam diligenter librorum lectioni incubuit; vt in illis aſſiduus eſſet: vnde magnus diſcendi ardor facile appareret. Quem cum in
Ioan. Philip. Stamler. eo animaduertiſſet præter cæteros paternus eius amicus *Ioannes Philippus Stamlerus* (qui poſtea vitricus eius defuncto patre, vel potius alter pater affectu factus eſt) autor patri fuit; vt Latinis quoque literis mature filium tam docilem imbui curaret, quo nimirum vberiores fructus tam fœcundi ingenij agellus recte cultus proferret. Ita in diſciplinam traditus eſt cuiuſdam Belgæ, *Petri Carpenterii*, qui tunc Stadæ ludum li-
Serius Latinas literas diſcit. terarium aperuerat. Iamque *decimumquartum* ætatis annum agebat Putſchius cum Latinas literas primum legere inciperet; vt ὀψιμαθὴς quidam in illis quidem videri, appellarique
Abit in Hollandiam, poſſet. Verum ita res tulit, vt ludimagiſter ille paulo poſt in Hollandiam remigraret; ſecumque magnum diſcipulorum numerum, quaſi examen apum rex, abduceret: inter quos & Putſchius ipſi commendatus eſt: vt à latere ſui doctoris nun-
Pet. Scoltus. quam diſcederet. Apud hunc ergo adiumento *Petri Scolti*, primarij ciuis Antwerpiani, affinis & patrini ſui, per *quadriennium* commoratus, tantum in Latina lingua, & ſcribendi facul-

cultate, qua proſa, qua ligata oratione profecit; vt carminum, quæ tunc feciſſet, nec multo poſt quidem pudere ipſum debuerit, ſed in lucem illa edere potuerit, non ſine ſua laude.

Tantam ingenij felicitatem atque excellentiam in eo conſpicatus idem, qui primus ei Latine diſcendi author fuerat, *Ioannes Philippus Stamlerus* etiam vlterius prouehere adoleſcentem priuignum, quem in filij loco diligebat, non neglexit, aut deſtitit. Itaque in Academia Leidenſi, quæ quamlibet Chriſtiani orbis Scholam publicam celebritate nominis omnique ἀταξία hoc æui prouocare facile poteſt, parentes, & qui parentum loco erant, ipſum aliquamdiu alere decreuerunt: & aluerunt certe *in annum* vſque *tertium*: Ibi ille ita vixit, ita feliciter didicit, vt omnium ſibi amorem conciliaret, gratus & acceptus etiam luminibus illis non modo illius vrbis ac ſcholæ; verum etiam orbis ac ſeculi & literarum principibus, *Ioſ. Scaligero, Iano Douſa, Bonauentura Vulcanio, Raphelengio, Paulo Merula, Franc. Iunio, Petro Scriuerio, Ioan. Meurſio, Danieli Heinſio*, à quo elegijs decoratus, denique alijs. *Academia Lugdunenſis.* *Putſchius in ea.*

Ibi anno milleſimo ſexcenteſimo primo ad exordium ſpectante *Salluſti.* τὰ σωζόμενα ex fide vetuſtiſſimorum codicum correcta, & nouis notis ſuis illuſtrata, fragmentis quoque centum auctiora edidit, ampliſſimoque viro *Cornelio Neoſtadio* Senatori ſupremæ Batauorum Curiæ, & *Iani Douſæ* collegæ dedicauit. Hoc tam præclaro opere primum hominibus doctis longe lateque innotuit: & adoleſcentiam ſuam publice commendauit, famæque vadum tentauit; feliciſſimumque collegit auſpicium. Ac fuit inter *Rittershuſium* quoque & Putſchium amicitiæ primus quaſi pararius & proxeneta, Salluſtius cum epiſtola docta, & eleganti ab eo ipſi miſſus pro munere. Hanc amicitiam deinde conſtanter cum eo ad finem vſque vitæ coluit & conſeruauit: & poſt obitum etiam oratione publice edita, vnde hæc decerpta, teſtatus eſt. *Edit Salluſtium.*

Oculorum imbecillitate & doloribus affligi Putſchius adoleſcens cæpit, vſque adeo; vt de viſu etiam amittendo periclitaretur; quod malum partim ex lucubrationibus nimijs, partim ex humidiore Batauico aere contraxiſſe putabatur. Itaque illius curandi ac depellendi cauſa morbi, anno 1601. menſe Auguſto *Stadam* ad parentes eſt reuerſus: vbi cum ei quietem & abſtinentiam à literarum ſtudijs ſui de conſilio medicorum imperaſſent: tametſi ægerrime id ab homine, qui librorum quaſi quidam helluo videbatur, obtineri poſſet: tamen bene monentibus paruit, indicto ſibi velut iuſtitio quodam literario. Seriora enim ſtudia non attingebat. *Oculorum imbecillitate laborat.* *Redit Stadam.*

Veruntamen ne ſic quidem ſibi temperare poterat; quin animi cauſa verſus interdum ſcriberet, quantumuis ad Horatij

exemplum lippus. Ita leuationem quamprimum ſenſiſſet, domi ſe attineri diutius paſſus non eſt.

Conſilium ipſi dabant medici, vt aerem ſectaretur ſiccum & ſalubrem, vt conſtanter ſecum bona valetudo in gratiam rediret. Quare *Ienam* paulo poſt, inque conuictum Cl. V. quo & nobiliſſimi aliquot iuuenes vtebantur, ſeſe contulit, ex quibus hanc ſolummodo nobilem trigam honoris ergo appellamus, ***Adamum Melchiorem Marſchalkium ab Oſtheim.*** Eq. Francum, cuius domuitionem & Argentinenſem profectionem Putſchius cultiſſima Elegia proſequutus eſt, nec non ***Georgium Pflugium ab Eutteren.*** iuniorem, & ***Henricum à Bunaw in Treben.***

Ienam ſe confert.

Studiorum ibi ſocii.

Ienæ porro in Ianuarium menſem anni 1603. permanſit, ita viuens, vt gratus eſſet omnibus modeſtiæ amantibus, ac ſobrietatis, optimatumque artium iuxta ſtudioſis: nam ſecus, ſi qui eſſent, his ne cupiebat quidem placere. Ienæ vale dicto amicis, Lipſiam de ſuorum conſilio ſeſe vberioris capiendi cultus ingenij cauſa contulit, domeſticus factus Cl. Viri D. *Caſp. Iungermanni*, cuius filijs *Caſpare* & *Gothofredo*, magni illius *Ioachimi Camerarii* ex filia *nepotibus*, familiariſſime vtebatur, & poſt hos conſuetudine amica *Tobiæ Adami* Variſci, doctiſſimi, Medicæ artis candidati, & trium linguarum capitalium, iuxtaque poeticæ facultatis peritiſſimi iuuenis.

Iena Lipſiā abit.

Caſpar. Iungerman.

Tobias Adamus.

Cæterum *paucorum* erat *hominum*, vt cuius ingenium ac mores ἀπὸ τῶν πολλῶν ſeorſum abirent: neque ſectaretur inania & ineptias, quibus plerique id ætatis nimium capiuntur ac dediti ſunt. Vnde factum eſt, vt ab ijs, qui alta affectant, quiq; ad opinionem potius ac ſpeciem; quam ad veritatem viuunt, non magnifieret, vel etiam contemptui haberetur: quod & ipſe in ea oratione, qua mortem fratris *Iohannis* deflet, non obſcure indicat. Inprimis autem quod compertum eſſet, ipſum ritu illo nondum initiatum fuiſſe, qui in pleriſque omnibus Germaniæ Academijs non aliter ſtudioſos facere exiſtimabatur: quam quondam apud Romanos in manumiſſionibus vna Quiritem vertigo faciebat: ijs vero in locis vbi Putſchius laudabiliter antea vixiſſet extra Germaniam, non erat receptus, vt neque à Gallis, neque ab Italis, neque à Britannis alijsve nationibus curatur: ad illarum ineptiarum καὶ ἱεροχλιῶν perpeſſionem ab æmulis & inimicis adactus & ipſe fuit, quaſi abſque his inter veros ſtudioſos nomen profiteri non poſſet.

Mores Putſchii.

Depoſitio Academica.

Dum Lipſiæ fuit, ridicula quædam adornata eſt Comœdia, cuius & Witeberga ſpectatrix fuit. Ea tunc occaſionem præbuit Putſchio, quippe vanitatis omnis oſori, & veritatis amatori maximo, epiſtolam ſcribendi edendique ſub alieno tamen nomine *Amandi Roſacii*. Ea in epiſtola ſalſe ac feſtiue agyrtam

Comœdia cum Comite quodam Palat.

quen-

quendam accepit, qui impetrato in Italia iure neſcio cuius Comitiuæ Palatinæ, hoc eſt, inter alias ærufcandi orbis artes etiam poetas (ſi Muſis placet) creandi reportata poteſtate, paſſim locorum, per quæ tranſiret, artem hanc poetificam factitabat: & vatibus nouis, dignis, indignis, ſiue μυσαπωπί-γοις, Germaniam implere, dummodo ipſe tantum inde colligeret viatici, quantum ſuo rumini implendo, & famulo, & cani pediſſequis alendis ſufficeret. Hunc ille hominem (cuius nomini hic parcimus) ineptiſſimum, cum non modo videret ipſum bonis viris, & non male de ipſo quondam meritis, male dicere abſentibus: ſed alios quoque in huius ſocietatem contumeliæ ac petulantiæ aduocare, nimirum ſibi iam obnoxios ob laurum & Pegaſos, quos ab eo accepiſſent; noui derepente vates ab ipſius tripode prodeuntes: ferre loliginum ac ſepiarum illam ſobolem candidiſſimi pectoris iuuenis non potuit, eorumve vlterius diſſimulare deliria. Quare illam, quam dixi, epiſtolam illis appoſuit, qua *poetificem* illum & *lauriuendulum* probe, pro eo ac merebatur, defricat: perrexiſſetque iſtiuſmodi vanitatis laruam detegere, niſi monuiſſet eum Rittershuſius, poſſe tempus multo rectius alibi ab eo collocari. Iſtos autem homillos non eſſe ipſo dignos aduerſarios, quorum vanitas ſe ipſam refelleret, adeoque iam ſatis nota eſſet etiam mediocriter doctis. Nec plura ille tum contra iſtum & complices eius, tametſi pro delectamento vanellis fuiſſet, ſi cum Amando ſerram iſtam reciprocare diutius potuiſſent,

Ars poetifica.

Inſignemque ſuo capiti petere inde coronam,
Vnde prius nulli velaſſent tempora Muſæ.

Vt autem Ienæ, ſic Lipſiæ quoque Elegias quaſdam, (hoc enim carminis genere præ cæteris delectabatur, & venuſta eruditaque facilitate ſcribendi hic potiſſimum pollebat) amicorum honori conſecrauit, atque edidit, maiore profecto ſua cum laude; quam ſi cum laruis illis, colluctari perrexiſſet, à quibus non niſi collutulatus diſcedere potuiſſet.

Elegias ſcribit.

Lipſia *Stadam* eſt reuerſus menſe Iunio anni 1604. cum prius nobiliſſimas in illo tractu vrbes perluſtraſſet, partim aulis potentiſſimorum principum, partim ſcholis publicis celebratas. Nec diu moratus apud ſuos, aut reſes domi (quippe vt cœlum & ſidera in perpetuo ſunt motu: ſic cognata cœlo ac ſideribus ignea ac vegeta iſtiuſmodi ingenia, quale Putſchius fuerat ſortitus, motu & agitatione gaudent; nihilque magis, quam deſidiam oderunt & auerſantur) in *Belgium* negotiorum cauſa contendit, ſimul vt ordinum caſtra Mauritiana, quæ tunc ad Sluſiam erant, videret.

Redit Lipſia Stadam.

Ingenia bona in perpetuo ſunt motu.

In Belgium abit.

Quia vero, priuſquam animum ad Iuriſprudentiæ ſtudium adiun-

adiungeret (id enim adamauerat) conſilium ceperat pulcerrimum corrigendi, & vno volumine comprehendendi *veteres Grammaticos*, quotquot ſparſim editi, ac velut vagi circumferebantur extra corpus illud *veterum linguæ Latinæ autorum*, quod vir clariſſimus ac Iuriſconſultus celeberrimus *Dionyſius Gothofredus* confecerat: exſequendi eius conſilij cauſa *Francofurtum* primo, per occaſionem nundinarum autumni illius anni, inde *Heidelbergam* ſe contulit. Ibi enim commodiſſime huic rei ſe vacare poſſe perſuaſerat ſibi: nec fruſtra. Erant enim ibi præter alios, quos oraculi inſtar conſulere poſſet, viros doctiſſimos, *Marquardus Freherus* Sereniſſimi Elect. Palat. conſiliarius, & *Ianus Gruterus*, viri, & Putſchio dum viueret, & doctis omnibus amici.

Veteres Grã. maticos editurus Francofurtum venit. Inde Heidelbergam. M. Freherus. I. Gruterus.

Opus veterum Grammaticorum.

Opus illud Grammaticorum veterum triginta trium, ſi recte meminimus, cum abſoluiſſet, incredibili exantlato labore, breuiore etiam, quam poſſe fieri videatur, ſpatio temporis, idque heredibus ac ſocijs Wechelianis imprimendum dediſſet: vniuerſi quidem eius tutelam commendauit *Ioſepho Scaligero*, partes autem præcipuas alijs viris clariſſimi nominis ac meriti inſcripſit, *Velſeris*, *Bongarſio*, *Frehero*, *Grutero*: ſed neque vitricum, vel potius alterum parentem ſuum, iam ſupra nobis non ſemel laudatum, *Ioannem Philippum Stamlerum*, præterire ibi voluit, quin ei loco ἀντιθεραπειῶν, & ad grati ac pij animi edendam publicam ac perpetuam ſignificationem operis illius partem aliquam inſcriberet. Equidem vt alij ſuas προσφωνήσεις acceperint, neſcio, facile tamen eſt de illorum quoque animis coniecturam facere ex animo puriſſimo & innocentiſſimo Scaligeri, (at quanti viri?) quem is in ſua εὐχαριστικῇ epiſtola expreſſit, ac Putſchio aperuit: digna quæ ab omnibus legatur. Nam & laudes Putſchij meritiſſimas, cui in ea nouo quodam modo gratiæ aguntur celebrat, cum inſigni extenuatione ſui, raroque ſingularis modeſtiæ exemplo: & huic narrationi pro magno, niſi omnia fallunt, erit ornamento.

Epiſtola Scaligeri ad Putſchium.

Ioſephus Scaliger Heliæ Putſchio ſalutem.

Vnde, mi Putſchi, ordiar, vt tibi gratias agam de præclara editione Grammaticorum tuorum? Quum enim me indignum tanto honore videam, excidunt mihi verba, quibus pro dignitate te gratiam referam: quibus ſaltem quam eximie de me meritus ſis, exponere poſſim. Nam gratiam quidem referre noſtrum eſt; ſed non opis noſtræ. Pudet me honoris oblati, cui impar ſum. Miſeret me operis, quod meliore patrocinio dignum erat, vnde tibi plus gloriæ, & fortaſſis aliquid vtilitatis contingere potuiſſet. Maluiſti defraudar

dare te, vt eum ornares, qui amicos ſuos, quam ſe ornatos malit. Quot enim Principes eleganti illa epiſtola digniores ſunt, quam ego? Quæ me ita affecit: vt quamuis eius caſtitatem & puritatem ſermonis ita, vti debeo, impenſe miratus ſim; tamen facere non potui, quin, quia illa dedicatione indignus ſum, nihil aliud, quam eleganter vulgo traductum me eſſe dicam. Poſteritas quidem quæ ex iſto labore tuo, non ex tuis annis, iudicium tuum æſtimabit, fortaſſe me alicuius pretii eſſe crediderit, quod, qui tam bene de veteribus ſcriptoribus iudicare potuerit, de hominibus ſui ſeculi multo magis id facere poſſit. Verum age, tu me inſigni beneficio tuum feciſti: ego illi impar ſum: audeo etiam dicere, hoc ingratiſſimum ſeculum tam præſtanti opere indignum eſſe. Certe te id ætatis & tantis temporis anguſtiis id præſtitiſſe, quod memoria patrum noſtrorum, ne vno quidem ſeculo multa fecunda ingenia explicare potuiſſent, qui non mirabitur; ille aut literas neſcit, aut mortalium ingratiſſimus eſt. Fruar igitur beneficio tuo, quod mihi cum omnibus commune eſt. Triumphabo honore, quo me ſolum frui voluiſti. Effigies mea parata eſt, ſed cui tuto credam habeo neminem, neque ſpes eſt, illam tibi reddi, niſi proximis nundinis, aut per eum, cui recte eam tradere poſſim: quem niſi tu indicaueris, vbi nanciſcar neſcio. Itaque ſi ad manum tibi eſt, quo tuto id efficiam, per me quidem nulla erit mora. Non enim magis cupidus es eam petendi, quam ego tibi mittendi. Porro eſt quidam egregius vir, Germanus Sethus Caluiſius, qui nuper ſub initium Sethus Caluiſius. *ſuperiorum nundinarum præſtantiſſimam Chronologiam edidit, rationibus meis inſtructam: vt ne ab illis latum vnguem diſcedat, opus æternitate dignum. Is ad me vnum exemplar miſit, quo nomine illi gratias ago ea epiſtola, quam ego cum tua coniunxi. Itaque oro te per amicitiam noſtram, vt illi eam tute cures, neque eam tradas, niſi cuius fides tibi ſpectata ſit. Et quia me amas, quamprimum certiorem me fac, an eam tradideris, & ſi tradideris, an ille, cui dederis, celeriter redditurus ſit. Nolo dicere, quam lætatus ſim, quum viderim, ineptos quoſdam Cercopithecos oblatraſſe rationibus & argumentis noſtris. Hunc autem præſtantiſſimum virum non aliis, quam illis noſtris Chronologiam ſuam muniuiſſe. Hoc opus reliquorum omnium luminibus officiet, & ſi bene auguror, nullius operis tam crebra fuit editio, quam huius erit. omnino eximium eſt. Scribe ad me quamprimum, præſertim quam viam inſiſtam effigiem noſtram mittendi. Vale tertio nonarum Decembris, Lugduni Batauorum, anno Chriſti milleſimo ſexcenteſimo quinto.*

Hactenus Scaliger: cuius tamen epiſtolam Putſchius ne parenti quidem aliiſve in patria vnquam oſtendit. Nam ex Stamlero accepimus, quamdiu filius ſuus vixerit, ignariſſi-

mum ſe

mum ſe alioſque fuiſſe, tam præclari teſtimonij iudicijque, quod de ſuo tuliſſet Scaliger: eoque demum mortuo, inter ipſius literas repertas etiam iſtas ſibi primum innotuiſſe. Id ſic interpretatur Stamlerus (nec abſurde) quod fuga inanis gloriolæ & iactantiæ apud ſuos illam celatam voluerit epiſtolam, cum quidem modeſte interdum diceret, ſed vere nimis: *Non intelligere homines pleroſque, quid in eo opere à ſe præſtitum ſit, quantove id ſibi labore conſtiterit.*

Modeſtia Putſchii.

Nec ægre ferebat opt. iuuenis indoctorum vel etiam ſemidoctorum (qui viris doctis pariter & indoctis ſæpe inſolentiores ſunt) contemptum & ὀλιγωρίαν, dummodo ſua ſtudia vere doctis placere intelligeret, quorum, ſe ſtudijs ſanioribus muniebat & conſolabatur; eaque aliorum opponebat iniquitati, & inſulſitati.

Heidelbergæ dum fuit, etſi in illo quod diximus, opere totus erat; tamen in amicorum gratiam nonnunquam & carminibus ſcribendis operam dabat: ſicut de multis vnum hic nominare libet, quod in laudem quartæ centuriæ ſymbolorum & emblematum V. Cl. *Ioachimi Camerarii* p. m. fecit, perpolitæ atque editæ ab opt. viri optimo filio *Ludouico Camerario* I C. & conſiliario El. Pal.

Perfunctus Putſchius grauiſſimo labore, quem illi, immortali operi impenderat: (tametſi etiam notas illi adijcere, vt intelleximus conſtituerat) animi recreandi, & colligendarum virium gratia, quo alacrior deinde ad ſtudia rediret, à nundinis Francof. autumnalibus anni 1605. *Auguſtam*, maiorum ſuorum patriam, in eaque propinquos ſuos & amicos alios viſere voluit: Vnde *Monacum* quoque & *Ingolſtadium* excurrit, nobiliſſima Bauariæ oppida. Quibus perluſtratis, *Altorfium* quoque non ſpreuit, illud cogitans Heracliti: εἰσίεχε ξῖνε εἰσὶ γὰρ καὶ ἐνθαῦθα θεοί Eo itaque venit, Rittershuſij inter cæteros reſalutandi. Sed cum domo forte abeſſet, Norimberga prius ſibi diſcedendum non putauit, quam eum reuidiſſet. Sic eo ipſum ſecutus & aſſecutus; aliquoties cum eodem iucunde fuit: vbi poſt multos vtrinque commutatos ſermones (in quibus maturum ac ſenile quiddam præ ſe ferebat) vltimum vale, vt eius exitus poſtea docuit, dixerunt inuicem; quod fuit ineunte menſe Nouembri. Tunc enim cum nobiliſſimo iuuene, *Theodoro Blumio* Eq. Cimbro currum conſcendens, *Lipſiam*, indeque *Hamburgum* & *Stadam* contendebat. Et feliciter ille quidem in patriam ad ſuos redijt, ſaluaque omnia inuenit domi: Sed ipſe diu ibi ſaluus ſupereſſe per fata non potuit. Quanquam enim ſe læta dabant principia, dum & parentes amantiſſimos pios ac probus, ſi quiſquam, filius reditu ſuo & conſpectu colloquioque iucundiſſimo exhilarabat, quibus videlicet

Peregrinatiuncula.

Reuiſit Rittershuſium.

Redit ad ſuos.

licet *Nihil illo triſte recepto*) & vice mutua ab illis exhilarabatur, congratulantibus inter ſeſe, quod diuina benignitas & parentibus filium, & filio parentes ſeruaſſet huc vſque & redonaſſet incolumes: Putſchio etiam ſolidam voluptatem ſubinde capiente ex libris; quorum bonam copiam, velut mercem pretioſiſſimam, apud exteros ſibi comparauerat, domumque reportarat, inque ijs aſſidue habitante: tamen ea gaudia nimis (vt humana ſunt) fugacia breuiaque fuere.

Vix enim *trimeſtre* totum domi compleuerat, in conſpectu dulciſſimorum parentum, quibus cum hyemem tranſigere cogitabat, meditans interim aliam peregrinationem in *Galliam*, *Britanniam*, & alias exteras regiones, cuius volebat initium facere ſub feſtum Paſchatis, comite *Tobiæ* ſuo. Atque ecce 23. Februarij morbus eum noctu corripit grauiſſimus: cui ſe medicinam facere poſſe cum ſperaſſet fiſtula Caſſiæ; mane hanc aſſumſit, & corpus purgauit, quod ei ante ſimiliter Heidelbergæ laboranti præſens fuit remedium, neq; grauioris mali quicquam metuentes parentes id permiſere: vt purgationi ſuccederet venæ ſectio. Quo facto vires magis magisque debilitari atque concidere: Medicus etiam dicere, ſe ex ſanguinis inſpectione animaduertere magnam caloris natiui in Putſchio imbecillitatem, quam nimiæ cerebri intentioni, ſtudiorumque aſſiduitati, adſcribendam exiſtimaret. Iamq; & mentis emotio metui incipiebat. Sed res docebat, turbari nonnihil caput vaporibus, ex obſtructione alui purgationem ſubſequuta, natis, & illud infeſtantibus. Quo malo ſoluto poſt biduum, ad ſe redijt æger: & quamuis corporis viribus pene proſtratis, animo tamen bene firmo ſibi conſtans cum Deo per exhomologeſiu piam reconciliari, & extremi viatici ſacri participatione, quicquid eueniſſet, inſtrui & præmuniri voluit: quod ſecundo Martij die, morbi autem ſeptimo, factum ab eo eſt, ſumma religione & pietate. Neſcio cuius eſt dictum ſane veriſſimum *ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, mors eſſe vitæ teſtimonium ſolet*: Idem & in Putſchio comprobatum eſt re ipſa. Nam cum ad vitæ exitum vocari ſeſe à Deo intelligeret; iamque per aliquot dies ab omni cura rerum terrenarum remouiſſet animum, nihil aliud, quam pia vota precesque colloquijs aſſiduis de rebus diuinis atque cœleſtibus miſcere geſtiebat: ſumma interim patientia morbi cruciatus vincens, & beatam illam expectans horulam, qua ſpiritum Deo ſuo per Chriſti meritum ac fiduciam redderet. Id optimo iuueni tandem 9. die Martij ipſo meridie hora 12. per diuinam gratiam contigit, cum ad extremum vſque halitum non modo mente integra vteretur: verum etiam pijs ſermonibus fidem ſuam in Deum & Chriſtianam patientiam conſtantiamque teſtaretur, ſupremaque fugientis ex erga-

Morbus.

Caſſia fiſtula.

Exhomologeſis nouiſſima.

Mors vitæ teſtimonium.

Obitus Putſchii.

ſtulo animæ pijſſimæ vox eſſet: *Miſerere mei, &c* Et tam placidum fuiſſe eius obitum, teſtatur, qui ſupremis eius adfluere: vt ne membrum quidem vnicum corporis contorqueri dolore agonis extremi poſſet animaduerti Illud quoque memorabile ex parentibus eius accepimus, quibus id retulit pius filius: *Octauo* ante beatum eius exceſſum die, quaſi in ἐκστάσει quadam percepiſſe eum quendã guſtum inenarrabilium gaudiorum vitæ æternæ, cuius gloriam ac lætitiam ineffabilem Deo reuelante vidiſſet.

Somnium ante mortem.

Obedientia erga parentes. Hoc demortuo filio perhibent teſtimonium vitricus & mater; habuiſſe omni æuo obſequentiſſimum: nunquam à prima vſque pueritia ſe vlla in re ab ipſo offenſos fuiſſe: Nunquam eum vllius cum quoquam mortalium rixæ vel authorem vel adiutorem extitiſſe; contra vero εἰρηνοποιὸς ſemper eſſe ſtuduiſſe, qui diſſidentes aliorum animos in concordiam reducere gauderet, omniaque in meliorem partem tam alijs, quam ſibi interpretaretur; tantaque videretur vbique moderatione ac prudentia, quæ longe ſupra ætatem ſuam poſita, in ſenes tantum cadere videretur. Nec minus & hoc relatu memoriaq; dignum eſt, quod proximo ante obitum Sabbato in hæc verba æger erupit: *Si Deo vſum fuerit, vitam mihi ex hac infirmitate reſtituto producere, procul dubio me eo conſilio in hoc orbe diutius retinere volet; vt multum boni faciam, & multorum vtilitates mortalium procurem. Quicquid autem ipſi placuerit, hoc lubentiſſime ſequar.* Hoc nimirum eſt re ipſa, Θεῷ ἕπεσθαι, quod antiquæ ſapientiæ præcepto iubemur. Hoc etiam beatus Martinus faciebat, cuius illam conſimilem vocem refert Sulpitius Seuerus. Nam cum ei dixiſſent ægroto aſtantes diſcipuli: *Cur nos, Pater, deſeris? aut cui nos deſolatos relinquis? Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces*: ad Deum vir beatiſſimus, & miraculis clariſſimus iſta fertur protuliſſe: *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. Fiat voluntas tua.*

Pacis ſtudium.

Martini Episcopi nouiſſima voces:

Hunc exitum habuit optimus iuuenis, qui pro longiore peregrinatione, quam ipſum meditatum fuiſſe diximus, patriam cœleſtem mature repetijt, cum in hoc terreno exilio verſatus eſſet, iactatusque varijs caſibus per annos 25. & 4. menſes. Illatæ autem ſunt eius corporis exuuiæ ſepulcro paterno, quod eſt Stadæ in æde D. Nicolai, patrijsque oſſibus oſſa filij contigua compoſita duodecimo Martij, expectantia beatam ſpem & apparitionem gloriæ magni Dei & Seruatoris noſtri in reſurrectione vniuerſæ hominum qui vnquam ab orbe condito vixere, multitudinis, vbi audiet à Filio Dei, quem religioſe coluit, & cuius ſolius fiducia Patrem in Spiritu ſancto adorare ſolitus eſt, δι᾽ ἀγγέλων hoc cum alijs ſanctis: *Euge, ſerue bone & fidelis! intra in gaudium heri tui*: vbi etiam coronam gloriæ,

Ætas Putſchii.

Sepulcrum.

gloriæ, ſibi repoſitam, accepturus eſt, immortalitateque beatiſſima perfruiturus. D. *Conradus Rittershuſius in oratione parentali.*

IVSTVS LIPSIVS.

⊖. 1606. d. 13. Mart. æt. 59. curr.

Dies & annus natalis.

IVSTVS LIPSIVS miſſus eſt in hanc vitam anno milleſimo quingenteſimo quadrageſimo ſeptimo, die, qui D. Lucæ ſacer eſt, decimoquinto Kalend. Nouembris. Nox media ipſum edidit: cum mater (ita narrantem ſæpe audiſſe ſcribit) ſuperiori proxima nocte vidiſſet vigilans, & exſomnis, duos puellos mire candidos, per cubiculum inambulantes, mutuum ſe complexos. Interpretatio * ipſi alijsque, incerta. In Iſcano autem eſt genitus, municipio aere, aquis, ſitu peramœno: quod tertio milliari à *Bruxella*, itemque à *Louanio* abeſt.

Præſagium de ipſo.

** Interpretantur alii qui doctrinā & modeſtiā præſignatas.*

Parentes ei fuerunt *Ægidius Lipſius*, & *Iſabella Petitia*: ille vnicus parentibus, hæc vnica: opibus, & genere vterque perhoneſtis. Auus *Nicolaus Lipſius* quieti & literis operatus: propatruus *Martinus Lipſius*, vir ob doctrinam *Eraſmo* familiaris, & à ſuis, illiusque ſcriptis notus. Vxor aui *Margaretha Erhoutia* ſtirpe nobili: & maiores, Pater, fratres eius in Principum Belgij aulis. Proauus *Iuſtus Lipſius*, cui vxor *Anna Linckerckia*, genere nobiliſſimo, ſed in virili ſtirpe iam exſtincto Ea in dotem villam, agros, domum contulit, quæ in Iſcano, atque ea occaſio I. Lipſij illic nati. Nam pater & maiores, domo omnes Bruxellenſes erant, atque ibi, aut in vicinia opes.

Parentes & maiores.

Agitatum in ſacro fonte, & die eius luſtrico, de *Lucæ* nomine imponendo, cauſa * ſupra dicta: ſed pater abnuit: & aui paterni, materni que in ipſo renouauit. Parentes Iſcanum aliquot annos tenuit, quia & mater in propinquo villam, & agros vberes habebat, ſupra Wauriam: & pater item in Iſcano dicta bona. Ergo & ibi educatus eſt: non ſine *duplici* periculo, quod præſens vitæ eius fuit. Puer *quadriennis* egreſſus domo ad veſiculam leuandam, videt niues (media hyems erat) in colliculum vtrimque, vt via media eſſet, ſcopis aggeſtas. Conſcendit, in faciem cadit, ſpirandi impos, & iam ſuffocandus: niſi ancilla, quæ ſuperne verrebat, bono fato eum reſpexiſſet, & erectum ſeruaſſet. *Alterum*, cum domus repararetur, per tabulata, & machinas fabrorum luſitat: decidit *quindecim pedum* altitudine cum ſodali ſuo: qui crus ſibi frangit, ipſe caput, & ſiniſtram aurem leuiter lædit, tutela eius, Genius fuit: &, quod cingulo ſericeo ſuſpenſus in pertica hæſit, donec eo ſoluto caderet, ſed ictu molliore.

** Quia eo die natus.*

In Iſcano prædio auito educatur.

Pericula in quæ puer incidit.

Bruxellæ ſtudiis initiatur.

Annos iam ſex natus *Bruxellam* cum parentibus migrat. Ibi ſtudijs literarum initiatur: facili promptoque ingenio, adeo vt præceptor paruulum genibus impoſitum, & ſic recitantem alijs oſtenderet in æmulationem, aut exemplum. Inter condiſcipulos cum alijs *Dionyſius Villerius* tunc fuit. Grammaticalia ſtatim hauſit, & ſponte ad linguam Gallicam etiam ſe dedit, quam è libris ſine doctore ita didicit, vt ſcribere poſſet, etſi loqui, & legitime pronunciare non poſſet. Sed hic ei etiam diſcrimen, nonniſi à Deo palam depulſum. Cum æqualibus currere, & luſitare feriatis diebus extra vrbem ſolebat: & euenit, vt circa *Sennam* flumen. Ibi cymbula ripæ applicata, & fune ad arborem religata haud longe ſupra frumentariam molam. Intrant, ſoluunt, & agitant: vidit molitor, accurrit, & voce minatur. Socij deſerunt, exeunt: penultimus ipſe idem conatur, ſed pedibus priorum repulſa cymba, & à ripa diſiunctior, ſaltum fefellit. Capite igitur præceps in flumen labitur, puero vno, qui poſt ipſum, diuinitus animato; vt pedem ei adprehenderet, atque ita ſuſpenſum teneret. Interea molitor aduenit, attollit ſemianimem, aquæ ſaturum: & ſoſpitator vtrique fuit. Nam & cymba prono fluxu (abſque illo fuiſſet) ad molam ibat, eius vorticibus inuoluenda & mergenda.

Periculum Lipſii in aquis.

Studium apud Athenſes.

Anno decimo, *Athum* Hannoniæ ablegatur, bonæ famæ ſcholam: atque iterum ibi Grammaticalia puero ſunt inculcata: prauo illius & noſtri æui more, quem ipſe alicubi* non ſine cauſa deplorat. *Biennium* in varijs Grammaticis detentus, mox carmen cœpit ſcribere: & anno tertio *Coloniam Vbiorum* porro ad Patres Societatis mittitur. Illi Græcis eum, Rhetoricis, & Philoſophicis imbuerunt: capere ſane pronum, atque iſtic & alibi antea ſemper ductorem & principem ſuæ claſſis. Itaque vix *duodecennis** orationes ſcripſit & habuit; pueriles quidem, ſed quas grauior etiam ætas in illa ętate laudaret. Nec deſtitit poſtea: & dedit floridioris eloquentiæ ſpecimen non vno loco. Philoſophica autem iam inde à puero ipſi placuere: vt peccare iuuenili quodam ardore, & freno indigere videretur. Conſtat* à magiſtris non raro è manibus excuſſos ipſi libros eius generis, & commentarios ereptos, quos ex omni interpretum turba laborioſe ſibi confecerat. Neque mutauit poſtea, ſed in omni ſtudiorum curſu iſtam ſapientiæ metam præ oculis habuit. Nec ea proceſſit via, qua philoſophantium vulgus hodie: qui ſpinis argutiarum & laqueis quæſtionum irretiti, nihil aliud agunt, quam quod ſubtili inanium diſceptationum filo eas texant & retexant. Politicis & Ethicis potiſſimum ſeſe dedit, & ſemina iam tum apud Vbios iecit frugis poſtea enatæ.

* *Cent.* 1. *miſcell. ep.* 94.

Mittitur Coloniam.

* *Cent.* 2. *miſcell. ep.* 31.

Philoſophiæ ſtudium.

* *Præfatione in Conſtant.*

Sub id tempus pietas pectus eius tetigit, & Patribus ipſis voluit

voluit accenſeri. Parentes inaudiuerunt, abduxerunt, & annos iam *ſedecim* natum *Louanium* amandarunt. Ibi literarum & antiquitatis ſtudia ad ſe traxerunt: quorum tamen guſtum, amoremque *Colonia* infuderat *Gerhardus Kempenſis*, præceptor in Græcis, acerbi homo fati. Sed Louanij compares ei comitesque in ijſdem ſtudijs fuere *Ludouicus Carrio*, *Franciſcus Martinius*, *Arnoldus Dsinius*; ductore omnium *Cornelio Valerio*, & quaſi chorago. Nam is *Petro Nannio*, qui primus honeſtum ibi ignem accenderat, ſucceſſor datus; ſtudio non impar, ingenio inferior. Acceſſere mox *Martinus Delrius*, *Victor Giſelinus*, *Ianus Lernutius*, *Andreas Schottus*: interiores iſti, & ex aſſe amici. *Louanium ablegatur. Gerhardus Kempenſis. Studiorum ſocii.*

Dum autem inibi eſt, & Iuris etiam artem libat, pater ei fato functus eſt: vir acer, manu promtus; ſodalium ac conuiuiorum appetens, & qui comitate ſua amplum patrimonium valde attriuit. *Pater Lipſii moritur.*

Mater curam eius reliqui & liberorum, *Iuſti* ac ſororis eius ſuſcepit: matrona in ſumma modeſtia virilis animi & conſilij, & cui ex illo ſexu, æuo, populo non aliam iudicio prapoſuiſſes. Hæc filij cauſa *Louanium* venit, ſedem tranſtulit, atque ibi ex hydrope non diu poſt obijt. *Paulo poſt & mater.*

Annum agebat tum fere *decimum octauum*, & publice iam ſpecimen aliquod ſui dederat declamando in ſcholis, aut diſſerendo. Sed magis magisque Muſa vetus ipſum capere: & eius amore Italiam cogitare. Fecit. Sed libris antea *Variarum lectionum* quatuor conſcriptis, atque editis, quos *Antonio Perenotto* Cardinali Granuellano inſcripſit. Primus hic ei aditus ad famam, etiam in illius patroni domum fuit: in quam Romæ admiſſus, *biennium* circiter egit: cum omni benignitate ab eo habitus, & ad ſtudia tractanda non incitatus ſolum, ſed adiutus. Erat à Latinis ei epiſtolis: ſed otium & omne liberum tempus dabat inſpectioni lapidum, locorum veterum, & ſi quid viſendum, noſcendumque in Vrbe, aut circa eſſet. Bibliotheca etiam Vaticana ipſi per eundem, & *Gulielmum Zirletum* Cardinalem patuit: & in ijs ſtudijs curisque tempus illud ſumpſit. Innotuit *Paulo Manutio*, *Fuluio Vrſino*, *Latino Latinio*, *Hieronymo Mercuriali*, *Antonio Mureto*: familiariſſimus *Plauto Bencio*, qui *Franciſci* poſtea nomen cum alia vita aſſumpſit. *Petrum Victorium* etiam, & *Carolum Sigonium* per viam vidit; atque ipſe venerationem illis, ipſi affectum ei exhibuerunt. *Variæ lectiones primus ingenii Lipſii fetus, 1567. Romana peregrinatio.*

Louanium deinde redijt: annum vnum egit, in ἀκμῇ ipſa adoleſcentiæ; *Redit ad ſuos.*

Iucundum cum ætas florida ver ageret:

Adoleſcens in libertas.

& egit (vt ſimpliciter fatetur ipſe) haud vſque quaque ad priſci *Catonis* normam. Liber erat, patentum & tutorum expers: atque ita choreis, ſodalitijs, nugis, ludum & libentiam aliquam ætati dedit. Sed non diu dedit: Natura melior eum

Peregrinatio Germanica.

reduxit, atque ipſe adeo ſe ſubduxit peregrinatiuncula: quam *Viennam* Auſtriæ, & in Cæſaris aulam decreuit, ſuſcepit, perfecit. Prius tamen & obiter *Dola* Sequanorum luſtrata. Ibi acetrima febris eum pœniſſime ſuſtulit: quam contraxerat

Venit Viennam.

Oratiuncula in honore & titulo *Gi elmi* ſui dicta à meridie, & conuiuio mox inſecuto. Euaſit, Viennam perrexit. Atque ibi *Augerio Busbequio, Iohanni Sambuco, Ioanni Cratoni, Stephano Pighio* innotuit, & placuit: atque ij retinere iuuenem, & illigare in ijs locis, non vna conditione conati ſunt, ſed fruſtra.

** 1572. Redit vis in patriam bello impeditus. Docet Ienæ.*

Nam patriam reſpectabat, & animo * redeundi per *Bohemiam, Miſniam, Thuringiam* & ea loca iter inſtituit: cum acerbi nuncij de afflicta nouis bellis Belgica, patrimonio vi militum attrito, pedem figere in ijs locis vel inuitum adegerunt. *Ienæ* itaque Saxonum paulo plus *annum* hæſit, docuit, & illa primordia ipſi ad Profeſſorium munus fuere. In quo munere ad extremum vſque ſpiritum, quanquam rude iam donatus à Sereniſſimo Principe *Alberto Auſtriæ* magna conſtantia perſtitit; ne iuuentuti, cui ad optima ducendæ natus erat, deeſſe videretur.

Fecit itaque quod ante ipſum nobiles, imo principes, viri fecere: rati nimirum, *Profeſſione publica dignitatem omnem ornari non deſtrui.*

Ducit Vxorē Coloniæ.

Sed rebus paullum modo tranquillatis: oculos iterum ad ſuos, & ſua flexit, *Coloniam Vbiorum* venit. Hic *Annam Calſtriam* viduam, patricia Louanij familia genitam, vxorem duxit, ſui magis animi, quam amicorum impulſu. Sed vt ille ait:

** A diis fataliter hoc decretum. Tacitum edit. A. 1575. Antiq. Lectiones.*

Τὸ * μὲν ἄρα θεοὶ ἐπικλώσαντο θεοὶ αὐτοί,

& concorditer ſane vixerunt, fluctus tamen matrimonij, id eſt, liberorum, exſortes. Coloniæ *nonnumquam menses* ſubſtitit: *Tacitum* primo correctum, & notas ad eum dedit: ibidem *Antiquas Lectiones*, quæ in Plauto potiſſimum emendando verſantur, conſcripſit. Inde in Iſcanum ſuum migrauit, animo deſtinato ruri agere, & tabernaculum vitæ in quiete illa collocare. Verum bella vetuerunt, & *Louanium* compulerunt: at-

Iureconſulti inſignes capit anno 1576.

que ibi ex amicorum conſilio iuris ſtudijs paulo magis ſerio ſe dedit, & *titulum* etiam *Iuriſconſulti* publica inauguratione ſumpſit.

A foro tamen atque Reipublicæ procuratione, non inertia, ſed iudicio ſe perpetuo abſtinuit: voce autem & ſcri-

ptione ſic prodeſſe vniuerſis ac ſingulis ſtuduit: vt non vnius Reipublicæ, ſed totius generis humani curam geſſiſſe videatur.

Epiſtolicæ eius *quæſtiones* lucem tunc viderunt, & ſub idem tempus *Leges Regiæ* & *Decemuirales* concinnatæ, non famæ tamen, ſed auditorum gratia, quibus publice interpretatus erat, vt & *Liuij* quædam.

Epiſtolicæ quæſtiones.

Deinde acriores procellæ iterum & venti exorti ſunt, quibus nihil propius factum, quam vt Belgicæ nauis mergeretur. Fluctu eo cum pluribus eiectus eſt in *Batauiam* terram; inſedit, ſed mente, vt ſtationem eam haberet, non portum. Turbæ tamen è turbis natæ mutare vetuerunt; & *tredecim* ipſos *annos* in Batauis tenuerunt. Lugduni enim homines benignos & beneficos reperit, ſed relinquere eos *Religio* & *fama* adegerunt.

Compellitur in Batauiam 1578. *Lugduni* 13. *ann. egit.*

Dum inibi eſt, ſcripſit *Electorum libros*, in quibus partim *Critica*, partim *ritualia*, varie electa & excerpta. Luſit deinde *Satyram Menippæam* in ambitionem, atque imperitiam quorundam, qui Criticos ſeſe dicunt: veros enim germanosque tangere mens illi nunquam fuit. Turbas tamen atque inuidiam auctori ſcriptum iſtud peperit: quod in eo ioci eſſent nonnulli de *laurea Poetarum*, quam Imperator ſolet elargiri. Clamabant vniuerſum id genus vatum, *ignominia ſeſe ab ipſo affectos, Cæſaremque ipſum iniuria adſperſum, quaſi non id illi ius eſſet aut poteſtas.* At poſtquam Epiſtola ſeorſim edita ſe purgauit atque aperuit; omnis iſta bilis ſoluta eſt in riſum. Nihil enim aliud ſchemate illo voluit; quam quod vetus habet verbum *Laurigeros quidem multos, paucos autem Phœbos.*

Electorum libri. *Satyra Menippæa.* *Inde ipſi turba.*

A turbis ad ludos & ſpectacula conuerſus *Saturnalium libros*, qui de Gladiatoribus, foras dedit: & cruentas illas in pace pugnas, noſtro æuo ignotas, retraxit; oculiſque velut ſpectandas, non ſine caueæ Senatoriæ & Equeſtris plauſu, propoſuit: Venuſta *Othonis Vænij*, noſtratium Pictorum facile principis, manu ac penicillo adiutus.

Saturnalium libri. *Otho Vænius pictor.*

Deinde vtriuſque muneris & Circi & Scenæ rem illuſtraturus, de *Amphitheatro* quædam contexuit, ipſamque Arenæ imaginem, faciem, & habitum accurate expreſſit: & vt publicis malis ſolatium pro virili adferret, de *Conſtantia*, in medijs Belgicæ turbis, conſtanter ſcripſit, & S. P. Q. Antwerpienſi inſcripſit.

Amphitheatrum. *Conſtantia.*

Quod adeo gratum illis exſtitit, vt pro veteri ſuo in eruditos homines humanitate ac beneficentia, aureum viri libellum duplicem *duplici patera inaurata*, affabre cælata compenſandum exiſtimarint.

Pro ea donum.

Epiſtola.

Aucta porro iam fama cum Epiſtolas ſuas ab alijs alibi vulgari compeririſſet, eas ipſe errantes collegit, & *Longolij*, *Sadoleti*, *Bembi*, *Bunelli*, quemque in hoc genere vnicum laudare ſolebat, *Politiani* exemplo publici iuris fecit: *Epiſtolica Inſtitutione* in bonum iuuentutis adiuncta.

Epiſtolica inſtitutio.

Edidit ſub id tempus præter *notas & animaduerſiones in Valerium Maximum*, *in Senecæ Tragœdias*, *& Velleium Paterculum*, *Dialogum de recta lingua Latina pronunciatione*: Grammaticum quidem argumentum atque ex ſe tenue & vile fortaſſis: ſed quod olim & Senatores atque ipſi Principes tractarunt: quodque ſic noſter enucleauit, vt ne ipſe quidem *Priſcianus*, ſi reuiuiſcat, quidpiam addere aut deſiderare poſſe videatur. Vtque ciues in *Conſtantia* ad parendum formarat: ſic *Politicis* nouo plane genere conſcriptis, Regibus & Principibus ad recte imperandum facem prætulit. Tandem *libello de vna religione* ſub prælo feruente ex Batauis valetudinis ac hepatarij morbi cauſa digreſſus, *Leodici* ac *Spadæ* biennium fere egit, bibitque acidulas illas, iam olim à *Gilberto Philareto Limburgio*, & nuper à *Philippo Garingo*, *Thoma Rietio*, *Abrahamo Nicolao Franbeſario*, alijsque Medicis laudatas. Ipſe *Louanium* regreſſus ſedem ibi domiciliumque fixit: quanquam varie à varijs auocatus fuerit. Nam fama diſceſſus per Germaniam ſparſa mox *Guilielmus Boiorum* Dux, eiusque frater *Erneſtus*, Vbiorum atque Eburonum Antiſtes, *VVolfgangus Theodericus* Salisburgenſium, *Iulius* Herbipolenſium, *Andreas* Vratislauienſium, Præſules, alijque Germaniæ Principes ipſum ſplendide, ac prolixe inuitarunt.

Dialogus de recta lingua Latina pronunciatione.

Politica.

Libellus de vna religione.

Acidulas petit 1591.

Lipſ. à varijs expetitus.

Vt & poſtea *Clemens* Octauus Pontifex Maximus, *Aſcanius Columna*, *Gabriel Palaottus*, *Fridericus Borromæus*, *Franciſcus Sfortia*, Cardinales, *Henricus* Quartus Galliæ Rex, S. P. Q. *Venetus*, *Ferdinandus Medices* Etruriæ, *Franciſcus Maria Roboreus* Vrbinatium, Duces; *Patauini*, *Bononienſes*, & alij cum Principes tum populi, ſtipendio ac viatico, quod ipſe deſiniret, plures vocarunt. Quin & *Benedictus Arias Montanus Hiſpalenſis*, benigna & rara effuſione, Lipſium, non vt hoſpitem aut amicum: ſed quaſi filium, ſæpius in Hiſpaniam ſuamque domum inuitauit: & ſe viuo rerum ſuarum conſortium, mortuo ſucceſſionem ex aſſe obtulit.

Bened. Arias Montanus.

Poſtea Brabantiæ Ordinibus per *Nicolaum Oudartum*, veterem amicum, *Machliniæ* tunc Canonicum, & Officialem benigne, ſerioque vocantibus, vt gratum ſe probaret, ſuos De *Cruce Commentarios* paulo poſt dicauit, conſecrauitque. Porro cum opus aliquod iamdiu meditaretur, & ſolicite quæreret, quod lucem ad res Romanas & Græcas præferret: reperit

Commentarii de Cruce.

quod

quod *Facem Hiſtoricam*, non ex ſuperbia, ſed ex propoſito, appellaret. Hoc cum diffuſum imo & confuſum eſſet: placuit excerpere primum ex omni cumulo quidquid ad *Militiam* facere videbatur. In his itaque ad *Polybium* commentarijs, quidquid ad militiæ ordinem, arma, legeſque ſpectat, aperuit: in *Poliorceticis* autem *Machinas*, *Tormenta*, *Tela* veterum, adiutante iterum Vænio, exhibuit, daturus & *Triumphum*, felicis belli clauſulam, niſi valetudo aduerſa interceſſiſſet. Sibi poſt redditus *Admiranda Imperiorum* florente olim ætate collecta, cæpit diſponere & vulgare, à *Romana magnitudine* feliciter exorſus.

Fax Hiſtorica.
Militia Romana.
Poliorcetica.
Magnitudo Romana.

Anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo nono cum sereniſſimi Principes *Albertus & Iſabella Clara Eugenia*, Louanij die octauo calendarum Decembris inaugurati more maiorum eſſent, poſtridie eius dici Athenæum ibi viſerunt, & Lipſium dicere aliquid ſubitaneum voluerunt, ſiue iuſſerunt. Fecit. & à ſolitæ lectionis more non recedens, *Annæi Senecæ* librum *de Clementia* in manus ſumpſit, & pauca eius verba, à cõſeſſu & tempore iſto non aliena, explicauit. Quam quidem *Diſſertatiunculam ad Principes* habitam, qualis fuit, totidem verbis, ſine colore aut fuco, poſtea vulgauit: etſi augere ac polire, exemplo veterum, atque adeo Tullij & Plinij, potuiſſet. Diſſertatiunculæ extemporaneæ, & per ſe leui fortaſſe, vt pondus adderet, C. *Plinii Secundi Panegyricum*, Traiano Imp. dictũ ſiue ſcriptum cum perpetuo commentario, adiunxit. Ad hæc *Politica* ſcripſiſſe non contentus, eadem *exemplis monitisq;* illuſtrauit aut firmauit. Selectiſſima itaque exempla maximeque varia, è varia & multiplici lectione ſepoſuit, & ad communem omnium vſum, eleganti ſane ac facili ſtilo, repræſentauit: vt in hoc genere paria cum *Maximo Valerio* feciſſe, imo ſuperaſſe videatur. Poſtea *de Louanio eiuſque vrbis comitibus commentarii* ab ipſo ſunt occaſione nuptiarum illuſtriſſ. *Caroli ducis Croii & Arſchotani* ſubitarie contexti: quibus rogatu Ordinum *Brabantiæ* vniuerſæ *hiſtoriam* fuiſſet * ſubiuncturus: ni fata inuida vetuiſſent. Cœperat enim mediæ ætatis hiſtorijs præſertim noſtratibus iam grandior affici: etſi iunior Romanarum rerum admirator vnicus, vſque ad contemptum fere cæterarũ, fuiſſet. Quemadmodum etiam florente ætate *Cornelium Tacitum*, prudentiæ patrem vulgarat: ita decreſcente illa voluit & *Annæum Senecam* philoſophum, ſapientiæ fontem dare. *Manuductionem* ergo *ad Stoicam Philoſophiam* adornauit, id eſt, facem ad eius ſectæ principem Senecam, quæ præluceret, accendit, tanto alacrius ea ſtudia aggreſſus: quo breuius iter laboribus ſcriptiſque ſuis reſtare præſagiebat. Verùm ſi Stoica familiæ dogmata, & decantata illa Paradoxa eruit, quodque à ne-

Diſſertatiuncula ad Principes.
Exemplo & monita Politica.
Louanium Lipſii.
* Cent. 5. miſcell ep. 94.
Manuductio ad Philoſophiam Stoicam.

nemine factum antea, diſpoſuit & velut in theſauro condidit. *Ethica* quidem ex Epicteto, eiuſque interpretibus Ariano ac Simplicio, Plutarcho item aduerſus Coloten, Muſonio apud Stobæum, M. Tullij Paradoxis, *Phyſica* vero ex Cleomedis Meteorologicis, Stobæi Eclogis, & M. Tullij Academicis, vtraque autem ex Seneca, Diogenis Laertii Zenone, aliiſq; reuocauit. Exinde poſt multos alios Hiſpanos, Gallos, Belgas ſerio ipſum *Senecam* aggreſſus eſt, & philoſophũ eximium, virtutis atque honeſti præconem, *emendatum, ſcholiiſq; illuſtratum, Paulo* V. Pont. Max inſcripſit & per *Philippum Rubenium*, ſuum olim auditorem, obtulit Ediderat & ante biennium 1601. *Miracula & laudes Diuæ Virginis Hallenſis*, itemq; *Diuæ Sichemienſis*; Idque ea occaſione & cauſa A prima adoleſcentia Diuæ Virginis amorem & cultum induit: eamque ſibi patronam adoptauit, & ducem in periculis, in moleſtiis, in omni deniq; vitæ curſu elegit, etiam in ſtudiis *Ioannis Damaſceni, Ruperti Tuitienſis, Bernardi, Thomæ Aquinatis*, aliotumq; exemplo: & ſi quid accuratius pangendum: aut dicendum publice eſſet, vbi famæ vel memoriæ res agebatur, precibus ac votis eam ſupplex adiit. Ex Batauia Leodicum vt primum venit, in *ſodalitium Marianum* (cui Patres Soc. Ieſu præſident) nomen etiam dedit atq; *Oratione panegyrica* publice habita ſuum in Virginem adfectum teſtatus eſt Id ipſum & Louanij poſtea præſtitit. Ab eodẽ deinde adfectu *Hallas* diu adſpirauit & tandem adiuit: Hannoniæ oppidum, tertio à Bruxellis lapide, magna apud Belgas & exteros fama celebre, & Miraculis, quæ tutelari ibi Diuæ adſcribuntur. Anno * inſequenti in grauiſſimam ægritudinem incidit: votũ fecit: Hallas ſe contulit: clientem ſibi ſupplicem Diua recreauit ac valetudini paullatim reſtituit. Ipſe *Pennam Argenteam* in templo, ante arã Virginis ſuſpendit, & hoſce verſus ſubſcripſit:

L. Annæus Seneca philoſophus.

Diua Hallenſis & Sichemienſis.

Patrona Lipſii Diua Virgo.

Proficiſcitur Hallas.

* 1602.

Pennam argenteam Diuæ ſuæ dicat.

Hanc, Diua, Pennam interpretem mentis meæ,
Per alta ſpatia quæ volauit ætheris
Per ima quæ volauit & terræ & maris:
Scientiæ, prudentiæ, Sapientiæ
Operata ſemper, auſa quæ Conſtantiam
Deſcribere, & vulgare, quæ ciuilia,
Quæ Militaria, atque Poliorcetica:
Quæ Romæ magnitudinem adſtruxit tuam:
Variaque luce ſcripta priſci ſæculi
Affecit, & perfudit: hanc Pennam tibi
Nunc Diua merito conſecrauit Lipſius.
Nam numine iſtæc inchoata ſunt tuo,
Et numine iſtæc abſoluta ſunt tuo.
Porro ô benignitatis aura perpetim
Hæc ſpiret! & famæ fugacis invicem

Quam

Quam Penna peperit, tu perenne gaudium
Vitamq́, Diua, Lipſio pares tuo.

Anno 1603. *Ioannes Miræus, Franciſcus Coſterus & Aubertus Miræus*, Lipſij rogatu Hallas profecti, acta & regeſta illius loci diligenter excuſſerunt, atque omnia fideliter exſcripta, & publico ſenatus eius oppidi ſigillo firmata, ad Lipſium miſerunt. Ea * digeſſit ipſe, concinnauit: & quamquam ſtili florem & affectus obiter miſcuerit; tamen rei ipſi hilum non addidit, nec apicem detraxit: ordinem denique & decorem dedit.

* *Contra illam diuam extat Idolum Hallenſe.*

Ad extremum vitæ actum, fabulæque cataſtrophen triſtem illam quidem, ſed in qua ſunt omnia, iam venimus. Anno 1606. 15. Kal. April. è tuſſi, grauiſſimiſque ſubſtilli cerebri defluxionibus, Lipſio ægre eſſe cœpit. Menſis anni Martius, qui cœli in ſe vertentis cardine commotior, morborum periculis aut mortalitatis damnis famoſus eſſe ſolet. Lipſius licet iam multis ab annis vernacula & quaſi domeſtica valetudine tentaretur, tamen iſta fallere non potuit ſuſpicacem, & in ipſam iam mortẽ propendentem diu antea ex ſapientia animum. Quin illud elegantiſſimi ſcriptoris celebratum ſæpius haud deerat: *Non magno apparatu aut exquiſita molitione opus eſſe, vt corporis atq; animi infirmo vinculo cohærens ſocietas dirimatur*, imo, Varronis ſcito, *Homo bulla eſt*, eo magis ſenex, & æger, & cui mors diu votum, pœna nunquam, aut terror fuit. Itaque tunc malum indies ingraueſcere, color, calor, vires & vita labaſcere: denique lecto Lipſium affigere, hoc eſt letho aſſignare. Quod ſane totius ante actæ vitæ tranquillitate & proſpexit pariter, & excepit. Nam vnis tantum quatuor diebus ſummum hoc egit, *Mori*. Porro ad extremum vſque ſpiritum firma atque integra mente conſtitit, tanta quidem animi conſtantia atque alacritate, nihil vt vxoris cariſſimæ aut amicorum vndique adfluentium lacrymis ac ſuſpirijs moueretur. Itaque nec vllam querimoniæ vocem, nec vllum repugnantis aut trepidantis animi ſignum edidit. Cum ex circumſtantibus quiſpiam ſolaminis à Stoicis magnam illi materiam ſupereſſe diceret: *illa ſunt vana*, reſpondit, digitoq; in Chriſti crucifixi prope adſtantem imaginem intento; *Hæc eſt vera patientia*: mox magno ſpiritu ſubijciens: *Domine Ieſu, da mihi patientiam Chriſtianam.*

Morbus Lipſii nouiſſimus.

Morbi ſtatim inualeſcentis principio, prima illi cura fuit, ſacris *Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, extremæ Vnctionis*, purgari, muniri, foueri myſterijs. Exinde religioſorum hominum preces aſſidue expetijt: fuitq; ex ijs qui diceret: *Ecce nunc illa patrona clientem exſpectat ſuũ, & obuiis expanſisq; occurſabit vlnis.* Tunc rendere Lipſius, & in altũ oculis manibusq; moribũdis ſublatis ſic precari: *ô mater Dei, adſis famulo tuo, cum tota æternitate decertãti, & non me deſeras in hac hora, à qua pendet æterna ſalus animæ meæ.*

Dicta nouiſſima.

Semel

Semel quoque iterumque auditus eſt ſibi gratulari, *ſe illo anni tempore migrare è vita, quo Chriſti ſanguis maxime in Eccleſia ferueret.* Cumque oblatum pro ſe miſſæ ſacrificium ex quodã ſacerdote intellexiſſet: *Faxit Deus,* inquit, *Pater mi, vt ſanguis ille preicoſus in me abunde deriuetur, qui in illa paſſione effuſus eſt.*

Toga Virgini oblata. Cum in agone morti iam proximus verſaretur, vxori mandauit, vt togam optimam pellibus ſuffultam, profeſſorij ſui muneris adminiſtram, Virgini matri ad eius aram Louanij in baſilica D. Petri Apoſtolorum principis, cultu miraculiſque celebrem in vſus ac neceſſitates ſacras offerret ac poneret. Dictũ, factum: atque ea toga poſtmodum, quod aræ aut ſacris apta non eſſet, *Gerardo Corſelio,* I.C. & Anteceſſori, emptione ceſſit. Æs inde conflatum rationibus aræ adſcriptum eſt, cultui Deiparæ augendo. Cæterum Lipſius, ſumma cum teſtificatione pietatis, Chriſti ex cruce pendentis imaginẽm frequenter amplectens, & nunc Ieſu, nunc Mariæ nomen ingeminans, 10. Kal. Apriles nocte media, anno ætatis *nono & quinquageſimo,* placide ac leniter exſpirauit: & quod dolendum, vetus Lipſiorum in ipſo ſtirps defecit, vt qui vltimus huius gẽtis fuerit Sed quid refert? ſtirps perierit, nomen ipſe propagauit

Moritur Lipſius. *Vltimus ſua ſtirpis.*

——— ——— ——— ab ortu
Solis ad Heſperium cubile.

Liberorum item loco, poſteris libros reliquit,

——— quos nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.

Funus. Mediocri pompa, vt, qua erat modeſtia, iuſſerat, elatus eſt pridie Paſchatis, 8. Kal. Apriles, hora poſt meridiem quarta, humeris vniuerſæ, vt ſic dicam, Academiæ: certantibus nimirum inter ſe ſtudioſis, vt extremum iſtud præceptori optimo pietatis officium impenderent, illius, vt arbitror, vocis Q. Cæcilij Metelli cognomento Macedonici memores; *Non fore, vt in poſterum id officium ab ipſis viro maiori præſtari poſſit.* Elatus eſt autem *cælo* admodum *pluuio,* vt id ipſum in lacrymas ſolui videretur. Inſecuti biduo poſt venti ab hominum memoria vehementiſſimi, & quales nunquam flauerant viuo Lipſio, ventoſæ ambitionis ac vanitatis domitore. Conditus iacet, vt teſtamenti tabulis mandarat in æde ſacra *Franciſcanorum* ſodalium, ante Virginis Deiparæ aram, ad quam preces quotidie fundere ſolitus erat. Voluit nimirum & à funere iſtud ſui in Virginem cultus ſempiternum apud poſteros exſtare monumentum. Inſcriptionem vere philoſophicam, tumulo appendendam, paucis ipſe verſibus *biennio* antea complexus fuerat:

Tumulus, & epitaph. quod ipſe ſibi ſcripſit.

Quis hic ſepultus, quæris? ipſe ediſſeram.
Nuper locutus & ſtilo & lingua fui;

Nunc

Nunc altero licebit. ego ſum Lipſius,
Cui litera dant nomen, & tuus fauor:
Sed nomen: ipſe abiui: abibit hoc quoq;:
Et nihil hic orbis, quod perennet, poſſidet.
Vis altiore voce me tecum loqui?
Humana cuncta fumus, vmbra, vanitas,
Et ſcenæ imago, & verbo vt abſoluam; Nihil.
Extremum hoc te alloquor:
Æternum vt gaudeam, tu apprecare.

I. Lipſius vixit annos 58. menſes 5. obiit anno Chriſtiano 1606. 10. Kal. April.

Marmoreum tumulum, vna cum ſtatua, ære ſuo vidua excitauit: Senatus vero populusque Antuerpienſis, virum de vrbe eorum ac ciuibus optime meritum, quiq; peculiari quodam affectu & illam præ cæteris Belgicæ dilexit, & cum pleriſque iſtorum ſingulari familiaritate coniunctus fuit, ſarcophago itidem marmoreo complecti voluit, hac epigraphe addita:

IVSTI LIPSII
QVOD CLAVDI POTVIT
HIC IACET
S. Q. P. ANTVERP.
INCLYTI VIRI
FAMÆ ORBI NOTÆ
VIRTVTI COELO RECEPTÆ
H. M. P.

Cæterum iuſta perſoluta ei ſunt 3. Kal. Aprileis, in primaria vrbis Baſilica, D. Petro ſacra. Defunctum pro funere laudauit *Gerardus Corſelius*, Anteceſſor clariſſ. quem ſecuti alij poſtea amici varijs clariſſimæ memoriæ virum epicedijs, laudationibus, epitaphijſque editis certatim ſunt proſecuti. Bibliothecā, non tam copia, quam librorum præſtantia commendatam, ſcripta item ſua, atque ingenij monumenta, *Guilielmo Greuio, Bruxellenſi*, è ſorore nepoti, annos fere 13. tunc nato legauit: & apud *Ioannem Wouerium* ſuum olim auditorem ac contubernalem, dum adoleſcat heres, Antuerpiæ deponi iuſſit: *Græcos* autem, calamoq; exaratos codices Louanienſi Soc. Ieſu gymnaſio attribuit. Extremæ ſuæ voluntatis curatores eſſe voluit *Nic. Oudartum, & Ioannē Wouerium, itemq; Guilielmum Warnerium*, ſuum olim miniſtrum, poſt in D. Petri Louanij Canonicum. Teſtamenti autem tabulis *cauit ſcriptorum ſuorum quidquam à morte euulgari.*

Parentalia. *Bibliotheca & ſcripta nepoti legata.* *Teſtamenti curatores.* *Proſopographia.*

Quod corporis habitum indolemq; Lipſij attinet, paucis ita habe.

habe. Membrorum illi decens habitudo fuit, corpuſque compactum, & facies non indecora, vtique ante morbum: ſed quã pictores, etiam præſtantiſſimi, exacte numquam exprimere aut adſequi potuerunt. Latebat ſcilicet quid diuinum in oculis, humano penicillo maius atque ſublimius! Frons ampla, & ſtatura iuſta, maieſtatem addebant: ad extremum tamen corpore ſicco atque exhauſto fuit, cum à *morbo hepatario*, qui *viginti* amplius annos cruciauit, tum magis ſtudijs.

Morbus hepatarius.

Ingenium.

Ingenium illi viuidum, ingens, docile, & capax omnium artium, ſi *Muſicam*, quod mireris, excipias: *iudicatio* collineans & recta: *memoria*, non ſine præceptorum admiratione, etiam in puero ſumma. Dona certe habuit, & exſeruit, quæ nemo huius æui aut ſtudij. *Iudicium* inprimis ad miraculum excellens: & ab eo *ordinem* in ſcriptis omnibus, ac diſpoſitionem ſumſit: nec ſuper nouos modo, ſed & ſuper veteres vſurpauit.

Eloquentia & ſtilus.

Eloquentia illi admodum prompta, facilis ac profluens, nec ſine Venere; quæ laudes, in ſtricta & arguta breuitate, paucis aut nemini hactenus obtigere. Illa ipſa breuitas, quod imputandum, ſine tenebris fuit; & multa paucis ſic dixit: vt influant & ſe diffundant, & vel plura, dixiſſe videatur. Timantem pictorem celebrant, quod in eius operibus plus ſemper aliquid intelligeretur, quam pingeretur: idem de Lipſiana ſcriptione merito dixeris. Non defuere tamen, qui dictionem eius, vt obſcuram atque intricatam, minimeque Tullianam criminarentur. Sed ô miſellos, qui tum præclare cenſent Ciceronem ſe imitatos, cum *elumbia, exſanguia, verbis item ac numeris tacentia* ſcripſerint, denique ſic algentia, vt Germanicas etiam niues refrigerare poſſint. Hærent in margine, & velut in finibus Latii, adſpiciunt elegantiam & mirantur, intra pectus tamen aut linguam, non admittunt. Sed de hoc videatur *inſtitutio epiſtolica eiuſq; epiſtola.*

Reprehenſores eius.

Mores Lipſii.

Tacitus in vita Agricola.

In geſtu, cultu, ſermone modicus fuit: adeo vt *plerique quibus magnos viros per ambitionem æſtimare mos eſt, viſo a ſpectaque Lipſio, quærerent famam, pauci interpretarentur.* Conſtat certe exteros, quos ab vltima etiam Sarmatia eius videndi audiendique gratia (vt olim magni illius Liuii) frequenter veniſſe ſcimus, cum Lipſium viderent, eumdem ſæpe requiſiuiſſe.

Nam in veſte, ſupellectile, famulatu, ſplendor aut ambitio illi nulla: miniſtro vnico (qui & amanuenſis munus obibat) comitatus, in publicum, & fere togatus, prodibat: omnis tamen ætatis, ſexus, ordinis homines, & viri etiam principes, velut cœlo miſſum, ſuſpiciebant ac venerabantur.

Porro

Porro vt Philoſophum decebat, *cenſum* item non amplum ha- *Cenſus &*
buit, & cum bona mente modeſtiam omni in re tenuit: illud *ſtipendia.*
non raro vſurpans;

Sibi habeant ſua regna Reges, ſibi diuitias diuites.

Opes aut ſtipendia ampla non ambiuit quidem, ſed oblata congiaria ſiue honoraria (vt ſenſit non ſemel viros, cum ſacri tum profani ordinis principes, in ſe, benignos ac liberales) nec reiecit. Ordines Brabantiæ *ſixcentos*, vt vulgato more loquar, Florenos ſiue *Francos nummos* quotannis pendebant: *ducentos* nummerabant Buslidiani gymnaſij trilinguis Curatores. *Philippus* 2. Hiſp. Rex Catholicus, Belgarumque Princeps additis *mille annuis* auxit procurante *Petro Enriquez*, Comite Fontano, qui regio tunc nomine prouinciam Belgicam adminiſtrabat: idemque Rex *Hiſtoriographi* etiam ſui *titulo* donauit. Sereniſſimus *Albertus Auſtrius* virum optime de Reipubli. meritum, ac laboribus fractum, *rude donauit*: & ſi vellet, à publica profeſſione deſiſtere, & vicarium ſiue ſucceſſorem adſumere, dato diplomate conceſſit: annuo ad hæc *ducentorum florenorum* vectigali adnumerato. Atque vt vetus illud, *Honos fugientem ſequitur*, ætas etiam noſtra agnoſceret, nihil tale ambientem, imo fugientem, *Conſiliarii* dignitate ornauit, atque in ſanctiſ- *Lipſius con-*
ſimum ſenatum, quem rerum ſtatusque vocant, iudicio adle- *ſiliarius re-*
git. Ipſe tamen pro veteri ſuo decreto, à Repub. atque ab aula *gius.*
ſe abſtinuit, vt merito ambigant omnes, an maiori gloria Princeps tantum virum adlegerit: an vero laudabiliore conſtantia ipſe abſtinuerit. Illud conſtat, cum tanta dignitatis ac cenſus facta eſſet acceſſio, nihil de quotidiano cultu, nihil de priſtina vitæ conſuetudine ipſum mutaſſe: tantaque vſum moderatio- *Modeſtia*
ne, vt nec ſordide vmquam ſe geſſerit, nec auctis opibus afflu- *Lipſii.*
entius vixerit: quam olim inſtituerat, parique modeſtia ſemper ſteterit. Itaque vt priſcæ illæ virtutes, in noſtræ ætatis miraculum ac gloriam, in ipſo ſunt renatæ: ſic iure ſymbolum *Symbolum.*
iſtud, ab Ennio mutuatum, *moribus antiquis* vſurpauit, factiſque expreſſit.

Qua erat morum facilitate ac comitate, *binas* fere *horas* à *Facilitas &*
meridie ſumpto prandio ſtudioſis adoleſcentibus ad ſe venien- *comitas.*
tibus, dabat, *externis* vero vndique confluentibus, ſemper: vt eius *domicilium* (quod de Q. Mutio Tullius prædicat) non dico Belgicæ, ſed vniuerſæ *oraculum Europæ* videretur.

Animum ſtudijs feſſum vt reuocaret ac reficeret flores & *Hortorum*
hortos impenſe coluit, bulbis tuliparum præſertim ab noto *cultus.*
ignotoque orbe, per *Rembertum Dodonaum, Carolum Cluſiũ, & Ioan. Boiſotum*, rerũ hortenſium in paucis peritos, perq; amicos alios ſtudioſe petitis. Nimirum vt pictores longa intentione hebetatos

hebetatos oculos, ad ſpecula quædam & virores colligunt: ſic ipſe hic animum exhauſtum aut oberrantem ſolitus eſt reuocare. Hic extra tumultus ciuicos, inter herbas, inter flores, hilari atque hiante oculo oberrabat: & modo ad hunc occidentem, modo ad illum exorientem manus vultumque circumferebat: & mira quadam voluptate curas hic omnes fallebat & labores. Sic & olim philoſophi ac ſapientes, ab vrbe atque inſano foro remoti, hortis ſe oblectarunt, atque in ijs diuina illa ſcripta pleraque procuderunt, quæ miramur, quæq; nulla temporum ſeries aut ſenectus abolebit.

Adfectus in canes. Amauit à puero *canum* omne *genus*, & Louanij tres ferè aluit gradu quodam magnitudinis diſcretos: *Sapphirum* catellum, gente Batauum, *Mopſulum* catulum, domo Antuerpia, & *Mopſum* canem, gente Scotum. Hos & in tabula depingi iuſſerat, & notas ac carmen cuique non minus ingenioſe, quam lepide ſubſcripſerat Pictores & calcographi Mopſum, præ cæteris dilectum, ipſi nonnunquam adpingunt, quod illo comitatus, etiam ad Athenæum ſeu profeſſionis publicæ locum, prodire ſit ſolitus: etſi non deeſſent, qui negarent Muſarum clienti hunc comitatum aut contubernium conuenire: quique genus hoc omne ad *Martis* aut *Dianæ* aſſeclas ablegarent. Ipſe contra repoſuit & adſtruxit, * ſi mortalium vllos, caninum hoc conſortium litteratos inprimis decere, & eloquentiæ ac ſapientiæ candidatos Ægyptij hoc adſerunt, qui Anubin ſuum canis ſpecie fingebant: quia videlicet vtriuſque regionis ille Deus, ſupera atque infera permeabat, vt Hecate Græcorum. Atqui ſapientes habentur illi, qui alta, qui ima ſcrutantur, & canis exemplo peruigiles diu noctuque agitant. Quid, quod ijdem cum virum diuinis deditum, vatem aut ſacrorum doctorem, Hieroglyphicis exprimerent, canem ſignabant, quod ſcilicet, præter ſagacitatem, clamare ac quaſi latrare iſtos deceat, in improbos & bonis inſidiantes. Et ſacræ literæ non refugiunt imagine iſta vti: quibus *canes pro Domo Dei latrantes* ſunt doctores & eccleſiaſtæ. Iam Græci, eoſque ſecuti Romani, canem Mercurio comitem ſiue adſtitem dederant: quia, vt Plato ait, ſagax & ingenioſum hoc animal facundiſſimo & promptiſſimo Deorum conueniebat. Si autem Mercurio, id eſt, artium bonarum præſidi, aſſiduus ille comes: cur ab iſtarum artium candidatis arceant? Itaque amarunt Iudæi, Ægyptij, Græci, Romani, cæteri: nec vllum magis animal ipſa natura nobis iunxit.

* Cent. I. ad Belgas ep. 44.

Scripta affecta. Præter illa autem ſcripta, quæ diximus ſtatuerat & alia plurima bono publico vulgare, habebatq; adfecta, aut in ſchedas relata non pauca: ſed Deo, vitæ laborumque arbitro, viſum incidere & euocare. Veterum ſcriptis illuſtrandis iam olim inſti-

inſtituerat *Facem Hiſtoricam* tum & *Ritualium* libros ſcribere: & in eos congerere, quidquid eſſet in moribus ritibuſque priſcis obſcurum. Atque in facem quidem grandiores illos ritus, *De ſacerdotibus, De Magiſtratibus, De Militia, De Bibliothecis, De Nuptiis & Funeribus*, & qui tales, volebat includere: eamq; iam cœperat accendere, duplici *Syntagmate*, vno *de Veſtalib.* altero *de bibliothecis*, præter Militiam Romanam, publicato. In *Ritualium* autem *libris*, minores & ſingulos ritus, literarum quodam ordine, explicaſſet: teſtibus item exemplisque firmaſſet. Sicut Lexica quædam verborum vtiliter habentur: ſic iſta rerum volebat eſſe. *Ritualium libri.*

Itaque *communis* hic quidam velut *Commentarius* fuiſſet, Latinorum, Græcorum, Poetarum, Oratorum, Hiſtoricorum, Philoſophorum, &. ſcriptorum miſcellorum: Hæc inquam, inſtituerat, & materiem, ab annis fere *triginta*, parauerat, vt manuſcripti eius *Electorum*, ſeu locorum, vt vulgo indigetant, communium libri teſtantur: ſed diſponere & extruere, valetudo & fatum præueniens vetuerunt.

Cœperat & *Anni anda Hebraica* (cuius gentis Rempublicam *Carolus Sigonius* eleganter deſcripſit) itemque *Ægyptiaca, Iberica & Gallica* adornare: ex quibus ſola Hebraica pænè adfecta poſteris reliquit. Daturus & libros tres *De inſtitutione iuuentutis, Compendium* item *Hiſtoriarum*, ſuadente inprimis *Henrico Vweno*, I C. ſi Deus vitam dediſſet longiorem. Scripſerat & *Thraſeam*, ſiue *De mortis contemptu opus* Philoſophicum: quod pro omnium guſtu non futurum cum præſenſiſſet, iudicio ſuppreſſit, calumniam vitare ſatius ducens, quam deprecari. Argumentum tamen hoc attigit, ſed caute, in ſua ad *Stoicam philoſophiam Manuductione*. Monitorum & exemplorum politicorum libros quidem duos publicauit, ſed vix trientem operis deſtinati. Nam duo alij, qui *ciuilem Prudentiam*, itemque duo, qui *Militarem* erant tractaturi, perierunt antequam nati. *Cent. 4. miſcell. ep. 68.*

Inter ſchedia etiam poſt obitum repertus eſt *commentarius in L. Annaum Florum*, pæne abſolutus, itemque *orationes bina De lectione & Vtilitate hiſtoria*, totidemque *panegyrica Virgini Matri* dictæ, & *Miracula Diua Virginis Louanienſis*, non plene tamen pertexta: quæ omnia Wouerius Antuerpiæ fideliter ſanctèque adſeruat. Cætera, vt *Hiſtoria Brabantia, exempla, Monitaque Politica*, vix ſunt inchoata. Præter Florum, reliquit. & veteres aliquot ſcriptores, in his *Liuium, Suetonium, Plinium*, Notis aut Emendationibus ad margines librorum, à ſe inter legendum illuſtratos. Atque hæc de vita Lipſij: * librorum elenchum ſubijcimus. **Omnia edita ſunt duobus tomis diſtincta Lugduni in folio.*

Catalogus librorum Lipſii.

Syllabus
Operum I. Lipſij.

Hiſtorica ſacra.

De Diua Virgine Hallenſi liber, quo beneficia eius & Miracula fide atque ordine deſcripta.
De Diua Virgine Sichemienſi ſiue Apricolle liber, quo noua eius Beneficia & Admiranda deſcribuntur.

Hiſtorica Romana & externa.

Admiranda, ſiue de magnitudine Romana libri 4.
De Militia Romana libri 5. Commentarius ad Polybium.
Poliorcetica. lib. 5. qui ſunt de Machinis, Tormentis, Telis.
De Amphitheatro Romano liber.
De Amphitheatris quæ extra Romam liber.
Saturnalium ſermonum libri 2. qui de Gladiatoribus.
De Cruce libri 3. ad ſacram profanamque hiſtoriam vtiles.
De Veſta & Veſtalibus Syntagma: quod ab auctore emendatum auctumque breui proferet Officina Plantiniana.
De Bibliothecis Syntagma.
Commentarij pleni in Corn. Tacitum.
Animaduerſiones in C. Velleium Paterculum.
Louanium, ſiue oppidi & Academiæ eius deſcriptio, lib. 4.

Politica & Ethica.

Politicorum, ſiue ciuilis doctrinæ libri 6. qui ad Principatum maxime ſpectant.
Monita & Exempla Politica, libris 2. qui Virtutes & vitia Principum ſpectant.
De conſtantia libri 2. vere aurei, qui alloquium præcipue continent in publicis malis.
Manuductionis ad Stoicam philoſophiam libri 3. L. Annæo Senecæ, aliiſque ſcriptoribus illuſtrandis.
Commentarii & ſcholia in L. Annæum Senecam philoſophũ.
Diſſertatiuncula apud Sereniſſimos Belgicæ Principes Albertum & Iſabellam Auſtrios: item commentarius perpetuus in C Plinij Panegyricum, Traiano Imperat. ſcriptum ſiue dictum
Variarum Lectionum libri 3. in quibus pleræque ad M. Tullium Ciceronem, M. Terentium Varronem, & Sex. Propertium Notæ.
Antiquarum Lectionum lib. 5. in quibus varia ſcriptorum loca, Plauti præcipuè illuſtrantur aut emendantur.
Epiſtolicarum Quæſtionum libri 5. in quibus ad varios ſcriptores, pleræque ad T. Liuium Notæ.

Electo-

Electorum libri 2: in quibus, præter Cenſuras, varii priſci Ritus.

De recta pronunciatione Latinæ linguæ Dialogus.

Ad Valerium Maximum Notæ.

In Tragœdias, quæ L. Annæo Senecæ tribuuntur, animaduerſiones.

Iudicium de Conſolatione M. Tullij Ciceronis, nuper, vt volunt, primum reperta: quo libro ſeipſum Cicero de filiæ morte conſolatus dicitur.

Satyra Menippæa, Somnium & Luſus in noſtri æui Criticos.

Apologetica.

De vna Religione liber, aduerſus Dialogiſtam Theodorum Cornhertium

Diſpunctio Notarum Mirandulani codicis ad Corn. Tacitum, aduerſus Lucium.

Reiectiunculæ Sannionis cuiuſdam Batavi, pro Diua Virgine Hallenſi.

Epiſtola.

Epiſtolarum Centuriæ 10. ex his quinque ſunt Miſcellaneæ, tres ad Belgas, vna ad Italos & Hiſpanos, vna item ad Germanos & Gallos.

Epiſtolica Inſtitutio, ex dictantis ore excerpta.

Ex centuria 3. Miſcellanea ad Belgas epiſt. 87. Item I. Lipſii Vita ab Auberto Miræo deſcripta.

MARTINVS CRVSIVS.

⊖ 1607. die 25. Febr. ætat. 81.

MArtini Cruſii auus fuit *Petrus Cruſius*, Bottenſteini in montanis Pabepergenſis epiſcopatus, ciuis, ſartor, cereuiſiæ coctor, & ſenator ibidem per viginti annos; natus circa annum milleſimum, quadringenteſimum, ſexageſimum, diem ſuum obiit anno decimo quinto, ſupra mille quingentos. Auia *Margareta Schallerina* è viuis abiit anno milleſimo, quingenteſimo, trigeſimo ſexto. Pater vero ei fuit cognominis, in lucem editus circa annum nonageſimum, ſupra mille, quadringentos. Hic poſtquam varijs in locis operam literis dediſſet, & Berlini cantoris officio functus aliquantiſper eſſet: Wittembergæ ſacris initiatus eſt à Brandeburgico præſule, anno decimo ſexto, ſeculi milleſimi, quingenteſimi.

Auus Cruſii paternus. *Auia* *Pater.*

Eccleſiaſtico igitur miniſterio dicatus ille, quaterdecies locũ mutare coactus, damna fecit grauiſſima, & periculis expoſitus fuit varijs. Bello n. Germanico flagrante Cæſarianus miles,

Eius pericula & clades.

quamuis ei & cibus & potus affatim apponeretur, tamen vt pecuniam extorqueret, laqueum ipſi fuit minatus. Mox alij irruptione facta ſuperuenere: propter quos ipſe in columbario ſeſe occultauit: vxor vero alio fugiens, bis in via eſt ſpoliata. Accidit paulo poſt, vt apud Georgium Hernitum paſtorem Scharenſtetenſem menſa ad cœnam apparata, Cęſarianorum manus irrumperet. Ibi alijs alias latebras petentibus, Cruſius cũ coniuge in oſſuariũ duobus feretris ſibi obductis, ſe abſcondit: & quamuis, qui fuit militaris furor, tum in cœmiterio tum in ipſa ὀστοθήκῃ diligenter omnia, laterna adhibita oſſibusq; ferro turbatis, excuterentur: reperti tamen ipſi, DEO ira eos protegente, non ſunt. Latitarunt in loco illo fœdo, decem noctis horas, idq; frigore intenſiſſimo: hoſte interea omnia diripiente, pecora mactante, carneſq; coquente, & miſeras mulierculas inhoneſte tractante. Illis dilapſis pater Vlmam per viarum ambages tendens, incidit in viginti Hiſpanos, à quibus tunica exutus, & cingulo, pera, gladio, ac pugnione ſpoliatus eſt. Mater vero itidem tum vitæ diſcrimen adijt, quando quidã Cæſarianorum, pecuniæ extorquendæ cauſa, collo eius cingulum inſerit, gulam eliſurus, ni Deus ἀπὸ μηχανῆς adfuiſſet. Canis enim domeſticus heræ audiens quiritatus, de lectulo, in quo accubabat, deſiliens, hoſti crus admordet: quo gladium ſtringente mater laxamentum nacta euaſit, domo tota mire dehoneſtata, libriſque conſciſſis vndiquaque conſtrata.

Occultat ſe cum vxore in ὀστοθήκῃ.

Idem Cruſij pater dum militum vim *Vlmæ* declinat, *Interim* Sphingem amplecti nolens, ab Vlmenſibus dimiſſus, & à Marchione Alberto eccleſiæ Wartenfelſiæ præfectus eſt. Inde *Curiam* euocatus in Xenodochio ibi docuit; vbi iterum periculo non caruit & ob terræ motum & militem Marchionicum contra Carolum quintum.

Anno quinquageſimo ſecundo Eccleſiaſtes *Bottenſteini* deſignatur, Alberto illo Pabepergenſia occupante. Epiſcopo autem poſt intra menſtruum ſpacium omnia recuperante, expulſus, apud fratrem Sultzbachij, & apud Ioan. Starckgrauiũ Ambergæ, ſuis ſumptibus ſe ſuſtentauit: donec munus docendi in pago, cui Schlichta nomen, duobus Amberga milliaribus diſtante, ei commiſſum eſt: vbi primus euangeliũ docuit, & anno quinquageſimo tertio, die ſeptimo Martij, diem ſupremum clauſit. Ex illo igitur *Martino, & Maria Magdalena Trummerina*, originẽ duxit hic noſter Martinus Cruſius vulgo Krauß/ anno viceſimo ſexto ſupra mille quingentos, die decimo nono Septembris, intra tertiam & quartam pomeridianam, natus *Grebernæ*, tribus à Bottenſteino oppido milliaribus, epiſcopatus Bambergenſis.

Natalis Cruſii.

Vlmam mittitur.

Domi à patre prima elementa doctus, in Vlmenſem deinde ludum

ludum miſſus eſt, vbi pro victu precio annuo quindecim florenorum indicato, ſub *Gregorio Lonhardo*, Latine & Græce docto, ita in literis verſatus eſt; vt Senatus Vlmenſis ſubſidiū annuum quindenorum florenorum, continuandis ſtudijs, ei decreuerit. Grāmaticis inprimis à puero fuit deditus, vt quæ contemtum ſui per omnem vitam vindicant. Accidit, vt quodam die à præceptore examen Syntacticum inſtitueretur: ibi Cruſius, condiſcipulis qui biennio amplius Græca illa audierant, obmuteſcentibus, interrogatus προφθὰς ad ſingula ita reſpondit: vt magiſter ad adſtantes conuerſus dixerit: quanā in parte dolium hoc aperiemus: vt vinum non profluat?

Ibi ſubſidiū ei à Senatu. Grammatica inprimis ſtudioſus.

Anno quadrageſimo quinto, menſe Iunio ab Vlmenſibus *Argentinam* miſſus eſt, vt in collegio Prædicatorum, in quo adoleſcente triginta amplius à ciuitatibus alebantur, cum artib. liberalibus, linguiſque Theologiæ operam daret. A rectore I. *Sturmio* lectiones ſecundæ claſſis audire eſt iuſſus, etſi iam tum Logicæ Melanchthonianæ præcepta, ipſasq; dialectos Græcorum calleret, ac Græce ἀμέμπτως ſcriberet. Proximo deinde Paſcha cum progreſſiones haberētur ſolennes, primo ipſe loco & argenteo* nummo donatus, in primam adſcendit oratione recitata. Ibi præter lectiones, quas præceptore *Gerardo Seuero*, alijsque doctis viris, audiuit, ſubſeciuis horis aduerſa etiā valetudine laborans, euoluit dialogos *Luciani*, *Xenophontem* totū, Teſtamentum Græcum totum, cum multis Demoſthenis & Æſchinis orationibus. Quippe Græcæ linguæ ita amans à puero fuit, quaſi animus præſagiret, non in Eccleſia, ſed in ſchola aliquando doctorem futurum. Ibi etiam I. Sturmio oratori operam dedit tanto diſcendi cum deſiderio, vt parens per literas dehortari ipſum à ſtudij pertinacia neceſſe habuerit.

*Vlma Argentinam mittitur. Eius in ſtudiis προκοπή. * Sex baciorum. φιλέλλην à puero Cruſius.*

Iterum ergo anno quadrageſimo ſeptimo menſe Aprili, cū progreſſiones diſcipulorum fierent, Cruſius primum locum obtinuit, ad publicas ἀκροάσεις cum brabeio admiſſus. Quinto à promotione die orationem Græcam, vt in promotione Latinam, de bello Germanico, publico in auditorio recitauit, πρῶτος δὲ τὸ ἐν Ἀργεντίνῃ ἐπιχειρήσας*, præſentibus cum alijs, tum honoris cauſa *Martino Bucero, Petro Martyre, Caſpare Hedione, Marbachio, Fagio, Felſio*, alijs. Mox, vt qui feriari poterat nunquā, aliam habuit orationem Latinam, de* *Demetrio* Fabro: quam, vti & ſuperiorem Latinam, *Winkelius*. Ienenſibus declamationibus, nonnihil mutatam, inſeruit. Audiuit tum in Theologia *Bucerum, Hedionem, Marbachium, Fagium*: in politicis Ariſtotelis, *Felſium*: *Sturmium* in Ciceronis de finibus libris, rhetoricis Ariſtotelis, Theocrito, alijs: in Hebræis *Michaelem Delium & Dauidem Küberum*. Priuatim euoluit *Iſocratis* orationes, *Homerū* totum, *Platonis* apologiam, Critonē, Gorgiā, alia,

*Habet orationem Græcā. * Verba ſunt Cruſii. * Ex act. Apoſt. c. 19. Præceptores eius in Acad. Argentinenſ.*

Additur nobilibus Werteris informator.

Eodem anno è collegio illo, bona cum gratia præceptorum, ad adoleſcentes è Thuringia nobiles *Philippum & Antonium de Werter*, in ædes Iacobi Froſchelleri, commigrat. Vſi fuerant illi ante Hieron. Wolffij, Oetingenſis opera, & ante hunc G. Fabricij Chemnicenſis inſtitutione. Factū eſt id ſcitu permiſſuq; Senatus Vlmenſis, cui obligatus Cruſius erat: quē conſenſum Sturmius hac epiſtola impetrauit: *Sunt hic nobiles adoleſcentes duo è familia Werterorū, quorum frater Wolffgangus cupit eis pædagogū præfici, qui ſcholæ noſtræ rationem teneat & ſequatur, atq; abſoluto curſu cum ipſis in Galliam aut Italiam proficiſcatur. Rogo vt permittatis, non ſolum, meo, qui id maximopere cupio nomine: verum etiam Werterorum cauſa, qui digni ſunt hoc beneficio ob humanitatē & religionis ſtudiū, & honeſtatē familiæ, quæ in Thuringia valde celebris eſt. Promittit Cruſius, hoc quadriennii ſtudio & tempore confecto, ſimulac reuocaueritis redituram ad vos, & facturum id, quod iā faceret, ſi aliquid imperaretis.* Eo tempore perlegit Cruſius *Heſiodum, Pindarum*, multa Latina & Græca. Poſt diſceſſum Buceri & Fagij in Angliam, audiuit *Hedionē, & Marbachium*, ſucceſſores: quorum lectionibus adiunxit Hebrææ linguæ ſtudiū omnibus verborum radicibus annotatis, per Iobum, Pſalteriū & Geneſin, præceptore *Emmanuele Iudæo Delio, & Kubero*. Abſoluerat iam Sphæram Procli, Arithmeticam Friſij, Geographiam Melæ, Sphæram Iohannis de ſacro Buſto, Euclidem. Euoluit etiam in Græcis Heliodori Æthiopica, Apollonij Argonautica: quædam in Hermogene, & organo Ariſtotelis: in inſtitutionib. Iuſtinianeis. Muſicam iam dudum à patre acceperat, qui etiam artis componendi cantus gnarus fuit.

Epiſtola Sturmii ad Senatum Vlmenſem.

Anno quinquageſimo cum Interimiſticæ religioni, vt alibi, ita & Argentinæ, locus daretur: Cruſius cum nobilib. diſcipulis oratorias Sturmij audiuit lectiones, vna cum Theologicis. In Hebraico itidem ſtylo ſeſe tunc exercuit proponente argumēta breuiuſcula Kubero: priuatim autem legit Sophoclem, Ariſtophanem, Dionyſium Halicarnaſſeum, Ciceronem, explicans diſcipulis etiam Virgilij Georgica & Æneidem totam, cum Electra Sophoclis.

Tubingam abit.

Argentina, teſtimonijs à Sturmio cæteriſque profeſſoribus, vti & diſcipulis ornatus, verno tempore *Tubingam* ſe contulit, an. quinquageſimo primo lectiones philoſophicas & Theologicas auditurus. Interimiſtico illo tēpore Tubingæ, in templi choro miſſa celebrabatur: inferius Euangelici docebant: ſtudioſorum autē menſæ precium erat ad ſummum 24. florenorū. Inde Vlmam profectus Scholarchis *Wolffgango Stamlero* D. I. *Henrico Neidhar a*, obtulit ſuam operam, modo ab illo Interim liber eſſet. Reſponſum tulit: iniquis temporibus eum venire: & bonæ frugis alioquin adoleſcentes non retineri. Liber igitur pronuncia-

Vile menſæ precium.

Ab Vlmenſibus liber pronunciatur.

pronunciatus ab Vlmenſibus, dono duûm florenorum & teſtimonio dimiſſionis accepto, ad parentes Norimberga tranſiens venit. Apud quos cum dies cōpluſculos iucunde poſuiſſet, literis nataliū legitimorū acceptis, Argentinā rediit, idq; eo maturius, ꝙ ſpes ei breui adeundæ Italię iniecta à diſcipulis eſſet Explicuit priuatim tum Quintilianum & Demoſthenē; perlectis prophetis minoribus, Ieſaia item & Tobia Hebraice, cū colloquio Münſteri, Iudæi & Chriſtiani. An. quinquageſimo ſecundo cū miles in Germania cōſcriberetur, principū captiuorū cauſa: Cruſius in ocio literato ſolenne ſuū obtinens, Diodorū Siculū aliaq; Græca iuxta & Latina euoluit, Italicā linguā diſcere cœpit: & Ethica Ariſtotelis expoſuit. Sub exordium deinde anni quinquageſimi tertij *Georgio Hitzlero* in patriā profecto, vices eius in quarta claſſe ſubijt: & menſe Maio primam Demoſthenis Olynthiacam interpretatus eſt, perluſtratis multis Gręcis, Latinis, & Italicis auctoribus. *Redit Argentinam.*

Anno quinquageſimo quarto, menſe Martio, quo I. *Fridericus* Saxoniæ dux, olim Elector, paucis poſt cōiugis Sibyllæ obitum dieb. de vita deceſſit; Cruſio Memmingenſis ludi gubernatio oblata à *Ludouico Rabo* eſt: ab Vlmenſibus idem quibuſdam patricijs expetitus eſt informator filiorum, Tubingæ agētium, quibus cum in Galliam poſtea proficiſceretur: Werteri vero fratres ſecum eum retinere, adiuuante Sturmio, ſalario etiam ampliori promiſſo, ac in Italiam pertrahere conati ſunt. Sed Cruſius Memmingenſem vocationem prætulit, matris præcipue viduæ cauſa. Memmingam ergo venit, ac regimen ſcholæ ſtipendio centum quinquaginta florenorum condicto adijt: & ſimul matre ad ſe vocata, Oeconomiam inſtituit, atq; conuictores, ſoluentes & pro victu & pro diſciplina, triginta florenos, alere cœpit. Cumque Argentinæ, ab optimo ſcholarum rectore Sturmio rationem iuuentutis feliciter informandæ didiciſſet: ipſe in ſuo phrontiſterio eandem imitaturus, examine habito, progreſſiones diſcipulorum, præſentib. ſcholarchis & D. Rabo, inſtituit. Ibi perſpectis adoleſcentū profectibus, ſtudiū Cruſij à D. Rabo & Felice Pfeſtio laudatum, ac Memmingenſibus eſt commendatum: ipſe vero Cruſius iuſſus, vt ea quæ propoſuiſſet, conſcriberet; ne dictatione impoſterum opus foret. In ſex igitur libellos quatuor claſſib. accōmodatos omnia redegit: qui typis excuſi, ſemper deinde manibus ſcholaſticæ iuuentutis verſati fuerunt. Tunc etiam ad Latinæ, Græcæ, Hebrææ, & Italicæ linguæ cognitionē addidit Gallicæ ſcientiam, præeunte *Alberto Conrado Linſii* filio: & matri rei domeſticæ cura commiſſa. Poſtea ſic ferentibus rebus ſuis, an. quinquageſimo octauo, matrimoniali ſibi vinculo cōiunxit *Sibyllā Ronneriā*: quæ obijt an. ſexageſimo primo, filiab. *Memmingam inuitatur.* *Quo & venit* *Ibi docet feliciter.* *Ducit vxorē.*

duabus, & vno filio relictis. Inde ad ſecunda vota tranſijt anno ſexageſimo tertio, matris inprimis ſuaſu, cum *Catharina Voglerina* Tubingenſi. Hac defuncta tertium inijt coniugium cum *Catharina Vetſcherina* Eslingenſi, quæ poſt decem liberorum funera mortua eſt & ipſa, anno vndeſexcenteſimo. Ab huius obitu celebs deinde vixit, rei domeſticæ cura œconomæ fideli credita & adſcitis, ſicubi opus, conſiliarijs duobus *Dauide Magiro*, *&* *Georgio Burchardo*, viris prudentibus.

Cruſii ſomnium.

Anno quinquageſimo nono, viceſimo ſexto Aprilis ὄνειρος λαμπρὸς Cruſio apparuit: quo quid ſignificatũ fuerit, euentus poſtea docuit. Cœlũ ille videbatur videre ſereniſſimum: ſolẽ in plaga occidentali, magno & clariſſimo orbe: aduerſus quẽ ipſe volans acclamaret: *ô ſol ne obnubilator*: vernacule, **O liebe Sonne verbleiche nicht.** Splendentem experrectus reliquit. Paulo poſt *Matthias Garbicius* Illyricus, Ethices & Græcæ linguæ in Academia Tubingenſi profeſſor, diẽ ſuum * obijt: ſub idem tempus Memmingam ex Ienenſi ſchola redijt Georgius Dietmeierus, à cuius parentib. Cruſius rogatus, Tubingã eum comitatus eſt. His D. *Nicolao Varnbülero*, alijſq; doctorib. cõmendatus Cruſius, cum & profeſſio Græca vacaret, & illuſtriſ. princeps *Chriſtophorus*, nobilibus adoleſcentib. ephorum quæreret: dignus iudicatus à conſiliarijs fuit, cui vtraq; prouincia demandaretur. Accepit conditionẽ Cruſius, vtpote diuinitus oblatam: & proxima promotione teſtimonium ac honorem Academicum, vti moris petijt.

** An. 1559. d. 1. Maii.*

Ephorus nobilium & profeſſor linguarum deſignatur.

Migrat Tubingam.

Docet ibi cũ laude.

Memmingam deinde rediens, honeſtiſſimis cũ teſtimonijs à Senatu ac Scholarchis dimiſſus eſt. Diſceſſit viceſimo ſeptimo Iulij παννυχὶ, ac calend. Auguſti in collegium immigrauit, permultis ipſi de aduentu & proſperitate gratulantibus. Incepit ſtatim Sophoclem interpretari, tribus prioribus hebdomadis diebus: poſterioribus duob. in Baſilio perrexit frequẽti auditorio, multis nobilibus, & comitibus inter quos W*ilhelmus* & *Sebaſtianus à Falcſtein*, *Georgius* & *Otho* comites *Solmenſes* fratres. Sub idem tempus Grãmaticæ Latinæ partes ſex, quas pro ſchola Memmingana, ab anno 21. conſcripſerat, in duo volumina contraxit, ſimulq; duas partes Græcæ Grammaticæ congruentes: quæ in multis ſcholis iuuentuti proponuntur.

Exercitatio ſtyli ipſi committitur.

Anno ſexageſimo à Decano *Liblero*, & facultate artiũ, Cruſio ſtyli cõmendatum eſt exercitium, cum complentibus adgradũ magiſterij. In eo ſcribendi genere annos verſatus eſt *quadraginta ſeptem*: atq; de varijs materijs, ex artibus liberalibus, ex vtraq; Philoſophia, ex Theologia, ex hiſtorijs Græcis & Latinis thematata propoſuit Latina, Græca, Hebraica, Italica, Hiſpanica, Gallica, Proſa & ligata oratione: & quotquot illis annis renunciati fuerunt aut Magiſtri, aut Baccalaurei: illorum

ſcripti

ſcripta perlegit, expendit, correxit, commendauit. Menſe Nouembri eiuſdem anni cum M. *Samuele Hetlando* in collegium Philoſophorum receptus, & lectio itidem poetica ei oblata eſt; quæ deinde M. Culingio commiſſa fuit.

Anno ſexageſimo quarto, Octobris die decimo octauo, Decanus Philoſophorum Cruſius deſignatus eſt: qua de cauſa tum hic, tum ſequens annus ipſi laborioſiſſimus fuit. Conuerſatus eſt ſæpius cum Magnatibus, eo tempore Tubingæ agentibus, cum Barone Vngnadio, Vergerio Epiſcopo Italo, Principe Lituano Radeuilio, Ioanne Sturmio, Hieronymo Wolfio, aliiſque plurimis. Per diem ter docebat Græca, Rhetoricam, & orationes Ciceronis: duas lectiones ipſe audiebat D. Schegkium in organo, poſtea in Galeno, Liblerum in Phyſicis: tres menſas conuictorum alebat: Decanus ipſe aliquot orationes habebat: numerus auditorum in Homero tantus erat; vt auditorio acceſſionem adiungere neceſſe fuerit. *Decanus artium deſignatur.*

Anno ſexageſimo ſexto, peſte Tubingæ graſſante, edictum ab Vniuerſitate propoſitum eſt: vt qui ſcholam ſequi vellet, de loco Eſlingæ * ſibi proſpiceret. Qua de cauſa Rector Academiæ D. Schegkius auctor Cruſio fuit: vt per menſem aut domi ſe contineret, aut alio excurreret. Quod conſilium ſecutus *Friburgum* Briſgoiæ profectus eſt: vbi ab Hartungo, aliiſque doctoribus honorifice exceptus, *Baſileam* perrexit: & ab Oporino humaniter, à toto Senatu magnifice habitus, quatuor fere menſes ibi hæſit. Interea autem temporis domi matrem, quæ ab ipſo, anno ætatis ſuæ quinquageſimoquinto demum literas edocta, poſtea dies noctesque Biblia ſacra euoluit, & filiam epidemica lue exſtinctam amiſit. ** Commigrauit Academ. eo cum quadringentis ſtudioſis.* *Peſte graſſante Friburgũ & alio excurrit.* *Amittit matrem & filiam.*

Anno ſexageſimo ſeptimo menſe Ianuario, reuocatus eſt Baſilea Eſlingam; vbi commorabatur Academia. Reuerſum Facultas artium gratulabunda egregia excepit cœna: ipſe rebus ſuis compoſitis ad lectiones ordinarias rediit: priuatim vero opus Ariſtotelis relegit. *Reuocatur Eſlingam.*

Anno ſexageſimo octauo cum Vniuerſitate, ex beneuolo & honorifico Eſlingenſi hoſpitio, reuerſus feliciter, & docere Tubingæ cum cæteris aggreſſus eſt. Tunc Senatus Academicus è ſtudioſis eos, qui contra publicum edictum, & citra cauſam iuſtam, remanſerant; ciuitate ſcholaſtica excluſit propter inobedientiam, & Magiſtratui oppidano tradidit. *Redit cum Academia Tubingam.*

Anno ſexageſimo nono, per Iunium legit hiſtorias *Zonaræ*: audiuit Schegkium in organo, item in arte parua Galeni: & Liblerum in Phyſicis per annos ſex. Liberatus etiam tunc lectione Rhetorica, integro manente ſalario, ſucceſſorem habuit M. *Georgium Burckardum*.

Anno ſeptuageſimo primo, menſe Iulio exeunte, peſtis ite-

Rerum trans fertur Acad. Eslingam. rum in agro Wirttembergico graſſari cepit. Itaque ex Senatus decreto Eslingam Academia ſe contulit: vbi menſe Septembri docere ceperunt profeſſores. Sed cum ſub finem Decembris remitteret lues, amplius nongentis hominibus Tubingæ ſublatis; rediјt eo anno ſequenti verno tempore Academia, cum *Reuertitur.* prius domum reuerſura Senatui Eslingenſi φιλοξίνῳ καὶ δὀξαγάτῃ prandium ἐξιτήριον dediſſet.

Anno ſeptuageſimo tertio, cum Imperator *Maximilianus* ſecundo eſſet legationem miſſurus ad Selimum ſecundum, Turcarum tyrannum: legationis princeps *Dauid Vngnad*, liber Baro in Sonneck, ab illuſtriſſimo principe *Ludouico* concionatorem petijt aulicum. Miſſus eſt igitur è ſtipendio illu-*Scribit ad Patriarchã Conſtantinopolitanum.* ſtri D. *Stephanus Gerlachius*: quo cum Cruſius miſit ad Patriarcham Conſtantinopolitanum primam epiſtolam Græce ſcriptam: quod idem fecit anno ſequenti, quo & Auguſtanam confeſſionem Græce à *Paulo Doliscio* conuerſam. Reſponſa ad eas literas accepit anno ſeptuageſimo ſexto, quæ omnia, iuſſu *Mittit eidem Auguſtanã confeſſionem.* illuſtriſſimi ducis Ludouici, de Græco in Latinum conuertit, vti & compendium Herbrandi. Anno ſeptuageſimo nono denuo Conſtantinopolin ſcripſit, miſſis ſimul libris florenorum *Et libros non paucos.* quadraginta duûm. Bilem mouit mutua iſthæc ſcriptio Pontificijs: qui, neſcio quid veriti, prohibuerunt, ne libri Lutheranorum transportarentur ad Græcos. Poſtea cum Germano-Græcia & Turco-Græcia in lucem emiſſæ eſſent; ſtatim aduerſarij ſeſe oppoſuerunt; inter quos Stanislaus Soccloulus ſeſe acerrimum præbuit, cum Georgio Scherero Ieſuita, & Io. *Docet Barbaro-Græcã linguam.* Baptiſta Ficklero I C. Perrexit autem Cruſius legere M S. codices Conſtantinopoli emptos: in quibus Græco-Barbarum Michaelis Contacuzeni Chronicon. Ex hoc Barbarogræcam linguam, vt hodie in vſu apud Græcos eſt, didicit, primusque in Germania eam docuit. Cum itaque literis & ſcriptis apud varios Græciæ Epiſcopos, tum in Ægypto, tum in Græcia, & Conſtantinopoli agentes, innotuiſſet Cruſius: Græcorum multi è Græcia in Germaniam profecti, ipſum ſalutarunt; quos ſingulos recenſere longum foret. Hoc prætermittendum non *Accentus Græcorum.* videtur; quando cum eo fuit quidam *Nicolaus Kali* Græcus, ex Corona vrbe Peloponneſi, pedem catena vinctus, homo idiota, vulgari lingua Græce loquens; ſenſit Cruſius accentus in pleriſque dictionibus ita ſe habere; vt à Grammaticis in veteri lingua pura notati eſſent: quæ res vt auditu iucunda ipſi accidit; ita in veritate rei Grammaticæ non parum confirmauit. Nam eo vſque regulæ de accentibus argutiæ ipſi fore viſæ fue-*Parat ſe ad mortem.* rant. Ab anno nonageſimo ſecundo, cum vires labaſcere animaduertiſſet: ad pium ex hac vita diſceſſum ſeſe præparauit; cũ & eo anno filius ipſius vltimus rebus humanis eximeretur. Vt autem

autem cordati parentes in eo vel vnice poſt animæ ſalutem laborant: vt ante obitum liberis ſuis de neceſſarijs proſpiciant: ita Cruſius erga ſcripta, nondum impreſſa, affectus fuit. Laborauit enim plurimum, varijs ad varios ſcriptis literis, pluri-miſque coram compellatis: de typographo illis vt proſpiceret. Id quod annis ſequentibus impetrauit: præſertim tum, cum illuſtriſſimus dux Ludouicus inaugurationi noui collegij Tubingæ intereſſet, eidemque *Coronam anni* Cruſius humilime offerret. Sæpe dicere ſolitus hinc fuit: non minori labore publicationem librorum, quam conſcriptionem ſibi conſtare. Teſtamentum etiam, quod de rebus ſuis inter filias plurium vxorum diuidundis perſcripſit, mature ac ſolenniter fecit. Occupatus quoque circa ſtipendij fundationem fuit: vt poſteritati etiam conſuleret. Tandem cum exacto ætatis ſuæ anno octuageſimo vires corporis præſentiſceret in dies decreſcere, nec non oculi magis magisq; caligare & diffuſis radijs vibrari inciperent: ſicut nihil in votis magis habuerat per omnem vitam, quam pie, honeſte, & cum vtilitate aliorum viuere: ita tum ſummo deſiderio ex hoc miſeriarum pelago pie excedere deſiderauit: eaque de cauſa omnes res ſuas, ea qua fieri potuit prudentia diſpoſuit. Sub initium enim anni ætatis ſuæ octuageſimi primi, conuocauit totum cum rectore Vniuerſitatis Senatum, & Profeſſores reliquos, & officiales, præſente etiam nobiliſſimo viro *Matthæo Enzlino*, Wirttembergico conſiliario intimo: atque in domo Vniuerſitatis, quod antea à priuato factum non erat, coram omnibus DEO noſtro gratias deuote egit, commemoratis beneficijs, quibus per decurſum præcedentium octoginta annorum affectus fuiſſet. Orauit eundem, vt illuſtriſſimos Principes Wirtembergicos, aliosque ſinceros verbi diuini & iuſtitiæ cuſtodes, totam Academiam, ſingulaque illius membra, protectioni ſuæ commendata haberet ad finem vſque mundi. Poſtmodum ſplendidum ſuis ſumtibus conuiuium ipſis præbuit; donato prius Vniuerſitati inſigni poculo, centum florenis æſtimato. Inde bibliothecam duobus florenorum millibus indicatam; quam ſummo labore ac ſumtibus ex varijs Europæ & Aſiæ etiam locis conquiſierat, diſpoſuit: atque cum amicis de loco ſepulturæ, de loculo, de lapide ſepulcrali conſilium inijt. Libenter enim & frequenter de diſceſſu ſuo ſermonem habuit, contra multorum doctorum iuxta & indoctorum hominum conſuetudinem. Epitaphium etiam ſibi ſcripſit eiuſmodi, quod tabulæ poſtea inſcriptum:

Et de typographo libris ſuis proſpicit.

Conuiuium quaſi ἐξιτήριον inſtituit.

Bibliotheca Cruſij.

Sepulturæ locum elegit.

Epitaph. ſibi ſcribit.

Ἐνθάδε κοιμηθεὶς, Μαρτῖνος Κρούσιος ᾄδω,
Ἑλλάδος ἐν Τυβίγγῃ· μούνῳ σοὶ Χριστὲ πεποιθώς.
Cruſius hic recubo, docui qui Græca Tubingæ
Atque Latina diu, Chriſto confiſus in vno.

Præſa-

Præſagiebat nimirum animus, finem huius & initium alterius vitæ appropinquare: inde quaſi diuinitus admonitus, ſeipſum conſolans ſæpe dixit:

Cruſi, ne paueas: ſed adora vulnera Chriſti:
Perpetuas laudes nam paritura tibi.

Gratiarum actio pro Biblijs conſeruatis. Paulo ante mortem gratiarum actionem compoſuit pro conſeruatis Biblijs, inde ab initio ad noſtra vſque tempora, inter tot diaboli & hæreticorum machinationes ac impoſturas. *Morbus nouiſſimus.* Statim deinde menſe Februario vires deficere ceperunt adeo: vt domi ſe continere, atque lectionem Batrachomyomachiæ, menſe præcedente inchoatam, ſuſpendere cogeretur. Acceſſit tuſſis ex catarrho & inappetentia: vt nec cibum, nec potum adſumere vllum potuerit: quibus ſpiritus, laboribus, curis & vigilijs exhauſti, reficiendi erant. Et quamuis omnem fidem, operamque medicus adhiberet: depelli tamen febricula καταρροώδης non potuit: viresque paulatim collabaſcere ceperunt, ſed ſine dolore. Nam nullum ſe dolorem ſentire aliquoties confirmabat: & niſi perſuaſum à D. Ziglero, infirmitatem animaduertente, ei fuiſſet; vt in lectum ſeſe componeret, domique contineret: ſicut Plato ætatis octuageſimo primo anno ſcribens, ita & ipſe, eadem ætate, ſcribens & ſtans mortuus fuiſſet. Vt autem ante bene valens frequenti Euchariſtiæ vſu fidem confirmarat, ita & ſub finem vitæ fecit; *Obitus Cruſii.* tandemque viceſima quinta Februarij hora prima matutina, ſine horrore omni, præter adſtantium exſpectationem ex hac vita diſceſſit. *Funus.* Sepultus eſt poſtridie in templo, vt vocant, Georgi-Martiniano, funus proſequente Academia & ciuitate, concionemque D. Andrea Oſiandro habente.

Ita abſoluit Cruſius vitæ ſuæ curriculum, inter labores catenatos curaſque adſiduas: vnde patet diaria omnium Chriſtianorum calamitas, inprimis literatorum, & eorum, qui ſcholis ſeſe manciparunt. Hinc forte haud inepte Nicodemus *Definitio præceptoris.* Friſchlinus præceptorem definijt, *perſonam, quæ cum gemitu officium faciat*: nec falſum Trocedorfius ille dixit hoc diſticho:

Artes tradebam totius tempore vitæ;
Et, quæ ſunt mundi præmia, pauper eram.

Abiecto autem opum ſtudio, per omnem vitam nihil antiquius ipſi fuit, quam vt gloriam DEI promouere, & benefacere quamplurimis poſſet. *Reiicit voces & phraſes Ethnicorum.* In carminibus noluit mentionem à ſtudioſis fieri vel *Apollinis*, vel *Palladis*, aut huiuſmodi: *Ego* (inquiebat aliquando ad poetam quendam) *ſemper adoleſcentes à talibus nominibus dehortor. Mariæ virgini cultum & inuocationem DEO debitam negamus: cur inuocarem Apollinem, alioſve diabolos? Chriſtianus tenetur ex animis hominum idola remouere:* qui

qui horum mentionem in carmine facit, is idola ſibi adiumento adſumit. Videat, qui hoc facit, ne ſit abnegatio Chriſtianiſmi. Nec admitto colores, qui afferri poſſunt: Vt, fieri propter ornatum carminis. Abeat ad Plutonem hic ornatus aut maieſtas carminis. Itane ſordent nobis Deus Pater, Filius, & Spiritus ſanctus? Itane diſplicent nomina Patriarcharum, Prophetarum, Apoſtolorum, & aliorum? Horum altum eſt ſilentium in carminibus Chriſtianorum hodie multorum. Ita & Græcos ad ſe venientes, & alios, remiſit ad fontes ſacrarum literarum: ἰτητέον, inquiens, πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἰσραήλ. ἀλλ' οὐ πρὸς λίμνας καὶ ἐντάλματα ἀνθρώπινα. Σὺ κηρύξεις τὸ εὐαγγέλιον καθαρῶς τῇ Ἑλλάδι. Sæpe & hos verſiculos repetebat:

Diuinum Verbum manet omnia ſecula firmum:
Cætera quæque ſuo ſunt peritura die.

Vtebatur & tali ſimilitudine: *quemadmodum in prælio aliquo, rebus deſperatis, ſignifer periens, ſuo ſe vexillo inuoluit, magnoq́; animo moritur: & fidem erga Imperatorem ſuam ita demonſtrat: ſic & ego, Domine Ieſu Chriſte, ſpe longioris in terra vitæ amiſſa, quandocunque hora mea venerit, me in vexillum tuæ de omnibus ſpiritualibus noſtris hoſtibus victoriæ partæ, ſub quo ſigno iam inde à ſacra mei baptizatione militaui, includo, & ſolo tuo maximo promerito nixus tibi animam meam trado, Amen.*

O Deus adſiſtas, ex te nam pendeo totus!
Tu Cruſi confide Deo, cui ſunt tua curæ.

Sub initium cuiuſlibet anni forma precandi vſus eſt huiuſmodi: *Domine DEVS, ô ſanctiſſima Trias, gratias tibi* ὁλοκαρδίως *ago: pro innumeris & maximis beneficiis in me tuis. Nam cum ante annum vigeſimum ſextum poſt ſeſquimilleſimum nondum eſſem, me hominem creaſti, non beſtiam: hominem autem ex legitimo matrimonio, hominem Chriſtianum, tum baptizatum in te, tum inſtitutum in Catechiſmo à parentibus piis. Me in ſcholis à bonis præceptoribus erudiendum curaſti: à teterrimis hæreſibus me cuſtodiuiſti: Memminga Tubingam me paterne deduxiſti: gratiam & honorem ibi docendi permiſiſti: Conſtantinopolin me Verbum tuum perſcribere voluiſti: Græcorum notitiam habere permiſiſti: Vxores tres & multos liberos dediſti: ſed cruce etiam varia crebraque merito & paterne caſtigaſti: grauiſſimis aduerſariis exercuiſti: ſed glorioſe liberaſti. Ex periculis ſerpentum, gladiorum, calumniarum, lapſuum, morborum eripuiſti: me ad longam ſenectutem, quam ſperare auſus non eſſem, perduxiſti, & adhuc ſatis vegetum ſeruas. Pro his omnibus, & aliis, quæ enumerare non poſſum, beneficiis, ô ſacroſancta Trias, tibi toto pectore gratias ago, agamque dum viuam. Da gratiam porro, & opera, quæ inuocato nomine tuo ſcripſi, ad gloriam tuam & multorum vtilitatem profer & dirige. Tandem etiam beatum obitum & vitam æternam mihi dato. Per Ieſum Chriſtum vnicum Saluatorem noſtrum & Dominum, Amen.*

Cruſii ad Deum gratiarum actio ſub initium anni.

O Deus

O Deus aſſiſtas precibus, tuaque omina firma!
Laus tibi, ſumme Deus. Nam tu mea gloria ſolus.

Precatio in morbis.

In morbis, quibus vltimis annis laborauit, ſæpius hanc precationem repetiuit. *O ſol iuſtitia, ô veneranda Trias, laudaui te hactenus, & me in Chriſto moriturum, quandocunque Deus veniat, proteſtatus ſum ſanctæ Triadi: etiamſi fere ſubito mors me inuadat:* Ja Herr in dir ſtirb ich / ich werde begriffen wie es ſeye: Allein vor verderblichen Sünden behüte mich.

Beneficentia in egenos. *Pietas in ſuos.* *Cruſianum ſtipendium.*

Cumque prodeſſe omnibus, nocere autem nemini vellet: exules & egenos pro modulo facultatum iuuit, eosque cum verbis conſolatus eſt, tum viatico inſtructos humaniſſime dimiſit, optima quæq; ſingulis precatus. Tenerrima itidem στοργῇ proſecutus eſt coniuges tres, & liberos, ac nepotes: quos liberali ſumtu à pueris educauit: &, ne poſt mortem ſuam ſtudiorũ ipſis deeſſent ſubſidia, ſtipendium pro illis, cognatis eorum, alijsq;, Tubingenſi in contubernio, florenorum *mille quadringentorum* fundauit, hypocauſto ibi conducto, quod *Cruſianum* appellatur. Matri, vt ſupra diximus, κωνθεσπιεια quoq; egregie addidit: eiusque benedictioni acceptum tulit vitæ, contra ſuã ſpem longioris, ſpacium. Etſi enim in infantia de vita eius deſperatum fuit, ac puer tenuiſſima vſus eſt valetudine, adeo vt congerrones illudentes ei *caluariam*, ein Todtenſchädel / vocatint: attamen ætate omnes condiſcipulos, longe ſe & corporis robore & valetudine firmiores, ſuperauit. Id quod ipſe grato animo agnoſcens, ſæpe *DEI miraculum* ſe appellauit, ac iunioribus exemplum ſuum, cõmonefaciens eos de pietate parentibus debita, frequenter inculcauit. Ad eam autem longæuitatem plurimum profuit vita temperans & ſobria: qua naturam paucis cõtentam omni tempore eſt imitatus.

In pueritia imbecillis valetudinis fit Θείᾳ Χάριτι μακροβιώτατος.

Temperantia.

Domi enim tam in cœna, quam in prandio exiguum cibum potumq; ſumſit: foris in conuiuijs, ad quæ à magnatibus, virisq; doctis crebro inuitabatur, hilaris erat, & comis, ſed temperantiſſimus. Quo nomine grata ac iucunda fuit eius conſuetudo ſenibus iuxta & iunioribus, nobilibus & ignobilibus. In procliui enim ipſi erat ex hiſtorijs antiquis, & nouis varia depromere virtutũ ac vitiorum exempla: neque facile auctor nominari potuit de Latinis, Græcis, Hebræis, Italis, Gallis, Hiſpanis, quem ipſe non euoluiſſet. Abſoluto quouis conuiuio domum reuerſus, diligenter annotauit, quæ ab alijs pie, ingenioſeque dicta factave eſſent, vel ab alijs audiuiſſet: ſemperque adiecit; *redii domum hac vel illa hora νήφων, aut νηφάλιος, bene habens, & ad horã decimam ſtudia quotidie continuans.* Diligentia enim fuit tanta; vt ab hora quinta tam hybernis, quam æſtiuis diebus ad prandium vſque, & ſtatim à prandio ad cœnam, à cœna ad decimã vſque, literis & libris tum euoluendis, tum conſcribendis operam daret. Et huius quidem ſcribendi ſtudij argumentum edi-

Comitas in congreſſibus.

Diligentia & ſtudiorum ratio.

dit in infantia: quando etiam tum, cum nondum erecto corpuſculo incedere poſſet, πτεροποδίσι digito in puluere vel arena figuras, tanquam literarum characteres, formare à matre obſeruatus fuit. Inde etiam poſtea, cum virium imbecillitate, febribus, alijsque exerceretur, & in thermis aut balneis eſſet: ſtudia tamen nunquam intermiſit. Ex ea ſtudij pertinacia & lucubrationibus continuis, acies oculorum ipſius adeo fuit hebetata; vt eminus difficulter cernere potuerit. Quare ſub prandij & cœnæ tempus à nepotibus anagnoſtis, quoſcunque vel ex nundinis vel aliunde potuit naneiſci libros nouos, prælegi ſibi curauit: aut ſi nouos habere nullos poſſet, antiquos præſertim hiſtoricos & polemicos Theologicos, ex varijs bibliothecis petitos, etiam quos iam olim in iuuentute ac conſtante ætate legiſſet: & ex ſingulis, quod ipſi ſolenne, locos communes collegit. Lectiones publicas aſſiduitate magna, & non niſi præmeditatus obiuit: habuitque ad minimum quibus docuit annis *vi..es mille.* Diſputationes ſingularum facultatũ, præſertim Theologorum & Philoſophorum, magno cum ſtudio frequentauit; & vt plurimum ipſe etiam aliquid oppoſuit: vti & nunquam defuit perorantibus de argumentis grauibus ac fructuoſis. Baccalaureos in Academia Tubingenſi ſeptem in Decanatibus promouit *trecentos & triginta*: Magiſtros totidem, vno excepto. Fama doctrinæ & virtutis eius fuit tanta: vt innotuerit ſummis Viris per Germaniam, Italiam, Galliam, Hiſpaniam, Angliam, Sueciam, Daniam, Bohemiam, Vngariam, Græciam, Turciam, Ægyptum, & Palæſtinam: habueritque diſcipulos in omnibus fere regnis, & in ipſa Barbaria Chriſtianos. Inde ex remotiſſimis locis quotidie fere innumerabiles ad ipſum ſcriptæ fuerunt literæ, & ab ipſo reſcriptæ. Viuet igitur Cruſius, dum homines erunt, tum in animis bonorum, tum in ſcriptis, quæ poſteritati elucubrauit plurima. Cõſcripſit enim ſex *Grammatica Latina* partes, quas pro ſchola Memmingenſi in duo volumina contraxit: duas item *Græca Grammatica* partes congruentes, graui ipſius Camerarij iudicio approbatas: *Quæſtiones in Rhetoricam* Melanchthonis edidit, multis in ſcholis & pædagogijs vſitatas: librum *poematum* Oporinus excudit: confecit copioſiſſimum *in commentarios Schockii indicem.* Conſcripſit *Catechiſmum Græcum & Latinum,* πολύτ δώρημα ἐργίνιον. Iuſſu Illuſtriſſ. Principis Ludouici conuertit *Græce compendium Herbrandi*: vt mitti poſſet Conſtantinopolin: conuertit & *hiſtoriam VVilbelmi Tyrii* de bello ſacro, eamque in compendium redegit. Collegit *Lexicon Barbaro-Græcum* ex literis ad ſe Conſtantinopoli miſſis. Conſcripſit Græce & Latine *Turcogræciam*: paulo poſt & *Germanogræciam*, cum tertio reſponſo ad Patriarchã Conſtantinop. *Compendium* inſuper *Rhetoricæ* pro ſcholis & monaſterijs ducatus Wirtemb.

Anagnoſtæ Cruſii nepotes.

Diligentia in docendo.

Baccalaurei & Magiſtri à Cruſio promoti.

Celebritas & fama.

Scripta Cruſii.

Auxit *compendium Æthiopicum Heliodori*, quod anno quinquageſimo primo conſcripſerat, addita hiſtoria de periculis patris & bello Proteſtantium.

Scripſit contra *Strigilim* Friſchlini: & magnum opus, quod *coronam anni* nominauit, & ad cuius excuſionem diu typographum deſiderauit, tandem anno nonageſimo ſecundo Wittemberga prodijt.

Minuta opera Cruſii.

Poſtea cum grandibus operibus difficulter Typographos inueniret; ad minuta ſe conuertit: ediditque *Orationem de Irena*, de *Ebirhardo Barbato*, de *Friderico Barbaroſſa* Imperatore, & vxore *Beatrice*, cum epitaphio vtriuſq; Græco Latino: duas conciones Græco-Latinas de *Iohanne Baptiſta*: orationem *de Friderico Ænobarbo*.

Incepit & commentaria *in Homeri Iliadem*, & Pulcheriam orationem.

Annales Sueuiæ.

Anno nonageſimo quinto prodijt oratio *Caluenſis*, & *annales Sueuiæ*: quos ſcripſit ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καλάμῳ, δικνύει ἐν τῷ γράφειν σπουδῆς, ἣ καὶ ...: in quorum annalium conſcriptione amplius ducentos autores percurrit.

Anno nonageſimo nono excuſa eſt ipſius oratio de *Amalaſuenta*, cum alijs ſcriptis, quæ ad reginam Angliæ miſit.

Edidit *Antipoppyſmum*, & tertiæ vxoris epicedia, cum tribus orationibus ſcholaſticis in promotionibus ante habitis, orationem *de tempore bene locando*, de dicto *Dic cur hic*, de duobus ſeculis, de *Eſthera*, oratione funebri ornauit M. *Leonhardum Engelhardum*, Stutgardianum Pædagogiarcham.

Poſtea ſcripſit orationem de *Abigaila* & *Bethſeba*, de *Rachele*, de *Lea*, de *Miriam* Moſis ſorore, de *Raaba*, de *Debora* & *Iahele*.

Compoſuit & orationem funebrem Generoſi baronis *Henrici à Landaw*/æterna memoria digni.

Scripta nondum edita.

Superſunt & plura alia nondum excuſa, ingenio & induſtria magna elaborata; vt *commentaria in totum Homerum*, res magni laboris: *Catechiſis* concionum centum quadraginta ſex

Conciones in templo Græce à Cruſio exceptæ.

Aliquot etiam codicibus in forma quarta ab anno ſexageſimo tertio in templo, ſupra genua calamo excepit & collegit concionum Græcarum *ſeptem millia* & amplius.

Nam anno ſexageſimo quarto die tertio Maij inter profeſſores ſedens, primo Latine, ſicut anno præcedente, excipere ſolitus eſt: Poſtea decimoquinto* Iunij ſubito quaſi ἐνθουσιασθεὶς, illam concionem, quam Latine inceperat, Græce continuauit, concionante tunc D. Theodorico Snepfio ex capite quarto Actorum: quod fuit initium Græcarum concionum, ad annum vſque emortualem.

** Verba ſunt ipſius Cruſii.*

Cepit

Cepit Græce conuertere *quadraginta quatuor Pſalmos Germanicos*, in Eccleſia cani ſolitos, vt ipſe ſcripſit; **Dem böſen Feindt zu leidt / wann ſchon ſolche Werck das anſehen nicht habē / daß ſie** Mœcenates **oder** Typographos **bekommen.**

Scripſit orationem *de Eua*: *maioribus enim meis operibus iacentibus*, inquit, λογογραφεῖν *& parua opuſcula ſcribere placuit. Quieſcere enim nullo modo poſſum, ſubinde cogitans illud Ieremiæ* 48. *Maledictus qui opus Domini facit negligenter.*

Scripſit orationem de *Agar*, de *Ruth*, de vtraque *Hanna*, matre Samuelis & Prophetiſſa Lucæ ſecundo, de *Vidua Sareptana*, de *Ieſabele* & *Athalia*, de *Hulda* prophetiſſa, de *Raguelide*. *Opus* præterea *Panhæreſeωn* Græce, & Latine conuertit. Pleraque enim Theologica prius Græce, deinceps Latine elaborauit. *Conciones* etiam adornauit *Eslingenſes*, & quinque terreſtres planetas Græce: nec non conciones contra *Gentiliſmum* & *Antitrinitarios*.

Reuerſus deinde ad laudationes feminarum, ſcripſit orationem de *Suſanna*, de *Iuditha*, de mulieribus ſub Antiocho Epiphane interfectis, de *Rezpa* & *Hircanide*, de *Iephtiade* virgine, de 2. tyrannicis Salo. de *Eliſabetha*, de *Maria* Deipara, de *Hæmorrhousa*, de *Tabita*, de *Rhoda*, de *Lydia*. Ita per nouem annos feminas celebrauit: & vitam Iacobi Andreæ, olim cancellarij Tubingæ, prolixe deſcripſit: adeoque in lingua Latina & Græca diuerſarum rerum reliquit ſcripta volumina *ſeptuaginta octo*. quod ab alio noſtro æuo vix factum. Siquidem in totidem ſaltem deſcribendis, nedum commentandis ac elimandis, vita vnius tota occupari poſſet. *Ex oratione funebri, habita à Vito Müllero Theol. & Philoſoph.*

MATTHÆVS DRESSERVS.

Θ. 1607. die 5. Octobr. ætat. 71.

Erfordia.

PAtria huic in Germania contigit Thuringia, eiusque prouinciæ caput *Erfordia*: vbi modicis parentibus natus eſt, anno ſalutis inſtauratæ triceſimo ſexto, ſupra mille quingentos, die vigeſimo quarto Auguſti memoriæ S. Bartholomæi conſecrato, & infami laniena illa Pariſienſi, quæ poſt annos ab huius ortu trigeſimo ſexto accidit. Puer literis imbutus in patria eſt: inde *Islebiæ* in Comitatu Mansfeldiæ. Poſt incrementis laudabiliter factis ad ſcholas publicas ſeſe contulit primum Wittembergam, ad audiendum Lutherum & Philippū: ſed diu ibi non manſit, propterea quod perpetuis morbis ibi conflictaretur. Reuerſus Erfordiam, præceptorem habuit in Græca lingua *Mauritium Sidemanum*. Inde paulo poſt ipſe docere cepit: & tandem Magiſter artium renunciatus eſt Erfordiæ anno quinquageſimo nono; & ibi artes dicendi docere

Inſtitutio puerilis.

VVittenberg. abit.

Redit in patriam.

Docet ibi.

cepit priuatim. Poſtea allectus à patria ad ſcholæ triuialis informationẽ, & in Philoſophicorũ profeſſorum numerum, literas Græcas ac humaniores docuit: laboremq; omnem promouendis ſcholæ commodis ac ſubleuandis diſcentum neceſſitatibus, impendit Decanatûs etiam munere non ſemel functus.

Coniugium. Anno ſexageſimo quinto coniugem duxit *Iulianam*, filiam *Eraſmi Sarcerii* Theologi: quæ diem ſuum obijt anno nonageſimo octauo. Inde tranſijt ad ſecundas nuptias Lipſiæ cum M. *Cordes* relicta filia. Patriæ Academiæ & Senatûs pædagogio, quod in Cœnobio S. Auguſtini inſtituit, cum ad annos ſedecim inſeruijſſet: *Ienam*, ex Academiæ decreto, & Principum Electorum, Palatini & Saxonis, tutorum conſenſu atq; mandato, ad profitendam doctrinam eloquentiæ & hiſtoriarum, loco Iuſti Lipſij, qui paulo ante diſceſſerat, fuit accerſitus. *Ienam vocatur.* Quo & venit, atque anno ſeptuageſimo quarto, menſe Nouembri orationem ibi de Eloquentiæ & hiſtoriarum ſtudio publice habuit: quæ inter cæteras eius orationes exſtat.

Item Lipſiã, & ad ſcholã Portenſem ac Miſnenſem. Paulo poſt ab illuſtriſſ. Principe *Auguſto*, Saxoniæ duce, & Electore, optio ipſi facta eſt inter tria munia: *vnum* in ludo illuſtri ad Salam, *alterum* in Academia Lipſenſi, quod mortuo Ioachimo Camerario pridem vacare ceperat: *tertium* in ludo illuſtri ad Albim. *Miſnenſem præfert.* Hic obſecutus eſt Deo & magiſtratui, & ex pluribus delegit Miſnenſem ludum, cum præſertim intelligeret Principi Electori conſtitutionem illius vel inprimis curæ eſſe. *Ericus Volckmarus à Berlepſch.* Legatus hac in re fuit *Ericus Volckmarus à Berlepſch*, Electoris Conſiliarius intimus, & Thuringiæ præſes. Qui & imposterum affectionem paternam in ludum illum: in Dreſſerum vero beneuolentiam ſummam conſtanter declarauit. Præfuit ei annis ſex.

Lipſiam accerſitus fit profeſſor. Inde anno octuageſimo primo in Academiam Lipſenſem vocatus eſt: ad docendum vtramque linguam loco *Gregorii Berſmanni*; vbi ipſi paulo poſt commendata eſt ex aula *continuatio hiſtoria Saxonica* cum honeſto ſtipendio. Venit autem *Diſſidium inter Ariſtotelicos & Ramæos.* Lipſiam eo tempore; quo (verba referimus ipſius Dreſſeri) anceps malum in Academiam illam inuaſerat: dum nonnulli argutias Rami, repudiata doctrina Ariſtotelis & Melanchthonis, inuehere conarentur: alij religionis quædam dogmata ad ſenſum Caluini inflecterent. Vtrumque extremum declinare ipſe cupiebat: & quoniam concertatio de Rami nouitatibus Philoſophicam communitatem vehementer conturbarat; abſtinendum ſibi ab eius conſortio eſſe putauit, ne in medium certamen atque diſcrimen ſe obijceret. At Berlepſius, Electoralis commiſſarius, eum à propoſito dimouit, graui oratione appellans: *Quid tu*, inquiens, *tibi ſumis? an non putas me quoque lites & conflictiones ſtudioſe fugere? interim tamen ſubire me oportet inſuas.*

inſuauiſſimos labores cognoſcendi & dirimendi controuerſias. Vbi vero cognouit cum Rami doctrina coniunctam eſſe illius dogmatis diſceptationem; magno animi ardore peſtiferum id genus amouere conatus eſt. Idem Berlepſchius omnes vias perſecutus eſt; quibus ſcriptum aduerſus Dreſſerum editum à Ramæis, profligaret, & in autores iuſta ſeueritate animaduerteret. *Memini*, inquit, *Pariſiis quantas turbas, quantas cædes pepererit Rami ſecta.* Quin & in hæc verba grauitate magna erupit: *quid quæritis? Ramiſmus eſt gradus ad Caluiniſmum.*

Scriptum in Dreſſerum.

Docuit deinde & vixit Lipſiæ Dreſſerus ad finem vitæ ita: vt ingenij vi, doctrinæque copia, & dicendi facultate, certarit cum nemine: ſtudio vero, induſtria & ſedulitate faciendi muneris impoſiti operas, æquare bonos omnes cupierit. Amicitia vſus eſt præcipuorum in Germania, & extra eam virorum, quorum fama literis celebratur. Litem ei mouit *I. Bodinus* de quatuor Monarchijs: quem errorem communem ei cum Iudæis Dreſſerus refutatum iuit ſcriptis, quæ foras data ab ipſo ſunt. Naturæ conceſſit Lipſiæ anno ſeptimo ſupra mille ſexcentos, die quinto Octobris; cum vixiſſet annos ſeptuaginta vnum, menſem vnum, dies tredecim.

Lis de quatuor Monarchiis.

Obitus Dreſſeri.

Elucubrauit tum alia, tum hæc: *Rhetoricam*, inuentionis, diſpoſitionis, & elocutionis exemplis, ſacris & profanis quam plurimis illuſtratam: *Gymnaſmatum literaturæ Græcæ libros tres*, orationum, epiſtolarum, & poematum ex auctoribus ſacris ac profanis, cum exemplis modum ſcribendi monſtrantibus: *Iſagogen hiſtoricam* per millenarios diſtributam, & ad annum vſq; nonageſimum primum, ſupra mille quingentos deductam: Varias item orationes in vnum corpus redegit, iucundas lectu & dignas ſcitu: cum alijs libellis iuuentuti ſcholaſticæ vtilibus. *Ex programmate funebri, ſcriptis Dreſſeri, bibliothecis, & aliis.*

Scripta.

IOANNES BOCHIVS.

⊖. 1609. die 13. Ianuarii.

BRuxellis hic honeſto loco natus, literis optimis à puero eſt excultus. In iuuentute, cum inter Illuſtr. Principis *Georgii Radziuili* Cardinalis domeſticos Romæ ageret, *Bellarmini* lectiones, quibus controuerſias aduerſus huius æui hæreticos explicuit, cum illo principe, qui opera eius in ſtudijs vtebatur, aſſiduo frequentauit, operamque in Theologico ſtudio poſuit. Poſtea humaniorum literarum, & iuris ciuilis ſtudia amplexus: in ijs ita verſatus eſt, vt excelleret.

Eſt in familia Radiuiliana.

Audit Romæ Bellarminum.

Toto anno ſeptuageſimo octauo, ſupra ſeſquimilleſimum, tractu illo peragrato, quem *Oſtlandicum* vocant, tandem è Liuonia in Lituaniam peruenit ſub auctumnum. Ac *Vilna* illius regionis metropoli *Smolenſcam* Ruſſiæ profectus eſt: Boriſthenemq; primũ cymba poſt quatriduũ traha concretũ, tranſiuit.

Peregrinatur.

Vilna.

Moſcua. Inde *Moſcuam*, immenſam & regiam vrbem, celeri peruenit curſu, cum Principis diplomate. Tantum autem hoc in itinere frigus illum corripuit, & pedes potiſſimum: vt calore naturali exſtincto, primum rigerent, deinde prorſus ſtuperent. *Frigore inſolenti corripitur.* Ipſe rem initio neglexit: ſed vbi in hypocauſto concaluit: tanti eum paulatim dolores inuaſerunt; vt præ cruciatu exquiſitiſſimo, ne ſomnum quidem capere poſſet: adeoque de pedibus reſecandis ageretur. Ibi accerſitus chirurgus ipſius magni ducis, ſpei nonnihil ſalutis ſupereſſe dicit: fomenta applicat: ſed non ſperato cum ſucceſſu.

Æger tædio diuturni doloris confectus traha ſe ad Lubecenſem quendam ciuem, Moſcuæ cum Naruienſibus habitantem, vehendum curat. Mœrentibus enim familiare eſt, animæ curas migratione aliqua diſcutere. Apud hunc dum forte animi gratia à prandio talis ludit: ecce tibi, derepente Slobada ſeu tractus ille ab armatis occupatur: tyrannus ipſe *Baſilides*, in medio cum filijs inuehitur, veſtitu atro, quod ominis ſiniſtri loco illic. *In vita diſcrimen conijcitur.* Miles illico in domos irruit, conclauia diripit, veſtimenta inquilinis deripit, ſupellectile nulla relicta diſcedit. Bochius in præſenti periculo in fugam ſe dare, nudo corpore latebras quærere, egregie à prædonibus vapulare, donec mane facto, à ſuis inuentus, & domum ad affinem deductus, chirurgi ope, & metu illo prouehente, valetudinem recuperauit. Cauſa autem iſtius prædationis fuit, quod Germani ad Baſilidem tyrannum à Metropolite Moſchorum calumnijs delati erant, quaſi Germani, in quibus Liones, delicijs Moſchos corrumperent, coctisque varij potus generibus, pecunia emungerent, & maſculos animos eneruarent. Sed hæc alibi * ipſe copioſius exponit.

** Annotationib. in Pſal. 147.*

Ex tantis cladibus ad ſuos reuerſo, ab ampliſſimo Senatu Antuerpienſi Syndici munus defertur: quæ dignitas ibi non eſt exilis aut vulgaris. *Deſignatur Syndicus Antuerpiæ.* In quo dum verſatur officio, varia ſcripſit: ſenecta deinde adrepente *Pſalmos Dauidicos* carmine conuertere in animum induxit, & ſubſeciuis horis, ac à munere publico vacuis operam impendit, heroicum eligens genus *Vertit Pſalmos Dauidis.* quod maieſtate ſua ad ipſius argumenti reique dignitatem quæ in Pſalmis tractatur proxime accedere videtur. Quod opus cum abſoluiſſet, & iam ſub prælo eſſet, Deo ſic volente præmoritur lucem viſuro. *Obitus.* Epitaphium eius in Pſalterio illo refertur eiuſmodi: *Epitaphiũ.*

Quis ſitus hic? Bochius, ſatis hoc: nam cætera dicent
Candor & integritas, ingeniumque vi. i.

IOAN-

IOANNI BOCHIO BRVXELLENSI
S. P. Q. ANTVERP. A SECRETIS
PRÆPROPERA MORTE SVBLATO
IDIBVS IANVAR. M. DC. IX.
SABINA BOCHIA F.
EX ASSE HERES PARENTI OPTIMO
CVM LACRYMIS POSVIT.
SOLA VIRTVS EXPERS SEPVLCRI.

Ex Pſalterio ipſius Bochii poſt obitum eius edito.

BARTHOLOMÆVS KECKERMANNVS.

©.1609. d. 25. Auguſti, alii Iulii. 1571.

NAtus eſt *Bartholomæus Keckermannus* in celeberrima Boruſſiæ metropoli *Dantiſco*, parentibus honeſtis & orthodoxæ religioni addictis, patre *Georgio Keckermanno*; qui ex honeſta Keckermannorum familia *Stargardiæ* in Pomerania ortum trahens, liberalibus diſciplinis à puero eruditus, in aula *Barnimi* Pomeraniæ Ducis, multis annis honorifice habitus fuit; poſt vitæ aulicæ pertæſus, *Dantiſcum* venit, ibique vxore ducta *Gertrude*, ex honorata *Loringorum* familia, femina honeſta & religioſa, matre Bartholomæi Keckermanni, annos vltra triginta priuatam vitam egit, orthodoxæ fidei, vna cum fratre M. *Ioachimo Keckermanno*, vrbis paſtore, ſuo loco confeſſor ac propugnator etiã cum vitæ ac fortunarum periculo. *Patria & parentes.*

Fundãmenta Bartholomæus præclara pietatis & literarum iecit ſub diſciplina viri reuerendi, & Cl. D. *Iacobi Fabricii*, S. Theolog. D. Gymnaſij Dantiſcani Rectoris, orthodoxæ fidei contra Anabaptiſtas, Samoſatenianos, Papiſtas, aliosque ἑτεροδόξους aduerſarios, aſſertoris conſtantiſſimi. *Inſtitutio prima ætatis. I. Fabricius præceptor Keckermanni.*

Anno ætatis decimo octauo in Academiam *VVittembergenſem* miſſus ſub Electore *Chriſtiano* I. vere Chriſtiano & illuſtriſſimo, biennio Philoſophiæ & Theologiæ primitias hauſit. Inde in *Lipſienſem* Academiam digreſſus, ac ſemeſtre ibidem moratus, *Heidelbergam* venit anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſecundo. Ibi conſecutus ab inclyta facultate Philoſophica *gradum magiſterii*, primum vtramque ex ordine Regentiam *Contubernii* Academici aliquandiu cum laude adminiſtrauit. Poſtea à Sereniſſimo Electore Friderico Quarto ad gubernationem *tertiæ claſſis* in illuſtri *Pædagogio* vocatus; mox etiam Præceptoribus *Collegii*, quod *Sapientiæ* vocant, adſcitus: tandem ab ampliſſimo Senatu Academico etiam publicæ *profeſſioni S. linguæ* præfectus eſt. In quo munere ita verſatum norunt omnes, quotquot ea in ſchola tum vixerunt; vt *Mittitur VVittember. Keckerman. Inde Lipſiã. Mox & Heidelbergam. Ibi fit magiſter & regens Cõtubernii. Docet in Pædagogio: & poſtea in collegio Sapientia. Denique in Academia Hebræam linguam.*

non ſolum auditoribus publice priuatimque gratus atque vtilis fuerit: ſed & euulgatis non paucis ingenij præclari monumentis, nominis celebritatem acquiſierit. Qua permotus Senatus Dantiſcanus anno milleſimo quingenteſimo nonageſimo ſeptimo *ad Conrectoratum* inclyti, quod ibi eſt, Gymnaſij, literis honorifice ſcriptis eum inuitauit. Ei vocationi cum grauibus de cauſis aſſentiri tunc non poſſet, maxime quod ab Athenis Haidelbergenſibus & dulciſſimo Muſarum conſortio, abſque ſummo dolore & ſtudiorum diſpendio, abſtrahi nequiret: in priſtino docendi munere permanſit.

Vocatur Dantiſcum.

Non aſſentitur.

Anno autem milleſimo ſexcenteſimo primo rurſus ab eodem Senatu *Dantiſcano* ad profeſſionem publicam in Gymnaſio patrio ſolenni diplomate vocatus eſt. Quam iteratam vocationem diuinam eſſe ratus & amplexus, minime ex Academia, quæ ceu dulcis nutricula integro eum *decennio*, gremio ſuo benigne fouerat, diſcedendum putauit: quin præter *Philoſophicæ* facultatis etiam à ſuprema *Theologica* publicum diligentiæ & doctrinæ teſtimonium conſequeretur. Publico igitur ritu præſtitis ab eo iuxta leges publice & priuatim præſtandis, S. Theologiæ Licentiæ gradum ei, quaſi pro ſolenni ad docendum ordinatione, contulit vir reuerendus & Theologus clariſſimus D. *Dauid Pareus* anno milleſimo ſexcenteſimo ſecundo, die viceſimo tertio Martij.

Iterum à Senatu Dantiſcano ad Gymnaſium ſuum inuitabatur.

Eo ſe confert petito teſtimonio in Theolog.

Haidelberga in patriam vbi venit; de Senatus voluntate ad Philoſophiæ adyta iuuentutem ducere cepit; via plane compendiaria. Nam ſibi ipſe certos circumſcripſit cancellos, intra quos verſaretur, ſtatoque annorum paucorum *trium* dico ſpacio *orbem ſuum totum* abſolueret. Hoc fine, quod Haidelbergæ inceperat, ſuo quodam filo ac methodo artes & diſciplinas Philoſophicas non ſine magnis iiſque aſſiduis laboribus concinnauit: & ſola face diuinæ illius magiſtræ Logicæ, ita digeſſit; vt ſatisfacere ingenijs non moroſis poſſe videantur. Quo tamen facto minime iuuentutem ab *Ariſtotele*, à *Platone*, reliquiſque docti pulueris Magiſtris abduxit: ſed multo magis ad eoſdem, omnis eruditæ doctrinæ fontes, deduxit. Prodierunt autem typis potiſſimum *Guilielmi Antonii Hanouienſis* typographi exſcripta hæc:

Dantiſci docet Philoſophiam.

Compendioſa eius docendi ratio.

Syſtema diſciplinarum conſcribit: & quo fine.

Scripta eius.

Præcognitorum Logicorum tractatus tres.
Syſtema Logicæ maius.
Syſtema Logicæ minus.
Compendioſum Logicæ ſyſtema.
Syſtema S. Theologiæ.
Rhetorica Eccleſiaſtica.
Syſtema Rhetoricæ.
Contemplatio Phyſica de loco & terræ motu.

Me hodu

Methodus formandorum ſtudiorum.
Syſtema Ethicæ.
Syſtema Politicæ.
Synopſis OEconomicæ.
Syſtema Phyſicæ ſeptem libris comprehenſum.
Syſtema Aſtronomiæ.
Syſtema Geographiæ.
Syſtematis Logici plenioris pars altera.
Gymnaſium Logicum.
Curſus Philoſophici diſputationes theoreticæ.
Curſus Philoſophici diſputationes practicæ.
Scientiæ Metaphyſicæ compendioſum ſyſtema.
Diſputationes Politicæ ſpeciales:
I. De Monarchia Perſarum.
II. De ſexaginta Rebuspublicis priſcis.
III. De Republica Athenienſi.
IV. De Republica Spartana.
De natura & proprietatibus Hiſtoriæ commentarius.
Politica ſpecialis gemina, prior Polonica, poſterior Germanica.
Apparatus Practicus.
De reſolutione orationum Ciceronis.
Præparatio ad ſacram Cœnam.
Commentatio Nautica.
Zwo Predigten zu Dantzig gehalten.
Præcognitorum Philoſophicorum lib. 2.

In libraria autem eius latitare dicuntur tum alia, tum hæc, quorum ipſe nonnullorum in editis mentionem facit: *Libri abſcondĭti.*

Syſtema Opticæ.
Syſtema Geometriæ.
Grammatica Hebræa.
Hiſtoria Eccleſiæ VValdenſium.
Centuria ſiue problemata hiſtoricarum controuerſiarum.
Syſtema prudentiæ Scholaſticæ.

Hinc indefeſſum eius & pene incredibile, ſi cum ætate contendatur, apparet ſtudium, legendi, docendi, commentandi. Nihil in omni ætate ſanctius habebat, quam tempus: idque adeo ſcrupuloſe dimetiebatur; vt non annorum & menſium modo, ſed & dierum & horarum accurata ei ratio conſtaret. Neque vero id ſine ratione, aut exemplo. Quicquid autem librorum ab eruditis edebatur; id vt anxie conquirebat; ita non minori ſedulitate euoluebat; longe abiens ab illis, qui multa congerunt, ſed non multum legunt ac tractant. *Diligentia & ardor ſtudiorum.* *Librorum lectio.*

Mores Keckermanni & vita priuata.

Famæ appetens non erat; vt qui ſciret, *virtutem ſibi eſſe pretium*. Priuatim ita viuebat, vt non lingua tantum, ſed & vita philoſopharetur: nec ex eorum numero erat, qui ad viuendum diſertiſſimi ſunt, ſed in cathedra: ſicut *Athenienſes*, vt Plutarchi habet apophthegma *ad pugnandum fortes, ſed in tabula*. Si qui ſalutandi gratia, vt fere indies, accedebant; facile omnes admittebat, comiter cum ijs conferebat, adeoque meliores & doctiores vere diſcendi cupidos ſemper dimittebat. Obtrectatores, qui deeſſe virtuti nunquam ſolent, generoſiſſimo vindictæ genere vltus eſt, *contemtu & ſilentio*.

Valetudo ex aſſiduitate ſua ictum.

Denique cum à contentione animi non deſineret, nec deſinere præ amore ſapientiæ poſſet; valetudinem eius & vires corporis paulatim imminui neceſſe fuit. Mature præuiderunt amici futuri mali cauſas: quas tamen præſentire ipſum ardor ille ſtudiorum, & negotium, quod agebat, poſteritatis, non permittebat. Et ſi quando ingraueſcentis morbi cauſa à publicis lectionibus, Medicorum ſuaſu, abſtinebat: violentum iuſticium in amœnioribus literis domi conſumebat. Poſtquam vero paulatim inteſtinum illud malum, quod iamdudum per omnes corporis meatus ſeſe diffuderat, erumpere cepiſſet:

Morbus diuturnior.

mori paratus, nihil morbum aut mortem morabatur. Decubuit *anni* fere *ſpacio*, ardenti febri, lentoque morbo exhauſtus. Totum corpus ita medicamentis ſubactum: aquis elotum: doloribus conſumtum erat; vt nihil præter nomen & vmbram

Deſiderium moriendi.

Keckermanni reſtaret. Animus interim viuus & valens, futuræ beatitatis gaudijs fruebatur: nec aliud optabat, quam vt corporis ergaſtulo liberatus, quamprimum, cum DEO æternum viuere poſſet. Cuius ſui voti paulo poſt à Deo compos eſt factus. Venit enim tandem exoptata illa hora, & vitæ, quem expectabat terminus. Hunc cum præſenſiſſet, alacri voce:

Voces nouiſſimæ.

Teneo, inquit, *vita mea finem, ab æterno DEO mihi præſcriptum, immaturum eum quidem, ſed felicem. Beatitudinis enim meæ partem deputo, quod ad beatitudinem citius transferor. Quid enim iuuat, aut ſignibus ventis diu ludi, aut lentiſſimo tranquillitatis tædio laſſari; ſi naniculam hanc vitæ meæ citius in portum immitto? Quare agite, qui mecum adeſtis, vota DEO noſtro reddamus.*

Obitus Keckermanni.

Ita inter precandum, & CHRISTI SALVATORIS identidem repetitas voces, animulam DEO placidiſſime reddidit, cum in terris egiſſet annos duodequadraginta, die viceſimoquinto Auguſti, anno milleſimo ſexcenteſimo nono. *D. David Pareus in orat. de Ieſuitarum ſtrophis, & Petrus Seſtrencius in laudatione fun. bri.*

GEOR-

GEORGIVS BERSMANNVS.

Θ 1611. d. 5. Octobr. ætat. 73.

PAtriam BERSMANNVS habuit *Annabergam*, vrbem Miſniæ celebrem, ſenatorio ordine prudenti, ciuium integerrimorum frequentia, & fodinarum metallicarum copia florentem. Nam fodinarum metallicarum magnam curam agunt, & ſi quæ collapſæ ſunt, eas labore ac ſumptibus non paruis in integrum reſtituunt, cuniculos nouos addunt: & per artifices peritos omnis generis mineras indagant, & examinant: vnde *cadmiæ, ſulphuris, vitrioli, lithargyrij, ochræ*, & aliarum mineralium rerum cumuli & acerui ingentes, montium inſtar, congeſti ibi viſuntur. Sita eſt vrbs ſub climate cœli temperato, aereque fruitur puriore. Natus autem Berſmannus eſt anno Chriſti 1538. die 6. Id. Martij, parente honeſto ac probo *Henrico Berſmanno*, Annæbergæ ærarij pauperum præfecto.

Annaberga patria Berſmanni.

Tempus natiuitatis Berſmanni.

Hic filium in omni virtutum genere primum in patria educauit. Deinde cum ingenium eius in literis addiſcendis eluceret: in ſcholam illuſtrē *Miſnenſem* annos natum *vndecim* eundem miſit. Eo in Ludo nactus eſt præceptores diligentiſſimos, *Georgium Fabricium* in Latinis, in Græcis *Hiobum Magdeburgum* viros in omni eruditionis & virtutis genere perfectos: quos ille vt parentes amauit ac coluit: ab ijs contra ipſe vt filius diligebatur. Admirabantur enim iſti præſtantiſſimi viri, & ingeniorum cenſores acerrimi, excellens adoleſcentis ingenium: & quemadmodum agricolæ ex floribus arborum fructus ſolent præſagire: ſic iam tum ex illa floreſcente indole ijdem excellentem quandam frugem, & ſecuturam omnium virtutum & doctrinarum maturitatem diuinarunt. Libentiſſime igitur ei rectam ac breuem, quæ ad omnium rerum ſcientiam duceret, viam monſtrarunt. Habuit ibidem condiſcipulum & contubernalē *Philippum Camerarium*, Ioachimi filium, poſtea florentiſſimæ Reipub. Noricæ conſiliarium: & *Simonem Stenium*, quem deinde ſtudiorum quoque ſocium nactus eſt in Lipſenſi & Witebergenſi Academia.

Educatio & ſtudia adoleſcentiæ.

Condiſcipuli eius.

Cum vero iis literis Berſmanus, quibus ætas pueriliis informari ſolet, quā fideliſſime à præceptoribus *annos ſex* continuos inſtitutus in illa ſchola eſſet: *Lipſiam*, eruditiſſimis in omni doctrinarum genere viris affluentem, ſe contulit. Et cum incredibili humaniorum artium ac linguarum ſtudio flagraret; ad politiores diſciplinas adeo incumbebat; vt breui tempore, tum propter inſigne & excellens ingenium, tum propter indu-

E ludo Miſeno Lipſiam ſe confert.

ſtriam & diligentiam ſingularem, non modo feliciſſimos progreſſus in Græcis Latiniſque literis fecerit: ſed etiam in Philoſophiæ ſtudio magna cum cura ita exercitatus fuerit, vt in Academia Lipſenſi cum alijs iuuenibus non ſine laude eos honores, qui ampliſſimi, confecto ſtudiorum Philoſophicorũ curſu, decerni ſolent, conſequeretur.

Proficiſcitur in Galliam & Italiam

Hiſce progreſſibus, in ſtudijs Lipſiæ factis, in *Galliam & Italiam* eſt profectus, vt doctiſſimos quoſque viros, quorum tum nomen magna in laude & gloria poſitum erat, videret & audiret: & in ſuo quemque genere ſibi imitandum deligeret, & diuerſarum gentium naturam & mores cognoſceret, ſimulque *ſtudium Medicum* in Academia Lipſenſi inchoatum, continuaret. In eo tantum profecit ingenio & induſtria, vt adhuc adoleſcentem inuſitata quadam dicendi facultate de obſcuris dilucide, de confuſis ac perturbatis ordinatim ac diſpoſitè, de dubijs euidenter, tum *Padua* tum *Ferraria* differentem [illegible] audirent. Arti *poetica* quoque tantum operæ ac ſtudij [illegible], vt Poetarum noſtro ſeculo celeberrimus, ne dicam princeps habitus fuerit. Iis inſuper horis, quæ à ſtudijs grauioribus & neceſſarijs vacuæ reddebantur, in *lingua Italica* ſe exercebat adeo, vt breui ſermonem Italicum ſibi familiariſſimum redderet. *Chronologia* præterea, *Coſmographia* & omnis *antiquitatis* tantam habuit noticiam, vt id vnum tota vita egiſſe videretur.

Medicinæ ſe dedit.

Et poeti.

Redit ex Italia Wittembergam.

In Italia per *triennium* cum vixiſſet, artibus ingenuis inſtructior, & à linguarum externarum cognitione locupletior, *Wittembergam*, optimam illam diſciplinarum & artium officinam petijt: auditurus doctorum virorum, de ijs quæ hactenus animo perceperat, iudicia. Hic cum ingenium ei à prauis opinionibus abhorrens eſſet, & Profeſſores ad vnum omnes coleret ac veneraretur, & cum ciuibus Academicis facile & amice conuerſaretur: quamplurimi ipſius humanitate & familiaritate gaudebant, cumque eo colloquia inſtituere cupiebant: quos ille nec reſpuebat nec auerſabatur. Præ cæteris autem arctiſſima familiaritate complexus eſt D. *Simonem Stenium* Lomacenſem, qui tum etiam ſtudiorum cauſa commorabatur: & quo cum antea in ludo Miſnenſi & Academia Lipſenſi coniunctiſſime vixerat propter eximiam pietatem, morum ſuauitatem, & præclariſſimas animi corporiſque dotes.

Ad ludi Portenſis informationem vocatur.

Ex Academia Wittembergenſi ab illuſtriſſimo Electore Saxoniæ non repudiandis præmijs & conditionibus in *Ludum illuſtrem Portenſem*, ad iuuentutem ſcholaſticam optimis tum moribus tum artibus inſtituendam, eſt vocatus. Quo in officij munere & ſedulitate in laborando, & prudentia in docendo,

cendo, & honeſtate in recte beateque viuendo ita ſe geſſit; vt à ſuis obſeruaretur, ab omnibus amaretur. Anno 1568. ob fideliſſimam in ſchola Portenſi præſtitam operam in Academiam Wittembergenſem ad *profeſſionem libelli de anima* vocabatur: vbi eius doctrinam, fidem, induſtriamque eximiam plurimi magno ſuo cum commodo ſunt experti. Anno 1571. *Lipſiam* conceſſit, commiſſa ei primum profeſſione Poetica, quo in anno ſimul Philoſophicæ facultatis Decanatus munere functus eſt. Anno deinde 1575. ibidem vxorem duxit, D. *Petri Helleborn*, Theologi, filiam: cuius ſororem aliquot annis poſt D. *Simo Stenius* in matrimonium accepit: vt ita qui ſtudijs ante erant, affinitate etiam iuncti eſſent. Eodem anno 75. *Ioachimo* illo *Camerario* mortuo, in ipſius locum & Electoris illuſtriſſimi mandato, & Academiæ conſenſu ſurrogatus eſt Berſmanus, vt *Græcæ & Latinæ linguæ* profeſſor eſſet, ſimulque *Ethicæ* Ariſtotelicæ. Huic profeſſioni ſumma fide & induſtria ſemper præfuit, Spartamque ſuam non tam κομψῶς, quam χρησίμως (quod de Epicharmo alias dicitur) neque ad oſtentationem ſubtilia magis quam vtilia tradendo egregie ornauit, minime obſcure cum vim acumenque ingenii & doctrinæ copiam, tum acris & ſubtilis iudicii facultatem & memoriæ præſtantiam, rerumque experientiam declarans: quoad ſæua tempeſtas multis Germaniæ in Academiis oboriebatur. Ea oblata occaſione, quæ iam aliquot annos nec quicquam virtutem eius oppugnauerat fortuna, tandem effecit, vt qui tum fluctus in optimos quoſque deriuabantur, in illius etiam caput redundarent. Et quanquam ob veram religionem expoſitus inuidiæ, maledictis ac ſannis, & dentibus leonum concuſſus eſt, oppreſſus tamen non eſt. Solent enim clementia DEI, qui ſuorum nunquam obliuiſcitur, pii homines cum exitium ipſis ante oculos verſatur maxime recreari, erigi, & confirmari.

Inde Wittebergam 1568. *Paulo poſt Lipſiam.* *Vbi matrimonium contrahit.* *I. Camerario ſurrogatur.*

Quare eiuſdem benignitate ex iiſdem aſperitatibus non ſolum Berſmanus, ſed alii etiam præſtantiſſimi viri, quorum quidam *formulæ Concordiæ* valde diſcordi, ſubſcribere recuſabant, quidā piarum Eccleſiarum Inſectatorum falſa dogmata probare omnino nolebant, emerſerunt: quos inter etiam fuit is, qui cum Berſmano ab ineunte ætate familiariſſime vixit D. *Simo Stenius*: cuius gloriæ, quæ ita tum ſeſe extollebat, vt aliquorum luminibus officeret, multi vel detrahebant occulte, vel inuidebant aperte: ſicut gloriæ comes eſt inuidia, quemadmodum ſolis vmbra.

Cum Stenio dimittitur Berſman.

His duob. doctiſ. viris, qui magno robore mentis orthodoxā religionē intrepide defenderunt, caſus ille non tam obſtitiſſe,

quam

quam profuiſſe videtur. *Stenius* enim iuſſu Elect. Palatini in Ludis illuſtribus inferioris Palatinatus operam nauauit *Neuhuſii & Neoſtadii* per annos ſeptem aut octo, poſtea in ordinem Profeſſorum Haidelbergenſium cooptatus eſt. *Berſmanus* vero ab illuſtriſſ. principe *Ioachimo Erneſto*, principe Anhaldino, præmijs ampliſſimis eſt inuitatus. Hic princeps laudatiſſimæ memoriæ, cum eſſet eruditiſſimus, & eruditorum amantiſſimus, & pietatis atque omnis etiam humanitatis ſtudioſiſſimus,

Gymnaſium Serueſtanū.

Gymnaſium Serueſtæ anno 1581. die 16. calend. Decembr. fundauit: idemque magnifice dotauit, multiſque priuilegijs ac honoribus, & reditibus haud exiguis auxit & locupletauit: & multos fide & doctrina præſtantes viros magnis euocatos ſumptibus ac ſtipendijs, in ſingulis diſciplinarum generibus

Eius rector Berſmanus.

Profeſſores eidem præfecit: *Berſmanum* vero *Rectorem* conſtituit. Vbi cum diuitias illas ingenij ipſe explicaret, non magno negocio omnium ad ſe ſtudia atque ora conuertit. Nam eo docente concurſus audiendi cauſa non modo ex vrbe, ſed etiam ex vicinis Academiis, in quibus antea magna cum laude intel-

Auditores & diſcipuli eius.

ligentiæ magnoque cum applauſu audientium docuerat, fiebant. Inde ex eius ſchola excellentiſſimi viri exierunt: quorum alij Eccleſiæ DEI, alij Reipub. alij ſcholis vtiliter inſeruierunt, aut etiamnum inſeruiunt. Honoris cauſa ſaltem aliquos nominaſſe ſufficiat. E numero auditorum Berſmani fuit *Otho à Grünrad*, Senatus Eccleſiaſtici Haidelbergæ quondam præſes: Berſmani auditor fuit cl. V. *Bartholomæus Coppen* Theol. D. ac profeſſor: Berſmaniæ alumni diſciplinæ fuerunt *Daniel Nebel, Reinerus Bachouius Echtius*, I. C. clariſſimi, *Bartholomæus Pitiſcus*, Theolog. & aulæ Palatinæ nuper à ſacris concionibus: *Wolffgangus Loſſius*, Philoſophus & medicus experientiſſimus: aliique quamplurimi,

Integra Palladia petitur quis fama corona.

Mores & vita priuata.

In vita eius priuata fulgebat ſumma modeſtia, in regendis animi motibus continentia, in familiaritate humanitas, in loquēdo comitas, in audiendo facilitas, in decernendo lenitas, in ignoſcendo benignitas, in iudicando iuſticia, in animaduertendo æquitas, in iniuriis patientia, in liberalitate moderatio,

Coniugium ac liberi.

in omnibus denique rebus decorum. In coniugio vt iucundo ita fæcundo vixit 36 annos 7. hebdomadas, & dies aliquot: ſuſcepitque ex coniuge liberos *decem, quatuor* filios, & *ſex* filias: ex quibus quatuor ſuperſtites, ſex naturæ debitum perſoluerunt ante patrem. Liberos omnes à teneris in omni virtutum genere inſtituendos curauit, vt monendo & docendo præclaris virtutibus & literis imbuti parentum veſtigiis inſiſterent.

Scripta.

Scripta, in quibus eius pietas, doctrina, & ingeniū ſpirant, hæc

hæc edidit. Primum *carmina varia*, quibus multorum & nuptias & tumulos ornauit. Deinde verſibus *Pſalterium Dauidis* deſcripſit: *Virgilium, Horatium, Ouidium, Lucanum, Ciceronem* notis & ſcholijs illuſtrauit: *Collectanea* nouarum quæſtionum ad *Erotemata Logica* Philippi edidit: dedit & *Rhetorica* præcepta. Latent etiam in ſcriniis eius *orationes*, quas Wittebergæ, Lipſiæ & Serueſtæ habuit vna cum alijs ſcriptis & commentariis doctiſſimis. In Gymnaſio Serueſtano *annos triginta* demtis ſeptimanis ſex, *Ariſtotelem, Homerum, Virgilium, Ciceronem, Demoſthenem, Horatium, Thucydidem, Lucanum*, & id genus quamplurimos vtriuſque linguæ auctores optimos. Et quanquam calculi doloribus ſæpe maceraretur, raro tamen lectiones publicas intermittebat: ſed iiſdem tanta induſtria præerat, vt eadem vim ſibi & prope mortem afferre viſus fuerit. Singulis enim diebus binas horas publice docebat: reliquas in optimos auctores commentando & ſcribendo conſumebat: donec viribus in dies langueſcentibus d. 18. cal. Octobr. anni 1611. in febrim ardentiſſimam incideret: qua tamen medicamenta præſcribente cl. V. *Ioanne Sagittario*, Phyſices in eo Gymnaſio profeſſore, denique caruit. Sed paulo poſt vehementiores, quam ante hac vnquam, ex calculo veſicæ dolores iterum percepit: quibus cum ei noctu & interdiu multum fuit confligendum. Conſtanti autem animo dolores acutiſſimos & certam iamque imminentem mortem tulit: ſeque totum ad felicem ex hac vita migrationem paratum eſſe non ſemel D. *Samueli Fabricio*, verbi diuini apud Serueſtanos miniſtro, ſignificauit, vera animi ſubmiſſione peccata ſua DEO confeſſus, ab eodem ſibi veniam dari ſerio petijt, nihilque aliud, quam ſacræ ſcripturæ dicta eximia in ore habuit, præſertim illud Iobi: *Scio: quod Redemptor meus viuit*: Item Ioannis: *Sic DEVS dilexit mundum*: & illud Apoſtoli: *Nemo noſtrum ſibi viuit*: Nec non 42, 51, 90, Pſalmos. Item cantionem illam Germanicam ex illo Stephani protomartyris, *Domine Ieſu, ſuſcipe ſpiritum meum*, **Wenn mein ſtündlein vorhanden iſt &c.** Et ſic tandem placide, nullo incompoſitu geſtu vel motu, dormienti ſimilis, beatam animam DEO reddidit, & in fide Chriſti, vnici Seruatoris, obdormiuit, d. 1. Nonar. Octobr. inter horam 7. & 8. matutinam, cum vixiſſet annos 73. hebdom. 28. dies 5.

Diligentia in docendo. *Morbus nouiſſimus.* *Conſolatio in agone.* *Obitus.*

Ex oratione funebri habita à M. Ioan. Coppenio Serueſtano Anno 1612. calend. Febr. Haidelbergæ.

RODOLPHVS SNELLIVS.

⊕ 1613. die 2. Mart. æt. 67.

EDitus eſt Rodolphus Snellius anno milleſimo, quingenteſimo, quadrageſimo ſexto, parentibus honeſtiſſimis, familia

familia cum vetere tum ſplendida, in vrbe Hollandiæ nō ignobili, *Oudewattera*, ad Iſelam flumen: quæ antea *Cornelium* quoque *Valerium*, poſtea *Iacobum Armininm* dedit, celeberrimi nominis viros. Hic prima literarum tinctura imbutus, mox cum diſciplinæ altioris capax videretur eſſe: *Vltraiectum* ablegatur, ad eam ſcholam, in qua antea floruerat *Georgius Macropedius*. Atque hinc anno altero poſt ob parentis obitum domum commeans, aliquandiu apud matrem hæſit, Poeticæ ſtudioſe incumbens, quam tamen poſtea iterum neglexit.

Oudewattera.

Vltraiectum mittitur.

Vix puerilem ætatem egreſſus in Germaniam ſuperiorem ſe contulit, ac primum quidem *Coloniam Agrippinam* adijt, vbi annum integrum ſub *Valentino Nabodo*, viro Mathematum peritiſſimo, operam Arithmeticæ & Geometricæ nauauit. Inde *Heidelbergam* profectus, ſub *Immanuele Tremellio* Hebræam linguam addiſcere cœpit. Hinc peſte eiectus *Marpurgum* in Haſſiam conceſſit, vbi diutius commoratus ad docendi munus traduci ſe paſſus eſt, & literas Græcas Latinasque, totamque adeo artium ἐγκυκλοπαιδείαν, cum magno applauſu & fructu, iuuentutem docuit, ſuique nominis famam per totam Germaniam late diffudit. Eoque in loco anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo, magiſtrali laurea, quamuis reluctantem decorauit *Bernardus Copius*.

Peregrinatur.

Valent. Nabodus.

Immanuel Tremellius.

Docet Marpurgi.

Cum autem perſuaſum ſibi haberet, peregrinatione prudentiam ciuilem comparari: in *Italiam* ire ſtatuit: exactiſque in Germania annis quatuordecim, primum *Piſas* profectus eſt, vbi ſeſquennium Medicinæ operam dedit: inde *Romam* adijt, epitomen olim orbis. Mox ex longa peregrinatione redux, anno ſeculi milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octauo in natale ſolum, *Oudewatteram* remeauit, vbi aliquantiſper conſedit. Inde *Lugdunum* commigrauit, ac paulo poſt viduam duxit patriæ ſuæ diuitem ſatis. Ibi coemtis ædibus primum priuatim adoleſcentes & aluit & in diſciplinis humanioribus erudiuit magno cum labore & ſtudio ſingulari. Cum vero ſub id tempus Academia ibidem noua erecta eſſet, curatorum vocatu operam ſuam publice Academiæ impendit, ac continuos triginta quatuor annos primo linguam Hebraicam inde Mathematicas diſciplinas interpretatus eſt.

In Italiam abit.

Redit in patriam.

Migrat Lugdunum.

Ibidem docet.

Anno ſeculari milleſimo ſexcenteſimo, ab Illuſtriſſimo principe *Mauricio* Haſſiæ Landgrauio, literis propria manu ſcriptis, inuitatus, vti ſe veteris amicitiæ ergo inuiſeret, anno demum tertio poſt illuc ſe contulit. Et mox honeſte iterum dimiſſus, aureo torque, & effigie Principis donatus, & quadrigis denique eius atque impenſis honoris ergo Francofurtum deductus, domum rediit.

Inuitatur à Mauricio Haſſiæ Landgrauio.

A quo honorifice dimittitur.

Inde Rector Academiæ Magnificus creatus, dignitate laudabiliter vſus, mox ad eam bienuio continuandam reuocatur. Tandem laboribus ſtudiorum fractus, anniſque grauis, correptus aſthmate diem obijt poſtridie Kalend Martias, anno Chriſti milleſimo, ſexcenteſimo decimo tertio, ætatis ſuæ ſexageſimo ſeptimo Filium reliquit *Willebrodum*, qui aliquot ſcriptis editis patri ſe non indecorem futurum promiſit. *Creatur rector Acad. Lugd.* *Obitus.*

Scripta à patre edita ſunt hæc: *Commentarius in Dialecticam* P. Rami: alius forma Dialogi conſcriptus: Tractatio *de praxi Logica*: *Ethica* methodo Ramæa conſcripta: *Snellio-Ramæum* Philoſophiæ ſyntagma: *Commentarius* in aureum Philippi Melanchthonis *de anima* libellum: Explicationes *in Arithmeticam* P. Rami: *Partitiones Phyſica*: Prælectiones in *Geometriam* P. Rami: Annotationes *in Ethicam*, *Phyſicam*, *Sphæram* Valerij: Commentaria *in Rhetoricam* Thalæi, & ſi quæ alia *Ex Academia Lugdunenſi anno decimo quarto edita.* *Scripta.*

FRIDERICVS TAVBMANVS.

☉1613. d. 24. Martii, ætat: 48. currente.

BOno communi datur *Fridericus Taubmanus* anno computationis Chriſtianæ, ſexageſimo quinto, ſupra mille quingentos die incertum an decimo quinto, an vero quo baptiſmate initiatum annales Eccleſiaſtici teſtantur, decimo ſexto Maij, in oppidulo Franconiæ *Wonſſio*. Quod oppidulum etſi exile & obſcurioris famæ ſemper fuit: ita tamen hoc ciue ſuo creuit & inclaruit, vt cum multis celeberrimis etiam vrbibus de palma certare poſſit. *Wonſeſium patria Taubmani.*

Illud certe ſemper pio gratoque affectu agnouit Taubmanus: quod non inter Turcas aut gentes ἀθέους ſed in eo cœtu, cui nomen Ieſu Chriſti eſt pro charactere, natus, & per lauacrum regenerationis Eccleſiæ veræ inſitus ſit: cuius vt membrum viuum æternum maneret, precibus aſſiduis à DEO contendit. *Chriſtianũ naſci magnum.*

Patrem habuit *Marcum*, virum quidem literis non imbutum, ſed opificem; ſic ſatis tamen honoratum, & vici illius conſulem: matrem *Barbaram Hoſmanianam*: quæ marito illo defuncto re ita exigente, alteri honeſto viro nupſit. Qui natura quidem vitricus, affectu tamen pater, Taubmanum, quanquam in re tenui, ſtudiorum culturæ deſtinauit, euentu vt res docuit felici. *Pater.* *Vitricus affectu & animo pater.* *Nouerca minime nouerca.*

Ipſe etiã vitricus, mortuâ Taubmani matre, aliã duxit vxorẽ, Taubma-

In eam Taubmani pietas. *Ducitur Culmbachium.* *Simplicitas Taubmani.*

Taubmanoque nouercam, minime tamen illam iniuſtam, ſuperinduxit. Nec enim alio, quam materno affectu ipſum fuit proſecuta: quemadmodum haud raro ilam nouercæ εὐεργεσίαν ad alios deprædicauit. Nec illa etiam male affectum ſuum collocauit. Taubmanus enim qua fuit pietate, non modo gratam ſemper nouercæ εὐεργεσίας memoriam retinuit: ſed & θρεπτηρίοις redditis ἀντιπελαργεῖν ſtuduit. Quicquid enim δωρημάτων pro teſtimoniis, pro intimationibus, & id genus alijs accepit: eius partem maximam nouercæ miſit: eiuſque in ſenio inopiam luculenta ope ſubleuauit. Vitricus priuignũ ſuũ, cũ annũ exegiſſet duodecimũ & in veſtiſpicina durare amplius aut nollet aut nequiret: *Culmbachiũ* abductũ, Muſis & Pietati illic loci felici ſane auſpicio conſecrauit. Admiſſus nouitius tum diſcipulus in Muſæum rectoris Culmbacenſis, & examine tentandus, quæ erat hominis ſimplicitas & ingenuitas, ibi ſe hoſpitem, aut verius patrem inueniſſe ratus, ſarcinulam ſuam, non ſine ſuaui rectoris riſu, ſub ſcamnum recondit. Interrogatus ita reſpondit: vt quamuis per ætatem & iuſtæ ingenij culturæ defectum minus forte ſatisfecerit, animi tamen apertam ingenuitatem, & ingenij latentem quandam vim, ſimplicitate adhuc quaſi ſopitam oſtenderit.

Feliciter ibi docetur ac diſcit. *Pane oſtiatim mendicato victitat.*

Inuenit autem Taubmanus ibi ætati ſuæ culturam idoneam qua nec in diſcendo confundebatur, nec, qui mos hodie plurium eſt magiſtrorum, altioribus captu obruebatur. Ipſe etiam diligentia ſua cum præceptore mutuas egit operas, & preces ad DEVM pro felici ſtudiorum ſucceſſu fundere deſtituit nunquam. Ac quanquam panem oſtiatim quærere quotidie cogeretur: animo tamen onus paupertatis ſemper tulit æquiſſimo: vt qui meliorem aut lautiorem vitam antea nunquã erat expertus. Nec quicquam hoc optimo & doctiſſimo viro detrahere laudis debet: quin potius gloriæ eius plurimum adiungit. Ipſe certe ſæpiſſime de hac pueritiæ ſuæ egeſtate fuit lætatus & gloriatus: piorumque hominum eleemoſynas grato animo prædicauit. Didicit ita à primis annis boni conſulere mediocria, odiſſe luxum, & quod caput eſt in Deo potius, quã in cauſis ſecundis, confidere.

In ſcholam Heilsbrunnenſem mittitur.

Culmbachij itaque quadriennium quaſi confecit: quo eos, DEO adſpirante conatibus pijs, fecit progreſſus, longe vt alius iam eſſet: & apud multos ſpem & exſpectationem excitaret eximiam. Cumque ſub idem tempus, anno Chriſtiano octuageſimo ſecundo, ſupra mille quingentos, illuſtriſſimus princeps *Georg. Fridericus*, Marchio Brandeburgicus & Onoldinus, ludum illuſtrem Hailsbrunnæ aperuiſſet, in quem ex omni ditione ſua bonæ indolis pueros conquirerentur: hic etiã Taubmanus eo fuit miſſus, vt pietati & virtuti litaret. Ibi iam

Taubma-

Digitized by Google

Taubmanus vere Taubmanus eſſe incipiebat: & non præceptorum ſolum, ſed & peregrinorum plurimorum oculos in ſe conuertebat. Inprimis autem in poeſi ita proficiebat: vt ſupra vulgus poetarum longiſſime excellere iudicaretur: & conſuetudo ac vſus eius, ob feſtiuitatem non affectatam, à magnis viris expeteretur. *Chriſtophorus* quidem *Homagius*, poeta præſtans quem Taubmanus tum propter ſtaturam corporis, tum propter poeticam excellentiam, *poetam magnum* appellare ſolebat, Homagius igitur optima quæque de Taubmano ſibi pollicitus, & hominis ingenioſa feſtiuitate delectatus, ſuam aliquando, qua à *P. Meliſſo* ornatus fuerat, lauream, ioculario quidem, ſed vero omine, capiti Taubmani impoſuit, & à geſtiente geſtari voluit. Nec multo pòſt ipſe Meliſſus, quem *poetarum Aquilam* appellare ſolebat, virtutis ergo Taubmanum laurea donauit. Viderunt nimirum accurati ingeniorum æſtimatores, & agnouerunt in ipſo excellentia DEI dona: quæ & fauore ſuo & honore excitatum iuerunt.

Chriſtophorus Homagius.

A. P. Meliſſo laurea donatur Taubmanus.

Poeta ergo Taubmanus non tam creatus, quam natus, *Wittembergam* anno nonageſimo ſecundo venit, Academicis ſtudijs ingenium vberius exculturus. Hic quæ erat eius modeſtia, de lauru ipſe verbum fecit nullum, contra quam nunc permulti iactabundi ſolent. Wittembergæ triennium, & quod excurrit, ita poſuit: vt eruditio eius iam non amplius ſeſe intra Academiæ ſpacia contineret, ſed paſſim in Germania, & cum alibi, tum in illuſtriſſimi principis *Friderici Wilhelmi* proelectoris, aula admiratores inueniret, & voluntatem ſummorum etiam virorum ſibi deuinciret. Quam ob eruditionis ac virtutis famam anno nonageſimo quinto, die decima octaua Octobris, poetices & humanioris literaturæ profeſſioni, Academia illa nominante & Proelectore approbante, fuit præfectus.

Wittebergam venit.

Vbi [illegible] ſcit.

Et in profeſſorum numerum cooptatur.

Hoc in officio ad annum vſque duodevigeſimum qua fide ac diligentia verſatus ſit: auditorum eius ignotum eſt nemini. In publico iuuentuti ſæpe illud DEI effatum inculcabat: *maledictus, qui facit opus Domini negligenter*, idem & ſibi dictum exiſtimans. Operas publicas intermittere, niſi vel valetudine, vel alijs ſonticis cauſis impediretur, religio ei erat. Id vnum agebat ſemper, vt diuinæ poeſeos penetralia iuuentuti reſeraret: linguam Latinam perpurgaret; & bonorum auctorum editione illuſtraret.

Docet ſedecim annos ibi.

Præſtitit hoc omnium doctorum calculo egregie, ſi quiſquam vnquam, in *Plauto*: cuius Comœdias, quæ exſtant, publice enarrauit omnes, & anno duodecimo ſeculi ſexcenteſimi cum lucubrationibus eruditiſſimis, foras dedit. Præſtitit idem in *Virgilio*; quem item totum iuuentuti prælegit, emiſ-

Lucubrationes Taubmani.

ſurus eundem correctum & illuſtratum, ſi vita ſuppetijſſet longior. Et ſicut in eo totus erat, vt ſolæciſmos ac barbariſmos, è contagio ſuperiorum ſeculorum adhuc reliquos exſtirparet: ita & laſciuiam ingeniorum, in obſoletis præter neceſſitatem, data opera & κακοζηλίᾳ quadam, ac neſcio cuius tranſinarinæ eruditionis oſtentatione luxuriantium, repreſſit. Exſtat hac de re *diſſertatio de lingua Latica*; quam in publica panegyri, præſente auguſtiſſ. Auguſto Saxoniæ * Duce recitatam, poſteaque auctam publici iuris fecit.

Palæologos ineptos taxat

** Rectore tũ Acad. Wittemberg.*

Matrimoniũ

Statim etiam proximo à demandata ſibi publica prouincia anno, matrimonium contraxit cum *Eliſabetha*, ex honorata Matthæorum familia prognata. Suſcepit ex ea filios tres, filias vero duas: quos liberos ἐνστοργοτάτως amabat, & ad pietatem probitatemque à teneris adſuefaciebat: gratus agnoſcens D E I donum, ſeque aliquando immortalem moriturum dicens

Præſagit ſibi mortem.

Mortis enim memor fuit ſemper, nec vnquam ad eam expauit. Sexta ante obitum hebdomade, cum in nuptiali quadam cœna M. *Eraſmo Schmid* collegæ adſideret, admodum ominoſe de imminente ſibi morte loquebatur: *Videbis*, aiebat, *non diu à me mortem abfuturam. Ita ſane ex omnibus corpuſculi mei virium qualitatibus colligere neceſſe habeo. Nec eam abhorreo quicquam, D E O meo, quocunque tempore me euocauerit, pariturus. Scio illum meos non derelicturum.* Die viceſima ſexta Februarij, anni decimi tertij ſupra mille ſexcentos, febri infeſtari cum cepiſſet maligna: nihil in votis habuit magis; niſi vt, ſi D E O ita videretur, aut valetudini reſtitutus, officij munere fungi poſſet: aut in vera Chriſti agnitione obdormiſceret, & ad deſideratam illam patriam cœleſtem transferretur.

Febri corripitur.

Acceſſerunt deinde, vt fit, ſymptomata alia grauiſſima: quæ corporis vires grauiſſime afflixerunt. Quo violentius autem corporis vires proſtratæ erant: eo fortius & fides & patientia & ſpiritus alacritas inualuere. Cum quidam amicus * & collega eum inuiſeret, & bene ſperare iuberet: ſuaſque & aliorum preces ad Deum ipſi promitteret: *Omnino*, reſpondit, *illa ſunt, quæ Deum expugnant. Fac vt dixiſti tu, cum aliis bonis. Non herba aut malagma me ſanabit: ſed Domini verbum. De medicamentis dudum deſperaui. Illa nihil facient, videbis, niſi Deus peculiarem addat benedictionem.* Alio die cum idem acceſſiſſet, & morbum inualuiſſe vidiſſet: exhortatus eum eſt ad patientiam, ſuggerens Deum fidelem eſſe, qui non ſinat nos ſupra vires noſtras tentari: ſed ita tentationes moderetur, vt ferendis ijs per gratiam diuinam pares eſſe valeamus: reſpondit, *Ah omnino, omnino fidelis eſt DEVS. Fidelitatem eius tam ſatis abunde perſpexi antea, vt de ea dubitandi cauſam non ha-*

Sermones eius ſupremi.

** M. Eraſm. Schmid.*

beam. Faciat ille mecum ſecundum voluntatem ſuam; vernacule, Ich hab den lieben Gott nun genug probiret mein leben lang/ er wird mich itzo nicht verlaſſen. Cum eum Paſtor * ac Superintendens veſpera illa, quæ noctem obitus eius præceſſit, inuiſens interrogaſſet, quidnam ageret? reſpondit: *hic ita eo, & luctor cum Domino meo Ieſu Chriſto ad exemplum Iacobi, non dimiſſurus eum, donec anima mea benedicat.*

** D. Fridericus Balduinus S. Theol. D. & P.*

Viſum ante obitum.

Præceſſit obitum eius ſignum quoddam non contemnendum, aut ſilentio inuoluendum. Inter primos ſtatim dies morbi ſui mane expergefactus, viſus eſt ſibi videre prope lectum ſuum arcam oblongam, & in ea virum ſibi ſimilem iacentem. Cumque initio deceptionem viſus, aut inanem imaginationem putaret, eleuato capite illud attentius adſpexit: atque rem ſeſe non aliter habere deprehendit. Quo viſo tantum abeſt vt exterritus fuerit: vt hilariter alijs referret, & præmonitionem diuinã agnoſceret. Cui euentus etiam nimis vere reſpondit. Die enim viceſima quarta Martij, circa horam quartã matutinam, ſub auroram, benedictionem à Ieſu Chriſto colluctante, fide & patientia iam victo adeptus, inter ardentiſſimas preces beate exſpirauit, & ad cæleſtem Palæſtinã tranſiit, anno ætatis duodequinquageſimo ad finem decurrente, relicto ſui apud populares & exteros, primos & imos, vt acerbo & luctuoſo, ſic longe honeſtiſſimo affectu ac deſiderio. Sepultus eſt in cæmiterio ſuburbano, vt ipſe mandarat, inter nota ſepulcra, filij nempe cognominis, & cl. v. *Rhodomani*, collegæ olim & amici coniunctiſſimi.

Obitus Taubmani.

Sepultura.

Virtutes ac mores.

Fuit vir humanus, affabilis, comis, facundus, placidus, candidus, *omnium horarum homo*: in ſerijs grauis & ſerius, in alijs iucundus, & citra affectationem iocoſus, non ſine Gratijs naturalibus, candido ſemper Mercurij, nunquã nigro Momi ſale, ſermones ſuos conſpergens, neminem dicaciter perſtringens, aut mordaciter inſectans: ſed præſentibus honeſtam hilaritatẽ felicitate ſingulari concilians Quo nomine cum aliorũ quorũuis, tum inprimis Principum multorum gratiam & amorẽ promeruit. Fuit pro modulo facultatũ, DE. inprimis benedictione, principum munificentia, & frugalitate propria mediocriũ, liberalis erga egenos, maxime ſtudioſos. Sæpe alicui opitulaturus ipſe aliunde numos mutuo accepit. Officioſus præterea fuit in expediendis aliorum negotijs, tum intercedendo, tum cõmendando, ad interrogata reſpondendo, & modis alijs quibuſcunq;. Omnes autem virtutes ſuas fecit inſigniores pietate vera: quã diligenti verbi diuini auſcultatione, lectione, * meditatione, ac precibus ardentibus, aluit, confirmauit, probauit.

** Biblia tota decies nouies ſe lecta ſibi ſcribit, præfatione in Plautum, editioni nouiſſimæ.*

Munia Academica.

Summum Academiæ illius magiſtratum anno milleſimo, ſexcẽteſimo, octauo, dexteritate iudicij & ſolertia ſingulari ad-

miniſtrauit; vti & Decanatum Philoſophicum laudabilite tertium geſſit. Marchionis denique Onoldini alumnorum principali auctoritate ſibi commiſſorum, commoda paterne plane affectu promouit: id quod grati qui ſunt grato animo de prædicabunt. *Eraſmus Smitu profeſſor Wittemberg. in oratione fu-nebri, D. [illegible] Balduinus in conc[illegible]one funebri.*

☉ 1613. die 9. April. æt. 80.

IOANNES CASELIVS.

EDitur hic in lucem anno Chriſti, milleſimo quingenteſi-mo trigeſimo tertio, die decimo octauo Maij *Gottingæ*
Maiores Caſelii. patre *Matthia Caſelio*, matre vero *Catharina [illegible]* Genu ipſi fuit clarum & pernobile ab ipſis atauis, nobiliſſima *Cheſſelorum* in Geldria, ſiue in Sicambris, vt olim nomina fuere, familia orto, ex qua multi & in aulis principũ, & in bello floruerunt, maxime *Caroli* Burgundionum ducis ætate. Arx adhuc prope ripam Moſæ fluuij, in colle ſita, nomen familiæ retinet
Cheſſelium. *Cheſſelium* dicta. Quanquam ipſe & veterum Romanorum exemplo, ad Latinam linguam accõmodatius, & amiſſis bonis amicorum ſuaſu *Caſelii* appellari maluit. Auus ei fuit *Got-*
Auus Caſelii. *hardus*, qui prouectiori ætate cum coniugem duxiſſet *Margaritam Pideuſam*: ex ea liberos tamen vndecim ſuſcepit: in qui-
Pater. bus fuit *Matthias*, natu quintus, pater Ioannis huius, homo boni ingenij, bene eruditus, integri placidique animi.

Vertit ſolum ob turbas in patria. Hic propter belli calamitates & acerbas de religione Chriſtiana excitatas diſſenſiones, è patria exceſſit in Angliã & Scotiam, ipſam quoque Hiſpaniam petere auſus, citra metum Inquiſitionis Totum tradidit ſe religioni, eiuſq; cauſa nihil non ærumnarum ſubire paratus, doctrinam Euangelij publice profeſſus eſt. Obijt Göttingæ, anno, vt coniectura amicorum fert, octuageſimo octauo ſuprà mille quingentos. Mater Caſelij
Mater Caſelii. fuit femina primariæ familiæ, quæ cum 95. annorum eſſet, plurimaſq; cum marito aſperrimis illis temporib. calamitates pertuliſſet, mortua eſt Arxlebij. Locis, quibus parens exul fuit, nimirum *Göttingæ*, *Rothemii & Gandersamii*, vt etiam *Northuſæ*, fundamenta bonarum literarum poſuit, præceptore inprimis
Wittembergam abit Caſelius. vſus *M. Neandro*, viro clariſſimo. Poſtea Wittembergã ſe contulit, *Philippo Melanchthoni*, & omnibus doctis, plures annos familiariſſimus & cariſſimus. Inde Lipſiã conceſſit, vbi magno
Inde Lipſiã. illi Camerario non minus fuit acceptus. Illic Philoſophicæ ſci-
Honores ei collati. entiæ, vt & aliquot annis poſt Imperatore *Maximiliano* II. poeſeos laurea, & tam ab hoc, quam à *Rodolpho* II. nobilitatis auitæ renouatione ornatus eſt. Poſteaquam autem & Lipſiæ, & Roſtochij, & Francofurti ad Viadrum, bonam ætatis partem traiſ-

‹c›onſegiſſet in omnis generis literis; ex Germania in Italiam *In Italiam*
‹t›am viſendæ regionis, quam augendæ eruditionis gratia, bi- *proficiſcitur.*
‹n›as ſuſcepit profectiones, atque in ambabus illis ſic ſatis diu
‹o›b ſtudiorum cauſa, etiam antea eruditiſſimus moratus, volū-
‹t›ate inprimis & impulſu *Ioannis Alberti*, Megapolenſium ducis,
‹q›ui, vt eruditionis perpolitæ maximo amatori & propagatori,
‹i›ngenium eius & virtutis ſtudium innotuerat.

Prius iter Italicum menſe Sextili, anno ſexageſimo ſuſcepit: ‹q›uando recta, quantū quidē locorum, per quæ tranſeundū fuit, ‹s›tudiorumq; vicinorum contemplatio permiſit, *Bononiam* contē- *Bononiam* ‹d›it. Ibi celeberrimis eius loci Iureconſultis, vt antea quoq; alijs *venit.* ‹i›n Academijs, operam dedit, & præterea in omni literarum ge‹n›ere viro omnibus doctis notiſſimo, *Carolo Sigonio*. Poſtea cū *Carolus S‹i›-* ‹v›ideretur ſatis diu eo in loco ſubſtitiſſe; *Florentiam* tranſijt: vbi *gonius.* ‹e›tiam magni illius *Petri Victorii*, paſſim gentiū celebratam recō- *Petr. Victo-* ‹d›itiorem eruditionem & inſignem virtutē admiratus, ei non *rius.* ‹ſ›olum aſſiduus quotidianuſque ac cariſſimus, ſed & diuturnus ‹a›uditor manſit.

Inde, peragratis viſiſq; cæteris florentiſſimæ regionis vrbib. *Redit in Ger-* ‹a›c Gymnaſijs, in Megapolitanum Ducatum redijt anno ſexa- *maniam.* ‹g›eſimo tertio. Reuerſo, cum à Ducibus Megapolitanorum de‹c›reta ei fuiſſet Philoſophiæ & Eloquētiæ profeſſio, Roſtochiū ‹v›. Nonas Quintil. eodem anno ſexageſimo tertio abijt, eamq; *Fit profeſſor* lubens adijt, & cum ſingulari diſcentium fructu, an. duos obijt. *Roſtochii.* Inuaſit autem interea temporis illa loca peſtilens lues. Permiſſu igitur illuſtr. Principis ſui in Italiam iterum abijt, ſub initium *Iterum adit* anni ſexageſimi quinti, vt ad doctrinæ eruditionē feliciter in- *Italiam.* choatam acceſſiones maiores faceret. Exegit tum peregre triennium fere, vt plurimū cum Victorio, homine magnæ & doctrinę & ætatis: quiq; clariſſimus apud omnes, ſummæq; autoritatis habebatur ab omnibus per omnem Europam. Piſis vtriuſque Iuris Doct. renunciatus eſt publice, autoritate ampliſſi- *Iuris Doctor* mi Iureconſultorum ordinis, nemine diſſentiente, adhibitis ſo- *renunciatur.* lennibus ritibus, poſt præmiſſas vſitatas atq; in hoc genere neceſſarias diſquiſitiones: idq; 5. Cal. Feb. anno milleſimo quingenteſimo ſexcenteſimo ſexto. Legum enim ſtudio operā dudum impenderat: quod tamen, exploratis ſui ingenij & rerum rationibus poſtmodum omiſit. De illa promotione ipſe in epiſtola quadam ad I. Schofferum poetam ita: *Ego cum amicis, vt periculum valetudinis facerem, Piſtorium, Lucam, Piſas excurri, Vide alias ineptias meas, in iureconſultos incidi homo φιλόσοφος, quietioris & vita & doctrina ſtudioſior, quam tractandis litibus aptior, ij in ſuum ordinem ſumma voluntate me retulerunt V. kal. Febr. cum intellexiſſent diſciplina legum ciuilium me nobiliſſimis doctoribus Bononia operæ & temporis aliquid impendiſſe; etſi aperte fatebar, ab eo tem‹-›*

eo tempore, & inſtituto vitæ, & amore noſtrarum literarum remiſſius illud me egiſſe. Cui honori meo gratulaberis, ſi velles, aut illudes. Per me enim etiam tibi hoc licet. Neq; tamen me magis iureconſultum, quam doctum hominem profiteor. Itaq; doctiſſimorum notitias amicitias, iudicia expeto & pene hac ſola magni facio. Hactenus Caſelius. Reliquit in Italia celeberrimos viros ſibi amiciſſimos, *Petrum Victoriū, Paulum Manutium, Ioannem Vincentium, Pincelliū Carolum Oricellarium, Carolum Sigonium, M. Antonium Muretū, Petrum Angelium*, huiuſque fratrem, *Antonium, Bargæos, Onuphrium Panuinium, Hieronymum Meium, Cyriacum, Strozzam*, & multos alios, quorum nomina recenſere longum ſit, quibus omnibus deinceps percarus ſemper fuit. Inprimis autem Victorij conſuetudo illi magno fuit bono, quod & ipſe cum ſumma præceptoris veneratione ſemper agnouit. Coluit illic etiā & audiuit Jureconſultos, inprimis *Bonium & Bargalium* Bononiæ, *Calafatum, Cloſium, & Plautium*, Piſis.

Amici eius in Italia.

Cæterū præter alia hoc Germani huius optimi ſenis laboribus & ſtudiis debent, quod genuinam illam Philoſophiam partim ab aliquot ſeculis per complures, quos vulgo Scholaſticos vocant, maxime in Italia, excitatam propagatamque partim, atque elegantius quidem, excultam & diſſeminatam paſſim a Græcis exulibus, *Gaza, Trapezontio, Philelfo*, & qui hos cæteroſque eius gentis ſecuti ſunt. *Ficino, Politiano, Mirandula, Barbaro, Victorio* & aliis, in Italia porro didicit, atque in eius penetralia quam plurimos perduxit

Philoſoph. vera à Caſelio tradita.

Ex Italia ſub finem anni milleſimi, quingenteſimi, ſexcenteſimi ſeptimi, ad munus ſuum rediit Roſtochium. Neq; multo poſt in aulam accitus ad principis *Ioannis Alberti*, quem ante, ſummi atq; ob beneficia in literatos meritiſſimi honoris cauſa nominauimus, filium *Ioannem*, pubertatis iam annos egreſſum docendū, eo ſe recepit, atq; hoc officio, ſumma cum laude atq; applauſu omnium, *quadriennium* functus eſt, cū de diuturniore tempore actum non eſſet. Læto animo ſe illinc, aulicarum moleſtiarum pertæſus, adulto iam etiam diſcipulo, in Academiā recepit, vt porro iuuentuti prodeſſet publice ac priuatim, vt certe profuit maxime, rebus ipſis teſtibus.

Redit Roſtochium.

Præficitur principi inſtituendo.

Ad ſcholam reuertitur.

Interim vero dum in aula moraretur, anno milleſimo, quingenteſimo, ſeptuageſimo primo prid. Cal. Octobr. vxorē duxit, *Andreæ Mylij*, ducum Megapolenſium conſiliarii primarii, filiam, *Gertrudem*: ex qua ſuſcepit *Ioannem Vlricum Margaritā*, Theodori Adamii coniugem, *Annam* item *Sophiam*, quæ Theodoro Hupæo nupſit, *Ioannem Carolum, Ioan. Guilhelmum, Eliſabetham, Ioannem Iulium, Ioannem Andream*, & *Helenam*. Conceſſerunt omnes fatis, præter Margaritam. Vxorem illam amiſit quarto Id. Febr. anno milleſimo, quingenteſimo octuageſimo

Coniugium.

Liberi.

geſimo tertio. Inde viduus vixit, liberis ſemper à nouerca metuens egregio tã diuturnæ cõtinentiæ & in ſuos pietatis exẽplo.

Cum autem ingens viri eſſet fama, non potuit ea latere principem, in cuius territorio natus erat: Ducem illuſtriſ. Brunſuicenſium *Iulium*, præſertim cum Academiã Helmſtadii condidiſſet, & magnis præmiis doctiſſimos quoſq; homines eo inuitaret. Ab hoc igitur etiã vocatus fuit Caſelius. Sed, quod eum amaret dux Megapolenſium, *Ioannes Albertus*, atq; paulo poſt interueniret mors optimi illius principis Iulij, tunc quidem Helmſtadium Caſelius non venit. Verum enimuero nihilominus hæſit in animo ſucceſſoris Herois illuſtriſ. *Henrici Iulii*: cui ex celebritate nominis, & ſcriptis, & aliquot coram habitis ſermonibus notiſſimus erat. Is ergo, pro ſumma heroici ingenii bonitate, non quieuit priuſquam illum patriæ ſuæ reſtituiſſet. *Vocatur Helmſtadiũ.*

Vixit itaque Helmſtadii Caſelius totos *viginti & quatuor* an. omnibus bonis cariſſimus, parens ſtudioſorum adoleſcentum, atq; in his, præter plurium aliorum morẽ, etiam inopum: quorum tam multi hodie per eum florent, vt nullam credamus in Europa nationem eſſe, quæ magno iſti ſeni multis propterea nominib. obligata non ſit. Paſſus tamen etiam hic ſuos eſt manes. Vt enim de reliquis nihil dicamus, per mortes ſuorum iſte pene ſolus omnibus ſuis ſuperſtes. *Vbi docet viginti quatuor annos.* *Beneficentia Caſelii.*

Et implicatus etiam ipſe fuit controuerſiæ à D. *Daniele Hoffmanno* Theologo motæ: de Philoſophiæ in Theologia vſu atque vtilitate. Hoffmannus enim ob tres verſus, Caſelium ſibi inſectandũ delegit: eumq; pro tali hæretico, cuius ſimilis intra mille ducentos annos non vixerit, publice traduxit. Sed ſopita omnis ea contentio ex * decreto illuſtriſ. ipſius principis fuit: vt ſcripta publice ſuper ea re edita teſtantur, atq; Caſelij innocentia palam facta. Tandem ætate potius, quam morbo cõfectus Aprili menſe ad diem quintum Id paulo ante veſperã, in vera Filij Dei agnitione, & liberationis ex hac miſeriarũ valle flagrantiſſima expectatione, pie & tranquille obijt: poſtquam menſibus ſuperioribus aliquot longe ſolito infirmior eſſe cœpiſſet, maxime tribus vltimis: & fatali lecto, viribus omnibus paulatim deficientibus, affixus dies pluſculos fuiſſet. *Controuerſia Hoffmanniana implicatur.* ** Edito vtra qu. lingua Wolffenbyti anno. 1601.*

Exſpirauit, vt dictum, die 9. April. anno milleſimo ſexcenteſimo decimo tertio ætatis an. octuageſimo, quam quidẽ ætatẽ ipſe ne ſperare quidem, alij vero tam imbecilli corpori, vix optare auſi fuiſſent. Verum & Deus in imbecillibus ſæpe ſuam oſtendit potentiam, illudq; verum eſſe probat: *Ego ſum vita tua, & longitudo dierum tuorum.* & ipſe Caſelius quotidiano corporis motu, & perpetuo temperantiæ ſtudio aduerſus ancipitem valetudinem ſemper ſe muniuit. *Obitus.*

Vir fuit & pie doctus & docte pius: totus in rebus ipſis pie, *Mores.*

honeſte, atque omnino recte gerendis, & ad hæc omnia edocenda iuuentute occupatus: neq; quicquam ſerio agi putauit: ſi facta & omnis vita cum dictis & præceptis & iactationibus non conuenirent. Hæc perpetua fuit optimi ſenis philoſophia: hæc eius ad mortem vſque, & pene in ipſa quoque morte meditatio & exercitatio. Hinc tantum illius tota vita alios iuuandi ſtudium: vt non, ſicut ille Imperator, diem, ſed horam ſe perdidiſſe crederet: ſi quæ forte eſſet elapſa, in qua nihil beneficii expendiſſet. In ipſo denique morbo, vnica hæc erat eius querela, quod nemini in lecto decumbens prodeſſe poſſet.

Scripta. Scripta, quæ edidit, tam eleganti doctrina tantaque prudentia referta ſunt: vt ſummos homines adeoque duces ipſos in medijs bellorum tumultibus, ijs legendis ſe oblectaſſe conſtet. *Henricus Meibomius* vir cl. & profeſſor in eadem Academia ordinarius, memoriæ collegæ & ſenis optimi hoc epigrāma epitaphium dicauit:

Epitaphium.

Quem pauci æquarunt, ſuperauit nemo CASELI
Feſſa ſub hoc tumulo molliter oſſa cubant.
Gratia magnatum, fama immortalis, honores,
Canitieſq; annus proxima decrepitæ,
Incuſare vetant Parcas: maturrima mors eſt,
Quam præeunt iſthæc omnia, dante DEO.
Reſtabat patria in cælo, vt poſceret illam,
In cauſa morbi vis vehementis erat.
Parcite defuncto leſſum componere: Viuit
Ante homines fama, mentibus ante DEVM.

Ex programmate funebri.

Ob. 1613 d.16. Iu. ætat.59.

IACOBVS CHRISTMANVS.

Ioannisberga. IAcobo Chriſtmano patria obuenit *Ioannisberga*, Moguntinæ ditionis oppidum, anno Chriſti millesimo, quingenteſimo, quinquageſimo quarto, menſe Nouemb. Puer cū prima artiū fundamenta iecisset, è ludo triuiali in illuſtrem Neuhuſianam ſcholam commendatione tum aliorum, tum Cl. V. *Conradi Marii*, Senatoris Eccleſiaſtici, propter ingenij præſtantiā promotus eſt. *Neuhuſii dat operā literis.* Quo in Gymnaſio dum verſaretur, Hebrææ linguæ fundamenta ponere cepit, & Iudæis Wormatienſib. ob id ſtudium tunc temporis innotuit. Neuhuſio paulo poſt in Haidelbergenſe Pædagogium translatus eſt, & inde in *Sapientiæ* collegium receptus: vbi induſtriā, diligentiam, modeſtiā, & pietatē præceptoribꝰ abūde probauit. *Venit Haidelbergam.* Eo ex collegio poſt obitū Illuſtr. prin-

Principis *Friderici* tertij Elect. Palat. cum multis alijs dimiſſus, in collegio tum *Dionyſiano*, hodie *Caſimiriano* appellato, aliquandiu Academiæ beneficio vixit.

Sed & hoc ipſi ex mutatione Academiæ adempto, ad peregrinandi ſtudium animum appulit; & cum excellente Philoſopho & Medico *Thoma Eraſto*, *Baſileam* abijt, & medicinæ operam dare cepit. Inde *Vratiſlauiam* Sileſiorum ſe contulit, vbi multis menſibus apud generoſum *Andream Dudithium* vixit. Poſtea *Viennam* inuiſit & *Pragam*. *Peregrinatur.*

Ex Bohemia Neoſtadium venit. Ibi Alphabetum Arabicum cum Iſagoge ſcribendi legendique Arabice, conſcripſit: quo *primo* oſtendit rationem ſcribendarum, ſeu in contextu orationis recte efformandarum literarum Arabicarum. *Deinde* docet, quæ ſit legitime deſcriptarum, ac neceſſarijs iuſtisque punctis inſignitarum, genuina lectio ſeu enunciatio. Totum tractatum in *tria capita* diſtribuit: *primum* complectitur explicationem Alphabeti: *ſecundum* præcepta ac modos eleganter pingendi: *tertium* methodum legendi. Denique praxis ſcriptionis & lectionis Arabicæ ſubiungitur. Excuſus typis eſt libellus Neoſtadij anno octuageſimo ſecundo in officina Harniſiana. *Iſagoge linguæ Arabicæ.*

Erat nouum tunc temporis & inſolens quiddam Arabicos in Germanica characteres videre, & hominem Germanum non tantum Arabicam linguam callere: ſed & alios docere eandem poſſe. Vnde non parum autoritatis Chriſtmanno acceſſit; id quod ex *Franciſci Iunij* Theologi celeberrimi, epiſtola videre eſt, in qua ad eum Otterburgo ſic ſcripſit: *Gratulor tibi, mi Chriſtmanne, & gratias ingentes habeo, quod in linguam Arabicam viſum eſt incumbere, & puſilla rudimenta tua publico committere. Deterruit me hactenus ab eo inſtituto & librorum paucitas & grauitas occupationum. Te librorum optime ſcriptorum commoditas ad hoc ſtudium incitauit. Quod Deus bene vertat, accuratam ſcribendi rationem gaudeo primum abs te Chriſtianis exhiberi; eoque pacto ſpem facis, quæque accuratiora magis ac magis à te in hoc argumento proditura. Quod ſi feceris, bene de Eccleſia DEI, optime de arte Medica, cui nauas operam, mereberis.* Hæc Iunius. *Epiſt. Franc. Iunij.*

Neque vero mirum cuipiam videri debet, quod Iunius illam rudimentorum Arabicorum editionem tanti fecerit. Nam neque in Italia, neque in Gallia tum typi Arabici ſculpti erant. Et demum anno octuageſimo nono Romæ à Sixto V. P. P. inſtitutum eſt prælum Arabicum: ex quo prodierunt *Auicenna*, *Euclides*, & *quatuor Euangeliſtæ*, qui libri omnes pulcherrimo charactere ſunt impreſſi, vt etiam ductûs & connexiones Arabicarum literarum manuſcriptis reſpondeant. *Arabica lingua ſerius in Europa innotuit.*

Neoſtadio Chriſtmanus Haidelbergam, Palatinatus admini-

Redit Haidelbergam.
Hebrææ linguæ professio ei demandatur.
Item Logices.

miniſtratore, illuſtriſſimo Principe *Iohanne Caſimiro*, anno Chriſti octuageſimo tertio rediјt; & collegij Caſimiri, cuius antea alumnus fuerat, regens factus eſt. Poſtea ei Hebrææ linguæ profeſſio demandata fuit. Quam cum ſingulari diligentia per annos ſeptem, & menſes aliquot, ſuſtinuiſſet, anno nonageſimo ſecundo ad profeſſionem Logices vocatus eſt Ariſtotelicæ: quam ea ſolertia explicauit *viginti duos* annos, vt diſcipulos attentos ſtudij in audiendo pœnitere non debuerit.

Quicquid vero temporis à negotijs Academicis liberum habuit: illud omne Orientalibus linguis, & ſtudijs Mathematicis impendit. Ea de cauſa iuſſu ſcituve Sereniſſimi Principis *Friderici* quarti Electoris, anno milleſimo ſexcenteſimo octauo extraordinarius Arabicæ linguæ profeſſor eſt conſtitutus.

Et Arabicæ linguæ.
Studia & ſcripta eius Mathematica.

Fuit ingenium eius non vni ſcientiæ, ſed pluribus natum. In Mathematicis enim anno nonageſimo, *Muhammedis Alfragani* Arabis *Chronologica & Aſtronomica elementa* è Palatinæ Bibliothecæ veteribus libris vertit, expleuit, & ſcholijs illuſtrauit. Addidit etiam commentarium, qui rationem *Calendarii Romani, Ægyptiaci, Arabici, Perſici, Syriaci & Hebraici* explicat; & interualla præcipuarum ærarum ita exponit: vt ab Olympiadibus & vrbe condita, vſque ad noſtram memoriam, per annos Nabonaſari, C. Iulij Cæſaris, & Chriſti, certa temporum ſeries conſtare poſſit.

Epiſtola Chronologica.

Anno nonageſimo tertio edidit *Epiſtolam Chronologicam* ad clariſſimum virum Iuſtum Lipſium: qua conſtantem annorum Hebræorum connexionem demonſtrauit, & non leues aliorum errores refutauit. Occaſionem eius epiſtolæ dederat Lipſius, qui Chriſtmanum, quod Scaligerum erroris arguerat, in Alfragano nuper edito, nonnihil epiſtola * quadam punxerat. Eodem anno ſubſecuta eſt *diſputatio de anno, menſe, & die paſſionis Dominicæ*: in qua Calendarium Hebræorum iuxta proprios canones confirmatur, & ſolennitates menſium, paſchatumque vniuerſæ, ad veras Epochas conſtituuntur. Refutat ibidem Scaligeri fundamentum, quod in præfatione operis de emendatione temporum poſuit: Iudæos in Palæſtina ſeu terra ſancta habitantes, ab Europæis ſic diſſentire; vt ſemper vel anno vno, vel menſe ſerius feſtiuitates ſuas peragant: quod ex computo Palæſtinorum, atque ex inuentione Tekupharum probare nititur. His Scaligeri rationibus opponit Chriſtmannus *Calendarium Palæſtinum* Venetijs editum anno Iudaico, quinquies milleſimo trecenteſimo trigeſimo quinto, in feſto Suſan Purim feria ſexta, hoc eſt, anno Chriſti milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo quinto, 25. Febr. In quo Calendario Rabbi O. filius *Simeonis*, Iudæus Palæſtinus, ex Synagoga Sephet iſtius Calendarij auctor, ſtatim in præfatione

** I. Lipſ. cent. 2. ep. 91.*

Diſputat de anno, menſe, & die paſſionis Dominicæ.

tione teſtatur; ſe iſtum quadraginta annorum Computum pro omnibus Hebræis conſcripſiſſe: vt vbique terrarum obſeruetur: cum ex terra Iſraelis prodire debeat lex & temporum præſtitutio. Anno Chriſti nonageſimo quarto cum illuſtris *Ioſ. Scaliger*, vir diuini ingenij, Cyclometrica edidiſſet, & quadraturã circuli poſſibilem eſſe oſtendiſſet: Chriſtmanus contra libro, cui titulus: *Tractatio Geometrica de quadratura circuli*, nullo modo circulum quadrari poſſe demonſtrauit.

De quadratura circuli.

Nec vero in Chronologicis & Geometricis controuerſijs tantum ſe exercuit: ſed obſeruationibus vel maxime deditus fuit, & quædam inſtrumenta Mathematica inuenit: vt ex *obſeruationibus* eius *ſolaribus* apparet, anno primo ſeculi ſexcenteſimi ſupra mille, Baſileæ excuſis: in quibus explicatur verus motus ſolis in Zodiaco, & vniuerſa doctrina Triangulorum ad rationes apparentium cœleſtium accommodatur. Decennio poſt, anno vndecimo ſupra mille ſexcentos, in lucem emiſit *Theoriam Lunæ*, ex nouis hypoteſibus & obſeruationibus demonſtratam; vt facilime verus locus Lunæ in Zodiaco ſecundum longitudinem & latitudinem, quolibet tempore, definiri poſſit. Præterea oſtendit viam breuiſſimam ac certiſſimam, qua tempus nouiluniorum & pleniluniorum inueſtigari queat; quod vnicum ſupputandarum Eclipſium eſt fundamentum. Eodem anno *Computum Græcorum de ſolennitate Paſchatis* celebranda ab *Iſaaco Argyro* Monacho ante annos, ducentos & quadraginta, compoſitum, è M. S. Græcis Bibliothecæ Palatinæ deſcripſit; Latine vertit; in epitomen redegit; ſcholijs auxit; & in gratiam Chronologiæ ſtudioſorum typis Vogelinianis euulgauit. Paulo poſt ſub initium anni duodecimi, ſupra mille ſexcentos, *nodum Gordium* ex doctrina ſinuum explicauit: adiunxit etiam *appendicem obſeruationum*, quæ per radium artificioſum habitæ ſunt, circa *Saturnum*, *Iouem*, & lucidiores ſtellas fixas.

Obſeruationes ſolares.

Computus Græcorum.

Ad mores quod attinet, non diſceſſit ab ijs, quos vetuſtas tribuit accolis ſuperioribus Rheni, quos dixit, *apertos, frugi, hoſpitales*. Vno verbo dicam, vere Philoſophus fuit, & quidem Chriſtianus. A veritate enim agnita nulla mutatio, nec ſpes emolumenti, eum abſtrahere potuit. Natura ſolitudinem amabat: frequentiores interpellationes refugiebat. Ipſe domi ſcriptionibus & obſeruationibus intentus. Linguarum præter vernaculam fuit peritus nouem: *Arabica, Syriaca, Chaldaica, Hebraica, Græca, Latina, Gallica, Italica, Hiſpanica.*

Mores.

Accolæ Rheni ſuperiores quales.

πολύγλωττος Chriſtmanus.

Ictero correptus ſemeſtre ferme ægrotauit; quem morbum licet indies ingraueſcere & augeri ſentiret, pedes inſuper paulatim intumeſcere animaduerteret: tanta tamen patientia tulit: vt domi philoſophari, non ægrotare videretur.

Morbus eiuſdem.

Eo ip-

Eo ipſo morbo durante de ſtudijs nihil remiſit; ſed hinc inde bonos autores conquiſiuit: & paulo ante mortem Hebraicum quendam, autore *Moreh Nebuchim* ex Arabico translatum, qui Philoſophicis fundamentis contra Ethnicos diſputat, Hanouia à Iudæo ſibi miſſum, amicis oſtendit: & illius libri lectionem ſibi iucundiſſimam fuiſſe affirmauit. Auicennam etiam ex Arabico in Latinam linguam transferre in animo habuit: ſed mors & hoc, & alia eius opera affecta, interrupit.

Obitus.

Morbo enim, quem indicauimus, adaucto placide in inuocatione Filij Dei Ieſu Chriſti expirauit, anno decimo tertio, ſupra mille ſexcentos, die decimoſexto Iunij, hora octaua veſpertina, cum annum vndeſexageſimum fere compleſſet: & per annos ferme triginta in Academia Haidelbergenſi fideliter docuiſſet. Sepultus eſt honorifice ad D. Petri in Sacello Academiæ. *Ex programmate funebri & oratione M. Balthaſaris Baumbachi, profeſſoris Haidelbergenſis.*

---

†. 1613 die 22. Auguſti, ætat. 53. inchoat.

DOMINICVS BAVDIVS.

NAtus eſt hic *Inſulis* Flandrorum die ſexto Eid. Aprileis, anno ſexageſimo primo, ſupra ſeſquimilleſimum. Pater ei fuit cognominis, mater *Maria Hyems*, par lectiſſimum coniugum, & inter rara fidei exempla numerandum. Tyrocinia ſtudiorum egit *Aquisgrani*, quo pater cum familia profugerat ob ſæuitiam Ducis Albani. Patrem ibidem amiſit, quo anno inita eſt pacificatio Gandauenſis.

Aquiſgrani rudimenta diſcit.

Mittitur Lugdunum. Inde Gandauum & Geneuam.

Paulo poſt eius obitum miſſus eſt *Lugdunum Batauorum*, vt illic pars fieret naſcentis Academiæ. Ibi per octo menſes commoratus redijt Gandauum, quo ſe mater, vſa beneficio pacis, receperat; inde profectus eſt *Geneuam*, vbi per ſeſquialterum annum Theologiæ ſacris operatus eſt, & ſæpius publice diſputauit propoſuitque ſub præſidio *Theodori Bezæ, Antonij Fai. & Lamberti Danæi*. Inde *Gandauum* reuerſus anno octuageſimo tertio, ſub eodem Danæo theſes Theologicas aſſeruit coram frequenti hominum conuentu

Dat ibi operam Theologiæ.

Lugduni etiam iuriſprudentiæ.

Vbi Doctor iuris renunciatur.

In Angliam cum legatis abit.

Charus Sidneio.

Poſtea contulit ſe *Lugdunum Batauorum*, vbi cum per menſes quindecim aſſiduam iuri operam nauaſſet, titulum Doctoris conſecutus eſt, ſub auſpicio *Hugonis Donelli* pridie Nonas Iunias anno octuageſimo quinto. Sub finem eius menſis acceſſit numero comitum ſplendidiſſimæ legationis, quæ tunc ab illuſtriſſimis ordinibus miſſa eſt ad reginam *Elizabetham*. Illic innotuit multis à fama vel dignitate claris, ſed vni inſtar omnium maxime charus fuit *Philippo Sidneio*, cuius morte fecit ia-

cit iacturam ingentis Patroni. Anno octuageſimo ſeptimo Nonis Ianuarij adlectus eſt Hagæ comitis in ordinem aduocatorum.

Haga aduocatorum numero adſcribitur.

Poſtea annos *decem* continuos vixit in *Gallia* nulli bono inuiſus, & gratus acceptusque primarijs regni viris, quorum nomina conſecrata ſunt æternitati.

Degit in Gallia.

Anno nonageſimoprimo renunciatus eſt cauſarum patronus in ſuprema curia Parlamenti, à Principe Senatus *Achille Harlæo*, cum cuius vnico filio *Chriſtophoro*, quem Chriſtianiſſimus rex *Henricus* Magnus honore legati ordinarij decorarat, profectus eſt in Angliam. Inde pertæſus deſultoriam vitam fixit ſedem *Lugduni Batauorum*, & conſpirantibus ſuffragijs Curatorum Academiæ, Conſulumque eius vrbis, deſignatus eſt Eloquentiæ profeſſor anno ſexcenteſimo ſecundo, ſexto Eid Maias. Poſt obitum vero *Pauli Merulæ* cepit explicare *Cornelium Tacitum* Auguſtæ Hiſtoriæ principem. Docuit etiam coniunctim publice ius Romanum, iiſdem vltro liberaliterq; inuitantibus ad eam operam ſtudioſæ iuuentuti impertiendam; nec ordine motus eſt, quaſi neſcius exercendi, ſed honeſta miſſione donatus, ſtipendij nullam partem imminutis, vt onere ſubleuaretur.

Deſignatur Lugduni eloquentiæ profeſſor.

Docet & hiſtorica & iura.

Anno milleſimo ſexcenteſimo vndecimo ab illuſtriſſimo potentiſſimorum ordinum conſeſſu, ſpecimen ſcribendæ Hiſtoriæ munus pro parte iniunctum eſt.

Iuſſus ſcribere hiſtor. am.

Anno decimo tertio ſexcenteſimi ſeculi menſe Auguſto febre correptus eſt, quæ delirio ac vigilijs continuis miſere ipſum attriuit, donec omni robore exutus mortalitatem expleuit viceſimo ſecundo Auguſti, circa horam pomeridianam tertiam. Edidit publico bono hæc:

Obitus.

Scripta.

De indiciis belli Belgici libros tres.

Poemata.

Monita ciuilis ſapientiæ verſibus iambicis.

Orationem ad ſtudioſos Leidenſes ob cædem commilitonis tumultuantes.

Orationem *in obitum Ioſephi Iuſti Scaligeri.*

Et alia nonnulla opuſcula tum ſoluto, tum adſtricto ſermone.

Ex Academia Lugdunenſi.

BONAVENTVRA VVLCANIVS.

Θ.1614.

NAtus eſt hic *Brugis* Flandrorum anno Chriſti trigeſimo octauo, ſupra mille quingentos, die trigeſimo menſis Iunij. Fa-

B. Vulcan. nij. Patrem habuit *Petrum Vulcanium*, qui ob inſignem eruditionem, pari cum eloquentia coniunctam, magno illi Eraſmo charus inprimis atque acceptus fuit, vt Epiſtolæ eius teſtantur. Ab hoc optimis præceptoribus traditus, annos circiter ſedecim natus, tantos in vtraque lingua & humanioribus literis progreſſus fecerat; vt æqualium ſuorum nulli cederet.

Bonau. Vulc. mittitur Louanium. Mox *Louanium* eum ablegauit; vbi cum per biennium egiſſet, dubitante patre, Iuriſne an Medicinæ ſtudio filium addiceret, opportune admodum accidit; vt eo ipſo tempore quæreretur iuuenis aliquis Græce & Latine doctus, qui illuſtriſſimo *Franciſco à Mendoza*, Cardinali & Epiſcopo Burgenſi, à ſtudijs eſſet. Cuius rei is negotium dederat *Ioanni Paccio*, Hiſtorico Regio, qui tum temporis Louanij agebat. Ac pater commodam hanc occaſionem viſendæ Hiſpaniæ, & ſimul *Inde in Hiſp.* linguæ addiſcendæ, non negligendam eſſe ratus, non grauate eum Paccij eiuſdem fidei commiſit, qui in Hiſpaniam duceret, & Cardinali ſiſteret, commendaretque. Is ergo anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo nono per Galliam *Vbi agit in familia Mendoza Card.* in Hiſpaniam abductum, Burgis Cardinali tradidit; qui peramanter exceptum in familiam ſuam aſciuit, & ſtipendium honorificum aſſignauit.

Cum autem is tum temporis totus eſſet in ſcribendo libro: *De naturali noſtra per dignam Euchariſtiæ ſumptionem cum Chri-* *Vertit Græca quædam.* *ſto vnione*, eius opera ſtatim in tranſcribendis, & Latine vertendis, multis Patrum Græcorum, *Cyrilli* maxime *Alexandrini*, & *Iſidori Peluſiotæ*, qui coætaneus illi fuit, aliorumque auctoritatibus antea non editis, fuit magnopere adiutus. Eiuſdem auſpicijs *Cyrilli libros ſeptendecim, De adoratione in ſpiritu & veritate*; primus Latinos fecit.

N. Cabaſila orationes. Præterea *Nicolai Cabaſilæ Methonenſis Epiſcopi Orationes ſeptem, De vita in Chriſto*; antea neque Græce, neque Latine à quoquam editas, Latine vertit; qui liber poſtea inſpiciendus Theologo cuidam datus, vna cum verſione intercidit. Vſus eſt etiam Cardinalis eius opera ad Epiſtolas Latine primum, deinde etiam Hiſpanice ſcribendas. Bibliothecæ etiam ſuæ, quam Codicibus Græcis manuſcriptis inſtructiſſimam habebat, eum præfecit.

Cum vero poſt obitum Cardinalis, frater eius, *Ferdinandus à Mendoza* Archidiaconus Toletanus, eum in familiam ſuam recepiſſet; mortuo etiam illo, à patre grauiter ægrotante, per *Domum reuocatur.* literas ad *Ioachimum Hopperum* ſcriptas, domum reuocatus, cum poſt vndecim annorum abſentiam, periculoſiſſimo tempore, per Galliam rediſſet, quanta potuiſſet feſtinatione, & patrem iam vita functum repeeriſſet: ac miſerum patriæ ſtatum æquis oculis aſpicere non poſſet; compoſitis ibi rebus ſuis, in

Germa-

Germaniam abijt: vbi primum *Coloniæ* commoratus, *Cyrilli librum aduerſus Anthropomorphitas*, antea non editum, vertit, & Latine edidit; cui adiecit primum eiuſdem Autoris librum *De adoratione in ſpiritu & veritate*, abs ſe verſum: qui antea ſolus & perperam verſus in operibus Cyrilli legebatur. *Abit in Germaniam.*

Inde *Baſileam* profectus, & ope *Ioannis Baptiſtæ Heintzelii*, duumviri Auguſtani, vetuſtiſſimum exemplar in membrana exaratum nactus, in quo erant *Cyrilli Dialogi ad Hermiam*, & alia; antea perperam admodum ab interprete habiti; eos de integro vertit. Ibidem etiam *Iſidori libros Originum* vna cum *Martiano Capella* ab innumeris mendis ope M S. Codicum, & ex coniectura emendauit. *Baſileam venit.* *Vbi quædam vertit & edit.*

Inde *Geneuam* progreſſus, *Arriani Hiſtoriam de rebus geſtis Alexandri*, turpiſſime ab interprete verſam, ope M S. exemplaris infinitis locis correxit, & noua interpretatione donauit. Vnde Baſileam reuerſus, cum etiam de matris obitu nuntium accepiſſet, & iam res Belgicas in meliore paulo ſtatu eſſe cognoſceret; peregrinandi ſatur domum redijt. Et cum in Friſiam cum Legatis Ordinum Belgicorum proficiſceretur, ac *Leidæ* iter faceret, à Curatoribus Academiæ Profeſſor linguæ Græcæ deſignatus, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo octauo; triennio demum poſt Leidam venit, & Profeſſionem ſuſcepit. Ab eo tempore aſſidue tam publice docendo, quam ſcribendo, per annos *triginta duos*, de re literaria optime meritus eſt. *Redit domum.* *Deſignatur Profeſſor Lugduni.*

Inde rude donatus eſt, cumque varijs ætatis ingraueſcentis incommodis conflictatus: id quod ipſe hoc epigrammate teſtatur: *Sentit ſenectam grauiorem.*

Ter denos docui Leidæ binosque per annos
Caſtigatum pubem Graiugenum ore loqui.
Nunc manibus, pedibusque, oculisque, atq; auribus æger,
Et ſenio languens lampada trado aliis.

Tandem anno CHRISTI milleſimo ſexcenteſimo decimo quarto die ... menſis ..... annum ætatis ingreſſus ſeptuageſimum ſeptimum, in viuis eſſe deſijt. Edita ſunt ab ipſo hæc: *Obitus.*

Cyrilli Alexandrini Patriarchæ liber aduerſus Anthropomorphitas, Græce & Latine: cui adiunctus eſt eiuſdem *Cyrilli liber, quod Chriſtus ſit vnus.* *Scripta.*

Eiuſdem *Cyrilli de Adoratione in ſpiritu & veritate* libri ſeptendecim, quos ille primus vertit.

Arrianus de rebus geſtis Alexandri Magni Græce & Latine.

Callimachi Hymni & Epigrammata, cum Moſchi, ac Bionis Idyllijs, totidem verſibus Latine ab eo reddita, & ſcholijs illuſtrata.

Conſtan-

Conſtantinus Porphyrogeneta de Thematibus Orientalib. Græce ac Latine, cum Notis.

Agathias Græce ac Latine cum Notis.

Nilus Archiepiſcopus Theſſalonicenſis, de primatu Pontificis Romani, & de purgatorio Græce ac Latine.

Iornandes de rebus Geticis, cum Notis.

De lingua *Getica ſiue Gothica* Commentarius, cum characteribus ei linguæ proprijs.

Gloſſaria LatinoGræca, & GræcoLatina, cum Notis.

Apuleii opera omnia, poſt *Coluianam* editionem innumeris locis correcta.

Ariſtoteles de Mundo, Græce ac Latine, cum Apuleij & aliorum verſionibus, accurate collatus, & innumeris locis caſtigatus. Cui adiecit *Gregorii Cypris Archiepiſcopi Conſtantinopolitani* Encomium maris.

Nondum edita autem adſeruantur hæc:

Ἀνέκδοτα. *Tatiani Harmonia quatuor Euangeliorum*, cum interpretatione verbali, lingua Getica.

Poemata Græca & Latina, ac verſa è Græcis Latine, & è Latinis Græce.

Prouerbia Gnomica ex Hiſpanica lingua Latinis trimetris & dimetris ad imitationem Mimi Publiani verſa.

Odæ tres Anacreonticæ Græcæ in Natalem Domini.

Emanuelis Chryſoloræ tractatus de comparatione veteris & nouæ Romæ, Græce & Latine.

Ex Academia Lugdunenſi.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM ET VOCVM obſeruatu dignarum, quæ hoc in volumine occurrunt.

A.

ABdiæ hiſtoria 241
Abuſus doctrinæ Euangelicæ 158
Academici honoris à quo non expetiti 143
Adagia Eraſmi 81. 91. *Clenardi* 125
Adrianus Marius 103
Adriani Turnebi de Vtenhouio iudicium 444
Æthiops Rhetoricæ Profeſſor 126
Agon Mathematicus 302
Agricolæ de Eraſmo præſagium 12. 87
Agricola amans peregrinationum 16. *quibus auctoribus delectatus ib. quid in Theologicis deſiderarit* 18 *eius mores ib. morbus & mors* 19. *elogia* 20. 21. *eius ad Langium exhortatio* 36
Alardus Amſtelrodam. Agricolæ opera edit 121
Albertus Turcus 225
Alexander Iacobi Scot. regis filius 91
Alexander Hegius & Rodolph. Lang. primi literarum inſtauratores ex VVeſtphalis 13
Almageſtum Ptolomæi quanti æſtimatum 9
Amici menſtruani 31
Amicitia ſcholaſtica optima 118
Amores poetarum quid 222
Amphiarai elogium 370
Anacharſis 386
Andreas Grundlerus 163
Andreas Montagna 69
Annales Bauariæ 76
Annaberga oppidum 503
Ancilla non ducenda cui 415
Antiquitatis ſtudium 310. 352. 431
AntVerpiæ elogium 81. 430
Annus Septuageſimus tertius ſenibus grauis 451
Apianus Vnde dictus 141 347
Apophthegmata Conradi Celtis 30. *Auentini* 78
Apotheoſis Capnionis 45
Arabica Grammatica 125
Ardor diſcendi in Sabino 223
Ars poetifica 461
Ariſtarchi Samii paradoxum 128
Ariſtophanis comœdia 296
Ariſtotelis de ortu animæ hominis ſententia 17
Artes ab aliis ad alios propagatæ 7
Artifices de artibus iudicent 321
Artis pingendi præcepta 69
Aſtrologia 131. *refutatur* 323
Aſtrologicæ prædictiones 302
Aſtronomia quid 321. 324

Li *Aſtro*

Aſtronomicum Caſareum 142.348
Ate Herculi infeſta 291
Auentinus vnde 75
Auguſtinus Marloratus 252
Aula Palatina laus 40
Aulicum ſodalitium ad potandum inuitat Eobanum 113
Aurei ſeculi imago 431
Auris Bataua prouerbium 101
αὐταρκεία 198
Axioma Eccio obiectum 195

B.

Balinga oppidum 356
Baptiſta Pius antiquarius ineptus 90
Barbaries defenſa 36
Bauaria deſcriptio 351
Bellum ruſticum 260
Beneficentia exemplum 345
Berna Heluetiorum 232
Belgarum poeta princeps 102
Bellum Flaccianum 195
Beſſarion 4.7
Beza Volmarii diſcipulus 232
Bibliorum lectio diligens 513
Biblia Hebraa à Munſtero tranſlata 144. Capnioni à Caſare donata 39
Bibliotheca Fuldenſis 427
Bibliotheca & librorum ſtudium 280
Bohuslaus Haſſenſtein 25
Bononienſis Academia 217
Brandeburgum oppidum 223
Britannorum eruditio 54.90
Bruſchii nomen vnde 183

C.

CÆſares Germanici à quo deſcripti 224
Camerarii amicitia cum Melancht. 114 iudiciũ de Lotichio 210 cognomẽ 258
Campegii cum Melancht. 192
Candoris exemplum 221
Canonici unde dicti 34
Caſus Vulteii 271
Caſpar Bornerus 58
Caroli V. animi magnitudo 349. mathematum ſtudioſus 42 349. in caſtris literarum ſtudia colit 349
Carolopolis 328
Carolus Cluſius 214
Cauſa difficultatis in calculo Aſtrõ. 127
Cauſa cur minus à morte abhorrẽdum 202
Cautio in literis 265
Certamẽ memoria 339 potatoriũ 113. inter Frobeniũ & Eraſmũ 64 poeticũ 231
Chamaleon herba ad quid proſit 201
Chineſes typograph. & bombard. vſum habent 3
Chriſtianum naſci magnum 509
Chronica Aquilonarium regnorum 33. Carionis 104 Naucleri 28. Chronologia Mercatoris 394. Sethi Calviſii 463 Cicero ſolus imitandus 50. 208
Comadia cum Comite Palatino 460
Collegium trilingue Buslidianũ 80.97
Colloquium Capnionis cum Argyropylo Roma 41 Rhetici cum Copernico 127. cum Schvvenckfeldianis 171. Maulbrunnenſe 289. cũ Anabaptiſtis 290. Wormatienſe 119. Dureri 260. cometarũ locus & magnitudo 10 Comitia Auguſtana 261. Viennenſia 73 commẽtarii Sleidani 177. Carolouici de iis iudicium 178. compendiorum vſus 5. cõputus Gracorũ 521
Conrad. Mutianus Ruffus 107.115.145
Conſilii dandi modus ab Ariſt. praſcriptus 331. coniugium an vitandũ 307
Conuentus Auguſtan. 192. Ratisbonenſis 194 Spirenſis 191. Smalcald. 194. Torgenſis Cornelii Valerii dexteritas in docendo 273. corporis exercitia cura leues loquuntur, ingentes ſtupent 263. curioſitas 391
Cynthius fluuius 206

D.

DAniel Stiburus Macenas eruditorum 211.218
Danubii deſcriptio 8
Dantiſcanus Praſul Varmienſis 231
Declamandi conſuetudo 49.389

Dialecti-

Dialectica prima Melanch. 191. Dialogiſmus Valtei 271. diſciplina menſalis ſtipendii Tubing. 377. ſcholaſtica difficilis 377. in ſchola Trocedorffii 173. Ludouici 390. Diſputatio Lutheri cũ Eccio 189 Tubingana 362. Diſſidium inter Ariſtotelicos & Rameos 496. Docere alios ſignum ſcientiæ 146. Doctrina triangulorum 294. Duo in munere ſcholaſtico requiruntur 386. Δυσωπία 341

E.

EBriatatis noxa 80
Edictum Caſaris contra libros Iudæorum 43. eloquẽtia quibus modis paretur 208 Enſius fluuius 37. 373.
Eobani cum Homero comparatio 105. rex vnde appellatus 116. ephemerides Regiomontani quanti primum vendita 9. Stofleri 74 Carionis 104. phemeris hiſtorica Beutheri 331. ephori 173. Epicharmi epitaphium 440
Epitaphium Longolii 57. Agricola 20
Moſellani 63. Weſſeli 23
Frobenii 65. Crantzii 34
Dureri 70
Stofleri 74
Auentini 78
Goclenii 81
Eraſmi 100
Iani Secundi 103 Lipſii 4
Eobani 117
Grynaei 120
Gemuſæi 130
Schoneri 132
Apiani 142
Munſteri 145
Marcelli 147
Betuleii 162
Olympiæ 167
Nannii 179
Micylli 181
Macropedii 182
Melanchth. 204
Volmarii 234
Stigelii 236
Glareani 239
Oporini 246
Fabricii 258
Canteri 288
Hartungi 301
Stadii 303
Wolfii 308
Loſſii 309
Rudingeri 372
Pithopæi 415
Sylburgii 418
Ortelii 432
Georgii Hõufnaglii 430
Circleri 436
Vtenhouii 444. 446
Witekindi 455
Bochii 499. Caſelii 518.
epitome hiſtoriæ ab Agricola contexta 16 item à Capnione 40. Eruditio affert laudem 220. Eraſm. Neuſteter 426
Ethica Ariſt. in tẽplo explicata 186. exemplũ cãdoris 64. 220. 405. 434. exemplum diligentiæ 13. 18. 59. 83. 141. 501 exemplorum vſus 339. exercitationes oratoriæ 389. exteris carnium eſus indultus in Gallia 213

F.

FAber Conſtantienſis 119
Fabricii Roma 254
fabula Æſopi 127. facilior olim, quam hodie ad eruditionem via 283. familia Hemmingana 322. faſti Chriſtiani 111. Romani 302
Ferdinandi Cæſaris de Melanch. iudicium 205. felices qui 31
fœmina maſculum facinus 370
fons Eobani 127. fortitudo philoſophica 221. fortuna animo reſpondet 304
forum ſcholaſt. cum 389. Francorum laus 328. item 452. Friderici Elect. Sax. ad Melanch. epiſtola 188. Friſchlini ratio docendi 361. eius caſus 364.
Frobenii officina 64. 65. fruſtra ſeruat Euangelium, qui non ſeruat canones ſynodorum, quomodo intelligẽdũ. 17

Funeſtus Lotichii caſus 218

G.

Gabriel Fallopius 332
Gandauum 443
Germania Græca lingua ſtudioſa 387
Georg. Princeps Lignic. & Brigenſis 434
Georg. Princeps Anhaldinus 195
Georg. Heltus 107
Georg. Helmericus 170
Georgii Othomanni laus 325
Georg. Simlerus 185. 187
Georg. Sturciades 259
Goldberga oppidum 433
Goltzius ciuitate Romana donatur 315. *Herbipolita cur dictus* 309. *antiquitatis indagator* 312
Gorlicium 325
Grammatica Arabica 425. *Hebræa* 41
Grammatici veteres Latini 462
Græcæ linguæ ſtudium, 7. 47. *ignorantia* 26
Græca lingua infamia notata 149. *eius præſtantia* 370
Græcorum librorum penuria 259
Gregorius Tifernas 38
Grynæi periculum in Vngaria & Spira 119. *adeſt Eraſmo morienti* 191
Guilielmi Stuckii cum Glareano colloquium 238
Gymnaſium Argentinenſe 343. *Goldbergenſe* 172. *Noribergenſe* 131. *Neoſtadianum* 413. *Gorlicenſe* 326. *Brigenſe* 434. *Serueſtanum* 506

H.

Heidelberga vnde dicta 450
Hebraicam linguam quanti docuerit Iudæus Capnionem 41
Hebrea lingua ſtudium 39. 18. 130. 345
Heluetia deſcriptio 238
Henricus Ranzouius 420
Herbarum hiſtoria Longolii 48
Hercules Eſtenſis 15
Hermannus Archiepiſcopus Colon. 195
Hermannus Tulichius 309
Hermogenes 389
Hermolaus Barbarus 97
Heroidum epiſtola Eobani 107
Hieronymi opera 92
Hieronymus Aleander 225
Hieronymus Fracaſtorius 354
Hieronymus Wildeberg 170
Hiſtoria patria 122. *hiſtoria quomodo legenda* 339 *hiſtoria vetuſta ex nummis certius, quam ex libris petuntur* 310. *hiſtoria laus* 178. *vtilitas* 241
Hiſtoria Turcica 380
Hiſtorico quid præſtandum 73
Homeri Ilias verſa 111.
Homerus Conimbricæ quomodo explicatus 124
Homines ſcarabeis ſimiles qui 279
Honor Longolio habitus 51. 52. *Eraſmo* 97. *Friſchlino* 365. *Sabino* 231. *Sturmio* 344. *Petro Apiano* 348. *Meliſſo* 447
Honos non virtuti ſed veſti habitus 80. 183 *honoris contemtus* 341
Horologium Argentinenſe 442
Hypotheſes Copernici 128. *Ptolemæi quales* 128

I.

Iacobus Battus 89
Iacobus Horlaus 106
Iacobus Latomus 123
Iacob. Sadoletus 55
Iacobus Scheckius 360
Iatremathematica Triſmegiſti 303
Ilfeldenſis ſchola 395
Indoles pueriles 272. *ſtatim ſe prodit* 325. 437. 446
Inepti Ciceroniani 318
Ingenia bona in perpetuo ſunt motu 461
Ingenii bona excolenda 6
Ingenia plantis ſimilia 134
Ingenium præcox 273. 61. 101. 358
Ingenium tardius 383
Inſcriptio ædium Sabini 228. *muſæi Oporini* 245

Inſignia

Inſignia Camerariorum 266. *Friſchlini* 365. *Eobani* 114. *Petri Apiani* 348
Inſtitutio adoleſcentia difficilis 153.155
Interim liber ſiue ſphinx Auguſtana 195
Ioan.B. & Paulus Henzelii 161
Ioan.Bellinus pictor 68
Ioan. Bucerus 411
Ioan. Draconites 329. *Dalburgius* 19
Ioan.Cuſanus 58
Ioan. Cono 92.135
Ioan.Guinter 295
Ioan.Geiler 136
Ioan.Hagius 209
Ioan Hildebrand 185
Ioan. Membardus 410
Ioan Paludanus 295
Ioan.Pedioneus 207
Ioan.Poſthius 220
Ioan.Sinapius 163
Ioan.Stabius 71
Ioan.Tezelius 259
Ioan. Vngarus praceptor Melanch. 185
Iodocus Stigerus 358
Ioci ac ſales Mercurii 221
Ioſeph.Scaligeror.Vltimus 217
Iſagoge lingua Arabica 519
Itali contemnunt Germanos 37. *inuident iiſdem eruditionem* 97
Italia caute peragenda 217.218
Iudicium Grantzii de cauſa Lutheri 34
Iudicium ſcholaſticum & eius forma 174
Iulius Pflug 61
Iuſtinga 62
Iuſti ſape calumniis oppreſſi 42

K.

KAλλιγραφία & eius ſtudium 15. 38. 82

L.

Labores in ſcholis triuialibus 414
Latinorum & Gracorum diſcrimē 31
Laudani Theophraſti ope Oporinus ſeruatus 243
Laurentius Surius 28
Lazarus SWendius Xenophontizat 379
Lenitas Melanchth. 189
Leo X.P P. 56.91
Liberalitas 199.96
Libri principibus inſcribendi 159. *librorum Vnctio* 501
Lingua & idiomata Varia 283
Lis de quatuor Monarchiis 497
Loci communes Philippi 197
Logi poetices iactantia 115
Louanium Academia celebre 14
Lucas Bomphius 225
Lucubratio Canteri 276
Ludimagiſtri dignitas 206
Ludouici Comminai commētarii 177
Ludouicus Stella 84
Luſus latrunculorum 111

M.

MAnuſcripta quomodo dignoſcenda 281
Marcus Laurinus 311.315.297
Magnatum liberos erudire magnum 409
manet immutabile fatum 305
Martinus Mollerus 391
Mathematici Veteres 127
Mathematum praſtantia 141
Matthaus Phriſſemius ob eruditionem fert repulſam 150
Materia colloquiorum in conuiuiis qua 414. *Maximilianus I.Caſar* 237.26
Melanchthonis temperamentum 220
Melchior Zobel Epiſcopus nefarię occiſus 219
Memoria ſingularis exemplum 339.46
Mercurialis Virga quid ſignet 366
metaphorarum ſtudium 61
Michael Humelberger 135
Micylli nomen Vnde 180
Monachi definitio 125
Monachi cur Eraſmo infeſti 98. *quorundam Vita* 88

Mons regius oppidum 145
Merborum cauſa 415
Mors eruditorū ſemper immatura 291. *an optanda* 307. *qua dulciſſima* 31
morientes non turbandi 415
Moſcua metropolis Moſcouia 498
Muſtela pingue prouerb. 268

N.

Narbo vrbs Galliæ 215
Natura conſideratio inuitat ad pietatem 11
Naucleri hiſtoria 186
Neceſſaria diſcenda 388
Nicolaus Dobinus 412
Nicolaus Epiſcopus 65
Nicolaus Grudius 103
Nicolaus Storch 155
Nihil altum fit, niſi prius humile 384
Nemina ſape ſunt omina 1
Noribergenſes Philomathematici 10
Nouum Teſtamentū Græcè ab Eraſmo editū turbas dedit 93. *Hebraicū* 300
Numiſmata antiqua hiſtoriæ fax & fundamentum 310
Nummi hiſtoriis præferendi 311. *eorum multi deperditi & cur* 311

O.

Oeconomus ſcholaſticus 173
Officia Ciceronis primū excuſa 2
Oler auditus canere 446.459
Onomaſticum Latinum 38. *Hebraum* 41
Opmeerorum familia 405
Oporini nomen vnde 242. *eius officina celebris* 245
Opus commendat artificem 67
Opus reuolutionum Copernici 128
Opus genethliacum Schoneri 131
Oraculum Xenoni datum 387
Oratio de laudibus vitæ ruſticæ à Friſchlino habita 262
Oratio de laudibus ordinis equeſtris 363
Ordo in ſtudiis obſeruandus 224.280. *à Bruthero qualis obſeruatus* 337. *Ortalia gens* 429
Otho Henricus Elect. Palat. 333

P.

Pabſperga 258
Palæologi inepti 512
Pallus Spangel 185
Panacea AnWaldina 378
Parſimonia ſtudendum 414
Patauium 217
Patientia 198
Patria nobilis non facit nobilem 302
Patricii vnde dicti 419
Paulus Bombaſius 90
Pauſon 67
Pecunia contemtus 84
Peregrinationis vtilitas 330.385
Peregrinatio periculoſa 48. *exempla* 212. *literaria* 430
Petrus Bembus 49
Petrus Scotus 122
Petrus Vincentius 326.355.386
Philippus Elect. Palat. hiſtoriarum amans 16
Philippus Declus 46
Philoſophia ex fontibus petenda 130. *an Theologo vtilis* 517
Phormium vnde dictum 37
Pictura poetice vocalis 67
Plato de quibus lætatus 385
Plinius de Iſæo Rhetore 452
Poeſeos ſtudium ſterile 319. 321. *Poetica quid* 31
Poetarum genus bibax 238
Poetas in ſcholis prælegere religio 149
Pœna ob carnium eſum Germanis impoſita 214
Polycletus 390
Porta cœli ſchola cur dicta 419
Primus Germaniæ poeta 30.35
Princeps indoctus cui ſimilis 31
Principi prohibitū diſcere literas Latinas 28
Præſagium Weſſeli de mutatione religionis 24. *de Celte* 29. *Apiani de ſuo obitu* 353
Prouidentiam qui negarit 428

Pſalmi Dauidis carmine redditi 111. 498. *rythmis Germanicis* 448
Pſalterium Nebienſe quinq; linguæ 123
Putſchiorum familia 457

Q.

QVadratura circuli 521
Qualis natura tale opus 67
Quatuor conſiliariorum ſcopuli 331
Quæſtiones in ſcholis olim agitatæ 186
Quæſtores ſcholaſtici eorumq; officiũ 174
Quintilianus 390

R.

RAinaldus Polus 54
Requiſita in profeſſore 370
Regiomontani ſtipendium 8. *mors violenta* 11
Reſendius poeta 124
Rhena cum patria Rhenani 132
Richardus Crocus
Ringelbergii ratio conſcribendi libros 82
idem parcus ſomni 84
Ritus depoſitionis in Academiis Germaniæ 460

S.

SAbini vnde nomen 224
Sacrificulorum inepta carmina Eccleſiaſtica 152
Sanguis Chriſti Mantuæ adſeruatus 76
Scalichius Comes 376
Scaligerorum familia Illuſtris 217. *Scaligeri Ioſephi epiſtola* 462
Schola Monaſterienſis 36
Scholarum triuialium officium 169
Schola Rhodia & Maſſilienſis 171
Scribendi ſtudium commendatum 126
Sigfridus à Promnitz L. B. 355
Sleida oppidum 342.176
Smalcaldia 234
Sobrietatis exemplum 252
Sol an nunc propior terræ 128
Solitaria 206
Sorabi 395
Strigilis Grammatica 366
Studium pars & concordia 346
SWenckfeldii dogma 194
Symbolum Lotichii 222 *Beutheri* 340. *Vtenhouii* 445

T.

TAbula Bergenſes 302. *reſoluta Aſtronomica* 131. *directionũ Regiomontani* 9
Theatrum Ortelii 430
Theodorus Snepſius 360
Teichiſmatica Dureri 70
Themiſtoclis reſponſum 447
Thomas Munſterus 155
Temperantia 238.50.51.222
Terra ſancta deſcriptio 393
Thebanus, Troianus, an ſpecies hominis 157
Theologia ſtudium 50
Theophraſtus Paracelſus 243
Teſtamentũ Capnionis 44. *Eraſmi* 95
Thomas Phædra Comœdus 91
Thomas Stangius Ilfeldiæ vltimus abbas 395
Tilmannus Mullius 148
Tractatus de imitatione Ciceroniana 404
Tres artes ſalutares rebus humanis 255
Tres ſancti labores vnius matris 193
Tria ingeniorum genera 31
Triplex nobilitatis genus 444
Turca Chriſtianis ſuos libros inuidens 124
Tutorum infidelium exemplum 87
Typographiæ primi auctores 1. *eius progreſſus, & vſus ibid.* 2.3. *ſeqq.*

V.

VAhinga 373
Valetudinis cura 277
Vapores quam alte ſupra terram vehãtur 10
Venetia 217
Verecundia 222
Veringa oppidum 118
Veritatis ſtudium 265
Veritas tandem triumphat 42
Veſica grauis morbus 378
Veſtitus 222

Veteres

Vetteres auctores neotericis præferendi 23
Vinum anima tenuiuii 414
Vilua 497
Viri literati cur plerumq; pauperes 321
Virgilio in Æneide quid propoſitū 361
Virgines eruditæ 445
Viſum Taubmanni ante obitum 513
Vitæ mediocritas 136
Vitæ genus mature eligendum 150
Vita ſcholaſtica miſera 255. *eiuſdem dignitas* ibid.
Vita vehicula 30
Vocabula ethnica in carmine Chriſtiano non adhibenda 257
Vocabulorum diſcuſſio 152
Voluptas vera quæ 30
Vtenhouiorum familia 443
Vtilitas vetuſtorum numiſmatum 313
Vua Apiana 348

W.

Werteri nobiles Thuringi 254
Weſſel tētationes in morbo ſupremo 23
Wettera 266. 416
Wigandus Orthius 269
Wolfiorum familia 308
Wonſeſium 509

X.

Xenophontis ſcripta 380
Xylandri ratio libros conſcribendi 290. *item Ringelbergii* 82

Z.

Zacharia Vrſini commentarii 414
Zoroaſtres 468

FINIS.

Errata ſic emendentur.

Principio id notandum vbiq; fere in marginalibus annos emortuales notatos eſſe vel O Latino, vel o magno Græcorum, cum Θ ponendum fuerit. p.5.linea 17.lege Ptolemæi,& ſic vbiq;:ibid.l.vlt.feritatem. 6.l. 8. interpone nec.16.35.quem.17.28.*λείπεται*.18.21.lege. *ξεῖνοι δὲ στυγέει κρύπτειν, ἢ κεκρυμμένα*. 28.l.ſubſtitit.32.in marg.*ἀνέκδοτοι* 37.12.excuſane:ib.40.aliquanto. 38.l. 26. dele in 42 23.lege *ἀγέ δὲ ἐς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος*. 44. 12.*λύει* 46.32.cuperent.47.1.ibi 57.30.Patri.58.11 chorauli. 60. 3. opuſculum. 61. 11. *γας εἰς μέρ*. ib.l.22 pro optionis l.optimis.66.10. *πιέει*. 74 18.adde edita 91. 5.locorum. 94.58 iam.95.8.**ſteber**.ib.l.27.facie 37.quacunque.102.22.epopæiam. 103.l. 30.octauo.108.10.quereretur.114.31.ferre.116 22.cum.118.17. *πολυπλαγεισωμήσα* 119.16.narrandum.125 43.fuit.130 35.filii.135.29 *ἰνεχυτῶν*.143.8. feret.144 l 5.Academicam.167.l.28.inquiſiuiſſet.173.l.12.*ὁμοστρεπτέξους*.176.18.*ποτλάν* & *χάεις*.179.4.poſt libros adde decem 201 7.epiphori.ibid.l.10.*πάθη ὑποχονδριακά*.203.4.nomen.204.4 ea.217.l 28.viſendum:219.l.2.capeſſere. 239.41.immitti.244.22.teſtimoniis.247.8.ſonum.263 vlt. Norici.264.vlt. *βαωβελεῦς*.287.13.erat.292 19.*κλιμακτὴρ*.299. 23. poſt tentatus adde hilari tamen,&c.308.25.*παισὶ*.313.10.innumeris ib 36. natura. 314.l.7.*ἀξιοπίστοις* 316. vlt enixa.324.l.13.adde poſt occupatur vt ibid l.20. poſt proponuntur adde ſchemata 325.18.prodit.327.29.Chriſti 333.12.dele quoq;.350.37.conferret. 355.41.octuageſimi ſeptimi.370.9.**Siebenbrun**.388.13.reliquæ 414,17.ſuppeditarum.422.6.*ἀνθοχιδίας*.

Digitized by Google